

HISTORIA
ECCLESIASTICA
VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

UBI

PRO THEOLOGIÆ CANDIDATIS

Res præcipuæ, non solùm ad Historiam, sed etiam ad Dogmata, Criticam, Chronologiam, & Ecclesiæ Disciplinam pertinentes, per breves Interrogationes, & Responsiones perstringuntur, & in præclaro ordine collocantur.

TOMUS QUINTUS

Complectens duo Ecclesiæ sæcula Decimum tertium, & Decimum quartum.

AUCTORE

FR. IGNATIO HIACYNTHO

AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & Collegii Casanatensis Theologo, Ord. Fratrum Præd.

ROMÆ MDCCXIX.
Apud Franciscum Gonzagam.

SUPERIORUM PERMISSU.

NOS FR. ANTONINUS
CLOCHE

Sacræ Theologiæ Professor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magister Generalis & servus salutem.

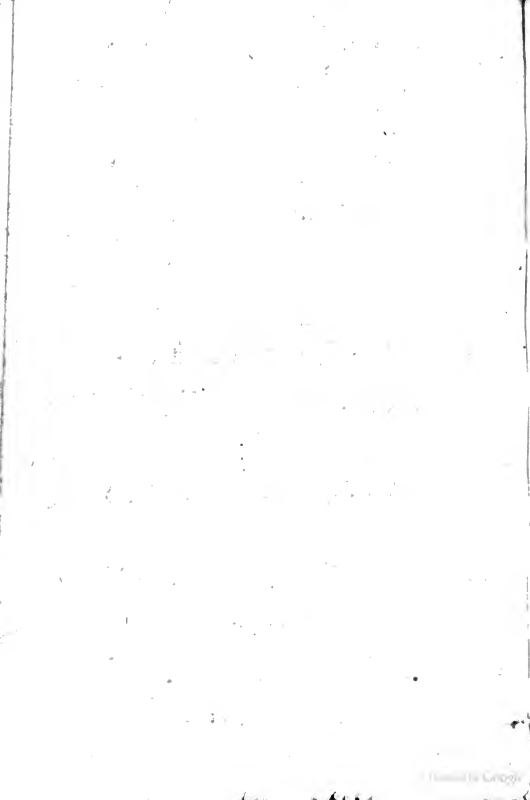
TEnore præsentium nostrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodum Patri Fratri *Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson* in Sacra Facultate Parisiensi Doctori ac in Collegio Casanatensi Conventus Sanctæ Mariæ super Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ nostræ Provinciæ Alumno typis edendi Opus in plures Tomos distributum, cui titulus est: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis digesta, &c.* dummodò prius approbatum fuerit à duobus Ordinis nostri in Theologia Magistris, & aliis servatis de jure servandis. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervam die 8. Martii 1717.

Fr. Antoninus Cloche
Magister Ordinis.

Loco ✝ Sigilli.

Fr. Bernardus d'Arcet Magister, & Socius.

Registr. fol. 79.

NOS FR. ANTONINUS
CLOCHE

Sacræ Theologiæ Professor, ac totius Ordinis Fratrum Prædicatorum humilis Magister Generalis & servus salutem.

TEnore præsentium nostrique auctoritate Officii licentiam facimus Reverendo admodum Patri Fratri *Ignatio Hiacyntho Amat de Graveson* in Sacra Facultate Parisiensi Doctori ac in Collegio Casanatensi Conventus Sanctæ Mariæ super Minervam de Urbe Theologo, Provinciæ nostræ Provinciæ Alumno typis edendi Opus in plures Tomos distributum, cui titulus est: *Historia Ecclesiastica variis Colloquiis digesta, &c.* dummodò prius approbatum fuerit à duobus Ordinis nostri in Theologia Magistris, & aliis servatis de jure servandis. In quorum fidem &c. Datum Romæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ super Minervam die 8. Martii 1717.

Fr. Antoninus Cloche
Magister Ordinis.

Loco ✝ Sigilli.

Fr. Bernardus d'Arcet Magister, & Socius.

Registr. fol. 79.

DUobus verbis comprehendi potest munus ejus, qui lucubrationibus suis de litteraria republica quàm optimè studet promereri : Videndum enim est, quid doceat, & quomodò. Prius illud eam vim habet, curandum esse ei, primùm ut vera doceat; Tùm ut propria ejus argumenti, in quo versatur, aut certè cum eo quod agitur, conjuncta & cohærentia. Modus autem pulchrè scribendi is est, ut perspicuè scribat, quod duabus rebus conficitur, ordine, & genere sermonis ad res enodandas & enucleandas accommodato. Hæc omnia qui præstet, ut in scribendo & vera tradat, & pertinentia ad argumentum quod versat, & ea distinguat, ut suo quodque loco digerat ac collocet, & verbis propriis, significantibus, ab eorum qui purè ac nitidè loquuntur consuetudine haud abhorrentibus, ei ego nihil omninò ad eximii authoris laudem deesse statuo, dignissimumque esse puto, cujus honestissimos conatus, & industriam ad præclara tendentem bonorum omnium perpetuus applausus approbatioque comitetur. Has boni Scriptoris partes implet Rev. P. *Fr. Ignatius Hyacinthus Amat De Graveson*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, Collegii Casanatensis Theologus, & Historiæ Ecclesiasticæ variis Colloquiis digestæ Author. Unde post anteriorum voluminum Commendationem nostram, hoc quod historiam Sæculorum XIII. & XIV. complectitur, dignum omninò publicâ luce, ac eruditorum cognitione judico, cùm nihil in eo nec à recta fide, nec à bonis moribus alienum sit, sed totum variæ, reconditæque eruditionis plenum, multamque præferat verborum elegantiam, & rerum copiam. Datum Romæ VI. Kalendas Octobris anno 1719. in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam.

Fr. Antonius Bardon in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, & Catedraticus Casanatensis, Ordinis FF. Prædicatorum.

Supre-

Supremi Ordinis nostri Archimandritæ mandatis obsequuturus, quintum Historiæ Ecclesiasticæ Volumen à Clarissimo Viro *Fr. Ignatio Hiacyntho Amat De Graveson*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore,& Collegii Casanatensis Theologo elucubratum, datâ operâ perlustravi. Quo quidem in Opere, tantùm abest, ut quidpiam offenderim, quod sive Aristarchi grave supercilium, sive mordacem *Zoili* linguam pertimescat, ut potiùs omnia,quæ ad exactam accuratamque decimi tertii, & decimi quarti Ecclesiæ Sæculorum Historiæ notitiam faciunt, præclaro certè ordine digesta positaque invenerim. Istud prætereà in præstantissimo Concinnatore, tùm olim, tùm præsertim impræsentiarum haùd semel observavi,quod meo equidem judicio vel maximam laudem promereatur: Is scilicèt inter obscuritatem & prolixitatem incedens, atq; Regiam captans viam,claritatem cum brevitate summâ prudentiâ,summoque studio componit: Id quod Lectorem, mirum quantùm rapiat, neminem latere puto. Nam, ut pulchrè monet *Hugo à Sancto Victore*: lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet, & affligere spiritum. Et qualitate, videlicet, si obscurior fuerit: & quantitate, si prolixior extiterit. In quo utroque magno uti moderamine oportet: ne quod ad refectionem quæsitum est, sumatur ad suffocationem. Quocircà, cùm Opus hujusmodi nihil demùm contineat, quod sanæ doctrinæ dogmatibus, & Christianæ Moralis documentis non sit consentaneum, ut in Theatrum litterarium prodeat, dignum omninò censeo. Datum Romæ in Conventu Sanctæ Mariæ super Minervam, die 25. Septembris, Anni 1719.

Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædicatorum, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Collegii Casanatensis Theologus.

IMPRI-

IMPRIMATUR,

Si videbitur Reverendiſſimo Patri Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

T. Epiſcopus Heracliæ Vicesgerens.

APPROBATIO

D. LEANDRI DE PORZIA

Abbatis Sadrenſis.

Ordinis Sancti Benedicti, Sac. Indicis Congregationis Conſultoris, necnon S. Officii Qualificatoris.

JUſſu Reverendiſs. P. Gregorii Selleri Sac. Pal. Apoſt. Magiſtri perlegi librum inſcriptum: *Hiſtoria Eccleſiaſtica &c.* Tomus Quintus: Cùmque illum invenerim quolibet nomine, laude, & publicâ luce digniſſimum, ideò cenſeo typis vulgandum, ut ex hoc Opere litteraria Reſp. ejus commodi acceſſionem percipiat, quod ex aliis à celeberrimo Authore exaratis & editis hucuſque percepit. Romæ ex Ædibus Sancti Calliſti die 26. Septembris anno 1719.

D. Leander de Porzia Abb. Sadrenſis Congr. Caſin.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri Ordinis Prædicatorum Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

IN-

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ continentur

IN HOC QUINTO TOMO.

COLLOQUIA

In Hiftoriam Ecclefiafticam Sæculorum XIII. & XIV.

COL-

COLLOQUIUM IV.

COLLOQUIUM V.

COLLOQUIUM VI.

HISTO-

HISTORIA ECCLESIASTICA

Sæculorum XIII. & XIV.

Variis Colloquiis digesta.

ISTORIAM Ecclesiasticam, Sæculorum XIII. & XIV. continuâ serie describemus, quia Ecclesia in utroque Sæculo gravissimis turbis atque diuturnis bellis miserum in modum fuit funestata. At enim, Sæculo decimotertio occasione dissidiorum, quæ Romanos Pontifices inter & Imperatores non rarò emerserunt, duæ in Italia infensissimæ excitatæ sunt factiones, videlicet *Gibellinorum*, qui ab Imperatoribus stabant, & *Guelphorum*, qui obtentu tuendi jura Pontificum acerrimè decertabant. Hæ duæ armatæ factiones tot clades, funera, perfidias, parricidia, & sacrilegia invexerunt, ut tota Italiæ facies suorum discerpta manibus, suis convulsa sedibus, & populorum mutuis cœdibus in se irruentium, ubique sanguine inundata cerneretur. Nec minùs Ecclesiæ fatalis fuit gravis illa dissensio, quæ eodem Sæculo XIII. *Bonifacium VIII.* Pontificem Maximum inter & *Philippum pulchrum* Galliarum Regem vehementer exarsit, ut nihil in præsentia dicam

de *Vesperis Siculis*, seu de occulta illa, & post hominum memoriam crudelissima conspiratione, quâ Siculi octo millia Gallorum inermium, nihilque minus cogitantium die xxx. mensis Martii, in quam eo anno, seu MCCLXXXII. incidit Dominica Resurrectio, absque ullo ætatis, sexusve discrimine, immaniter trucidarunt, & Siculas mulieres, quæ de Gallis conceperant, plusquàm Scythicâ barbarie exenterarunt, ut, excussis earum fœtibus, nihil prorsus Francici seminis in Sicilia superesset. Tot turbas Sæculo XIII. excitatas cumularunt Hæreseon procellæ, quibus jactata est Ecclesia, præcipuè Albigensium, qui bello flammâque in Catholicos atrociter sævientes, nonnisi bello sacro, ac multorum profuso sanguine in ordinem redigi, atque penitùs exterminari potuerunt. His haud levioribus malis & calamitatibus sequenti Sæculo, seu decimoquarto, exagitata est Ecclesia. Romanæ siquidem Sedis per *Clementem V.* Pontificem Maximum in Gallias translatio, quam Itali appellavêre *Babylonicam*, quòd LXX. annos duraverit, Orbem Christianum conturbavit. Accessit insuper Italorum discordia concitata Florentinorum dissidiis, Longobardorum Regulorum bellis, *Ludovici Bavari* Imperatoris Schismate, *Petri de Corbaria*, seu *de Corvario* Franciscani Antipapæ intrusione, Gibellinorum & Guelphorum factionibus, *Ochami* tumultibus, *Beguardorum*, *Beguinarum*, & *Vvicleffistarum* exitiosis pestibus, quibus tandem cumulum omnium malorum addidit nefandum illud Schisma, per quod post mortẽ *Gregorii XI.* Papæ Christianus Orbis sub incerto Capite per quadraginta annos divisus est, uno videlicet Pontifice Romæ, altero Ave-

Avenione sedente. In tam alto tot bellorum, Hæresum, discriminumq;pelago Ecclesia Sæculis XIII. & XIV. variis fuit agitata procellis,& tantùm non fluctibus operta, nunquam tamen divinâ opitulante providentiâ demersa est, sed potiùs eò magis emicuit Summorum Pontificum, Pastorum, & Doctorum in remigando labor, quò proximius periculum imminebat. Sævas bellorum tempestates in optatam tranquillitatem convertit Deus Optimus Maximus. Obortas Hæreses Romani Pontifices in Conciliis, Doctores suis eruditis Operibus,& Principes Christiani sacris bellis feliciter obtriverunt. Postremò, accessit ad fidei victoriam & fidelium solamen pietas in Occidente renovata per novos religiosos Ordines, qui in honorem Dei & firmissimum Ecclesiæ præsidium Sæculis XIII. & XIV. excitati, collapsam vitæ Regularis disciplinam, & solidam pietatem in Claustris jam ipsâ senectute labantem repararunt, quorum ingentes fructus non solùm in Sanctis *Thoma Aquinate*, & *Bonaventura*, aliisque Luminibus claruerunt, verùm etiam in tutandis, ac vindicandis Sedis Apostolicæ juribus haud parvo adjumento fuerunt. Hæc omnia, quæ ad Historiam Sæculorum XIII. & XIV. spectant, brevitate cum claritate conjunctâ, juxtà methodum nobis à principio præscriptam in sex Colloquiis expendemus, & in his nihil, quod ad Sanctæ Ecclesiæ publicam administrationem, dogmata & disciplinam pertinet, omittemus; nullam Hæresim, nulla Concilia Generalia, Nationalia, aut Provincialia intacta relinquemus; Romanorum Pontificum, ac præcipuarum Ecclesiæ Sedium Episcoporum, necnon Imperatorum cùm Orientis, tùm Occidentis,

& Regum Christianorum successiones ac nobiliora gesta referemus; illustriorum Virorum Opera, & Ordinum Regularium institutiones atque in Ecclesiam promerita indicabimus; uno verbo, omnia, quæ in Historia utriusque Sæculi vel scitu utilia, vel lectu delectabilia existimabimus, summatim attingemus in nostris Colloquiis, in quorum primo ostendemus, quo loco Sæculis XIII. & XIV. essent res Ecclesiæ tam in Oriente, quàm in Occidente, sub Imperatoribus & Principibus Christianis. In altero dabimus seriem Episcoporum, qui illustriores Ecclesiæ Sedes tenuerunt. In tertio recensebimus Hæreses, quæ Sæculis XIII. & XIV. ex orco prodierunt, & Ecclesiam infestarunt. In quarto differemus de Conciliis, tum Oecumenicis, tum Nationalibus, in quibus vel serpentes Hæreses damnatæ sunt, vel restituta fuit collapsa Ecclesiæ disciplina. In quinto Illustrium Virorum, qui doctrinâ, vitæq; sanctimoniâ magnum Ecclesiæ splendorem conciliarunt, Opera examinabimus. In ultimo Colloquio Doctrinam Fidei, Disciplinam tam Ecclesiasticam, quàm Monasticam, & Moralem Christianam utriusque Sæculi XIII. & XIV. perstringemus.

COL-

COLLOQUIUM PRIMUM

De ſtatu, ſeu loco, quo erant res Eccleſiæ Sæculis XIII. & XIV. tam in Oriente, quàm in Occidente ſub Imperatoribus, & Principibus Chriſtianis.

DISCIPULUS. RES Eccleſiæ peſſimo loco in Oriente decimotertio Sæculo fuiſſe, facilè conjicio ex triſti, infauſtoque exitu, quem tot à Latinis Crucefignatis contra Saracenos ſuſceptæ in Oriente Expeditiones habuerunt ob perfidiam, & æmulationem Græcorum Imperatorum, qui Latinos exoſi, nec eorum auxiliis, nec armis ad ſaniorem mentem revocari potuerunt, ſed potiùs, per ſummam & à ſæculis inauditam ingratitudinem, illis ad Terram Sanctam recuperandam ſuppetias ferentibus occultas pararunt inſidias, & ſocietatem cum Saracenis inire maluerunt, quàm eorum exſcindere tyrannidem ſuis cervicibus imminentem. Verùm, quò magis perſpectam habere poſſim Hiſtoriam Byzantinam, & pleniorem aſſequi notitiam rerum, quæ ab Imperatoribus Orientis XIII. Sæculo geſtæ ſunt, neceſſe eſt, ut reſumamus in præſenti Colloquio ſeriem Imperatorum Orientis, quam in Colloquio I. in Hiſtoriam duodecimi Sæculi perduxiſti uſque ad Imperatorem *Alexium IV.* Iſaacii Angeli filium, qui à patruo ſuo *Alexio III.* tyranno in carcerem detruſus, & ex eo dilapſus confugit ad Venetos, & à Crucefignato Latinorum exercitu fuit anno milleſimo

ſimo ducenteſimo tertio Imperio reſtitutus, patremq;ſuum *Iſaacium Angelum*,qui à fratre ſuo *Alexio* tyranno exauctoratus & excæcatus in carcerem conjectus erat, inde extraxit, ſibique Collegam factum gubernaculis Imperii rursùm admovit.

MAGISTER. Orientale Imperium variis decimotertio Eccleſiæ Sæculo turbis ac diſſenſionibus Græcorum concuſſum, venit tandem in poteſtatem Francorum, qui eo per ſpatium quinquaginta ſeptem annorum,trium menſium & undecim dierum potiti ſunt. Franci ſiquidem cum Venetis fœderati Conſtantinopolim ceperunt die XII. Aprilis anni MCCIV. & Imperium Orientis obtinuerunt uſque ad diem XXV. menſis Julii anni MCCLXI. quo Michaël Palæologus Græcorum Imperator Latinos Regiâ urbe ejecit,& Orientale Imperium ipſis ereptum ad Græcos revocavit, ſicut fusè deſcribitur in *Hiſtoria Conſtantinopolitana ſub Imperio Francorum*, quam Gallico idiomate ex Scriptoribus coævis, præſertim ex *Gunthero*, & *Godefrido Villarduino* Campaniæ & Romaniæ Mareſchallo, concinnavit clariſſimus *Carolus Du Freſne Du Cangius*, ex quo pauca nunc deflorabo, quæ ad illuſtrandam Hiſtoriam Byzantinam, & texendam ſeriem Imperatorum Orientis multùm conducere poſſunt.

Junior *Alexius* hujus nominis *IV*. Orientis Imperator, *Iſaacii Angeli* filius, anno milleſimo ducenteſimo tertio à Francis cum Venetis fœderatis captâ urbe Conſtantinopoli, & expulſo *Alexio* tyranno, reſtitutus Imperio, ſupremam in Oriente, unà cum patre *Iſaacio Angelo*, dominationem obtinuit, ſed eam diù non retinuit. Orta quippè eſt Conſtantinopoli anno milleſimo ducenteſimo quarto

to atrox seditio Græcos inter & Latinos, cujus præcipuus author fuit *Alexius Ducas*, ob conjuncta, & imminentia supercilia *Murtzulphus* cognominatus, qui, cùm esset ingenii subdoli, & animi capessendi Imperii impotenti cupiditate flagrantis, juniori *Alexio* Imperatori ac benefactori suo ingratus malè rependit vicem. At enim, cùm tumultuans populus adolescentem *Nicolaum Canabum* inaugurasset Imperatorem, insignis proditor ille *Alexius Ducas*, dum sive dolore rerum præsentium, sive, ut creditum est, veneno potatus animam ageret *Isaacius Angelus*, pater junioris *Alexii* Imperatoris, sub specioso obtentu juniorem *Alexium* Imperatorem eripiendi è manu furentis plebis, eum nihil diffidentem in carcerem conjecit, Orientale Imperium invasit, moxque vincto, & custodiæ tradito *Nicolao Canabo*, qui, ut mox diximus, à tumultuante plebe Imperator salutatus fuerat, eò crudelitatis prorupit, ut junioris *Alexii* Imperatoris, quem bis in carcere veneno frustrà tentaverat, propriis manibus fauces laqueo fregerit, sicque arreptam tyrannidem confirmare ausus fuerit. At non permisit Deus, ut scelestus ille tyrannus *Alexius Ducas* Imperium, quod tam injustè & crudeliter sibi arrogaverat, diù occuparet. Prælium siquidem, præviâ Imagine Beatæ Virginis, quam Græci νικοποιὸν, seu *Victoriæ effectricem*, appellitare solebant, cum Francis Crucesignatis committere ausus, tam infelici marte pugnavit, ut Græci cæsi fugatique victoriam amiserint & sacram Imaginem B. Virginis, quam ab Orientis Imperatoribus *Joanne Zemisce*, & *Joanne Comneno* olim curru triumphali post adeptas victorias deferri solitam esse, jam in

præcedentibus Colloquiis observavimus. Latini tam prospero belli exitu animati,& præeunte Imagine B. Virginis,quę à Græcis ad ipsos transierat,in spem ulterioris consequendæ victoriæ erecti, actutùm communi consilio viribusque Constantinopolim regrediuntur, eamque denuò terrâ marique adorti, brevi temporis intervallo expugnant die XI. mensis Aprilis anni MCCIV. sicut fuerat quibusdam Oraculis antehàc prænunciatum, quæ legi possunt apud *Henricum Spondanum* Continuatorem Baronii ad annum MCCIV. Hanc urbis Constantinopolitanæ direptionem à Latinis factam, Sacrorum profanationem, aliaque scelera in ejusmodi urbium expugnationibus patrari contra fas justumque solita tragicè describit, ac ultrà modum exaggerat *Nicetas*. Sed profectò mirum videri haud debet, quòd hic Scriptor Græcus in Schismate pertinax, & inexpiabili in Ecclesiam Romanam odio actus, Latinos tot probris oneraverit, totque horrenda flagitia eis affinxerit. *Nicetæ* itaque hac in re testimonium, utpotè viri græcæ, ac subleftæ admodum fidei, contemni meritò debet. Non negaverim tamen aliquot scelera & sacrilegia in hac urbis Constantinopolitanæ expugnatione à Latinis commissa fuisse, cùm Scriptor anonymus vitæ *Innocentii III.* Pontificis Maximi id candidè fateatur. Captâ à Latinis Constantinopolitanâ urbe, rebusque pro tempore compositis, de Latino eligendo Imperatore actum est, & communibus suffragiis, annitente potissimùm, & promovente *Dandulo* Venetæ Classis Præfecto, *Balduinus* Flander à duodecim designatis Electoribus creatus est Imperator Byzantinus, *Alexius* verò *Ducas* cognominatus *Murtzul-*

zulphus, qui, occiso *Alexio* juniore, Imperium invaserat, &, captâ Constantinopoli, sibi à Latinis timens in Peloponesum fugerat, ab *Alexio* tyranno, patruo Alexii junioris, & socero *Alexii Murtzulphi* (qui ejus filiam *Eudociam* sibi matrimonio copulaverat) ibidem proditoriè captus & oculis orbatus in Latinorum manus incidit, à quibus Constantinopolim reductus, & ob cædem, quam *Alexio juniori* Imperatori suo nefariè intulerat, extremo capitis supplicio damnatus, gratas Græcis perindè ac Latinis pœnas, suis tamen sceleribus mitiores, pependit, & ex altissima columna præcipitatus, humique allisus ac membratim discerptus miseram efflavit animam. Hoc pacto in potestatem Latinorum venit Orientale Imperium, distractum tamen, & exiguis angustisque finibus conclusum, eò quòd Principes Græci Constantinopoli à Latinis expulsi, quasi vectores in communi naufragio, tabulas, quas sors offerebat, arripientes, varia sibi Regna per ejusdem Imperii Orientalis regiones constituerunt. *David*, & *Alexius Comneni* Trapezuntinum Regnum fixerunt in Ponto; *Theodorus Angelus* Thessalonicæ dominatum usurpavit; *Theodorus Lascaris* Nicææ in Bithynia Imperii quamdam imaginem fundavit, cùmque esset strenuus belli Dux, Turcas ab *Alexio*, socero suo, quondam Imperii invasore, contra se concitatos, iteratis præliis fudit, superavit, ac magna strage delevit, eorumque Principi *Jatathini* Iconii Sultano suapte manu caput amputavit, quo in sublime elato, & hostibus ostentato insignem de illis retulit victoriam. Nec solùm Principes Græci, verùm etiam Latini varias Imperii Orientalis regiones suam

suam in potestatem redigentes, angustiores ejus fines reddiderunt. Veneti quippè, plerasque tum maris Ægæi, tum Mediterranei Insulas retinuerunt. *Bonifacius* Marchio Montisferrati Peloponesum, quæ vulgò *Morea*, cùm Regis titulo occupavit. *Godefridus* trecensis Athenas sibi asseruit, aliique alia loca suo dominio armis subjicientes, tot in partes Orientale Imperium dilacerarunt, quot olim in frusta infelicem Orpheum Bacchæ mulieres discerpserunt. Ad has angustias redactum Orientale Imperium anno ætatis suæ trigesimo secundo gubernare cœpit *Balduinus* inter Latinos Imperatores Byzantinos hujus nominis primus, quem virum fuisse fortem, pium, modestum ac justum, non solùm Latini, sed & *Nicetas* Scriptor Græcus & Latinis infensus, ingenuè fatetur his verbis: *Nondum Balduinus annum ætatis xxxij. concesserat, & alioqui vir erat pius & modestus, nec impudico quidem aspectu mulierem intuitus, quamdiu à sua conjuge abfuerat, vacabat divinis laudibus, necessitatibus conflictantes sublevabat, suæ sententiæ adversantes æquo animo audiebat; & quod maximum est, bis qualibet hebdomada vesperi proclamari jubebat, ne quis in suo palatio cubaret, qui alienam mulierem attigisset.* At, quod maximè dolendum est, *Balduinus*, Imperator omnibus numeris absolutus, periit in ipso ætatis suæ flore. Adrianopolim quippè, urbem Thraciæ munitissimam, quò se Græci perduelles receperant, strenuè oppugnans, à *Joannitio*, sive *Calojoanne* Bulgarorum Rege, qui cum ingentibus suorum, Scytharumque copiis hùc advenerat, ut Græcis Latinorum jugum excutere molientibus auxilium ferret, in paratas incidit insidias *Balduinus*, captusque à Bul-

à Bulgarorum Rege, captivus in Bulgariam abductus est anno MCCV. ubi mensium sexdecim spatio in carcere detentus obiit ex morbo, ut Rex ipse Bulgarorum in litteris ad *Innocentium III.* Summum Pontificem, à quo pro ejus libertate urgebatur, datis, & *Godefridus Villarduinus*, qui rebus à *Balduino* Imperatore gestis interfuit, testantur, quibus magis adhibenda fides est, quàm Græcis, qui post *Nicetam Choniatem* scribunt, *Balduinum* Imperatorem cruribus, brachiisque truncatum, projectum esse in vallem, ibique post triduum expirantem volucribus & feris relictum esse prædam. Nec enim verosimile est, *Joannitium* Bulgarorum Regem, virum alioqui suopte ingenio crudelem, tantam immanitatem in *Balduinum* optimum Imperatorem exercere voluisse. Sic *Balduinus*, Heros invictissimus, post æquatas pugnis victorias, post tot perduellium Græcorum urbes uno armorum impetu & continenti serie triumphorum domitas, acerbo & omnibus piis luctuoso casu occubuit.

D. Quis *Balduino* in Imperio Constantinopolitano successiit.

M. In *Balduini* demortui locum suffectus est à Latinorum exercitu *Henricus*, ejus frater anno MCCVI. Fuit Princeps prudentissimus, & tùm domi, tùm foris rebus gerendis aptissimus. Rem adversus Bulgaros & Scythas, qui perpetuis incursionibus ejus Imperium infestabant, strenuè gessit. Vivente adhuc fratre suo *Balduino*, sed captivo, Imperio præfectus, illud administrare cœpit, nomine tamen Imperatoris & Insignibus abstinens, donec anno & mensibus sex ab illa captivitate exactis, postquàm mors fratris sui comperta est, in Imperii

rii nomen & ornamenta tūc demùm consensit. Quâ occasione *Nicetas Choniates* moderationem, cæterasque *Henrici* virtutes commendat, ac simul detestatur ambitionem & immanitatem suorum popularium Græcorum, apud quos hi, qui Imperio erant designati, non expectatâ prædecessoris morte, per cædes ad tyrannidem grassabantur. Obiit *Henricus* Imperator Constantinopolitanus die XI. Junii anni MCCXVI. cùm annos decem, novem menses & dies XXII. imperasset. Ei sine prole defuncto successit *Petrus Corteniacus*, Antisiodorensis Comes, qui illius sororem *Jolantam* in matrimonium duxerat, & ab *Honorio III.* Pontifice Maximo Imperii coronam Romæ accepit quinto Idus Aprilis anni MCCXVII. Sed Româ discedens, cùm Constantinopolim contenderet, in Albaniæ montium angustiis à *Theodoro Angelo* Græco, Epiri Principe, perfidiosè captus, in carcere, vel, ut alii volunt, prælio peremptus est. Successorem habuit *Robertum* filium suum, qui die XXV. Martii anni MCCXXI. Constantinopoli coronatus Imperium tenuit usque ad annum MCCXXVIII. quo è vivis excessit, & *Balduino* hujus nominis *II.* filio, aut, ut alii volunt, fratri suo, Imperii successionem reliquit. Verùm, cùm *Balduinus II.* juvenis adhuc decennis esset, ac subindè regendo imperio impar, *Joannes Bryennius*, qui Regis Hierosolymorum nomen ferebat, ex Italia accitus est, ut junioris *Balduini* tutelam, & Imperii Constantinopolitani administrationem ac defensionem susciperet. Imperio autem Constantinopolitano *Balduinus II.* annos circiter triginta duos à morte *Roberti* potitus est, hoc est, ab anno MCCXXVIII. usque ad annum MCCLXI. quo anno

no *Michaël Palæologus*, Urbe Constantinopoli, *Alexii Strategopuli* artibus cum DCCC. haud ampliùs militibus proditione captâ XXV. Julii, *Balduinum II.* ultimum inter Latinos Imperatorem Constantinopolitanum, Imperio ac Regia Urbe ejecit, atque Imperium Constantinopolitanum in Græcorum potestatem denuò redegit. Vixit tamen *Balduinus II.* suæ calamitati superstes annos XI. filiumque unicum *Philippum* nomine reliquit, cui *Beatricem* filiam *Caroli* Siciliæ Regis despondit, Constantinopolitano promisso Imperio, si illius ope recuperari posset. Hoc pacto Franci, seu Latini, Imperium Constantinopolitanum, quo, ut jàm diximus, per quinquaginta septem annos, tres menses, & undecim dies potiti sunt, penitùs amiserunt, ita ut *Philippus* filius *Balduini II.* & alii deinceps Latini, qui Imperatores Constantinopolitani appellati sunt, fuerint dumtaxat solo nomine, & titulo tenùs Imperatores, ut videre est in *Historia Constantinopolitana sub Francorum Imperio* scriptâ à viro jam laudato clarissimo *Carolo du Fresne*, Domino *du Cange*, cujus studiis & eruditione & Byzantina & Francorum Historia plurimùm illustrata est.

D. Expone, quæso, uberius, quibus artibus *Michaël Palæologus* Orientis Imperium, Francis ablatum, restituerit Græcis, & quos successores habuerit?

M. Ut artes detegamus, quas *Michaël Palæologus* Imperator adhibuit, ut Francos Imperio Constantinopolitano privaret, illudque restitueret popularibus suis Græcis, rem altiùs repetere debemus. Captâ à Francis cum Venetis fœderatis

Urbe Constantinopolitanâ anno millesimo ducentesimo quarto, Græcorum Principes, quos Latini ex ea expulerant, varia sibi Regna per ejusdem Imperii Constantinopolitani regiones constituerunt. *Theodorus Lascaris* Imperator à Græcis salutatus Imperator anno MCCIV. Niceæ in Bithynia sedem habuit, obiitque anno MCCXXII. Imperii XVIII. Moriens sine mascula prole *Theodorus Lascaris* Imperii Græcorum successorem designavit generum suum *Joannem Ducam*, cognomento *Vatacium*, qui, postquàm Imperium auxisset, è vivis sublatus est III. Kalendas Novembris anni MCCLV. Imperii trigesimo tertio. Filium unicum reliquit *Joannes Ducas* ex *Irene* Augusta priori conjuge susceptum, qui ab avo materno *Theodorus Lascaris* appellatus est, & post obitum patris militum populique concursu Imperator acclamatus, ab *Arsenio* Patriarcha Græco Constantinopolitano inauguratus est. Sed anno IV. Imperii sui gravi morbo correptus, ac valetudine à Medicis desperatâ, Monasticum habitum induit, ac multis editis sinceræ pœnitentiæ signis vitam clausit mense Augusto anni MCCLIX. Filium reliquit octo duntaxat annorum puerum, *Joannem* nomine, quem Imperii legitimum hæredem & annum ætatis decimum agentem *Michaël Palæologus*, post captam, ut jam annotavimus, *Alexii Strategopuli* artibus Constantinopolitanam urbem, indèque expulsos Latinos, igniti crepitaculi objectu excæcavit anno MCCLXI. totumque Orientis Imperium, ejectis Latinis, sibi vindicavit, ac Græcis addixit. Hic est *Michaël* ille *Palæologus* Græcorum Imperator, qui ingruentem sibi cum valido exercitu Carolum Siciliæ

ciliæ Regem extimescens, Romanum Pontificem sibi conciliandum duxit, adeòque Ecclesiæ Græcæ cum Romana unionem promovendam in Concilio Generali Lugdunensi II. sub *Gregorio X.* Pontifice Maximo, sicut in Colloquio quarto, agendo de Conciliis, commodiùs ostendemus. Hic brevitèr observandum est, non solùm *Michaëlem Palæologum*, sed etiam alios ejus prædecessores Imperatores Græcos de pangenda Ecclesiæ Græcæ cum Latina pace cogitasse eo solo fine, ut Constantinopolitanum Imperium, quo Latini tum temporis potiebantur, Imperatori Græco restitueretur. Anno siquidem millesimo ducentesimo trigesimo secundo *Germanus II.* Patriarcha Græcus Constantinopolitanus, annuente *Joanne Duca* Græcorum Imperatore, Epistolas ad *Gregorium IX.* Pontificem Maximum, nec non ad Cardinales ad promovendam utriusque Ecclesiæ unionem Nicæâ scripsit. Româ Nicæam missi sunt ex Fratrum Prædicatorum Ordine duo, totidemque ex Ordine Minorum, qui cum Græcis paciscerentur, habitâque Nimphææ in Bithynia Synodo, cui Patriarchæ Græci Constantinopolitanus, & Antiochenus, interfuerunt, litteras ad instar professionis fidei ad Papam Græci dedere, in quibus, quàm plurimis Patrum sententiis intextis, errorem suum de Spiritu Sancto disertè enuntiarunt, sicque malis artibus Patriarchæ Antiocheni cæptum opus pro votis non cessit. Nihilominus *Joannes Ducas* Græcorum Imperator pro viribus egit, ut pax redintegraretur. Idque testantur litteræ *Alexandri IV.* Pontificis Maximi datæ anno MCCLVI. ad Episcopum Urbevetanum, quem Pontifex Legatum ad *Theodorum Lasca-*

ſcarim juniorem, filium *Joannis Ducæ*, Græcorum Imperatorem, miſit, in quibus deſcribuntur articuli ineundæ pacis. Sed nequaquàm fœdus ſancitum fuit, quia Conſtantinopolis Imperatori Græco non fuit reſtituta. Nec feliciorem exitum nactæ ſunt aliæ uniones Eccleſiæ Græcæ cum Latina, quæ, Conſtantinopoli Græcis anno MCCLXI. reſtitutâ, ſub *Michaële Palæologo*, & aliis deinceps Imperatoribus Græcis tentatæ, aut factæ identidèm fuerunt, ut ex his, quæ poſteà dicturi ſumus, liquidò patebit.

Sed redeamus ad ſeriem Imperatorum Græcorum. *Michaël Palæologus*, poſtquàm imperaſſet annos à capta urbe Conſtantinopoli viginti duos, obiit die XI. menſis Decembris anni MCCLXXXII. Hæredem Imperii reliquit filium ſuum *Andronicum*, qui *patrem Imperatoria ſepultura adeò non honoravit, ut ne plebeja quidem ſit dignatus*, ſicut refert *Nicephorus Gregoras*, idque in odium concordiæ Eccleſiæ Græcæ cum Latina, quam totis viribus vivens ipſius pater promòverat, & ad mortem uſque ſervaverat. Sed pertinaciæ ſuæ in promovendo Schiſmate, & Spiritus Sancti neganda ex Filio proceſſione pœnas, juſto Dei judicio dedit *Andronicus* Imperator; quippè qui, mortuo filio ſuo *Michaële*, nepotem *Andronicum* Imperii deſignavit hæredem, qui adverſus avum rebellans ſæpiùs, tandem, captâ Conſtantinopoli anno milleſimo trecenteſimo vigeſimo ſeptimo die ſacrâ Pentecoſtes, ſicut obſervat *Cantacuzenus lib.1.cap.59.* eum Imperiali ſolio dejecit, in carcerem conjecit, ubi multa toleravit incommoda, & ex morbo oculorum uſum amiſit. Paulòpoſt Monaſticum induere habi-

habitum coactus est, quem postquàm per biennium gestasset, obiit anno MCCCXXXII. in ipsa religiosæ vitæ professione *Antonius* appellatus. Interim Græcorum Imperium miserè lacerabatur à Turcis, quorum irruptionibus oppressus *Andronicus junior*, redintegrandæ cum Romana Ecclesia concordiæ pium præ se tulit desiderium. Narrat siquidem *Nicephorus Gregoras lib.* 10. sub *Andronico juniore* tentatam esse reconciliationem ab Episcopis Latinis duobus, qui Constantinopolim venerant, se verò, Græcos suos, habitâ oratione, quam recitat, deterruisse variis de causis, ac præsertim quòd Romani omnia Sedis suæ arbitrio finiri vellent, ac Latini Dialecticis cavillis nimium indulgerent, qui ad dogmata sancienda nocivi essent. Hæc itaque unio Ecclesiæ Græcæ cum Latina, ad quam *Andronicus junior* se propensum demonstrabat, exitu caruit; tum quia Latini Principes Græcis auxilium contra Turcas petentibus suppetias non tulerunt; tum quia etiam id temporis *Palamitarum* hæresis, de qua in tertio Colloquio agemus, Orientalem Ecclesiam invasit. Eâ etenim grassante hæresi, cui plurimùm favit *Andronicus junior*, & ex qua robur novum schismati accessit, de unione Ecclesiarum sarcienda parùm cogitabatur, quamvis Imperium Byzantinum in dies collaberetur. Obstitit etiam huic Ecclesiarum unioni diutinum inter Latinos dissidium, quo tres Pontifices Romanam sedem sibi vindicabant. Obiit *Andronicus junior* Græcorum Imperator die XXV. mensis Junii anni MCCCXLI. filiumque novennem *Joannem Palæologum* Imperii successorem reliquit, cujus tutelam & publicæ rei administrationem suscepit *Joannes Cantacuzenus*,

qui posteà Imperii Insignia sumpsit, ob idque à *Joanne* Patriarcha Constantinopolitano anathemate percussus. Sed à *Joanne Cantacuzeno* captâ anno MCCCXLVII. Constantinopoli, initum est fœdus inter *Cantacuzenum*, & *Joannem Palæologum*, ut ambo simul imperarent, seque eâ invicem benevolentiâ complecterentur, quâ patres & filii solent. Ut autem fœdus istud magis confirmaretur, filiam suam *Helenam* Imperatori *Joanni Palæologo* collocavit *Joannes Cantacuzenus*. Hoc sancito fœdere, *Cantacuzenus* Imperator, ut Romanorum Pontificum, & Occidentalium Principum sibi conciliaret amicitias, & auxilia ad frangendum Turcarum impetum ab ipsis impetraret, de Græcorum conjunctione cum Romana Ecclesia instauranda seriò cogitare cæpit. Pium, quod inierat consilium, cum Romanis Pontificibus *Clemente VI.* & *Innocentio VI.* communicavit, Sedis Apostolicę Legatos honorificè excepit, & conditionem proposuit de Concilio celebrando. At consilium suum, cùm ad optatum exitum perducere minimè posset, & aliundè ægrè videret, Orientis Imperium intestinis bellis in dies debilitari, tandem rerum humanarum pertæsus, purpuram ac sceptrum cum habitu Monastico, nomenque ipsum *Joannis* cum *Joasaph* nomine commutavit anno MCCCLV. Eâ insperatâ *Joannis Cantacuzeni* abdicatione Imperii potentior factus *Joannes Palæologus* Imperator, armis sine mora aggressus est *Matthæum Cantacuzenum*, quem ipsius pater *Joannes Cantacuzenus* Imperatorem renunciaverat, eoque Philippis capto, & in ordinem redacto, solus, domito æmulo, Imperium obtinuit. Romam, ut Latinorum auxilium contra Turcas imploraret, anno

anno MCCCLXIX. accessit,ubi,ex præscripta à Summo Pontifice *Urbano V.* Formulâ, Romanæ Ecclesiæ fidem professus est. Professionem ipsius apud *Odoricum Raynaldum* legere est ad an. MCCCLXIX. Incertũ est quo anno mortuus sit *Joannes Palæologus* Imperator. Mortis ejus tẽpus à *Petavio* refertur ad an. MCCCLXXXIV. à *Bulialdo* consignatur an. MCCCXCI. Sed, si quod in Græcorum Imperatorum catalogo, qui *Codino* de Originibus Constãtinopolitanis subjungitur, verum est, *Joannem* videlicèt *Palæologum* imperasse an. XLI. eum excessisse oportet anno MCCCLXXXII. cùm *Andronicus* ejus pater, ut mox diximus, obierit die XXV. mensis Junii anni MCCCXLI. Verùm, cùm annus millesimus quadringentesimus vigesimus secundus fuerit Imperii *Manuelis* filii *Joannis Palæologi* trigesimus secundus, teste *Joanne Canano* illius ætatis scriptore, hinc sanè *Bulialdi* firmatur calculus, conficiturq; *Joannem Palæologum* imperasse annos ferè LII. & è vita migrasse an. MCCCXCI. *Joannem Palæologum* excepit in Imperio Orientis *Manuel Palæologus* ejus filius natu minor, in quem pater magis propensus fuit, quàm in *Andronicum*, suum primogenitum, tum quia *Manuel* obsidem sese dederat pro patre, qui captivus à Venetis detinebatur ob magnam pecuniæ summam à fæneratoribus acceptam, cui solvendæ par non erat; tum quia etiam *Andronicus* primogenitus Genuensium fultus auxiliis conjuraverat in patrem, qui, eâ conjuratione detectâ, *Andronicum* filium suum primogenitum excæcari, & in carcerem detrudi jussit. Ad Imperium itaque evectus *Manuel*, cum à Turcarum Principe *Bajazethe* immani bello lacesseretur, ac undique premeretur, totam ferè peragravit Europam, ut auxiliares copias, præser-

tim à Francorum, Anglorumque Regibus elicere posset, sed turbę Anglicæ, & *Caroli VI.* Galliarum Regis morbus frequens in causa fuerunt, cur nullum itineris fructum reportarit. Obiit *Manuel* Græcorum Imperator ex Apoplexia die XXI. mensis Junii anni MCCCCXXV. cùm biduo ante Monachi habitum induisset, *Matthæi* sumpto nomine. Imperavit annos circiter XXXV. cùm *Joannes Palæologus* ejus pater obierit, sicut mox insinuavimus, anno Christi MCCCXC. vel sequenti MCCCXCI. à quo ad annum usque MCCCCXXV. intercedunt anni XXXV. Hi sunt Imperatores Byzantini cùm Latini, tum Græci, qui sæculis XIII. & XIV. summâ rerum in Oriente potiti sunt, & quorum Genealogias, seu Familias, legere poteris apud *Carolum du Fresne* dominum *du Cangium*, qui eas accuratè descripsit.

D. Quis est iste *Bajazethes*, à quo, ut mox observasti, immani bello impetitus & penè oppressus fuit *Manuel Palæologus* Græcorum Imperator?

M. Antequàm exponam, quis fuerit iste *Bajazethes*, sedulò observare debes, Turcicam gentem, de cujus origine non una est Scriptorum sententia, magni Imperii in Oriente anno millesimo ducentesimo nonagesimo octavo, Auctore *Othomano*, jecisse fundamenta. Is quippè *Othomanus*, sive *Osman*, filius *Orthogulis*, animo & corpore præcellens, ex Sogutha Mysiæ vico oriundus erat, in Asiam cum gentilibus suis infudit sese, rem Turcicam incredibilitèr auxit, plurimas subegit urbes, ac Prusæ Mysiæ urbi opibus florenti, magnâ obsidione expugnatæ, sedem Imperii, quod ab ipso *Othomanum* dictum est, anno MCCXCVIII. constituit. Obiit *Othomanus*, primus Turcarum Imperator, an-

anno MCCCXXVI. Ei in Imperium successit *Urchanes* illius filius, qui Mysiam, ac Lydiam universam ditioni suæ subjecit, Nicæam expugnavit, Lycaoniam, Phrygiam, Cariam, cæteraque ad Hellespontum, & Euxinum usque in suam potestatem redegit, dùm *Joannes Cantacuzenus*, & *Joannes Palæologus* Græcorum Imperatores inter se odiis & armis certantes, novis Turcarum victoriis atque incrementis locum dederunt. Mortuus est *Urchanes*, secundus Turcarum Imperator, anno Christi MCCCLVII. Imperii trigesimo secundo. *Urchanem* in Imperio Othomano excepit ejus filius *Amurathes*, cujus frater *Solimanus* natu major inter venandum ex equo lapsus, humique allisus, jam è vita migraverat. Musulmanicæ superstitioni addictissimus fuit *Amurathes*, utpote qui Templa, Scholas, Xenodochia Religiosis Turcis ac pauperibus extruxit. Bellicâ etiam virtute insignem sese prodidit. Callipolim, Adrianopolim, ac circumjectas Provincias occupavit, Triballos ac Mysios domuit, & bellis triginta septem in Asia & Europa, partim contra Christianos, partim contra rebelles suos confectis, nullo victus succubuit, sed semper sibi arridentem fortunam expertus est. Excessit è vivis *Amurathes* anno Christi MCCCXC. postquam, juxtà Annales Turcicos, imperasset annis triginta duobus. Filium reliquit *Amurathes* Imperii Othomani hæredem *Bajazethem*, qui in Annalibus Turcicis *Gilderun*, idest, *Fulmen*, cognominatur. Hic ille est *Bajazethes*, qui, ut mox dicebamus, Græciæ, vicinisque regionibus armorum terrorem inferens, *Manuelem Palæologum* Græcorum Imperatorem ad extremas redegit angustias,

& Græcorum Imperium miserum in modum laceravit. Othomanum Imperium longè latèque propagavit *Bajazethes*. Thessaliam, Macedoniam, Phocidem, Atticam, Mysiam, Bulgariam, & Valachiam Turcicæ ditionis fecit, Constantinopolim verò pluribus obsedit annis, quam tamen obsidionem solvere coactus est, ut contra *Sigismundum* Hungariæ Regem Nicopoli cum exercitu imminentem procederet, & cum illo committeret prælium, in quo *Sigismundum* Hungariæ Regem magnâ clade affectum fuisse ex Turcarum Historiis *Leunclavius* narrat. Tot victoriis ac secundis rebus elatum *Bajazethem* debitâ pœnâ castigavit Deus præpotens scelerum ultor. A' *Tamerlane* quippe, qui cum ingenti Tartarorum, Persarumque exercitu in Asiam irruptionem fecerat, victus captusque *Bajazethes*, caveâ ferreâ inclusus, feræ instar, ad ludibrium circumductus est, & scabelli loco adhibitus, quotiès equitandum aut ex equo *Tamerlani* victori desiliendum erat. Eâ animi ægritudine doloreque confectus *Bajazethes*, vir post homines natos superbissimus, ac ferocissimus, mortem sibimet ipsi conscivit, caput suum allidendo caveæ ferreæ, quâ tenebatur inclusus. Periit autem anno MCCCCIII. cùm annos quatuordecim imperasset. Si plura de exordio Imperii Othomani, & de Turcarum Imperatoribus, qui decimo quarto Ecclesiæ sæculo præfuerunt Imperio Othomano, scire desideres, legesis Annales Turcicos, *Leonicum Chalcondilam*, & *Phranzem*, qui de rebus Turcicis scripserunt, quibus adde *Leunclavium* in pandectis Historiæ Turcicæ, & in Historia Musulmanorum.

D. Ab Imperio Orientali, quod satis hactenùs,

nùs perlustravimus, transferamus nos ad Imperium Occidentale, quod sub finem Colloquii primi in Historiam XII. sæculi observasti, haud parùm turbatum fuisse à duobus illud prehensantibus, Electorumque suffragiis in eosdem distractis post mortem *Henrici VI.* Imperat. quæ accidit anno MCXCVII. Hi erant *Philippus* Sueviæ Dux, *Henrici VI.* Imperatoris germanus frater, & *Otto* Saxoniæ Dux, quorum primus, seu *Philippus* electus Imperator, dùm in cubiculo post venæ sectionem cubaret, à quodam Palatino perfidiosè cæsus est Bambergæ anno MCCVIII. *Otto* verò, sublato suo competitore, solus Imperio potitus est, ut ibidem annotasti. Cùm igitur ad *Ottonem* inter Imperatores Occidentis hujus nominis *IV.* pervenerimus, obsecro te ut illius gesta, ac seriem aliorum, qui sæculis XIII. & XIV. ei in Imperio Occidentis successerunt, in præsentia describendi munus suscipias.

M. *Otto* hujus nominis *IV.* filius *Henrici Leonis* Bavariæ ac Saxoniæ Ducis, contra *Philippum* Sueviæ Ducem & *Henrici VI.* Imperatoris fratrem, electus Imperator, eodem mortuo an. MCCVIII. tenuit Imperium, & sequenti anno, postquàm Sedi Apostolicæ Sacramento obstrictus, Ecclesiæ jura confirmasset, Imperii coronam accepit ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo. Promissis non stetit *Otto* Imperator, eumque jura ac ditionem Ecclesiæ invadentem Pontifex per legatos admonuit, ut ab incępto desisteret, sed cùm morem gerere pertinaciter detrectaret, anathemate percussus est, ejusque subditi Sacramento fidelitatis soluti. Quò factum est, ut plures è Germaniæ proceres ab eo alienati *Fridericum II.* filium *Henrici VI.* Imperatorem salutaverint, quem sociis

armis fovit etiam *Philippus Augustus* Galliarum Rex. Cum his *Otto* congressus ad Bovinas propè Tornacum anno MCCXIV. ingenti suorum cæde victus est, sensimque ab omnibus destitutus in Saxoniam fugit Imperio privatus, obiitque, datis Christianæ pænitentiæ non dubiis argumentis, anno MCCXVIII. cùm Imperium ab obitu *Philippi* per annos circitèr sex tenuisset. Exauctorato, *Ottone*, ejusque exercitu, ut jam diximus, profligato penitùs anno MCCXIV. *Fridericus II.* Imperium solus obtinuit, & ab *Honorio III.* Pontifice Maximo Imperator coronatus est anno MCCXX. Post solemnem suæ inaugurationis pompam aureos montes pro tuenda Ecclesiæ dignitate pollicitus est, legesque tulit de exterminandis Hæreticis, de testamentis Cruce signatorum fulciendis, & agricolis ab injuriis vindicandis, ut apud *Goldastum in constitutionibus Imperialibus* legere est. Quin, & Crucis signum ad Hierosolymitanam expeditionem ex manu *Hugolini* Cardinalis Hostiensis accepit, seque ad profectionem maturandam totum è nutu Summi Pontiacis pendêre juravit, sed fidem fefellit. Ea quippè arma, quæ ad expugnandos Saracenos, ut primùm Imperium iniit, capturum voto ac juramento sese obstrinxerat, ad infestandam Ecclesiam impiè convertit, atque Romanos Pontifices diù divexavit, à quibus vicissim, cùm esset in impietate pertinax, quinquiès fuit anathemate percussus. Primò ab *Honorio III.* quòd Episcopos quosdam injustè exagitasset, ac sedibus expulisset. Secundò, à *Gregorio IX.* anathemate confixus est, quòd expeditionem in Palæstinam, quam pollicitus fuerat, fictè ac simulatè suscipiens, turpe & rei Christia-

næ exitiosum fædus cum Sultano Babyloniæ inivisset, & Hierosolymitanâ peregrinatione ad solam ostentationem perfunctus cum maximo dedecore rediisset. Tertiò ab eodem Summo Pontifice excommunicationis fulmine perstrictus est, quòd Lombardiam, aliasque Italiæ Regiones immanissimis stragibus devastaret, incenderet, ac deformaret; Quòd Ecclesiæ ditiones invaderet, Cardinales, Episcopos, Abbates Romam ad Concilium ab eodem Pontifice indictum euntes interciperet, captivosque detineret; quòd Ecclesiæ libertatem opprimeret, Ecclesiasticis viris molestiam crearet, & priora scelera novis criminibus cumularet. Quartò, novo anathemate ab *Innocentio IV.* constrictus est, quòd in impietate sua adhùc perseverans, bona Ecclesiæ sibi usurparet. Denique, ab eodem Summo Pontifice in Concilio Generali Lugdunensi I. anno MCCXLV. celebrato non solùm excommunicationis fulmine percussus est, sed etiam, ceù indignus, Imperio dejectus, sicut uberiùs explicabimus in Colloquio quarto, ubi agemus de Conciliis. Ex hac exauctorationis sententia in ipsum ab *Innocentio IV.* in Concilio Lugdunensi prolata furibundus evasit *Fridericus II.* nedùm resipuit; arma corripuit, gravissimaque damna Pontifici, & Ecclesiæ intulit, quæ illius temporis Historici commemorant. Parmam per menses omninò septem obsidione cinxit, à qua ingenti clade repulsus in Siciliam se recepit, obiitque anno MCCL. in Arce quadam Apuliæ, quæ *Florentina* dicebatur. Quo autem morbi genere extinctus fuerit, non convenit inter Historicos. Alii quippè volunt, *Fridericum II.* à *Manfredo*, quem ex concubina genuerat, fuisse
suf-

suffocatum. Alii asserunt, eum gravi morbo correptum, vel ex veneno sibi propinato interiisse. Incertum itidem est, an *Fridericus II.* moriens, ad meliorem frugem se receperit? Sunt nonnulli Scriptores, qui tradunt, eum nihil unquam de odio in Romanos Pontifices, & pervicaciâ remisisse, adeòque excõmunicatum, & impęnitentem ex hac vita migrasse. Non desunt tamen alii Scriptores, quos inter censetur *Matthæus Parisius*, qui testantur, *Fridericum II.* antequàm moreretur, edidisse pænitentiæ signa, & ab Archiepiscopo Panormitano fuisse absolutum.

Post exauctorationem *Friderici II.* fluctuavit Imperium Occidentale nulli securè innixum, &, juxta probabiliorum eruditorum Scriptorum sententiam, contigit Interregnum ab anno MCCXLV. quo *Fridericus II.* ab *Innocentio IV.* Pontifice Maximo in Concilio Generali Lugdunensi I. Imperio abdicatus est, usque ad annum MCCLXXIII. quo *Rodulphus* Comes Habspurgensis fuit Imperator electus. Fuerunt quidem nonnulli ab anno MCCXLV. usque ad annum MCCLXXIII. electi Imperatores, videlicet *Henricus* Thuringiæ, & Hassiæ Landgravius, *Guillelmus* Brabantiæ, sive Hollandiæ Comes, *Richardus* Cornubiæ Comes, *Henrici III.* Angliæ Regis frater, & *Alphonsus* Castellæ Rex *Ferdinan di III.* Hispaniarum Regis filius; verùm hi Principes Imperium dumtaxat degustarunt, & à multis Scriptoribus Imperatorum Occidentis Catalogo non accensentur. Quapropter de illis pauca dicemus, eorumque electionis, ac mortis tempus indicare sat superque sufficiet. *Henricus* Thuringiæ, & Hassiæ Landgravius, exauctorato *Friderico*, electus est eodem

eodem anno MCCXLV. Imperator apud Herbipolim. Movit contra ipsum *Conradus*, quem *Fridericus II.* ejus pater Regem Romanorum anno MCCXXXIV. eligi curaverat, cujus electionis Acta edidit *Baluzius* tomo I. *Miscellaneorum* pag. 472. In prælio victus fugatusq; fuit *Conradus*, ac victor remansit *Henricus*, qui tamen dum Ulmã obsidet, sagittâ ictus, indèq; reversus obiit ex vulnere anno MCCXLVII. ab electione sua secundo. Mortuo *Henrico* Septemviralibus Comitiis suffectus est *Guillelmus* Brabantiæ seu Hollandiæ Comes, contra quem *Conradus* à patre suo *Friderico II.* missus, grandi repulsus clade fugit ad patrem, ut ejus furorem augeret & ignominiam; *Guillelmus* verò electus Imperator Aquisgranum expugnavit, & in ea urbe ritu solemni coronatus est. Contra Frisios rebelles fortitèr pugnans *Guillelmus* in glaciem incidit sub equo subsidentem, è qua cùm subsilire haud posset, jaculis ac contis à nescio quibus confossus periit ann. MCCLVII. Post *Guillelmi* obitum Principes Electores, varia in studia distracti, duos creavêre Cæsares, *Richardum* scilicet Cornubiæ Comitem, *Henrici III.* Angliæ Regis frattem, & *Alphonsum* Castellæ Regem, *Ferdinandi III.* Hispaniarum Regis filium. Utriusque electio coram Summis Pontificibus *Alexandro IV. Urbano IV.* & *Clemente IV.* cùm diu disceptata fuisset, *Richardus* parùm firmè se in Imperio consistere posse cernens, in Angliam rediit; *Alphonsus* verò, Princeps excelsi ingenii & eximiæ literaturæ, dictusque cognomento *Sapiens*, cùm undique imminentia bella conspiceret, consiliis *Gregorii X.* Summi Pontificis permotus, spontè cessit Imperio, & in Hispaniam suam se recepit. Vacuum itaque cùm

utrius-

utriusque electi Cæsaris cessione relictum esset Germaniæ Imperium, *Gregorius X.* Comitia indixit, in quibus *Rodulphus* Comes Habspurgensis electus est Imperator pridiè Kalendas Octobris anni MCCLXXIII. Vir justitiâ, religione, & bellicâ virtute Imperio non impar, quique, sicut Scriptores non obscuri tradunt, pietate suâ diuturnum, sibi, suisq; posteris asseruit Imperium ob honorem exhibitum Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, dum in venatione & tempore pluvio occurrens Sacerdoti illud lubrico & difficili itinere ad infirmum deferenti, è vestigio equum, cui insidebat, dedit, pedesque equitem maximâ religione deduxit ad ægrum, ac in Ecclesiam reduxit, eique religiosa quædam fœmina amplissimum honorem à Deo in remunerationem tam pii facinoris augurata est, sicut latè refert & probat *Serarius* libro 5. *Rerum Moguntinarum*. Aliud post suam ad Imperium electionem insigne pietatis argumentum dedit idem *Rodulphus*. Nam cùm fidelitatis Sacramentum ei recusarent Electores, quòd Sceptrum Imperii non adesset, acceptâ ille Cruce ait: *Ecce signum, in quo nos & totus Mundus est redemptus: & hoc signo utamur loco sceptri*, eamque mox deosculatus, cæteros, ut idem facerent invitavit, & fidelitatis Sacramento sibi obstrinxit, sicut referunt *Stero*, & *Eberardus* Authores coævi. Plura in Germania bella gessit *Rodulphus*, in quibus, virtute summâ & felicitate suffragantibus, tot ferè victorias retulit, quot præmia commisit. *Othocarum* ipsi parêre detrectantem armis ad officium revocavit, sed reparatis viribus post veniam adhuc insolescentem acie superavit, in qua *Othocarus* ipse à gregario quodam milite perem-

peremptus est. Hujus victoriæ præmium *Rudolphus* tulit Austriam, quæ *Alberto* ejusdem *Rodulphi* Imperatoris filio concessa, Augustæ Austriacæ familiæ Imperatorum feracissimæ in posteris nomen & originem dedit. Alia insuper bella gessit cum Helvetiis & Burgundis, quæ ipsi feliciter cesserunt. Obiit *Rodulphus* Imperator anno Christi MCCXCI. pridie Kalend. Octobris, anno ætatis suæ LXXIII. Imperii verò XVIII. *Rodulphum* excepit *Adolphus* Nassaviæ Comes, qui avaritiâ, crudelitate, & libidine infectus Imperium extenuavit, discordias & bella nutrivit, populos tributis insolitis oppressit, odium procerum sibi conflavit, præsertim ex pactione, quam cùm *Eduardo* Anglorum Rege fecit, ei videlicet suppetias ferendi contra *Philippum Pulchrum* Francorum Regem, priùs ab eodem *Eduardo* acceptâ summâ triginta millium marcarum. Electoribus igitur eum indignum Imperio judicantibus, in ejus locum suffectus est *Albertus* Austriæ Dux, *Rodulphi* Imperatoris filius, contra quem *Adolphus* Imperio dejectus bellum movens, commissâ acerrimâ pugnâ per sex horas in campo dicto *Burgentrich* propè Wormatiam, victus est, & ab eodem *Alberto* vulneratus cecidit in prælio anno MCCXCVIII. Post *Adolphi* necem, *Albertus* electionem suã à Septemviris ratam haberi curavit, eamque *Bonifacius VIII.* anno MCCCII. approbavit, sicut Colmariense Chronicon testatur. Nonnulla bella in Germania gessit *Albertus* Imperator, nimirùm contra Electores, Trevirensem, Moguntinum, Coloniensem, & *Rudolphum* Palatinum, qui fœdus contra ipsum inierant, eosdemque repressit. Pugnavit etiam contra *Ottonem* Bavariæ Ducem, qui Salisburgensis Episcopi

arti-

artibus adjutus Hungariæ Regnum affectabat, tumque *Alberto* Imperatori venenum ab Episcopo Salisburgensi propinatum est, quod dum arte medicâ evomere conatur, oculum amisit, indeque *Monoculus* cognominatus. Movit etiam *Albertus* in *Henricum* Carinthiæ Ducem, ut Bohemiæ regnum recuperaret, quod ille, Imperatore inscio, sibi usurpaverat; sed factâ suorum conspiratione, à Principe *Joanne*, fratris sui filio, cui Sueviæ Ducatum, tanquam nimis prodigo, abstulerat, pugione ictus nefariè trucidatus est Kalendis Maji anni millesimi trecentesimi octavi, Imperii decimi. *Alberto* è vivis sublato, post varia Electorum dissidia, quorum suffragia distrahebantur à *Philippo Pulchro* Galliarum Rege, qui *Henrico Valesio* fratri suo Imperium aucupabatur, tandem electus est anno MCCCVIII. Imperator *Henricus VII.* Comitis Lutzemburgensis, & *Beatricis* Hannoniæ Comitissæ filius, qui in Italiam anno MCCCX. cum numeroso exercitu veniens, Mediolani coronâ ferreâ ab Archiepiscopo redimitus est. Deindè, quasdam Italiæ civitates, quæ Imperii jugum excusserant, subegit, alias in deditionem accepit, & Romam ingressus anno MCCCXII. à Cardinalibus, quibus Summus Pontifex *Clemens V.* qui tunc temporis in Galliis, seu Avenione Sedem habebat, hanc provinciam demandaverat, solemni ritu inaugurâtus est. Bellum gessit cum Florentinis, & cum *Roberto* Siciliæ & Apuliæ Rege, qui eis favebat; sed in medio rerum cursu sublatus est apud Bonconventum, qui pagus est duodecim millibus Senis in Etruria distans, anno millesimo trecentesimo decimotertio, Imperii ab electione quinto, à Romana verò corona-

natione anno ſecundo per menſem unum & dies vigintiquatuor inchoato, ſicut *Jordanus* coævus Scriptor teſtatur. Nonnulli Hiſtorici falſo rumore decepti tradunt, *Henricum VII.* Imperatorem obiiſſe ex veneno ipſi porrecto in particula Sanctiſſimę Euchariſtiæ manu *Bernardi Politiani* Ordinis Prædicatorum, qui Imperatori erat à Confeſſionibus, & apud ipſum auctoritate, & gratiâ plurimùm poterat. Sed hanc eſſe Sanctiſſimo Ordini & de Eccleſia benemerito affictam calumniam multis momentis evinci poteſt. Primò, quia multi Scriptores, quos inter cenſetur *Albertinus Muſſatus*, coævus Author, diſertè aſſerit, *Henricum VII.* Imperatorem naturali morte occubuiſſe. Continuator etiam *Guillelmi Nangii*, qui tum vivebat, ad an. MCCCXIII. ſcribit, *Henricum VII.* morbo & febre ex hac vita exceſſiſſe, veneni autem propinationem ad vagos & incertos rumores refert; idemque faciunt *Platina* in Vitis Pontificum in *Clemente V.* & *Joannes Nauclerus*, Præpoſitus Tubingenſis, qui ſolum rumorem veneni *Henrico VII.* Imperatori propinati teſtem proferunt. Secundò, ſi *Henricus VII.* veneno periiſſet, omni proculdubio ſigna veneni in cadavere apparuiſſent, & tamen conſtat, Medicos poſt mortem Imperatoris accerſitos, diſſecto ipſius cadavere, viſcera, cor, jecur, partesque ſingulas diligenter inſpexiſſe, nec veneno, ſed naturali morbo obiiſſe *Henricum VII.* Imperatorem teſtatos fuiſſe litteris & inſtrumentis publicis, quæ in Chronicis *Jacobi Suſati* extant. Tertiò, ſi *Bernardus Politianus* tam nefandum ſcelus perpetraſſet, debuiſſet poſt mortem *Henrici* Imperatoris, ut vitæ ſuæ conſuleret, ad Florentinos, aut ad *Robertum* Siciliæ Regem

Hen-

-*Henrici* Imperatoris hostes fugere, non fugit tamen, sed sibi benè conscius mansit apud *Henrici* Imperatoris amicos, calumniam à malevolis disseminatam intrepido excepit animo, certò certiùs habens, eam facilè dissipatum iri, sicut reverà dissipata est, tum *Clementis V.* Pontificis Maximi sententiâ, tum judicio ac testimonio Principum Imperii, & præsertim *Joannis* Bohemiæ Regis, ipsius *Henrici* Imperatoris filii Diplomate, quod, ex veteri membrana authentica in Conventu Virdunensi FF. Prædicatorum asservatâ, publicavit Vir doctissimus *Stephanus Baluzius* lib. 1. *Miscellaneorum* pagina 162. tum denique ex singulari illo affectu, quo *Carolus IV.* Imperator, *Joannis* Bohemiæ Regis filius, & *Henrici* Imperatoris nepos, Ordinem Fratrum Prædicatorum semper complexus est. Ille quippè à Magistro Generali ejusdem Ordinis obtinuit, ut Pragæ, quæ Bohemiæ Metropolis est ac Regia Civitas, Comitia generalia celebrarentur. Die sancto Pentecostes Eucharistiam in solemni Sacro de manu Magistri Generalis accepit cum Imperatrice; Diplomata aureis sigillis appensis munita, quibus Prædicatorum Ordinem magnis exornabat Privilegiis, concessit; omnes Patres Capitulares Imperiali convivio in Regia excepit, multisque affecit honoribus. Credibile autem non est *Joannem* Bohemiæ Regem, & *Henrici VII.* Imperatoris filium, speciale Diploma ad vindicandam Fratrum Prædicatorum innocentiam concedere, ejusque filium *Carolum IV.* Imperatorem, & *Henrici VII.* Imperatoris nepotem, tot beneficiis & privilegiis Ordinem Prædicatorum donare voluisse, si *Bernardus Politianus* ejusdem Ordinis *Henrico VII.* Imperatori

ri Hostiam veneno illitam porrexisset. Quartò, præter hæc antiqua & integerrimæ fidei monumenta, *Nicolaus Serarius* Societ. Jesu, vir doctissimus, libro 5. *Rerum Moguntinarum* duos laudat Authores *Trithemium*, & *Conradum Vecerium* Scriptorem Vitæ *Henrici VII.* qui hoc execrabile facinus à *Bernardo Politiano* Dominicano amoliuntur, & ad ejus tuendam innocentiam multa proferunt argumenta; quibus Scriptoribus duos magni nominis adjungam Auctores, videlicet *Henricum Spondanum* Appamiarum Episcopum, & *Odoricum Raynaldum* Congregationis Oratorii Presbyterum, quorum primus in Annalibus Ecclesiasticis ad an. MCCCXIII. Num. VI. ab hac putida & immani calumnia Dominicanum Ordinem egregiè vindicat, & locupletissimis testimoniis probat, *Henricum VII.* Imperatorem morte naturali obiisse, ejusque infirmitatem cœpisse ab apostemate in coxa, & inde venisse in febrem, ex qua decesserit decima post die. Alter verò, seu *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Ecclesiasticis ad annum MCCCXIII. Num. XIV. ait, ejusmodi calumniam perperàm Ordini Prædicatorum impactam, & à pietatis osoribus confictam, eâdem facilitate refelli, quâ objicitur, cùm levi recentiorum auctoritate nitatur, & veteres Historici morbo naturali *Henricum VII.* Imperatorem extinctum fuisse affirment. Non me fugit, quosdam scripturiisse, ob sacrilegum & parricidiale *Bernardi Politiani* facinus Prædicatores omnes à Romano Pontifice hac pœna fuisse mulctatos, ut Sacrum facientes manu sinistrâ Corpus Christi sumant. Sed hoc purum putumque commentum esse evincam in Colloquio sexto, ubi agendo de Monastica disciplina, quæ Sæ-

culo Ecclesiæ decimoquarto viguit, ostendam, hunc ritum, quem etiamnùm Dominicani Sacris operantes observant, ab ipso Ordinis exordio invaluisse.

D. Redeamus, quæso, ad seriem Imperatorum, qui sæculo decimoquarto post *Henricum VII.* summâ rerum in Imperio Occidentis potiti sunt.

M. Mortuo *Henrico VII.* Imperatore, die S. *Bartholomæo* Sacrâ anni MCCCXIII. extitit Interregnum mensium quatuordecim, & divisis bifariàm Principibus, alii *Ludovicum* Bavariæ Ducem, alii *Fredericum Austriacum* Imperatorem designarunt. Potior fuit *Ludovici* Bavarię Ducis electio, ad quam Electores omninò quinque conspirarunt, *Petrus* Moguntinus, & *Balduinus* Trevirensis, Archiepiscopi, *Joannes* Bohemiæ & Poloniæ Rex, *Waldemarus* Marchio Brandeburgensis, & *Joannes* Dux Saxoniæ. Electio verò *Frederici Austriaci* duobus dumtaxat Electoribus probata est, videlicet *Henrico* Archiepiscopo Coloniensi, & *Rudolpho* Comiti Palatino, qui ad Comitia vocati eis interesse noluerunt, & *Fredericum* extra locum & diem constitutam Imperatorem elegerunt. Ea dissensio Germaniam atroci bello ab anno MCCCXIV. usque ad annum MCCCXXII. distinuit, sed post multa prælia *Fredericus*, commissâ in Bavaria cum *Ludovico* pugnâ, ab eo victus & captus est, atque triennio apud victorem stetit in vinculis, inde anno MCCCXXV. dimissus est, eâ lege, ut Austriâ suâ penitùs contentus, omni jure ad Imperium cederet, omni ambitui renunciaret, omnia instrumenta & literas, quibus sua fulciri poterat electio, in *Ludovici* manus deponeret, & quæcumque ipse, ejusque fratres de Im-

Imperio tenebant, *Ludovico* restituerent. Litteras pacis ex Archivis Serenissimorum Bavariæ Ducum descripsit *Herwartus* tomo 1. pag.328. Sic semoto & in ordinem redacto *Frederico*, Imperii æmulo, *Ludovicus* Bavariæ Dux, Imperium solus obtinuit, sed à *Joanne XXI.* quem alii appellant XXII. quique anno MCCCXVI. Summus Pontifex fuit electus, inaugurationem & coronationem impetrare haud potuit,immò, ipsum monuit Summus ille Pontifex, ut sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, intra trium mensium spatium ab omni Regni & Imperii administratione cessaret, nec eam amplius resumeret, nisi post approbationem ejus personæ à Sede Apostolica factam. Hujus Pontificii mandati gravitate exacerbatus *Ludovicus*, cùm in sua animi obfirmatione perseveraret, ab eodem Summo Pontifice quinto Idus Julii anni MCCCXXIV. declaratus est contumax, & omni jure Regni & Imperii, si quod sibi ex sua electione competere posset, privatus. Huic sententiæ, quam Avenione publicatam, alibi etiam per Germaniam, Italiam, aliaque Regna promulgandam Prælatis direxit *Joannes XXI.* parêre noluit *Ludovicus*, & excussâ eâ, quæ debetur Sedi Apostolicæ reverentiâ, ausus est Epistolam publicare virulento calamo exaratam, quâ *Joannem XXI.* uti injustum innocentium persecutorem, Clavium subversorem, Ecclesiæ legũ temeratorem,denique incorrigibilem & hæreticum notorium impetiit, & universo Orbi declaravit. Posthæc, invitantibus Gibellinis,Italiam ingressus, habitis Tridenti Comitiis, iterùm *Joannem XXI.* sexdecim contra ipsum oppositis articulis, hæreticum palàm denunciavit, eum non jam Pontificem,

C 2 sed

ſed *Presbyterum Joannem* irriſoriè appellans. Indè Mediolanum progreſſus, Coronâ ferreâ ab Epiſcopis duobus propter crimina exauctoratis redimitus eſt. Quæ omnia, ubi reſcivit *Joannes XXI.* citavit *Ludovicum*, eumque non comparentem, ſed contumacem, velut hæreticum damnavit, & bonis omnibus mobilibus, & immobilibus, ac juribus privatum edixit, Vaſſallosque ipſius, & quaſcumque perſonas ei obſtrictas à juramento fidelitatis abſolvit, prohibuitque Fidelibus univerſis ne illi obtemperarent, aut cum illo communicarent. Hanc Pontificis ſententiam ex Codice Vaticano deſcriptam edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXXVII. Num. XX. & ſequentibus. Eâ Pontificis ſententiâ ferocior factus *Ludovicus Bavarus*, cum quatuor millibus Equitum Romam an. MCCCXXVIII. ſeptimo Januarii die ingreſſus eſt, & in Baſilica *S. Petri* à *Sciarra Columna* Imperator coronatus eſt, & à *Jacobo Alberto* Venetiarum Epiſcopo inunctus. Tunc longè majora moliens *Ludovicus Bavarus*, die XII. menſis Maji ejuſdem an. MCCCXXVIII. quâ glorioſæ Chriſti in Cœlos Aſcenſionis celebrabatur ſolemnitas, Schiſmaticis & Apoſtatis quibuſdam Minoritis, cum Abbate Fuldenſi, *Nicolao Fabrianenſi*, aliiſque ejuſdem furfuris hominibus cum promiſcua plebe congregatis, *Petrum Raynalducii de Corbaria*, Oppido Diœceſis Reatinæ, Ordinis Fratrum Minorum, qui Romæ in Conventu *S. Mariæ de Ara Cœli* reſidebat, Antipapam conſtituit, ab eoque iterùm coronatus eſt; cùm ipſi prius purpureum pileum impoſuiſſet. Sed de hoc Pſeudo-Pontifice dicto *Nicolao V.* plura dicemus in ſequenti Colloquio. Poſt mortem *Joannis XXI.* conatus

natus est *Benedictus XII.* contumaciam *Ludovici Bavari*, literis ac Nunciis ad eum missis, frangere, de cujus reconciliatione semel iterùmque actum sub ipsius Pontificatu, confectum nihil. Denique, cùm *Ludovicus Bavarus* se infestum semper & impium adversùs Sedem Apostolicam exhiberet, omnibus concordiæ viis Sacerdotium inter & Imperium frustrà tentatis, *Clemens VI.* qui *Benedicto XII.* successit, latam olim in *Ludovicum Bavarum à Joanne XXI.* sententiam renovavit, omnique jure ad Imperium, Ducatum & Palatinatum exuit, Principesque Electores convenire jussit, ut alium Germaniæ Regem crearent, quem Sedes Apostolica in Imperatorem promoveret, ut videre est apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCXLVI. num. III. & IX. ubi *Clementis VI.* eâ de re Decretum, litterasque ad Principes Electores directas refert. Mandato Pontificis morem gesserunt Principes Electores, qui in Comitiis habitis in Villa *Rhens* Diœcesis Trevirensis, quæ supra Confluentiam ad Rhenum sita est, *Carolum IV.* Regem Bohemiæ in Romanorum Regem elegerunt anno MCCCXLVI. Obiit verò *Ludovicus Bavarus* anno sequenti, seu MCCCXLVII. non sine suspicione veneni à *Joanna* Austriæ Ducissa propinati, quod frustrà cum vomere tentasset; sperans agitatione corporis illud dissolutum iri, venatum iit, ubi dum vehementiùs equitando aprum insequitur, subitâ apoplexiâ correptus, lapsu equi obtritus est. Eum Christianæ pœnitentiæ signa edidisse, *Cuspinianus*, *Paulus Langius*, aliique Authores ab *Herwarto* laudati asserunt, alii verò negant, ut videre est apud *Spondanum* ad annum MCCCXLVII. Illud omninò certum est, *Ludovicum Bavarum* nun-

quam à Summis Pontificibus absolutum fuisse ab excommunicatione, quâ repetitis frequentissimè dirissimis sententiis justè ligatus fuerat atque damnatus.

Mortuo *Ludovico Bavaro* anno MCCCXLVII. *Carolus IV.* filius *Johannis* Bohemiæ Regis, & nepos *Henrici VII.* Imperatoris, qui, ut mox diximus, à Principibus Electoribus anno MCCCXLVI. creatus fuerat Romanorum Rex, aliquos post obitum *Ludovici Bavari* expertus est Imperii æmulos. Bavari siquidem Principes, & hi, qui à partibus eorum stabant, Imperium *Eduardo* Regi Angliæ detulerunt, sed huic injustum ac plenum periculis honorem recusanti suffecerunt *Fredericum* Thuringiæ Landgravium, Misniæque Marchionem, qui oblatum sibi Imperium subire detrectavit. Tertio igitur loco substituerunt *Guntherum*, Comitem Scurartzburgensem, qui Francofurtum veniens publicè acclamatus est Imperator, quam tamen dignitatem dumtaxat degustavit. *Carolus* quippè hujus nominis *IV.* Imperator, corrupto *Fridanko*, Comitis *Guntheri* Medico, operam dedit, ut venenum ipsi propinaretur. Quarè intra sex menses *Guntherus*, qui ad electionem suam armis tutandam sese comparabat, sublatus est; *Carolus* verò, incruentâ partâ victoriâ, solus Imperio liberè potitus est, ejusque inauguratione, quæ Aquisgrani anno MCCCXLIX. facta est, quievere penitùs omnes in Germania excitatæ turbæ. In Italiam venit *Carolus IV.* anno MCCCLV. ac Romæ die Paschatis coronam Imperii accepit ab *Ægidio* Cardinali Pœnitentiario *Innocentii VI.* Pontificis Maximi, statimque, juxtà pacta conventa cum eodem Romano Pontifice, urbe excessit, ac to-

totâ ditione Pontificiâ. Haud malè Imperium rexit *Carolus IV.* fuitque Princeps æquissimus, in utilitates Ecclesiæ propensissimus, erga sacras reliquias, præsertim Crucem, Lanceam & Clavos, quibus confixus est Christus Dominus, singulari pietate affectus. Ad promovenda litterarum & linguarum studia, quibus erat impensè addictus, Pragæ Academiam instituit. Legem dictam *Carolinam*, seu *Bullam auream*, in Comitiis Nurembergæ anno MCCCLVI. habitis promulgavit, quæ continet triginta Capita, in quibus præscribitur forma, seu modus aut ritus procedendi in celebranda sive Romanorum Regis, sive Imperatoris electione, & determinantur singulorum Electorum numerus, officia, locus, comitatus, jura, aliaque plura in ea statuuntur ad generale Imperii regimen attinentia. *Wenceslaum* filium suum quindecim annorum adolescentem, redemptis magnâ pecuniæ vi septem Principum Electorum suffragiis, Romanorum Regem creavit anno MCCCLXXVII. Quo facto haud parvam nomini suo inussit maculam, proditâ propter nimium privatæ suæ familiæ studium Imperii majestate, sicut refert *Æneas Sylvius*, qui posteà Summus Pontifex fuit, dictus *Pius II.* Cap. XXXIII. *Historiæ Bohemicæ*. Vitâ functus est *Carolus IV.* anno MCCCLXXVIII. in Vigilia S. Andreæ, ut *Albertus Argentinensis*, & *Trithemius* testantur. *Wenceslaum*, filium natu majorem, Bohemici Regni, Imperiique successorem reliquit. Hic, ut jam diximus, Patris sui *Caroli IV.* artibus ac pecuniâ in Romanorum Regem anno MCCCLXXVII. electus, successit eidem in Imperio anno MCCCLXXVIII. Princeps corpore, animoque deformis, libidini, crapulæque, incanta-

tionibus, ac ſævitiæ, inſtar *Neronis*, deditiſſimus nihil geſſit memoriâ dignum. Luſtralem aquam, dum baptizaretur, lotio reſperſit, ſicut unus è Græcis Imperatoribus *Conſtantinus Copronymus*, uti refert *Dubravius*. Imperium peſſimè adminiſtravit uſque ad annum milleſimum quadringenteſimum. Nam præter mox memorata illa vitia, quibus, inſtar ſuis in volutabro, ſeſe fœdavit, Imperii jura diſſipavit, Urbem, Ditionemque Mediolanenſem *Joanni Galeatio* Virtutum Comiti vendidit, ipſumque primi Mediolanenſium Ducis titulo inſignivit, acceptis ab eodem centum & quinquaginta millibus Florenorum; latrocinia permiſit, in Sacerdotes, aliosque viros honeſtos crudeliter ſæviit, quorum plures in flumen præcipites egit, igne damnavit, aliisve ſuppliciis vexavit & peremit. His turpiſſimis moribus infectus *Wenceslaus* Imperator, in tantum ſuorum odium & contemptum venit, ut anno milleſimo quadringenteſimo ab Electoribus fuerit Imperio privatus. Hanc exauctorationis in *Wenceslaum* ſententiam à *Joanne* Archiepiſcopo Moguntino cæterorum Electorum nomine latam refert *Odoricus Raynaldus* ad ann. MCCCC. num. XIII. Habes nunc ſeriem Imperatorum, qui Sæculis XIII. & XIV. Occidentis Imperium gubernarunt, compendioſè quidem, ſed accuratè, quantùm fieri potuit, deſcriptam.

D. Tot varios & infauſtos rerum eventus, quibus Sæculis XIII. & XIV. Imperium tam Orientis, quàm Occidentis jactatum eſt, & Eccleſiæ perturbata tranquillitas, dum tacitus mecum perpendo, non poſſum, ut candidè fatear, quin vehementer indoleam, hisque ſuccenſeam Principibus Chriſtia-

ſtianis, qui æſtu ambitionis abrepti turbas excitarunt, & omnia in Eccleſia sùs dèque miſcuerunt. At expectatio rerum bonarum, quas alii Orbis Chriſtiani Principes iiſdem Sæculis pro utilitate & defenſione Eccleſiæ geſſerunt, jacentem animum erigit, & inducit in ſpem, melioremque cogitationem. Oſtende igitur, obſecro te, quo loco eſſent res Eccleſiæ Sæculis XIII. & XIV. ſub Chriſtianiſſimis Galliarum Regibus.

M. Ineunte Sæculo XIII. *Philippus II.* cognomento *Auguſtus* Galliarum Rex, de quo haud pauca in Colloquio primo in Hiſtoriam XII. Eccleſiæ Sæculi diximus, annum Regni ſui agebat vigeſimum, pace initâ ipſum inter & *Joannem*, dictum *Sine terra* Anglorum Regem, lætiſſimum. Sed breve fuit populorum de pace gaudium. Rex quippe *Joannes* Pariſios à *Philippo Auguſto* vocatus, ut tanquàm Regis Francorum Beneficiarius pro Comitatu Pictavienſi, & Andegavenſi, & Aquitaniæ Ducatu ſtatâ die coram illo ſe ſiſteret, reſponſurus ad ea, quæ ei objicere debebat, nec per ſe, nec per Oratorem comparuit. Quocircà Rex *Philippus Auguſtus* bellum redintegravit, & *Joannem* Anglorum Regem inobedientem in ordinem redegit. *Joannes de Sancto Victore* ad annum MCCXXIII. de *Philippo Auguſto* non minus de Eccleſia, quàm de Regno Galliarum benè merito hæc ſcribit, quæ illum plurimùm commendant: *Hoc anno*, inquit, *obiit Philippus Rex Francorum ab aliquibus Auguſtus cognominatus hujus nominis II. fortunatiſſimus, qui Regnum Francorum ferè duplo ampliavit. Hic in omnibus Actis felix, Eccleſiarum & Perſonarum religioſarum amator & fautor, & ſpecialiter Eccleſiarum S. Dio-*

S. Dionysii & Victoris Parisius. De ipso referebat B. Ludovicus ejus ex filio nepos, quòd cùm dictus Philippus Rex reprehenderetur à quodam milite suo Consiliario, quia tot dabat Ecclesiis, & quòd personæ Ecclesiasticæ multa damna ei inferebant, jura videlicet ipsius usurpando, multique mirabantur, quomodo hæc ita pacificè sustinebat, & sub silentio præteribat, respondit: Benè credo id quod dicitis, sed quando cogito Beneficia, quæ Deus mihi contulit, cui ipsi deserviunt, & ad quem pro me preces & pro Regno fundunt, malo hoc pati pro Deo, quàm inter me & Ecclesiam scandalum generare, vel suscitare, & eos, quorum orationes scio mihi profuisse, contra me provocare. *In favorem etiam Ecclesiæ constituit, ne Judæi apud se quocumque modo vestimenta Ecclesiastica, vel ornamenta Altaris, vel Cruces, aut libros, ut Missalia & Textus retinerent, & retenta redderentur absque pecunia, & quod dicti Judæi nulli religioso mutuarent pecuniam sine licentia Abbatis sui. In Ecclesia Beatæ Mariæ Parisiensis quatuor Capellanias constituit pro anima Gaufridi Comitis Britanniæ, & etiam pro anima Isabellis Reginæ, & multa alia bona, propter quæ Deus contra omnes inimicos suos victorem semper fecit. Nam Normanniam, Pictaviam, Andegaviam, Cenomaniam, Aquitaniæ magnam partem contra Regem Anglorum* (Joannem scilicet dictum Sine terra) *acquisivit. Flandriam, Hannoniam, Boloniæ Comitatum. Sed etiam tantæ benignitatis & liberalitatis fuit, quòd Comitatum Flandriæ, quem Ferrandus justè amiserat, reddidit Margaretæ satis juveni, & ejus sorori Joannæ uxori Ferrandi. De laude igitur Philippi Regis dicere possumus, quòd à tempore Caroli Magni non fuit Rex in Francia, qui tot agones habuit pro*

Re-

Regno suo gubernando, nec aliquis tot victorias. Fortunatus enim in omnibus fuit, & multas bonas Constitutiones in Regno fecit. Bellum Belgicum omni ex parte secundo marte confecit *Philippus Augustus*, Imperatore *Ottone*, necnon *Ferrando* Flandriæ, & *Reginaldo* Morinorum Comitibus, numeroso cum exercitu, ad Bovinas, Tornacum inter & Insulam justo prælio profligatis anno MCCXIV. In cujus victoriæ celeberrimæ accepti beneficii monimentum, Abbatiam propè Silvanectum erigere decrevit Rex Christianissimus, ejusque votum *Ludovicus VIII.* ejus filius exoluit, & *Victoriæ* nomen Abbatiæ indidit. Omnium Literatorum amantissimum fuisse *Philippum Augustum*, eoque regnante, Academiam Parisiensem multùm floruisse ostendit *Egassius Bulæus* tomo 3. *Historiæ Universitatis Parisiensis* pagina 109. Postremò, *Rigordus*, qui *Philippi Augusti* gesta litteris commendavit, hoc unum in tanto Rege reprehensione dignum fuisse testatur, quod *Isemburgim* Reginam uxorem suam duriùs habuerit, & ab ea sexdecim annos & ampliùs dissenserit; quam tamen in gratiam recepit anno MCCXIII. Mortuo *Philippo Augusto* Galliarum Regi successit *Ludovicus VIII.* ejus filius cognomento *Leo*, annum agens ætatis suæ trigesimum circiter septimum, qui, vivente adhuc patre suo *Philippo Augusto*, Expeditionem Anglicanam eâ occasione suscepit. Anno MCCXVI. *Innocentius III.* Pontifex Maximus à *Joanne* dicto *Sine terra* Anglorum Rege enixissimè rogatus, Barones Angliæ, quòd *Joannem* è Regno Angliæ expellere molirentur, nominatim excommunicavit. Eo Summi Pontificis patrocinio adjutus *Joannes* Anglorum Rex, impunè omnia vastare, diripe-

ripere, ferro, flammisque mandare cœpit, adeòut nunquam tam luctuosa, lugubrisque visa fuerit ullibi rerum facies, quàm in Anglia, cujus miserrimæ cladis hypotiposim exhibet *Matthæus Parisius* ad hunc annum. Rebus in eo positis, Barones Regni Angliæ omnium rerum inopes, nescii quò, aut ad quem confugerent, demùm, missis Legatis, *Ludovicum* filium Philippi Augusti Galliarum Regis sibi poposcerunt in Regem, quorum precibus acquiescens *Ludovicus* rescripsit, se quamprimùm auxilio affuturum. Id ubi rescivit Pontifex *Innocentius III.* Legatum misit in Gallias *Wallonem*, seu *Gualonem* S. Martini Presbyterum Cardinalem ad *Philippum*, & *Ludovicum* cum litteris deprecatoriis, ne *Joannem* Anglorum Regem jam aliundè satis afflictum magis affligerent. At frustrà minis prohibente Legato, *Ludovicus* propositi tenax exercitum deportavit in Angliam, urbes adventu suo consternatas, aut expugnatas in deditionem accepit, agros depopulatus est, fautoresque *Joannis* Anglorum Regis ubique passim oppressit. Hinc à *Gualone* Summi Pontificis Legato sententiâ excommunicationis perculsus est *Ludovicus*, qui ideò Romam Legatos misit, ut eum apud *Innocentium III.* Pontificem Maximum excusarent; & *Joannem* Angliæ Regem multorum criminum insimularent, præsertim verò, quòd *Arturum* nepotem suum Regni legitimum hæredem jugulasset; sed parùm illi Legati profecerunt. Interim *Ludovicus* longè latèque in Anglia dominabatur, dumque acerrimo animorum æstu utrinque decertaretur, contigit & *Joannem* Anglorum Regem, & *Innocentium III.* Papam mori. *Joannes* Angliæ Regni hæredem reliquit *Henricum*

Pri-

Primogenitum suum, qui tantùm decennis erat, Custodemque, seu Tutorem habuit *Willelmum de Penbroc* Angliæ Marescallum, qui sapientibus consiliis suis Anglorum animos ad obsequium novo Regi præstandum, & Gallos ex Anglia expellendos convertit. Quò factum est, ut *Ludovicus*, concesso Angliæ Regno *Henrico* hujus nominis *III.* filio *Joannis*, in Galliam regressus sit, gloriam ex animi moderatione non minorem, quàm antehàc ex bellica fortitudine sibi pepererat. In Gallias reversus *Ludovicus* duas Expeditiones suscepit, unam adversùs Anglos in Aquitaniam, ubi *Savaricum Malleonensem* huic Provinciæ Præfectum, & magni in Anglica Aula nominis virum, prælio vicit, & Rupellam, quò Angli appellere solebant, in suam potestatem redegit anno MCCXXIV. Alteram Expeditionem anno MCCXXVI. in Albigenses aggressus est, quorum omnia penè Oppida, præter Tolosam, quam pestilentiæ metu obsidere noluit, ad deditionem compulit. Sed in citeriorem Galliam ab hac Expeditione rediens dysenteriæ morbo correptus, ad *Montempensserium* in Arvernia è vita migravit eodem anno MCCXXVI. Princeps fuit castissimus, qui, teste ejus Gestorum Scriptore apud *Duchesnium* tom. 5. nullam, præter uxorem suam, fœminam cognovit unquam, oblatamque sibi virginem eleganti formâ præditam, dum ægrotaret, quâ morbum ex Medicorum consilio depellere posset, constanter recusavit his verbis: *Non ita erit, non enim peccarem mortaliter ullo modo*, maluitque mori, quàm fœdari, sicut refert *Guillelmus de Podio Laurentii* cap. 25. *Historiæ Albigensium*.

Defuncto *Ludovico VIII.* Galliarum Rege, Solium

lium Regale conſcendit *Ludovicus IX.* ejus filius annum agens ætatis duodecimum, qui ſtatim Remis inauguratus eſt. Exordio Principatus ſui *Ludovicus IX.* ſub tutela matris ſuæ *Blanchæ* heroici animi & pietatis eximiæ fæminæ, *Philippum* Boloniæ Comitem, *Theobaldum* Campaniæ, alioſque Princeps, qui ægrè ferebant, quòd *Blancha*, genere extera, rerum ſummâ in Regno potiretur, armis ad obſequium compulit. Dein, ſacrum bellum jam à patre ſuo ſuſceptum contra Albigenſes, qui in Miniſtros, & Eccleſias immaniter graſſabantur, inſtauravit, illudque feliciter confecit an. MCCXXVIII. quo *Raymundus*, filius *Raymundi* ſenioris Comitis Toloſani, cujus præſidio fulta Albigenſium hæreſis totam regionem infecerat, ejuratâ Lutetiæ Pariſiorum hæreſi, filiam ſuam *Alphonſo*, fratri *Ludovici IX.* Galliarum Regis, cum Toloſani Comitatus dote collocavit. Finitâ contra Albigenſes ſacrâ militiâ, de qua in Colloquio tertio iterùm redibit ſermo, conditiſque ſanctiſſimis legibus ad Hæreſeos extirpationem, & ad Eccleſiaſticæ reſtaurationem libertatis in Narbonenſi, & Arelatenſi Provincia, gravi, ac periculoſo ex morbo recreatus *Ludovicus IX.* Crucis Inſigne anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto ab Epiſcopo Pariſienſi accepit, & ſacrum bellum in Ægyptum invexit, cujus tota moles in *Damiatam* urbem Ægypti incubuit, quam Saraceni à Francis magna clade affecti ac in fugam compulſi, injecto igne, deſeruerunt, eamque, poſtquam extinctus fuiſſet ignis, piiſſimus Rex, nudis pedibus & capite, ingreſſus eſt, ejuſque Templum à Mahometanæ ſuperſtitionis ſordibus omninò repurgavit anno MCCXLIX. At, proh dolor! anno

anno ſequenti poſt atrociſſimum prælium Rex *Ludovicus IX.* captus eſt à Saracenis cum fratribus ſuis *Alphonſo* Pictavienſi, & *Carolo* Andegavenſi, nihil tamen clade ſuâ dejectus, tam fortêm ac magnanimum in ſua captivitate exhibuit animum, ut, Babyloniæ Sultano à ſuis occiſo, Mammalucchi de eo in Regem eligendo deliberarint, idque reapsè præſtitiſſent, niſi Religionis diſſimilitudo obſtitiſſet, ut *Joinvillæus* teſtatur. Redditâ Saracenis Damiata, Rex in libertatem aſſertus annos quinque in Syria commoratus eſt, ubi omnes Regiæ, paritèr & Chriſtianæ virtutis numeros implevit, captivos redemit innumeros, & cõplures Saracenos ad fidem Chriſtianam convertit. Accepto tandem nuncio de morte Reginæ Matris, cui Regni procurationem demandaverat, in Gallias rediit anno MCCLIV. Lutetiam reverſus *Ludovicus IX.* promovendæ publicæ utilitati, atque amplificandæ Religioni totum ſe dedidit. Juſtitiam caſtè adminiſtrari, ſanctiſſimis conditis legibus, judicibuſque integerrimis conſtitutis, non ſolùm curavit Rex optimus; ſed etiam ſubditis ſuis, maximè pauperibus, jus ipſe dicere ſolitus erat ad Nemus vincennarum ſub patulę quercus umbra cauſas ipſorum audiens. Meminerat quippè, ſe à Deo Regnum accepiſſe, non ut ſibi, ſed Religionis, ac Subditorum tranquillitati conſuleret. Hinc ille amplificandę fidei nunquàm intermiſſus ardor, plena animi pietas, plena dignitatis & modeſtiæ ad pervidenda, quæ Reipublicæ Chriſtianæ rationibus conducebant, prudens ſagacitas ad conficienda quæ perviderat, conſtantia ſingularis, mens recta, ut nihil vellet aliud, niſi quod eſſet optimum; ſumma auctoritas, ut

quod

quod optimum eſſe intelligebat, ad optatum exitum id certè perduceret. Hinc ſumma illa charitas, quâ Ordines Fratrum Prædicatorum, & Minorum complectebatur, quorum Cænobia Pariſiis, & in aliis Galliarum Regni civitatibus plurima ejus ſumptibus erecta ſunt; invictum illud animi robur, quo, pro tuenda gloria Dei, Edicto ſanxit, ut blaſphemiæ, pænâ ferri candentis in blaſphemantes decretâ, punirentur, luxus in veſtibus, conviviiſque reprimeretur, publicæ Meretrices ex urbibus & pagis expellerentur, & ludi aleatorii prohiberentur. Sed anguſtior erat Europa, quàm ut tantam Regis pietatem in ſe contineret. Iterùm in Africam anno MCCLXIX. tranſmiſit *S. Ludovicus* Tunicium expugnaturus, ut indè in Terram Sanctam, ſive in Ægyptum tranſiret; utrobique Chriſtianos à Saracenorum tyrannide vindicaturus. Votis tamen non reſpondit exitus ille, cujus explorata ſpes injecta fuerat. Caſtra ſiquidem Chriſtianorum lues invaſit, quæ juncta dyſenteriæ Sanctum Regem afflavit. Quarè, cùm præclara *Philippo* primogenito ſuo tradidiſſet documenta, quæ Gallicè *Joinuillæus* hiſtoriæ ſuæ inſeruit, Latinè verò verterunt *Gaufridus de Bello loco, & Guillelmus Nangius*, migravit ad Dominum an. MCCLXX. inter Sāctos poſt mortem à *Bonifacio VIII.* Pontifice Maximo ſolemni canonizationis ritu adſcriptus. Extant adhuc Pariſiis, inter cætera alia piæ liberalitatis *Sancti Ludovici* Galliarum Regis perpetua monimenta, Sacrum Sacellum ab ipſo fundatum, in quo ſpinea Corona Salvatoris, pars vivificæ Crucis, aliæque Reliquiæ ſumma cum veneratione aſſervantur; & Domus Hoſpitalis vulgò dicta

Quin-

Quindecim viginti, seu trecentorum cæcorum, quam *Sanctus Ludovicus* confestim post suum ex Syria reditum ad recipiendos & alendos trecentos cæcos excitavit, dotavitque in memoriam trecentorum militum suorum, qui ab Infidelibus crudelitèr excæcati fuerunt, dùm ipse Terram Sanctam ab eorum manibus eripere conaretur. *S. Ludovico* Galliarum Regi ab hac mortali vita ad Cœlestem translato successit ejus filius *Philippus III.* dictus *Audax*, qui, pace cum Tunicii Rege certis quibusdam legibus confectâ, in Gallias ex Africa rediit, & Sacra parentis sui *Sancti Ludovici* ossa Parisios ad Sandionysianas Ædes augustissimâ pompâ funebri deferri curavit, eoque pietatis officio perfunctus, Remis ipso die Assumptioni Virginis sacro fuit ab Episcopo Svessionensi anno MCCLXXI. de more coronatus. Comitatus Tolosani, qui ejus patrui *Alphonsi*, Pictavorum ac Tolosatium Comitis, ex Africa redeuntis morte vacabat, possessionem adiit. Cum *Petro* Aragoniæ Rege acre ac diuturnum bellum gessit *Philippus Audax* Galliarum Rex, cujus originem & causam paucis aperire non abs re erit. *Urbanus IV.* Pontifex Maximus, utriusque Siciliæ Regnum in *Carolum* Andegavorum Comitem, *Sancti Ludovici* fratrem, transtulerat anno MCCLXIII. quod idem jus *Clemens IV.* qui *Urbano IV.* successit, novo Decreto firmavit. *Carolus* itaque Romæ unà cum conjuge Rex Siciliæ coronatus *Manfredum* Siciliæ tyrannum, & filium spurium impii *Friderici II.* Imperatoris, sibi cum valido exercitu occurrentem anno MCCLXVI. acie vicit, & occidit, atque biennio post *Conradinum*, ejusdem *Friderici II.* quondam Imperatoris nepotem, Siciliæ

Regnum affectantem ad Fucinum lacum prælio superavit, & in suam potestatem redactum capitis sententiâ damnavit anno MCCLXVIII. Hunc finem habuit maledicta, ac Sedi Apostolicæ jure merito exosa stirps *Friderici II.* Imperatoris. Adversùs *Carolum*, utriusque Siciliæ Regnum legitimè ac pacificè possidentem, *Michaël Palæologus* Græcorum Imperator novo & arcano artificio machinatus est conjurationem. *Petrum* enim Aragonum Regem extimulavit ad Siciliam invadendam, quasi sibi debitam jure uxoris suæ *Constantiæ*, filiæ *Manfredi* Siciliæ olim invasoris. Hæc horrenda conspiratio, quæ ob malas & occultas artes, quibus incępta ac finita est, verè appellari potest *Negotium perambulans in tenebris*, crudelissimum post hominum memoriam habuit exitum. Anno siquidem MCCLXXXII. die XXX. Martii sub campanæ signum ad Vespertinum Officium convocantis (undè *Sicularum Vesperarum* nomen) per singula insulæ oppida omnes ad unum Galli cujuslibet sexus, ætatis, conditionis, & ordinis ex condicto à Siculis trucidati sunt, *Petro* Aragoniæ Rege cum sua classe in Anchoris rei exitum haud valde procùl expectante. His infaustis auspiciis *Petrus* Aragonum Rex Siciliæ Regnum invasit, quem *Martinus IV.* Pontifex Maximus confestim diris devovit, exauctoravit, ejusque Aragoniæ Regnum *Carolo*, filio *Philippi Audacis* Galliarum Regis, detulit. Hanc Pontificiam Regni Aragonii donationem acceptavit *Philippus Audax*, justumque bellum *Petro* Aragoniæ Regi intulit ob videlicet Gallorum stragem, ejus, ut credebatur, nutu in Siculis Vesperis editam, ob usurpatum Siciliæ Regnum, injuriamque illatam

&

& Romanæ Ecclesiæ & *Carolo* Regi Siciliæ patruo suo. Cum valido itaque exercitu, tot atroces injurias ulturus, in Aragoniam venit *Philippus Audax*, complures urbes expugnavit, &, commisso prælio, Aragonii fugere compulsi sunt, *Petrus* verò eorum Rex accepto vulnere paulò post obiit. Ex hac bellica expeditione in Gallias rediens *Philippus Audax*, contracto ex aëris intemperie, & itineris difficultate morbo, Ecclesiæ Sacramantis piè susceptis, conditoque Testamento, quod *Lucas Dacherius* tomo IX. *Spicilegii* pag. 268. refert, supremum diem obiit Perpiniani die VI. Octobris anni MCCLXXXV. Eum jejuniis, & mirabili ciborum abstinentiâ corpus suum macerasse, cilicio loricam desuper indutum uti solitum fuisse, aliisque Christianis præfulsisse virtutibus asserit *Guillelmus Nangius* Monachus San-dionysianus Ordinis Benedectini. *Philippo Audaci* successit ejus filius *Philippus IV.* qui ob formæ præstantiam, & decentissimam totius corporis speciem dictus est *Pulcher*. Hic Remis VIII. Idus Januarii anni MCCLXXXVI. inauguratus, assidua ferè cum Anglis eorumque fœderatis Belgis bella suscepit. *Eduardum V.* Angliæ Regem, qui Normaniam & Aquitaniam invaserat, magnâ clade repressit duce *Carolo Valesio* anno MCCXCIII. & per eum Aquitaniam recepit. *Guidonem* Flandriæ Comitem vicit ad Furnas anno MCCXCV. & non multò post per *Carolum Valesium* Belgas anno MCCXCIX. rursùs perdomuit. At triennio necdùm elapso, cùm *Jacobus Castilionæus*, Belgii regio nomine præfectus, tributorum gravitate plebem nimiùm vexaret, Belgæ tam duri jugi ferendi impatientes, à *Philippo Pulchro* defece-

runt, quos ipse ut in ordinem redigeret, validum contraxit exercitum, qui ad Curtracum cum seditiosis infeliciter pugnavit anno MCCCII. Cæsa quippè Gallorum viginti millia. Insula, Gandavum, Duacum, Cassellum, cæteraque oppida *Guidoni* triumphanti fasces submiserunt, ac portas aperuerunt. Hujus cladis acceptæ ignominiam biennio post delevit *Philippus Pulcher*, ac pristinum belli decus reparavit. Commisso siquidem ad Audomaropolim prælio anno MCCCIV. quindecim Belgarum millia profligavit, eosque compulit ut pacem cum illo inirent, eâ tamen lege ut suis moribus ac institutis viverent, veterique immunitate fruerentur. Hic fuit belli Flandrici exitus, de quo plura scribunt *Joannes Villanius*, qui tum in Belgio versabatur, continuator *Guillelmi Nangii*, *Paulus Æmilius*, *Nicolaus Gilius*, & *Papirius Massonus*, aliique Francorum Historici. Cum *Bonifacio VIII.* Pontifice Maximo, *Philippo Pulchro* Galliarum Regi negotium fuit ac dissidium acerrimum, cujus originem & causam in sequenti Colloquio, texendo seriem Romanorum Pontificum, commodiùs referemus. Ordinis Templariorum extinctionem promovisse *Philippum Pulchrum*, eamque à *Clemente V.* Romano Pontifice in Concilio Viennensi obtinuisse, suo loco itidèm ostendemus, seu in Colloquio quarto, ubi de Conciliis, quæ sæculis XIII. & XIV. fuerunt celebrata, deditâ operâ agemus. Excessit è vita *Philippus Pulcher* apud Fontemblaudi, ubi natus erat, sacramentis Ecclesiæ piè susceptis die XXX. mensis Novemb. ann. MCCCXIV. Ejus conjugis *Joannæ* plurimùm commendatur liberalitas, quippequæ Parisiis celeberrimum Navarræ

varræ fundavit Collegium, cujus Fundationis litteræ, aliaque ad eam spectantia legūtur in historia ejusdem Collegii Navarræ, quam edidit *Joannes Launojus* Sac. Fac. Parisiensis Doctor. Mortuo *Philippo Pulchro* Galliarum Regi successit ejus filius *Ludovicus X.* cognominatus *Hutinus*, idest, rixosus & pervicax, annos viginti sex natus. Remis inauguratus bellum suscepit Belgicum, & Curtracum obsidione cinxit, quam tamen brevi solvere coactus, rediit inglorius. Supremum Senatum Lutetiæ in Palatio Regio collocavit, & Ordinarium instituit. Veneno sublatus est *Ludovicus X.* die quintâ Junii anni MCCCXVI. Regni undevigesimo mense, Reliquit filiam *Joannam* ex priori uxore, & *Clementiam* alteram uxorem suam gravidam. Quare *Philippus* ejus frater, qui ob staturæ proceritatem fuit *Longus* appellatus, Parisios veniens Regni administrationem suscepit, dùm *Clementia*, uxor *Ludovici X.* ejus fratris, peperisset, & si masculum pareret, donec adolevisset. Peperit *Clementia* filium *Joannem I.* dictum, qui paucos post dies mortuus est. Tum *Philippus* hujus nominis *V.* frater *Ludovici X.* ab omnibus Rex agnitus est, & Remis die Epiphaniæ inunctus, rejectâ *Joanna, Ludovici X.* filiâ, propter legem Salicam, quæ fœminas in Galliis à Corona Regia arcet, eamque solis masculis adjudicat. Nihil præclarum gessit *Philippus* hujus nominis *V.* Galliarum Rex, & ineunte anno sexto Regni sui obiit, nulla ex se virili prole relictâ, die III. Januarii anni MCCCXXII. Post *Philippum Longum* regnavit in Galliis ejus frater *Carolus IV.* ob egregiam formam *Pulcher* nuncupatus, de quo, præter bellum Aquitanicum, quod duce

Carolo Valesio feliciter gessit, nihil laude ac memoriâ dignum dicendum occurrit. Vitâ functus est *Carolus Pulcher* die I. Februarii anni MCCCXXVIII. Regni sui ineunte anno septimo. Uxorem *Joannam* gravidam reliquit, quæ mox filiam enixa est, sicque per legem Salicam omninò defecit, ac jure Regni excidit familia *Philippi IV.* dicti *Pulchri* Galliarum Regis, cujus tres filii, qui post ipsum successivè regnarunt, sine prole mascula continentèr mortui sunt.

D. Deficiente familiâ *Philippi IV. Pulchri* cognomine donati, cuinam delata fuit Galliarum Regni corona?

M. Mortuo *Carolo IV.* qui ultimus fuit ex stirpe *Philippi Pulchri* oriundus, de Jure ad Galliarum Regnum disceptavere *Eduardus VI.* Anglorum Rex, *Elizabethæ* sororis *Caroli IV.* filius, ac subindè ejusdem *Caroli* nepos, & *Philippus Valesius*, qui defuncti *Caroli IV.* patruelis erat. Hæc lis inter utrumque Principem de Jure ad Galliarum Regnum suborta, diu agitata est, ac tandem *Philippo Valesio* omnium Regni Parium consensu adjudicata. Hic, licèt *Bene Fortunatus* Rex fuerit appellatus, Galliarum tamen Regnum malè fortunatum fecit, Bello cum *Eduardo VI.* Anglorum Rege infelicitèr gesto. Eo siquidem bello sæpiùs Galli fuere victi, primùm ad *Clusas* in Flandria navali certamine die XXIII. Junii anni MCCCXL. Deindè, terrestri ad *Crossiacum* die XXVI. Augusti an. MCCCXLVI. in quo prælio Principes undecim, Equites mille ducenti, peditum triginta millia in Francorum exercitu cecidêre, & ex eo Caletum oppidum in potestatem venit Anglorum. Felicior fuit *Philip-*

pus

pus Valesius Rex in bello Belgico, quod statim post adeptum Galliarum Regnum suscepit. Nam commissâ ad Cassellum pugnâ, Belgarum ampliùs duodecim millia internecione delevit, *Cassellum*, *Poperingæ*, *Ipræ*, *Brugæ* Urbes munitissimæ deditionem fecerunt. Obiit *Philippus Valesius* hujus nominis *VI.* die XXII. mensis Augusti anni MCCCL. & in ejus familia, *Valesiana* scilicet, Galliarum Regnum ducentis annis, hoc est usque ad obitum *Henrici III.* constitit. Hìc autem duas res memorabiles, quæ, regnante in Galliis *Philippo Valesio* contigerunt, silentio prætermittere haud possum.

In primis, regnante *Philippo Valesio*, acta est anno MCCCXXIX. celebris illa causa Episcoporum, & Prætorum Regiorum, seu Ecclesiasticorum & Sæcularium Judicum. Prætores Regii, teste *Papirio Massono*, omnem jurisdictionem ad Episcopos transire conquerebantur; Episcopi verò à Prætoribus Regiis injuriam sibi fieri asserebant, quòd Ecclesiasticam libertatem infringere, quantùm in se erat, non dubitarent. *Philippus Valesius* Rex de hacce controversia cogniturus, Lutetiam eos convocavit. Tùm *Petrus Cunerius*, seu de *Cuneriis*, vulgò gallicè, sed corruptè, *Maitre Pierre du Coignet*, ex ordine Equestri Consiliarius, & Advocatus in Senatu Parisiensi, causam Prætorum, seu Sæcularium Judicum, egit acerrimè, adversùs quem pro jurisdictione Ecclesiastica disputarunt *Petrus Rogerii* (qui deindè ad Pontificatum Maximum evectus est, & vocatus *Clemens VI.*) *Petrus Bertrandus* Æduensis Episcopus, posteà S.R.E. Cardinalis. Primas responsiones ad Objecta *Petri Cunerii* fecit *Petrus Rogerius*, cæteras *Bertrandus* Episcopus

Æduensis. Exitus judicii hic fuit. Rex, ne posteris exemplum daret de Sacerdotum privilegiis aliquid detrahendi, nihil immutandum pronunciavit, *Seque jura Ecclesiarum aucta, quàm imminuta esse velle*; monuit attamen Antistites ut Ecclesiæ abusus & excessus corrigerent, & sic tollerentur deinceps omnes querelarum occasiones, ut videre est apud *Spondanum* ad annum MCCCXXIX. Hac periculosâ lite disceptatâ, tantam sibi invidiam conflavit, odiumque in se concitavit *Petrus Cunerius*, ut omnium sibilis exploderetur, atque ad majorem ei inurendam infamiæ notam, quia Ecclesiam infra jurisdictionem Regiam deprimere contenderat, factum est ipsius simulacrum simum ac deforme, inque Chori Cathedralis Ecclesiæ Parisiensis parietem obscuro in angulo infixum sub repræsentatione orci sive *Inferorum*, quod scholastici prætereuntes suis stylis scriptoriis, pugnisque confodere atque contundere solebant. Quâ de re plura legetis apud jam citatum *Spondanum*, & apud *Egassium Bulæum* tom. 3. *Historiæ Universitatis Parisiensis* pag. 222.

Altera res memorabilis, quæ ad tempora *Philippi Valesii* Galliarũ Regis referri debet, est Provinciæ seu, Principâtus Delphinatus ad Regias ditiones accessio, donatione *Humberti* Delphinatum Principis, qui rerum sæcularium pertæsus, ac filiis orbatus, mundo nuncium remisit, & Ordinem Fratrum Prædicatorum professus est, relicto sui Principatus, sive Delphinatus hærede Primogenito Regis Galliæ, eâ lege, ut, superstite parente, ante aditum Regnum, *Delphini* nomen & Insignia ferret. Quam donationem laudavit, approbavitque *Clemens*

mens VI. Pontifex Maximus litteris Apostolicis, quarũ meminit *Odoricus Raynaldus* ad an. MCCCXLIV. num. LXII., & ad annum MCCCXLV. num. VIII. Postquàm *Philippus Valesius* Galliarum Rex ex hac vita migrasset, anno, ut superiùs observavimus, millesimo trecentesimo quinquagesimo, *Joannes* ejus filius cognomento *Bonus* in illius locum suffectus est, Princeps excelsi quidem animi, sed in gerendo cum Anglorum Rege hæreditario bello infeliciorem, quàm pater, habuit exitum. At enim, cum *Eduardo* Walliæ Principe, *Eduardi VI.* Anglorum Regis filio, prælium in Pictonibus die XIX. mensis Septembris anni MCCCLVI. magno quidem animo, sed præcipiti consilio commisit, tamque infelicitèr ei cessit martis alea, ut cæsis sex Francorum millibus, atque inter cæteros *Petro Borbonio*, aliisque proceribus, & octingentis Equitibus primariæ nobilitatis, ipsemet Rex *Joannes* captus fuerit cum *Philippo* filio natu minimo, qui à Patris latere nunquàm divelli potuerat, eumque, supra hominem pugnans, acriter defenderat. In Angliam itaque *Joannes* Galliarum Rex captivus abductus est; sed quartò postquam captus fuerat anno, tricies centum aureorum millibus, hoc est tribus aureis millionibus redemptus, Parisios rediit, & in Regnum, variis ob ejus absentiam factionibus ac seditionum procellis agitatum, receptus est. Tot exhaustus calamitatibus, sacram contra Turcas expeditionem meditatus *Joannes* Rex, cujus ab *Urbano V.* Pontifice Maximo Dux fuerat renunciatus, in Angliam anno MCCCLXIV. trajecit, ut Angliæ Regem in belli sacri societatem pellicere posset. At morbo correptus obiit Londini die VIII.

Apri-

Aprilis ejusdem anni, eique funus magnificè ab *Eduardo* paratum, corpusque in Gallias remissum, quod in Ecclesia Monasterii San-Dionysiani sepulturæ mandatum est. *Carolus* hujus nominis *V.* cognomento *Sapiens*, mortuo patri suo *Joanni* Galliarum Regi successit, & Remis die IX. Maji anni MCCCLXIV. inauguratus est. Hic fortunam in bellis magis secundam, quàm pater, expertus fuit. Duce *Bertrando Guesclino* Aremorico,& rei militaris scientissimo, bellum Hispanicum feliciter confecit adversùs *Petrum* Castellæ Regem,dictum *Crudelem*, ut ulcisceretur injuriam *Blancæ* Reginæ, sorori uxoris suæ, factam, quam ille Rex *Petrus Crudelis* repudiaverat, probris affecerat, in carcerem detruserat, ac tandem post injurias omnis generis toto decennio illatas, veneno necaverat, sicut narrat *Mariana* lib. XVII. *De rebus Hispaniæ* cap. IV. Alterum bellum gessit *Carolus V.* adversùs Anglos, quos mari terrâque vicit, & Aquitaniam, ac Novempopulanam omnem, Burdigala & Bajona exceptis, in suam redegit potestatem. Bellum denique movit contra *Joannem Montefortium* Aremoricæ, seu Britanniæ minoris Regulum, qui ad Anglos defecerat. De hisce bellis à *Carolo V.* confectis legendi sunt Continuator *Guillelmi Nangii*, *Froissardus*, *Walsinghamus*, *Paulus Æmilius*, aliique Historici. Obiit *Carolus V.* die XVI.Septembris anni MCCCLXXX. cujus absolutissimum Elogium pangit Auctor Anonymus Operis, quòd inscribitur *Somnium Viridarii* cap. CXXXV. apud *Goldastum* tom.2.*Monarchiæ*. *Carolus V.* Galliarum Rex filium reliquit duodennem, qui statim post obitum patris ex procerum & Optimatum consilio inaugura-

tus

tus est, dictusque *Carolus VI.* cujus ætas cùm rebus gerendis necdùm idonea esset, Regni administratio *Ludovico* Andegavensium Duci, patruo Regis *Caroli VI.* natu maximo, demandata est. Hic ille est *Ludovicus* Andegavensium Dux, Regni Galliarum Regens, quem *Joanna*, Neapolis & Siciliæ Regina, in filium & Regni Neapolitani hæredem adoptaverat, quæ tamen à *Carolo Dyrrachino*, in quem *Urbanus VI.* Regnum Neapolitanum transtulerat, oppressa & perempta fuit, antequam Galli ei suppetias ferre potuissent. *Ludovicus* Andegavensis à *Clemente VII.* tempore Schismatis Avenione sedente coronatus Rex Neapolis, Siciliæ & Apuliæ, collectis copiis ex Provincia digressus, per Alpes Cottias in Italiam penetravit, ubi plurimis affectus incommodis, fatiscente Francorum exercitu insolitis æstibus & morbis, interceptisque ad vitam sustentandam necessariis commeatibus, atque Italorum invidiâ infectis, ut fertur, veneno aquis, commisso prælio occisus est, magnaque Gallorum edita strages. Hæc in Italiam expeditio, quam *Ludovicus* Andegavensis, Regni Galliæ Regens, & *Caroli VI.* Regis patruus suscepit, funesta fuit Galliarum Regno, quippè quæ Regium ejus ærarium exhausit. Accessit etiam ad ejusdem Galliarum Regni omnium malorum cumulum morbus *Caroli VI.* Francorum Regis, qui in Ducem Brittāniæ minoris vindictam animo noctu diuque versans, in eum duxit exercitum; sed cùm Cænomanos pervenisset, ardore solis icto capite in amentiam incidit. Quarè *Carolo VI.* regnandi impote per dementiam facto, duo superstites ejus patrui *Joannes* Biturigum, & *Philippus* Burgundiæ Duces

Duces Regni administrationem sumpserunt, *Ludovico*, Regis fratre & Aurelianorum Duce, rejecto, quæ res Burgundionem inter & Aurelianensem, ac utriusque stirpem implacabilis odii semen, bellique civilis fomitem subministravit, sicut commodiùs referemus in Colloquio I. in Historiam Sæculi decimi quinti, ubi de *Carolo VI.* Galliarum Rege, qui obiit anno MCCCCXXII. plura, auxiliante Deo, dicemus.

D. De Galliarum Regibus uno spiritu multa continentèr dixisti, quæ mihi summæ voluptati fuerunt, tantùm abest, ut tædium aliquod attulerint, nec minorem, ut spero, voluptatem percipiam ex brevi narratione rerum, quæ Sæculis XIII. & XIV. sub Castellæ, seu Castiliæ Regibus in Hispania gestæ sunt.

M. *Alphonsus VIII.* seu, ut alii volunt, *IX.* Castellæ Regnum, ut jam observavimus in Colloquio I. in Historiam XII. Sæculi, *Sanctio* hujus nominis *III.* patre suo defuncto, anno MCLVIII. administrare cœpit, ac subindè decimotertio ineunte Sæculo quadragesimum secundum Regni numerabat annum. Hispaniam id temporis Saraceni miserè vexabant. *Miramolinus* quippè Tunisii Rex totam vincendo pervagatus Hispaniam, Arelatum & Avenionem usque perruperat. Sed anno MCCX. quatuor Reges, Castellæ videlicet, Aragoniæ, Lusitaniæ, & Navarræ, junctis viribus contra Saracenos progressi sunt, eosque tantâ strage profligarunt, ut ducenta millia cecidisse dicantur, è Christianis verò viginti quinque, aut triginta dumtaxat occubuerint. Post hanc nobilissimam Hispanorum victoriam, quam narrant *Rodericus* Toletanus Archie-

chiepiscopus lib. 8. *de Rebus Hispaniæ*, & *Joannes Mariana* lib. 10. cap. 23. & 24. Saracenorum in Hispania res inclinare cœperunt, adeò ut paulatim amissis Provinciis, quas invaserant, nihil eis præter Granatense Regnum reliquum fuerit. Obiit *Alphonsus* Castellæ Rex anno MCCXIV. plenus non tantùm dierum, sed virtutibus & honore cumulatissimè exornatus, cum quo totam Castellæ gloriam sepultam scribit idem *Rodericus Ximenius* Archiepiscopus Toletanus. Vixit annis LXII. è quibus annis tribus & quinquaginta regnavit, ac filium reliquit Regni hæredem *Henricum* annorum undecim puerum, quem ex sua conjuge *Leonora*, filia *Henrici* Regis Angliæ, susceperat. Post obitum itaque *Alphonsi* patris Rex Castellæ salutatus est *Henricus* sub tutela & institutione sororis suæ *Berengariæ*, conjugis Alphonsi Legionis Regis. At diù non regnavit *Henricus* hujus nominis primus, nam dum Palentiæ in ædibus Episcopi cum æqualibus luderet, cocti lateris ictu vulnus accepit in capite, & ex eo undecimo post die è vita migravit VIII. Idus Junias anni MCCXVII. In ejus locum suffectus est *Ferdinandus* hujus nominis *III.* filius *Alphonsi* Legionis Regis, & *Berengariæ* ejus conjugis. Utroque Regno Castellæ videlicet & Legionis potitus est *Ferdinandus*, omnibusque Hispaniæ finibus Mauros procùl eliminavit, præter Granatam, cujus tamen Regem sibi tributarium fecit, magnâ ubique editâ Barbarorum strage. Diem supremum obiit *Ferdinandus* Hispali Kalendis Junii anni MCCLII. cùm annos XXXV. Castellanis, Legionensibus verò XXII. imperasset. *Ferdinando* successit *Alphonsus X.* filius *Ferdinandi III.* Hic ille *Alphonsus* est, cui, ut supra dice-

dicebamus, variantibus in creando Occidentis Imperatore sententiis, Imperium delatum est,causâq; sub *Alexandro IV. Urbano IV.* & *Clemente IV.* judicatâ, demùm sub *Gregorio X.* jure cedere coactus est. Astronomiam, Syderalemque Scientiam professus est idem *Alphonsus*, & in ea tantâ cum laude versatus, ut quæ modò extant Astronomicæ Tabulæ, ab eo dictæ sint *Alphonsinæ*. Primus etiam fuit Hispaniæ Regum,qui leges & Edicta vulgari Hispanorum linguâ condiderit,cùm antehàc Latino idiomate publicis in tabulis exprimerentur. Sacros Bibliorum libros in vernaculam linguam vertendos quoque curavit. Obiit *Alphonsus* Rex Castellæ, à perduelli filio suo *Sanctio* Regno exturbatus, anno MCCLXXXIV. Regni sui XXXII. Eo mortuo, *Sanctius* hujus nominis *IV.* illius filius, spoliati ejectiq; è Regno patris notâ ad posteritatem infamis, Rex Castellæ salutatus est, & undecim annis Regnum tenuit, obiitque Toleti Kalendis Maji ann.MCCXCV. Princeps fuit,teste *Mariana,magnis Principibus exæquatus fortitudinis, æquitatis, prudentiæque laudibus. sed egregiè callidus, sagax, neque uno loco crudelitatis impressa vestigia ad posteritatis invidiam relinquens*. Post obitum *Sanctii* Castellæ Regnum excepit *Ferdinandus IV.* ejus filius, quod annum agens ætatis nonum per matrem suam *Mariam* filiam *Alphonsi* Infantis *de Molina* gessit. Undè *Ferdinandi* Regis ætas adolescentior,ejusque matris *Mariæ* cum *Sanctio* nuptiæ, quæ ob impedimentum propinquitatis (erat enim *Maria* neptis *Sanctii*) à *Martino IV.* Pontifice Maximo rescissæ fuerant, civilibus, externisq; bellis locum dedere. Una ex parte Aragoniæ,Navarræ, & Lusitaniæ Reges, ex altera *Alphonsus de la* Cer-

Cerda, *Joannesque* patruus, quorum alter se Castellæ Regem, alter Legionis asserebat, junctis copiis & opibus in Ferdinandum IV. arma moverunt; prudentia tamen matris incolume filio *Ferdinando* Regnum servavit, ac pace inter Principes compositâ, octodecim circiter annis Castellæ Regum gubernavit *Ferdinandus IV*. obiitque VII. Idus Septembris anni MCCCXII. *Ferdinando* successit ejus filius *Alphonsus* hujus nominis *XI*. adhuc puerulus, utpotè natus dumtaxat annum unum & dies sex, quod in causa fuit, cur, Rege adhuc minore, intestinis dissidiis fœdum in modum laceratum fuerit Castellæ Regnum. Anno ætatis suæ decimo quinto *Alphonsus* Regni administrationem capessivit. De Mauris insignem victoriam reportavit ad Tarissam anno MCCCXL. & ab iis sæpiùs prælio victis plura recepit Oppida, rerumque annis triginta octo potitus, pestis contagione correptus decessit in obsidione Castri *de Gilbratar* die XXVI. Martii anni MCCCL. Ex *Maria* Lusitaniæ Regis filia, justâ & legitimâ conjuge sua, unicum reliquit filium, videlicet *Petrum*, Regni hæredem. At ex *Leonora Gusmania*, pellice sua, quam in deliciis habebat, plures suscepit, reliquitque liberos, *Henricum* scilicet, *Fredericum*, *Sanctium*, *Telium*, *Petrum*, & *Didacum*. Mortuo *Alphonso* successit ejus filius *Petrus* ex *Maria* legitimâ conjuge procreatus, qui *Crudelis* fuit appellatus, non solùm quia impudicis *Mariæ Padilliæ* amoribus irretitus, *Blancam*, Joannis Ducis Borbonii filiam, quam sibi legitimo matrimonio copulaverat, injustè repudiavit, captivam omni solatio destitutam detinuit, ac tandem veneno extinxit; verùm etiam quia multos Viros Principes ferro peremit. Idem cru-

crudelitatis genus exercuit in tres fratres suos nothos, seu in *Fredericum, Petrum*, & *Dillacum*, quorum etiam matrem *Leonoram Gusmaniam* Principatus sui initio occidit. *Rubeum*, qui cum *Machometo* de Regno Granatæ contendebat, quique adversæ factionis viribus impar ad eum confugerat, humano divinoque jure violato, jugulavit, inhians thesauris, quos advexisse secum putabatur. Cùm igitur, regnante *Petro Crudeli*, fœda esset Hispaniæ facies, & bellis civilibus externisque deformata, sicut *Mariana* lib.17. aliique Hispanicæ gentis Historici describunt, tres adhuc superstites *Petri Crudelis* fratres nothi, nimirùm *Henricus*, *Sanctius*, & *Telius*, mortem matris suæ *Leonoræ Gusmaniæ*, ac fratrum suorum ulturi, ad Aragonum Regem sese receperunt, impetratoque auxilio, Castellæ fines adoriuntur, &, expulso *Petro Crudeli*, regium nomen sumpsit *Henricus* ejus frater nothus. Animum tamen non despondit *Petrus Crudelis*, sed in Vasconiam profectus, Anglos, qui hanc Provinciam tenebant, ostentatâ præmiorum, prædæque spe pellexit, ut ei suppetias ferrent. Inito prælio adversùs *Henricum* victoriâ potitus est *Petrus Crudelis*, eumque finibus Hispaniæ exegit. Victus *Henricus* in Galliam venit, instauratoque bello Francorum Regis *Caroli V.* auxilio adjutus, commisso apud Oppidum *Montielem* prælio, *Petrum Crudelem* superavit, captumque ac de fuga cogitantem stricto gladio confodit. Hæc *Petri Crudelis* mors contigit die XXIII. mensis Martii anni MCCCLXIX. anni verò Regni *Petri Crudelis* undevigesimi. Sublato *Petro Crudeli*, Castellæ Regno, nemine reclamante, potitus est *Henricus* hujus nominis II. filius *Alphonsi XI.* & *Leo-*

& *Leonoræ Gusmaniæ*, illudque sapienter rexit usque ad annum MCCCLXXIX. quo è vivis excessit. Narrat *Mariana* lib. 17. *de Rebus Hispaniæ* cap. 2. *Henricum*, Castellæ Regem, præ singulari amore, quo Prædicatorum Ordinem, ob Beati *Dominici* sui gentilis & agnati memoriam, complectebatur, voluisse propediem moriturum veste Dominicani Ordinis indui, & eâ indutum sepeliri. Addit etiam idem Scriptor, Hispaniæ Regibus solemne fuisse *ex eo numero & Ordine*, seu Fratrum Prædicatorum, *Sacerdotes deligere, quibus conscientiæ vulnera detegerent*. Hinc Dominicani, ut obiter dicam, ab initio Ordinis ad audiendas Catholicorum Regum Confessiones admissi sunt, eoque præclaro, ac perhonorifico munere continuâ ac perpetuâ temporum serie magno cum zelo & Ecclesiæ Regnique utilitate perfuncti sunt usque ad annum MDCC. quo, *Carolo II.* Hispaniæ Rege ex Austriacorum progenie absque liberis defuncto, Rex Hispaniæ proclamatus est *Philippus V.* ex Borboniorum Sanguine oriundus, qui Sacerdotem è Societate Jesu sibi Confessarium adscivit.

D. Absolvistine seriem Regum, qui Sæculis XIII. & XIV. Hispaniæ, seu Castellæ Regnum administrarunt.

M. Duo adhuc supersunt Reges, qui Sæculo XIV. Hispaniæ, seu Castellæ Regni gubernacula tractarunt. Mortuo *Henrico* hujus nominis *II.* Castellæ Regi, quem in Dominicanum Ordinem optimè affectum fuisse diximus, successit *Joannes* hujus nominis *I.* ejus filius anno MCCCLXXIX. Bellum gessit cum Lusitanis, Anglisque difficillimum, quod tandem feliciter composuit. Totius Regni Comi-

tia habuit Caracæ anno MCCCXC. ad deliberandum de multis rebus Rempublicam, Ecclesiamque spectantibus, & ad perversam, quæ inoleverat, extirpandam consuetudinem, juxtà quam Proceres Laici in jura Ecclesiarum involabant, & Patronorum occupato nomine, Sacerdotes, exiguo stipendio constituto, Ecclesiis præficere solebant, decimarum multò maximam partem pro se quisque domum avertebant, Ecclesiarum jura impunè occupabant, dabant & auferebant Templis mercenarios Sacerdotes atque temporarios. Hunc gravissimum serpentem id temporis in Hispania abusum meritò deplorat *Joannes Mariana* cap. 13. lib. 18. *de Rebus Hispaniæ*, ubi etiam observat, præclaros *Joannis* Castellæ Regis ad æquitatem, & ad sanciendam Ecclesiarum libertatem propensi conatus fuisse impeditos Regulorum intercessione, morem istum per multas ætates continuatum, majorum merita, & veterum Pontificum veniam excusantium, quos ampliùs urgeri haud visum Regi, nè novâ offensione eorum animi irritarentur. Post hæc celebrata Comitia, *Joannes* Rex Complutum venit, cùmque septimo Idus Octobris anni MCCCXC. ad quoddam Spectaculum Equitum Africanorum exiisset, atque ut se oblectaret, ostentaretque peritiam, equum, quo vehebatur, calcaribus incitasset, ex equo præcipitatus momento temporis extinctus est anno ætatis suæ XXXIII. Regni XII. Reliquit Regni hæredem filium suum natum annos dumtaxat undecim, *Henricum* hujus nominis *III.* qui post obitum patris Rex salutatus est, ejus tamen ætati minori regendæ, donec adolesceret, ac Regni administrationi procurandæ decreti sunt ab Ordinibus

Tu-

Tutores, quorum æmulatione haud parùm res turbatæ sunt, Regnumque periclitari cœpit tum ab intestinis dissensionibus, tum etiam à Lusitanis res suas interim promovere satagentibus, donec post tertium annum, pactis cum Lusitanis in annos quindecim induciis, compositæ exteræ dissensiones, internæ verò per Legatum Pontificis in integrum restitutæ fuerunt. Quatuordecim annos natus Regni Castellæ administrationem suscepit *Henricus*. Catharinam filiam Lecestriæ Ducis sibi matrimonio copulavit. Cum Lusitanis haud infeliciter pugnavit, & à *Tamerlane*, Tartarorum Imperatore, honorificam Legationem excepit, ad quem vicissim Oratores misit. Tandem, cùm uteretur sæpiùs adversâ valetudine, & eam ob rem *Valetudinarius* vulgò appellaretur, obiit VIII. Kalendas Januarias anni MCCCCVII. ætatis XXVII. Regni XVII. Filium reliquit *Joannem* Regni Câstellæ hæredem, cujus gesta referemus in Colloquio I. in Historiam Sæculi XV.

D. Colloquium nostrum, si placet, absolvamus, &, ne quid eorum, quæ ad notitiam status Ecclesiæ sub Principibus Christianis comparandam juvare possunt, in eo desiderari videatur; totum illud concludamus brevi narratione gestorum ac serie Regum, qui Sæculis XIII. & XIV. supremum in Anglia dominium obtinuerunt.

M. Regum Anglorum seriem perduximus in Colloquio primo in Historiam Sæculi duodecimi usque ad *Richardum*, qui anno postremo ejusdem Sæculi duodecimi vitâ functus regnare desiit in Anglia. *Richardo* Angliæ Regi defuncto successit ejus frater, dictus *Joannes Sine terra*, quòd ei à pa-

ere nihil relictum esset. De jure ad Coronam Angliæ contendit cum *Arturo* Britanniæ Duce nepote suo, & filio *Gaufridi*, qui frater erat *Joannis* natu major. *Arturi* jura *Philippus II.* dictus *Augustus* Galliarum Rex protexit ac defendit. Sed *Joannes* captum *Arturum* nepotem suum & Rothomagum abductum in Arce Nova inclusit, ac paulò post trucidavit. Hæc mors *Arturo* injustè illata occasionem dedit gravissimis bellis, quæ *Philippus Augustus*, ejusque filius *Ludovicus VIII.* Galliarum Reges contra *Joannem* Anglorum Regem gesserunt, de quibus bellis superiùs sermonem sat superque habuimus. Aliud acerrimum dissidium habuit idem *Joannes* Anglorum Rex cum *Innocentio III.* Pontifice Maximo, qui in eum Excommunicationis sententiam tulit, & sacrorum justitium Angliæ indixit, quòd prædictus Rex *Stephani* Cantuariensis Archiepiscopi electioni obstinato animo intercederet,& Ecclesiasticos redditus sacrilegâ temeritate invaderet. Verùm facti pœnitens *Joannes* Rex, ut pacem cum *Innocentio III.* iniret, Regna sua Angliæ & Hiberniæ, Ecclesiæ Romanæ, seu *Innocentio III.* ejusque Successoribus resignavit ac contulit, ut videre est apud *Matthæum Parisium* ad ann.MCCXIII. Obiit *Joannes* Rex in pervigilio *S. Lucæ* Evangelistæ anno MCCXVI. Hunc Regem parùm in fide Christiana constantem fuisse scribit *Matthæus Parisius*, asserens illum de Resurrectione corporum ac de aliis Christianæ fidei Capitibus malè sensisse, quædam impia ac blasphema sæpè evomuisse, eumque ad ejurandam Christianam Religionem paratum Legatos misisse ad *Miramolinum* Africæ & Marrochiæ, ut ei Regnum suum Angliæ tributarium redderet.

deret. Quæ omnia fabulæ simillima videntur. Post obitum *Joannis* Angliæ Regis proclamatus est filius ejus primogenitus *Henricus* hujus nominis *III.* qui, præsente *Galone* Sedis Apostolicæ Legato, *fecit homagium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Innocentio Papæ de Regno Angliæ & Hiberniæ; & juravit quòd mille marcas, quas Pater ejus Romanæ contulerat Ecclesiæ, fideliter persolveret, quamdiù prædicta Regna teneret.* Sicut testatur *Matthæus Parisius*. Bellum adversùs S. *Ludovicum* hujus nominis *IX.* Galliarum Regem infeliciter gessit *Henricus III.* ad Talleburgum datus in fugam, ad Xantonas profligatus, obtentis demùm induciis in Angliam redire compulsus est anno MCCXLIII. Pietatem *Henrici III.* erga Sacrosanctum Missæ Sacrificium plurimùm commendat *Walsinghamus*, aitque, eum solitum fuisse tres Missas solemnes quotidiè audire, pluribus etiam privatim celebrantibus adesse, atque Sacerdotis, Corpus Christi attollentis, dexteram deosculari. Obiit *Henricus III.* Angliæ Rex anno æræ Christianæ MCCLXXII. postquam regnasset annos quinquaginta sex. Ei successit filius primogenitus *Eduardus*, quem alii hujus nominis *I.* alii meliùs *IV.* appellant. Cum Scotis acerrimè pugnavit *Eduardus*, eosque profligavit insigni prælio, in quo sexaginta Scotorum millia ceciderunt. Quò factum est, ut Rex, Proceresque Scotorum sese ac Regnum Scotiæ voluntati *Eduardi* Regis permiserint. Sed hoc Regno, quamdiù vixit, novis identidem emergentibus bellis ac dissensionibus, potiri haud potuit. Quarè, sub finem vitæ suæ jussit filio suo *Eduardo* Regni hæredi, ut paternas injurias in Scotos honorificè ulcisceretur, ejusque ossa in aliquo

vase reclusa secum deportaret, donec totam Scotiam pervagatus, hostes omnes superasset. Hæc suprema mandata postquam filio suo dedisset superbus ille Rex, dissenteriâ correptus è vita migravit, pridiè Nonas Junii anni MCCCVIII. cùm regnasset annos triginta quinque. Mortuo *Eduardo IV.* Angliæ Regi successit ejus filius *Eduardus* hujus nominis *V.* quo regnante magnis motibus Anglia fuit agitata, ac bellis civilibus lacerata. In primis, anno MCCCXI. grave dissidium habuit *Eduardus* Rex cum Proceribus supremi Senatus, quem *Parlamentum* vocant, quod licèt anno MCCCXIII. satagentibus Regni Episcopis, pace Regem inter & Proceres conciliatâ, sopitum fuerit; acriùs tamen recruduit anno MCCCXXVII. Eo siquidem anno *Isabella* Angliæ Regina, quam Regni inimicam Londini proclamari jusserat *Eduardus* Rex ejus maritus, Comitis Hannoniæ, qui filiam suam *Philippam* juniori *Eduardo* Angliæ Regni hæredi desponderat, necnon Anglicanorum Præsulum auxiliis adjuta, trajecit in Angliam, eique è vestigio Proceres ac populus se adjunxerunt. Tum ipse Rex *Eduardus* captus est. Duo *Hugones Spencerii*, pater scilicet & filius, quorum consiliis ac ministerio Rempublicam regebat *Eduardus*, atroci supplicio sublati sunt. Ad hæc, habita sunt Regni Comitia, in quibus Procerum sententiâ *Eduardus* Rex fuit Regno abdicatus, & *Eduardus junior*, ejus filius primogenitus, Rex salutatus. Huic sententiæ acquievit *Eduardus* pater, filii electionem probavit, & Regiæ dignitatis Insignia, missis Oratoribus, tradidit. Denique *Eduardus senior* in Castro de Berkley detentus, inaudito crudelitatis genere, à Custodibus suis necatus est;

Veru

Veru ſcilicet candente per anum immiſſo confoſſus & corneâ fiſtulâ ad partem illam pudendam aptatâ, ne aduſtionis veſtigia conſpicerentur. Sic extinctus eſt *Eduardus ſenior*, cùm regnaſſet annos novemdecim. Ejus filius *Eduardus junior* bellum Scotis indixit, cum quibus poſteà pacem iniit, quam turpem Angli vocant, quâ videlicet Scotia declarata eſt immunis ab omni jure, quod Angli ſibi in eam uſurpaverant, & in vinculum ſancitæ concordiæ *Eduardus junior*, hujus nominis *VI.* Anglorum Rex, *Joannam* ſororem ſuam *Davidi*, filio *Roberti* Scotiæ Regis, matrimonio collocavit. Verùm, turpiorem maculam *Eduardo* Regi inuſſerunt obſcæni amores, quibus implicitus fuit cùm *Alicia Pereſia*, pellice impudentiſſima, quam licèt, rogantibus Regni Proceribus, ab Aula recedere juſſiſſet, mox tamen ipſam revocavit, ad obitum uſque retinuit, & in ejus complexu, nullis Eccleſiæ munitus Sacramentis, immortuus eſt propudioſiſſimus ſenex. Hic ille eſt *Eduardus* hujus nominis *VI.* Anglorum Rex, qui, ut ſuperiùs dicebamus, magnis cladibus Gallos affecit, regnantibus *Philippo Valeſio*, & *Joanne*, quem poſtremum habuit captivum, ac primus Galliarum Regis ſibi nomen adſcripſit. Sed, cùm varius ſit eventus belli, adverſam fortunam ſub *Carolo V.* Galliarum Rege expertus eſt *Eduardus*, ac totam, exceptis Burdigalâ & Bajonâ, perdidit Aquitaniam, quæ ab ipſo defecit, ac Regi Chriſtianiſſimo ſe dedidit. Obiit *Eduardus* hujus nominis *VI.* Anglorum Rex die XXI. menſis Junii anni MCCCLXXVII. cùm regnaſſet annos LI. Defuncto *Eduardo* ſucceſſit ejus filius *Richardus* hujus nominis *II.* undecim dumtaxat annos natus, cujus ætas

cùm ad Rempublicam regendam sufficere haud posset, Regni procurationem suscepêre Lancastriæ Dux, & *Edmundus* Cantabrigensis Comes, *Richardi* Regis patrui. *Joannis Wickleffi* hæresis, cui nimia *Eduardi senioris* Angliæ Regis negligentia initium dederat, latè in Anglia serpere cœpit sub ejus successore *Richardo*, cujus pueritia opportunum serendis erroribus tempus, & viam ad eos spargendos facillimam *Joanni Wickleffo* natione Anglo, & ingenii vehementis homini, superbo & ambitioso stravit, sicut ostendemus in sequentibus Colloquiis. Regnum Angliæ pessimè administravit *Richardus* hujus nominis *II.* tamque gravi tyrannide omnes Regni Ordines à se alienavit, ut Regno sese abdicare coactus fuerit anno MCCCXCIX. Ejus renunciationem non solùm omnes Regni Ordines admiserunt, sed etiam sententiam depositionis, quam refert *Walsinghamus* in Historia Anglicana ad annum MCCCXCIX. in ipsum tulerunt, quâ illum cùm ex propria confessione, tum ex tribus & triginta Capitibus contra eum probatis, in quibus Regalis Juramenti violati, & tyrannidis convictus erat, Regno omninò ineptum, ac subindè jure optimo exauctoratum declarabant. Confestim Angliæ Regnum sibi vindicavit *Richardi* Regis depositi patruelis *Henricus*, qui filius erat *Joannis* Ducis Lancastriæ, Rexque ab Ordinibus salutatus est. Regno potitus *Henricus* hujus nominis *IV.* nefandissimum scelus perpetravit, quod omnes Historici, etiam Angli, detestantur. *Richardum* siquidem, quem Regno deponi curaverat, & in turri Londinensi captivum detinebat, specie cujusdam conjurationis in se à nonnullis Regni Proceribus factæ, citò obtruncari

cari jussit. Hunc deploratissimum exitum habuit execranda illa rebellio, quam, Auctore *Henrico*, contra *Richardum* legitimum Regem excitarunt in Anglia nonnulli perfidi homines, quos omni severitate dignos, pestes Regnorum, publicarum rerum subversores, populorum destructores, hostes denique Dei & hominum jure merito appellat *Henricus Spondanus* in Continuatione *Baronii* ad an. MCCCXCIX. Sed de *Henrico IV.* Angliæ Rege, qui hujus rebellionis adversùs *Richardum* incentor ac promotor fuit, plura dicemus in Colloquio I. in Historiam Ecclesiasticam Sæculi XV.

COLLOQUIUM II.

In quo texitur Series Episcoporum, qui Illustriores Ecclesiæ Sedes Sæculis XIII. & XIV. tenuerunt.

DISCIPULUS. TOT inter procellas, quibus universus Orbis Christianus Seculis XIII. & XIV. fuit agitatus, potueruntne Romani Pontifices clavum Ecclesiæ feliciter gubernare, & non solùm ornandæ ac propagandæ Religioni, sed etiam paci Sacerdotium inter & Imperium conciliandæ utilem navare operam?

MAGISTER. Summi Pontifices, qui Sæculis XIII. & XIV Sedem Romanam tenuerunt, in communem gloriam & utilitatem tàm universæ, cui præerant, Ecclesiæ, quàm ad procurandam Imperii & Regnorum pacem indefesso studio incubuerunt. Eorum pietas publica fuit ad exemplum,

plum, constans ad diuturnitatem, fortis ad debellandam impietatem, & destruendam omnem altitudinem sese extollentem adversùs scientiam Dei. Bellum Hæresi, flagitiis, improbitati, lapsis in deteriora moribus perpetuò indixerunt, disciplinam legum severitate sanxerunt, constituerunt veterem Ecclesiæ dignitatem, emendarunt ea, quæ obrepserant temporum labe, vitia; & Imperatoribus Jura Ecclesiæ violare, aut ejus pacem, inductis Schismatibus, perturbare molientibus magnis animis restiterunt.

D. Macte itaque animo, mihi quidem gratum erit, seriem, gestaque Pontificum, qui Sæculis XIII. & XIV. Ecclesiæ Romanæ præfuerunt, in præsenti nostro Colloquio perlustrare, summatimque delibare.

M. Anno MCXCVIII. mortuo *Cælestino III.* Pontifice Maximo, sicut jam observavimus in Colloquio secundo in Historiam Sæculi duodecimi, non vacavit Sedes Pontificia, sed eadem die, quâ sepultus est *Cælestinus III.* seu IV. Idus Januarii anni millesimi centesimi nonagesimi octavi *Innocentius III.* electus fuit Pontifex Romanus, ut testatur Scriptor Anonymus à *Bosqueto*, postea Episcopo Monspeliensi, editus, qui *Innocentii III.* adhùc viventis res gestas descripsit. Verùm, quia *Innocentius III. tunc tantùm Diaconus erat, dilata est ejus Ordinatio in Presbyterum usque ad Sabbatum quatuor temporum* IX. *Kalendas Martii; & sequenti Dominica, in qua tunc occurrit festum Cathedræ Sancti Petri* (die nempè XXII. mensis Februarii) *fuit apud Sanctum Petrum in Episcopum consecratus, & in ejusdem Apostoli Cathedra constitutus*, uti referunt idem

idem Anonymus, & *Rodulphus de Diceto* Scriptor Anglus in Historia, quam edidit, pag. 701.

D. Asseris, *Innocentium III.* fuisse dumtaxàt Presbyterum ordinatum IX. Kalendas Martii, seu die XXI. mensis Februarii anni millesimi centesimi nonagesimi octavi, & tamen, ut audivi à viris eruditis, extant etiamnùm antiqua quædam Breviaria Ordinis Sanctissimæ Trinitatis, in quibus dicitur, Sanctum *Joannem de Matha*, ejusdem Ordinis Institutorem, unà cum Sancto *Felice Valesio*, Romam anno MCXCVIII. venisse, & petiisse ab *Innocentio III.* recèns electo sui Ordinis confirmationem, & Pontifici *in festo Sanctæ Agnetis secundò*, scilicet die XXVIII. mensis Januarii, dùm in Ecclesia Lateranensi Missam celebraret, ad Sacræ hostiæ elevationem, Angelum candidâ veste, cruce bicolori, specie redimentis captivos apparuisse; quo viso, Pontificem hoc novum Institutum approbasse. Quî igitur fieri potest, ut *Innocentius III.* fuerit dumtaxat, ut dicis, Presbyter Ordinatus die XXI. mensis Februarii anni MCXCVIII. cùm tamen die XXVIII. mensis Januarii ejusdem anni eum jam Missam celebrasse antiqua illa Breviaria apertè testentur?

M. Non parvam certè proponis difficultatem, ad quam solvendam *Bonaventura Baro* in annalibus Ordinis Trinitariorum à se Romę vulgatis asserit, verum non esse quod passim dicitur, *Innocentium III.* qui Diaconus tantùm erat, quando Summus Pontifex die VIII. Januarii creatus est, distulisse ordinationem suam in Presbyterum usq; ad diem vigesimam primam mensis Februarii, cùm visio, quam inter celebrandum missam die vigesimâ octavâ mensis Januarii habuit *Innocentius III.*

certa sit, ideòque jam Presbiter esset ordinatus *Innocentius III.* die vigesimâ octavâ mensis Januarii. Verùm, ipse, etsi lubentissimè fatear, certam esse hanc visionem, quam habuit *Innocentius III.* die XXVIII. mensis Januarii, existimo tamen, eum hac die necdùm fuisse Presbyterum, sed tantùm Diaconum, ut disertè testantur jam citati Scriptor coævus Anonimus, & *Rodulphus de Diceto*. Sed, si ita sit, inquis, cur igitur in antiquis Trinitariorum Ordinis Breviariis legitur, *Innocentium III.* hanc habuisse apparitionem, dùm celebraret Missam die vigesima octavâ Januarii? Profectò, si eâ die nondùm fuisset Presbyter, sed tantum Diaconus, Missam celebrare haud potuisset *Innocentius III.* Non eo inficias, hanc difficultatem nonnullis insuperabilem visam esse, eam tamen, si consulamus Scriptores mediæ & infimæ Latinitatis, apud quos *celebrare & audire Missam* aliquandò unum & idem est, facili negotio solvi posse existimo. Unum, præ cæteris aliis, quæ apud illos Scriptores suppetunt, proferam exemplum petitum ex *S. Gregorio Turonensi*, qui in libro *de Gloria Martyrum* cap. LI. referens miracula *Sancti Sigismundi* Burgundiæ Regis, ait: *Si qui nunc Frigoretici* (idest, *Febricitantes*, uti variis exemplis explicat *Du Cangius* in Glossario) *in ejus honore Missas devotè celebrent* (idest Missas audiant) *ejusque pro requie offerant oblationem, statim compressis tremoribus, restinctis febribus, sanitati pristinæ restaurantur*. Cùm itaquè apud Scriptores mediæ & infimæ latinitatis *celebrare & audire Missam* aliquandò unum & idem sit, & promiscuè usurpari possit, mirum videri haud debet, quòd in antiquis Trinitariorum

Ordi-

Ordinis Breviariis legatur, *Innocentium III.* die vigesimâ octavâ mensis Januarii anni millesimi centesimi nonagesimi octavi Missam *celebrasse*, idest, *audivisse*, cùm eâ die non esset Presbyter, sed tantùm Diaconus. Hoc pacto solvitur iste nodus, & eadem operâ corrigitur Anachronismus, in quem lapsus est *Spondanus*, qui ad annum MCCIX. ait, Ordinem Sanctissimæ Trinitatis ab *Innocentio III.* fuisse confirmatum eo anno, & hanc Apparitionem, cujus superiùs mentionem fecimus, contigisse v. Kalendas Februarii ejusdem anni millesimi ducentesimi noni, dum *Innocentius III.* rem divinam faceret. Hunc *Spondani*, & aliorum Authorum, qui eum secuti sunt, Anachoronismum apertè refellunt ea, quæ mox adduximus diserta probatæ fidei antiquorum Scriptorum testimonia.

D. Res magnas ac memoriâ dignas, quas in suo Pontificatu gessit *Innocentius III.* Pontifex Maximus, obsecro te, ut brevitèr describas.

M. Cùm Res propemodum infinitas in suo Pontificatu *Innocentius III.* præclarè gesserit, quas nec memoriâ complecti, nec observando hic notare possem; præcipuas dumtaxat, quas litteris prodiderunt celebriores Historici, compendiosè referam. *Innocentius III.* natione Campanus, patriâ Anagninus, filius *Thrasimundi* ex illustrissima Comitum Signiæ familia, ante promotionem suam *Lotharius* dictus, à *Cælestino III.* Pontifice Maximo Cardinalium albo fuit adscriptus, cùm annum dumtaxat vigesimum nonum ætatis suæ attigisset, & post *Cælestinum III.* ad Pontificatum provectus est die VIII. Januarii anni MCXCVIII. Fuit Pontifex, teste Trithemio, *in divinis scripturis eruditissi-*

tissimus, quippè qui à pueritia (in Academiis Parisiensi & Bononiensi) *operam litteris impenderat, & in virum non minus probum, quàm doctum evaserat*. Quo autem zelo, quantâve animi constantiâ Ecclesiam rexerit *Innocentius III.* facilè ex his, quæ jam in præcedentibus Colloquiis observavimus, colligere potes. Ille quippè est, qui *Philippum II.* Galliarum Regem cognomento *Augustum* monitis, obsecrationibus, Censuris, ad *Inseburgim* repudiatam uxorem recipiendam, & *Mariam*, Ducis Moraviæ filiam, superductam, compulit dimittendam. *Joannem*, dictum *sine terra*, Angliæ Regem tyrannidem in Ecclesiam & Clericos exercentem anathemate percussit, ipsiusque subditos à Sacramento fidelitatis absolvit. *Ottoni* hujus nominis *IV.* de Imperio cum *Philippo* Sveviæ Duce decertanti constantèr favit, eumque, postquam Sacramentum præstitisset de obedientia & reverentia Romanæ Ecclesiæ, de servanda Canonicarum electionum libertate, de Hæreticis delendis, de omnium possessionum Ecclesiæ restitutione facienda &c. Imperatorem coronavit, quem tamen posteà insigni perfidiâ præstitum Sacramentum violantem, & castra plurima Ecclesiasticæ ditionis, urbesquè Apuliæ invadentem anathemate confixit, & ejus subditos ab ejus fidei Sacramento solvit, ut constat ex *Rigordo*, & ex variis *Innocentii III.* Epistolis, quas duobus Tomis collegit *Stephanus Baluzius*. Siciliam, fiduciarium Romanæ Ecclesiæ Regnum, summâ diligentiâ tuitus est *Innocentius III.* eoque *Constantiam* Imperatricem & *Fridericum* ejus filium investivit, postquàm ipsi, ejusque Successoribus, fidelitatem jurasset. *Marcualdum* Siciliæ Tyran-

rannum anathemate contrivit, & conscripto exercitu armis fregit atque fugavit. Regem Aragonum propriis manibus coronavit *Petrum*, qui suum Aragoniæ Regnum Romanæ Ecclesiæ fiduciarium ac vectigale constituit. Bulgaros ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam revocavit, effecitque, ut *Joannitius*, seu *Calojohannes*, Bulgarorum Rex, humilem obedientiam Sedi Apostolicæ professus, se ac Regnum suum illius Sacro Principatui subjecerit. Armenorum Catholicum, & *Leonem*, minoris Armeniæ Regem, devotionem suam ac obedientiam ergà Romanam Ecclesiam scriptis litteris profitentes paterno affectu excepit, & Armeniæ Ecclesiam cum Romana conjunxit. Nihil etiam intentatum reliquit, ut Ecclesiam Græcam cum Latina uniret, missis ad *Alexium Angelum* Orientis Imperatorem Legatis, qui Græcos ad Ecclesiæ unitatem revocare satagerent. Antiquam litem inter Ecclesiam Turonensem & Dolensem, de qua in præcedentibus nostris Colloquiis sermonem jam fecimus, finivit *Innocentius III.* sanxitque ut Dolensis Ecclesia tanquam suffraganea Ecclesiæ Turonensi, seu Metropoli, in perpetuum subjaceret. Ad exscindendam ac penitùs extirpandam Albigensium hæresim, sacram Expeditionem indixit, *Raymundum* Comitem Tolosanum eorum fautorem anathemate perculit, & Synodum Oecumenicam Lateranensem quartam anno MCCXV. celebravit, in qua Albigensium hæresim, *Joachimi* Abbatis libellum, & *Almaricum* damnavit, sicut in Colloquio quarto datâ operâ ostendemus. Obiit *Innocentius III.* Perusii XVI. vel XVII. Kalendas Augusti an. MCCXVI. cùm annos duodeviginti, menses sex, & dies novem

Eccle-

Ecclesiam rexisset. Nonnulla scripsit Opera, sed præsertim doctissimas Epistolas per annos singulos in Regesto digestas, quas ad Historiam Ecclesiasticam illius temporis illustrandam, & ad Jus Canonicum excolendum plurimùm conferre posse, una est omnium eruditorum sententia. Sed de Operibus & Epistolis *Innocentii III.* plura dicemus in Colloquio quinto, ubi de Viris Illustribus, qui Sæculis XIII. & XIV. floruerunt, differemus. Gesta, seu Vitam *Innocentii III.* Romani Pontificis ab Auctore incognito, sed coætaneo, descriptam *Stephanus Baluzius* præfixit fronti Tomi primi Editionis accuratissimæ, quam adornavit, Epistolarum *Innocentii III.* Post obitum *Innocentii III.* cùm Sedes Pontificia vacasset unum tantummodò diem, suffectus est ibidem Perusii in locum ejus *Cencius Sabellus*, ex nobilissima Sabellorum familia oriundus, patriâ Romanus, vir doctrinâ & morum probitate conspicuus, dictus *Honorius III.* quem *Cælestinus III.* Diaconum Cardinalem & Camerarium, & *Innocentius III.* Cardinalem Presbyterum antehàc creaverant. Hic decessoris sui vestigiis insistens, nihil tam curæ ac cordi habuit, quàm ut Sacram contra Saracenos Expeditionem promoveret, missis ad *Philippum* Galliarum Regem, aliosque Christianos Principes, Legatis, qui illos ad eamdem ineundam expeditionem adhortarentur. In Syriam profectionem adornarunt Crucesignati, tantumque suo adventu terrorem Saracenis injecerunt, ut multos ex illis trucidarint, castra divitiis refertissima actutùm occupaverint, & Pelusium, seu Damiatam, nobilissimam Ægypti urbem, obsederint, atque expugnaverint. At, orto Damiatæ inter

inter Christianos dissidio, eorum Classis à Saracenis combusta est, & *Damiata* ad deditionem compulsa. His auditis, Pontifex *Honorius*, ne Saraceni fortunâ suâ uterentur, *Fridericum II.* Imperatorem ad Expeditionem Syriacam impulit, sed frustra. Hic siquidem Imperator, qui de manu *Honorii III.* Insignia ceperat Imperii, fidemque jurejurando obstrinxerat Expeditionis adversus Saracenos suscipiendæ, innumeris usus tergiversationibus, moras consultò nectebat, & postquam inanibus promissis, suis commodis unicè studens, Romanum Pontificem diù delusisset, in apertas adversùs ipsum simultates erupit, illius ditionem vexavit, Episcopos diversos per Apuliam & Siciliam constituit, depulsis his, quos Summus Pontifex iisdem præfecerat Ecclesiis. *Joannem* Hierosolymorum Regem, Socerum suum (ejus quippè filiam *Jolem*, seu *Jolantam*, uxorem duxerat *Fridericus II.*) Regno exuit, sicque inutiles omninò reddidit optimi illius Principis conatus, qui totum pene Occidentem peragrarat, ut sacram expeditionem promoveret. Tuendæ adversus Mauros Hispaniæ, & exscindendæ Albigensium grassanti hæresi, traducendisque ad fidem Catholicam hæreticis *Honorius* Pontifex curam omnem adhibuit. *Henricum III.* Angliæ Regem post *Joannis* patris obitum in tutelam Sedis Apostolicæ suscepit, nihilque non egit, ut hunc Angliæ Regem cum *Philippo Augusto*, ejusque filio *Ludovico*, qui ei negotium facessebant, conciliaret. Ordines Religiosos Fratrum Prædicatorum, Minorum, & Eremitarum Beatæ Mariæ de Monte Carmelo confirmavit, sicut fusiùs exponemus in Colloquio sexto, ubi de Mona-

ſtica Diſciplina Sęculorum XIII. & XIV. ſermonem habituri ſumus. Obiit *Honorius III.* Optimus Pontifex, xv. Kalend. Aprilis anni MCCXXVII. cùm annos decem, & menſes octo Eccleſiam rexiſſet.

D. *Innocentium III.* deceſſorem *Honorii III.* Sanctiſſimum fuiſſe Pontificem, ac multa ad utilitatem Eccleſiæ magno zelo præſtitiſſe obſervaſti, & tamen nudiustertiùs audivi à viris eruditis, eum post mortem ingenti flammâ cinctum viſibilitèr apparuiſſe *Ludgardi* Virgini Sanctiſſimæ, eique ſignificaſſe, ſe ob tres cauſas cruciari, quæ etiàm æternis ſuppliciis illum addixiſſent, niſi per interceſſionem piiſſimæ Matris Dei, cui Monaſterium condiderat, in extremis ipſum pœnituiſſet. Hanc de *Innocentii III.* poſt mortem apparitione Hiſtoriam, an fabulæ loco habere debeam? Dubius adhuc hæreo.

M. Hanc de *Innocentii III.* poſt mortem apparitione Hiſtoriam, quam graves referunt Scriptores, videlicet noſter *Thomas Cantipratenſis* in Vita, quam deſcripſit, *Ludgardis* Virginis, *Bellarminus* lib. 2. *de gemitu Columbæ* cap. 9. & *Spondanus* in Annalibus ad annum MCCXVI. falſi inſimulare non audeo, ſed potiùs cum *Bellarmino* crediderim, id ad timorem Prælatis, etiam piis, incutiendum, ſapientèr fuiſſe à Deo ordinatum. *Si enim*, inquit doctiſſimus ille Cardinalis, *tam laudabilis Pontifex* (ſeu *Innocentius III.*) *qui in oculis hominum non probus & prudens ſolùm, ſed etiàm Sanctus & imitatione digniſſimus habitus eſt, tam parùm fuit à gehenna, & uſque ad diem judicii purgatoriis incendiis atrociſſimis puniendus eſt, quis Prælatus non trepidet? quis non accuratiſſimè conſcientiæ ſuæ ſecreta rimetur? Ego*

enim

enim facilè mihi persuadeo, tantum Pontificem non potuisse Lethalia peccata committere, nisi sub specie boni deceptum ab adulatoribus & domesticis, de quibus in Evangelio dicitur : inimici homines domestici ejus. *Itaque hoc tam magno exemplo discamus omnes sollicitè scrutari conscientiam nostram, ne fortè erronea sit, cùm nobis recta, & sana esse videatur.*

D. Quem in Sede Pontificia Successorem habuit *Honorius III.* qui, ut mox dicebas, obiit xv. Kalend. Aprilis anni MCCXXVII.

M. *Honorio III.* in Pontificatum successit *Ugolinus*, patria Agnaninus, ex Illustrissima Comitum Signiæ prosapia Oriundus, Ostiensis Episcopus, & in Pontificatu dictus *Gregorius IX.* quem sempiternâ laude, & immortali memoriâ dignissimum esse, animi magnitudine, & vitæ sanctitate clarissimum, Divini humanique juris consultissimum, authoritatis Ecclesiasticæ assertorem constantissimum, testatur *Ciaconius* in Vitis Pontificum. Ut primùm Pontifex Maximus inauguratus fuit *Gregorius IX.* Imperatorem *Fridericum II.* vehementer adhortatus est, ut promissam jam olim in Palæstinam contra Saracenos profectionem maturaret, eumque tergiversantem sacrorum communione interdixit. Eo fulmine territus *Fridericus*, in Syriam navigavit, ubi, nullo edito prælio, cùm turpe, & exitiosum Religioni Christianæ fœdus iniisset cum Sultano, & in Italiam inglorius atque infamis regressus fuisset, iterùm ab eodem Summo Pontifice anathemate percussus est, ejusque subditi Sacramenti, quo erant ei obstricti, religione fuerunt absoluti. Tunc audaciâ furens, & scelus anhelans *Fridericus* Imperator, totam Italiam odiis & factionibus replevit

Gibellinorum, qui ejus partes acerrimè sustinebant, & *Guelphorum*, qui à Romano Pontifice stabant. Constituit etiam in Longobardia Ducem *Ecelinum* Gibellinæ partis & stirpis Teutonicæ Tyrannum perfidum & immanem, qui annis triginta quatuor Patavium, Veronam, Brixiam, Tridentum, Tarvisium, & alias urbes oppressas tenuit, tamque belluinam in Longobardos crudelitatem exercuit, ut nonnulli eum ex Dæmone genitum sibi persuaserint. Nihil antiquiùs habuit *Gregorius IX.* Pontifex Maximus, quàm ut Principum ac Populorum pacem procuraret. Hinc inter Florentinos & Senenses, inter Romanos varias in factiones divisos, inter Longobardos & *Fridericum* Imperatorem, inter Angliæ & Scotiæ Reges pacem conciliare summoperè studuit. Litterarum cùm esset amantissimus Summus ille Pontifex, Academiam Parisiensem impensè coluit, ejus Leges ac Privilegia renovavit in Epistola XIII. lib. V. in qua eamdem Academiam appellat *Sapientiæ Officinam, & Scientiarum parentem*. Academiam etiam Tolosanam à *Raymundo juniore* Comite Tolosano institutam approbavit. Redimendis Christianis apud barbaras Nationes captivis, & proferendis Ecclesiæ finibus intentus *Gregorius IX.* Ordinem Beatæ Mariæ de Mercede Redemptionis captivorum confirmavit, & ad Gentes in tenebris, & umbra mortis sedentes spargendi Evangelii præcones misit, præsertim Dominicanos, qui, velut nubes in aera sublatæ, Infidelium regiones non solùm Divino Verbo, & Evangelii copioso imbre, sed etiam proprio sanguine largissimè irrigarunt. Obiit *Gregorius IX.* propè centenarius anno Christi MCCXLI. postquàm annis

annis quatuordecim, & mensibus quinque Ecclesiam rexisset. Trigesimo à *Gregorii IX.* obitu die, Pontifex electus est *Gaufridus Castilonæus*, morum integritate, eximiâ doctrinâ, in tractandis Ecclesiasticis negotiis experientiâ diuturno rerum usu comparatâ multùm commendatus, & ex Ordine Cistercienfi ad Cardinalitias Infulas à *Gregorio IX.* assumptus, qui in Pontificatu *Cælestinus IV.* fuit appellatus. Sed hunc Pontificem tantæ dignitati obeundæ parem, post septemdecim ab inito Pontificatu dies, præmatura mors rapuit, sicut testatur *Bernardus Guidonis* in Chronico Romanorum Pontificum. Mortuo *Cælestino IV.* vacavit Sedes Pontificia annum unum, menses octo, & dies quindecim, eò quòd *Fridericus* Imperator aliquot Cardinales Amalphitano carcere detineret, qui posteà, adnitentibus *S. Ludovico* Galliarum Rege, & *Balduino* Imperatore Constantinopolitano, remissi, elegerunt Anagniæ cum aliis Cardinalibus *Sinibaldum de Flisco*, Genuensem tituli *Sancti Laurentii in Lucina* Cardinalem, qui in Pontificatu *Innocentius IV.* dictus est, & propter eximiam, quâ pollebat, doctrinam, *Pater juris*, & *Pater veritatis* passim appellatus. In exordio Pontificatus sui concordiam Sacerdotii & Imperii statuere pro viribus studuit Summus ille Pontifex, & in eam inclinare videbatur *Fridericus* Imperator, missis ad Pontificem Legatis, & propositis ineundæ pacis legibus, quas *Matthæus Parisius* recenset ad annum MCCXLIV. At *Fridericum*, superbi, levisque animi Principem, citò pænituit, quòd se ad parendum Summi Pontificis mandatis, præstito per Oratores suos Sacramento, obstrinxisset, propositis pacis conditionibus stare

noluit, Summo Pontifici paravit insidias, seseque apertum prodidit Ecclesiæ inimicum. Quapropter, *Innocentius IV.* ut evaderet insidias, quas implacabili odio ei struebat *Fridericus* Imperator, in Gallias, solitum Romanorum Pontificum Azilum, se recepit, ubi à *Ludovico*, Rege Sanctissimo, Summâ, quâ par erat, reverentiâ, ac magnifico apparatu exceptus, Oecumenicam Synodum Lugduni indixit anno MCCXLV. in qua in contumacem *Fridericum* Imperatorem excommunicationis & exauctorationis fulmina vibravit, sicut latiùs expendemus in quarto Colloquio, in quo de Conciliis habitis Sæculis XIII. & XIV. operosiùs differemus. Mortuo *Friderico II.* Imperatore anno MCCL. *Innocentius IV.* Lugduno discessit, & in Italiam reversus est, ubi multos populos, qui *Friderici* Imperatoris partibus adhæserant, ad officium revocavit, *Ecelinum* tyrannum, & Fridericianæ persecutionis in Marchia Taruisina incentorem & administrum, tanquam hæreticum prorsùs vitandum, & Fidelium armis petendum, palàm denuntiavit. *Conradum*, Imperatoris *Friderici* filium, hæredem paternæ tyrannidis, ut è Sicilia, quam occupabat, expelleret, Siciliæ Regnum *Carolo*, Andegaviæ & Provinciæ Comiti, Sancti Ludovici Galliarum Regis fratri, certis conditionibus in Diplomate expressis, in feudum possidendum obtulit *Innocentius IV.* qui tamen susceptum consilium, ob absentiam *Sancti Ludovici* Regis cùm perficere haud potuisset, Siciliæ ac Apuliæ Regnum *Henrico* Angliæ Regi in feudum obtulit pro *Eadmundo*, minore ipsius filio, ut testatur *Matthæus Parisius* ad annum MCCLIV. Maximo fidei apud gentes barbaras propagan-

gandæ studio flagravit *Innocentius IV.* In Prussiam siquidem, Norwegiam, Græciam, Bulgariam, Æthyopiam, Indiam, ad Jacobitas, Nestorianos, Tartaros, Saracenos, nec non ad Turcarum Sultanum misit Viros religiosos, præsertim Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui Fidei Catholicæ doctrinam eis prædicarent atque instillarent. Quos verò fructus in istis Missionibus tulerint Religiosi illi Viri, opportuniùs ostendemus in Colloquio sexto, ubi de Monastica Disciplina nobis sermo erit. Hìc dumtaxàt breviter observabo *Innocentium IV.* ad reprimendos Hæreticos, qui in Lombardia, Romandiola, Marchia Anconitana, & Taruisina id ætatis grassabantur, Sacræ Inquisitionis munus Fratribus Prædicatoribus demandasse. Obiit Optimus ille Pontifex Neapoli anno MCCLIV. die VII. vel, ut scribit *Ciaconius*, die XIII. Decembris, cùm annos IX. menses V. & dies XIV. sedisset. Noster *Thomas Cantipratensis* lib. 2. *De Apibus* c. X. num. XXI. asserit, hunc Summum Pontificem, ob rescissa Fratrum Mendicantium Privilegia à suis Decessoribus concessa, divinitùs percussum fuisse paralysi, ac vocis officium ad mortem usque amisisse. Duplicem causam mortis *Innocentii IV.* assignat *Matthæus Parisius*. Prima est, quòd ægerrimè tulerit Summus ille Pontifex, exercitum suum à *Conrado*, Rege Siciliæ, adversario suo, victum ac dissipatum fuisse. Altera est, quòd *Robertus* Lincolnensis in Anglia Episcopus (quem oderat *Innocentius IV.* & cujus ossa è tumulo eruere, & insepulta relinquere decreverat, nisi obstitissent Cardinales) in visione nocturna cuspide Baculi sui Pastoralis ipsum in latere iratus pupugerit, ex quo

ictu ait, cæpisse *Innocentium IV.* laborare pleuresi, quâ tandem extinctus est. Sed hæc omnia, quæ de obitu *Innocentii IV.* referũt *Thomas Cantipratensis*, & *Matthæus Parisius*, somnia sunt ac mera commenta, quę non solum accurati Historiæ Ecclesiasticæ Scriptores explodunt, & ad aniles fabulas rejiciunt, sed etiam falsi apertè convincuntur ex Epitaphio ejusdem *Innocentii IV.* quod legitur in Ecclesia Cathedrali Neapolitana, & his versibus conceptum est.

Hìc Superis dignus requiescit Papa benignus,
Lætus de *Flisco, sepultus tempore prisco.*
Vir sacer & rectus sancto velamine tectus.
Ut jam collapso Mundo temeraria passo
Sancta ministrari, Urbs posset quoque rectificari,
Concilium fecit, veteraque jura refecit.
Hæresis illisa, tunc extitit atque recisa.
Mœnia direxit, rectè sibi credita rexit.
Stravit inimicum Christi Colubrum Fridericum.
Janua de nato gaudet sic clarificato,
Laudibus immensis Urbs tu quoq; Parthenopensis,
Pulchra decore satis dedit hic tibi plurima gratis.
Hoc titulavit ita Umbertus Metropolita.

Ordinem *Servorum B. Mariæ* approbavit *Innocentius IV.* & in Sanctorum album solemni ritu retulit *Edmundum* Cantuariensem Archiepiscopum; *Guillelmum* Briocensem Episcopum in minori Britannia; *Stanislaum*, Cracoviensem Episcopum ac Martyrem, & S. *Petrum* Martyrem Ordinis Fratrum Prædicatorum, cujus vitam, à *Thoma Lentino* ejusdem Ordinis coætaneo Scriptore editam, *Henschenius* & *Papebrochius* inter Acta Sanctorum mensis Aprilis tomo 3. ad diem 29. reposuerunt.

D. Eò mihi charior semper erit *Innocen-*

tii

tii IV. Pontificis Maximi memoria, quòd nuper legerim apud S. *Thomam* in IV. Sententiarum, Distinct.XX. quæst. I. artic.IV. quæstiunculâ III. Summum illum Pontificem omnibus & singulis pro Galliarum Rege orantibus decem dierum Indulgentiam concessisse, quam posteà ad centum dies *Clementem VII.* & ad unum annum *Leonem X.* extendisse testatur *Durantus* cap.33. lib.2. *De Ritibus Ecclesiæ*. Sed perge, si placet, alios memorare Pontifices, qui Sæculis XIII. & XIV. Romanam gubernarunt Ecclesiam.

M. Paucis post *Innocentii IV.* obitum diebus, *Raynaldus*, seu *Reginaldus* è stirpe Comitum Signiæ, Cardinalis Episcopus Ostiensis, Pontifex electus est, Vir jugi orandi studio, abstinentiæ laude, & mansuetudine singulari spectatissimus, dictus in Pontificatu *Alexander IV.* Exscindendis Albigensium Hæreticorum reliquiis, & promovendæ Ecclesiæ Græcæ cum Latina unioni maximam sollicitudinem adhibuit Romanus ille Pontifex. *Alphonsum*, Castellæ Regem, sacram Expeditionem in Mauros adornantem, & *Othocarum*, Bohemiæ Regem, contra Lituanos, aliosque Paganos in Poloniam irrumpentes, egregiè adjuvit, & contra omnes illos Catholicæ Fidei hostes Crucis vexillum explicari, & sacræ militiæ Classicum personare jussit. Librum *Willelmi de Sancto Amore* adversùs Religiosos Mendicantes editum, *De Periculis Novissimorum Temporum* inscriptum, damnavit *Alexander IV.* Ortas contra Fratres Prædicatores ac Minores turbas in Academia Parisiensi, cujus partem maximam *Willelmus à Sancto Amore* sibi conciliaverat, compescuit, eosque, quorum pietatem ac doctrinam probè noverat,

rat, Magiſtrorum Collegio, è quo fuerant ejecti, reſtituit; reſciſſis omninò durioribus eorumdem Magiſtrorum Sæcularium contra prædictos Religioſos Statutis. Cauſam harumce turbarum, quæ contra Fratres Prædicatores ac Minores in Academia Pariſienſi excitatæ ſunt, aperiam in ſequenti Colloquio. Hìc tamen breviter obſervabo, *Egaſſium Bulæum*, qui tomo 3. *Hiſtoriæ Univerſitatis Pariſienſis* hanc invidioſam litem repetere, & obligata jampridem vulnera de induſtriâ refricare voluit, non eâ, quâ par eſt, reverentiâ loqui de *Alexandro IV.* eo ſolo nomine, quòd Summus ille Pontifex Dominicanos, & Minoritas contra eorum in Academia Pariſienſi æmulos Apoſtolicâ authoritate defenderit. Hæc quippè ſunt prædicti Scriptoris verba ſtomachi & querimoniarum plena, quæ leguntur pag.355. *Quis non fremat*, inquit, *cùm audit tot Bullas, tam ob levem cauſam datas? tot fulmina manu Apoſtolica emiſſa? Quis non miretur, Summum Pontificem, alioqui virum optimum, ita ab inimicis Univerſitatis induci potuiſſe, ut tam vehementer perſequeretur Academiam Pariſienſem, quòd nollet alterius Ordinis, & Inſtituti homines in ſuum conſortium admittere? Tunc enim Academici damnatum fuiſſe Guillelmi à Sancto Amore libellum minùs impatientèr ferebant: ſed violari ab iſtis hominibus*, ſeu Mendicantibus, *ſua Privilegia, libertates imminui, Statuta infringi, cum inimicis & ab inimicis cogi, converſari, omnia habere cum acerrimis perſecutoribus communia, uno verbo cum percuſſoribus ſocietatem inire compelli, hoc verò, ſupra quàm dici poteſt, indignantèr ferebant.* Et pag.363. hæc habet: *Anno MCCLXI. octavo Kal. Junii Alexander IV. moritur: quo mortuo pacatiores fue-*

fuerunt Musæ Parisienses, quas toto sui Pontificatus tempore durissimè tractavit & persecutus est ob Willelmum de Sancto Amore Mendicantium malleum, quos ille tuebatur. Itanè *Alexander IV.* toto sui Pontificatus tempore Academiam Parisiensem persecutus est, quia *Willelmi à Sancto Amore* Doctoris Parisiensis libellum contra Religiosos Mendicantes temerè scriptum, & erroribus scatentem proscripsit, & Dominicanos ac Minoritas injustè vexatos, præcipuè *Albertum Magnum, Thomam Aquinatem, & Bonaventuram,* fulgentia suorum Ordinum, ac totius Ecclesiæ Lumina strenuè tutatus est, Sanctosq; illos Doctores, qui non sanctimoniæ solùm, sed & doctrinæ splendore toti Orbi prælucebant, Magistrorum Parisiensium Collegio, è quo expulsi fuerant, auctoritate Apostolicâ restituit? Itane, inquam, *Alexander IV.* Academiam Parisiensem persecutus est, qui in suis ad eam scriptis Epistolis, quæ legi possunt apud *Spondanum* ad annum MCCLV. multis encomiis illustribus illam celebrat, eamque appellat *Lignum vitæ in Paradiso Dei: Lucernam fulgoris in domo Domini, fœcundam eruditionis parentem: fulgidum Solem doctrinæ, qui per totum Orbem claræ intelligentiæ lumen fundens, depellit ignorantiæ tenebras, ruditatis abstergit caliginem, aufert imperitiæ nubilum, promit illuminationis auroram, cognitionis pandit serenum, & lucidum scientiæ monstrat diem, rigat documentorum suorum fluentis paradisi omnem terram, & bonorum influentia dogmatum instruit & imbuit universum, copiosis, & dulcibus sapientiæ fructibus reficiens Ecclesiam, Mundum pascens; quia de Parisiis, velut de parentis sinu partus scientiarum plurimi prodeunt, de ipsa rectæ ac perfectæ disciplinæ soboles*

boles gignuntur. Hinc procedit inclyta Doctorum prosapia, hinc alta progenies provenit peritorum, quibus Christianus illustratur populus & Fides Catholica roboratur. Profectò, quicumque tot encomia, quibus *Alexander IV.* Pontifex Maximus Academiam Parisiensem prosequitur, semoto omnium partium studio, & abdicatis omnibus præjudiciis expendere haud gravabitur, confestim nullo negotio fatebitur, Summum illum Pontificem impensè Academiam Parisiensem coluisse, & de eâ optimè meritum fuisse, dum Fratrum Prædicatorum ac Minorum, qui ex ipsius gremio fuerant exclusi, patrocinium suscepit, eosque restitui jussit. Mortuus est *Alexander IV.* octavo Kalendas Junii anni MCCLXI. cùm annos sex, menses quinque, & dies totidem Ecclesiam Romanam gubernasset.

Post *Alexandri IV.* obitum Sedes Apostolica duobus mensibus & totidem hebdomadibus cùm vacasset, inauguratus est die IV. mensis Septembris anni millesimi ducentesimi sexagesimi primi Pontifex Maximus *Urbanus* hujus nominis *IV.* dictus ante Pontificatum *Jacobus Pantaleon*, natione Gallus in Trecensi Urbe humili loco natus, utpotè Sutoris veteramentarii filius, sed virtutibus & doctrinâ per inferiores dignitatum gradus ad Apostolicam Sedem elatus. Primùm siquidem fuit Canonicus Tricassinus, dein Laudunensis Archidiaconus, postea Virdunensis Episcopus, *Alexandri IV.* in Pomeriana, Prussia, universaque Germania Legatus; mox Patriarcha Hierosolymitanus, ac tandem Summus Pontifex. Sub illius Pontificatus initium *Michaël Palæologus* Imperium Constantinopolitanum Latinis eripuit, & ad Græcos revocavit. Quod ægrè

ægrè ferens Romanus Pontifex, sacram Expeditionem indixit, quam ut averteret *Michaël Palæologus* Græcorum Imperator, Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctionem se vehementer optare, missisque Oratoribus, quos summâ lætitiâ & humanitate excepit *Urbanus IV.* sacræ illud unionis negotium procurare, totisque viribus promovere se velle significavit. *Manfredum* Siciliæ Tyrannum anathemate perculit *Urbanus IV.* Eum in Campaniam cum Saracenorum auxiliaribus copiis irrumpentem, contracto Crucesignatorum exercitu fugavit, Regnoque abdicavit, quod in *Carolum* Andegavorum Comitem, S. *Ludovici* fratrem, de Cardinalium consilio transtulit anno MCCLXIII. Festum Corporis Christi quotannis in universa Ecclesia ritu solemni celebrandum instituit idem Summus Pontifex. S. *Richardum* Episcopum Cicestriensem in Anglia in Sanctorum album retulit, cujus Sancti Episcopi vitam duplicem edidere *Henschenius* & *Papebrochius* inter Acta Sanctorum mensis Aprilis, unam ex *Joanne Capgravio* acceptam & descriptam ab Auctore Anonymo, alteram à Fr. *Radupho* Ordinis Prædicatorum concinnatam. Monialibus Ordinis S. *Claræ* Regulam tradidit *Urbanus IV.* mitiorem, & teneri sexus infirmitati accommodatiorem eâ, quam eis dederat S. *Franciscus*. Hinc Sanctimoniales illius Ordinis, quæ hanc *Urbani* Pontificis Maximi Regulam profitentur, *Urbanistæ* propterea nuncupantur. Obiit *Urbanus IV.* sexto Nonas Octobris anni MCCLXIV. postquam annos tres, mensem unum & dies quatuor Ecclesiam Romanam rexisset, Vir sanè magni animi, eximiæ pietatis, & dignus diuturniori Pontificatu. Post Interpontificium

cium quinque mensium ab obitu *Urbani IV.* electus est Pontifex Maximus *Guido*, Episcopus Sabinensis, dictus in Pontificatu *Clemens IV.* Hic fuit natione Gallus, qui post mortem uxoris, quam duxerat, & ex qua duas filias susceperat, Sacris Ordinibus initiatus est, ac primùm Podiensis, sive Aniciensis Archidiaconus, indèque ejusdem Ecclesiæ Episcopus, ac paulò post Archiepiscopus Narbonensis, & ab *Urbano IV.* Cardinalis Episcopus Sabinensis creatus fuit, demùmque ob vitæ integritatem,& in rebus agendis solertiam, omnium Cardinalium suffragiis electus est Romanus Pontifex, dum absens esset, & à Legatione Anglicana, ad quam ab *Urbano IV.* missus fuerat, rediret. Hoc nuncio in itinere accepto, Viterbium pervenit, & die XXII. mensis Februarii Cathedræ S. Petri Sacrâ anni MCCLXV. coronatus est. Primo statim Pontificatus ingressu rerum contemptus Mundi, & incredibilis erga propinquos suos moderationis præbuit exemplum. Scripsit siquidem integerrimus ille Pontifex Epistolam ad *Petrum Grossum* nepotem suum, quâ ei significat, se nullo pacto velle, ut aliquis ex suis agnatis obtentu ipsius sublimationis infletur, sibiq; non licere, quod suum non esset, dare propinquis. Promittit tamen se daturum sorori *Petri Grossi*, ad quem scribebat, trecentas libras Turonenses,si ipsa filio simplicis militis, hoc est, nobilis, desponsaretur; si verò altiores nuptias ambiret, nec unicum denarium largiturum. Hujus propositi adeò tenax fuit Sanctissimus ille Pontifex, ut non solùm duas filias, quas, ut diximus, ante Pontificatum susceperat, innuptas reliquerit, sed etiam filio fratris sui Clerico, & tres Canonicatus possidenti jusserit,

uts

ut, duobus dimissis, quem maximè optaret, unicum retineret. Hujus Summi Pontificis, qui carni & sanguini nunquam acquievit, Epistolam ad *Petrum Grossum de Sancto Ægidio* nepotem suum edidit in suis Annalibus *Odoricus Raynaldus*, eamque Collectores Conciliorum inseruerunt tomo 11. pag. 830. Verùm, qui in propinquos suos beneficia sic temperabat *Clemens IV.* Pontifex Maximus, in proximum & pauperes summæ liberalitatis erat, & in emergentibus temporum difficultatibus Ecclesiasticas opes pro Ecclesiæ utilitate profundebat. Siciliæ Regnum *Carolo* Andegavensi, S. *Ludovici* Galliarum Regis fratri, Apostolico jure donavit, & reportatam ab eodem *Carolo*, novo Siciliæ Rege, insignem victoriam, in qua deleti sunt Gibellini, *Manfredus* Siciliæ Tyrannus cæsus, ejus uxor, filii, ac præcipui Duces capti, gratulatus est idem Summus Pontifex, & *Conradinum* Siciliæ Regnum affectantem anathemate perculit. Accepto de calamitoso Christianorum in Syria statu, & Soldani Babylonii progressibus nuncio, omnes Principes Christianos, sed præsertim S. *Ludovicum* Galliarum Regem ad succurrendum, bellumque Sacrum in Syria instaurandum vehementèr adhortatus est, & negotium habitum sub decessore suo *Urbano IV.* de Unione Ecclesiæ Græcæ cum Latina, missis ad *Michaëlem Palæologum* Græcorum Imperatorem Viris Religiosis ex Prædicatorum Ordine Apocrisariis, promovere ac perficere in votis habuit. Ita Juris Disciplinam exactè didicerat *Clemens IV.* Pontifex Maximus, ut *Durandus* eum *Lumen juris*, Platina *Jurisconsultum totius Galliæ sine contentione primarium*, & Onuphrius *Jureconsultorum peritissimum* ap-

appellent. Viros doctos impensè coluit, & Sancto *Thomæ Aquinati* Neapolitanum Archiepiscopatum obtulit, quem Sanctissimus ille Doctor eximiâ, sed sibi congenitâ humilitate, constantèr recusavit. Denique, omnes Sanctissimi Pontificis numeros postquàm explevisset *Clemens IV.* obiit Viterbii in Vigilia S. *Andreæ* anni MCCLXVIII. & in ea urbe in Ecclesia Fratrum Prædicatorum sepultus est. Rexit Ecclesiam tribus annis, mensibus novem, diebus viginti quinque. Post mortem *Clementis IV.* Sedes Apostolica, ob varia, contrariaque Cardinalium studia vacavit annos duos, menses novem & dies duos. Tandem sex Cardinales, in quos cæteri alii ejusdem Collegii omnem suam novi eligendi Pontificis auctoritatem, edito Compromisso, refuderant; elegerunt *Thealdum*, seu *Theobaldum*, Placentinum, Archidiaconum Leodiensem, qui tum temporis cum Christiano exercitu in Syria degebat. Huic electioni factæ Kalendis Septembris anni MCCLXXI. omnes Cardinales lubentissimè uno ore, unâ mente, communibusque suffragiis consenserunt, ac *Thealdum* Romam è Syria reversum VI. Kalendas Aprilis anni MCCLXXII. in Basilica S.Petri Romanum Pontificem, dictum *Gregorium X.* inaugurarunt. In res Palæstinæ plurimùm intentus fuit Summus ille Pontifex, & sicut, è Syria antequam discederet, promiserat his verbis: *Si oblitus fuero tui Hierusalem, oblivioni detur dextera mea*, omnem adhibuit sollicitudinem, ut subsidia nova Christianis in Oriente militantibus suppeditarentur, & ut Græci, quibus *Michaël Palæologus* imperabat, deturbato è Solio Cõstantinopolitano *Balduino*, ultimo ex Latinis Constantinopolitanọ Imperatore,

tore,ad fidei,& Communionis Apostolicę Sedis unitatem revocarentur. Metuebat quippè, ut jam observavimus, *Michaël Palæologus*, novus Græcorum Imperator, Principum Latinorum adversùs se conspirationem, quam ut à se dispellere studeret, *Gregorium X.* Romanum Pontificem novâ fidei professione, & Ecclesiæ Græcæ cum Latina unione sibi conciliavit. Eam ob rem, *Gregorius X.* Concilium Oecumenicum Lugdunense II. celebravit anno MCCLXXIV. in quo Græci Spiritus Sancti à Patre Filioque processionem festis vocibus agnoverunt, Terræ Sanctæ decreta sunt auxilia, & sancita saluberrimis Statutis Ecclesiæ Disciplina. Sed de hoc Concilio Generali Lugdunensi secundo uberiùs in quarto Colloquio disseremus. *Rodulphi* Imperatoris electionem confirmavit *Gregorius X.* & *Alphonso* Castellæ Regi suasit, ut Imperii juribus cederet, sicut in superiori Colloquio observavimus. Italiæ Provinciis ac Civitatibus pacandis, & Gibellinorum, Guelforumque factionibus, quibus tota Italia perstrepebat, extinguendis, totum se dedidit Summus ille Pontifex, & in id præsertim incubuit, ut Christianorum Principum arma stringerentur in fidei hostes, maximè Saracenos,ad quos profligandos scripsit ad *Philippum III.* Galliarum Regem, ut subsidiarias copias in Syriam mitteret, eidem Regi posteà gratulatus est, quòd sumptis Crucis Insignibus, Sacram Expeditionem in Syriam mitteret, eique Gallicani Cleri decimas concessit, ad conficiendum contra Saracenos bellum necessarias.Mortuus est *Gregorius X.* Aretii in Tuscia die x. Januarii anni MCCLXXVI. cùm sedisset annos ab electione quatuor, menses quatuor, & dies decem; à Conse-

cratione verò tres annos, novem menſes, & dies quindecim. Eum miraculis poſt mortem claruiſſe, teſtantur *Ptolomæus Lucenſis*, & S. *Antoninus*. Idem etiam legitur in Monumentis Aretinæ Eccleſiæ, & in Vaticano Codice à noſtro *Bzovio* in Annalibus Eccleſiaſticis laudato.

D. Fuitne diuturnior Pontificatus Succeſſoris *Gregorii X.*?

M. *Innocentius V. Hadrianus V.* & *Joannes XX.* qui poſt *Gregorium X.* Sedem Romanam tenuerunt, breviſſimum Pontificatum geſſerunt. At enim, poſt Juſta *Gregorio X.* à Cardinalibus, ut moris eſt, perſoluta, *Petrus de Tarentaſia*, Epiſcopus Oſtienſis, ex Ordine Fratrum Prædicatorum aſſumptus, vitæ integritate & præcellenti eruditione præditus, electus fuit Romanus Pontifex, dictusq; *Innocentius V.* quem acerba mors ſexto menſe Pontificatus per unum alterumque diem inchoato rapuit, & ſpes ingentes ab Eccleſia de illius regimine conceptas præcîdit die XXII. Junii anni MCCLXXVI. Præter ſingularem eruditionem, librorum, quæ adhuc ſuperſunt monumentis, conteſtatam, paremque morum ſanctitatem, formam & pulchritudinem dignam Imperio, quâ ſui Sæculi hominibus præſtabat *Innocentius V.* Pontifex Maximus, multis aliis præclariſſimis dotibus, ex quibus quamplurima in Rempublicam Chriſtianam bona derivarunt, in Eccleſia præfulſit, eaque in Pontificatu prudentèr felicitèrq; peregit, quæ multorum annorum æquare & implere ſpatia poſſent. *Innocentio V.* ſuffectus eſt *Ottobonus* Patriâ Genuenſis, Diaconus Cardinalis Tituli Sancti *Hadriani*, ob idque dictus *Hadrianus V.* cujus Pontificatus breviſſimus fuit. Obiit ſiquidem Viter-

terbii altero ab electione sua mense necdùm expleto, die videlicet XVIII. mensis Augusti an. MCCLXXVI. *Hadrianum V.* in Pontificatu excepit *Petrus Juliani* natione Lusitanus, Cardinalis Episcopus Tusculanus, dictus *Joannes XX.* Fuit hic Pontifex eximiæ eruditionis vir, & in Physicis præsertim, ac in Medicinæ Disciplina versatissimus. Ad pacem inter Principes Christianos conciliandam, ad debellandos Fidei Christianæ hostes, & ad promovendum S. Unionis Ecclesiæ Græcæ cum Latina negotium omnes suas curas convertit. Hinc *Philippum* Galliarum Regem ad Syriacam Expeditionem, quam voverat, perficiendam, missis Legatis, vehementer adhortatus est. *Petro* Aragonum Regi decimas ad propulsandos Mauros, qui in ejus Regnum irruperant, concessit, sicut & *Guidoni* Flandriæ Comiti, qui Syriæ defensioni arma consecrarat. Misit etiam idem Summus Pontifex Legatos Apostolicos *Jacobum* ac *Salvium* Ordinis Fratrũ Prædicatorum ad *Michaëlem Palæologum* Græcorum Imperatorem, & ab eo obtinuit, ut juratam à suis Oratoribus in Concilio Generali Lugdunensi II. utriusque Ecclesiæ Græcæ & Latinæ unionem coram Legatis Apostolicis confirmaret, ut liquet ex Litteris ejusdem Imperatoris ab *Odorico Raynaldo* relatis ad annum MCCLXXVII. Num. XXI. Viros litteratos, teste nostro *Ptolomæo Lucensi*, singulari affectu complectebatur, fovebat, beneficiis cumulabat *Joannes XX.* quem alii appellant *Joannem XXI.* quique tam infelici, quàm inopinatâ & præmaturâ morte extinctus est. Solutâ siquidem Cameræ suæ contignatione, eâque subindè corruente, inter ligna & lapides collisus ac oppressus est, indèque ægrè retractus, sex dumtaxat

dies post casum vixit, obiitque Viterbii mense Majo anni MCCLXXVII.

D. Ex tam deplorando Pontificis casu probè intelligo, quàm fluxæ & instabiles sint res humanæ, quàmque lubrica & anceps sit earum conditio. Sed, ne hujus funesti & acerbi interitus intempestivo luctu diutiùs te detineam, perge quæso, aliorum Pontificum, qui decimo tertio Sæculo Ecclesiam Romanam gubernarunt, texere Catalogum.

M. Protractâ post *Joannis XX.* obitum ad sex menses Romani Pontificis electione, tandèm electus est *Joannes Cajetanus*, patriâ Romanus, ex Illustrissimâ Ursinâ Prosapiâ oriundus, cui adhuc puero Sanctus *Franciscus* supremam Pontificatus dignitatem fuerat auguratus, atque Ordinem commendarat suum. Diaconus erat Cardinalis S. *Nicolai in Carcere Tulliano*, à quo sibi in Pontificatu nomen sumpsit, dictusque est *Nicolaus III.* Tanta fuit hujus Summi Pontificis morum æquabilitas, & in rebus gerendis singularis prudentia, ut vulgò *Compositus* appellaretur. Electus est die S. *Catharinæ* Martyri Sacrâ anni MCCLXXVII. & die S. *Stephani* Protomartyris ejusdem anni consecratus. *Alphonsum* Hispaniæ, & *Philippum* Galliarum Reges inter se acerrimè diffidentes, missis ad utrumque Legatis, conciliare pro viribus studuit, quod tamen exitu caruit. Florentinorum dissensiones sedavit Summus ille Pontifex, &, extinctis Guelphorum, Gibellinorumque factionibus, pacem, cujus erat studiosissimus, in Italiam feliciter revocavit. *Ladislaum* Ungariæ Regem, Cumanis Paganis faventem, injectis Censurarum minis ad officium reducere curavit. Ut Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctio

in

in Concilio Lugdunensi facta, firmaretur; strenuam navavit operam, datis pluribus ad *Michaëlem Palæologum* Græcorum Imperatorem, ad *Andronicum* ejus filium, ad Patriarcham Constantinopolitanum, cæterosque Præsules Græcos Litteris. De Judæorum, & Hæreticorum conversione multùm sollicitus verbum Dei Judæis prædicandi Fratribus Prædicatoribus Provinciam demandavit, variaque pœnarum genera in Catharos, aliosque Hæreticos promulgavit. Regulam *Fratrum Minorum* explicuit idem Summus Pontifex celebri illa Constitutione, quæ incipit: *Exiit qui seminat*, quâ rerum omnium, quæ Ordini *Minorum* concederentur, usu dumtaxàt Fratribus permisso, dominium Sedi Apostolicæ reservavit. Quod dominium *Joannes XXI.* quem alii dicunt *XXII.* in Extravag. *ad Conditorem*, ut Commentitium & nullius utilitatis abdicavit. Obiit *Nicolaus III.* in Castro Suriano Apoplexiâ ictus in Octava Assumptionis Deiparæ Virg. ann. MCCLXXX. cùm annis duobus & mensibus novem, minùs duobus diebus, Romanam Ecclesiam rexisset. Ejus Corpus Romam delatum in Basilicam S.Petri in Sacello, quod in honorem S. *Nicolai* excitaverat, conditum est. Sub Pontificatu hujus Papæ *Nicolai III.* hoc est, anno MCCLXXIX. piâ *Caroli II.* Salernitani Principis, & Siciliæ Regis filii diligentiâ Sacrum B.Mariæ Magdalenæ Corpus in Gallo-Provincia, seu in Sancti *Maximini* Villa fuisse inventum testantur *Bernardus Guido*, *Jordanus*, & *Ptolomæus Lucensis*, quibus ipse etsi lubentissimè subscribam, & præposteram eâ de re *Joannis Launoii* (cui, ob nimiam vetustissimos quosque Sanctos è Cœlo detrudendi pruriginem, *Sanctorum eversoris* cognomen adhæ-

sit) dubitationem explodi meritò debere censeam; non possum attamen, ut liberè dicam, quin ceù fictitium repudiem miraculum, quod *Sylvester Prierias*, & *Bzovius* ad annum MCCLXXXIII. referunt, liberationis *Caroli II.* Salernitani Principis è carcere Barcinonensi, in quo ab *Alphonso* Aragonum Rege detinebatur, ejusque Narbonam usque mirabilis translationis, nullâ ope humanâ factæ, sed solâ virtute *B. Mariæ Magdalenæ*, quæ ei indicavit, quo loco ejus reliquiæ delitescerent, utque inventas honorificentiùs collocaret, ac ibi Cœnobium Fratribus Prædicatoribus extrueret, dotaretq; præcepit. Hoc, inquam, miraculum *Caroli II.* Salernitani Principis è carcere Barcinonensi liberationis virtute B. Mariæ Magdalenæ factæ, loco fabulæ haberi debere, ex eo maximè evincitur, quòd inventio Corporis B. Mariæ Magdalenæ, ejusque in loco honoratiori, jussu laudati Principis Salernitani *Caroli II.* collocatio facta fuerit, ut convenit inter omnes Historicos, anno MCCLXXIX. Liberatio verò *Caroli II.* Principis Salernitani contigerit dumtaxat anno MCCLXXXVIII. sub Pontificatu *Nicolai IV.* sicut disertè testantur Scriptores coævi, & probatissimæ fidei *Guillelmus Nangius*, ad ann. MCCLXXXVIII. *Paulus Æmilius* in *Philippo Pulchro*, *Joannes Villanus* lib.7. cap.114. *Ptolomæus Lucensis* cap. 24. Historiæ, *S. Antoninus*, *Platina* in *Nicolao IV. Mariana* lib.14. cap.14. & *Walsinghamus* ad ann. MCCLXXXIX. Addo etiam, liberationem *Caroli II.* Principis Salernitani è carcere Barcinonensi contigisse sub Pontificatu *Nicolai IV.* Summi Pontificis, hoc est, anno millesimo ducentesimo octogesimo octavo, apertè constare ex Epistola ejusdem Papæ *Nicolai IV.* ad

Phi-

Philippum Pulchrum Galliarum Regem, cujus fragmenta Annalibus Ecclesiasticis inseruit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCLXXXVIII. Num.XVI.

D. Famam *Nicolai III.* Pontificis Maximi duplici potissimùm ex capite proscindebat nuperrimè morosus quidam ac superciliosus Censor. Ei siquidem vitio vertebat, quòd conscius fuisset conjurationis adversùs *Carolum* Siciliæ Regem à *Joanne Prochita*, viro sceleratissimo, initæ cum *Petro* Rege Aragonum, & *Michaële Palæologo* Græcorum Imperatore, de invadenda Sicilia. Quam Conjurationem nefariè susceptam, cæsis posteà omnibus ad unum in tota Sicilia Francis per immanitatem post hominum memoriam maximam executi sunt. Præterea, dictitabat idem Censor, *Nicolaum III.* in sua Constitutione, *Exiit qui seminat*, quæ legitur in Sexto, Tit. *De Verborum significatione*, definiisse, abdicationem omnium rerum tam in speciali, quàm in communi, verbo & exemplo Christum Dominum docuisse, quod tamen erroneum & hæreticum esse *Joannes XXI.* quem alii dicunt *XXII.* in sua Constitutione, quæ incipit his verbis: *Cùm inter nonnullos*, decretorio judicio declaravit. Ab his duobus accusationis Capitibus *Nicolaum III.* vindicandi tibi onus in præsentia incumbit.

M. Proclive est hæc duo accusationis Capita amoliri à *Nicolao III.* Pontifice Maximo, ejusque famæ, quam maledico dente carpere ausus est asperrimus ille Censor, integritatem demonstrare. Quòd enim primum Caput spectat, nefarium videlicet de Gallorum in Sicilia cæde consilium cum *Nicolao III.* communicatum, oppidò falsum est, sicut colligitur ex locupletissimo *Ægidii* Cardinalis Vi-

 ter-

terbienſis teſtimonio: *Cædes Gallorum*, inquit, *in Sicilia facta (Veſperas Siculas dicunt) turbari in Italia omnia, Nicolao extincto cuſtode pacis*. Non potuiſſet autem *Ægidius* Cardinalis appellare *Nicolaum III.* Cuſtodem pacis, ſi reverâ Summus ille Pontifex prædictæ conjurationis,& tragicæ proditionis conſcius fuiſſet. Non me latet Scriptores Italos, *Ricordanum, Villanium, S. Antoninum, Blondum, Fazellum, Summontium* aſſerere, *Nicolaum III.* ſollicitatum à *Joanne Prochita* huic conjurationi manus dediſſe, eò quòd infenſus eſſet *Carolo* Siciliæ Regi ob repulſam, quam paſſus fuerat cum quibuſdam verborum aculeis, dum ab ipſo poſtulaſſet, ut neptem ſuam *Urſino* nepoti uxorem traderet. At illos Scriptores Italos falſis rumoribus temerè & mendaci famâ in vulgus ſparſis plus æquo credidiſſe exiſtimo, quia veroſimile non eſt, *Nicolaum III.* qui ab ipſo Pontificatus ſui exordio pacem & concordiam inter *Carolum* Siciliæ Regem, & *Michaëlem Palæologum* Imperatorem Græcorum ſtabilire pro viribus ſategit, quique probè norat, deceſſores ſuos *Urbanum IV.* & *Clementem IV.* excommunicato *Manfredo*, & omni jure Regni Siciliæ exuto, Regnum Siciliæ detuliſſe *Carolo* Comiti Andegavenſi, S. *Ludovici* Galliarum Regis fratri, Francoſque nihil minùs cogitantes enixis precibus ad illud Regnum ſuſcipiendum ſollicitaſſe, non eſt, inquam, veroſimile, *Nicolaum III.* tam facilè mutaſſe ſententiam, & non ſolùm *Carolum* Siciliæ Regno, quo à Romanis Pontificibus donatus fuerat, privare, verùm etiam iniquæ contra omnes Gallos in Siciliæ Regno degentes conjurationi aſſenſum præbere voluiſſe. Sed laudatos Scriptores Italos deceptos fuiſſe, dum nar-

narrant *Nicolaum III.* conscium fuisse conjurationis adversùs *Carolum* Siciliæ Regem, ex eo maximè suaderi potest, quòd iidem Scriptores similitèr referunt, *Martinum II.* vulgò *IV.* appellatum; *Nicolai III.* successorem, consensisse privato certamini, Burdegalæ, centum Equitibus utrinque concurrentibus, committendo, ad quod *Petrus* Aragonum Rex, qui Siciliam invaserat, provocavit *Carolum* Siciliæ Regem. Quod tamen falsum esse (inquit *Spondanus* ad annum MCCLXXXII.) apertè probant litteræ ab eodem *Martino* Romano Pontifice ad *Carolum*, quibus acerrimè eum redarguit, quòd adeò temerariè consenserit hujusmodi damnabili & damnato certamini, eique sub debito ipsi Pontifici, & Ecclesiæ Romanæ fidei & homagii omninò injunxit, ut ab eo sub pœna excommunicationis abstineret, & omnes, qui ei auxilio, consilio, vel favore assisterent, etiamsi Regiâ vel Imperiali dignitate fulgerent, eadem censurâ irretitos declaravit. Sicut ergo audiri haud debent Scriptores Itali, dum afferunt *Martinum* Romanum Pontificem pacto Reges inter Aragoniæ & Siciliæ singulari certamini consensisse, ita nobis sublesta eorumdem Scriptorum fides esse debet, dum scribunt, *Nicolaum III.* conjurationis adversùs *Carolum* Sicilię Regem, & iniquissimę Gallorum cędis conscium fuisse.

Nec minus à vero aberrarunt hi, qui putarunt *Nicolaum III.* definiisse in sua Constitutione, quæ incipit. *Exiit qui seminat*, Christum rerum aliquarum, earum præsertim quibus utebatur, vel quas ad suos & suorum Discipulorum usus accipiebat, nullum dominium habuisse. Id certè in prædicta Constitutione non decernit *Nicolaus III.* sed solùm asse-

asserit, Christum abdicationem absolutissimam dominii rerum temporalium tam immobilium, quàm mobilium, in communi & in speciali, verbo & exemplo docuisse, quod sanè verissimum est. Subdit tamen idem Summus Pontifex, Christum, præter hoc vitæ genus, aliud, dùm viveret, suo commendasse exemplo, si quidem Loculos cum Apostolis possidebat, ex quibus emi jubebat necessaria ad communem vitæ sustentationem, & pauperibus etiam eleemosynam erogari. Sic enim ait Summus ille Pontifex: *Infirmorum personam Christus suscepit in Loculis, & infirmorum imperfectionibus condescendit.* Hoc est, Christus Dominus dignatus sese accommodare imbecillitati & imperfectioni naturæ nostræ multis necessariò sustentandæ subsidiis, quæ non nisi pecuniis comparari possunt, Loculos humano more, seu cum vero dominio, habere voluit. Non negat igitur *Nicolaus III.* Christum habuisse aliquandò rerum aliquarum, earum maximè quibus utebatur, dominium, ac subindè nulla est pugna inter hunc Romanum Pontificem, & *Joannem XXI.* quem alii dicunt *XXII.* quia *Joannes XXI.* in sua Constitutione *cùm inter nonnullos*, definivit dumtaxat Hæreticum esse negare, Christum & Apostolos aliquid habuisse in communi, sicut tum temporis pervicaciter docebant quidam Minoritæ, qui de sua paupertate ambitiosiùs, quàm religiosiùs disceptantes, magno animorum æstu Christum & Apostolos nunquam aliquid in communi possedisse pertendebant, & omne à se bonorum dominium amoliebantur, atque in Sanctam Sedem rejiciebant, usum sibi tantùm reservantes, sicut opportuniùs in sequentibus Colloquiis expendemus.

Va-

D. Vacavitne Sedes Pontificia post *Nicolai III.* obitum, qui, uti annotasti, contigit anno MCCLXXX.

M. Sunt quidam Dominicani Scriptores, qui post *Bzovium* ejusdem Ordinis, Annalium *Baronii* continuatorem, asserunt, *Joannem Vercellensem* Ordinis Prædicatorum Generalem Magistrum, mortuo *Nicolao III.* Pontifice Maximo, electum fuisse in Romanum Pontificem; Sed, cùm absens electus fuisset, antequam suæ promotionis nuncium accepisset, vitâ functum esse. Nolim quidem ipse Familiæ Dominicanæ, cui nomen dedisse eximiæ fælicitatis, & summo semper honoris loco ducam, gloriam deprimere, quam potiùs, quamdiù suppetent vires, promovere curæ ac cordi jugitèr habebo; ad Historiæ tamen Ecclesiasticæ elucidationem ingenuè hìc fatebor, hanc creationem *Joannis Vercellensis* in Romanum Pontificem post mortem *Nicolai III.* meram esse fabulam, quæ non solùm *Ptolomæi Lucensis*, & *Sancti Antonini* silentio aliorumve gravissimorum Auctorum, qui de Romanis Pontificibus scripserunt, aut Ecclesiasticam Historiam concinnarunt, auctoritate convincitur, sed etiam cum ratione temporum cohærere minimè potest. At enim, *Nicolaus III.* ut jam diximus, mortuus est anno MCCLXXX. & *Joannes Vercellensis* obiit anno MCCLXXXIII. ut videre est in Chronicis Ordinis Prædicatorum, & in Scriptoribus ejusdem Ordinis. Si ergò *Joannes Vercellensis* immediatè post obitum *Nicolai III.* in Romanum Pontificem fuisset electus, omni procul dubio, suæ electionis nuncium accepisset, cùm è vita dumtaxat migrarit anno MCCLXXXIII. quo anno nulla fieri potuit Pontificis Romani electio, Sedente jam *Martino*

tino II. qui vulgò *IV.* appellatur. Hac itaque missâ fabulâ, quâ non eget Familia Dominicana veris & innumeris, ut ostendam in sexto Colloquio, cumulata honoribus, certum & indubitatum est apud omnes Historicos, post *Nicolai III.* obitum Sedem Apostolicam, ob tumultus occasione Hannibaldensium & Ursinorum æmulationis exortos, per sex menses vacasse, & tandèm communibus suffragiis electum esse in Romanum Pontificem VIII. Kalend. Martii, seu die Cathedræ *Sancti Petri* sacrâ, anni MCCLXXXI. *Simonem de Bria*, natione Gallum, Tituli *Sanctæ Cæciliæ* Presbyterum Cardinalem, qui in Ecclesia *Sancti Martini* Turonensis cùm olim Canonicus fuisset, & sacri ærarii Præfectus, *Martinus* appellari voluit. *Martinus II.* juxtà ordinem Romanorum Pontificum, qui eo nomine donati sunt, nuncupari deberet, sicut eum vocat *Henricus Stero* in Annalibus, usus tamen obtinuit, ut dicatur *Martinus IV. moribus generosus & magnanimus, & à cupiditate pro se vel suis alienus, Ecclesiasticique Juris zelator*, ut ait *S. Antonius*, qui etiam testatur, Summum illum Pontificem fratri suo, qui statìm ac audierat creationis ipsius nuncium, ex Gallia ad ipsum gratulabundus advolaverat, modica tantùm munera, & itineris expensas tribuisse, dicendo: *Bona esse Ecclesiæ, non sua, quæ in Consanguineos profundere non liceret*. O sententiam auream, cedro dignam, ac marmori insculpendam! Pontificiam dignitatem, quam modestè de se sentiens, variis adhibitis excusationibus, declinare conatus fuerat, intrepidâ constantiâ sustinuit. *Michaëlem Palæologum*, Græcorum Imperatorem, ab unione cum Ecclesia Latina in Concilio Lugdunen-

si

si per Oratores suos juratâ, & proprio deinde Sacramento coram Legatis Apostolicis confirmatâ græca levitate recedentem anathemate perculit. Siculorum proditionem, & immanitatem à sæculis inauditam, quâ in ipsa Paschatis solemnitate, dum Campanæ ad Vespertinum Officium pulsarentur, (unde *Sicularum Vesperarum* nomen) omnes ad unum Gallos cujuslibet sexus, ætatis, conditionis & ordinis, indiscriminatim confoderunt, execratus est *Martinus* Papa. *Petrum* Aragoniæ Regem nefariæ istius conjurationis participem, & Regni Siciliæ invasorem, diris solemni Ecclesiæ ritu devovit, eumque, Ecclesiasticas Censuras contemnentem, Regno Aragoniæ, & Cataloniæ ac Valentiæ Principatibus privatum edixit, & ejus subditos à juramento fidelitatis absolvit: Aragoniæ verò Regnum, aliasque *Petri* Ditiones, *Philippo*, Galliarum Regi, adjudicavit, ut *Carolo Valesio*, filio suo minori, ex ipsius *Petri* sorore suscepto, eas armis vindicaret, sub clientela tamen Sedis Apostolicæ, certis conditionibus possidendas. Anathematis sententiam tulit in Panormitanos, & in eos, qui Regnum Siciliæ *Carolo* Regi fiduciario jure ab Ecclesia traditum invaderent, vel conjuratis opem ferrent: Pugnaturis verò pro *Carolo*, legitimo Siciliæ Rege, si in prælio caderent, eamdem concessit Indulgentiam, quam Crucesignatis pro Terræ Sanctæ recuperatione, aut defensione, sui Decessores largiti fuerant. Felix *Carolus*, si Optimi illius Pontificis consiliis ac mandatis morem gessisset! Sed ejus mandata negligens, delusus est à *Petro* Aragoniæ Rege, qui dolo rem agens, eum ad singulare certamen provocavit, eâ lege ut victoris præmium esset

esset Siciliæ Regnum, infamia pugnam detrectantis. Dolum non subodoratus generosior *Carolus*, Burdegalam, assignatum certamini locum, se contulit, ubi se delusum tandem agnovit, non comparente *Petro* Aragoniæ Rege. Sic dolus virtuti prævaluit. Perdidit Siciliam *Carolus* fortitudine, eâ potitus est *Petrus* Aragoniæ Rex, minùs de fama sua, cujus jam jacturam fecerat, quàm de Siciliæ Regno, quod invaserat, injustè retinendo sollicitus. Obiit *Martinus IV.* Perusii, IV. Kalend. Aprilis anni MCCLXXXV. eumque post obitum multis claruisse miraculis testantur *Martini Poloni* Continuator, *Guillelmus Nangius*, & Auctor Vitæ MS. *Martino IV.* consentientibus suffragiis subrogatus est in Sede Apostolica *Jacobus Sabellus*, nobilis Romanus, *Sanctæ Mariæ in Cosmedin* Diaconus Cardinalis, IV. Nonas Aprilis ejusdē an. MCCLXXXV. dictus in Pontificatu *Honorius IV.* qui Decessoris sui vestigiis insistens, *Jacobum*, filium *Petri* Aragoniæ Regis, paternæ tyrannidis hæredem, qui Siciliæ sceptra arripuerat, ejusque matrem *Constantiam*, filiam *Manfredi* Siciliæ Tyranni, anathemate confixit. *Ladislaum* Ungariæ Regem, qui, repudiatâ legitima uxore, cum pellicibus polluebatur, suoque familiari consortio Infideles Cumanos, Tartaros, Neugerios, & Saracenos dignabatur, acerrimè redarguit, & in eum, ni Reginam reciperet, & maritali complecteretur affectu, atque Infideles à sua societate ablegaret, Anathematis minas intentavit. Plures Epistolas scripsit Summus ille Pontifex, quæ referuntur ab *Odorico Raynaldo*, *Bzovio*, & *Wadingho*. Extat etiam in Bullario Romano ejusdem Pontificis diploma, quod incipit: *Olim Feli-*

Felicis, anno MCCLXXXVI. datum, quo novam Mendicantium Sectam, sub nomine Ordinis Apostolorum, à nescio quibus institutam damnavit. Sedit duobus annis, & uno die, atque è vita migravit Romæ die Cænę Domini, quæ incidit in diem III. Aprilis anni MCCLXXXVII. Post illius obitum vacavit Sedes Romana mensibus decem, & octodecim diebus, hoc est, usque ad diem XXII. mensis Februarii festo Cathedræ Sancti Petri Sacram anni MCCLXXXVIII. quâ die Romanus Pontifex electus est *Hieronymus Asculanus*, tituli *Sanctæ Pudentianæ* Cardinalis, ex Ordine Fratrum Minorum assumptus, non verò ex Ordine Fratrum Prædicatorum, sicut per errorem, aut memoriæ lapsum obrepsit *Dupino* tom. 10. *Bibliothecæ Scriptorum Ecclesiasticorum* pag.57. Primus fuit ex Ordine *S. Francisci* Romanus Pontifex, dictusque est *Nicolaus IV.* qui, susceptâ Ecclesiæ administratione, statim ad componendas res Siculas animum applicuit. Siculis jussit ut ad obsequium Ecclesiæ redirent, & ad *Alphonsum* Aragoniæ Regem Legatos misit pro *Caroli*, cognominati *Claudi*, Principis Salernitani & Siciliæ Regis, quem in carcere Barcinonensi captivum detinebat, liberatione. E carcere dimissus quidem est *Carolus*, sed asperrimis conditionibus ei in Conventu Oleronensi impositis, quas *Nicolaus IV.* rescidit, & *Carolum* Siciliæ & Apuliæ Regem coronavit. Inde tamen acriùs recruduit bellum inter prædictum *Carolum* Siciliæ Regem, & *Jacobum* ejusdem Regni invasorem, *Alphonsi* Aragonum Regis fratrem. De Religione Christiana apud barbaras nationes propaganda multùm fuit sollicitus *Nicolaus IV.* misitque Religiosos tam ex Ordine

Fra-

Fratrum Prædicatorum, quàm ex Ordine Fratrum Minorum, quibus Verbi Divini nationibus à fide Christiana alienis prædicandi provinciam demandavit, quorum Apostolicis laboribus apud Tartaros Christiana Religio ita effloruit, ut *Argon* Rex, ejusque conjux Christo nomen dederint, quorum conversioni gratulatus est *Nicolaus IV.* Epistolis decimâ libri primi, & duodecimâ ad *Argonem* Regem. Causam etiam Christianorum in Syria, quorum res inclinata erat, apud Principes Christianos, præsertim apud Reges Galliæ, & Angliæ, vehementèr sollicitavit. Quin & ad tuendam Urbem Ptolomaidem multos milites ipse proprio ære transmisit. Hunc Summum Pontificem egregiè doctum fuisse, & ex omni ferè Religione viros optimos & doctos Cardinales creasse, ac Romam pulcherrimis ædificiis exornasse testatur *Joannes Stella* Venetus in suo Commentario *de Vita & Moribus Romanorum Pontificum*. Obiit *Nicolaus IV.* die Sacrâ Parasceves, seu die IV. Aprilis anni MCCXCII. annum agens Pontificatus quintum. Post mortem *Nicolai IV.* Sedes Pontificia, ob Cardinalium dissensionem, vacavit annis duobus, mensibus tribus & die unâ, cùm tandèm die V. mensis Julii anni MCCXCIV. Summo omnium consensu electus est Summus Pontifex *Petrus de Murrone*, Sanctus Anachoreta, & novæ Congregationis Religiosæ, quæ *Cœlestinorum* posteà dicta est, Auctor. In aspera ac remota Apuliæ solitudine rerum divinarum contemplationi, & corpori macerando intentus erat vir ille sanctitate illustris, dùm de sua electione nuncium accepit, ac statim, ut erat verè pius & humilis, fugam arripere cogitavit, sed à populo deten-

detentus, in urbe Aprutii *Aquila*, volens nolens, inauguratus eſt, dictuſque *Cæleſtinus V.* qui tamen paulò poſt ſe ad hanc dignitatem minus aptum agnoſcens, tantoq; oneri ferendo imparem ſentiens, oneri & honori cedere ſtatuit, adductus potiſſimùm conſiliis Cardinalis *Benedicti Cajetani*, viri ſagacis, callidi, & rerum gerendarum gnari, qui ipſum divini judicii metu, ut ſe Pontificatu abdicaret, deterruit; non verò, ut quidam ineptè fabulantur, voce per tubum fictâ, & quaſi cælitùs dimiſsâ, ei, ut Pontificatum deponeret, perſuaſit. Tandèm, poſt quinque menſes & dies octo Pontificatus, *Cæleſtinus V.* ornamenta Pontificis in Conſiſtorio exuit menſe Decembri, & die *Sanctæ Luciæ* ſacrâ anni MCCXCIV. editâque Conſtitutione, quâ ceſſionem hujuſmodi fieri poſſe pronunciavit, ſtupendum humilitatis exemplum, & magnum ſpretæ humanæ felicitatis reliquit argumentum, quod omnis ætas mirabitur, nulla deinceps fortaſſis imitabitur. Obiit *Cæleſtinus V.* anno MCCXCVI. in Arce Fumonis, ubi *Bonifacius VIII.* ejus ſucceſſor illum recluſerat, metuens ne ipſius ſimplicitate aliqui ad Schiſma in Eccleſia conflandum abuterentur. Eum poſt mortem miraculis clarum *Clemens V.* Pontifex Maximus ſolemni ritu in Sanctorum album retulit. *Cæleſtinum V.* in carcerem à *Bonifacio VIII.* ejus ſucceſſore, conjectum, hæc de eo pronunciaſſe fertur: *Intravit ut Vulpes, regnabit ut Leo, morietur ut canis*. Sed id *falsò & temerè uſurpatum à Malevolis, & Principum aſſentatoribus, plerique exiſtimant, quoniam Platina, valdè alioqui pronus ad notandas Pontificum maculas, nihil tale retulit, ſed nec alii, qui eorum vitas deſcripſerunt*, inquit *Genebrardus* Aquen-

sis Episcopus in Chronico ad annum MCCCIII.

D. Estne hic *Bonifacius* ille Papa, qui, sicut in superiori Colloquio dicebas, grave ac diuturnum cum *Philippo Pulchro* Galliarum Rege habuit dissidium?

M. Is ille ipsissimus est, qui, patriâ Anagninus, ante Pontificatum dicebatur *Benedictus Cajetanus*, Presbyter Cardinalis tituli *SS. Silvestri*, & *Martini*; vacante verò Sede per *Cœlestini V.* abdicationem, à Cardinalibus ipso Natalis Domini pervigilio anni MCCXCIV. Romanus Pontifex electus est, dictusque *Bonifacius VIII.* In ipso sui Pontificatus exordio, pacis inter Principes Christianos stabiliendæ curam suscepit, ac bellum acerrimum, *Jacobum* Aragonium Regem inter & *Carolum* de Regno Siciliæ contendentes eâ lege composuit, ut *Jacobus* Aragonius omni jure in Siciliam cederet. At siculi Gallicæ dominationis jugum omninò excutere volentes, *Carolum*, legitimum licèt Siciliæ Regem, agnoscere detrectarunt, & *Fridericum*, fratrem *Jacobi* Regis Aragoniæ, crearunt Siciliæ Regem, eorumque contumaciam nullis beneficiis, nullis minis, & Ecclesiasticarum Censurarum fulminibus frangere potuit Summus Pontifex, donec tandem pace sub certis quibusdam conditionibus, quæ legi possunt apud *Spondanum* ad annum MCCCII. *Fridericum* inter &, *Carolum*, dictum *Claudum* initâ, contumaces Siculos ad officium revocaverit, & Censuris Ecclesiasticis, quibus erant devincti, solverit, ut videre est in illius Summi Pontificis Diplomate, quod *Odoricus Raynaldus* in Annalibus Ecclesiasticis descripsit ad annum MCCCIII. num. XXIV. Verùm, dùm paci inter Principes conciliandæ totus incumberet

beret *Bonifacius VIII.* incidit, proh dolor! in grave ac infaustum cum *Philippo Pulchro* Galliarum Rege dissidium, cujus memoriam æternis deflendam lachrymis nõ refricarem,nisi Historiȩ leges ad id me compellerent. Huic exitiali Ecclesiæ dissidio,quod *Bonifacium VIII.* inter & *Philippum Pulchrum* Regem Christianissimum exarsit, tria potissimùm capita occasionem dederunt. Primum illius dissidii incentivum fuit Regaliæ Jus, quod Rex in Ecclesiis Galliarum Regni exercebat,quod tamen vehementèr improbabat *Bonifacius VIII.* Secundò, hoc ferale dissidium, velut unguis in ulcere, auxit suscepta à Rege *Philippo Pulchro* protectio duorum Cardinalium Columnensium, quos Gibellinorum factioni addictos, sibique clam insidiantes, *Bonifacius VIII.* habito Romæ Episcoporum Conventu purpurâ exutos, omnibus bonis, muneribus, Beneficiis, & jure ad quascumque dignitates deinceps consequendas spoliatos anathemati subjecerat. Postremò,illud dissidium acriùs recruduit per Legationem *Bernardi Saisseti* Appamiẽsis Episcopi, quem *Bonifacius VIII.* ad Regem miserat, ut ejus Majestatem ad Syriacam Expeditionem impelleret, indictas ad hoc Sacrum Bellum Ecclesiarum Decimas in alios usus convertere prohiberet, vacantium Ecclesiarum fructus retinere, earumque titulos absque consensu Romani Pontificis conferre Regi inhiberet. *Bernardus Saissettus* (quem *rixarum & dessensionum virum* appellat *Spondanus* ad annum MCCXCVI. quemque recenti beneficio Pontifex obstrinxerat, cùm Appamiarum Episcopatum in ejus gratiam anno MCCXCVI. erexerat, eique, invito Rege, primas Infulas tradiderat) sibi deman-

datâ Legatione functus, durioribus verbis ac intempestivis minis exasperavit animum Regis, qui illum Narbonensi Archiepiscopo in custodiam tradidit, ut ab eo unà cum Episcopis Provinciæ canonicè judicaretur. Multorum criminum accusatus fuit *Bernardus Saissetus* Appamiensis Episcopus, quæ legi possunt apud *Spondanum* ad annum MCCCI. De his omnibus, quæ in *Bernardum Saissettum* Appamiensem Episcopum in Galliis gesta erant, certior factus *Bonifacius VIII.* scripsit ad *Philippum Pulchrum* Galliarum Regem litteras, quibus hunc Episcopum è carcere eximi jussit, additis etiam Anathematis ac depositionis minis, quæ jam nutantem & iratum *Philippum* Regem in furorem impulerunt. Hinc, exacerbatis vehementèr animis, asperiores utrimque scriptæ Epistolæ. Hinc *Philippus* Rex tam Legatum Apostolicum, quâm Appamiensem Episcopum libertate donatum Regno abire jussit, ac solemni Edicto prohibuit, ne quis è Clero Gallicano Romam peteret, aut è Regno aurum vel argentum Romam inferret. Hinc publicata Gallorum ad Sedem Apostolicam, vel ad Concilium Generale provocatio. Hinc immania accusationum, seu potius calumniarum capita, quæ *Plessiacus*, vir nobilis, in Conventu Præsulum, Doctorum, & Procerum Parisiis habito, proposuit contra *Bonifacium VIII.* Hinc sententia excommunicationis, quam in *Philippum Pulchrum* tulit *Bonifacius VIII.* totumque Galliarum Regnum sacris interdixit, Academias docere vetuit, & Gallos Sacramento fidei exoluit. Hinc denique perditissima illa conjuratio *Sciarræ Columnæ*, & *Nogareti*, Equitis Galli, qui secretò militari conductâ manu au-
dax

dax & execrabile facinus aggressi sunt in Summum Pontificem *Bonifacium VIII.* quem captivum apud Anagniam fecerunt, eique Colaphum armatâ manu *Sciarram Columnam* inflixisse fertur. Elapsis autem tribus ab ejus captivitate diebus, intra quos thesaurus Ecclesiæ direptus est, Cives Anagnini, resumptis animis, quæ sui officii erant, præstiterunt, ac Summum Pontificem in libertatem assertum Romam perduxerunt, ubi tandem paucos post dies, eorum, quæ sibi usquè adeò indignè obtigerant, acerrimo dolore confectus migravit ex hac vita anno MCCCIII. cùm annos octo, menses novem, & dies duodeviginti Ecclesiam rexisset. Ipsum muro caput concussisse, digitos corrosisse, & desperato ac furenti similem mortuum esse asserunt quidem Scriptores, inter quos est *Spondanus* ad annum MCCCIII. At hoc indignissimum commentum est, quod non solùm falsi cōvincit magnanimitas *Bonifaci VIII.* quem *Magnanimum & imperterritum* appellat *S. Antoninus*, sed etiam exploditur ejusdem *Sancti Antonini, Platinæ, Pauli Æmilii*, aliorumque illius temporis Scriptorum silentio. *Bonifacium VIII.* Virum fuisse doctissimum, magni animi, in amicos liberalem, jurium Ecclesiæ acerrimum defensorem, integerrimæ fidei Pontificem, purumque criminum, quæ ei *Columnenses*, & *Philippi Pulchri* Galliarum Regis Ministri, fervente dissidio, affinxerunt, fatentur Historici, qui à studio partium sunt alieni. Negare tamen haud possum, esse aliquos Scriptores, quos inter censetur *S. Antoninus*, qui huic Summo Pontifici nonnulla vitia, præsertim nimium consanguineorum amorem, vitio vertunt. Jubilæum anno quolibet centesimo recur-

rente primus instituit *Bonifacius VIII.* illudque Romæ promulgavit anno MCCC. quò immensa hominum multitudo religionis ergò confluxit.

D. Fuitne *Bonifacii VIII.* successor in Galliarum Regnum, & *Philippum Pulchrum* Regem propensior?

M. Mortuo *Bonifacio VIII.* Pontifice Maximo, Summo Purpuratorum consensu substitutus est *Nicolaus Bocasinus*, Tarvisinus, Cardinalis Episc. Ostiensis, ex Ordine Prædicatorum assumptus, dictus in Pontificatu *Benedictus XI.* quamvis juxta Ordinem istius nominis Pontificum esset dumtaxat *X.* appellandus. Is ille est, qui ex humillimis natalibus ortus, cùm Sedem Apostolicam conscendisset, matrem pretiosis ornatam vestibus, quæ magis novæ filii dignitati, quàm priori abjectæ fortunæ convenirent, se adeuntem repulit, & negavit se matrem agniturum, nisi depositis his adscititiis ornamentis, accederet vilibus, ut solita erat, induta vestibus. Quod cùm præstitisset mater, eam honorificè suscepit, & magno cum gaudio amplexatus est. Pacis studiosissimus fuit Summus ille Pontifex, quam pro viribus promovit non solùm in Sicilia, quam, sublato Interdicto, communioni restituit, & in diversis Italiæ Provinciis, quæ Guelphorum & Gibellinorum, Alborum & Nigrorum diris factionibus miserum in modum erant laceratæ; verùm etiam in Galliarū Regno, in quo gravissimas, dissidiis *Bonifacii VIII.* & *Philippi Pulchri* Francorum Regis, ortas tempestates compescuit, atque revocatis ac rescissis, quas *Philippo Pulchro* Regi ejus decessor intentaverat, pœnis & censuris, antiquam Regum Galliæ & Summorum Pontificum con-

concordiam gravissimè læsam feliciter instauravit. Plura his similia dùm meditaretur Sanctissimus ille Pontifex, obiit Perusii cum gravissimo Orbis Christiani damno die IV. Julii anni MCCCIV. cùm sedisset menses octo & dies XVII. Apud Fratres Prædicatores Perusii sepultus est, miraculis etiam post obitum clarus. *Benedicto XI.* ad vitam immortalem translato, duas in partes scissi sunt Cardinales, aliis optantibus amicum *Bonifacii VIII.* aliis ex adverso Gallum, vel saltem Regi Christianissimo addictum eligere in animo habentibus. Quò factum est, ut, perstante illa pertinaci Cardinalium divisione, Sedes Pontificia undecim mensibus vacaverit. Tandem operâ præsertim & consiliis *Nicolai Pratensis* Ostiensis Episcopi Cardinalis Ord. Prædicatorum, inclinati sunt Cardinaliũ animi in electionem *Bertrandi de Agutis*, seu *de Gotto* Archiepiscopi Burdigalensis, qui *Philippo Pulchro* Galliarum Regi subinfensus erat. De eo Cardinalium proposito idem Cardinalis Pratensis Christianissimum Regem, in quem propensum gerebat animum, per litteras certiorem fecit, eumque monuit, ut *Bertrandum* sibi devinciret, & in gratiam cum ipso rediret. Rex, acceptis à Cardinali Pratensi litteris, confestim *Bertrandum* Burdigalensem Archiepiscopum ad *S. Joannis Angeli* oppidum in Sanctonibus, accitum ad secretum Colloquium ita demulsit, & injectâ spe Pontificatus sibi tam arctè obstrinxit, ut *Bertrandus*, quem *avidum honoris & gloriæ* fuisse testatur *S. Antoninus*, omnia in Regis gratiam sese facturum spoponderit, si ejus operâ & favore Summus Pontifex crearetur. Rex suis, Regnique commodis consulere volens, quinque ei conditiones

proposuit, & sextam suo tempore declarandam; quas omnes cùm Archipræsul se accuratè impleturum juramento promisisset, Rex Nuncium ad Cardinalem Pratensem misit, ut electionis ipsius negotium promoveret. Electus itaque est Perusii Nonis mensis Junii anni MCCCV. Romanus Pontifex *Bernardus de Agutis*, seu *de Gotto*, Archiepiscopus Burdigalensis, dictusque in Pontificatu *Clemens V.* & coronatus Lugduni die XIV. Novembris ejusdem anni. At, dum in suæ coronationis celebritate per urbem solemni pompâ veheretur, *Joannes* Dux Britanniæ, & *Gaillardus de Gotto* frater Pontificis, aliique nobiles cum promiscua plebe ruinâ cadentis muri oppressi ac collisi interierunt, *Carolus* verò *Valesius* frater Regis graviter læsus est. Pontificiam Sedem in Gallias transtulit *Clemens V.* modò Lugduni, modò Burdegalis, sed potissimùm Avenione commoratus. In tesseram grati animi, conditiones, quas *Philippo Pulchro* Galliarum Regi antè inaugurationem promiserat, statim implere cæpit. Regi plenissimam veniam indulsit læsæ in *Bonifacio VIII.* Pontificiæ Mejestatis, & hæc fuit prima conditio. Conscios ac fautores ejusdem criminis veniâ itidem donavit, & hæc altera conditio. Decimas in quinquennium Regi concessit, & hæc tertia conditio. Constitutiones *Bonifacii VIII.* quatenus Regi, Galliæque Regno officere poterant, revocavit, & hæc quarta conditio. Nunquam tamen adduci potuit Pontifex, à Rege licèt vehementer sollicitatus, ut memoriam sui Decessoris *Bonifacii VIII.* damnaret. Columnensibus ad petitionem Regis pepercit idem Summus Pontifex, eisque Infulas restituit, & hæc quinta fuit conditio. Denique

nique, sextæ conditioni, quam suo tempore exponendam sibi reservarat *Philippus Pulcher* Galliarum Rex, satisfecit *Clemens V.* Pontifex Maximus in Concilio Generali Viennæ in Galliis celebrato, in quo *Templariorum* Ordinem extinxit, sicut opportuniùs ostendemus in Colloquio IV. ubi de Conciliis Sæculo XIII. habitis disseremus. In *Andronicum* Græcorum Imperatorem Schismatis fautorem anathema vibravit Clemens quintus,& propagandæ fidei studiosus *Joannem de Monte Corvino* Ordinis Sancti Francisci in Oriente Legatum constituit, ut fides apud Tartaros, Indos, Æthyopes, aliasque Orientis regiones, in quibus vir ille religiosus pietate insignis magno cum fructu Evangelium jam prædicaverat, magis ac magis promoveri posset. *Roberti* Siciliæ Regis defensionem contra *Henricum VII.* Imperatorem suscepit ille Pontifex, abrogavitque exauctorationis & capitis pœnam, quam in eumdem *Robertum*, velut Majestatis reum, & Imperii proditorem tulerat hic Imperator. Obiit *Clemens V.* apud *Rupem Mauram* supra Rhodanum XII. Kalend. Maii anni MCCCXIV. postquàm sedisset annos octo, menses decem, dies quindecim. Confictas in odium illius Pontificis calumnias, ob Sedis in Gallias translationem, & Templariorum Ordinis abolitionem, vulgarunt quidam Itali Scriptores, quæ fabulas olent, & figmenta malevolorum quorundam hominum, præsertim *Dantis* exulis Florentini, viri maledicentissimi, cui tantum fidei tribui debet, quantum calumniatori professo dari solet. Post obitum *Clementis V.* dissidentibus Cardinalibus, vacavit Apostolica Sedes annos duos, menses tres, dies septemdecim, ac tan-

dem

dem Cardinales, urgente *Ludovico X.* dicto *Hutino*, Galliarum Rege, & à *Philippo* Pictavienſi Comite, ejuſdem Regis fratre, Lugduni apud Fratres Prædicatores in Conclavi recluſi elegerunt Pontificem Romanum *Jacobum de Oſſa*, Cardinalem Epiſcopum Portuenſem, natione Gallum, patriâ Cadurcenſem, & ignobili patre ſutore veteramentario natum. Cardinales Compromiſſum de illo eligendo Romano Pontifice feciſſe, quem Cardinalis *Jacobus de Oſſa* nominaſſet, ipſumque, Neapoleone *Urſino* ſuadente, ſe ipſum nominaſſe, aſſerunt quidam Scriptores Itali. Sed hoc purum figmentum eſt, quod falſi convincitur, tum quia Cardinalis *de Oſſa* Supremum Pontificatum adeptus, dictuſq; *Joannes XXII.* (dicendus tamen, juxtà ordinem hujus nominis Pontificum, *Joannes XXI.*) in ſuis litteris Encyclicis de electione ſua diſertè teſtatur, ſe à Cardinalibus *concorditèr*, nemine diſcrepante, in Summum Pontificem *electum*, *timore ac tremore concuſſum vehementèr hæſitaſſe*; tùm quia etiam, ſi Cardinalis *de Oſſa* impotenti ambitione abreptus ſe ipſum Romanum Pontificem elegiſſet, omni procul dubio *Ludovicus Bavarus*, ejus infenſiſſimus hoſtis, aliique, qui ab illius Imperatoris partibus ſtabant, hanc immoderatæ ambitionis labem in acerbiſſimis adversùs hunc Pontificem invectivis ei objeciſſent; quam tamen ab illis nunquam ei fuiſſe objectam certiſſimè conſtat. Tria præſertim graviſſima negotia *Joannem XXI.* vel, ut vulgò alii dicunt, *XXII.* diù multùmque exercuerunt, quorum primum adversùs eum excitarunt enatæ in Ordine Fratrum Minorum factiones occaſione controverſiæ de ſenſu & obſervantia Regulæ *Sancti Franciſci*, quoad

quoad Evangelicam paupertatem. Sed de hocce negotio, cui initium dedit quorumdam Fratrum Minorum non minùs importuna, quàm molesta Controversia, commodiùs agemus in proximo Colloquio. Alterum negotium, quod Pontifici *Joanni XXI.* seu *XXII.* maximam facessivit molestiam, fuit acerrimum illud dissidium, quod habuit cum *Ludovico Bavaro*, veteratore ac fraudulento Imperatore, de quo dissidio cùm plura in præcedenti Colloquio à nobis dicta sint, pauca hìc de Schismate à *Ludovico Bavaro* in Ecclesia conflato addere abundè sufficiet. *Petrum Raynalducii de Corbaria* constituit *Ludovicus Bavarus* Pseudo-Pontificem, qui antehàc, invitâ ac reclamante uxore sua, teste *Wadingho* in Annalibus Fratrum Minorum, Ordinem Fratrum Minorum professus fuerat, factus verò Pseudo-Pontifex, ob novam, quâ splendebat, dignitatem, à propria uxore tanquam maritus, juridicè repetitus, omnibus ludibrio fuit. Aliquandiu tamen sese scenicum Pontificem gessit, & quamvis à legitimo Pontifice *Joanne XXI.* seu *XXII.* cum omnibus Schismatis ipsius fautoribus fuisset confixus, Cardinales creavit, Legatos in Orientem misit, & Catholicos omnes ejus Schismati adhærere nolentes diris devovit. At *Ludovico Bavaro*, cujus instrumentū erat, in Germaniam reverso, rebusq; ipsius in Italia profligatis, *Petrus Corbarius* ad se tandèm reversus, Insignia Pontificatus deposuit, Schisma & errores ejuravit, & veniam à *Joanne XXI.* seu *XXII.* ad cujus pedes sese, laqueo collo injecto, abjecerat, obtinuit, inclusus tamen, ne quis ejus Pseudo-Pontificatu abuteretur, in Palatio Pontificis, ubi post triennium Avenione obiit, ut videre

est

est apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCXXX. num.XI. & sequentibus. Eo in Schismate, & gravissimo dissidio, quod *Ludovicus Bavarus* habuit cum *Joanne XXI.* seu *XXII.* Religiosi Dominicani infracto steterunt animo pro Sede Apostolica, & contra Imperatoris impetus & Pseudo-Pontificis consilia, causam Ecclesiæ, etiam cum vitæ rerumque suarum dispendio, strenuè gesserunt. Hinc *Ludovici Bavari* Imperatoris in Dominicanos implacabile odium. Hinc florentissimorum Cænobiorum Dominicanorum Ordinis, quæ in *Ludovici Bavari* Ditione posita erant, ruina & expulsio è tota Bavaria Dominicanorum, qui nec extincto schismate, nec nostris etiam temporibus fuerunt postliminio restituti. Ultimum negotium, quod haud parùm exercuit *Joannem* XXI. seu *XXII.* originem habuit ex privata opinione, in quam, ut Doctor particularis, plus æquò propendere visus est, de dilatione Beatitudinis Sanctorum usque ad Supremi Judicii diem. In hanc quippè singularem opinionem (quam tamen, ut ostendemus in sexto Colloquio, nunquàm Summus ille Pontifex credendam proposuit, sed potiùs ante mortem revocavit) benè multi viri docti insurrexerunt, præsertim Dominicani; quos licèt Summus Pontifex demeruisset innumeris beneficiis, relato videlicet in Sanctorum album Sancto *Thoma Aquinate*, assumptis ad purpuram tribus Dominicanis, & toti Ordini his duobus verbis: *Lucere & ardere*, in Insigne datis, eos tamen nunquàm adducere potuit, ut in ejus privatam abirent sententiam. Qua in re *Ludovicus Bavarus* Imperator, acerrimus Dominicanorum hostis, qui ante suspicatus fuerat, Dominicanos sibi infen-

infensos esse,& spe præmiorum Sedi Apostolicæ addictos, ubi audivit, illos in peculiarem *Joãnis XXI.* seu *XXII.* de his licèt optimè meriti,opinionem descendere nolle; De Prædicatorum Ordine exclamasse fertur: *Hic Ordo, est Ordo veritatis*, cui uni sese devovit. Obiit Avenione nonagenarius *Joannes XXI.* seu *XXII.* die IV. Decembr. an. MCCCXXXIV. cùm sedisset annos undeviginti. Fuit Pontifex verè Maximus rerum gestarum magnitudine, summâ in Regna omnia Christiana providentiâ, exquisitâ doctrinâ, & propensissimo in omnes viros eruditos animo,quibus rectum discendi ac docendi modum præscripsit in Epistola, quam direxit ad Doctores Academiæ Parisiensis, quamque ex parte refert ex Vaticano Codice *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXVIII. *Quidam etiam Theologi*, ait in ea Epistola Summus ille Pontifex, *postpositis vel neglectis necessariis, utilibus, & ædificativis doctrinis, curiosis, inutilibus, & supervacuis Philosophiæ quæstionibus, & subtilitatibus se immiscent; ex quibus ipsius studii disciplina dissolvitur, luminis ejus splendor offunditur, & Studentium utilitas impeditur &c.* Præter *S. Thomam Aquinatem*, quem ann.MCCCXXIII. Sanctorum Fastis adscripsit, eumdem honorem detulit Sanctissimus ille Pontifex *B. Ludovico* Episcopo Tolosano Ordinis Fratrum Minorum anno MCCCXVII. & *Thomæ* Herfordiensi Antistiti anno MCCCXX. Instituit etiam Sanctissimæ Trinitatis Festum. Post decem dies ab obitu *Joannis XXI.* seu *XXII.* Cardinales in Conventu Avenionensi Fratrum Prædicatorum inclusi *Jacobum Furnerium*, seu *de Furno* appellatum,natione Gallum, humili loco, patre scilicèt *Guillelmo* Molitore natum, Ordinis Cister-

Cistercienſis olim Monachum, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctorem Theologum, & Cardinalem tituli *Sanctæ Priſcæ* elegerunt Pontificem Romanum die XIII. Kalend. Januarii anni MCCCXXXIV. qui in Pontificatu dictus eſt *Benedictus XII.* quamvis, juxtà ſeriem hujus nominis Pontificum, dicendus eſt *Benedictus XI.* Seſe à Pontificatus exordio oſtendit pium, conſtantem, liberalem, profuſis Sanctè pecuniis pro converſione Infidelium, maximè Tartarorum, ad quam promovendam Religioſos & Apoſtolicos viros miſit. Ad dignitates Eccleſiaſticas neminem è ſuis promovit, niſi nepotem, quem alioqui digniſſimum, & orantibus Cardinalibus, Eccleſiæ Arelatenſi præfecit, nunquàm tamen adduci potuit, ut eum in Purpuratorum Patrum Senatum referret, & alios nepotes vel agnatos ſuos bonis Eccleſiæ ditaret, aſſerens, Pontificem parentes & affines non habere, ſæpiuſque iſtud Davidicum uſurpans: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero.* Nihil antiquius habuit idem Pontifex, quàm ut pacem inter Principes Chriſtianos ſanciret, foveretque, ut communes vires contra Saracenos verterent. Ad exterminandos Mauros Hiſpaniam devaſtantes ſacram indixit expeditionem, quam fœderati Reges Chriſtiani felicitèr ac glorioſè confecerunt. Mediolanenſes, alioſque Inſubres, videlicèt Bergomenſes, Papienſes, Novarienſes, Cremonenſes, Vercellenſes, Comenſes &c. Cenſuris Eccleſiaſticis, ob *Ludovici Bavari*, & Antipapæ *Petri Corbarii* Schiſma, irretitos, in gratiam Eccleſiæ recepit, & communione Eccleſiaſticâ donavit, nunquàm tamen *Ludovici Bavari* contumaciam, Litteris licèt ac Nunciis ad eum miſ-

missis, frangere potuit. Controversiæ sub suo Decessore enatæ de Sanctarum animarum beatitudine finem tandèm imposuit, & Beatorum animas, statim ac solutæ sunt corporibus (si tamen nihil illis superfit piacularibus Purgatorii flammis eluendum) ad Visionem Dei admitti definivit, Diplomate, quod incipit: *Benedictus Deus*. Testatur *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXXXVI. extare etiamnùm in Bibliotheca Vaticana aliquot Tractatus MSS. *de statu animarum ante Generale Judicium*, quos ante Pontificatum lucubraverat *Benedictus XI.* seu *XII.* Ad restaurandam collapsam disciplinam, ad libertatem juraque Ecclesiæ vindicanda, ad emendandos abusus, qui id ætatis in Beneficiorum collationem irrepserant, ad reformandos Ordines Religiosos curas Apostolicas adhibuit, ac paternam sollicitudinem impendit Pontifex ille maximus, tantæque in regimine Ecclesiæ constantiæ & integritatis fuit, ut nec vi, nec precibus, aut promissis à recto dimoveri unquam potuerit. Neptem suam unicam Tolosano Mercatori, modicâ dote constitutâ, uxorem dedit, rejectis nobilibus procis, qui ejus nuptias ambibant. Obiit Sanctissimus ille Pontifex Avenione die XXV. Aprilis an. MCCCXLII. cùm rexisset Ecclesiam annis septem, mensibus quatuor, & diebus sex. Celebratur in Martyrologio Gallicano ut Pontifex *Sanctæ memoriæ*, eumque etiam miraculis effulsisse testatur coævus ipsius vitæ Anonymus Author.

D. Mortuo *Benedicto XI.* seu *XII.* Sedes Pontificia, quam *Clemens V.* in Gallias transtulerat, fuitne in Urbem Romam revocata?

M. Præter illos tres, quos memoravi, Pontifices

tifices Maximos natione Gallos, *Clementem V. Joannem XXI.* seu *XXII.* & *Benedictú XI.* seu *XII.* quatuor alii Summi Pontifices, natione itidem Galli, Sedem Pontificiam in Galliis, seu Avenione fixerunt, videlicèt *Clemens VI. Innocentius VI. Urbanus V.* & *Gregorius XI.* qui postremus, ut mox referemus, relictâ tandèm Avenione, Romam petiit, & in eam Urbem, post diuturnum exilium ab Italis tot querelis, verbisque defletum, Sedem Pontificiam retulit. *Benedicto itaque XI.* seu *XII.* successit in Sede Pontificia *Clemens VI.* ante promotionem *Petrus Rogerius* dictus, natione Gallus, patriâ Lemovix, in territorio Castelli Malimontii natus ex nobili genere. Fratrem habuit *Guillelmum Rogerium* Comitem *Bellifortis*, qui fuit pater *Gregorii XI.* Pontificis. Apud Arvernos Monasterio *Casa-Dei*, Ordinis Benedictini, nomen dedit *Petrus Rogerius* antequàm pubertatis annos excessisset. Dehinc, Lutetiam missus, in Philosophicis, Theologicisque disciplinis excelluit, ac Lauream Doctoralem in Academia Parisiensi promeritus est. Abbas Fiscanensis primùm fuit, deindè Atrebatensis Episcopus, hinc Senonensis Archipræsul, tum Rotomagensis, posteà à *Benedicto XI.* seu *XII.* creatus Cardinalis xv. Kalend. Januarii anni MCCCXXXVII. tituli *SS. Nerei, & Achillei*, postremò, electus est Pontifex Maximus in Conclavi apud Fratres Prædicatores Avenionenses die VII. Maji an. MCCCXLII. & die Sacrâ Pentecostes, quæ fuit XVI. ejusdem mensis, coronatus est, & appellatus, ut mox diximus, *Clemens VI.* Hunc *Petrarcha litteratissimum Pontificem* appellat, tàm felicis & invictæ memoriæ, ut quod semel legisset, oblivisci nullatenùs pos-

possset, *& quod mirabilius est*, inquit, *hæc memoria magno quodam capitis ictu, cujus ingens suprema vertice cicatrix remanserat, ei provenerat.* Clementi VI. summis precibus, missâque honorificâ Legatione, Romani supplicarunt, ut in Urbem rediret. Sed eorum votis obsecundare haud potuit Summus Pontifex, quòd *Ludovicus Bavarus*, Imperator Ecclesiæ perduellis, Romam, totamque Italiam turbaret, quem proindè Pontifex anathemate percullit, eumque omni Jure ad Imperium exuit, ut videre est in ejus Decreto, & in Epistolis ad Principes Electores directis, quas in Ecclesiasticis Annalibus inseruit *Odoricus Raynaldus* ad an. MCCCXLVI. *Joannam* Siciliæ Reginam, ac Provinciæ Comitissam, Regno suo pulsam à *Ludovico* Ungariæ Rege, pœnas de nece *Andreæ* Regis fratris sui, ejusdemque *Joannæ* mariti, cujus illa suspicione laborabat, repetente, Avenione honorificè suscepit, insontem declaravit, eique dispensationem indulsit matrimonium ineundi cum *Ludovico* Tarentino Principe. Ab eadem Regina *Joanna*, cui pecuniæ opus erant, ut in suum Regnum, quod Ungarorum Rex reliquerat, cum marito suo redire posset, Avenionem cum omnibus Juribus emit idem Pontifex, ut videre est apud nostrum *Bzovium* ad an. MCCCXLVII. ubi Instrumentum ea de re confectum, seu Contractum venditionis ex Archivis Vaticanis, & Molis Hadriani exhibet. Piè obiit *Clemens VI.* die VI. mensis Decembris anni MCCCLII. cùm sedisset annos XI. Fuit Pontifex verè Maximus, clementiæ ac mansuetudinis laude insignis. Flagellantium Sectam damnavit anno MCCCXLIX. Jubilæum ab anno centenario ad quinquagesimum reduxit. Pacem inter Princi-

pes Christianos conciliare maximoperè studuit. Sacram Expeditionem contra Turcas, communes fidei hostes, indixit. Proferendis Ecclesiæ finibus, & extinguendo Græcorum Schismati, missis ad *Joannem Palæologum*, eorum Imperatorem, litteris ac Nunciis, animum adjecit, multùmque fuit sollicitus de Armenorum salute, ut liquet ex ea Epistola, quam Summus ille Pontifex scripsit ad *Consolatorem* Armeniæ Catholicum, & universum Clerum, in qua quatuordecim Capita circa authoritatem Ecclesiæ Romanæ, & Summi Pontificis credenda Armenis proponit, quam Epistolam recitat *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXLVI. num. 68.

Clementi VI. Pontifici Maximo successit in Cathedra S. Petri *Innocentius VI.* anteà dictus *Stephanus Alberti*, natione Gallus, Cardinalis Episcopus Ostiensis, electus Avenione Summus Pontifex die XVIII. mensis Decembris anni MCCCLII. Ab exordio Pontificatus sui constituit, ut omnes Prælati, aliique Beneficiarii ad Ecclesias suas sub anathematis pœnâ proficiscerentur, & in iis, juxtà sacros Canones, residerent. Sanxit etiam, ut Ecclesiastica Beneficia, nullâ habitâ ratione nobilitatis, seu generis claritatis, conferrentur tantùm viris doctrinâ & pietate probatissimis, & quibus Christi & Apostolorum vita cordi esset, sicut refert *Ægidius* Cardinalis Viterbiensis. Sacram contra Turcas Expeditionem à suo Decessore indictam promovere, & ad optatum exitum perducere, in votis maximè habuit. Cum Græcorum Imperatoribus *Cantacuzeno* primùm, deindè *Joanne Palæologo* de conjunctione Ecclesiæ Græcæ cum Romana per Lega-

tos

tos egit. Beguardos hæreticos in Germania exterminari jussit, & nascentem in Anglia hæresim, quæ Originale peccatum, & merita bonorum operum negabat, in ipso ortu extirpavit. In quosdam Fratres Minoritas, qui contra definitionem *Joannis XXI.* seu *XXII.* pertinacitèr disputabant, & spiritu potiùs Pithonico, quàm Prophetico, nonnulla vaticinia temerè in vulgus spargebant, severè animadvertit *Innocentius VI.* Pacis inter Principes Christianos conciliandæ, & potissimùm inter *Eduardum* Anglorum, & *Joannem* Francorum Reges procurandæ studiosissimus fuit. *Caroli* hujus nominis *IV.* Imperatoris inaugurandi provinciam *Petro Bertrandi* juniori, Ostiensi Episcopo, & *Ægidio Albornotio* Cardinalibus demandavit. *Ludovicum* Marchionem Brandeburgensem, *Ludovici Bavari* Imp. filium, Censuris Ecclesiasticis ob Schisma paternum irretitum, veniam enixè postulantem, in communionem Ecclesiæ recepit, post emissam ab eo professionis Formulam, quam ex Tabulariis Arcis S. Angeli, & Bibliothecæ Vaticanæ exhibet *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCLIX. Ordinibus Religiosorum Mendicantium, in ea, quam habuerunt cum *Richardo* Armachano Episcopo gravissimâ controversiâ, impensè favit idem Summus Pontifex, prohibuitque Archiepiscopis & Episcopis Angliæ, ne Fratres Mendicantes in Confessionibus excipiendis, Prædicationibus, Sepulturis, ac Eleemosynis impedirent, ac per suos subditos impediri permitterent. Obiit Avenione *Innocentius VI.* die XII. mensis Septembris anni MCCCLXII. Pontificatus anno X. & in Carthusia Villænovæ sepultus. Hunc Pontificem multis encomiis celebrat vitæ ipsius Author, qui

tamen testatur, eum carni & sanguini plus æquo indulsisse, & in nepotes ac propinquos profusiorem fuisse, quàm Pontificia dignitas postulabat.

Innocentium VI. in Sede Pontificia excepit *Urbanus* hujus nominis *V.* dictus antea *Guillelmus Grimoaldus* natione Gallus, Grisaco in Diœcesi Mimatensi oriundus, Ordinis Benedictini Monachus, Cœnobii S. *Victoris* apud Massiliam Abbas, Sedis Apostolicæ in Regno Siciliæ & Neapolis Legatus, & tandem, præter suam & omnium expectationem, Deo inspirante, Summus Pontifex, absens licèt, electus est Avenione die XXIII. mensis Septembris anni MCCCLXII. & die VI. mensis Novembris ejusdem anni fuit in eadem Civitate coronatus atque consecratus. Sub initia Pontificatus sui Tyrannos Italiæ domuit ac in ordinem redegit *Urbanus V.* Sacram Expeditionem contra Asiaticos Saracenos indixit, quæ tamen optato exitu caruit. Romam anno MCCCLXVII. iter suscepit, & huic Urbi Sedem restituit, in qua fuerat à S. *Petro* collocata. Excepit in eadem Urbe *Joannem Palæologum* Græcorum Imperatorem, qui subsidii contra Turcas à Latinis impetrandi spe inductus, Romam accessit anno MCCCLXIX. ubi Schisma ejuravit, & Ecclesiæ Romanæ fidem professus est, juxtà præscriptam ab eodem Summo Pontifice formulam, quam refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCLXIX. Rebus in Italia ex animi sententia compositis, Avenionem anno MCCCLXX. repetiit *Urbanus V.* quamvis eum, si in Gallias rediret, confestim moriturum S. *Brigitta* à Deo edocta ipsi prænunciasset. Verùm, gravissimis causis ac rationibus, quas inter præcipua fuit Regum Galliæ & Angliæ conciliatio, permo-

motus Summus ille Pontifex, Româ profectus Avenionem pervenit die XXIV. mensis Septembris, ubi paulò post morbo correptus, piè obiit die IX. mensis Decembris ejusdem an. MCCCLXX. Pontificatus IX. *Petrarcha* Epistola 1. libri 7. *Rerum Senilium*, hunc Pontificem Maximum laudat, quòd Academias, Collegia, ac Viros litteratos suo patrocinio foverit, quòd Disciplinam Ecclesiasticam instauraverit, mores reformarit, Beneficiorum pluralitatem damnaverit, Residentiam in suis Ecclesiis ac Beneficiis Prælatis, aliisque Beneficiariis districtè injunxerit, quòd denique immoderatum vestium resecuerit luxum, quem idem Scriptor, facundiâ, & arte poëticâ sui Sæculi facilè Princeps, ibidem elegantèr describit. Adeò à voluntate propinquos suos ditandi, aut promovendi alienus fuit *Urbanus V.* ut nepotem suum, non Principem, aut primariæ nobilitatis fœminam, sed filiam Mercatoris Montispessulani ducere voluerit. *Jesuatorum* Ordinem à B. *Joanne Columbano* institutum, & Ordinem *Salvatoris* à Sancta *Brigitta* conditum approbavit idem Summus Pontifex, sibique æternùm devinxit Ordinem Fratrum Prædicatorum, dum ei concessit Corpus S. *Thomæ Aquinatis*, quod in Monasterio Fossæ Novæ Cisterciensis Ordinis sepultum erat, illudque in Tolosanum nostri Ordinis Conventum deferri jussit. Brachium verò dextrum ejusdem Sancti Thomæ Aquinatis Parisios transmitti voluit, eoque inæstimabili thesauro, nobisq; charissimo, ditavit Conventum ac Collegium nostrum *Sancti Jacobi*, quod Viris illustribus semper abundavit.

Mortuo *Urbano V.* & sepulto in Cœnobio

S. *Victoris* Massiliensi, ubi, teste laudato *Petrarcha* Epistolâ 13. libri 13. miraculis post obitum claruit, electus est, consentientibus Cardinalium suffragiis, Pontifex Maximus *Petrus Rogerii*, natione Gallus, patriâ Lemovicensis, *Clementis VI.* ex fratre *Guillelmo* Comite *Belfortio* nepos, S. *Mariæ Novæ* Diaconus Cardinalis, ac die v. mensis Januarii anni MCCCLXXI. consecratus & coronatus est, dictusq; *Gregorius XI.* Tantam sibi omnium conciliaverat benevolentiam, ut teste *Spondano* ad ann. MCCCLXX. *absque ulla mora, aut discordia renunciatus fuerit omnium Cardinalium consensu Pontifex, solo ipso diu renitente, & onus aversante; cui demùm, ne videretur divinæ voluntati resistere, humeros suppostuit nondùm quadragenarius, statura autem parvus, debilis atque imbecillæ valetudinis.* Statim ac ad Summi Pontificatus apicem evectus fuit *Gregorius XI.* de acceptis à se Catholicæ Ecclesiæ gubernaculis totius Orbis Christiani Præsules ac Principes certiores fecit, in primis *Carolum V.* Galliarum Regem; quem hortatus est, ut, suorum Progenitorum more, Ecclesiam meritis obsequiis prosequeretur, ac viciffim studia Apostolica atque benevolentiam se lubentissimè in ipsum expliciturum spopondit. Ad conciliandam pacem inter Galliæ & Angliæ Reges Legationem misit, quæ tamen, propter pertinaces duorum horumce Regum simultates, felici exitu caruit. Sacræ contra Turcas in Oriente promovendæ Expeditionis percupidus, Legatos ad *Joannem Palæologum* Græcorum Imperatorem misit, ut Orientales Occidentalesque Christianos arctiori fœdere ad compescendam Turcarum feritatem devinciret. Propagandæ etiam Catholicæ Fidei studio

dio accensus,selectos ex Ordine præsertim Fratrum Prædicatorum Religiosos Viros spiritu Apostolico actos, & zelo flagrantes salutis animarum, in varias Orientis regiones ad Infidelium conversionem direxit. Pro asserenda Ecclesiastica libertate, & vindicandis Ecclesiæ juribus strenuè allaboravit *Gregorius XI.* Hinc Florentinos in libertatem Ecclesiæ injurios perstrinxit gravissimâ excommunicationis sententiâ, quam noster *Bzovius* ex Vaticano Codice descripsit ad annum MCCCLXXV. Numero XV. Eo fulmine perterriti Florentini, S. *Catharinam Senensem* Ordinis S. *Dominici* Virginem Sacram, quam sincera in Deum pietas, illibata vitæ castimonia, flagrans in pauperes charitas, in Ecclesiam zelus, & beatissima cœlestium donorum copia supra fœminæ conditionem evexerant, obnixè rogarunt, ut pro ipsorum reconciliatione Legatione ad Summum Pontificem persungeretur. Eorum votis annuens Virgo Sancta Aveinionem profecta est, & ad pedes Summi Pontificis *Gregorii XI.* effusa, hæc verba ab eo audire meruit: *Vt omnibus pateat, quia pacem cum eis*, seu Florentinis, *volo, ecce pacem ipsam pono in manibus tuis, carissima Filia; tu tantùm recommendatum habeas bonorem Ecclesiæ Sanctæ*. Pontificem Maximum Florentinis iratum omni procul dubio placasset Catharina Senensis, nisi ejus consiliis,& *Gregorii XI.*pietati intercessisset Florentinorum contumacia. Non inutilis tamen fuit hæc Sanctæ Catharinæ Senensis Legatio. Nacta siquidem Sancta illa Virgo opportunam occasionem sæpiùs colloquendi cum *Gregorio XI.* Pontifice Maximo, quem crebris antehac litteris Spiritus Sancti unctione perfusis de reditu ad Ur-

bem Romam tandem suscipiendo sollicitaverat; tam egregiè miserum Italiæ jampridem armorum strepitu funestatæ statum depinxit, tantâque sermonis efficaciâ ei ob oculos posuit necessitatem Sedem Pontificiam in Urbem Romam postliminio referendi; ut Summus Pontifex precibus, consiliis, & vehementibus Sanctæ hujus Virginis adhortationibus permotus, relictâ Avenione Romam accesserit, eòque appulerit die XVII. mensis Januarii anni MCCCLXXVII. ingenti pompâ à Romanis se suaque ei subjicientibus susceptus, ibidemque anno sequenti die XVII. mensis Martii, Sacramentis Ecclesiæ magnâ pietate perceptis, mortuus est. Scribit *Gersonius*, Sacræ Facultatis Parisiensis Cancellarius, lib. *De Examine Doctrinarum* Par. 2. Consideratione 3. hunc Summum Pontificem, paulò antequam moreretur, habentem in manibus Sacrum Christi Corpus, doluisse, se faciliùs, quàm par fuisset, visionibus ac revelationibus adhibuisse fidem, & dimisso suorum rationabili consilio, ea præstitisse; quæ illum & Ecclesiam in discrimen Schismatis imminentis infelicitèr traxerant. Iis autem verbis suasiones S. *Brigittæ*, & S. *Catharinæ Senensis* de Urbe repetenda Summum hunc Pontificem indicare voluisse nonnulli post *Gersonium* Scriptores existimant. Sed id loco fabulæ jure merito haberi debet. Primò, quia de hac protestatione *Gregorii XI.* propediem morituri ne minimum quidem verbulum facit Author coævus, qui hujus Pontificis Vitam ac Gesta descripsit. *Gersonii* autem hac in re fides sublesta omninò esse debet, quippè qui longè post obitum *Gregorii XI.* scripserit. Secundò, *Gregorius XI.* sanctitatem Catharinæ Senensis probè

probè compertam habebat, ejus Legatione, etiam post suum in Italiam reditum, pro componendo Florentinorum dissidio, usus fuerat; quin & ejus spiritum probaverat, eamque Prophetiæ dono esse illustratam cognoverat, cùm *Illi votum suum de petenda urbe in occulto factum, & sibi soli ac Deo notum, sese divinitùs cognovisse monstrauit*, ut *Pius II.* Pontifex Maximus in Bulla Canonizationis ipsius testatur. Quî igitur credibile est, hunc Summum Pontificem *Gregorium XI.* de sanctitate, & cœlestibus Catharinæ Senensis donis optimè instructum, voluisse, paulò ante mortem coram omnibus protestari, se suasionibus & visionibus ejusdem Sanctæ Virginis plus æquo credidisse, maximè cùm ipse sciret, se non tam hisce suasionibus, quàm gravissimis adductum rationibus Romam profectum fuisse, videlicèt ut Sedem suam, sicut tenebatur, repeteret, &, Civitatibus Ecclesiæ Romanæ perduellibus ad obedientiam redactis, pacem universæ Italiæ redderet. Si plura scire aveas de Summis Pontificibus, qui Avenione Sedem suam habuerunt, scilicet de *Clemente V. Joanne XXI.* seu *XXII. Benedicto XI.* seu *XII. Clemente VI. Innocentio VI. Urbano V.* & *Gregorio XI.* Legesis *Franciscum Bosquetum*, qui Historiam, Gestaque horumce Pontificum, qui è Gallia oriundi Avenione consederunt, ex coævis Scriptoribus accuratè descripsit, ac perdoctis Annotationibus illustravit.

D. Funesto Schismate, post *Gregorii XI.* obitum, Ecclesiam fuisse exagitatam, ac in summum discrimen adductam sæpiùs audivi à viris eruditis, qui etiam asserebant, hoc Schisma omnium, quæ unquam in Occidente fuerunt, sine controversia

cala-

calamitosissimum, teterrimum & perniciosissimum fuisse, illudque quinquaginta fermè annis inexplicabili Ecclesiæ, & Christianæ Religionis damno perdurasse. Hujus itaque exitialis Schismatis, quod diu divexavit Ecclesiam, originem aperire, & mala, quæ inde orta sunt, breviter referre juvat.

M. Post obitum *Gregorii XI.* Pontificis Maximi cùm Cardinales, ut moris est, Conclave ingressi, de novo sufficiendo Pontifice deliberarent, Populus Romanus metuens, ne, creato ab iisdem Pontifice Gallo, Sedes Pontificia Româ in Gallias denuò transferretur, effractis Conclavis foribus, in illud tumultuans ac furens irrupit, & Cardinalibus præsentaneam mortem comminatus est, nisi, abjectâ omni cunctatione, in Romani, vel saltem Itali Pontificis electionem consentirent. Eâ vi adacti Cardinales, ut periclitanti vitæ suæ consulerent, Populi Romani votis morem gesserunt, elegeruntque Pontificem *Bartholomæum Prignanum*, patriâ Neapolitanum & Archiepiscopum Barensem, qui posteà, sedato populi tumultu, præsentibus & consentientibus Cardinalibus, coronatus est, dictusque *Urbanus VI.* Hoc pacto tumultus in electione *Urbani VI.* excitati in optatam tranquillitatem conversi videbantur, cùm ecce subitò atrocior cœpit sævire tempestas. *Urbanus* quippè Pontifex paulò post suam coronationem, Cardinalium mores duris ac intempestivis increpationibus redarguendo, sibi illos ità infensos reddidit, ut ipsi, conjuratione adversùs eum factâ, Anagniam, sub specioso obtentu caloris æstivi vitandi causâ, secesserint numero tredecim, natione Galli, excepto *Petro de Luna*, Aragonio, ubi coram *Petro de Creso*,

Ar-

Archiepiscopo Arelatensi, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Camerario, ac Judice Ordinario, protestati sunt de vi sibi illata, & de electione *Urbani VI.* metu extortâ. Dein, *Urbano VI.* diem dixerunt, in eum sententiam tulerunt, ac litteras ad universos Fideles scripserunt, quibus declarabant *Bartholomæum Barensem* esse intrusum. Promulgatâ sententiâ, Fundos, Regni Neapolitani Urbem, sese receperunt, & tribus Cardinalibus Italis tractis in partes, solo Cardinali Sancti *Petri* cum *Urbano VI.* remanente, *Robertum Gebennensem*, Tituli Sanctorum duodecim Apostolorum, annos dumtaxat XXXVI. natum, Pontificem elegerunt die XXI. Septembris anni MCCCLXXVIII. qui *Clemens VII.* appellatus est. Sic, proh dolor! conflatum est Schisma, quod diù luctuosam reddidit Ecclesiæ faciem, cùm duo Summi Pontifices, quorum unus Romæ, alter Avenione sedebat, Petri Sedem eodem sibi tempore vendicarent. Suos uterque habebat auctores, patronosque maximos ac sanctissimos; hinc inde Provinciæ, Regna, Reges, Doctores, Jurisconsulti, Præsules, Concilia, jura stabant; verbo dicam, adeò difficile erat judicare, quam in partem veritas & justitia vergerent, ut Eminentissimus Cardinalis *Baronius* Annalium Ecclesiasticorum parens, non dubitaverit scribere ad amicum suum *Sirmondum* Societatis Jesu, se nihil æquè reformidare, quàm pervenire ad hujusce Schismatis tempus, de quo quid statuendum, non esset liberè pronunciaturus: *Fuisse tamen videtur*, inquit *Spondanus* in continuatione *Baronii* ad ann. MCCCLXXVIII. *Ecclesiæ Catholicæ sensus, Urbanum, ejusque Successores Italiam colentes, extitisse veros ac legitimos Pontifices.*

Quod

Quod verò magis parti Clementis incommodavit, fuit; quòd tam ipse Clemens, quàm cæteri Cardinales ejus fautores suis litteris & gestis per aliquot mensium spatium universo Orbi persuasum voluissent Urbanum ritè electum esse, & ex eorum sententia omnes ubique populi sic opinati fuissent. Hinc est, quòd in pervulgatis Tabulis Chronologicis Romanorum Pontificum locum obtineant *Urbanus VI.* ejusque successores, nulla verò in iis mentio fiat *Clementis VII.* & *Benedicti XII.* seu *XIII.* qui Avenione nomen Summi Pontificis sibi arrogarunt. Gravissima mala, quibus tempore Schismatis afflicta est Ecclesia elegantèr *Spondanus*, loco mox à me laudato, describit his verbis: *Pontifices autem*, quorum unus Romæ, alter Avenione sedebat, *sibi invicem insidiantes, & mutuis dirarum & anathematum fulminibus tam inter sese, quàm sequaces ferientes; necnon & armis ferreis, etiamque cum prædicatione Crucis, velut in Infideles, persequebantur. Quòd unus ligabat, alter solvebat: quod unus concedebat, alter rescindebat. Fiebant ex utraque parte processus, privationes, execrationes, sequebantur lites, rapinæ, cædes cum ingenti scandalo, ruina, & subsannatione; præter aliorum morum corruptiones, depressiones bonorum, exaltationes reproborum, rerum sacrarum turpia commercia, contemptum legum, Disciplinæ abolitionem, hæresum atque errorum succretionem, & omnis denique fidei, pietatis, ac religionis extinctionem, de quibus sunt frequentissimæ Auctorum illius, & subsequentium temporum atque gravissimæ querimoniæ, & lugubres lamentationes.* Post mortem *Urbani VI.* quæ accidit Romæ Idibus Octobris anni MCCCLXXXIX. cùm sedisset annos XII. non extinctum est Schisma, summo siquidem consensu

sensu Cardinales *Urbani VI.* obedientiæ in ejus locum elegerunt *Petrum Thomacellum* Cardinalem Neapolitanum annos natum dumtaxat quadraginta quinque, dictum *Bonifacium IX.* quem morum integritate ac gravitate conspicuum fuisse testatur *Theodoricus Niemus*, Scriptor coævus. Obiit *Bonifacius IX.* Romæ Kalendis Octobris anni MCCCCIV. postquàm sedisset annos quindecim ex morbo calculi, quem jacturâ castitatis pravo Medicorum consilio sanare vel levare noluit, & mori quàm fœdari maluit, sicut refert S. *Antoninus* 3.part. Chronici Tit.22. cap.3. Interim Cardinales obedientiæ *Clementis VII.* qui Avenione nomen Summi Pontificis retinebat, in fovendo Schismate perseverarunt. Mortuo siquidem Avenione ex Apoplexia *Clemente VII.* die XVI. Octobris anni MCCCXCIV. contemptis precibus Galliarum Regis, qui eos rogaverat, ut non eligerent Pontificem, sed vias potiùs extinguendi Schismatis sollicitè quærerent, mox delegerunt *Petrum de Luna*, Cardinalem Aragonium, *Benedictum XII.* seu *XIII.* nuncupatum, addito juramento de abolendo Schismate, sed fictè & verbo tenus dumtaxat, cùm ejusmodi juramentum, quamdiù vixit, nunquàm implere voluerit, sæpè licèt sacris Ecclesiæ fulminibus ictus, sicut opportuniùs ostendemus in nostris Colloquiis in Historiam XV. Ecclesiæ Sæculi. Hìc obitèr observasse sufficiat, in abolendo diro illo Schismate, præ cæteris aliis, Academiæ Parisiensis prudentiam singularem, eximiamque fidem tum temporis maximè enituisse. Ea quippè celeberrima Academia extinguendi Schismatis tres proposuit vias, cessionis, compromissionis, & Concilii Generalis. At

Petrus

Petrus de Luna, dictus *Benedictus XII.* seu *XIII.* cogi posse negabat, ac se Francorum, & Aragonum opibus sustentans, bellum atrox & intestinum fovebat. Ruebant interim in his tenebris homines ambitione, odio, invidiâ, partium studio concitati, quasi offusa sempiterna Christianæ Reipublicæ nox esset. Instabat in rem Ecclesiæ Imperator *Sigismundus*, Galliam, Hispaniam, Angliam, Italiam circumcursabat, ut dissidentes & convulsas Orbis partes componeret: nihil promovebat. Antistites, qui Pisas convenerant, nihil profecerant aliud, nisi ut ad duos Pontifices Maximos tertius adderetur. Tandem pacem & concordiam frustrà quæsitam à Regibus, Imperatoribus, Jurisconsultis ac Doctoribus, Orbi Christiano jactato, & extrema omnia metuenti dedit *Carolus VI.* Galliarum Rex, qui celeberrimæ Academiæ Parisiensis secutus consilium, ab obedientia *Petri de Luna*, quem *Benedictum XIII.* appellant, recessit. Quò factum est, ut destitutus à Gallia *Benedictus* conciderit, ac subrogato brevi posteà in Concilio Generali Constantiensi *Martino V.* vetus illud ac fatale Schisma post annos ferè quinquaginta sublatum sit. Sed hæc, quæ spectant progressum ac finem istius Schismatis à nobis hic breviter perstricta, latiùs expendemus in nostris Colloquiis in Historiam XV. Ecclesiæ Sæculi.

D. Defieruntne Græci, post captam à Francis cum Venetis fœderatis urbem Constantinopolim, anno, ut in superiori Colloquio observasti, MCCIV. suos habere Patriarchas Constantinopolitanos?

M. Etsi Franci cum Venetis fœderati, post captam urbem Constantinopolim, Latinum elegerint

rint Patriarcham Constantinopolitanum *Thomam Maurocenum*, natione Venetum, secundùm Pacta ante urbis expugnationem conventa, ut scilicet ex illa gente, quæ Imperatorem Constantinopolitanum non haberet, Patriarcha designaretur; suos tamen Græci Schismatici semper habuerunt Patriarchas Constantinopolitanos, quorum seriem exhibent *Joannes Leunclavius* lib. 4. Juris Græco-Romani, *Panvinus Onuphrius* in Chronico Ecclesiastico, & *Philippus Cyprius* in Chronico Ecclesiæ Græcæ, quod *Nicolaus Blancardus* è manuscripto Byzantino primus vulgavit, & Latinè reddidit. Sed quia isti Scriptores variant in annis Græcorum Patriarcharum Constantinopolitanorum, sequar ipse horumce Patriarcharum Chronotaxin, quam in suo Chronico Ecclesiastico texuit *Panvinus Onuphrius*, quæque mihi longè accuratior videtur. Mortuo anno millesimo ducentesimo *Georgio Xiphilino* Patriarcha Græco Constantinopolitano, sicut diximus in Colloquio secundo in Historiam duodecimi Sæculi, successit in Sede Constantinopolitana *Joannes Camaterus*, qui obiit in Didymothico, civitate Thraciæ, anno MCCV. Extat lib. 4. Juris Græco-Romani Synodale Decretum istius *Joannis Camateri* Patriarchæ Græci Constantinopolitani, quo prohibetur, ne Vir unus Sobrinas duas uxores ducat. Post obitum *Joannis Camateri* vacavit Sedes Constantinopolitana apud Græcos per annum unum & menses decem, undè anno MCCVII. *Michaël IV. Autorianus* fuit designatus Patriarcha Constantinopolitanus à *Theodoro Lascari* Græcorum Imperatore, suamque Sedem tenuit Nicææ, & vita functus est anno MCCXIII.

post

postquam sedisset annos quinque & menses sex. In *Michaëlis* defuncti locum suffectus est Patriarcha Constantinopolitanus *Theodorus* hujus nominis *II.* qui, postquam sedisset duobus annis, è vivis excessit anno MCCXV. eique successit *Maximus* hujus nominis *II.* Monachus, qui tantùm septem mensibus sedit. In *Maximi* locum substitutus est *Manuel Charitopulus* Monachus, qui obiit anno MCCXXI. cùm sedisset annos IV. & menses septem. Post *Manuelem Charitopulum* electus est Patriarcha Constantinopolitanus *Germanus* hujus nominis *II.* qui sedit annos XVII. & menses sex, suâque Sede fuit expulsus anno MCCXXXIX. Hic Patriarcha Græcus Constantinopolitanus unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina promovere pro viribus studuit, sed eam ad optatum exitum perducere haud potuit, sicut jam observavimus in superiori Colloquio. Dejecto sua Sede *Germano* subrogatus est *Methodius* hujus nominis *II.* qui sedit tantùm menses tres, eoque mortuo Thronum Constantinopolitanum conscendit *Manuel* hujus nominis *II.* qui sedit annos quatuordecim, & obiit anno MCCLIV. Post illius mortem *Germanus II.* qui, ut mox diximus, è Sede Constantinopolitana deturbatus fuerat, in eam restitutus est, ac per annum integrum tenuit, hoc est, usque ad annum MCCLV. Post mortem *Germani II.* Patriarchæ Constantinopolitani, de electione successoris, à quo coronaretur novus Græcorum Imperator, filius *Joannis Ducæ*, dictus ab avo materno *Theodorus Lascaris*, deliberatum est. Omnium penè suffragia,& ipsius in primis Imperatoris,propendebant in *Nicephorum Blemmydam*, Virum id ætatis magnâ pietate, & sacræ prophanæque eruditionis

famâ

famâ percelebrem, qui & Orationes duas de Processione Spiritus Sancti à Patre & Filio contra Græcos Schismaticos conscripsit. Sed hanc dignitatem pertinaci modestiâ recusavit. Hic est ille *Nicephorus Blemmyda* Abbas Monasterii, quod suis extruxerat sumptibus, cujus ad templum cùm se aliquando *Marcesina*, pellex *Joannis Ducæ* Græcorum Imperatoris, & ab eo efflictim adamata, magno cum fastu ac satellitio contulisset, intrepidâ constantiâ ei fores occludi jussit, ob publicam ejus impudicitiam, quam crebris sermonibus & calamo fortiter insectabatur. Id ægrè admodum tulit superba mulier, & Imperatorem, qui eam deperibat, ad ultionem omnibus adhibitis artibus, atque juvante assentatorum turba, incitare conata est. At *Joannes Ducas*, Imperator licèt Schismaticus, dolens quòd hactenùs impuris *Marcesinæ* amoribus illaqueatus fuisset, obortis lachrymis & voce suspiriis interruptâ, sic *Marcesinam* pellicem suam, & Aulicos, qui ejus animum in *Nicephorum Blemmydam* commovere satagebant, affatus est: *Quid me ad Virum justum puniendum impellitis? nam si ego sine probro & ignominia vivere voluissem, Imperii Majestatem inviolatam conservassem. Nunc cùm ipse meæ, atque adeò ipsius Imperii contumeliæ causam præbuerim, meritis meis gratia refertur, ut malæ sementis malam messem percipiam*. Ita refert *Nicephorus Gregoras* lib. 2. Historiæ. Idem etiam constat ex ipsiusmet Abbatis *Nicephori Blemmydæ* Epistolâ ad multos eâ de re scriptâ, quam apud *Leonem Allatium* lib. 2. de perpetuo consensu cap. 14. & apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCLV. Num. LXXV. legere est. Huic igitur Abbati *Nicephoro Blemmydæ* præcla-

ris virtutibus exornato, Patriarchatum Constantinopolitanum obtulit *Theodorus Lascaris* Græcorum Imperator, filius *Joannis Ducæ*, eum tamen sublimem illam dignitatem modestè suscipere detrectantem impensiùs urgere noluit, quia licèt eum ob religionem & sapientiam plurimi faceret, ob morum tamen integritatem ac severitatem haud parum metuebat. Eam ob rem *Theodorus Lascaris* Græcorum Imperator, Patriarcham Constantinopolitanum designavit *Arsenium*, Monachum simplicem, illiteratum, Sacris Ordinibus necdùm initiatum, quem ab Episcopis consecrari jussit. Hi verò Imperatoris mandatis actutum mores gerentes, infrà eamdem hebdomadam *Arsenium* Diaconum, Presbyterum, & Patriarcham inaugurarunt. Hic est ille *Arsenius* Patriarcha Constantinopolitanus, qui, ut in superiori Colloquio dicebamus, *Theodorum Lascarim* Græcorum Imperatorem solemni ritu coronavit, sed post mortem illius Imperatoris Sede sua deturbatus est à *Michaële Palæologo* Græcorum Imperatore, & in ejus locum suffectus est *Nicephorus II.* Metropolita Ephesinus. Anno tamen MCCLXI. quo *Michaël Palæologus* Constantinopolim urbem Græcorum subjecit Imperio, & Latinos fugavit, in suam Sedem Constantinopolitanam à *Michaële Palæologo* restitutus est *Arsenius*, è qua rursus dejectus, & in exilium missus est ab eodem *Michaële Palæologo* Græcorum Imperatore, quem excommunicaverat *Arsenius*, eo potissimùm nomine, quòd *Michaël Palæologus*, ut Imperium sibi suisque per fas & nefas confirmare posset, *Joannem*, filium *Theodori Lascaris*, Imperii hæredem legitimum, qui tunc annum ætatis decimum agebat,

igni-

igniti crepitaculi objectu excæcasset. In locum itaque *Arsenii* Patriarchæ Constantinopolitani in exilium ultra Proconnesum ablegati *Michaël Palæologus* Græcorum Imperator electione Cleri substitui curavit *Germanum* hujus nominis *III.* qui erat Metropolita Hadrianopolitanus. At *Germanus* in Sedem Constantinopolitanam intrusus, cùm injuriis ac contumeliis à vulgo proscinderetur, quòd *Arsenii* adhuc viventis Sedem occuparet, sese eâ dignitate abdicare coactus est, inque ejus locum ordinatus est Patriarcha Cōstantinopolitanus *Josephus* Monachus, qui sedit annos XIII. & anno MCCLXXIV. à *Michaële Palæologo* è solio Patriarchali dejectus, atque in ordinem redactus est, eò quòd concordiæ Græcos inter & Latinos initæ in Concilio Generali Lugdunensi secundo celebrato eodem anno MCCLXXIV. consensum pertinaciter denegaret. Deposito *Josepho* anno MCCLXXIV. consecratus est Patriarcha Constantinopolitanus *Joannes* hujus nominis *X.* dictus *Beccus*, seu *Veccus*, eximiæ vir integritatis, & eruditionis, qui, coactâ frequenti Episcoporum Græcorum Synodo, ea, quæ in Concilio Generali Lugdunensi II. pro unione Ecclesiæ Græcæ cum Latina gesta fuerant, confirmavit, Epistolamque Synodicam misit ad *Joannem XX.* Papam, in qua Latinorum dogmata pereruditè & eleganter enuntiabantur. Hujus Patriarchæ Græci Constantinopolitani egregias laudes *Nicephorus Gregoras* his verbis contexit: *His temporibus Magnæ Ecclesiæ Chartophylax erat Joannes Beccus, vir excellentis ingenii, & doctrinarum studiis ab ineunte ætate institutus; prætereà, tantis naturæ donis ornatus erat, quantis*

quisquam alter illius ævi. Nam & proceritate corporis, & majestate vultus, & facundia atque acumine ingenii ad omnes res idonei, aliisque dotibus præstabat, qui cùm Imperatoris decreto (de pace cum Latinis ineunda) *acritèr adversaretur, Imperator nihil non tentavit, tam per se, quàm per alios eruditione conspicuos, ut legitimis rationibus eum adduceret ad assentiendum .... Ea spe frustratus Imperator, eum, omneque fermè genus in teterrimos carceres conjecit. Tum Nicephori Blemmydæ Scripta ad Beccum misit; quibus ille perlectis, Sanctorum libros, è quibus Blemmydas sua collegerat, ultrò postulavit. Itaque brevi tempore testimoniorum acervum collegit, quæ integra volumina implere possent, & qui dudùm Latinis adversatus erat, mutata sententia, victoriam aliò transtulit. Quamobrem Patriarchica Sede conscensa, Imperatoris unus fuit omnia, & lingua, & manus, & velocis Scribæ calamus, docendo, scribendo, & dogmata finiendo, &c.* Concordiam Ecclesiæ Græcæ cum Latina semper fovit ac defendit J*oannes Beccus*, seu *Veccus*, Patriarcha Constantinopolitanus. At, mortuo Imperatore *Michaële Palæologo*, Sede suâ an. MCCLXXXIV. pulsus est ab *Andronico* Græcorum Imperatore, & *Michaëlis Palæologi* filio, qui, ut jam observavimus, à Latinis adeò alienum gerebat animum, ut patrem suum *Michaëlem Palæologum*, in odium concordiæ cum Ecclesia Romana, quam, dum in vivis esset, totis viribus promoverat, ne plebejâ quidem sepulturâ, teste *Nicephoro Gregora*, Græco Schismatico, dignari voluerit. Quod etiam ipsemet *Andronicus* Imperator apud *Pachymerem*, Scriptorem itidem Græcum Schismaticum, lib. 12. Historiæ testatur his verbis: *Etenim sententia illa* (de unione Ec-

Ecclesiæ Græcæ cum Latina) *heri aut nudiustertius nondùm benè radicata, avulsa est nostra sollicitudine. Et qui illa egerat, licèt pater esset, licèt de nobis optimè meritus, licèt amicissimus, & quidquid aliud dixeris, sive consanguinitatis, sive beneficii nomen, nullis, quod ad nos fuit, nec iis etiam, quæ quilibet Christianus consecutus fuisset, justis persolutis, inglorius jacet, Vir & Imperator hostibus formidandus, & singulariter mihi omni amore dignus. Nihilominùs id visum & actum est.* Hic itaque *Andronicus* Græcorum Imperator, cùm in Latinos pessimè esset affectus, *Joannem Beccum*, seu *Veccum*, de Ecclesiarum Græcæ & Latinæ unione assiduè sollicitum, Sede Constantinopolitanâ an. MCCLXXXIV. dejecit, & in eam intrusit *Gregorium*, seu *Georgium Cyprium*, Schismaticum, qui, ut observat doctissimus Pater *Michaël Lequien* in Dissertatione I. Damascenica *De processione Spiritus Sancti*, Palamitarum hæresim, de qua in sequenti Colloquio sermonem habituri sumus, præformavit, multaque scripsit contra Latinos, sed præcipuè contra *Beccum*, seu *Veccum*, quem cum Latinis consentientem *Andronicus Senior*, Græcorum Imperator, Sede Constantinopolitanâ, ut mox diximus, exturbavit. At *Veccus* graviori rationum pondere, utpotè pro veritate pugnans, *Georgium Cyprium* confutavit, & quamvis Patriarchatu esset ejectus, nec exiliis, nec carceribus, nec aliis cruciatibus ac pœnis deterreri potuit, quin ad extremum usque spiritum invictâ constantiâ Ecclesiæ Latinæ dogmata propugnaret, eaque à Græcorum Schismaticorum calumniis strenuè vindicaret. *Georgius Cyprius* Sedem Constantinopolitanam tenuit sex annis, hoc est usque ad annum MCCXC. quo

Patriarchatu cessit. Eodem anno Sedem Constantinopolitanam occupavit *Athanasius*, seu *Anastasius*, qui postquam sedisset annos quatuor, dejectus est, ejusque loco subrogatus est *Joannes XI.* dictus *Sozopolites*, Monachus, anno MCCXCIV. qui Patriarchatu potitus est annos sex, & obiit anno MCCC. Post illius mortem *Athanasius* seu *Anastasius* in Thronum Constantinopolitanum restitutus est anno MCCCI. & postquàm sedisset annos octo, sese abdicavit, vacavitque Sedes Constantinopolitana annos duos. *Nipho,* Metropolita Cyzicenus, electus est Patriarcha Constantinopolitanus anno MCCCX. sedit annos tres, menses decem. Patriarchali dignitate se exuit, ac post ejus cessionem vacavit Sedes Constantinopolitana annum unum. Post breve illud Interpontificium, Sedem Constantinopolitanam obtinuit *Joannes XII.* dictus *Glycis* Logotheta anno MCCCXVI. seditque annos quatuor, & obiit anno MCCCXX. Ei successit *Gerasinus* Monachus Monasterii Montis Manganii, qui sedit annum unum & menses aliquot. Post obitum *Gerasini* in Throno Constantinopolitano collocatus est *Esaias* Monachus anno MCCCXXII. seditque annos XVIII. & menses aliquot, id est, usque ad annum MCCCXLI. quo anno vitâ functus est, ac successorem habuit *Joannem XIII.* Aprinum, qui sedit annos XIX. Ei in Patriarchatu Constantinopolitano successit *Callistus*, Monachus, qui, postquam sedisset annis quatuor, migravit è vita anno MCCCLXIV. Post *Callistum*, Ecclesiam Constantinopolitanam *Philotheus*, seu *Philetus* rexit annos tredecim, menses sex & dies aliquot, ad annum usque MCCCLXXVIII. eique successit *Nilus*, qui sedit annis XX. & diem ultimum clausit anno

anno MCCCXCVIII. Denique, in ſerie Patriarcharum Græcorum, qui Sæculis XIII. & XIV. Eccleſiam Conſtantinopolitanam gubernarunt, ultimus recenſetur *Antonius* Monachus, qui ſedit annis v. hoc eſt, ab anno MCCCXCVIII. uſque ad an. MCCCCIII. Habes nunc Chronotaxin Græcorum Patriarcharum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ad initium uſque Sæculi decimi quinti, quam obſcuram per ſe licèt, ac multis tenebris obſitam, accuratiori calculo hìc digerere, & in meliorem ordinem diſponere pro modulo noſtro tentavimus.

D. Oſtendiſti, ut benè memini, in Colloquio II. in Hiſtoriam duodecimi Sæculi, Latinos Crucefignatos ſub finem undecimi Sæculi in Palæſtinam venientes, deviĉtis Saracenis, & captâ Hieroſolymâ, Latinos Patriarchas Eccleſiæ Hieroſolymitanæ præfeciſſe, quorum Catalogum ibidem texuiſti uſque ad Patriarcham diĉtum *Monachum*, qui in Diœceſi Florentina natus præfuit Eccleſiæ Hieroſolymitanæ ab anno MCXCIV. uſque ad annum MCCIX. Nunc igitur ſcire velim, an poſt illum Patriarcham Latinum, diĉtum *Monachum*, alii fuerint Patriarchæ Latini, qui Sæculis XIII. & XIV. Eccleſiam Hieroſolymitanam gubernarint?

M. Seriem Patriarcharum Latinorum, qui ſub finem XI. ſæculi, poſt captam à Crucefignato Latinorum Exercitu Hieroſolymorum urbem, Eccleſiam Hieroſolymitanam rexerunt, vel ejuſdem Eccleſiæ Patriarchæ Titulares fuerunt, poſtquàm ſub finem XII. Sæculi, hoc eſt, anno MCLXXXVIII. Turcæ urbem Hieroſolymitanam armis depugnarunt, & in ſuam poteſtatem redegerunt; fusè deſcripſit *Papebrochius* in Hiſtoria Chronologica Pa-

triarcharum Hierosolymitanorum, quam tom. 3. de Actis Sanctorum mensis Maji præfixit, ex quo hæc pauca, quæ in præsentia dicturus sum, deflorare haud pigebit. Anno MCCIV. quo Hierosolymitanus Patriarcha Latinus, dictus *Monachus* obiit, *Albertus*, ex Regulari Canonico Vercellensis Episcopus, postulatus est Patriarcha Hierosolymitanus, qui tamen in Orientem dumtaxat pervenit anno MCCVI. & Patriarchatum tenuit usque ad annum MCCXIV. quo in solemni supplicatione à Saracenis occisus est. Hic est ille *Albertus* hujus nominis *II.* Patriarcha Hierosolymitanus, qui Montis Carmeli Eremitis Regulam dedit brevissimam, præscribentem divini Officii & Orationis quotidianæ pensum, constructionemque Oratorii in medio Cellularum, ubi manè per singulos dies ad audienda Missarum solemnia convenirent; perpetuam ab esu carnium abstinentiam, Jejunium à Festo Sanctæ Crucis ad Pascha, solitudinem, silentium, fugam otii, Prioris electionem, &c. de hac Regula ab *Alberto* Patriarcha Hierosolymitano editâ, & ab *Honorio III.* Pōtifice Maximo approbatâ an. MCCXVI. latè differit *Papebrochius* loco mox à me laudato, ubi tamen antiquitatem Carmelitani Ordinis liberiori calamo impugnando, & *Eliam*, aliosque Veteris Testamenti Prophetas ex clarissimæ illius familiæ albo expungendo, sibi odium ac invidiam multorum conflavit, atque in se ipso expertus est, quàm periculosum sit, sese huic immiscere certamini. *Alberto*, hujus nominis *II.* Patriarchæ Latino Hierosolymitano, successit anno MCCXIV. *Rodulfus*, Rodulfo *Lotharius*, Lothario *Gerondus*, & Gerondo *Jacobus de Vitriaco*, qui posteà à *Gregorio IX.* Pon-

Pontifice Maximo Cardinalis Episcopus Tusculanus creatus est, egregiæ vir doctrinæ & pietatis, cujus opera recensebimus in Colloquio quinto. Obiit Romæ *Jacobus de Vitriaco* anno MCCXLIV. & in ejus locum suffectus est *Robertus*, qui Patriarchatum Hierosolymitanum tenuit usque ad an. MCCLV. quo anno *Alexander IV.* Pontifex Maximus creavit Patriarcham Hierosolymitanum *Jacobum Pantaleonem*, natione Gallum, patriâ trecensem, qui sexto post creationem suam anno cùm Viterbium accessisset ad Curiam pro Ecclesiæ suæ negotiis promovendis, & Cardinales de successore *Alexandri IV.* eligendo dissensionibus contenderent, communibus eorum suffragiis ad apicem Apostolicæ dignitatis evectus est ann. MCCLXI. dictusque *Urbanus IV.* Vacante itaque Ecclesia Hierosolymitana, per ipsius ad Pontificatum assumptionem, ei præfecit idem Summus Pontifex Patriarcham *Guillelmum*, qui erat Episcopus Agennensis in Aquitania, ipsique etiam commisit curam Ecclesiæ Acconensis, tunc pariter pastore carentis per translationem *Florentii* in Sedem Arelatensem, cum facultate exigendi fructus illius Ecclesiæ, donec redditus Hierosolymitanæ Ecclesiæ recuperarentur. Obiit *Guillelmus* Patriarcha Hierosolymitanus anno MCCLXIII. ac successorem habuit *Thomam*, qui à Messanensis Ecclesiæ administratione ad Patriarchatum Hierosolymitanum promotus est, obiitque an. MCCLXXII. quo ei successit *Fr. Thomas de Lentino* Ord. Prædicatorum, Archiepiscopus Consentinus, qui, teste *Leandro Alberto* lib. 3. *de Viris Illustribus Ord. Prædicatorum*, vir fuit *per omnia egregius, & laudabilis*, polluit vitæ integritate, morum honestate, doctrinâ

nâ & eloquentiâ, excessitque è vivis an. MCCLXXVI. Ecclesiâ itaque Hierosolymitanâ per mortem *Thomæ de Lentino* viduata Pastore, *Nicolaus III.* Pontifex Maximus anno MCCLXXVIII. ad Patriarchatum Hierosolymitanum nominavit *Joannem* Vercellensem (non, ut quidam habent Viterbiensem) Ordinis Prædicatorum, sextum à Sancto Dominico Ordinis Fundatore Magistrum Generalem. Quarè errant hi, qui *Fr. Hieronymum Asculanum*, Ministrum Generalem Ordinis Minorum, à *Nicolao III.* electum fuisse scribunt Patriarcham Hierosolymitanum, cùm is non Patriarcha, sed Cardinalis Presbyter tituli S. *Pudentianæ* eodem anno MCCLXXVIII. factus fuerit, ut optimè observat *Spondanus* in continuatione Annalium Ecclesiasticorum *Baronii* ad hunc annum. Oblatum sibi à *Nicolao III.* Patriarchatum Hierosolymitanum recusavit *Joannes* Vercellensis, & instantibus precibus apud Pontificem quæsivit, ut uni soli curæ sui Ordinis vacaret, quem proinde Pontifex ad constantiam, ferendasque pro Christo labores litteris excitavit, quas ad annum MCCLXXVIII. refert *Odoricus Raynaldus*. In sententia tamen perstitit *Joannes* Vercellensis, & tanto oneri humeros supponere detrectavit. Quò factum est, ut Patriarchatus Hierosolymitanus delatus fuerit *Eliæ*, qui illum tenuit usque ad an. MCCLXXXVII. Demortuo *Elia*, ad Patriarchatum Hierosolymitanum *Nicolaus IV.* Pontifex Maximus, promovit *Nicolaum de Anapiis* anno MCCLXXXVIII. ut liquet ex Diplomate Pontificio ad Clerum & Suffraganeos Ecclesiæ Hierosolymitanæ Episcopos, ut debitâ reverentiâ Patriarcham prosequerentur, scripto, & relato ab *Odorico Raynaldo* ad eundem annum.

num. Hunc autem Nicolaum de *Anapiis* ex Ordine Prædicatorum, Provinciæ Franciæ, Remensis Diœcesis fuisse, scribit *Leander Albertus* lib.3. *de Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum*, ubi modum, quo electus est Patriarcha Hierosolymitanus, narrat his verbis: *Cùm esset in Romana Curia* (Nicolaus de Anapiis) *Pœnitentiarius, & ab omnibus, ob ejus vitæ integritatem, modestiam & sanctimoniam dilectus. Nicolao IV. Pontifice Maximo singulis Cardinalibus imponente, quòd postridiè ejus diei tres viros pro dignitate prædicta idoneos quilibet proferret, non sine divino nutu is venerandus Pater à singulis Prælatus est, sicque per eumdem Pontificem ad Præsidentiam Sanctæ civitatis Hierosolymæ evectus est.* Obiit *Nicolaus de Anapiis* non an. MCCLXXXVIII. ut perperàm visum est *Leandro Alberto*, sed anno MCCXCI. in excidio Urbis Acconensis. Patriarcham siquidem, qui Accone erat quandò ea civitas à Turcis capta est anno MCCXCI. fuisse nomine *Nicolaum*, constat ex Epistola *Nicolai* Papæ *IV.* ad eum paulò ante scriptâ pro Inquisitionis Officio in Syria, & Palæstina contra Hæreticos & Judæos illic grassantes; eumdemque ex Ordine Prædicatorum extitisse legimus apud *Walsinghamum* in Eduardum I. ad an. MCCXCII.

Captâ à Turcis anno MCCXCI. Vrbe Acconensi, seu Ptolomaide, Phæniciæ civitate nobilissimâ, totius Orientis opulentissima, omnium Orbis regionum commercio apprimè opportuna, ac portu capacissimo tutissimoque munitâ, omnes Latini, apud quos, ut observat *Spondanus*, ad hunc annum, facinora & scelera, cædes & furta, rapinæ & expilationes, sacrilegia & impudicitiæ impunè grassabantur, à tota terra sancta exterminati sunt, pœnas vide-

videlicet tot criminum, quæ à Latinis in ſcelerata illa civitate perpetrabantur, ſupremo exigente numine. Hanc graviſſimam jacturam ut quadantenùs reſarciret *Cœleſtinus* hujus nominis *V.* qui fuit Summus Pontifex electus anno MCCXCIV. Patriarcham Hieroſolymitanum, qui novas Chriſtianorum copias illùc mittendas comitaretur, ordinandum curavit. At, ſicut *Cœleſtinus V.* brevi ſex menſium Pontificatu perfunctus, eo ſe munere abdicavit, ut jam in hocce Colloquio obſervavimus, ita novo Patriarchæ Hieroſolymitano à Summo illo Pontifice inſtituto ſua nihil omninò profuit Ordinatio, quia, ſicut ſcribit *Guillelmus de Nangis*, Romam veniens *Rodulphus de Grandivilla* Ordinis Prędicatorum, qui juſſu *Cœleſtini V.* Papæ apud Pariſios Patriarcha Hieroſolymitanus fuerat conſecratus, Patriarchali illa dignitate à *Bonifacio VIII.* ſucceſſore *Cœleſtini V.* exutus eſt. Bonifacio VIII. Benedictus XI. & Benedicto XI. ſucceſſit Clemens V. qui anno MCCCV. *Antonium* Dunelmenſem Epiſcopum creavit Patriarcham Hieroſolymitanum. Sed *Antonio* Patriarcha mortuo anno MCCCXIV. idem Summus Pontifex *Clemens V.* Patriarchatum Hieroſolymitanum contulit *Petro* Ruthenſi Epiſcopo, eique, ob Hieroſolymorum Eccleſiam ab Infidelibus oppreſſam, Ruthenenſis Eccleſiæ vectigalibus potiri, ejuſque adminiſtrationem gerere permiſit. Erepto quoque è vivis *Petro* Patriarcha Hieroſolymitano, *Joannes XXI.* ſeu ut vulgò dicitur *XXII.* ſucceſſor *Clementis V.* Patriarchali Hieroſolymitanæ Eccleſiæ titulo *Raymundum* Ordinis Prædicatorum exornavit anno MCCCXXIV. eique etiam contulit Eccleſiæ Nimeſienſis adminiſtrationem, cùm

Hie-

Hierosolymis ob Infidelium tyrannidem sedere non posset. Post mortem *Raymundi*, Patriarchæ Hierosolymitani, Fr. *Petrus de Palude*, vir magnæ doctrinæ & famæ, Avenione ordinatus est à *Joanne XXII.* Patriarcha Hierosolymitanus an. MCCCXXIX. ut scribit continuator *Guillelmi de Nangis*, & circà principium mensis Julii ejusdem anni, unà cum Nunciis Regis Cyprii, qui venerant ad ducendam in Cyprum filiam *Ludovici* Comitis Claromontani, sponsam primogeniti filii prædicti Regis, jussu *Philippi* Francorum Regis navigavit in Syriam, tum ad visitandum Sepulchrum Dominicum, tum ad agendum cum Soldano de Christianorum Orientalium pace & recuperatione Terræ Sanctæ. Biennio post, hoc est, anno MCCCXXXI. è sua Syriaca peregrinatione in Gallias reversus est *Petrus à Palude* Patriarcha Hierosolymitanus. Obiit Parisiis anno MCCCXLII. & in Majori Conventu Fratrum Prædicatorum sepultus est, ubi Epitaphium, quod ipsi positum est, eos refellit, qui illum in Cypro è vivis excessisse inconsideratè scripserunt. Multa Opera scripsit *Petrus à Palude*, quæ suo loco, seu in quinto Colloquio, quod erit *de Viris Illustribus* Sæculi XIII. & XIV. commodiùs referemus. Demortuo *Petro à Palude*, Patriarchæ Hierosolymitano, non defuisse successorem, ex eo vel maximè probat *Papebrochius* sub finem Historiæ Chronologicæ Patriarcharum Hierosolymitanorum, quòd *Sixtus Senensis* in Chronico ad annum MCCCXXX. nominet tres consequentes Archiepiscopos Tyrenses, omnes ex Ordine Prædicatorum, videlicet *Nicolaum*, *Bonacursium*, & *Petrum de Conflictu*. Undè infert *Papebrochius*, quòd si hujus Ecclesię Tyrensis titulus nō est

est permissus vacare, multò minus permissus sit vacare Titulus Patriarchalis Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Verùm, cùm isti successores, quos in Patriarchatu Hierosolymitano habuit *Petrus à Palude*, viris eruditis omninò ignoti sint, non est operæ pretium illorum studiosius perquirere nomina, quibus nudus tantum Patriarchæ Hierosolymitani titulus, absque ulla recuperandæ possessionis spe, datus est in Ecclesia Romana. A tempore siquidem amissi à Latinis Orientis, Apostolica Sedes jus, quod semel assumpserat, providendi Ecclesiis tàm Patriarchalibus, quàm Archiepiscopalibus in Oriente constitutis, retinuit, soletque etiamnùm Legatis Apostolicis, & nonnullis aliis Ordinatis Episcopis conferre titulum alicujus Ecclesiæ, quæ est in partibus Infidelium. Sed satis hactenus dictum sit de Ecclesiæ Hierosolymitanæ Patriarchis, quorum seriem, quæ in Chronico *Panvini Onuphrii*, & *Genebrardi* minùs accuratè texitur, in meliorem ordinem, post doctissimos Viros *Odoricum Raynaldum*, & *Papebrochium* redigere necessarium esse duximus. Id fortasse non perfecimus, conati quidem sumus.

D. Numquid Ecclesiæ Antiochena & Alexandrina Sæculis XIII. & XIV. suos habuerunt Patriarchas?

M. Antiochiâ anno millesimo nonagesimo octavo Latinorum armis occupatâ, cœpit Ecclesia Antiochena habere Patriarchas Latinos, quorum seriem in Colloquio secundo in Historiam Sæculi duodecimi texuimus usque ad *Eliam Robertum* Regiensem, anteà Episcopum Brixianum, qui Patriarchatum Antiochenum obtinuit anno MCCXI.

&

& obiit anno MCCXLVII. At quinam, post illum *Eliam Robertum*, ex Latinis Patriarcha Antiochenus fuerit? incompertum planè esse ex *Panvino Onuphrio*, & ex *Genebrardo* in Chronico ibidem observavimus. Habuerunt etiam Græci Schismatici post captam à Latinis Antiochiam, suos Patriarchas Græcos Antiochenos, qui tamen omnes penè ignoti sunt, ac subindè eorum series describi haud potest. Quod spectat Patriarchas, qui Sæculis XIII. & XIV. Ecclesiam Alexandrinam rexerunt, necesse non est, ut in eorum contexenda serie diutiùs hìc immoremur. Ostendimus quippè in Colloquio secundo in Historiam Sæculorum septimi & octavi, nos seriem Patriarcharum Alexandrinorum dumtaxat habere descriptam à *Severo*, *Elmacino*, *Abulfarago*, & ab aliis Scriptoribus Arabibus Sectæ Jacobitarum addictis, qui datâ operâ in texenda serie Patriarcharum Alexandrinorum, post *Dioscorum*, Hæreticum Eutychianum, qui in quinto Sæculo, seu anno CCCCXLIV. Sancto *Cyrillo* successit in Patriarchatu Alexandrino, meminerunt dumtaxat Patriarcharum Eutychianorum & Jacobitarum, qui Ecclesiam Alexandrinam occuparunt, prætermissis tam Orthodoxis, quàm Hæreticis, qui, licèt fuerint Patriarchæ Alexandrini, *Jacobiticam* tamen, seu Eutychianam Sectam, non sunt professi. In hac igitur referenda serie Patriarcharum Alexandrinorum Jacobitarum tempus & operam hìc malè locare non debemus, si tamen eam habere desideres, legesis jam citatum Colloquium nostrum secundum in Historiam Sæculorum septimi, & octavi, ubi post Clarissimum *Eusebium Renaudotium* in sua *Historia Patriarcharum Alexandrinorum*, & doctissimos Operis

ris Bollandiani Continuatores in *Dissertatione Chronologica de Patriarchis Alexandrinis*, quam ad Tomum 5. mensis Junii præmiserunt, seriem Patriarcharum Alexandrinorum à laudatis Scriptoribus Arabicis & Jacobitarum Sectę addictis descriptam inseruimus, ac integram dedimus, à tempore videlicèt *S. Marci* Evangelistæ, qui fuit primus Patriarcha Alexandrinus, usque ad *Joannem XV.* qui fuit centesimus tertius Patriarcha Alexandrinus, quique, ut referunt Bollandiani Operis Continuatores ex Epistolis à *P. Bernarto* Societatis Jesu scriptis, Chrisma, quod ducentis ab hinc annis factum non fuerat, magno apparatu consecravit anno millesimo septingentesimo tertio. Sed tempus est, ut vasa colligamus, ac familiarem nostrum larem redeamus. Cave tamen, ne otio indulgendo, & porrectis pedibus in utramvis aurem dormiendo, imparatus accedas ad proximum nostrum Colloquium, quod postridiè de Hæresibus & Controversiis, quæ Sæculis XIII. & XIV. in Ecclesia exortæ sunt, habituri sumus.

COL-

COLLOQUIUM III.

De Hæresibus & Controversiis, quæ Sæculis XIII. & XIV. enatæ sunt in Ecclesia.

DISCIPULUS. SÆPIùs experientiâ comprobavi, ad veram ſtudio & lectione ſapientiam comparandam, nullam diei partem utiliorem eſſe, quàm diluculum, dùm Sol novus exoriẽs vigorem & alacritatem affert rebus omnibus, hominemque ad vitæ munia revocat; dum habile eſt ad omne miniſterium corpus, & organa tranquilla ſunt ac ſerena. Quapropter, ſummo mane hodiè expergefactus, hùc rectâ omni feſtinatione venire properavi, ut te de Hæreſibus & Controverſiis, quæ Sæculis XIII. & XIV. in Eccleſia obortæ ſunt, diſſerentem pronis auribus auſcultarem.

MAGISTER. Tibi ex animo gratulor, quòd illos non imiteris juvenes, qui horas matutinas, optimam vitæ partem, intempeſtivo ſomno perdere ſolent, quique à ſomno excitati tam ægrè è lecto divelluntur, ut, dum oſcitant, caput ſcalpunt, ſuoſque nervos diſtendunt, tota præterfluat hora. Si Faber ærarius ob vile lucellum ſurgit ante lucem, quanto magis juvenes expergefacere debet amor cœleſtis ſapientiæ, quæ apud *Salomonem* clamitat: *Qui manè vigilaverint ad me, invenient me.* Non mediocris profectus eſt, ſi quis ſuo quæque tempore gerat, & matutinas horas ſtudiis impen-

dat; cùm certum sit, in studiis plus effici unâ horâ matutinâ, quàm tribus pomeridianis, idque nullo corporis detrimento. Ne igitur tam pretiosi temporis jacturam faciamus, nostrum, si placet, Colloquium incipiamus ab Hæresibus, & Controversiis, quibus Sæculo decimo tertio vexata est Ecclesia. Dein, alias expendemus Hæreses, & Controversias, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo quarto originem habuerunt.

D. Albigensium hæreseos exordia, errorum portenta, flagitiorumque monstra sat superque in tertio Colloquio in Historiam Sæculi duodecimi exhibuisti. At, cùm execrabilis illa Secta, sicut ibidem observasti, Sæculo decimo tertio ita invaluerit, ut ad eam exterminandam necesse fuerit Sacram militiam indicere, præstat nunc, ut breviter describas felicem faustumque exitum illius Sacræ militiæ, quâ feralis illa Hydra lethali vulnere petita tandem aliquandò obtrita ac profligata est.

M. Quòd Hæreticis à Deo, à conscientia, & à bona mente relictis usu venire solet, ut videlicèt, in illo barathro, in quod se temerè conjecerunt, pertinaciùs hærere ac perire, quàm ex eo emergere & resipiscere malint; Id Hæreticis Albigensibus, quos penitùs occæcaverat impietas cum singulari superbia coniuncta, contigisse compertum est. At enim nefariæ istius Sectæ Principes, qui sub finem duodecimi Sæculi, sat habuerant in privatis, & in publicis congressibus, in tenebris & in luce, verbo, scriptoque spargere, disseminare, propagare virus impietatis suæ, & eâ virtutis probitatisque specie, quàm gnavitèr mentiebantur, populum suis erroribus iniquè corrum-

rumpere; tandem ineunte Sæculo XIII. insolentiores facti, & *Raymundi* Comitis Tolosani fulti præsidio, in Ecclesias immanitèr grassari cœperunt, Templa spoliarunt, incenderunt domos, violarunt Sacras Virgines, innoxios trucidarunt, Sacerdotes exquisitissimis suppliciis & acerbissimâ morte affecerunt, atque plures florentissimi Galliarum Regni Provincias ferro flammâque devastarunt. Ferebatur ad pompam error civium sanguine satiato furore armatus, cui parentes liberis, opibus divites, imi è plebe capite suo litabant. Tantâ mole miseri laborabant, ut fallerentur, ut perirent. Horum se furoribus ac stragibus opposuit *Innocentius III.* qui tum temporis universæ Ecclesiæ clavum felicitèr regebat, & ut commune illud incendium restingueret, consiliis improborum resisteret, audaciam debilitaret, machinationes frangeret, erroremque è Galliarum Regno deturbaret, sacram militiam adversus hæreticos Albigenses, quos ad meliores partes reduci, &, depositis erroribus, ad mentis sanitatem seriò converti posse nulla ampliùs spes erat, indixit. Collectus itaque est Crucesignatorum exercitus, cui, præter multos Duces ac Comites, inscribi voluerunt innumeri Episcopi & Ecclesiastici viri. Ejusdem Sacri Belli Dux electus est *Simon* Comes *Monfortius*, cujus præclaras dotes describit *Petrus de Valle Cernaii* cap. 18. *Historiæ Albigensium*. Totus igitur in Catholicorum causam incumbens *Simon Monfortius*, Heros invictissimus, uno armorum impetu & continenti serie triumphorum Hæreticos Albigenses debellavit, & instar *Judæ Machabæi*, Cœlo pro ipso pugnante, cunctis humanis viribus superior visus est. *Biterras*

primùm copias duxit. Capta Urbs, ac Civium cædes promiſcuè facta eſt ipsâ die Sanctæ *Mariæ Magdalenæ* ſacrâ, quam Chriſti concubinam, per ſummam blaſphemiam ſcelerati illi Hæretici appellare non verebantur. Mox Carcaſſona, & cæteræ Urbes, Caſtraque perduellium munitiſſima ſeſe victori *Simoni Monfortio* dediderunt. Comitis Fuxenſis copiæ, qui *Raymundo* Comiti Toloſano fœderatus erat, ad Caſtrum Sancti *Martini* fuſæ, diſſipatæ ac profligatæ ſunt. Denique ad *Murellum*, ſeu *Muretum*, in agro Toloſano Oppidulum, *Simon Monfortius* de Albigenſibus inſignem reportavit victoriam. Habebant Albigenſes in ſuo exercitu centum millia armatorum, quorum agmen ducebat *Petrus* hujus nominis *II.* Aragonum Rex, qui ſuppetias tulerat affini ſuo Comiti Toloſano, utpote cui ſororem ſuam *Leonoram* collocaverat. Ex adverſo *Simon Monfortius*, qui non plures octingentis equitibus, & mille peditibus in exercitu ſuo numerabat, divino præſidio confiſus prælium conſeruit, & præeunte Sancto *Dominico* Ordinis Prædicatorum Fundatore, qui, velut alter *Moyſes*, inter graviora diſcrimina intentiſſimis ad Deum precibus vacabat, & Crucifixi effigiem, quam manu gerebat, militibus oſtentabat, ingentem hoſtium multitudinem cæcidit, atque internecione delevit, quos inter *Petrus* Aragonum Rex pugnans occubuit. Plus viginti millia deſiderata, cæteri armis exuti, ſicut referunt *Paulus Æmilius*, *Petrus de Valle Cernaii* cap. LXXI. & LXXII. Hiſtoriæ Albigenſium, & *Rigordus* in lib. *de Geſtis Philippi Auguſti* ad annum MCCXIII. At, proh dolor! ſtrenuus militiæ Dux *Simon Monfortius*, qui tot pericula evaſerat,

ferat, totiès è medio igni ac ferro salvus & incolumis redierat, dùm Tolosam obsidet, vibrato per machinam saxo Iesus interiit anno MCCXVII. & Comitatum Tolosanum, quo, ob egregia sua in Ecclesiam promerita, & propter Apostasiam *Raymundi* Comitis Tolosani, donatus fuerat, reliquit filio suo *Amalrico*. Paulò post, *Raymundus*, qui, ut mox diximus, ob suam Apostosiam Comitatu Tolosano abdicatus fuit, subitâ morte extinctus est, sacrâque sepulturâ privatus, quòd impœnitens obiisset, & Ecclesiam, dum viveret, suâ, in fovenda ac propaganda Albigensium hæresi, pervicaciâ, dilacerasset. Hic *Raymundus* superstitem reliquit eiusdem cognominis filium, dictum *Raymundum Juniorem*, qui, Comitatum Tolosanum, quo suus pater exutus fuerat, armis repetere volens, Bellum movit contra *Amalricum*, qui in possessionem ejusdem Comitatus patri suo *Simoni Monfortio* successerat. Sed *Amalricus* hujus Belli molem viribus imparem suis expertus, Jura sua transfudit in *Ludovicum VIII.* Galliarum Regem, qui numerosum exercitum Cruce insignitum duxit in Albigenses, oppida, castraque plurima, & Avenionem post trium mensium obsidionem recepit anno MCCXXVII. sicut Gesta ejusdem Regis, & *Guillelmus de Podio Laurentii* testantur. Demùm, sacro contra Albigenses Bello suscepto, S. *Ludovicus* Galliarum Rex hujus nominis *IX.* adhortante *Gregorio IX.* suis Litteris Apostolicis, quas Annalibus Ecclesiasticis inseruit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCXXVIII. finem imposuit, induxitque *Raymundum Juniorem* ut consentiret in eas pacis conditiones, quas inter, hæ præcipuæ erant, ut *Raymundus* Comitatum Tolosanum ab

Hæreticis Albigensibus purgaret, eosque viis omnibus exterminaret: Damna, illata Ecclesiis ac Monasteriis, resarciret, earumque Jura & libertates defenderet: *Joannam*, filiam suam unicam, uni ex Regis Galliarum fratribus daret uxorem, quo ex matrimonio, si nulli procrearentur liberi, nihilominùs Tolosanus Comitatus, post eorum ac *Raymundi* Comitis obitum, ad Galliarum Regem, ejusque successores transiret. Has & alias hujusmodi conditiones pacis contentas in Tractatu, quem referunt *Duchesnius* Tomo 5. *Historiæ Francorum Scriptorum*, & *Catellus* Historiæ Comitum Tolosanorum lib. 2. postquàm jurasset *Raymundus* Comes in die Sancto Parasceves, præsente S. *Ludovico* Galliarum Rege, & innumerâ Prælatorum, Procerumque multitudine, absolutionem à sententia excommunicationis, quâ perculsus fuerat, accepit à Legato Apostolico, qui ei in pęnitentiam iniunxit, ut Crucem contra Saracenos sumeret, & sacram Militiam in Palæstina per quinquennium gereret. Hunc in modum finitum est Bellum sacrum, & extincta planè in Galliis Albigensium Hæresis, suas etiam hanc in rem curas conferente ipsomet *Raymundo Juniore* Comite Tolosano, qui ad exaltationem Fidei Christianæ, ad radicitùs extirpandam Hæreticam pravitatem, ad conservationem pacis, & ad bonum totius Comitatus Tolosani statum conservandum & in melius reformandum Sanctissimas Leges tulit anno MCCXXXIII.

D. Perniciosissimis Hæreticorum conatibus, ne Religioni noceant, & Catholicæ Ecclesiæ pacem perturbent, armis temporalibus resistendum esse, nemo certè negare potest. Si enim ille, qui ho-

hostem, ferrum ac flammam minitantem, atque jugulum patriæ petentem quieto, tranquilloque videret animo, vel ei perfunctoriè aut leviter se opponeret, impius, reusque perduellionis haberetur, & nisi contenderet acerrimè, vimque vi defenderet, defuisse Reipublicæ meritò censeretur; quantò magis exardescere debent avitæ Religionis propugnatores, & armis etiam temporalibus, si necesse sit, comprimere furorem hæreticorum, qui ad suos stabiliendos errores conjurantes, in Religionem, quâ nihil secundùm Deum antiquius habere debemus, hostiliter grassantur. Optimè itaque se gessit *Innocentius III.* Pontifex Maximus, dum sacram Militiam ad frangendos Hæreticorum Albigensium impetus, indixit, secutus hac in re laudatissimum illum morem, quem, ut nuperrimè audivi à viro erudito, à tempore *Constantini Magni* Imperatoris omnia comprobarunt Ecclesiæ Sæcula. Sed dicas nunc, quæso, quid sibi velit istud Sanctæ Inquisitionis Officium, quod ad exscindendas Albigensium Hæreseos reliquias Fratribus Prædicatoribus à Sede Apostolica demandatum esse dicitur?

M. Ad Hæreseos Albigensium expugnationem & Hæreticorum conversionem miserat *Innocentius III.* Pontifex Maximus Legatos Apostolicos *Arnaldum* Cisterciensem Abbatem, *Petrum de Castro novo*, & *Rodulphum* ejusdem Ordinis Professores, qui, adjunctis sibi Cisterciensis itidem Ordinis duodecim Abbatibus, Hæreticos ad gremium Ecclesiæ quà fervidis concionibus, quà disputationibus, reducere pro viribus tentarunt. Accessit Sanctæ Dux Prædicationis *Didacus*, Oxomensis in-

Hispania Epicopus, cum *Dominico*, suo itineris & laborum indivulso socio, quem inter Canonicos Regulares suæ Ecclesiæ Oxomensis anno MCXCIV. susceperat. Animadvertens autem *Didacus*, quòd Cistercienses Albigensium Hæreticorum conversionem huc usque parùm promovissent, illis author fuit, ut dimissis equis, quibus vehebantur, & abjectis auro, argento, famulitio, ac superfluo comitatu, Apostolicam prædicandi rationem sequerentur, & unicuique termini proprii assignarentur, per quos discurrendo, prædicationi insisterent, & disputationibus insudarent, sicut testatur *Petrus de Valle Cernaii* Cisterciensis Monachus cap. 5. *Historiæ Albigensium*. Eo in munere cùm biennium Apostolico fervore *Didacus* Oxomensis Præsul & *Dominicus* insumpsissent cum Apostolicis Legatis, & aliis Cisterciensis Ordinis Abbatibus; *Didacus* in Ecclesiam suam reversus est, *Dominico* Duce prædicationis adversùs Albigenses paucis cum sociis (nam & Cistercienses Abbates discesserant) relicto. Novem annos Vir Dei *Dominicus* in Hæresis confutationem, in prædicationem ac defensionem fidei strenuè & intrepidè incubuit, verbo, precibus, miraculis Catholicam Religionem propugnavit; Sacræ Inquisitionis Officium adversus hæreticam pravitatem in Provincia Narbonensi, & maximè Tolosæ & Carcassonæ authoritate Romanorum Pontificum *Innocentii III.* & *Honorii III.* magno cum animarum fructu exercuit, utque Ecclesia ad expugnandos, vel convertendos Hæreticos perpetuum haberet fidei fulcimentum, instituit clarissimum Ordinem Fratrum Prædicatorum, quibus pro tutanda fide Catholica jugiter excubātibus Sanctæ

ctæ Inquisitionis Officium commiserunt Romani Pontifices, seu eis ad hoc officium delectis authoritatem dederunt inquirendi in Hæreticos, & in eos debitis pænis animadvertendi, si resipiscere, suosque errores ejurare nolint. Non me fugit quantùm Hæreticis displiceat illud Sanctæ Inquisitionis Officium, quod unus ex illis, videlicèt *Guilielmus Cave* in *conspectu Sæculi Scholastici*, ut vocat, seu decimi tertii, suæ *Historiæ Litteralis*, infrunito ore appellat *Gravissimum & ab Orco petitum Christianæ Religionis dedecus simul & flagellum, conscientiarum carnificinam, summæque tyrannidis, & crudelitatis officinam, qua Siculi non invenere tyranni majus tormentum*. Verùm, ad confutandam hanc Hæreticorum calumniam, quam surdâ aure præterire haud possum, sufficiat hìc brevitèr observare, tribus potissimùm de causis Sanctæ Inquisitionis Officium fuisse in Ecclesia sapientissimè institutum. Primò, ut sanari possint Hæretici, qui suam miserreri sortem nolunt. Est enim id Novatorum omnium ingenium, ut in quemcumque incurrerint aut impegerint errorem, ad eum omni animi inductione ac voluntate adhærescant, nec ad saniorem mentem, nisi adhibitâ aliquâ severitate, redire valeant. Quid autem medico crudelius eo, qui in ægrotum indulgentior, ferrum in vulnus & cicatricem altiùs adigere reformidet? Hæc nimia humanitas pro crudelitate, sævitia contrà, rigidiorque severitas pro humanitate summa haberi debet. Quòd ergò aliquam ergà contumaces Hæreticos severitatem adhibeat Sanctæ Inquisitionis Officium, non indè culpari, sed potiùs maximè commendari debet, cùm eâ severitate sæpiùs corrigantur

tur Hæretici, suumque perversum mentis habitum emendantes, amissam animæ salutem adipiscantur: *Clamet, vociferetur æger impatiens per dolorem*, inquit *S. Cyprianus* in lib. de Lapsis, *gratias aget, postquam senserit sanitatem*. Secundò, institutum est Sanctæ Inquisitionis Officium, ut populi profligatissimas hæreticorum doctrinas fugiant, horreant & execrentur. Si enim Hæretici, impunè & nullo suppliciorum metu coerciti, suas possent disseminare doctrinas, facilè excitarent incendium, quod auris omnibus & flabellis accensum serperet, gliisceret, grassaretur, ac, nullo sese opponente cursui flammarum, incautos populos involueret. At, dùm Sanctæ fidei Quæsitores, ad primam novitatis auram, errorem acritèr oppugnant, & Hæreticos, Hæreseosque fautores confestim in ordinem redigunt, tam prompto, tamque salutari adhibito remedio efficiunt, ut novitas variis multiplicibusque lenociniis hominum animos non permulceat. Deniquè, Sanctæ Inquisitionis Officium institutum est ad fovendam Regnorum tranquillitatem, quæ diù profectò stare non potest, dum Religionis divortia vigent, & populi erroribus ab Hæreticis sparsis afflati de summa re diffident, ac magno animorum æstu inter se digladiantur. Ex his quippe dissensionibus oriuntur factiones, ex factionibus crescit audacia, ex audacia contemptus legum & legitimæ dominationis odium. Hinc rebellio, Bellumque prorupit eò sævius, quòd Religionis & Sacrorum causâ utrinque movetur; ex Bello verò strages, ruinæque innumeræ prodeunt, quæ longo temporis progressu vix ac ne vix quidem resarciri possunt. Tot gravissimis malis omnem aditum præclu-

cludunt, vel saltem præsentissimum remedium afferunt fidei Inquisitores, quippè qui Hæreses in suis cunis præfocant, Hæreticis larvam detrahunt, eorumque malis detectis artibus, omnem facultatem aliis nocendi, suosque instillandi errores penitùs adimunt. Istud itaque Sanctæ Inquisitionis Officium sibi à Summis Pontificibus concreditum magno fervore contra Hæreticos Albigenses obierunt Fratres Prædicatores, quorum tamen zelus, & severa in Hæreticos eorumque fautores justitia tam gravem adversùs ipsos persecutionem excitavit, ut in odium Inquisitionis ex urbe Tolosa secedere compulsi, sacro instructo agmine, sicut refert *Spondanus* ad annum MCCXXXIV. bini & bini exierint, animis ad martyrium comparatis, Symbolum Fidei, & Antiphonam *Salve Regina* concinentes. Qua in re egregii illi Fidei Athletæ contra Hæreticos intrepidis animis decertantes, secuti sunt exempla Sanctorum Patrum *Athanasii*, *Augustini*, *Hieronymi* & aliorum, qui Hæreticorum conatibus sese acerrimè opposuerunt, eos severiore stylo confixerunt, nec timuerunt unquàm, ne à procacibus illis hominibus appeterentur vicissim acerbioribus injuriis, sed potiùs quidquid plagarum ab illis accipiebant, in decorum & beneficiorum loco reponebant. Sed de zelo Fratrum Prædicatorum in expugnandis & convertendis Hæreticis plura in sexto Colloquio dicemus.

D. Debellatâ hac pestiferâ Albigensium hæresi, quæ tot ac tantas in Galliis excitavit tragædias, emerseruntne sæculo decimo tertio aliæ hæreses, quæ florentissimum Galliarum Regnum virulento suo anhelitu infestarint?

M. Li-

M. Libri *Aristotelis* Sæculo Ecclesiæ decimo tertio Constantinopoli recens in Gallias asportati, è Græco idiomate in Latinum translati, & ab erroribus, quos continebant, necdùm purgati, occasionem præbuerunt quibusdam subtilioribus Theologis in Galliis nova procudendi commenta, &, relictâ verâ ac puriori veterum Patrum doctrinâ, ex turbidis Arabum lacunis fœculentos proferendi errores. *Homines* siquidem (ut rectè observat *Lactantius* lib.3. *Divinarũ Institutionum* cap.11.) *ideò falluntur, quòd aut religionem suscipiunt, omissa Sapientia, aut Sapientiæ soli student, omissa religione: cùm alterum sine altero non possit esse verum. Cadunt ergo ad multiplices religiones, sed ideò falsas, quia Sapientiam reliquerunt, quæ illos docere poterat &c.* Hi Theologi rerum novarum cupidi, Aristotelis Philosophiam in subsidium errorum, quos spargebant, advocantes; in causa fuerunt, cur libri illius Philosophi, qui novorum semina errorum continere videbantur, damnati & combusti fuerint in Concilio Parisiensi anno MCCIX. celebrato, & *sub pœna excommunicationis cautum, ne quis de cætero eos scribere, legere præsumeret, vel quoquo modo habere*, sicut testatur *Rigordus* in vita *Philippi Augusti* Galliarum Regis ad annum MCCIX. Hanc damnationis sententiam in libros *Aristotelis* à Synodo Parisiensi latam confirmavit *Gregorius IX.* Pontifex Maximus anno MCCXXXIII. in Bulla ad Magistros & Scholares Parisienses, quæ extat in Magno Pastorali Ecclesiæ Parisiensis, eamque refert *Joannes Launojus* Doctor Parisiensis in libro, quem edidit, *De varia Aristotelis in Academia Parisiensi fortuna.* Dum Aristotelis Philosophia tot ignominiæ notis inusta

Pa-

Parisiis exularet, & qui vel levitèr eam attigissent, hæresis suspicione aspergerentur, commodùm adfuit S. *Thomas*, Doctor Angelicus, qui Aristotelis Philosophiam præclaris suis Commentariis sic illustravit, & ab erroribus repurgavit, ut eam fidei obsequio mancipatam Christiani deindè Philosophi, probante Apostolicâ Sede, & toto plaudente Orbe Catholico, obviis ulnis exceperint, atque pro ejus defensione eas in Scholis pugnas moverint, quas vix boni Cives pro aris, ac focis suscepissent.

D. Fortunæ *Aristotelis* certè non invideo, sed eorum me miseret, qui Sæculo Ecclesiæ decimo tertio ex lectione & studio librorum hujusce Philosophi in varios abducti sunt errores, qui, & quales fuerint, quosve Authores habuerint? paucis hìc exponere debes.

M. Ineunte Sæculo decimo tertio *Almaricus* professione Clericus, è territorio Carnotensi, Villa, quæ *Bena* dicitur, oriundus; Parisiis dum studeret, & argutiis Aristotelicæ Dialecticæ plus æquo deditus esset, Hæresim promulgavit, teste *Rigordo* in *Vita Philippi Augusti* Galliarum Regis ad annum MCCIX. ubi hæc habet; *Qui* (seu Almaricus) *cùm in arte Logica peritus esset, & Scholas de arte illa, & aliis artibus liberalibus diu rexisset, transtulit se ad sacram paginam excolendam. Semper tamen suum per se modum docendi & discendi habuit, & opinionem privatam, & judicium quasi sectum, & ab aliis separatum. Unde & in ipsa Theologia ausus est constanter asseverare, quòd quilibet Christianus teneatur credere se esse membrum Christi, nec aliquem posse salvari, qui hoc non crederet, non minus quàm si non crederet Christum*

stum esse natum & passum, vel alios Fidei articulos. Hunc *Almarici*, ejusque Sectatorum errorem damnavit Academia Parisiensis anno MCCIV. cujus doctrinali judicio stare nolens *Almaricus* ad Summum Pontificem *Innocentium III.* provocavit, Romamque profectus est. At, eo audito, lectis quoque litteris Academiæ Parisiensis, & utrius partis æquâ lance ponderatis rationibus, Pontifex sententiam adversùs eum latam confirmavit, præcepitque ut suum publicè & coram Academia Parisiensi ejuraret errorem, quod quidem anno MCCVII. Parisios reversus *Almaricus*, fictè præstitit, ore palinodiam cecinit, & corde hæresim retinuit. Paulò post, in morbum lapsus, obiit & juxta Cœnobium S. *Martini de Campis* sepultus est. Discipulos reliquit, qui novos errores impietati Magistri addiderunt, dictitantes primò, potestatem Patris durasse, quamdiù viguit Lex Mosaica: Legem novam à Christo conditam ad sua usque tempora vim habuisse, sed eam deinceps cum omnibus suis Sacramentis antiquatam locum dedisse Spiritus Sancti Regno, in quo Baptismus, Confessio, Eucharistia & alia Sacramenta, & salutis adminicula jam non essent necessaria, sed solâ gratiâ interiori Spiritus Sancti, citrà ullum bonorum operum exercitium, unumquemque salvari posse docebant.Ættereà, Charitatis virtutem sic extollebant *Almarici* Discipuli, ut flagitia ipsa, stupra & adulteria, aliaque id genus gravissima peccata per ipsam licita reddi asserere non dubitarent, mulierculis, quibuscum carnali commercio commiscebantur, & rudibus, quos decipiebant, impunitatem peccati hoc pacto promittentes, sicut refert *Rigordus*, Author coævus, ad annum MCCIX.

Alio-

Aliorum errorum Discipulos *Almarici* insimulat *Cæsarius Heisterbacensis* lib. 5. Dialog. cap. 22. ubi illos accusat, quòd dicerent primò, non aliter esse Corpus Christi in pane Altaris, quàm in alio pane, & in qualibet re. Secundò, quòd assererent, Deum locutum fuisse in *Ovidio*, sicut in *Augustino*. Tertiò, quòd negarent resurrectionem corporum, affirmantes nihil esse Paradisum, neque Infernum. Quartò, quòd Altaria in memoriam Sanctorum erigere, & thus coram sacris Imaginibus adolere, Idololatriæ crimen esse pertenderent. Quintò, quòd eos, qui ossa Martyrum deosculabantur, sugillarent. Postremò, quòd docerent, eum, in quo est Spiritus Sanctus, peccare deinceps non posse, & fornicationem ab ipso perpetratam peccatum esse negarent. Ex quo cœnoso istorum hæreticorum gurgite *Calvinum* pestilentem suam hæresim *de Inamissibili Justitia* quocumque admisso flagitio, excepto solo Apostasiæ à fide peccato, in suam sectam derivasse, haud ægrè mihi persuaserim. Hujus Sectæ *Almarici* discipulorum Coriphæus erat quidam *Willelmus* Aurifaber qui, ut auram popularem aucuparetur, quasi à Deo missus esset, & Prophetiæ dono illustratus, quatuor plagas infra quinquennium eventuras vaticinabatur, famem scilicet super populum, gladium super Principes, terræ hiatum ad Cives absorbendos, ignem super Ecclesiæ Prælatos, quos Antichristi membra impudorato ore appellabat, Romanum verò Pontificem Antichristum, & Romam Babylonem vocabat. Sic omnes Ecclesiæ Ministros canino dente rodebat Arcadius ille Opilio, qui tamen, ut *Philippi Augusti* Galliarum Regis sibi favorem conciliaret, dicere solebat, omnia Mundi Regna

sub

ſub Lege Spiritus Sancti, huic Galliarum Regi, ejusque filio, fore propediem ſubjicienda. Contra illos Sectarios, *Almarici* diſcipulos, *Petrus*, Pariſienſis Epiſcopus, Synodum Pariſienſem indixit anno MCCIX. in qua eos ſiſti juſſos & convictos damnavit, & ne ulteriùs inſanirent, præcepit Rex Chriſtianiſſimus, ut alii ultricibus flammis addicerentur, alii perpetuo carcere plecterentur, ſolis mulieribus veniâ conceſsâ. *Almarico*, qui hanc peſtem intulerat, Anathema in hoc Concilio Pariſienſi dictum eſt, ejuſque oſſa exhumata & in ſterquilinium diſperſa. Proſcripti etiam fuêre & exuſti libri *Davidis Dinantii*, ſeu *de Dinando* Almarici diſcipuli, qui aſſerebat, Deum eſſe Materiam primam, contra quem errorem doctiſſimè diſputavit S. *Thomas*, Doctor Angelicus, lib. I. contra Gentes cap. 17. & primâ parte ſuæ Summæ quæſt. 3. art. 8. Poſtremò, *Almarici* Hæreſis confixa eſt anno MCCXV. in Concilio Generali Lateranenſi IV. cap. 2. his verbis: *reprobamus etiam & damnamus perverſiſſimum dogma impii Almarici, cujus mentem ſic pater mendacii excæcavit, ut doctrina non tam hæretica cenſenda ſit, quàm inſana.*

Eodem Sæculo Eccleſiæ decimo tertio fuerunt alii in Galliis Theologi, ſeu potiùs Theologaſtri, qui neglecto prorsùs Scripturæ, & Sanctorum Patrum doctrinæ ſtudio, ad frivolas Ariſtotelicæ Philoſophiæ regulas noſtram erga Deum fidem exigere voluerunt, & in rebus divinis nihil præterquàm philoſophantes, vaniſſima, ſupra quàm credibile ſit, opinionum commenta procuderunt, affingentes, detrahentes, circumſcribentes, dividentes, promiſcuè, & indiſcriminatim invertentes audacter

dacter, temerè, arbitratu suo. Hanc effrænem & à Sæculis inauditam de rebus divinis differendi licentiam ægrè tulit *Guillelmus* hujus nominis *III.* Episcopus Parisiensis, & in Concilio, quod an. MCCXL. convocavit, decem damnavit errores ex Scriptis Anonymis excerptos, qui erant his verbis concepti: I. *Divina essentia in se, nec ab Angelo, nec ab homine videtur, nec videbitur.* II. *Licèt Divina Essentia eadem sit in Patre, Filio, & Spiritu Sancto, tamen ut hæc est essentia, & in ratione formæ, una est in Patre & Filio, non in Spiritu Sancto.* III. *Spiritus Sanctus, prout est amor & nexus, non procedit à Filio, sed tantùm à Patre.* IV. *Multæ veritates fuerunt ab æterno, quæ non sunt ipse Deus.* V. *Primum nunc, vel principium, & creatio passio, non sunt Creator vel creatura.* VI. *Angelus malus in primo instanti suæ creationis fuit malus, & nunquam fuit non malus,* VII. *Nec Animæ glorificatæ, nec corpora gloriosa, vel glorificata, erunt in Cælo Empyreo cum Angelis; immò nec Beata Virgo, sed in Cælo aqueo, vel crystallino.* VIII. *Angelus in eodem instanti potest esse in diversis locis, & est ubique si vult.* IX. *Cujus meliora fuerint naturalia, necessariò major erit gratia, & gloria.* X. *Diabolus nunquam habuit unde posset stare. Nec etiam Adam in statu innocentiæ.* His decem erroribus jam laudatus *Guillelmus* Archiepiscopus Parisiensis, & Magistri Facultatis Parisiensis, qui huic Concilio aderant, totidem Articulos opposuerunt hoc tenore: I. *Firmiter credendum est, & nullatenùs dubitandum, quod Deus in sua substantia, essentia, vel natura, videbitur ab Angelis Sanctis, & animabus glorificatis.* II. *Una est essentia substantialis vel natura in Patre & Filio, & Spiritu Sancto.*

Et eadem essentia in ratione formæ in tribus Personis . III. *Spiritus Sanctus , prout nexus est & amor , procedit ab utroque , scilicet à Patre & Filio* . IV. *Una sola veritas fuit ab æterno, quæ est Deus . Et nulla veritas fuit ab æterno, quæ non sit illa veritas* . V. *Primum nunc & creatio passio , est creatura* . VI. *Malus Angelus aliquando fuit bonus, & post peccando est malus* . VII. *Idem est corporeus locus, scilicet Empyreum Cœlum, Sanctorum Angelorum , & Beatarum Animarum : & idem erit corporum humanorum glorificatorum . Et similiter idem est locus spiritualis Sanctorum Angelorum , & hominum bonorum* . VIII. *Angelus est in loco per distinctiones : ita quòd si est hìc , non est ibi in eodem instanti . Impossibile est enim eum in eodem instanti esse ubique , cùm hoc sit proprium Dei* . IX. *Secundùm quod præordinatum est & prædestinatum à Deo, dabitur gratia & gloria* . X. *Malus Angelus & Adam habuerunt unde possent stare , etsi non unde possent proficere* . His Articulis provisum quidem est sanæ doctrinæ , sed non repressa ea , quæ apud Theologos in Galliis inoleverat, de rebus divinis philosophandi prurigo . Eodem siquidem anno MCCXL. F. *Guillelmus* Ordinis Fratrum Minorum Professor , in Sermone de S. *Joanne Baptista* , quem in Fratrum suorum Ecclesia habuerat ad populum, duas propositiones erroneas asseruit , de quibus à supra laudato Episcopo Parisiensi , & Sacræ Facultatis Parisiensis Doctoribus publicè reprehensus , eas coram frequentissimo cœtu damnare compulsus est . Prima propositio hæc erat : *Liberum arbitrium habet potentiam naturalem ad recipiendam gratiam, non effectivam, aliquo modo , idest , gratiæ receptioni cooperantem* . Secunda: *Qui damnatus est, nunquam-*

quam fuit in gratia, sed semper Ismaël aut Judas fuit, & nunquam Joannes. Senescente Sæculo decimo tertio, hoc est, anno MCCLXX. *Stephanus Templier* Episcopus Parisiensis, tredecim proscripsit propositiones erroneas, quibus nonnulli Theologi Parisienses Aristotelicæ Philosophiæ subtilitatibus delusi sanam Theologiam corrumpebant. Hæ autem propositiones his verbis erant conceptæ: I. *Intellectus omnium hominum est unus idem numero.* II. *Illa propositio est falsa, vel impropria: Homo intelligit.* III. *Voluntas hominis ex necessitate vult, vel eligit.* IV. *Omnia, quæ in inferioribus aguntur, subsunt necessitati corporum cœlestium.* V. *Mundus est æternus.* VI. *Nunquam fuit primus homo.* VII. *Anima, quæ est forma hominis, secundùm quod homo est, corrumpitur corrupto corpore.* VIII. *Anima separata non patitur ab igne corporeo.* IX. *Liberum arbitrium est potentia passiva, non activa, quæ necessariò movetur ad appetibile.* X. *Deus non cognoscit singularia.* XI. *Deus non cognoscit aliud à se.* XII. *Actus humani à divina providentia non reguntur.* XIII. *Corruptibili rei Deus immortalitatem, vel incorruptionem dare non potest.* Alios errores, quos in Theologiam invexerat Aristotelica philosophia, & quorum palmaris hic erat: *Quædam sunt vera secundùm Philosophiam, sed non secundùm fidem Catholicam*, damnavit idem *Stephanus Templier* Episcopus Parisiensis anno MCCLXXVII. ad quem eâ de re *Joannes XX.* vulgò dictus *XXI.* Pontifex Maximus scripsit his verbis; *Relatio nimis implacida nostrum turbavit auditum, amaricavit & animum, quod Parisiis, ubi fons vivus sapientiæ salutaris abundanter huc usque scaturiit, suos rivos limpidissimos, Fidem patefacientes Catho-*

tholicam, usque ad terminos Orbis diffundens, quidam errores in præjudicium ejusdem Fidei pullulasse noscuntur. Volumus itaque, tibique auctoritate præsentium districtè præcipiendo mandamus, quatenùs diligenter facias inspici, vel inquiri, à quibus personis, & in quibus locis errores hujusmodi dicti sunt, sive scripti, & quæ didiceris, sive inveneris conscripta, fideliter nobis per tuum Nuncium transmittere non omittas. Verùm, cùm nullis Censuris Ecclesiasticis cohiberi posset hæc ingeniorum lascivia, multique indies exurgerent Theologi, qui securis antiquæ Theologiæ relictis callibus, novos, ac nullius adhuc tentatos vestigiis, quærebant, & doctrinas flagitiosâ suâ novitate infames obtrudebant, causam tandem suam vindicavit ipse Deus, & unum ex istis errorum Architectis terribili morte punivit, quam noster *Thomas Cantipratanus*, Auctor coævus, lib. 2. *de Apibus* cap.48. num.5. his verbis describit: *Magister Simon de Tornaco Parisiis in Theologia regebat, & erat excellens ille suo tempore; sed contra decentiam talis officii supra modum incontinens, & superbus. Hic cùm super omnes Doctores Civitatis auditores haberet, & in Schola coram omnibus de humilitate altissimæ doctrinæ Christi quæstionem, disputatione præhabita, terminaret, in fine tandem datus in reprobum sensum in execranda contra Christum blasphemiæ verba prorupit. Tres sunt, inquit, qui Mundum sectis suis & dogmatibus subjugarunt; Moyses, Jesus, & Mahometes. Moyses primo Judaicum populum infatuavit. Secundò, Jesus Christus à suo nomine Christianos. Tertiò, Gentilem populum Mahometes. Nec mora, eversis oculis pro humana voce mugitum emisit, & epilepsia statim elisus in terram die tertio ejusdem morbi vindictam*

acce-

accepit. Plaga ergo insanabili eum percussit Omnipotens, & omni scientia usque ad prima literarum elementa privavit, & graviori quidem in anima cum hac plaga percussus est, cum usque in diem mortis suæ quasi mutus comparatus est jumentis insipientibus, & in luxuriæ fœditate permansit. Et vide supremæ admirationis miraculum: Aleydem fornicariam, concubinam suam, nominare poterat & sciebat, Boetium verò de Trinitate, qui juxta eum ad spectaculum ponebatur, quem olim corde tenùs scierat, post inditam plagam nec nominare noverat, nec valebat. Eo stupendo prodigio didicerunt illius temporis Theologi, qui arcanas æterni Numinis divitias curiosiùs perscrutari audebant, de Deo silere, quàm loqui, longè cautius, melius, ac convenientius esse.

D. Multùm vereor, ne isthæc Theologorum Parisiensium de rebus divinis differendi prurigo intulerit Academiæ Parisiensi Sæculo Ecclesiæ decimo tertio gravissima damna?

M. Ita est: Magistri Academiæ Parisiensis, à *Guillelmo de Sancto Amore*, viro jurgioso, & in sua procacia obstinato, potissimùm instigati, contra Fratres Prædicatores ejusdem Academiæ alumnos tumultus concitarunt, qui celeberrimam illam Universitatem in summum discrimen Sæculo decimo tertio adduxerunt. Hæc invidiosa lis, & funesta controversia, cujus memoriam refricare cogunt me Historiæ leges, initium habuit anno MCCXXX. Regnabat tum temporis in Galliis S. *Ludovicus* hujus nominis *IX.* sub tutela matris suæ *Blanchæ* adhuc constitutus, apud quem Universitas Parisiensis de vi Scholaribus suis per cives & incolas Suburbii San-Marcellini Parisiis illatâ, & de non-

nullorum morte indè secutâ cùm fuisset conquesta; non modò repulsam passa est, sed ad eam comprimendam dispositæ sunt Prætorianorum militum Cohortes in armis. Eâ re offensa Universitas Parisiensis à Lectionibus abstinuit, & Magistri Parisiis secedentes, alii Remos, alii Andegavum, alii aliò abierunt, libertati & securitati suæ locum tutiorem quærentes. Dissipatis ergo hàc illàc Magistris, Fratres Prædicatores, nè omninò conticescerent Musæ Parisienses, Cathedram unam Magistralem in Theologia, consentientibus *Guillelmo* Episcopo Parisiensi, & Cancellario Academiæ Parisiensis, tenuerunt. Quadriennio post, Parisios reversis Magistris, & restituto in integrum Studio Parisiensi, alteram Cathedram Theologicam erexerunt Fratres Prædicatores. Quæ res magnorum inter Magistros Parisienses, & Fratres Prædicatores dissidiorum causa fuit ac Seminarium. Ægrè siquidem ferentes Magistri Parisienses, quòd Fratres Prædicatores duas Cathedras Theologicas haberent, & veriti, ne alii Religiosorum Ordines id facere contenderent, sicque suis ipsimet sedibus pellerentur; hoc Decretum communibus votis sanxerunt & edixerunt, *ut nullus Regularium Conventus duas simul Cathedras solemnes & Theologicas in posterum obtineret*. Huicce Decreto Fratres Prædicatores se minimè obtemperaturos palàm professi sunt, eò quòd duas Cathedras jam per aliquot annos pacificè occuparant, & summâ cum laude, atque Discipulorum applausu rexerant. Utcùmque tamen inter eos & Academicos pax coaluit usque ad annum MCCLI. quo tempore, ut inquit *Wadinghus* in Annalibus Minorum ad hunc annum: *Orta est magna dissensio*

sensio inter Academicos Parisienses, & Mendicantes, præcipuè Fratres Prædicatores. Controversia exordium habuit à quibusdam Statutis editis à Magistris Universitatis & suspensione lecturæ propter irrogatas aliquas injurias Scholaribus (quorum aliqui percussi, alii in carcerem trusi, vel trucidati fuerunt.) *Constitutionibus injustis dum noluerunt subscribere, duo Ordinis Prædicatorum, Bonus-homo, & Helias dicti, facti sunt extra Scholas. Conquerentes apud S. Sedem exaudiuntur ab Innocentio IV. & jubentur in pristinum statum restitui.* Nec solùm ab *Innocentio IV.* sed etiam ab ejus successore *Alexandro IV.* Fratres Prædicatores pro sua in Academiam Parisiensem restitutione in integrum quadraginta obtinuerunt Diplomata, quæ in Parisiensis Ecclesiæ Tabulario asservantur, quibus Parisiensis Academia aliquandiù reluctata, tandem aliquando cessit, & Fratres Prædicatores in societatem Magistrorum Parisiensium admisit. Hanc tamen concordiam *Guillelmus de Sancto Amore* totis suis viribus impedire molitus est. Is quippè, Magistris *Odone de Duaco, Nicolao Decano de Barro super Albam*, & *Christiano* Canonico Bellovacensi, aliisque tractis in partes, ad infamandos Religiosos Mendicantes, & ex Academiæ gremio expellendos nihil intentatum reliquit, totumque virus in ipsos effudit in libello malè consarcinato, cui titulum indidit: *De periculis Novissimorum temporum*, quem *Alexander IV.* Pontifex Maximus post maturum ac diuturnum examen proscripsit tanquam *perniciosum* & *detestabilem*, ut opportuniùs ostendemus in quinto Colloquio. Hunc exitum habuit luctuosum illud dissidium, quod, proh dolor! Sæculo decimo tertio exarsit

inter Magistros Parisienses, & Fratres Prædicatores, quodque, ut obiter dicam, non satis candidè ac sincerè describitur ab *Egassio Bulæo* tomo 3. *Historiæ Universitatis Parisiensis*, ubi, partium studio abreptus, *Guillelmo à Sancto Amore*, viro ab Ecclesia damnato, & infensissimo Ordinum Mendicantium hosti, plus æquò favet, Causam Fratrum Prædicatorum, quantùm potest, deprimit, eos velut totius dissidii Auctores ac concitatores atro carbone depingit, perstringit, insectatur, & omnia, quæ ipsis patrocinari possunt, consultò aut elevat, aut dissimulat, aut sinistram in partem interpretatur. At, velit nolit *Bulæus*, Causæ Fratrum Prædicatorum æquitatem apertè probant non solùm innumera Summorum Pontificum *Innocentii IV.* & *Alexandri IV.* in gratiam Fratrum Prædicatorum data Diplomata, sed etiam eam manifestam reddit ipsa vis veritatis, quam S. *Thomas* Doctor Angelicus, Ordinis Prædicatorum, Academiæ Parisiensis, & universæ Ecclesiæ columen & ornamentum, invictissimè tum temporis defendit, erroresque Magistri *Guillelmi de Sancto Amore*, acerbi illius dissidii stimulatoris, præclaris solidisque Scriptis confutavit. Plura in hanc rem dicerem, nisi mihi silentium indiceret Dominicana Familia, quæ antiquæ injuriæ immemor, Academiam Parisiensem pluribus sibi devinctam beneficiis maximo semper honore prosequuta est.

D. Asserebat mihi nuperrimè vir eruditus, sed Monachis haud parùm infensus, huic controversiæ, quam Fratres Prædicatores cum Magistris Parisiensibus Sæculo decimo tertio habuerunt, occasionem dedisse novum quemdam librum inscri-

ptum

ptum *Evangelium Æternum*, ab *Alexandro IV.* Pontifice Maximo damnatum, quem Ordini FF. Prædicatorum attribuit *Matthæus Parisius*, & in quo blasphema continentur dogmata, quorum hæc præcipua adhuc memoriâ teneo: videlicet *Evangelium Æternum, seu Evangelium Spiritus Sancti perfectius, & melius, & dignius fore Evangelio Christi.* II. *Evangelium Christi non esse Evangelium Regni, ac per hoc nec Ecclesiæ ædificatorium.* III. *Novum Testamentum, sicut & Vetus, esse evacuandum, nec in virtute sua ad annum MCCLX. duraturum, & deinceps omnes in statu perfectorum fore.* IV. *Ad instruendos homines de spiritualibus & æternis solos idoneos esse, qui nudis pedibus incedunt: Christum, Sanctosque Apostolos vitæ contemplativæ perfectionem non fuisse consecutos: contemplativam verò vitam ab ipso Joachimo Abbate fructificare cœpisse, & à modò in perfectis successoribus ipsius perfectiùs mansuram, fructusque laturam uberiores.* V. *Quemdam Monachorum Ordinem futurum, qui dignitate & gloria reliquis antecellet, in quo implebitur Prophetia Psalmistæ dicentis*: Funes ceciderunt mihi in præclaris, etenim hæreditas mea præclara est mihi. *Et qui tunc maximè florebit & convalescet, cùm Clericorum Ordo peribit.* VI. *Sicut in primo statu Mundi commissum fuit à Patre totius Ecclesiæ regimen aliquibus ex Ordine Conjugatorum, sic in tertio Mundi statu committendum à Spiritu Sancto aliquibus ex Ordine Monachorum.* Hæc, & alia id genus blasphema dogmata continentur in hocce libro, qui inscribitur: *Evangelium Æternum*, cujus Authores cùm fuerint FF. Prædicatores, mirum non est, si illis litem moverint Magistri Parisienses, & in eos tam in Scholis, quàm in publicis suggestibus declamaverint.

M. Si

M. Si reverà Fratres Prædicatores edidissent hunc librum, qui inscribitur: *Evangelium Æternum*, quique hæc, quæ mox protulisti, & alia benè multa complectitur blasphema dogmata; eorum damnationi incunctantèr subscriberem, nedùm Apologiam in eorum gratiam adornare vellem. At hunc librum erroribus à capite ad calcem scatentem à Fratribus Prædicatoribus fuisse lucubratum immanissima calumnia est, huic Sacro Ordini de Ecclesia benè merito perperàm à *Matthæo Parisio* impacta, *quæ*, ut inquit *Odoricus Raynaldus* in Continuatione Baronii ad annum MCCLVI. Num. XX. *vel ex eo detergitur*, *quod* Matthæus Parisius *nulli certo Authori hunc librum adscribat, sed tanquam nefandum partum ab omnibus* Fratribus Prædicatoribus *editum insinuet*. *Quid enim magis à verisimilitudine abhorrens, quàm eos*, seu Fratres Prædicatores, *libri hæresi infanda contaminatissimi authores fingere, quos ea manet gloria, exscindendis hæresibus, ac tum maximè cùm is Ordo primævo Sanctitatis flore ac splendore emicaret, strenuam operam collocasse?* Hujus libri *Evangelii Æterni* Authorem *Joannem de Parma* Italum, Ordinis Minorum septimum Generalem Ministrum, vulgò existimatum fuisse, testatur noster *Eymericus* parte 2. *Directorii Inquisitorum*, quæst. 9. ubi agit de erroribus in hoc detestabili libro contentis. Sed *Wadinghus* in Annalibus Minorum, & *Papebrochius* in Actis Sanctorum ad diem XIX. mensis Martii, ubi inseruit Vitam *Joannis Parmensis*, negant hunc *Joannem Parmensem* fuisse Authorem illius malè nati libri *Evangelii Æterni*, quibus licèt ipse ultrò assensum præbeam, non possum attamen quin fatear, hunc *Joannem*

Par-

Parmensem apud *Alexandrum IV.* Pontificem Maximum à suis fratribus, quorum odia, ob zelum quo flagrabat regularis restaurandæ disciplinæ, incurrerat, accusatum, Præfecturæ Generali, quam in Ordine gerebat, cessisse, & in ejus locum suffectum fuisse S. *Bonaventuram,* tunc in Academia Parisiensi Doctorem Regentem apud Minoritas, qui inquisivit in *Joannem Parmensem*, ejusque Socios, quorum duos, *Gerardum*, & *Leonardum* conjecit in vincula. *Gerardus* annos 18. in carcere detentus est, *Leonardus* in vinculis obiit. Denique, *Joannes Parmensis* diem extremum clausit Camerini XIII. Kalendas Aprilis anni MCCLXXXIX. cujus sanctitatem miraculis post mortem fuisse comprobatam asserunt *Wadinghus* in Annalibus Minorum, ubi Vitam ejus descripsit, & alii ejusdem Ordinis Franciscani Scriptores, qui etiam *Joannem Parmensem* appellatione *Beati*, non prohibente Sede Apostolicâ, exornant. Cùm igitur planè ignoretur Author illius execrabilis libri, qui inscribitur: *Evangelium Æternum*, iniquum omninò esset illum Fratribus Prædicatoribus, quasi Authoribus tribuere propter testimonium, seu potiùs propter unicum & incertum verbum *Matthæi Parisii*, sic scribentis. *Dicebatur*, *Prædicatores esse illius libri Authores*: Præterquamquòd, testimonium *Matthæi Parisii* contra Fratres Prædicatores nullius ponderis haberi debet, non solùm quia hic Scriptor, ut norunt omnes, pessimæ fidei est, petulantis linguæ, homo Schismaticus & qui hæreticis prolusit, sed quia etiam *Innocentii IV.* Pontificis Maximi, ac subinde Fratrum Prædicatorum, qui hujus Summi Pontificis partes strenuè propugnarunt, hostis apertissimus

mus fuit. Addo etiam, hunc pestiferum librum, inscriptum: *Evangelium Æternum*, publico Ecclesiæ judicio damnatum, flammisque addictum fuisse anno MCCVIII. septennio ante institutum Fratrum Prædicatorum Ordinem. Quî igitur fieri potest, ut ille liber sit partus alicujus Dominicani, cùm ipso Fratrum Prædicatorum Ordine sit antiquior?

D. Adductis hactenùs & dilucidè explanatis erroribus & Controversiis, quæ Sæculo decimo tertio Ecclesiam Gallicanam, & Academiam Parisiensem haud parùm perturbarunt; expedit nunc ut in eas Hæreses, quæ eodem Sæculo in aliis Orbis Christiani Nationibus in perniciem animarum eruperunt, breviter inquiramus, & in primis scire velim, nùm aliquæ Hæreses Sæculo decimo tertio in Italia prodierint?

M. Sæculo decimo tertio, hoc est circa annum MCCLX. *Flagellantium* Secta in Italia ortum habuit, ejusque originem Monachus Sanctæ *Justinæ* Paduensis in suo Chronico, quod *Christianus Ursitius* Basileensis anno MDLXXXV. publici juris fecit, his verbis describit: *Cùm tota Italia multis esset flagitiis & sceleribus inquinata, quædam subitanea superstitio, & à Sæculo inaudita invasit primitùs Perusinos, Romanos postmodùm, deindè ferè Italiæ populos universos. In tantùm itaque timor Christi irruit super eos, quòd nobiles pariter & ignobiles, senes & juvenes, infantes etiam quinque annorum nudi per plateas civitatum, opertis tantùm pudendis, deposita verecundia, bini processionaliter incedebant, singuli flagellum in manibus de corrigiis continentes, & cum gemitu & ploratu se acriter super scapulis usque ad effusionem sanguinis verberantes.... Non solùm itaque*

in

in die, verùm etiam in nocte cum cereis accensis, in hyeme asperrima, centum, milleni, decem millia quoque per Civitates & Ecclesias currebant, & se ante altaria humiliter prosternebant, præcedentibus eos Sacerdotibus cum Crucibus & vexillis ..... siluerunt tum temporis omnia musica instrumenta, & amatoriæ cantilenæ: sola cantio Pænitentiæ lugubris audiebatur ubique tam in Civitatibus, quàm in Villis, ad cujus flebilem modulationem corda saxea movebantur, & obstinatorum oculi se à lachrymis non poterant continere. Mulieres quoque tantæ devotionis fuerunt minimè expertes, sed in cubiculis suis non tantùm populares, sed etiam Matronæ nobiles, & Virgines delicatæ, cum omni honestate hæc eadem faciebant. Tunc ferè omnes discordes ad concordiam redierunt, usurarii, & raptores malè ablata restituere festinabant, cæterique diversi criminibus involuti, peccata sua humilitèr confitentes, se à suis vanitatibus corrigebant &c. Hæc publicæ Pœnitentiæ devotio in Germaniam, sicut testatur *Henricus Stero* in Chronico, penetravit, *sed quia illius origo*, ut ait idem Scriptor, *nec à Sede Romana, nec ab aliqua persona auctorabili fulciebatur, a quibusdam Episcopis, & à Domino Henrico Duce Bavariæ cœpit haberi contemptui, unde in brevi tepescere cœpit, sicut res immoderatè concepta.* Tandem in superstitionem, immò in hæresim degeneravit malè cocta, & tumultuosa illa devotio. Neminem quippè à peccatis absolvi pertendebant isti Flagellantes, qui eorum Sectæ nomen non dedisset. Mutuò sese, auditâ confessione, à peccatis absolvebant, etsi Laici essent, sicut testantur *Siffridus* Presbyter in Epitome lib.2. & *Longinus*, qui ipsos in Polonia ab Episcopis, & Principibus repressos fuisse affirmat

lib.7.

lib.7. *Historiæ Poloniæ*. Eadem Flagellantium Secta in Ungaria,& Germania renovata est an.MCCCXLIX. de cujus superstitioso ritu *Albertus de Argentina*, qui, imperante *Carolo IV.* & filio ejus *Wenceslao* vixit, in suo Chronico, quod incipit ab anno MCCLXX. & desinit in annum MCCCLXXVIII.amplissimè tractat, ex quo *Spondanus* ad annum MCCCXLIX. refert, huic grassanti Flagellantium Sectæ sese sociasse perditissimos quosque fugitivos, decoctores, adulteros, seditiosos, homicidas, latrones, omnium denique criminum reos, illosque eò impudentiæ prorupisse, ut Sacra quæque,& Evangelium, ipsumque divinissimum Corporis Christi Sacramentum posthabentes, assererent, Sanguinem suum sic per flagellationem tractum misceri cum sanguine Christi, & si quis eam flagellationem per dies triginta tres continuasset, omne crimen esse purgatum, omnem illi culpam & pœnam esse penitùs remissam. Alios impiæ illius Flagellantium Sectæ errores ex *Gobelino Persona* in suo *Cosmodromio*, seu Chronico, recenset idem *Spondanus* ad annum MCCCXLV. Num.XIV. Asserebant siquidem, Deum, ad ipsorum adventum, Pontificem Romanum, cæterosque Prælatos, ne deinceps Christianis præessent, sustulisse, & omni auctoritate ligandi, atque solvendi, & quidquam consecrandi privasse, ac, propter Sacerdotum nequitiam, in adventu Fratrum Crucis, seu Flagellantium, Sacerdotium Evangelicum amovisse,solum Baptismum omnibus Sacramentis substituisse; & illum non in aqua, sed mutatum in proprii sanguinis effusionem per flagellationem, sicut Christus in Cana Galilææ mutavit aquam in vinum rubrum, nec posse, aut potuisse ab institutionis eorum tempore

pore

pore quemquam salvari, nisi per ejusmodi Baptismum sanguinis, qui cuncta, quantumcùmque enormia peccata, potens est delere. Affirmabant insuper, nullum post mortem esse Purgatorium; nullum Festum celebrandum, nisi diei Dominicæ, & Nativitatis Christi, & Assumptionis B. Mariæ Virginis, nullumque observandum jejunium, nisi feriâ sextâ,& vigiliis Nativitatis Christi, & Assumptionis B. Virginis. Mitto alios errores, in quos prolapsi sunt malè feriati isti Hæretici Flagellantes, quorum Secta latè diffusa aditum tamen in Gallias invenire haud potuit, prohibente *Philipo Valesio* Rege Christianissimo, quo etiam rogante, & hortantibus Sacræ Facultatis Parisiensis Doctoribus, *Clemens VI.* Pontifex Maximus hanc Sectam damnavit, ut refert *Guillelmi Nangii* continuator ad annum MCCCXLIX. Nec solùm hanc Flagellantium Sectam damnavit *Clemens VI.* sed etiam plures Epistolas ad Præsules Germaniæ, Poloniæ, Sveciæ, Angliæ, Galliæ, & ad Principes dedit, quibus ipsos vehementer adhortatus est, ut illud superstitiosum hypocritarum hominum genus coercerent, conventicula dissolverent, eorumque Magistros carceri manciparent. Extant hæ *Clementis VI.* Epistolæ in ejus Regesto anni 8. ex quo eam, quæ ad Magdeburgensem Archiepiscopum, ejusque suffraganeos data est, refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXLIX. num. XX. Contra Sectam Flagellantium scripsit *Joannes Gersonius*, Sacræ Facultatis Parisiensis Cancellarius, brevem tractatum, in quo etiamsi reprobet perversum usum flagellationum, seu disciplinam sibi propriâ manu infligendi, cum videlicèt usum, qui fit cum ostentatione, cum scan-

ſcandalo, & ſine judicio Superioris ſive pii ac prudentis conſcientiæ moderatoris, vel qui pravis circumſtantiis, & erroribus, præſertim contemptu Sacramenti Confeſſionis, & Pœnitentiæ Sacramentalis, contaminatus erat in Secta Flagellantium; non tamen improbat, ſed potius approbat flagellationes, ſeu diſciplinas, quæ propriâ manu infliguntur, dummodò id fiat moderatè, animo pœnitente, ſemotis oſtentatione & ſcandalo; hæc enim ſunt celebris illius Doctoris verba: *Lex Chriſti, ſi videatur flagella indulgere, juxta illud: Ecce ego in flagella paratus ſum, nihilominùs circumſtantiæ debent apponi, quibus rationabile fiat obſequium noſtrum, unà quòd hujuſmodi flagellatio fiat judicio Superioris imponentis talem pœnitentiam; & quòd ab altero fiat & moderatè, & ſine ſcandalo & oſtentatione, ac ſine ſanguine, juxta traditionem Guillelmi Pariſienſis; quemadmodùm fit hujuſmodi flagellatio in Religionibus approbatis, & ab aliquibus devotis perſonis.* Quapropter, *Jacobus Boyleau* Doctor Sorbonicus in ea, quam edidit, *Hiſtoria Flagellantium*, perperàm *Gerſonium* ſibi patronum adſciſcit, à cujus tamen mente toto cœlo aberrat, dum capite decimo prædictæ hiſtoriæ impugnans omnem uſum flagellationum, ſeu diſciplinarum propriâ manu inflictarum, aſſerit, *ſe ipſum flagellare ſuper nates obſcænum, & turpiſſimum eſſe tàm viris, quàm mulieribus: Flagella ſuper humeros periculoſa propter libidinem, quæ inde excitatur & accenditur, uſumque flagellandi deorſum ſe ipſum, ferè ſemper eſſe non ſolùm opus inſolens, novum & ſupervacaneum, verum etiam perverſum, probroſum & turpiſſimum.* Quæ omnia ut probet laudatus Author, nonnullas obſcænas, adducit hiſto-
rio-

riolas, quæ fabulas olent, & à quibus referendis, propter pudorem, in integrum abstinere debuisset, maximè cùm ignorare non posset, S. *Petrum Damianum* scripsisse epistolam, quæ est 27. libri sexti, ad *Petrum* Monachum, dictum *Cerebrosum*, in qua eum reprehendit, quòd non omninò approbaret flagellationum, seu disciplinarum sibi propriâ manu inflictarum usum, quem ibidem ex multis Scripturæ sacræ locis laudabilē essē evincit; eumdemq; Sanctum Doctorem illius usus haud modicam utilitatem in Opusculo XLIII. ad Cassinenses Monachos cap. VI. commendasse his verbis: *O quàm jucundum, ò quàm insigne spectaculum! cùm supernus Judex de Cælo prospectat, & homo semetipsum in inferioribus pro suis delictis mactat! ubi reus ipse in pectoris sui penetralibus præsidens trifarium tenet officium: in corde se cònstituit Judicem, reum in corpore, manibùs se gaudet exhibere tortorem; ac si Deo Sanctus Pœnitens dicat: non opus est, Domine, ut officio tuo me punire præcipias: non expedit ut ipse de me justi examinis ultione percellas; ipse mibi manus injicio, ipse de me vindictam capio, vicemque meis peccatis reddo.*

Non solùm hac Flagellantium hæreticorum Sectâ Sæculo Ecclesiæ decimotertio infestata fuit Italia, sed etiam *ipsum quoque puritatis Catholicæ domicilium, Romam videlicet, contaminare aggressi sunt* hæretici Albigenses, & Waldenses, dicti *Pauperes de Lugduno, Cathari, Patareni*, & aliis id genus nominibus appellati, sicut refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCXXXI. Num. XIII. Ad illos hæreticos Româ, ac totâ Italiâ expellendos omnem curam & sollicitudinem adhibuit *Gregorius IX.* Pontifex Maximus, & Bullam datam Viterbii VI. Idus

Novembris anni noni Pontificatus sui contra eos publicavit hoc tenore: *Excommunicamus, & anathematizamus universos hæreticos, Catharos, Patarenos, Pauperes de Lugduno, Passaginos, Josephinos, Arnaldistas, Speronitas, & alios quibuscumque nominibus censeantur, facies quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum. Damnati verò per Ecclesiam sæculari judicio relinquantur; animadversione debita puniendi. Clericis prius à suis Ordinibus degradatis. Si qui autem de prædictis, postquam fuerint deprehensi, redire voluerint ad agendam condignam pœnitentiam in perpetuo carcere detrudantur. Credentes autem eorum erroribus, hæreticos similiter judicamus. Item receptores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationis sententiæ decernimus subjacere &c.* Hanc *Gregorii IX.* Constitutionem, contra hujusmodi hæreticos per Italiam sparsos latam, renovarunt, novisque additis pœnis confirmarunt Summi Pontifices *Innocentius IV. Alexander IV.* & *Nicolaus III.* in suis Diplomatibus, quæ incipiunt: *Noverit Universitas*. Quin & *Fridericus II.* Imperator, licèt Sedi Apostolicæ haud parùm infensus, Constitutionem Imperialem Cathaniæ anno Dominicæ Incarnationis MCCXXIV. emisit, quâ jussit Magdeburgensi Archiepiscopo, Comiti Romaniolæ, & totius Lombardiæ Legato suo, *ut quicumque per Civitatis Antistitem, vel Diæcesanum, in qua degit, post condignam examinationem fuerit de hæresi manifestè convictus, & hæreticus judicatus per potestatem, consilium, & Catholicos viros Civitatis & Diæcesis earundem, ad requisitionem Antistitis illicò capiatur, ignis judicio concremandus, ut vel ultricibus flammis pereat, aut si mise-*

iiserabili vita ad coercitionem aliorum elegerint reservandum, eum linguæ plectro deprivent, quo non est eritus contra fidem Ecclesiasticam invehi, & nomen Domini blasphemare &c. Hæc Imperialis *Friderici II.* Constitutio extat in Registro *Gregorii IX.* lib. 4. pist. 103.

D. Prosequere, si placet, Historiam aliarum Hæresum, quæ Sæculo decimo tertio Orbem Christianum pervaserunt.

M. Sæculo decimo tertio, hoc est circà annum MCCXXX. *Stadinghorum* diabolica hæresis Germaniam infecit, cujus impietatem describit ac deplorat *Gregorius IX.* in suis ad Archiepiscopum Moguntinum, Episcopum Hildesheimensem, & Fr. *Conradum à Marburg* egregium Prædicatorem datis anno MCCXXXIII. epistolis, quæ extant in lib. 7. Epistolarum hujus Pontificis ordine 178. 179. 180. 186. Nefandi illi Hæretici utebantur Magistro Dæmone, qui sub diversis formis in secretis eorum conventibus conspicuum se præbebat, eosque sui cultui adstrictos, sic ad turpissima, & ipso auditu horrenda flagitia informabat, ut illi morem ei gerentes, extinctis lucernis, promiscuam libidinem exercerent. In Luciferum, quem injustè, violenter, & fraudulenter à Domino ad Inferos detrusum fuisse blasphemabant, miseri illi hæretici credebant; eumque ad suam gloriam, præcipitato Domino, rediturum asserebant, nec ante ipsum se beatitudinem æternam sperabant habituros. Sacrum Corpus Domini Nostri Jesu Christi singulis annis in Paschate de manu Sacerdotis recipiebant, illudque de industria in ore servantes, proh scelus! in latrinam expuebant. In Clericos & Religiosos viros

grassabantur, eosque omni tormentorum genere cruciabant. Ad illos itaque exterminandos hæreticos, qui in confinibus Frisiæ & Saxoniæ ac Bremensi tractu degebant, quique paludibus, & fluminibus circumcincti ac muniti, omnes Episcoporum & Prædicatorum pro eorum conversione labores inanes, irritosque reddebant, sacram expeditionem indixit *Gregorius IX.* ut, cùm à suis erroribus nullo pacto resilire vellent, igne ferroque delerentur. Præcipui Crucesignati exercitus Duces fuerunt *Henricus* Brabantiæ Dux, & *Florentius* Hollandiæ Comes, qui, ut scribit, *Albertus Stadensis* Abbas in Chronico ad annum MCCXXXIII. *Primo congressu pestilentes illos super agrum Oldenesche, ubi convenerant, viriliter invaserunt; sed ipsi summo conamine se defenderunt. Statim Comes de Clivo cum suis à latere irruens super illos, ipsorum acies dissipavit...... Nec mora illi insipientes, & maligni evanuerunt in cogitationibus suis, quia ab exercitu Domini opprimuntur, hostes perfossi, gladiis percussi, equorum pedibus conculcati, & ita manus Domini invaluit super eos, ut in brevi spatio eorum sex millia interierint. Plurimi ex eis fugæ præsidium postulantes, in proxima fovea, & in wisera se submerserunt; si qui evaserunt, sub Cœli ventis quatuor sunt dispersi. Sic pertinacia eorum facta est coram ipsis in laqueum, & in retributionem & scandalum.*

Denique, Sæculo decimo tertio erupit in Germania Secta quorumdam Hæreticorum, qui *Friderico II.* Imperatori adversùs Ecclesiam perduelli, & *Conrado* ejus filio faventes, prava dogmata, in antiquis Hæreticis Donatistis ab Ecclesia jam confixa, recoxerunt, & in Suevia propalarunt, quæ refert

fert *Albertus Stadensis* Abbas in Chronico ad annum MCCXLVIII. Asserebant primò, Romanum Pontificem esse Hæreticum, omnesque Episcopos & Prælatos, hæresi itidem & simoniâ infectos, nec ligandi, & solvendi, neque conficiendi Corpus Christi potestatem habere, quòd mortalibus peccatis irretiti essent. Secundò, affirmabant, quòd nullus vivens, nec Papa, nec Episcopi, neque aliqui alii possint interdicere divina Officia, & qui prohiberent, essent hæretici & seductores. Tertiò, quòd Fratres Prædicatores, & Fratres Minores, Cistercienses quoque & alii Viri Religiosi falsis prædicationibus Ecclesiam corrumperent, pravamq; vitam & injustam ducerent. Quartò, dictitabant, se dumtaxat, suosque socios, veritatis esse præcones & justitiæ sectatores. Quintò, in fine prophanarum suarum concionum ajebant, Indulgentiam se impartiri non à Papa confictam, non à Prælatis compositam, sed à solo Deo omnipotenti concessam. Postremò prædicabant, nullam Romani Pontificis in orationibus, sed dumtaxat *Friderici* Imperatoris, & *Conradi* ejus filii memoriam esse faciendam. Hos Hæreticos *Fridericus* Imperator, ejusque filius *Conradus* suo patrocinio foverunt, existimantes se indè causam suam adversùs Ecclesiam faciliùs promovere posse. Sed eos fefellit eventus, nam Proceres Germaniæ Catholici hæc prava dogmata infectantes, *Fridericum*, & *Conradum*, ejus filium, Hæreticorum fautores deseruerunt, ipsisque omnem ad Imperium aditum præcluserunt. Hæc de hæresibus, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo tertio variis in locis pullularunt, dixisse sufficiat.

D. Historiam Hæresum, quæ Sæculo decimo

quarto Ecclesiam exagitarunt, nunc recto ordine describere debes, & in eas primùm inquirere, quæ in Oriente prodierunt.

M. Sæculo decimo quarto, Imperatore in Oriente *Andronico Juniore*, Palamitica lues invasit, quæ Græcorum Schismati novum addidit robur. Hujus Hæreseos olim parens fuerat Simeon S. *Mamantis* Monasterii Xyloxeri Abbas, à suis *Junior Theologus* appellatus, in libro, quem edidit, *de Sobrietate & Attentione*, de quo plura habet noster *Combefisius* in Notis ad *Manuelis Calecæ* librum *de Essentia & Operatione* adversùs palamitas. Hanc Hæresim in Oriente professi sunt plerique Monachi, qui dicti sunt *Hesychistæ*, *Euchitæ*, & *Massaliani*, eò quòd inter orandum imitarentur infames hæreticos *Massalianos*, caput ad umbilicum deprimentes, & in ea Orationis quiete mirabilem se lucem intueri, & inexhausta voluptate affici delirarent, cùmque ab illis quæreretur, quid lumen illud esset, quo se ad certum illum, quem diximus, corporis habitum conformatos perfundi gloriabantur? respondebant, esse gloriam Deitatis increatam, humano tamen visui perviam. Quem errorem altero confirmabant, dictitantes, lumen, quod in transfiguratione Christi refulsit in Monte Thabor, increatum fuisse, & nihilosecius oculis corporeis ab Apostolis visum affirmabant. In mores, Instituta, & dogmata horumce Monachorum Hesychistarum inquirere cœpit *Barlaamus*, gente Calaber, Ordinis S. Basilii Monachus, qui ex Italia Constantinopolim venerat ad *Andronicum Juniorem* Imperatorem, & Sermones de Processione Spiritus Sancti, & de Primatu Romani Pontificis contra Latinos evulgave-

gaverat, ut gratiam à Græcis, & potissimùm ab Imperatore iniret. Hanc Monachorum superstitionem & insanos errores cùm detexisset *Barlaamus*, illos apud *Joannem* hujus nominis *XIII.* Patriarcham Constantinopolitanum hæreseos accusavit. Hesychistarum Monachorum patrocinium strenuè suscepit *Gregorius Palamas*, Monachus Græcus, ac Thessalonicensis posteà Episcopus, qui nomen suum huic Sectæ dedit. Scriptis itaque & argumentis utrimque concurritur. *Palamas* lumen in Monte Thabor Christo circumfusum, increatum ac æternum Dei lumen fuisse pertendebat, illud tamen non esse substantiam Dei, sed tantùm ejus operationem, quam, cæteraque Attributa divina ab essentia, seu substantia Dei realiter distingui, & esse eâ minora, licet ipsi coæterna, probabat exemplo splendoris à Sole emissi, qui non est substantia Solis, etsi coævus ei sit. Addebat insuper, naturam, seu essentiam Dei à nullo intellectu creato, etiam Beatifico, videri posse, qualis in se est, sed tantum luce increatâ, à substantia tamen Dei realiter distinctâ, & oculis aspectabili sanctos perfrui in cœlo, & in eadumtaxat luce totam sitam esse æternæ beatorum felicitatis summam. *Barlaamus* ex adverso in hos errores calamum acuit, & gravissimam cum *Gregorio Palama* habuit contentionem, ad quam dirimendam coacta est Constantinopoli anno MCCCXLI. Synodus à *Joanne XIII.* Patriarcha Constantinopolitano, cui *Lazarus*, Hierosolymitanus Patriarcha, cum Alexandrini, & Antiocheni Legatis, adfuisse dicitur, quæque idcircò nona generalis Synodus apud Græcos audit. In hac Synodo damnatus est *Barlaamus*, & omnes Episcopi Græci deliria *Gregori*

gori Palamæ approbarunt. Nec solùm *Joannes XIII.* Patriarcha Constantinopolitanus reprobravit unà cum aliis Episcopis Græcis in hac Synodo doctrinam *Barlaami*, & perversa *Gregorii Palamæ* dogmata firmavit, sed etiam *Callistus*, in Patriarchatu Constantinopolitano *Joannis* successor, & *Philotheus*, seu *Philetus*, qui in locum *Callisti* subrogatus est, eamdem *Barlaami* doctrinam in Synodis Constantinopoli habitis proscripserunt, & ad statuminandos *Gregorii Palamæ* errores concurrerunt, maximè cùm id temporis Palamitarum hæresi apertè faveret *Joannes Cantacuzenus* Græcorum Imperator, qui proindè in ea, quam descripsit, sui temporis Historiâ audiri non debet, præsertim dum scribit lib. 2. capite quadragesimo, *Barlaamum* in Synodo, quam convocavit *Joannes XIII.* Patriarcha Constantinopolitanus, veniam ob stultè dicta petiisse, fassumque fuisse, lumen, quod Apostolis in monte Thabor circumfulsit, gloriam Dei principii expertem, & æternum lumen fuisse, atquè illum rediisse in gratiam cum Palamitis. Quæ tota *Joannis Cantacuzeni* narratio à vero procul abhorret, cùm certum sit, *Barlaamum* in laudata Synodo damnatum, ut declinaret invidiam Græcorum, quos proditâ etiam Catholici Dogmatis veritate, promereri frustrà studuerat, Italiam repetiisse, & ad Latinorum Instituta, quibus erat imbutus, rediisse.

Circà hanc Palamitarum hæresim duo velim hic obitèr observes. Primum est, *Gregorium Palamam*, ejusq; Sectarios fuisse Latinorũ infensissimos hostes, ita ut hoc præsertim nomine *Gregorius Palamas* in Græcorum Schismaticorũ Sinaxario etiamnùm celebretur, & inter Sanctos collocetur, sicut eis exprobrat

brat *Gennadius* Grecus Patriarcha in Concilio Florẽtino his verbis : *Vos*, inquit, *Græcos quamvis flagitiosissimos, si solùm adversùs Latinos dicant, omniũ Sanctissimos arbitramini, inter alios quidem multos, quemdam, qui vocatur Palamas, & Ephesi Marcum, hominem nec satis mentis compotem, sed tumidum sapientiæ ostentatorem, nulla virtute vel sanctitate subnixos, quia loquuntur & scribunt solùm contra Latinos, extollitis & celebratis, eorumque imagines exornatis, festumque agentes colitis, & veluti Sanctos adoratis.*

Secundò advertere debes, *Leonem Allatium*, virum alioqui doctissimum, lib. 2. *De Perpetua Consensione* cap. 17. impegisse in errorem, qui ab omnibus Theologis exploditur. Ibi quippè, postquàm asseruit *Barlaamum*, non minùs quàm *Palamam* circa lumen Thaborium lapsum esse, conceptis verbis docet, illud lumen Thaborium, quod in die Transfigurationis Christi apparuit, & Apostolorum oculos circumfulsit, fuisse ipsam Christi Deitatem; nec repugnare ut oculis corporeis diviniore vi corroboratis Deitas ipsa videatur. Sic enim loquitur : *Verum enim est; oculis corporeis increatum conspici non posse, & dùm oculi in statu & conditione naturæ manent, sed si diviniore vi corroborati ad altiora eleventur, nil impedit, corporeis hisce oculis in eminentiorem statum sublevatis, deitatem ipsam, & gloriam deitatis, quæ una cum Deo est, videri ..... damnatus itaquè est Barlaamus, quòd lumen,* in monte Thabor refulgens, *neque ex Divina essentia, neque divinam essentiam esse affirmabat, & prætereà corporeos oculos per nullam diviniorem potentiam adeò elevari posse, ut deitatem conspiciant &c.* Hactenus *Leo Allatius*, qui non vidit, se per latus *Barlaami* feri-

ferire omnes Theologos, quorum omnium concors est doctrina, Lumen Thaborium non fuisse, Deitatem Christi, & oculos corporeos divinâ virtute ad visionem essentiæ Dei evehi haud posse, communior eorum sententia est.

D. Meministi in superiori Colloquio cujusdam non minus importunæ, quàm molestæ controversiæ, quæ Sæculo decimo quarto diù multùmque exercuit Romanum Pontificem *Joannem XXI.* vulgò dictum *XXII.* de sensu & observatione Regulæ Sancti Francisci, quoad Evangelicam paupertatem. Huic controversiæ, ut ibidem observasti, occasionem & initium dederunt nonnulli Minoritæ de paupertate sua ambitiosiùs, quàm religiosiùs disceptantes. At quinam fuerit progressus atque exitus gravissimæ istius Controversiæ, necdùm exposuisti. Ab ovo itaque hanc incipe Controversiam, & omnia, quæ illam spectant, compendiosâ narratione describe.

M. Jam sub Romanis Pontificibus, *Bonifacio VIII.* & *Clemente V.* Ordo Fratrum Minorum duas in partes scissus erat, aliis *Spiritualium*, sive *Fratrum strictioris Observantiæ*, aliis *Conventualium*, seu *Fratrum Communitatis* nomine insignitis. Hæc funesta Ordinis divisio magnam peperit litem, & animorum contentionem, quæ sub Romano Pontifice *Joanne XXI.* seu, ut vulgò dicitur *XXII.* acriùs recruduit, & toto illius Pontificatu fuit summo utrinque partium studio agitata. Præcipua discordiæ ratio sita erat in discrimine habitus, & in frumenti, vinique in granariis, & cellariis congregatione. At enim, qui *Spiritualium*, & *Fratrum strictioris observantiæ* nomen ambiebāt, *habitus curtos, strictos, inusitatos, & squallidos*, ut ait Wadinghus

gbus in Annalibus Minorum ad annum MCCCXVII. assumebant, nec eos jussi à Superioribus deponere volebant, immò *Fratrum Conventualium* habitum, *superfluum* ac *irregularem* esse querebantur, & illicitum esse putabant frumentum & vinum in granariis & cellariis congregare quamvis eleemosynis quæsitum. Hanc discordiam ut componeret *Joannes XXII.* Constitutionem edidit, quæ incipit his verbis: *Quorundam exigit*, quâ Ministrorum, Custodum, Guardianorumque judicio & arbitrio commisit, determinare atque præcipere, *cujus longitudinis & latitudinis, grossitiei & subtilitatis, formæ sive figuræ atque similium accidentium esse debeant habitus, caputia*, Fratrum Minorum, & similiter, *ubi & quando, & quotiès granum, panem, & vinum pro vitæ Fratrum necessariis, Fratres ipsi quærere debeant, conservare sive reponere etiam in granariis & cellariis*. Eâ Summi Pontificis Constitutione exasperati Fratres Minores dicti *Spirituales*, seu *strictioris observantiæ*, in Siciliam secesserunt, ubi quemdam Ordinis Apostatam *Henricum de Ceva* sibi Ministrum Generalem præficere, ac Provinciales, Guardianos, cæterosque Ministros instituere ausi sunt, quodq; gravius est, spretâ authoritate Romani Pontificis, qui eos ad meliorem frugem reducere satagebat, in varios proruperunt errores, quos in Annalibus Ecclesiasticis referunt *Bzovius*, *Spondanus*, & *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXVIII. Duas quippè finxerunt Ecclesias, alteram diffluentem opibus & delitiis, obsitamque sordibus, cui præesset Romanus Pontifex; alteram humanarum rerum inopiâ divitem, ac virtutum omnium genere exornatam, quâ ipsi soli continerentur. Præterea,

reà, negabant,Præsules ullâ vel ad jus exercendum, vel divina conficienda authoritate pollere, & virtutem Sacramentorum à Sacerdotis sanctitate pendere, & Christi Evangelium extinctum olim in ipsis revixisse & florere effutiebant, multaque alia id genus garriebant contra sacramentum Matrimonii, & de cursu temporum, ac fine sæculi & adventu Antichristi. Contra hujusmodi segreges Minoritas agens *Joannes* Pontifex, Constitutionem edidit, quæ incipit: *Gloriosam Ecclesiam*, quâ ipsorum errores damnavit, & illos Minoritas, velut Apostatas, excommunicatos, Schismaticos, & perversorum dogmatum assertores, ubique perquiri, capi, & puniri præcepit. Ex quibus quatuor fuere anno MCCCXVIII. Massiliæ combusti, damnati priùs de hæresi ab Inquisitore Fidei Ordinis Fratrum Minorum. Non multò post captus est Avenione anno MCCCXIX. F. *Bernardus Delitiosi*, Minor Monspeliensis, eòquod in suspicionem venisset sacrilegi veneficii *Benedicto XI.* propinati, sicut constat ex diplomate *Joannis XXII.* eodem anno ad Archiepiscopum Tolosanum, & ad Appamiensem, & Sancti *Papuli* Episcopos dato, quòd antehac ineditum, ex Inquisitionis Carcassonensis Archivo à doctissimo nostro *Thoma Souege* erutum, publicâ luce integrum donavit, & in sua Historia Ecclesiastica inseruit *Natalis Alexander* Tomo VII. dissertatione IX. art. VI. pag. 485. & 486. Ab his laudatis Episcopis, qui à Sede Apostolica Judices erant deputati, *Bernardus Delitiosi* perpetuo carcere damnatus est, pane laboris, & aquâ angustiæ sustentandus. Legi potest *Stephanus Baluzius* Tom.I. *Miscellaneorum*, ubi, pag. 195. refert ex veteri codice MS. Bi-

Bibliothecæ Colbertinæ litteras *Joannis XXII.* Papæ, quibus fratri *Michaëli* Ordinis Minorum committit causam quorumdam Fratrum Minorum non benè de Fide sentientium, & pag. 198. recitat sententiam Inquisitionis ex veteri codice MS. Inquisitionis Carcassonensis erutam contra quatuor Fratres Minores combustos Massiliæ.

D. Sic igitur tandem conticuerunt Minoritæ, & finita est famosa illa controversia, quam cum illis Sæculo decimo quarto habuit *Joannes XXII*?

M. Nequaquam finita est illa controversia, sed, ut videre est apud *Spondanum* ad ann. MCCCXXI. Num. XV. longè major *Joanni* Romano Pontifici cum Fratribus Minoribus fuit conflictatio, ob excitatam ab eis de paupertate Christi quæstionem, quæ maximas in Minorum Ordine, & Ecclesia turbas concitavit. Hæc quæstio in hoc potissimùm sistebat, quòd assererent Fratres Minores, Christum & Apostolos, viam perfectionis sequentes, nihil habuisse jure proprietatis & dominii in speciali, nec etiam in communi. Hanc doctrinam Fr. *Berengarius Taloni*, Minor Theologus, acriter propugnare cœpit anno MCCCXXII. cùmque à Narbonensi Archiepiscopo, & à *Joanne Belva* Ordinis Fratrum Prædicatorum ei palinodia indicta fuisset, *is ad Sedem Apostolicam provocans* (verba sunt *Spondani* ad annum MCCCXXII.) *Avenionem petiit, & rem totam Pontifici exposuit, qui, ne temerè, quidquam in re maximi momenti statueret, omnibus Academiis, & doctissimis viris ubiq; terrarum proposuit: Utrùm pertinaciter asserere, Christum, & Apostolos non habuisse aliquid in speciali neque in communi, foret hæreticum censendum?* Censorium Judicium, quod super hac con-

controversia vir eruditus *Ubertinus de Casalis*, qui è Minorum Ordine ad Benedictinum Pontificiâ dispensatione migraverat, composuit; illudque in solemni Consistorio lectum omnibus placuit, extat apud *Wadinghum* in Annalibus Minorum ad annum MCCCXXI. & apud *Clarissimum Baluzium* lib. I. *Miscellaneorum* pag. 307. Dùm sic in discussione Sedis Apostolicæ adhuc penderet hæc de Christi, & Apostolorum paupertate controversia, Fratres Minores suum, ut vocant, Capitulum Generale Perusii anno MCCCXXII. sub Ministro generali *Michaële de Cesena* celebrarunt, in quo communibus suffragiis decretum est, Christum, & Apostolos nihil omninò jure proprietatis ac dominii, neque in speciali, neque in communi habuisse. Duplices eâ de re Capituli Perusini litteras datas pridiè Nonas Junii, & Idibus Junii ejusdem anni MCCCXXII. describit *Wadinghus* Tomo 3. Annalium Minorum ad hunc annum, additque, hujusce doctrinæ in Curia Pontificia defendendæ provinciam demandatam fuisse totius Ordinis nomine Fratri *Bonagratia*. Damnanda sanè fuit hæc Fratrum Minorum audacia, & punienda præsumptio atque temeritas, tum quia desciscentes à B. *Francisci* Institutis, quibus reverentiam in Christi Vicarium imperabat, ausi sunt decretorium judicium Summi Pontificis, sub quo lis illa adhuc pendebat, antevertere, contra Ecclesiam insurgere, Schismati viam aperire, materiam ministrare, & Sedis Apostolicæ hostibus haud modicas ei insultandi occasiones suppeditare; tum quia etiam Fratres Minores Scripta divulgarunt, in iñ quibus asserebant, Religiosos, qui aliquod in communi bonum possident, nòn solùm à perfectione

ne Regulæ Franciſcanorum deficere, ſed etiam ab exemplo Chriſti, & à lege Evangelii. Ex quo neceſſariâ conſecutione deducebatur, aliorum Ordinum Religioſos, qui bona in communi poſſident, excludendos eſſe omnes à Mendicantium, & Evangelicæ paupe rtatis profeſſorum catalogo, ac proindè privandos mercede à Chriſto Domino promiſsâ jis, qui ſui causâ omnia reliquerunt, & ipſum ſunt ſecuti. Hanc tumultantium Fratrum Minorum temeritatem *Gerardus Odonis*, qui, poſt *Michaëlis Ceſenatis* exauctorationem, Miniſter Generalis anno MCCCXXIX. Pariſiis electus eſt, retudit, ac pro meritis caſtigavit in Tractatu, quem ex MS. Bibliothecæ Vaticanæ laudat, ejuſque fragmentum deſcribit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXXII. Num. LV. Ad illos etiam FF. Minores refractarios ac ſegreges in ordinem redigendos *Joannes XXII.* poſt quæſtionem de Chriſti, & Apoſtolorum paupertate, multis Cardinalium, Epiſcoporum, Doctorumque, Pariſienſis in primis Academiæ, accuratiſſimo examine, concertationibus, & tractatibus diſcuſſam & eliquatam, definitivam ann. MCCCXXIII. protulit ſententiam, quâ pronunciavit, hanc propoſitionem: *Chriſtus & Apoſtoli in ſpeciali non habuerunt aliqua, nec in communi*, ejuſque aſſertionem pertinacem, *erroneam ac hæreticam eſſe*. Hac Decretoriâ Summi Pontificis ſententiâ offenſi ſegreges & obſtinati Minoritæ, præſertim *Michaël Ceſenas*, *Okamus*, & *Bonagratia*, effractis omnibus reverentiæ clauſtris, in Summum Pontificem inſolentiâ pertinaci inſurrexerunt, contra illius Conſtitutiones allatrarunt, & ad *Ludovicum Bavarum*, implacabilem Sedis Apoſtolicæ hoſtem, defecerunt, &

Schiſ-

Schismati ab eo conflato adhæserunt. Quâ de causâ à Pontifice exauctoratus est *Michaël Cesenas*, & anathemate confixus, à quâ tamen Pontificis sententia *ad Ecclesiam Catholicam* provocavit *Michaël Cesenas*, è suggestu *Joannem XXII.* Hæreticum perfrictâ fronte proclamavit, & contra ipsius Constitutiones petulantissimos libellos scripsit, adversus quos novam Constitutionem edidit Pontifex, quæ incipit his verbis: *Quia vir reprobus Michaël*, quam suis Annalibus inseruit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXXIX. Num. XXII. De his procacissimis *Michaëlis Cesenatis* libellis, & de aliis, quos *Okamus* Minorita ad scindendam Ecclesiæ unitatem, & personam *Joannis XXII.* Pontificis Maximi lacessendam scripturivit, opportuniùs agemus in quinto Colloquio, quod erit de viris Illustribus, qui aliquâ scientiæ laude Seculis XIII. & XIV. claruerunt. Hìc dumtaxat obitèr observabo, præter *Michaëlem Cesenatem*, *Okamum*, & *Bonagratiam*, alios tum temporis fuisse quosdam falsos fratres Ordinis Minorum ad Schisma usque pertinaces, de quibus *Guillelmi Nangii* Continuator ad annum MCCCXXIX. hæc scribit: *Adductus est Avenioni quidam Fratrum Minorum de Provincia Oriundus, nomine Veranus, qui apud Montem Pessulanum, & in aliis eorumdem locis solemnibus dicebatur fuisse lector, ob hoc quià contra Papam dicitur publicè prædicasse, qui ad ejus adductus præsentiam, nulla sibi facta reverentia, dixit sibi in facie, quòd erat verus Hæreticus & non Papa, & quòd pro ista veritate desiderabat mori. Requisitus de causa dixit. Quia tu destruis, vel destruere niteris paupertatem Evangelicam, quam Christus verbo docuit & exemplo. Propter quod dictum detentus est in carcere*

cum

cum quindecim aliis ejusdem Ordinis Fratribus, qui de diversis Mundi partibus adducti, propter dicta sua hæretica in diversis carceribus miseri detinentur.

D. Facilè mihi persuadeo, Sacrum Ordinem Fratrum Minorum de Ecclesia tam benè meritum degeneres & segreges illos Fratres, eorumque dogmata & facta impia damnasse, atque in obedientia *Joannis XXII.* Pontificis Maximi constanter perseverasse.

M. Omnia, quæ hactenus dixi de quibusdam Fratribus Minoritis, qui Sæculo decimo quarto Ecclesiam perturbarunt, & *Joannis XXII.* acerrimi insectatores fuerunt, nullam Sanctissimo Fratrum Minorum Ordini infamiæ labem inurere debent, quia Sacer ille Ordo perduelles istos fratres diris devovit, & quæcumque ab illis hac in causa hæreticè dicta, vel impiè gesta sunt, reprobavit in Capitulo generali anno MCCCXXIX. Parisis habito, in quo *Gerardus Odonis*, electus Minister Generalis, de consilio & consensu unanimi Provincialium Ministrorum, & cæterorum Definitorum Capituli, tam *Michaëlem Cesenatem*, olim Ordinis Ministrum Generalem, quàm *Petrum de Corbaria*, *Bonagratiam* Bergomensem, *Guillelmum Okamum*, *& Franciscum de Esculo* ejusdem Ordinis, & alios eorum asseclas in excommunicationis, privationisque pœnas, tanquàm manifestos & notorios Apostatas, incurrisse publicâ sententiâ pronunciavit, ut videre est apud *Spondanum* in Annalibus Eccles. ad annum MCCCXXIX. Num. VI. Testatur etiam ad eumdem annum *Guillelmi Nangii* Chronici Continuator, quòd Fr. *Henricus de Semons, Doctor in Theologia, & Provincialis Ordinis Minorum, in præsentia omnium*

surrexit, & ex parte Generalis eorum Capituli, quod pro tunc Parisius tenebatur, ne in aliquo viderentur falsis fratribus se favorabiles exhibere, facta, processus, & excommunicationes contra Fratres prædictos Ordinis eorum per Domnum Papam factas palam, & publicè approbavit, depositionemque Fr. Michaelis quondam Generalis eorum Ministri per Domnum Papam factam, ex parte Generalis eorum Consilii, & etiam Capituli, & Ordinis, justam & laudabilem protestatus fuit; factaque Antipapæ (Petri videlicèt de Corbaria) & prædicti Fr. Michaelis, Fratris etiam Bonagratiæ, & Fr. etiam Francisci de Ordine Fratrum Minorum, & eorum, si qui essent, consortes vel complices, tanquam falsa & hæretica, & eorum Ordini inimica & contraria reprobavit, & de eorum factis vel maleficiis Fratres & Ordinem multipliciter excusavit. Hoc pacto, reductis ad concordiam Decretalibus Summorum Pontificum *Nicolai III.* & *Joannis XXII.* quæ primâ fronte secum pugnare videbantur, pax tandem reddita est huic Sanctissimo Ordini, qui in ea fluctuum agitatione verè illud Poëtæ usurpare poterat:

Quærebam filios, exceptis scilicèt illis,
Quos suus optaret non genuisse pater.

D. Redieruntne tandem segreges illi Fratres Minores ad Ecclesiæ unitatem, & ad Romani Pontificis obedientiam?

M. Segreges isti Fratres Minores suo periculo comprobarunt, hunc esse casuum virorum spiritualium ordinem, *ut primò quidem infelix animus per superbiam intumescat, & inde in contentionem, de contentione in Schisma, de Schismate in hæresim, & de hæresi in blasphemias, infelici gradatione,*

ne, immò præcipiti ruina descendat, ſicut ait *Joannes* XXII. in Extravag. *Glorioſam Eccleſiam*. At enim, unus inter illos Fratres ſegreges Minoritas, dictus Fr. *Petrus Joannes Olivi*, ex oppido *Sirignano*, Diœceſis Biterrenſis, qui inter ſuos primùm eruditionis & regularis obſervantię famâ inſignis fuerat, tùm poſtea hæreſeos laboravit infamiâ, eumque *Fratricelli*, *Beguardi*, & *Beguinæ*, ut ſuum Patriarcham venerati ſunt. Inter multos errores, quos iſte *Petrus Joannes Olivi* effudit in ſua *Poſtilla*, ſeu Commentario in Apocalypſim, hi præcipui ſunt. Primò, ſextum, quem deſignat, Eccleſiæ ſtatum, & proprium eſſe Spiritus Sancti aſſerit, incipientem à tempore Sancti *Franciſci*, & pleniùs à tempore condemnationis Babylonis Meretricis magnæ (quo nomine Romanam Eccleſiam ubique intelligit) quique durabit uſque ad tempus Antichriſti, quinque prioribus Eccleſiæ ſtatibus maximè præeminere docet. Secundò, pertendit, quòd ſicut in primo Chriſti adventu nova Eccleſia, rejectâ Synagogâ veteri, formata eſt, ſic initio ſexti ſtatus nova formabitur Eccleſia, Chriſti lex, Vita & Crux erunt renovandæ per S. *Franciſcum*, qui eâ de causâ in exordio illius ſexti ſtatus Sacris Stigmatibus conſignatus apparuit. Tertiò, affirmat, Regulam *S.Franciſci* impugnandam & condemnandam eſſe ab Eccleſia carnalium & ſuperborum, non ſecus ac Chriſtus condemnatus fuit à Synagoga reprobâ Judæorum. Quartò, per Beſtiam aſcendentem de terra, vult intelligi Pſeudo-Papam cum ſuis Pſeudo-Prophetis, & Eccleſiam, quam Catholicam nuncupamus, ait eſſe Eccleſiam carnalem, Babylonem, & Meretricem magnam, quæ

publicè à Christo sponso suo adulteratur, & se, omnesque gentes sibi subjectas, fœdis carnalitatibus, Simoniacis cupiditatibus, atque terrenâ hujus mundi gloriâ corrumpit. Missos facio alios errores, quibus scatet hæc *Petri Joannis Olivi* in Apocalypsim *Apostilla*, quam, ejusque Auctorem, *Joannes XXII.* post maturum & deliberatum examen damnavit, ejusque ossa exhumari jussit atque concremari, sicut refert *Franciscus Pegna* ex tribus probatæ fidei MSS. Codicibus in Commentario LI. in II. Partem *Directorii Inquisitorum*. Legendus est etiam CL. *Baluzius* Tomo I. *Miscellaneorũ* pag. 313. ubi ex Archivo Archiepiscopi Narbonensis edidit censuram, sivè sententiam à Magistris in Theologia à *Joanne XXII.* deputatis latam contra omnes *Petri Joannis Olivi* errrores, quos maximam partem *Hæreticos*, *Blasphemos*, plerosque *ridiculis & fatuis divinationibus scatentes*, *& temerarios* doctissimi illi in Theologia Magistri summo consensu pronuntiarunt. *Dermitiūs Thadæus* in sua *Nitela Franciscana*, & *Wadinghus* in Annalibus Minorum ad annum MCCXCVIII. *Petrum Joannem Olivi*, & alios nonnullos Pseudo-Minoritas purgare, & ab omni hæreseos suspicione liberare pro viribus conantur, asserentes hujusmodi Franciscanos à suis Sodalibus falsò fuisse accusatos, eò quòd *obsolescentem* (inquit *Dermitius Thadæus*) *Sancti Francisci disciplinam suo splendori restitui cuperent, & maximè Petrus Joannes Olivi, qui sub Nicolao IV. incurrit aliquorum, quibus vita laxior placuit, indignationem ex studio veræ disciplinæ*. Testem etiam *Angelum Clarenum*, qui *Petri Joannis Olivi* familiaris fuit, appellat loco mox à me laudato *Wadinghus*, ejusque auctoritate pro-

probat, prædictum *Petrum Joannē Olivi* etiam post mortem miraculis fulsisse. Verùm, ut candidè fatear, in purgandis *Petro Joanne Olivi*, aliisque Pseudo-Minoritis, laterem lavant, & oleum operamque perdunt *Dermitius, & Wadinghus*. De *Dermitio* hoc judicium in Annalibus Ecclesiasticis profert *Odoricus Raynaldus*: *crediderim*, inquit, *Authorem hunc ignorasse Petrū Joannem Olivi insignem hypocritam, plurium hæreseon inventorem, judiciaria sententia damnatum; neque advertisse, quàm longè absit à Sedis Apostolicæ condendis Decretis maturitate, dignitateque, ob leves obtrectatorum susurros, ita Christianum Orbem commovere*. Posteà, ut nullum pro *Petro Joanne Olivi*, aliisque ei adhærentibus Pseudo-Minoritis, cudendæ Apologiæ superesse locum ostendat idem *Odoricus Raynaldus*, refert Pseudo-Minorum Apostatarum Sectam contaminatam hæresibus, *Cælestino V.* Pontifice germinasse, in eam *Bonifacium VIII. Benedictum XII. Clementem VI.* leges distrinxisse, nonnullis, ob hæresim, rogos paratos fuisse, & Massiliæ quatuor Pseudo-Minoritas, qui errores à *Petro Joanne Olivi*, in sua Postilla super Apocalypsim assertos pertinaciter propugnabant, ultricibus flammis fuisse addictos, ut habet manuscriptum Vaticanum. Hæc, & alia id genus momenta contra *Petrum Joannem Olivi*, & alios Pseudo-Minoritas, qui ab ejus partibus stabant, adducit egregius & sincerissimus Scriptor *Odoricus Raynaldus* Congregationis Oratorii, idest, *Baronii* familiæ alumnus, qui nihil deterritus *Bzovii*, & *Spondani* labore in prosequendis & absolvendis *Baronii* Ecclesiasticis Annalibus, ultimus omnium idem opus aggressus est, quòd putaret, Annales

nales *Baronii*, quasi jure familiæ, sibi absolvendos esse. Denique, quòd spectat citatum à *Wadingho* testimonium *Angeli Clareni* asserentis, *Petrum Joannem Olivi* miracula etiam post mortem patrasse, nihil certi ex eo extundi, aut statui potest, tum quia constat, *Angelum Clarenum* fuisse Hæreticorum Fratricellorum signiferum, qui profugit in Græciam, ut justæ Quæsitorum, & Censorum Fidei severitati se subduceret, sicut *Jordanus* Historicus testatur; tum quia etiam, nunquam *Joannes XXII.* Pontifex Maximus ossa *Petri Joannis Olivi* exhumari, & publicè cremari edixisset, si reverà fuisset homo sanctus, & miraculis post obitum conspicuus. Ea itaque ab *Angelo Clareno* jactata *Petri Joannis Olivi* miracula, vel simplicium fuere ludibria, vel pura putaque Hæreticorum mendacia. Obiit *Petrus Joannes Olivi* anno MCCXCVII.

D. Quinam erant isti *Fratricelli*, qui, ut mox dicebas, *Petrum Joannem Olivi*, tanquam suum Patriarcham venerabantur?

M. Fratricellorum Sectæ initium dedêre sub finem Sæculi XIII. *Petrus de Macerata*, & *Petrus de Forosempronio*, Ordinis Minorum Apostatæ, qui, strictioris observantiæ specie, secessionem ab Ordine facientes, à *Cælestino V.* Pontifice Maximo facultatem obtinuerunt Eremitarum cultu vivendi, & Regulam Sancti *Francisci* ad literam observandi. Hanc facultatem postquàm impetrassent, in parvam quamdam Græciæ Insulam perrexerunt, ut à vexatione Generalis Ministri, qui hoc Schisma Ordini funestum pati nolebat, tuti esse possent. Hanc invalescentem Eremitarum Congregationem, ac plurimos errores publicantem abrogavit ac dam-

navit

navit *Bonifacius VIII.* eisque jussit, ut, relicto illo Anachoretarum vivendi cultu, ad Ministri Generalis Ordinis Fratrum Minorum obedientiam redirent. Litteras ejusdem Pontificis ad *Matthæum de Theate*, Ordinis Fratrum Minorum, Inquisitorem hæreticæ pravitatis, datas exhibet *Odoricus Raynaldus* ad an. MCCXCVII. quibus *Bonifacius VIII.* Inquisitoribus Fidei præcipit, ut in eos Fratricellos, si mandato Pontificio morem gerere, & à suis erroribus resipiscere nolint, tanquàm in Hæreticos agant, & pœnis canonicis animadvertant. At isti Fratricelli, damnationis Pontificiæ nullâ habitâ ratione, palàm asserere cœperunt, se à nullo mortalium cogi posse ad deponendos habitus, quos cum parvis caputiis gestabant, curtos, strictos, squallidos, & nimiâ brevitate difformes ac ridiculos. Alios Fratres Minores, qui his inusitatis caputiis, & habitibus non utebantur, vel qui ad præceptum Romani Pontificis victui necessaria congregabant, & in crastinum servabant, diversis conviciis lacerare, procaci imprudentique versutiâ præsumpserunt, ut videre est in Tractatu *contra Beguinos & Fratres Minores, qui dicuntur Spirituales*, edito à Clarissimo *Baluzio* ex Archivo Ecclesiæ Narbonensis, Tomo I. *Miscellaneorum*, pag. 276. Quin, quod gravius est, isti Fratricelli, spretis mandatis ac censuris *Clementis V.* Pontificis Maximi, qui per suam *Clementinam, exivi de Paradiso*, Tit. *De Verborum significatione*, in qua nonnulla dilucidat dubia, quæ circà sensum & observantiam Regulæ S. *Francisci* emergere poterant, eos ad meliorem frugem, & obedientiam Ministri Generalis Ordinis Fratrum Minorum revocare satagebat; perfrictâ fron-

te approbarunt, ac publicè propugnarunt doctrinam insanam, superius à nobis expositam, *Petri Joannis Olivi*, esse à Spiritu Sancto revelatam, & nullam hæresim, vel errorem continere. Damnatos etiam & combustos Massiliæ quatuor segreges Minoritas, propter supra recensitos errores *Petri Joannis Olivi*, injustè damnatos esse pro veritate Evangelicæ Regulæ Sancti *Francisci* defendenda temere effutiebant, & ipsos ut Martyres colebant, ac prædicabant, sicut constat ex Opusculo *Joannis de Belna* Inquisitoris Carcassonensis, contra eosdem edito, quod extat Tomo I. *Miscellaneorum Baluzii*, pag. 285. Inter illos Fratricellorum errores, quorum præcipuos superiùs indicavimus, quosque à *Joanne XXII.* proscriptos noster *Eymericus*, vir, teste *Odorico Raynaldo*, maximæ fidei & authoritatis, utpote qui eo tempore, quo adhuc vigebat Secta Fratricellorum, Summorum Pontificum jussu, in eos in ditione Regis Aragonum animadvertit, accuratissimè refert Parte 2. *Directorii Inquisitorum*, quæstione decima quinta, inter illos, inquam, Fratricellorum errores, unus erat, quo isti hypocritæ paupertatis Evangelicæ speciem sibi arrogantes, seque Orationi & contemplationi addictissimos mentientes, perpetuo otio indulgebant, & à labore omninò abstinebant, quò factum est, ut brevi ignavorum hominum colluvies, porcarii, armentarii, pecorarii, cementarii, carbonarii, fabri, aliique id genus è sellulariorum fæce ad eorum Sectam certatim confluxerint, eo potissimùm fine ut panem otiosi comederent, & mendicitate (ut ipsis quidem videbatur) non indecorâ, vitam sustentarent, sicut testatur *Alvarus Pelagius*, Silven-

vensis Episcopus, ex Ordine Fratrum Minorum assumptus, qui sub *Joanne XXII.* Pontifice Maximo florebat, in Libro II. *De Planctu Ecclesiæ* Cap. XI. Variis nominibus isti Fratricelli erant insigniti. Appellabantur quippè *Bizochi*: *Fratres de paupere vita*: *Fratres Spirituales*, sed postquàm à Fidei Quæsitoribus exagitati è Sicilia in Germaniam secesserunt, dicti sunt *Beguardi*, & *Beguini*, eò quòd sese adjunxerint ad *Beguardorum*, & *Beguinarum* Sectam, quæ in Germania sub auspiciis *Ludovici Bavari* Imperatoris, Sedis Apostolicæ infensissimi hostis, impunè grassabatur. Hæc varia Fratricellorum nomina exprimit *Joannes XXII.* in Extravagante, quæ incipit his verbis. *Sancta Romana &c.* in qua de his sic legitur: *Nonnulli prophanæ multitudinis viri sunt, qui vulgariter Fratricelli, seu Fratres de paupere vita, Bizochi, sive Beguardi, vel aliis nominibus nuncupantur, in partibus Italiæ, necnon in Insula Siciliensi; qui contra Canones habitum novæ religionis sumpserunt*, sub quo habitu, quasi sub ovina pelle lupi, varios disseminabant errores.

D. Expone, quæso, clariùs, quænam esset hæc *Beguardorum*, & *Beguinarum* Secta? Quinam verò præcipui errores, quos istiusmodi profitebantur Hæretici?

M. Cur isti Hæretici fuerint appellati *Beguardi*, incertum omninò est, & altum apud Scriptores Ecclesiasticos silentium. *Beguinæ* verò erant quædam Mulieres, quæ ita nuncupabantur ab earum Institutore, seu à pio quodam, sanctoque Presbytero *Lamberto*, qui Gallicè cognominabatur *le Begue*, quia balbus erat, indèque puellæ, quæ ab eo in societatem ad castè vivendum sub finem duodecimi

cimi Sæculi fuerant congregatæ, dictæ sunt Gallicè *Beguines*, sicut ostendimus in Colloquio sexto in Historiam Sæculi XII. Complures hujusce Beguinarum Instituti Puellas ineunte Sæculo decimo quarto in errorem induxit fanatica quædam mulier de Hannonia, nomine *Margareta Porrete*, quæ anno MCCCX. cùm in Galliis pestiferam doctrinam disseminare conaretur, igne damnata est, teste *Guillelmi Nangii* Continuatore ad hunc annum, ubi hæc habet: *Circa Festum Pentecostes accidit Parisius, quòd quædam pseudo-mulier de Hannonia nomine Margareta, dicta Porrete, quemdam librum ediderat, in quo omnium Theologorum judicio, qui ipsum diligenter examinaverunt, multi continebantur errores & hæreses, & inter cæteras, quòd Anima adnihilata in amore Conditoris sine reprehensione conscientiæ vel remorsu potest & debet naturæ quidquid appetit & desiderat concedere, quòd manifestè sonat in hæresim. Dum libellum hunc, aut in eo contentos errores abjurare nollet, quinimò latam in se excommunicationis sententiam ab Inquisitore hæreticæ pravitatis contemneret, quia coram Episcopo sufficienter monita comparere nolebat, & per annum & amplius pertinaci sustinuisset animo in sua malitia finaliter indurata, tandem in communi platea Graviæ coram Clero ac populo ad hoc specialiter evocatis de peritorum consilio exposita est & tradita Curiæ sæculari; quam Parisiensis Præpositus in sua potestate statim accipiens ibidem in crastino incendio fecit extingui.* His pravis Dogmatibus *Margaretæ Porrete* complures infectæ *Beguinæ* societatem inierunt cum hæreticis Beguardis, qui per Germaniam multos spargebant errores, quorum primus erat, quòd homo in ista mortali vita usque adeò sublimem

mem perfectionis gradum assequi potest, ut nec amplius peccare, nec ulterius in gratia progredi queat. Secundus; quòd neque jejunare, neque aliam exercere corporis aut animi mactationem & asperitatem debeat ille, qui versatur in eo perfectionis apice. Tertius; quòd ille, qui est in prædicto perfectionis gradu, & spiritu libertatis constitutus, non adstringatur humanorum præceptorum, aut Ecclesiasticarum legum Sæculariumve observatione, quia supremum libertatis filiorum Dei culmen attigit. Quartus; quòd homo in præsenti vita possit eâ potiri felicitate, quâ major in Cœlo futura sit nulla. Quintus; quòd perfecta consummataque Beatitudo ex natura & hominis arbitrio ita pendeat, ut nullo sit opus lumine gloriæ infuso. Sextus; quòd virtutum exercitatio est adhuc hominis imperfecti, quam proindè longè à se abdicare debet quisquis jam est perfectus. Septimus; quòd libidinum actus, ad quos natura inclinat, nullâ involvantur culpâ, subindèque mulieris oscula esse peccata mortalia, quia ad illa non pellicit natura, sed coitum cum muliere esse inculpabilem asserebant, quoniam ad illum naturæ libido propensione suâ fertur. Octavus; quòd dum elevatur, aut fidelium cultui exponitur Sacrum Christi in Eucharistia Corpus, non debeat ille, qui sublimem perfectionis gradum assecutus est, vel assurgere, vel genibus provolvi, quia sic agens de illo sublimi contemplationis fastigio se dimitteret, si vel de Christi Sacramento, vel de Vita ejusdem aut passione dignaretur tantisper cogitare. Hos ut damnaret Beguardorum & Beguinarum errores, & impurissimas evelleret nequitiarum propagines *Clemens V.* Pontifex

tifex Maximus Synodum Oecumenicam Viennæ in Gallia convocavit anno supra millesimum trecentesimo undecimo, regnante in Galliis *Philippo Pulchro*, in quo unanimi Patrum suffragio confixa sunt virulenta Beguardorum & Beguinarum dogmata, sicut latiùs exponemus in sequenti Colloquio.

D. Hi Sectarii Beguardi, & Beguinæ conformes mihi esse videntur veteribus *Massalianis*, qui *Euchitæ*, ac *Enthusiastæ* dicebantur, & quorum meministi sub finem secundi Colloquii nostri in Historiam quarti Ecclesiæ Sæculi. Hi quippè nullam ferè vim Sacramentis Ecclesiæ, virtutumque exercitationibus, maximam verò suis fanaticis orationibus tribuebant, & fœditati promiscuorum concubituum indulgere soliti erant. Certè, nihil pestilentius, meâ quidem sententiâ, & ad aperiendam viam ad omnia flagitiorum genera commodius fingi excogitarivè potest istis Beguardorum, & Beguinarum erroribus, ad quos detegendos & aspernandos sufficit communis sensus, sufficiunt communissimæ pietatis notiones, Christianâ institutione omnibus impressæ. Hinc non mirum, quòd non ita pridem *Innocentius XI.* beatæ mem. Romanus Pontifex, ejusmodi Beguardorum errores, quos in perniciem animarum *Michaël Molinosus* Cæsaraugustanæ Diœcesis in Aragonia Presbyter, Quietistarum, seu Spuriorum Mysticorum, Antesignanus, suscitare ac propagare moliebatur, confestim damnaverit Constitutione datâ Romæ die xx. mensis Novembris anni millesimi sexcentesimi octogesimi septimi, ac totus ubique populus Christianus, auditis nefandis illis sententiis, cohorruerit, publicisque illas execrationibus fuerit prosecutus.

M. Re-

M. Rectè dicis, nec minus, ut opinor, horrebis duas alias infames Sectas, quas impurissimi homines *Hermannus Pongilupus*, patriâ Ferrariensis, *Gerardus Segarelli*, Parmensis, & *Dulcinus*, Novariensis, *Segarelli* discipulus, Sæculo decimo quarto invexerunt, latèque diffuderunt. Secta ab *Hermanno Pongilupo* conflata, veterum Gnosticorum, quorum meminimus in quarto Colloquio in Historiam trium priorum Ecclesiæ Sæculorum, nocturna conventicula, & promiscuam in iis libidinem renovabat. Fœtus furtivis illis coitibus conceptus, tandiù per manus in orbem stantium jactabatur, donec spiritum efflaret, & in cujus manibus expirabat, is Pontifex Maximus horumce Sectariorum creabatur. Cremabant etiam unum ex istis infantibus ita procreatis, cineribusque in cadum conjectis, ac vino super infuso, indè Novitios spurcissimis suis mysteriis initiabant. Sub specioso summæ, quam affectabant, paupertatis, asserebant, Christianorum nemini licere quidquam habere proprii, nec Respublicas administrare, vel Magistratus gerere. Romanum Pontificem, & omnes Ecclesiæ Catholicæ Prælatos canino dente proscindebant, eisque obtemperandum non esse pertendebant. Denique, animas Sanctorum non frui Dei visione ante generalis Judicii diem propugnabant. Hujus propudiosæ Sectæ parens *Hermannus Pongilupus*, cui in Ecclesia fuerat sepultura concessa, eò quòd, dum viveret, errores suos verbis tenus ejurasset, plurimisque ementitâ pietate fucum fecisset; jussu *Bonifacii VIII.* Pontificis Maximi exhumatus est, ejusque ossa flammis tradita anno post ejus obitum trigesimo primo, sicut testatur *Bernardus Guido* in *Chronico*

co Romanorum Pontificum. Plura de his nefandissimis Sectariis legesis apud *Prateolum*, & *Bernardum Lutzemburgum* in *Catalogo Hæreticorum*. Alteram Sectam fœdis dogmatibus & libidinibus impuram condidit Sæculo Ecclesiæ decimo quarto *Gerardus Segarelli*, vir plebejus & illiteratus, qui, venditâ domunculâ suâ, ejusque pretio non in pauperes, sed in nebulones, qui taxillis ludebant, distributo, Christum, & Apostolos imitari se velle professus, viles homunciones in societatem traxit, qui Apostolorum nomen sibi arrogantes, hàc illàc mendicando vagabantur, dictitantes, omnia esse communia, etiam uxores. Ajebant insuper, Deum Patrem rexisse Mundum in severitate & justitia ab ejus creatione usque ad Incarnationem Filii, tum à Filio gubernari cœpisse in gratia & sapientia; jamque à Spiritu Sancto in amore & charitate regi. Ad hoc tertium Spiritus Sancti Regnum prædicandum se venisse dicebant, eoque amoris, seu Spiritus Sancti, vigente Regno, illicitum esse denegare quidquid ex charitate postularetur, subindèque promiscuum virorum fœminarumque carnale commercium, cùm ex charitate fieret, peccatum non esse, sed actum charitatis. Hanc sceleratam, & abominandis flagitiis contaminatam Sectam latè propagavit *Dulcinus* Novariensis, *Segarelli* discipulus, à quo isti Sectarii dicti sunt *Dulcinistæ*, asserentes, auctoritatem omnem à Christo traditam Ecclesiæ Romanæ penitùs cessasse propter malitiam Prælatorum: se solos esse veram Ecclesiam: se nulli obedire debere: omnes Pontifices Romanos à tempore S. *Silvestri* prævaricatores fuisse, excepto *Petro de Murrone*, seu *Cœlestino V.* Papa. Viros absque uxo-

rum,

rum, uxores absque maritorum consensu, posse matrimonii statum deserere, & ad Sectam suam transire, docebant. Omnes Ordines Hierarchicos & Religiosos, tanquam Ecclesiæ perniciosos reprobabant. Laicos à solvendis alicui Romanæ Ecclesiæ Sacerdoti decimis liberos esse ogganniebant. Perfectiùs esse vivere sine voto, quàm voti religione obstrictum, propugnabant. Perinde esse in stabulo, ac in Ecclesia Deo consecratâ orare, impiè garriebant. Demùm, ut eorum alios mittam errores, qui legi possunt apud S. *Antoninum* parte 3. *Chronici* titul.21. cap.1. parag.1. & apud *Eymericum* par.2. *Directorii Inquisitorum*, quæst.20. licitum esse putabant *Dulcinistæ*, Fidem ore negare, ut hoc pacto Inquisitorum fidei industriam fallere, eorumq; potestatem evadere possent. Sed nec fraus, nec dolus *Segarello* hujus Sectæ Authori, & *Dulcino*, illius propagatori, patrocinari potuerunt. Captus siquidem *Segarellus* à *Manfredo* Inquisitore Ordinis Fratrum Prædicatorum, damnatus, & sæculari Magistratui traditus, flammis addictus est die XVIII. mensis Julii anni MCCC. sub Pontificatu *Bonifacii VIII.* In *Dulcinum* verò, & in sex hominum millia ab eo seducta & in Alpibus habitantia, *Clemens V.* Pontifex Maximus primùm Fidei Quæsitores, deinde Crucesignatos Milites direxit. Captus tandem *Dulcinus* cum Scorto, cui *Margaritæ* nomen, & pluribus aliis nequissimæ factionis sociis, qui Vercellas ducti, Sæcularis Magistratus sententiâ membratim prius concisi sunt, posteà exusti & in cineres redacti, ut S. *Antoninus* loco mox laudato, & *Bernardinus Corius* in Historia Mediolanensi part. 2. ad annum MCCCVII. testantur. Sic tandem extincta est ne-

nefaria illa Pseudo-Apostolorum Secta, quam antehàc Summi Pontifices *Honorius IV.* sub finem decimi tertii Sæculi, seu anno MCCLXXV. & *Nicolaus IV.* anno MCCXC. proscripserant. His duabus turpissimis Sectis, tertiam, seu *Turlupinorum*, Sectam, quæ Sæculo decimo quarto grassata est, addere non pigebit. Erant porrò isti *Turlupini* solo nomine Christiani, & veri Epicurei, qui, præter turpes & impias, in quibus volutabantur, Beguardorum hæreses, docebant, *nihil pudere quemquam debere eorum, quæ à natura accepimus*. Unde, turpi Cynicorum Philosophorum more, absque verecundia incedebant, & quod est dictu horrendum, & cogitatu pudendum, in publico, canum instar, & jumentorum more coibant; asserentes insuper, non esse orandum vocalitèr, sed mentalitèr. Verùm, hæc flagitiosa turpium hominum Secta eodem Sæculo decimo quarto erasa ac penitùs deleta est, igne combustis in Gallia perditissimis illis hominibus, qui pecudum vitam degebant, sicut testatur *Robertus Gaguinus* Ordinis Sanctissimæ Trinitatis Monachus libro 9. *de Gestis Francorum*, ubi hæc habet: *Superstitionis quoddam genus eodem tempore à Turlupinis (hoc enim erat hæreticis nomen, qui se de societate pauperum vocitari gaudebant) ortum, finem fecit, crematis eorum vestibus, & libris in foro Suillo extra Sancti Honorati portam. Joanna autem Dabentona, & cum ea alter, cujus nomen Historici non tradunt, ejus Sectæ in primis professores comburuntur. Hic autem, quem sine nomine ponimus, cùm ante damnationis ejus sententiam in carcere mortem obiisset, dies quindecim in aggere calcis, ne putresceret ejus cadaver, asservatus est, & die ad supplicium præscripto crematus.*

D. Pa-

D. Parit licentiam vivendi effrænis sentiendi opinandique libertas, sæpèque conciliatricibus mulierum gratiis & popularibus illecebris homines illecti, ac falsâ Religione delusi ad omnia flagitiorum genera perpetranda impelluntur. *Tantùm Relligio potuit suadere malorum.* Sed hos ex hara Epicuri porcos, sese in cœno libidinum volutantes relinquamus, ac paululùm, si placet, hìc inhæreamus in discutiendo dubio, quod mihi non nihil negotii facessit circa doctrinam *Raymundi Lulli*, quem Sæculo decimo quarto floruisse, & tertio Ordini Fratrum Minorum nomen dedisse asserunt Minoritæ. Audieram quippè nuperrimè à viro erudito, hunc *Raymundum Lullum* multa scripsisse Opera, sed in varios errores impegisse, ejusque doctrinam à Romanis Pontificibus fuisse damnatam; & tamen adivi hodie doctissimum Minoritam, qui mihi sanctissimè juravit, doctrinam *Raymundi Lulli* ab omni prorsus errore esse immunem, nec ab ullo unquam Pont. Rom. proscriptã. Cùm igitur circà doctrinam istius Authoris adhuc pendulus hæream, tuum de ejus Operibus judicium lubentissimè auscultabo.

M. De *Raymundo Lullo* non una est omnium Scriptorum sententia. Alii eum inter Hæreticos recensent. Alii illum suspectum de fide, multisque implicatum erroribus pronunciant, immò ut histrionem, perditæque memoriæ virum infamant. Alii denique non tantùm ejus absolutioni subscribunt, sed etiam ut *Martyrem, Doctoremque Illuminatum* deprædicant. Tot inter discrepantes virorum eruditorum sententias, consultiùs esse duco meum non interponere judicium, sed historicè dumtaxat hinc indè adducere momenta, quibus vel ad accu-

sandum, vel ad absolvendum *Raymundum Lullum* moventur viri eruditi. In primis, hi, qui *Raymundo Lullo* patrocinantur, multa in medium proferunt encomia, quibus *Raymundus Lullus* à viris clarissimis celebratur. Eum quippè P. *Caussinus* Soc. Jesu tomo 4. *Curiæ sanctæ*, tract. 1. sect. 13. *Thesaurum absconditum* appellat, & à solis invidis & æmulis exagitatum ait. P. *Sanjurius* ejusdem Societatis lib. 4. *de Christi cognitione & amore* ipsum inter ferventiores Christi amatores refert. Alii eum nuncupant *Doctorem Illuminatissimum*, *Tubam Spiritus Sancti*, *Organum Dei*, *Fontem veritatis*, *Ecclesiæ restauratorem*, *ineffabilem præceptorem &c.* Prætereà, injustam *Raymundi Lulli* accusationem refundunt illius Apologistæ in solum *Eymericum* Inquisitorem Dominicanum, qui in suo *Directorio Inquisitorum* refert Diploma *Gregorii XI.* Pontificis Maximi, qui multas opiniones *Raymundi Lulli* ut *erroneas* & maximam partem *hæreticas* damnavit, omnesq; ipsius libros prohibuit VII. Kalendas Februarii anni MCCCLXXVI. Porrò, hoc *Gregorii XI.* Diploma ab *Eymerico* in odium *Raymundi Lulli* confictum ac procusum fuisse ex eo potissimùm probant isti Apologistæ, quòd hujusmodi Diploma licèt in *Gregorii XI.* Regesto fuerit diligentèr quæsitum, nunquam tamen inveniri potuerit. Postremò, ajunt *Raymundi Lulli* Apologistæ, eum apud Majoricenses pro Sancto & Martyre coli, quod sanè haud permitteret Ecclesia, si reverà *Raymundi Lulli* doctrina fuisset ceu hæretica à Romanis Pontificibus confixa. Hæ sunt in summa rationes, quas pro *Raymundi Lulli* vindiciis vulgò proferunt ejus Apologistæ. At, hi, quibus ex adverso non probatur *Ray-*

Raymundi Lulli doctrina, adductas illas ab ejus Apologistis rationes elevare, & inutiles planè reddere pro viribus moliuntur. Ad primam quippè rationem respondent, nihil ex istis egregiis Epithetis, quæ non satis attentâ consideratione viri docti *Raymundo Lullo* tribuunt, colligi posse, cùm ab his abstinendum esse ultrò profiteatur *Wadinghus*, qui Minorum Annales condidit, & *Raymundum Lullum* tuetur quantùm potest: *Abstinendum itaque* (inquit Wadinghus) *ab ineptis quorumdam Epithetis, & paræneticis, quæ insulsè affinguntur, elogiis: temerè enim à suis* (Raymundus Lullus) *appellatur Sectariis, Doctor Illuminatissimus, Tuba Spiritus Sancti, Organum Dei, Fons veritatis, Ecclesiæ restaurator*. Ad alteram rationem, quam de conficto ab *Eymerico* Inquisitore Dominicano *Gregorii XI.* contra errores *Raymundi Lulli* Diplomate afferunt ejus Apologistæ, respondent *Antillulistæ*, credibile non esse *Eymericum*, virum clarissimum, qui Inquisitoris officio in Regno Aragoniæ sub quinque Summis Pontificibus *Innocentio VI. Urbano V. Gregorio XI. Urbano VI.* & *Bonifacio IX.* maxima cum laude perfunctus est, voluisse adulterinum & suppositítium *Gregorii XI.* contra *Raymundi Lulli* doctrinam obtrudere Diploma, illudque toti Orbi pro vero ac genuino venditare: *Hæc Lullistæ*, inquit *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCLXXII. Num. XXXV. *confictа ab Eymerico, vel subreptitium esse diploma contendunt. At virum gravem egregiè de Religione Catholica meritum, nullius utilitatis illecebra pellectum, id facinus perfricta fronte ausum vix credi potest, cùm facillimè coargui mendacii potuisset*. Addunt etiam Antilullistæ, *Petrum* Aragoniæ Regem in Epistola datâ ann. MCCCLXXVII.

ad *Gregorium XI.* iſtud de *Raymundi Lulli* damnatione Diploma ut legitimum agnoviſſe, & in ſuo Regno promulgatum; quod certè improbaſſet *Gregorius XI.* ipſumque Regem de ſuppoſitione Diplomatis admonuiſſet, ſi ſuppoſititium fuiſſet, & *Eymericum* hujus criminis convictum non impunitum reliquiſſet, ſed illum Inquiſitionis officio abdicaſſet, quo tam inſigniter fuiſſet abuſus. Nihil tamen horum fecit *Gregorii XI.* Quin, *Franciſcus Pegna* Directorium Inquiſitorum *Eymerici* nuncupavit *Gregorio XIII.* Pontifici Maximo, Notis doctiſſimis illuſtravit, & litteris Apoſtolicis locupletavit, quas inter extat laudatum *Gregorii XI.* contra *Raymundum Lullum* Diploma, quod tamen *Franciſcus Pegna* omni procul dubio expunxiſſet, ſi illud pro ſpurio & ſuppoſititio habitum fuiſſet. Fatentur quidem Antilulliſtæ, hoc *Gregorii XI.* contra *Raymundum Lullum* Diploma datum anno illius Pontificatus ſexto, ſeu anno MCCCLXXVI. non amplius extare in Regeſto illius Pontificis. Sed id accidiſſe ajunt, quòd Regeſtum anni ſexti Pontificatus *Gregorii XI.* perierit, incertum an caſu, an dolo, vel, quod veroſimilius eſt, mutatione Sedis Apoſtolicæ, tunc Avenione Romam translatæ. Sed etiamſi extaret adhuc Regeſtum anni ſexti Pontificatus *Gregorii XI.* & in eo deeſſet Diploma, quod eodem anno edidit contra *Raymundi Lulli* doctrinam, non indè tamen conſequeretur, illud ab *Eymerico* fuiſſe confictum; nam præterquàmquòd plures ab Authoribus Bullæ Pontificiæ citantur authenticæ, quarum apud aliquos authographum habetur, quæ tamen è Regeſtis, neſcio quo caſu, exciderunt, conſtat etiam apud omnes, *Raymundum Lullum* apud *Gregoriū XI.*

ſæpiùs

sæpiùs hæreseos fuisse accusatum, & eumdem Pontificem uno Diplomate dato anno MCCCLXXII. præcepisse *Eymerico*, ut in *Raymundi Lulli* errores inquireret, & ejus libros igni addiceret, si qui in illis errores deprehenderentur. Idem altero Diplomate dato anno MCCCLXXIV. *Francisco Vitali* præcepit Summus ille Pontifex. Unde nec *Wadinghus* ipse, acerrimus licèt *Lulli* defensor, sibi temperare potuit, quin cogente veritate fateretur, *suspicionem ingerere duas præfatas Extravagantes, Summum Pontificem* (Gregorium XI.) *circa Lulli doctrinæ damnationem aliquid effecisse*. Ad postremam Lullistarum rationem petitam ex sanctitate, Martyrio, & cultu, qui *Raymundo Lullo* apud Majoricenses defertur, respondent *Antilullistæ*, nihil indè ad purgandam *Raymundi Lulli* doctrinam extundi posse, quia propter errores, & propositiones nonnullas hæreticas, hæreticum nemo dixerit *Raymundum Lullum*, cùm omnia Opera sua Ecclesiæ Romanæ censuræ ac judicio subjecerit, sicut multis probat *Wadinghus*, totumque illud errorum virus Martyrio pro fide Catholica tolerato, seu passionis falce purgaverit; quod tamen certò affirmari haud potest, quia Ecclesia Romana, omnium Ecclesiarum Mater & Magistra, ejus Martyrium necdum vindicavit. Hæc momenta circa doctrinam *Raymundi Lulli* hinc inde historicè produximus, plura de ejus patria, vita & Operibus dicturi in quinto Colloquio, ubi agemus de Viris illustribus, qui Sæculis XIII. & XIV. floruerunt. Hìc tantùm velim sedulò observes, hunc *Raymundum Lullum* confundi non debere cum altero *Raymundo* cognomento *De Terraga*, qui etiam *Raymundus Neophytus* nuncupatus

 est.

est. Is quippè ex Hebræorum Rabbino factus Christianus, execrandos errores Scriptis tradidit, quos accuratè recenset noster *Nicolaus Eymericus* 2.parte *Directorii Inquisitorum*, quæst. 10. Inter illos errores, hi præcipui & graviores sunt. Primò, docet hic *Raymundus de Terraga*, dictus etiam *Neophytus*, prava dogmata Almarici, Arii, Sabellii, & quorumvis Hæreticorum, per se hæretica non esse, sed tantùm respectu illorum, qui ipsa animo pertinaci eligunt. Secundò, fas esse Dæmones adorare, & Sacrificantem Dæmonibus æquè & meliùs ab Idololatriâ excusari, quàm Christianum adorantem imaginem Christi & Sanctorum. Tertiò, Laicum non teneri ad aliquem fidei articulum explicitè credendum, ideòque si teneat, vel credat oppositum alicujus articuli ex ignorantia & tentatione Diaboli, non peccare. Quartò, omnem peccatorem, dum peccat, voluntatem suam divinæ conformare, & æquè placere Deo bona & mala, æquè *Judæ* desperationem, ac *Petri* contritionem. Quintò, hominem sine charitate infusâ posse Deum super omnia diligere & vitam æternam promereri. Sextò, Sectam *Mahometi* esse perindè Catholicam ac fidem Jesu Christi. Septimò, perfectius esse Schismaticum esse, quàm Catholicum, & Christum, Apostolos, Angelos, Cœlites omnes esse Schismaticos. Octavò, solum Deum Patrem esse optimum, Dei Filium esse bonum in primo gradu, Spiritum Sanctum in secundo gradu, creaturam omnem in tertio. Hos, & complures alios *Raymundi Neophyti* errores, qui legi possunt apud *Eymericum*, & apud *Franciscum Pegna* Commentario 52. in *Directorium Inquisitorum* ejusdē *Eymerici*, confixit *Gregorius XI.* Pon-

Pontifex Maximus Diplomate, quod incipit: *Aliquid mali propter vicinum malum*. Hæc obitèr observanda esse duxi, ut faciliùs cavere posses ab errore, in quem lapsi sunt *Prateolus*, *Bernardus Lutzemburgus*, & noster *Abrahamus Bzovius*, qui similitudine nominis decepti, *Raymundi Neophyti* absurdissimos errores, & perniciosos libros, *Raymundo Lullo*, tanquam notiori, perperàm affinxerunt.

D. Usque adeòne Sæculis XIII. & XIV. fortunata fuit Dominicana Familia, ut nullum degenerem, nullum à Fide Catholica extorrem filium habuerit?

M. Etsi Familia Dominicana semper de Ecclesia optimè merita fuerit, eamque non minùs doctrinâ, quàm pietate illustraverit, non ideò tamen ejus filii dilatant phylacteria sua, non omnia sua laudant, non omnia sua extollunt, nec suos omnes, Sanctos dicunt, Doctores, Martyres, Athletas, & Heroes; sed potiùs modestè, ut par est, profitentur, & sincerè agnoscunt, nonnullos è suis extitisse, qui ingenio suo plus æquo indulgentes, & ab illibata Sancti *Thomæ Aquinatis* doctrina desciscentes, erraverunt, & malè sanæ doctrinæ adhæserunt, quos inter Sæculo decimo quarto reponunt *Joannem de Montesono* Hispanum, & *Ekardum* Teutonicum, quorum errores pro eâ, quam profiteor, sinceritate, hìc supprimere nec possum, nec debeo. *Joannes de Montesono* Ordinis Fratrum Prædicatorum Professor, & Sacræ Facultatis Parisiensis Theologus, graves ac diuturnas contentiones habuit cum eadem Facultate Parisiensi, quæ quatuordecim propositiones erroneas à *Joanne Montesono* assertas censurâ confixit anno MCCCLXXXVII. Easdem etiam propo-

positiones à quovis publicari, prædicari, & doceri latâ sententiâ prohibuit *Petrus de Ordeomonte* Episcopus Parisiensis, ad quem *Montesonus*, qui obstrictam de palinodia cantanda fidem contumacitèr fregerat, fuerat delatus. Has inter quatuordecim *Joannis Montesoni* propositiones, sunt novem, quas licèt ad quæstiones purè Scholasticas pertinere, & sensum Catholicum nonnullas earum habuisse asserant aliqui Familiæ Dominicanæ Scriptores, censeo tamen ipse illas jure ac merito fuisse proscriptas à Sacra Facultate Parisiensi, quæ, ne doctrinam Sancti *Thomæ Aquinatis*, quem sibi *Montesonus* Patronum injustè adsciscebat, suâ censurâ afficere voluisse videretur, illius honori, & integritati, teste *Petro de Alliaco* Theologo Parisiensi, consultum esse voluit his verbis: *Salva in omnibus reverentia S. Thomæ*, & in litteris, quas eadem Academia Parisiensis scripsit contra *Joannem Montesonum*, relatis ab *Egassio Bulæo* tomo 4. *Historiæ Universitatis Parisiensis*, disertè testatur, se in hac contra *Montesonum* censurâ doctrinam S. Thomæ non attigisse: *Nos*, inquit celeberrima illa Academia, *millesies diximus, & , ut videmus, non sufficit, qualiter S. Thomæ doctrinam in dicta nostra condemnatione nequaquam reprobamus, sed hunc*, seu Montesonum, *ejusque fautores, doctrinam ejus*, seu S. Thomæ, *ad distortum, fideique absonum sensum adaptantes, aut ultrà quam fieri debet, contra ejusdem Doctoris documentum dilatantes, condemnandos audacter asserimus*. Idem judicium ferendum esse censeo de quinque aliis propositionibus, in quibus temerè asserebat *Montesonus*, quòd *dicere, Beatam Mariam Virginem & Dei genitricem non contraxisse peccatum originale, est expresse contra fidem.*

fidem. Quæ *præsumptuosa assertio*, ut ait *Petrus de Alliaco* in Tractatu, quem contra *Montesonum* edidit, quique adhuc extat manuscriptus Parisiis in Bibliotheca Navarrici Collegii, *non solùm Sanctis & Doctoribus tenentibus B. Virginem sine macula originali conceptam, injuriosa est, sed etiam eis, qui tenent oppositum adversativè. Nam licèt B. Bernardus in Epistola ad Lugdunenses tenuerit, ipsam in peccato fuisse conceptam, propter quòd ibidem scribit, Conceptionem ipsius celebrandam non esse; tamen in fine dictæ Epistolæ sic concludit*: Quæ autem dixi, absque præjudicio dicta sint saniùs sapientis, Romanæ præsertim Ecclesiæ auctoritati, atque examini totum hoc, sicut & cætera, quæ hujusmodi sunt, universa reservo, ipsius, si quid aliter sapio, paratus judicio emendare. *Unde patet, quòd illud solum probabiliter & opinativè tenuit, nec oppositum tenentes insanè sapere asserere præsumpsit, quod tamen dicere potuisset, si illud expresse contra fidem credidisset*. Hactenus *Petrus de Alliaco* Theologus insignis, qui ad Cameracensem Episcopatum, & posteà ad Cardinalitias Infulas, ob eximiam, quâ pollebat, eruditionem promotus est. Sacræ Facultatis Parisiensis condemnationi prævio examine & maturo judicio factæ, atque ab Episcopo Parisiensi confirmatæ non acquievit *Joannes de Montesono*, cùmque ab Facultate Parisiensi resecationem & ab Episcopo Parisiensi fulmina ob contumaciam defugere se non posse intelligeret, *Clementem VII.* qui, perstante Schismate, Avenione sedebat, eique Gallia adhærebat, appellavit. Constantèr in sua tuenda Censurâ perstitit. Facultas Parisiensis, &, ut omnem à se aut inimicitiæ, aut præoccupati judicii suspicionem amoliretur,

tur, de ordine, quem in *Joannis de Montesono* condemnatione tenuerat, omnes certiores fecit, datis Circularibus, ut vocant, litteris, quas descripsit *Egassius Bulæus* tomo 4. *Historiæ Universitatis Parisiensis* pag. 621. Misit etiam Facultas Parisiensis Avenionem suos Legatos Magistros *Petrum de Alliaco, Ægidium de Campis, Joannem de Nova Villa*, & *Petrum de Alainvilla*, qui, postquam coram *Clemente VII.* & in frequenti Cardinalium consessu sæpiùs perorassent, obtinuerunt tandem an. MCCCLXXXVIII. Censuræ Facultatis Parisiensis confirmationem, & *Joannis Montesoni* damnationem, cui jussum est ut Parisios rediret, & Universitatis correctioni sese submitteret. Quod cùm ille facturum se promisisset, nocte sequenti Avenione clandestinâ fugâ se proripuit, & in Aragoniam, unde oriundus erat, secessit. Utinam hìc tandem funesta illa, infaustisque auspiciis suscepta à *Joanne Montesono* controversia finem habuisset! At, proh dolor, Dominicani Parisienses Collegii S. Jacobi, quod ab ipso ordinis exordio fuit semper illustre virorum eruditorum Seminarium, falsò arbitrati, hac Sacræ Facultatis Parisiensis in *Joannem de Montesono* latâ Censurâ doctrinam Sancti *Thomæ* petitam esse, imprudentèr *Joannis de Montesono* patrocinium susceperunt, & Censuræ subscribere detrectarunt. Quam ob causam Dominicani è Facultatis Parisiensis gremio abscissi sunt, & docendi, concionandique munere, necnon gradibus Theologicis omninò privati. Hinc magna in Galliis Dominicanis conflata invidia, ac plurima illata incommoda, quæ Vitæ *Clementis VII.* Scriptor pluribus enarrat. Hanc luctuosam scissuram, quâ per annos viginti quinque integros Domi-

minicani ab Sacra Facultate Parisiensi fuerunt exclusi, ægrè tulerunt *Carolus VI.* Galliarum Rex, ejusque Patrui, Duces Burgundus, & Borbonius, qui pro sua pietate, & auctoritate has discordias sustulerunt, pacemque sanciverunt. His tamen dissensionibus nullus magis indoluit, aut illis tollendis feliciùs incubuit *Joanne Gersonio*, Sacræ Facultatis Parisiensis Cancellario, ut videre est in Epistola, quam in hanc rem ad Collegium Navarræ scripsit, in quo hæc habet: *Cogor*, inquit, *illam deflere scissuram miserabilem, & mutilationem luctuosam partis non modicæ Universitatis Parisiensis. Fratres Prædicatores loquor, viderint ipsi quid egerunt .... Attenderent ò utinam omnes, & benigna recogitatione secum tractarent, quanta, qualisve jactura spiritualis est & fuit, tot hactenus sermones, tot lectiones, tot salubres Instructiones in Universitate & alibi exinde cessasse.* Et cùm probè nosset doctissimus ille Cancellarius, hoc pacis studium non omnibus placiturum, subjungit: *Oblatrabunt, scio, si ad quosdam hæc scripta delata fuerint, ferentes indignè, immò pro scelere vel mutabilitate deputantes, quòd pacem Jacobitarum*, seu Dominicanorum, *videar optasse, aut pro ea verbum scriptumve fecisse. Sed libera voce fatebor, nec illud unquam pudori deputabo, me nunc & priùs olim semper dum modestè volui, vel optavi, reconciliationem ipsorum in mediis etiam litibus optavisse. Pereant qui de matris, aut mystici corporis fæda mutilatione gloriantur, qui non sanationi student, sed medelam quærentibus crudeliter irascuntur, & qui ad divisionem magis, quàm pulcherrimam unionem dæmoniaca impietate pelluntur, quorum persecutio, si pergunt in pacificos veritatis amatores furere, spernenda est, &*

gene-

generosæ virtutis pede calcanda, hoc proviso, ne damnosius inde nascatur in Universitate vel Republica scandalum. Sed de *Joanne Montesono*, & de gravissima Controversia, quæ ejus occasione Parisiis excitata est inter Academiæ Parisiensis Doctores, & Dominicanos, plura legesis apud nostrum P. *Mallet* Doctorem Parisiensem, in libro, quem Gallico idiomate scripsit de Viris *Illustribus Domus & Collegii Sancti Jacobi*.

Alter Dominicanus, qui Sæculo decimo quarto non secundùm mensuram fidei, prout in Sanctissimo Ordine fuerat institutus, scripsit & docuit, fuit *Ekardus*, natione Teutonicus, qui licèt à *Joanne Taulero* in Opusculo *De Convivio*, & ab *Bzovio* ad annum MCCCXXXVII. velut insignis pietate & doctrinâ Theologus celebretur, perniciosos tamen errores suis concionibus, Scriptisque vulgavit, ut compertum habemus tum ex quæstione in ipsum habitâ primùm ab *Henrico* Archiepiscopo Coloniensi, tum etiam ex definitione *Joannis XXII.* Pontificis Maximi, in cujus litteris, ab *Odorico Raynaldo* ad annum MCCCXXIX. Num. LXX. ex Regesto ejusdem Pontificis descriptis, viginti octo errores recensentur, ex quibus alios ut hæreseos labe inspersos, alios à temeritatis & hæresis nota non alienos declaravit *Joannes XXII.* Testatur nihilominus idem Pontifex, *quòd Ekardus in fine vitæ suæ, fidem Catholicam professus, prædictos viginti sex Articulos, quos se prædicasse confessus extitit, nec non quæcumque alia per eum scripta & docta sive in scholis, sive in prædicationibus, quæ possent generare in mentibus Fidelium sensum hæreticum vel erroneum, ac veræ fidei inimicum; quantùm ad illum sensum revocavit, ac etiam re-*

reprobavit, & haberi voluit pro simpliciter & totaliter revocatis, ac si illos & illa sigillatim & singulariter revocasset; determinationi Apostolicæ Sedis & nostræ tam se, quàm scripta sua & dicta omnia subjiciendo. Undè liquidò patet, *Ekardum* non obfirmato animo errores suos defendisse, sed potiùs quæcumque docuerat fidei Catholicæ minus consona ejurasse, seque Ecclesiæ judicio, ut par erat, prompto & humili obsequio subjecisse.

His duobus Familiæ Dominicanæ Theologis, qui se Duces secuti, à recta sanæ doctrinæ semita aberrarunt, tertium adiiciam ejusdem Familiæ Theologum, qui floruit sub finem decimi tertii Sęculi, & obiit decimo quarto Sæculo, seu anno MCCCVII. Is est Joannes, sive ortu, sive educatione dictus *Parisiensis*, qui librũ edidit hunc pręferentem titulum: *Determinatio Fr.* Joannis *de Parisiis Prædicatoris de modo existendi Corporis Christi in Sacramento Altaris alio, quam sit ille, quem tenet Ecclesia*. In hoc libro J*oannes de Parisiis* explicandum suscipit, non solùm per conversionem substantiæ panis in Corpus Christi, sed etiam per assumptionem ejusdem substantiæ à Verbo Divino, modum, quo Corpus Christi existit in Eucharistiæ Sacramento. Hunc librum J*oannis de Parisiis* ex MS. Codice S. *Victoris* Parisiensis eruit, & præmissâ Dissertatione Historica *de Dogmate Transustantiationis* anno MDCLXXXVI. Londini edidit Pseudo-Minister *Petrus Allix*, eumque Scriptorem in suas, seu Hæreticorum partes traxit. Sed non animadvertit Pseudo ille Minister, se ex eo J*oannis de Parisiis* libro nihil præsidii ad suum contra augustissimũ Eucharistię Sacramentum errorem suffulciendum accersere posse, tum quià cer-

certissimè constat, *Joannem de Parisiis* realem Corporis Christi in Eucharista præsentiam, quam *Petrus Allixius*, aliique ejusdem farinæ Hæretici explodunt, nunquam negasse; tum quia etiam, *Joannes de Parisiis* novam & peregrinam opinionem suam, quâ par est reverentiâ, Ecclesiæ judicio subjecit; tum quia denique, *Joannes de Parisiis*, à *Guillelmo* Parisiensi, *Ægidio* Bituricensi, *Guillelmo* Ambianensi Episcopis, & à Magistris Facultatis Parisiensis diligentiùs examinatâ ejus doctrinâ, damnatus est, & prohibitus prælegere, docere, prædicare & disputare Parisiis. Ineptè ergo *Petrus Alixius* in sua laudata Dissertatione, & *Joannes Clericus* Tomo III. *Bibliothecæ Universalis*, existimarunt, eâ *Joannis de Parisiis* opinione evinci posse, Dogma Transubstantiationis, seu Conversionis substantiæ panis & vini in substantiam Corporis & Sanguinis Christi Domini in Eucharistia sub finem decimi tertii, & initium decimi quarti Ecclesiæ Sæculi necdùm apud Catholicos fuisse communitèr receptum. Hæc siquidem frigida ac inanis utriusque Hæretici conjectura nullo negotio falsi convincitur ex perpetua SS. Patrum tam Græcorum, quàm Latinorum traditione, & ex consensione omnium ætatum, Nationum, & Ecclesiarum, quæ ab ipsis Apostolorum temporibus ad hanc usque ætatem Dogma de Reali præsentia Corporis Christi in Eucharistia, & de Transubstantiatione cõstantèr propugnarunt, & illos, à quibus universalis Ecclesiæ fides oppugnata fuit, aut diris devoverunt, aut ad canendam palinodiam adegerunt, sicut in suo aureo Opere *de Perpetuitate fidei* pluribus probat doctissimus *Antonius Arnaldus* Doctor Sorbonicus.

nicus. Sed hæc de *Joanne Parisiensi* Ord. Prædicatorum, de quo in quinto Colloquio iterùm redibit sermo, obitèr dicta sint.

D. Narrasti in Colloquio superiori Schisma, quod *Ludovicus Bavarus* Imperator Sæculo decimo quarto contra *Joannem* vulgò dictum vigesimum secundum, conflavit: nunc autem scire velim, an illi, qui à partibus *Ludovici Bavari* steterunt, in aliquos errores impegerint, & an fidem aliquam mereantur in his quæ adversùs *Joannem XXII.* Pontificem Maximum scripserunt.

M. Postquàm *Joannes XXII.* sententiam excommunicationis anno MCCCXXIV. tulisset in *Ludovicum Bavarum*, Imperatorem in sua malitia obstinatum, in rabiem actus perduellis ille Imperator, conductitiâ nonnullorum Theologorum doctrinâ & calamo fretus Epistolam vulgavit, quâ *Joannem XXII.* ut injustum innocentum persecutorem, clavium Ecclesiæ subversorem, Canonum violatorem, Sacramentorum prophanatorem, Terræ Sanctæ desertorem, Ecclesiæ temeratorem, denique incorrigibilem, & hæreticum notorium declarare, seu potiùs infamare ausus est. Inter illos Scriptores, qui *Ludovico Bavaro*, Schismatico Imperatori, adversùs *Joannem XXII.* Pontificem Maximum, & Ecclesiasticam authoritatem venales calamos commodarunt, recensentur *Marsilius de Menandrino* Patavinus, & *Joannes Jandunus*, Perusinus, Viri Politici magis quàm Christiani. Hi quippè impii ac malè feriati homines pestiferum librum de jurisdictione Imperiali & Pontificia consarcinarunt, quem inscripserunt, *Defensorem Pacis*, eumque *Ludovico Bavaro* nuncuparunt. Hunc malè natum librum

librum gravissimis resperserunt erroribus, & primò in eo docent, Christum Dominum, quandò solvit tributum Cæsari, id ex necessitate, non ex arbitrio vel ex pietate fecisse; ex quo inferunt bona temporalia Ecclesiæ ita Imperatoris dominio subjecta esse, ut velut sua pro nutu & libito repetere illa possit. II. Asserunt, Christum in Cœlos ascendentem nullum in Ecclesia visibile caput constituisse, nullum Vicarium reliquisse; nec S. *Petrum* plus auctoritatis quàm Apostolos reliquos accepisse. III. Pertendunt, ad Imperatorem spectare Pontifices instituere, deturbare ac punire; de capacitate promovendorum ad Sacros Ordines judicare, Ecclesiarum, sacrorumque Ministrorum numerum decernere, Beneficia Ecclesiastica conferre, Religiosos Ordines approbare, Concilia congregare, jejunia, & feriationem à mechanicis operibus indicere &c. IV. Negant, totam Ecclesiam simul junctam posse ullum hominem punitione coactivâ coercere, & Episcopum, aut Sacerdotem excommunicationis vel Interdicti in quemquam ferre posse sententiam absque authoritate Imperatoris. V. Sacerdotes omnes sive Pontifices, sivè simplices Presbyteros, ex institutione Christi esse æqualis auctoritatis ac jurisdictionis affirmant, & non minus Episcopos communitèr aut divisim excommunicare posse Romanum Pontificem, quàm illos Pontifex Ecclesiasticâ communione privare possit. VI. Statuunt, Ecclesiam bona temporalia possidere haud posse. VII. Ajunt, Imperatorem succedere Romano Pontifici, & Ecclesiam, Sede vacante, regere posse. VIII. Imperatori adjudicant potestatem dispensandi in contrahendis matrimoniis,

niis, quæ humanâ, non divinâ lege prohibita sunt, & auctoritatem filios non ex legitimo thoro procreatos declarandi, ac faciendi legitimos, non solùm quantùm ad civiles effectus, sed etiam quantùm ad Officia & Beneficia Ecclesiastica. Hos pestilentes errores, quibus potestas Ecclesiastica ab imis fundamentis convellitur, eruditè confutavit ac damnavit Joannes XXII. in ea, quam adversùs *Marsilium*, & *Jandunum*, eorumque libros tulit, sententiâ, quæ legitur apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCXXVII. Num. 27. Scripserunt etiam adversùs eosdem errores *Alvarus Pelagius* Episcopus Silvensis, *Alexander de S. Elpidio*, qui ex Priore Generali Augustinianorum factus est Archiepiscopus Ravennas, in libro *De jurisdictione Imperii & Auctoritate Summi Pontificis*, & *Petrus de Palude* Ordinis Prædicatorum insignis Theologus, in libro *De causa immediata Ecclesiasticæ potestatis*. His duobus pestilentissimis Scriptoribus *Marsilio*, & *Janduno* in *Joannem XXII.* debacchantibus, adjunxerunt se quoque *Michaël Cæsenas*, *Guillelmus Okamus*, & *Bonagratia* Minoritæ, quos famam *Joannis XXII.* calumniis proscindere, eumque hæreseos insimulare non puduit, asserentes, Summum illum Pontificem apertè docuisse, prædicasse ac propugnasse, Sanctorum Animas, quibus nihil luendum superest, statim atque corporibus solutæ sunt, Deum non videre, nec eo frui, sed earum Beatitudinem procrastinari usque ad supremum Generalis Judicii diem. Quod putidum commentum refellemus in Colloquio sexto, ubi agendo de Doctrina, quæ Sæculis XIII. & XIV. in Ecclesia obtinuit, ostendemus, *Joannem XXII.* ejusmodi errorem nun-

quàm ex animo propugnasse, nec illum ex Cathedra, ut ajunt, definiisse, quidquid contra obstrepant hæretici nostri temporis, quamvis negari haud possit Joannem *XXII.* tanquàm privatum Doctorem, vehementèr propendisse in sententiam quorumdam veterum Patrum, circà dilationem Visionis Dei, quæ sententia tum temporis necdùm eliquata erat, & decretorio Ecclesiæ judicio proscripta, licèt quodam modo contraria videatur Fidei Formulæ, quam *Clemens IV.* & Joannes *XXI.* Græcis ad Ecclesiæ Latinæ communionem redeuntibus præscripserant, in qua disertis verbis asserebatur, Animas, *quæ fuerunt purgatæ, mox in Cœlum recipi*, ut videre est apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCLXVII. Porrò nullam fidem merentur *Michaël Cæsenas, Okamus*, *Bonagratia*, & alii fautores *Ludovici Bavari* Schismatici Imperatoris, apud quem sese receperant, ut liberiùs adversùs Joannem *XXII.* cujus acerrimi insectatores fuerunt, scriberent, eique hæreseos notam impudentiùs inurere possent. Ferenda etiam non est horrenda calumnia, quã Joanni *XXII.* importare ausus est *Calvinus*, procacissimus post homines natos Hæresiarcha, qui libro IV. Instit. Cap.7. Sect. 28. perfrictâ fronte asserit, hunc Summum Pontificem docuisse, Animas esse mortales, easque unâ cum corporibus usque ad Resurrectionem interire, & Cardinalium neminem tantæ insaniæ se opposuisse. Sic enim scribit: *Expungant è numero Pontificum oportet* Joannem *XXII. qui palàm asseruit, animas esse mortales, unàque cum corporibus interire usque ad diem Resurrectionis. Atque ut videas totam Sedem cum præcipuis suis fulturis tunc prorsus concidisse, nemo Cardinalium huic se tantæ insaniæ*

saniæ opposuit. Sed Schola Parisiensis Regem Galliæ impulit, ut ad palinodiam hominem cogeret. Rex ejus communionem suis interdixit, nisi mox resipisceret; idque de more publicavit per Præconem. Hac necessitate adactus ille, errorem abjuravit. Hactenùs, effrons ille Hæresiarcha, qui, ut optimè observat *Bellarminus* libro quarto *de Romano Pontifice* capite decimo quarto, tam horrendum mendacium excogitavit, quia sententiam de dilatione beatitudinis usque ad extremum judicii diem, in quam nondùm ab Ecclesia proscriptam propendebat Joannes vigesimus secundus, ut Doctor particularis, tanquàm verissimam propugnavit *Calvinus*, etsi probè sciret, eam ceù hæreticam post *Joannis XXII.* tempora in Concilio Florentino fuisse confixam. Sic enim mentem suam *Calvinus* lib. 3. Instit. cap. 25. disertè aperit his verbis: *Valdè se torquent multi disputando, quem locum occupent, & an Cœlesti gloria jam fruantur (Sancti) nec ne? Atqui stultum & temerarium est de rebus incognitis altiùs inquirere, quàm Deus nobis scire permittat .... Quod sinus Abrahæ dicitur beata Sanctorum Spiritum collectio, nobis abundè est ex hac peregrinatione excipi à communi fidelium Patre, ut nobiscum fidei suæ fructum communicet. Intereà: cùm Scriptura ubique jubeat pendere ab expectatione adventus Christi, & gloriæ coronam eò usque differat, contenti simus his finibus divinitùs nobis præscriptis, animas piorum militiæ labore perfunctas in beatam quietem concedere, ubi cum lætitia, fruitionem promissæ gloriæ expectant, atque ità omnia teneri suspensa, donec Christus appareat Redemptor.* Potuitne, amabo, *Calvinus* hanc sententiam, de procrastinatione beatitudinis usque ad extre-

mum judicii diem, quam tamen certissimè norat fuisse tanquàm hæreticam ab universali Ecclesia damnatam, clarioribus verbis adstruere? *Quoniam igitur videbat Calvinus*, verba sunt *Bellarmini* loco mox à me laudato, *id, quod alii reprehendebant in Joanne Papa, non posse à se reprehendi, & tamen nolebat ullam occasionem Pontificis accusandi prætermittere, confugit ad Magistrum suum Patrem mendaciorum, & ab eo insignem illam calumniam mutuatus est*, ut infamaret *Joannem XXII.* Pontificem Maximum. Sed ad confutandam atrocem illam calumniam plura addere opus non est, cùm certum sit apud omnes, qui rectè sentiunt, quatuor *Institutionum* libros, quos *Calvinus* edidit, nihil aliud esse à capite ad calcem, quàm totius impietatis quasi Encyclopediam, & Satyram calumniarum, conviciorum & mendaciorum contra Ecclesiam Romanam, ejusque Pontifices, feracissimam.

D. Agnosco callidam audaciam istius Sycophantæ, qui in proferendis mendaciis, & affingendis calumniis callum obduxit, sibique omnem omninò fidem abrogavit. Eo itaque in malam pestem, malumque cruciatum abire jusso, alios, si placet, percurramus errores, quos Sæculo XIV. Novatores disseminare tentarunt.

M. Nonnulli extiterunt Sæculo decimo quarto Novatores, qui erroneas propositiones ventilantes à Sacra Facultate Parisiensi fuerunt damnati. Primus inter illos Novatores à Sacra Facultate Parisiensi damnatos fuit *Joannes de Mercuria* Cistercienfis Ordinis Professor, qui anno MCCCXLVII. Parisiis multos erroneos proposuit articulos, quorum præcipuos hic subjicere non pigebit. In primis

mis asserebat, *possibile esse, Christum voluntate humana aliquid voluisse nunquàm eventurum, & fieri itidem potuisse, ut Christus diceret falsum*. Secundò, docebat, *Deum efficacitèr velle quidquid vult*. Tertiò, blasphemabat, *facere Deum quòd aliquis] peccet, & velle voluntate beneplaciti ut ille sit peccator*. Quarto, pertendebat, *quòd aliquis habens usum liberi arbitrii, tam gravi tentatione extimuletur, ut illi resistere haud possit, & moveatur ad illecebram cum aliena uxore, adulterium non committit rem habendo cum illa, idemque de aliis peccatis ferendum esse judicium* effutiebat. Quintò, dictitabat, *non esse pejorem in genere moris illum, qui vitioso habitu cum actu fœdatus est, altero homine, qui consimili habitu vitioso sine actu est inquinatus*. Sextò, existimabat, *probabile esse, si una ratio, seclusa fide, consulatur, nulla esse Accidentia, sed res omnes extantes esse substantias*. Ab hoc errore in *Joanne de Mercuria* damnato, quo pacto recentiores Philosophi, qui vulgò Cartesiani audiunt, doctrinam suam vindicare possint, judicent viri eruditi. Hos, & alios hujusmodi errores vel ineptè, vel impiè, vel perridiculè à *Joanne de Mercuria* prolatos tacitus mecum ipse dùm cogito, indignerne, an rideam, an utrumque? si quæris, vix satis scio. Hoc unum certissimè scio, nonnullos ex his *Joannis de Mercuria* errores renovatos non ita pridèm fuisse ab hæreticis *Quietistis*, Discipulis *Michaelis de Molinos*, qui fœditates & abominationes suas Deo non modò permittenti, sed volenti tribuere non verebantur, atque veterum *Gnosticorum* & *Beguardorum* spurcissima dogmata secuti, non solùm obscænas carnis illecebras, & libidinum monstra negabant esse pecca-

ta, ſed, quod horrendum eſt, animum iis purgari, & ad majorem perfectionem provehi impiè aſſerebant. Alterum Novatorem, ſeu *Nicolaum de Ultricuria*, ſacra facultas Pariſienſis an. MCCCXLVIII. compulit ad publicam articulorum plurimorum de rebus Philoſophicis & Theologicis à ſe propoſitorum revocationem; qui quidem à Sede Apoſtolica primùm damnati fuerant omnes ut falſi, plerique ut hæretici. Horumce articulorum dicti Magiſtri *Nicolai de Ultricuria*, qui in Bibliothecis Patrum referuntur, aliquos tantùm hìc indicabo, quorum duo maximam cum moderna Carteſianorum Philoſophia affinitatem habere videntur. Primus articulus hic eſt: *in rebus naturalibus unus eſt motus localis congregationis, & diſgregationis, ita ut cùm tali motu colliguntur atomi, & naturâ unius ſuppoſiti ſortiuntur, fit corruptio, cùm verò atomorum acceſſio ad motum ſuppoſiti, vel ad naturalem ipſius operationem nihil confert, alteratio eſt.* Alter Articulus his verbis conceptus eſt: *Lumen nihil aliud eſt quàm corpuſcula quædam, quæ nata ſunt ſequi motum Solis vel alterius corporis luminoſi, ſitque hujuſmodi corpuſculorum ad corporis luminoſi præſentiam confluxu. Et ſi obiiciatur, motu locali non fieri, cùm momento fiat illuminatio: Reſpondetur fieri in tempore, ſicut ſonum, etſi non percipiamus.* Inter alios articulos *Magiſtri Nicolai de Ultricuria*, qui ad Theologiam ſpectantes, tanquàm hæretici proſcripti ſunt, hi tres præcipui recenſentur. Primus hic eſt: *Si adoleſcens ingenuus aliquem inveniat, qui brevi edocere ipſum valeat ſcientiam omnem, quæ de rebus creatis haberi poteſt, centum librarum pretio conſtituto, quas adoleſcens furto dumtaxat comparare poteſt,*

eo

eo casu furtum licitum est. Secundus Articulus: *Deus rationali creaturæ præcipere potest, ut ipsum odio habeat, cui mandato obediens, mereretur magis, quàm si ipsum ex præcepto diligeret; quoniam id faceret majori conatu & contra propriam propensionem*. Tertius Articulus: *Si quis voluntatem suam divinæ conformare voluerit, alterutrum necesse est, vel quod Deus omnia necessaria ad salutem ipsum edoceat, ita ut errare non possit; vel si errare ipsum permittat, vitio non vertatur error, immò actus consequens magis vel æque sit meritorius*.

Tertius Novator, quem anno MCCCLI. confodit, & ad palinodiam adegit Sacra Parisiensis Facultas, fuit *Magister Simon*, qui septem illas propugnaverat erroneas & hæreticas propositiones. Dixerat primò, *Nomen* Jesus *de Deo dicitur accidentariò*. Secundò, Jesus *potest esse, & non esse Deus*. Tertiò, *nulla res est, aut esse potest, quæ modò non sit Deus, & aliquandò possit esse Deus*. Quartò, *Deus potest aliqualiter se habere, qualiter se non habet, & aliqualis etiam esse, qualis non est*. Quintò, *quamvis* Jesus *fuerit ab Æterno Patri coæqualis, tamen aliquandò fuit Deus, quandò non fuit* Jesus. Sextò, *Filius Dei incæpit esse*. Septimo, *Nunquam hic homo, qui Christus est, factus est Christus*. Has erroneas propositiones à se in *Actu*, ut vocant, *Vesperiarum*, propugnatos, jubente Facultate Parisiensi, revocavit *Magister Simon*, cujus retractationis Instrumentum editum est in Bibliotheca Patrum. Eamdem sortem anno MCCCLIII. nactus est Frater *Guido*, Ordinis Eremitarum Sancti Augustini, & sacræ Facultatis Parisiensis Baccalaureus Theologus, qui nonnullos errores, in quos impegerat, ex

ejuſdem Facultatis Decreto palàm revocare compulſus eſt. Hi ſunt præcipui errores, in quos lapſus eſt iſte *Guido*. Primò, aſſerebat, quòd *Charitas, quæ ſemel amittitur, nunquàm fuit vera Charitas*. Secundò, *quòd Præſcitus, exiſtens in charitate, actum vitæ æternæ meritorium elicere non poteſt*. Tertiò, quòd *homo vitam æternam ità de condigno meretur, ut hanc ipſi Deus abſque injuria negare non poſſit*. Quartò, quòd *ſi nullum eſſet liberum arbitrium, adhuc eſſet peccatum*. Quintò, quòd *bonum meritum ita eſt à Deo, ut nihil ſit à voluntate, & quòd Deus homini viatori neceſſitatem quandòque imponit præveniendo voluntatem ad bonum actum, ita ut poteſtas ad oppoſitum non remaneat*. Hos, & alios id genus errores, quos poſteà *Wicleffus*, *Lutherus*, & *Calvinus* recoxerunt, cùm propugnaſſet Frater *Guido*, illos mandato Sacræ Facultatis Pariſienſis coactus eſt ejurare ac retractare, cujus retractationis Inſtrumentum extat in Bibliotheca Patrum. Non multò poſt, ſeu anno MCCCLXII. Magiſter quidam *Ludovicus*, juſſu Sacræ Facultatis, aliquot propoſitionum, quas docuerat vel propugnaverat, publicam edidit retractationem. Erat ille Magiſter argutias Dialecticæ apprimè edoctus, & ita paſtus chymæris, ut Deum ad libidinem minutim diſcerperet, inciſim diſtraheret, particulatim divideret, eſſe reale Dei diſtingueret ab eſſe formali, & attributa Dei ab ejus eſſentia neſcio quibus præſtigiis ſecerneret. Hinc dicebat primò, *quòd licèt perfectæ voluntatis, ſeu divinæ eſſentiæ quodlibet intrinſecum ſit abſolutè neceſſarium ſecundùm ſuum eſſe reale, tamen eſt aliquid intrinſecus contingens, & non eſt neceſſarium ſecundum ſuum eſſe formale*. Secundò, aſſerebat,

quòd

quòd aliquid est Deus secundùm suum esse reale, quod tamen non est Deus secundùm suum esse formale. Quam propositionem damnavit Sacra Facultas Parisiensis *tanquam fidei dissonam*. Tertiò, docebat, *volitionem, qua Deus vult A. esse, non minùs distingui à volitione qua vult B. esse, quàm Deus distinguitur à materia prima realiter*. Quartò, affirmabat, *in Deo esse contradictoria, quæ immensè formalitèr repugnant*. Præter illos errores, quos è Dialectices fæce in Theologiam invexerat subtilis ille Parisiensis doctor, alios proposuerat, quorum duos absurdissimos hìc proferam. Primus est: *quod divina voluntas non potest immediate nolle peccatum esse, & peccatum non est immediatè odibile à perfecta*, seu divina, *voluntate*. Alter error est, quòd *divina voluntas non diligit intentiùs prædestinatum, quàm præscitum, nec plus Deus diligit se ipsum, quam Diabolum secundùm naturam*. Hos, & similes errores Magister *Ludovicus* revocare jussus est à Sacra Facultate Parisiensi, ejusque Instrumentum retractationis insertum est in Bibliotheca Patrum. Missas facio quasdam propositiones malè sonantes, quas Magister *Joannes de Calore* in actu Vesperiarum anno MCCCLXXXIII. propugnaverat, quasque ex Decreto Facultatis Parisiensis ejuravit ac revocavit solemni retractatione, quæ edita est in Bibliotheca Patrum. At hìc prætermittere haud possum damnationis sententiam, quam Facultas Parisiensis tulit in Fratrem *Dionysium Soulechat*, Ordinis Minorum, in Sacra Facultate Parisiensi Baccalaureum Theologum, qui damnatos à *Joanne XXII.* Pontifice Maximo errores de paupertate Evangelica apud suos docere ausus fuerat. Hunc temerarium Pontifi-

tificiæ definitionis transgressorem Sacra Facultas Parisiensis, ad quam delatus fuerat, proscripsit, erroneas ejus propositiones cẽsorio stigmate confixit, eique docendi munere interdixit. Hanc Facultatis Parisiensis sententiam *Urbanus V.* qui Avenione sedebat, auctoritate Apostolicâ confirmavit, jussitque *Dionysio Soulechat*, ut Parisiis errores revocaret, sicut videre est in litteris, quas Summus ille Pontifex ad *Joannem* Cardinalem Episcopum Bellovacensem eâ de re scripsit anno MCCCLXVIII. quasque *Odoricus Raynaldus* ad eumdem annum Num. XVI. refert. Tandem Frater *Dionysius Soulechat* damnatos errores Parisiis in Ecclesia Fratrum Prædicatorum ejuravit, cujus retractationis publicum documentum extat in Bibliothecis Patrum.

D. Nihil hactenùs dixisti de Wicleffiana Hęresi, quam tamen Sæculo decimo quarto prodiisse, ac multas in Ecclesia excitasse tragędias, me anteà præmonuisti.

M. Quãvis Wicleffiana hæresis Sæculo XIV. seu anno MCCCLXXV. sub *Eduardo Seniore* Angliæ Rege ex inferis eruperit, Authore *Joanne Wicleffo*, natione Anglo, in Lincolniensi Diæcesi Parocho, & acris ac superbi ingenii Theologo, illius tamen pestilentis hæreseos ortum, progressum atque interitum commodiùs referam in nostris Colloquiis in Historiam decimi quinti sæculi, maximè, cùm plena impietatis dogmata, quæ evomuit ille Hæresiarcha, Hussitarum, Lutheranorum, & Calvinistarum Patriarcha, fuerint damnata in Concilio Generali Constantiensi convocato anno MCCCCXIV. cujus etiam Concilii jussu, *Wicleffus*, post habitum

tum prævium, diligens,& accuratum ſuper ejus impœnitentia finali ac pertinacia, examen, hæreticus fuit declaratus, ejuſque (jam licèt multis abhinc annis vitâ functi, & ſepulti) oſſa effoſſa ſunt, exhumata, exuſta, & cineres in profluentem abjecti. De Wicleffiana itaque Hæreſi,nihil in præſentia dicemus, ſed integram ejus ſeriem in Colloquiis in Hiſtoriam Sæculi XV. exhibere, & ſingula, quæ ad illam ſpectant, deſcribere ſatagemus. Antequàm tamen huicce colloquio noſtro finem imponamus; non abs re erit quoſdam hìc in medium proferre Sectarios, qui Sæculo decimo quarto erroribus *Wicleffi* proluſerunt. Inter illos Sectarios jure optimo numerari debent *Lollardi*, ita dicti à *Lollardo* quodam *Waltero*, eorum Anteſignano, qui fœdiſſimis per Germaniam, Auſtriam, & Bohemiam ſparſis erroribus, peculiarem conflavit Sectam, cujus errores *Trithemius* refert in Chronico Hirſaugienſi ad annum MCCCXV. Videlicet dicebant iſti *Lollardi*, Miſſam, Baptiſmum, & Extremam Unctionem, nihil prodeſſe; Luciferum cum aliquibus Dæmonibus iniuſtè Cœlo pulſos fuiſſe, & fore aliquandò reſtituendos; *Michaelem* autem, cæteroſque Angelos æternis cruciatibus deputandos: Beatiſſimam Virginem poſt partum non manſiſſe Virginem: Dominicum Corpus in Sacramento eſſe Deum fictitium: Matrimonium eſſe juratum meretricium: Deum neſcire, aut certè non punire mala, quæ ſub terra fierent, unde & coibant promiſcuè in ſpeluncis & locis ſubterraneis: Pœnitentiæ Sacramenti adminiſtrationem Laicis committebant, acceptâ (ut ridiculè ajebant) poteſtate ligandi atque ſolvendi ab *Elia* & *Enocho*:

Eccle-

Ecclesiæ Prælatos & Statuta contemnebant: Romanam Ecclesiam non Christi, sed infidelium esse dicebant: carnes quovis tempore edebant, & dies festos non observabant: merita & intercessiones Sanctorum irridebant: periurium non esse peccatum, asserebant, & alia impia profitebantur dogmata isti hæretici *Lollardi*, qui in Austria, Bohemia, finitimisq; Provinciis adeò propagati sunt, ut, teste citato Abbate *Trithemio*, plusquam octoginta millia hominum in eam Sectam jurati & professi numerarentur, quorum multi in diversis Austriæ locis combusti, in suis erroribus usque ad mortem pertinacissimè, & magna cum alacritate permanserunt. *Lollardus Walterus*, eorum Coriphæus ac Princeps, Coloniæ exustus est anno MCCCXXII. ut refert idem *Trithemius* in Chronico Hirsaugiensi. Hos Hæreticos, omni execratione dignos, se tanquam Patres ac Magistros habere glorientur, quantùm voluerint, Wicleffistæ, Hussitæ, Lutherani, & Calvinistæ, qui, dùm vacillantibus suis Sectis aliquam antiquitatem conciliare nituntur, suam turpitudinem apertè produnt; seque in malitia & obstinatione Majoribus suis simillimos exhibent, juxta veterem Paræmiam: *Mali Corvi malum Ovum*.

Circa annos MCCCLXXII. & MCCCLXXIV. duo alii Novatores *Wicleffo* præiverunt, videlicèt *Albertus* Alberstadensis in Germania Episcopus, & *Milleczius* Presbiter & Canonicus Pragensis. Priòr, scilicèt *Albertus* Episcopus Alberstadensis, anno MCCCLXXII. inter cætera dogmata pravitatis hæreticæ nefandissimâ labe aspersa, asserebat contra Catholicam fidem, & Sanctorum Patrum defini-

finitiones, omnia in hoc modo ex necessitate evenire, & Fata cuilibet homini vitæ ac mortis necessitatem imponere, subindeque non esse habendum consilium, nec deliberandum de aliquo, cùm omnes actus hominum, etiam à libero arbitrio procedentes, noscantur ex necessitate cœlestis influentiæ provenire. Hinc negabat necessitatem bonorum operum, liberum arbitrium, merita & demerita hominum, nec non invocationem divini auxilii & Sanctorum. Alter, *Milleczius*, Canonicus Pragensis anno MCCCLXXIV. sub specie sanctitatis multos errores vulgavit, eòque dementiæ prorupit, ut diceret, jam Antichristum venisse, Ecclesiam omninò defecisse, nullam in Papa, Cardinalibus, Episcopis, cæterisque Clericis esse veritatem, sed se solum cum suis Sectatoribus viam salutis docere, ut videre est apud *Odoricum Raynaldum* ad annum MCCCLXXIV. Num. XIII. Hunc *Millesczium*, insignem blateronem, ejusque contumaces Sectatores, tanquam hæreticos puniri jussit *Gregorius XI.* Pontifex Maximus in Litteris, quas ad Archiepiscopum Pragensem, ejusque suffraganeos scripsit. Perniciosum etiam librum, qui tum temporis in Germania per manus hominum volitabat, inscriptum: *Speculum Saxonum*, hæresibus ac deliriis scatentem flammis addixit idem Pontifex, & Germaniæ Archiepiscopos ejus damnationem promulgare; & *Carolum IV.* Imperatorem opem ferre monuit litteris Idibus Octobris anni MCCCLXXIV. datis, sicut refert *Spondanus* ad annum MCCCLXXIV. Postremò, suos habuit *Wicleffus* in Anglia præcursores & emissarios, ut constat ex erroribus XXX. quos in Provincia Cantuariensi ab incertis auctoribus

ribus proſeminatos *Simon Langham* Cantuarienſis Archiepiſcopus, Angliæ primas, congregato Virorum Theologorum & Jurisperitorum cœtu, confixit ſententiâ, quam tulit Lambethæ quinto Idus Novembris anni MCCCLXVIII. Complures ex his triginta erroribus ad hoc principium relabuntur, ſcilicet omnes homines, etiam Saracenos, Judæos, & Paganos, nec non pueros in utero materno extinctos habere claram Dei viſionem ante mortem ſuam, eâque viſione manente, habere omnes electionem liberam convertendi ſe ad Deum, vel recedendi ab eo, ita ut ſi quis tunc elegerit converti ad Deum, ſalutem æternam ſit adepturus, ſi verò nolit, perpetuæ damnationi ſit addicendus. Ex hoc ſemel jacto principio inferebant Novatores, Sacramentum Baptiſmi non eſſe neceſſarium ad ſalutem conſequendam, neminem damnari poſſe pro ſolo peccato originali, immò nec pro peccato actuali, niſi ille, à quo committitur, recuſaverit ſe convertere ad Deum ſtante clara Dei Viſione. Tunc enim peccatum itá irremiſſibile & irremediabile eſſe docebant, ut pro illo Paſſio Chriſti ſatiſfacere non poſſet. Non minus abſurda & impia cæteræ propoſitiones continebant, præſertim iſtæ: *Pater in divinis eſt finitus, filius in divinis eſt finitus, & ſolus Spiritus Sanctus eſt infinitus. Chriſtus, Beata Maria, & omnes homines beati, adhuc veraciter ſunt mortales. Beata Virgo, omnes Beati, tam Angeli, quàm homines, excepto Chriſto, ſunt peccabiles & damnabiles. Omnes homines damnati in Inferno, & omnes Dæmones ſunt & ſemper erunt reparabiles ad beatitudinem conſequendam.* Sed deteſtabiles illos errores retuliſſe ſufficiat.

D. Hi

D. Hi sunt igitur omnes Hæretici, qui Sæculo decimo quarto virulenta dogmata sparserunt?

M. Præter illos Hæreticos, quos hactenùs in medium produxi, septem alii non magni ponderis recensentur, quos tamen prætermittere haud debemus, ut integram habere possis Historiam omnium Hæresum, quæ Sæculo XIV. Ecclesiam infestarunt. Primus inter illos ordine reponendus est *Arnaldus de Villanova*, natione Catalanus, Professione insignis Medicus, qui eruditionem, quâ pollebat, pravis de religione opinionibus turpiter fœdavit. Ex nefariis siquidem libris ab ipso editis multos errores excerpsit *Joannes Longerius*, Fidei Inquisitor, Ordinis Prædicatorum, quorum quindecim Capita recenset *Eymericus* ejusdem Ordinis in *Directorio Inquisitorum* Part. 2. quæst. 11. Inter cætera absurdissima, quæ effutiit, dogmata, ausus est asserere, *omnes* Christianos *in Infernum detrudi* : *omnes Monachos adulterare doctrinam Christi, eos Charitate destitutos esse, & æternùm damnari* : *Opera misericordiæ esse Deo gratiora Sacrificio Altaris* : *Fundationis Capellarum, aut Præbendarum, seu etiam Missarum pro Defunctis non esse opera Charitatis, sed res ad vitam æternam promerendam prorsùs inutiles*. Denique, Missis aliis ejus erroribus, ariolabatur, Mundum anno MCCCXXXV. desiturum. Omnes *Arnaldi de Villanova* errores damnati fuerunt à *Joanne Longerio* Inquisitore, & ab Ecclesiæ Tarraconensis Præposito Vicarioque Generali, Sede vacante, anno MCCCXVII. justo autem Dei judicio naufragio miserrimè periit *Arnaldus de Villanova*, de quo legesis *Bernardum Lutzemburgum in* Cata-

Catalogo Hæreticorum, & *Prateolum* Lib. 1. *Historiæ Eccles.* Cap. LXIX.

Alter Hæreticus fuit *Ceccus Asculanus*, Caroli Ducis Calabriæ Astrologus, qui in Tractatu, quem Bononiæ edidit, in Sphæram, Stellarum influxibus necessitatem absolutam tribuens, affirmabat omnia in Mundo necessariò evenire, quodque magis impium est, stultè dicebat, ex positura Syderum accidisse, quòd Christus fuerit necessariò incarnatus, pauper natus, & turpem mortem obierit; cùm è contra Antichristus, ex positura syderum in ejus nativitate futurâ, necessariò dives ac splendidus sit futurus. Alia hujusmodi vana & blasphema (teste *Joanne Villani* lib. 10. cap. 41. & 42.) cùm garriret iste Astrologus, tandem Florentiæ captus est, & ab Inquisitore Fidei de Hæresi, & pravo Astrologiæ judiciariæ usu damnatus, igni addictus est anno MCCCXXVII.

Tertii Hæretici, qui fuit *Bertholdus de Rorbrach*, natione Germanus, meminit *Nauclerus* tomo 2. Generatione 46. his verbis: *Post hæc tempora judicabatur Spiræ Beghardus Bertholdus de Rorbrach. Hic antea in Herbipoli quosdam articulos reclamaverat, videlicet quòd Christus in passione sua sic fuerat à Patre derelictus, quòd præ nimio dolore dubitaverit, salvarine anima sua deberet. Secundus articulus, quòd Christus in Cruce propter nimiam passionem, & dolorem maledixerit B. Mariæ Virgini. Tertius, quòd maledixerit terræ, quæ suscepit ejus sanguinem de Cruce. Propter præmissa fugiens*(Bertholdus de Rorbrach) *ad Diœcesim Spirensem venit, ubi articulos hos veros asseruit. Addidit etiam, quòd homo in hac vita in tantùm proficere possit, quòd nec orare, nec jejunare*

junare oporteret, item quòd Laicus illuminatus possit plus proficere in docendo, & plus sit sibi credendum, quàm Evangelio, aut Doctoribus Sacræ Scripturæ. Item quòd homo devotus in perceptione cibi communis possit percipere tantam gratiam, ac si acciperet Eucharistiæ Sacramentum. Et quia relapsus, tradebatur Curiæ Sæculari, & est incineratus, anno MCCCLIX.

Circà idem tempus prodiit quartus Hæreticus, seu *Martinus Gonsalvus*, Conchensis, qui multa perridicula, fatua, hæretica & impia cùm propalaret in Hispania, ab Archiepiscopo Toletano damnatus est, & à Sæculari Magistratu igni, ut merebatur, traditus. Docebat homo ille lymphatus, *se germanum esse Archangeli Michaëlis, & locum ex quo cecidit Lucifer, sibi à Deo servari*. Secundò, *se primam veritatem & Scalam Cœli* appellabat, *singulisque diebus Cœlum se ascendere, & illud osculari* dicebat. Tertiò, *se advenientem Antichristum ad singulare certamen provocaturum, & Cruce Christi diademate spineo ornata prostraturum*. Hos insulsos errores huic dementissimo homini tribuit noster *Franciscus Diago* in Historia Provinciæ Aragoniæ lib. I. cap. 24.

Eâdem tempestate quintus ejusdem farinæ, parisque dementiæ prorupit Hæreticus *Nicolaus Calaber*, qui istos *Martini Gonsalvi* errores Barcinone publicavit, addiditque, præfatum *Gonsalvum esse Dei Filium in Cœlis ab æterno genitum, quamvis in terris patrem & matrem habuisse videretur: illum nunquam moriturum: ad ejus Prædicationem Mundum universum conversum iri, & in extremo Judicii die omnes ad inferorum supplicia damnatos precibus ejusdem Gonsalvi salutem consecuturos*. Sic asinus

asinum fricat, & similes inveniunt labra lactucas. Hos, & alios errores proscripserunt noster *Eymericus* Inquisitor, & Vicarius Generalis Barcinonensis Episcopi. Ipse verò *Nicolaus Calaber* Curiæ Sæculari traditus est, flammis absumendus, ut refert idem *Eymericus* parte 2. *Directorii Inquisitorum* quæstione 11.

Sub *Urbano V.* Pontifice Maximo sextus surrexit Hæreticus, dictus *Bartholomæus Janovezius*, Majoricanus, qui libellum edidit hæresibus scatentem. Asserebat quippè inter multos alios errores, Antichristum die Pentecostes anni MCCCLX. venturum, & omnia Ecclesiæ Sacramenta, atque Incruentum Sacrificium tempore Antichristi desitura. Suos tamen errores à nostro *Eymerico* Inquisitore damnatos, pœnitentiam publicè professus, solemni ritu ejuravit iste hæreticus, sicut ipsemet *Eymericus* refert loco mox à me laudato, & post ipsum *Prateolus*.

Denique, anno MCCCLIII. sub *Innocentio VI.* Pontifice Maximo *Berengarius de Montefalcone*, Cisterciensis Ordinis, docuit: *omnia, quæ facimus, bona, puro Dei amore, non ob aliam rationem, nec spe mercedis æternæ esse facienda*. Hunc errorem, quem novissimè suscitarunt spirituales Quietistæ, solemni judicio damnarunt *Nicolaus Roselli* Inquisitor Ordinis Prædicatorum, & *Sancius* Tarraconensis Archiepiscopus ex Ordine Fratrum Minorum assumptus.

Prætermitto, brevitatis ergo, Fratres *Joannem de Latone*, & *Petrum de Bonageta* Ordinis Minorum Professores, qui anno MCCCLXXI. hos errores è sacro suggestu in Provinciis Tarraconensi & Cæ-

Cæsaraugustana publicarunt. Primò, quòd si hostia consecrata cadat, seu projiciatur in cloacam, lutum, seu turpem quemvis locum, speciebus remanentibus, sub eis esse desinit Corpus Christi. Secundò, quòd si Hostia consecrata à mure corrodatur, seu à bruto quovis sumatur, simile ferendum sit judicium. Tertiò, quotiès Eucharistia sumitur sive ab homine justo, sive à peccatore, dum species dentibus teruntur, Christus ad Cœlum rapitur, nec in hominis stomachum trajicitur. Quas propositiones ne quis deinceps prædicare præsumeret, districtè prohibuit *Gregorius XI.* Pontifex Maximus, litteris datis ad Tarraconensem & Cæsaraugustanum Episcopos, quas refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCLXXII. Num. XI. Prætermitto etiam Fratrem *Arnaldum Montanerii*, è Catalonia oriundum, & Ordinis Minorum Professorem, quem à nostro *Eymerico* Inquisitore, & *Berengario* Urgelitano Episcopo tanquam Hæreticum damnatum *Gregorius XI.* capi jussit, & vinctum ad Sedem Apostolicam transmitti. Errores, propter quos *Arnaldus Montanerii* damnatus fuit, refert idem *Eymericus* parte 2. *Directorii Inquisitorum*, quæstione 11. Docebat scilicet, *Christum & Apostolos nihil habuisse proprium vel commune: Nullum posse damnari, qui deferat habitum Sancti Francisci: Ad Purgatorium singulis annis descendere Sanctum Franciscum, & indè in Paradisum extrahere quotquot Ordinem suum professi sunt*, denique, *Ordinem S. Francisci in perpetuum duraturum*. Has propositiones *Arnaldi Montanerii* jure merito proscriptas *Dermitius Thaddæus* Ordinis Minorum magno quidem, sed inani labore vindicare adnititur in sua *Nitela Franciscanæ Religionis*,

in qua cùm benè multa non tam ſtudio veritatis, quàm ſuâ ergà Sacrum Ordinem, quem profitebatur, pietate motus ſcripſerit, mirum videri non debet, quòd ſæpiùs in Annalibus Eccleſiaſticis ab *Odorico Raynaldo* pro meritis ſuis caſtigetur, quamvis *Lucas Wadinghus* Franciſcanus in libro *de Scriptoribus Ordinis Minorum*, ſuo affectui plus æquo itidem indulgens, eum maximo commendet elogio. Sed hæc de Hæreſibus, & Controverſiis, quæ Sæculis XIII. & XIV. in Eccleſia obortæ ſunt, dicta ſufficiant.

D. Verè dixit Spiritus Sanctus per os & calamum Apoſtoli Pauli 1. epiſt. ad Corinth. cap. 11. v. 19. *Oportet hæreſes eſſe, ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis*, dum videlicet fideles indivulsè adhærent Eccleſiæ Romanæ, quæ eſt ſola vera Sponſa Chriſti, & cujus veritatis hoc probatiſſimum ſignum eſt, quòd cùm omnes hæreſes & Schiſmata adversùs eam vexillum erexerint, ipſa tamen ſemper inconcuſſa ac victrix perſtiterit, juxta Chriſti Domini Oraculum Matthæi cap. 16. *Portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam*. Sed Eccleſiæ triumphos accuratiùs expendemus in Colloquio, quod craſtinâ luce habituri ſumus de Conciliis tam Oecumenicis, quàm Nationalibus, in quibus ſerpentes confoſſæ ſunt Hæreſes, & reſtituta fuit Eccleſiæ Diſciplina.

COL-

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis tam Oecumenicis, quàm Nationalibus, in quibus gliscentes Sæculis XIII. & XIV. Hæreses fuerunt damnatæ, & restituta est Ecclesiæ Disciplina.

MAGISTER. QUanti sint operæ pretii ac momenti Conciliorum definitiones, Statuta, & Canones, documento sunt ipsi Ecclesiæ hostes, Hæretici hodierni, qui, postquam Sanctorum Patrum & Theologorum doctrinam, quasi pura hominum inventa conati sunt dissipare, non ibi quieverunt, neque his finibus suas coercuerunt impietates; sed ulteriùs prosilientes, Romani Pontificis, & Conciliorum, quæ ab ipso convocantur, authoritatem ab ipso Christo Domino profectam impugnare ausi sunt, & apertâ aggressione, ubicumq; prævalent, Romani Pontificis Primatum everterunt, Pastorum Romano Pontifici subditorum auctoritatem subalternam à se prorsùs abdicarunt, jugum suis cervicibus à Christo impositum, quasi furentes & indomiti tauri excusserunt, & sacrilegis assertionibus,atq;impiis dogmatibus avitâ Ecclesiæ Catholicæ fidem corruperunt.Cùm igitur Conciliorum potissimùm definitionibus configantur Hæreticorum errores, & sacris, qui in eis conduntur, Canonibus sanciatur Ecclesiæ Disciplina, permagni tua interest, ut scias omnia Concilia, quæ Sæc.XIII. & XIV.tam ad profligandas Hæreses, quàm ad sanciendam EcclesiæDisciplinam variis in locis fuerunt convocata.

 D. Cùm

D. Cùm Oecumenica Concilia longè majori in Ecclesia polleant auctoritate, quàm Concilia Nationalia, seu Provincialia, nostrum, si placet, incipiamus Colloquium à Conciliis Generalibus, quæ Sæculo XIII. fuerunt celebrata, quorum convocationis causam, tempus, locum, Præsidem, numerum Patrum, & singula, quæ tum ad proscribendas hæreses, tum ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam in his gesta & statuta sunt, à te in præsentia discere percupio.

M. Tria Concilia Generalia Sæculo Ecclesiæ decimo tertio indicta fuerunt, videlicet Lateranense IV. Lugdunense I. & Lugdunense II. quorum historiam hìc describam, & Canonum, rerumq; præcipuarum in his gestarum notitiam tibi compendiosâ narratione tradam. In primis, Concilium Generale Lateranense IV. quod est inter Concilia Oecumenica duodecimum, convocatum est ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo anno MCCXIII. ut constat ex Diplomate illius convocationis, quod datum est ab eodem Summo Pontifice, XIII. Kalendas Maji ejusdem anni, & cujus exemplaria ad Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & Priôres transmissa sunt. Causas convocationis illius Concilii indicat Summus hic Pontifex in eodem Diplomate, ubi asserit, se istud Generale Concilium, juxtà priscam Sanctorum Patrum consuetudinem, convocasse ad recuperationem Terræ Sanctæ, ad extirpanda vitia, & plantandas virtutes, corrigendos excessus, & reformandos mores, ad eliminandas hæreses, ad roborandam fidem, sopiendas discordias, & stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones, & libertatem fovendam. Post

bien-

biennium ab illa convocatione habitum est Romæ anno MCCXV. Concilium Generale Lateranense IV. ita dictum, quòd in Lateranensi Basilica fuerit celebratum. Ei præfuit *Innocentius III.* Pontifex Maximus, interfueruntque duodecim supra quadringentos Episcopi, Patriarchæ duo, Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus; Primates, & Metropolitani septuaginta septem, Abbates & Priores ultrà octingentos, absentium Prælatorum, & Capitulorum Procuratores innumeri; adfuerunt etiam (ut testantur Abbas Urspergensis, hujus temporis Scriptor, & *Matthæus Parisius*) Imperatoris Constantinopolitani, qui Latinus erat, & Imperatoris Occidentis, Regumque Franciæ, Angliæ, Hungariæ, Aragoniæ, Siciliæ, Cypri, aliorumque Principum, Magnatum & Civitatum Legati. Patriarcha verò Antiochenus gravi infirmitate detentus venire non potuit, sed Episcopum Antheradensem misit, qui ejus locum supplevit. Alexandrinus etiam Patriarcha, qui sub Saracenorum tyrannide gemebat, *Germanum* Diaconum, qui suas in Concilio vices ageret, deputavit. *Laurentius Surius* in Præfatiuncula ac Concilium Lateranense IV. ait istud Concilium fuisse Oecumenicum, quia in eo *de negotiis Religionis, de Græcæ & Latinæ Ecclesiæ concordia tractatum est, cui interfuere Patriarchæ Constantinopolitanus & Hierosolymitanus, Archiepiscopi tum Latini, tum Græci, septuaginta, Episcopi quadringenti undecim . . . . . . nec defuere Legati Græci & Romani Imperatoris, Regum Hierusalem &c.* At, undè isthæc hauserit Carthusianus ille Scriptor eruditissimus? planè me ignorare profiteor. Adfuisse Concilio Lateranensi IV. Latinorum Orientalium Patriar-

 chas,

chas, Constantinopolitanum & Hierosolymitanum, quin etiam, ut mox dixi, Patriarcham Antiochenum, nonnisi propter valetudinem, & Patriarcham Alexandrinum propter Saracenorum, quâ premebatur, tyrannidem ad Concilium Lateranense IV. accedere haud potuisse, *Laurentio Surio*, aliisque lubens concessero. Tunc enim illæ civitates Latinis Principibus parebant, sicut ostendimus in Colloquiis primo & secundo. Nec etiam inficias ibo, Episcopos Græcos diversarum regionum, quas Latini itidem subegerant, illùc convenisse. Sed Græcos Antistites, quorum Imperator *Theodorus Lascaris*, captâ à Latinis Constantinopoli anno millesimo ducentesimo quarto, Nicæam concesserat, ad Concilium Lateranense IV. accessisse, nè verisimile quidem puto, maximè cum Patres istius Concilii Canonem quartum condiderint contra Græcos, qui tunc temporis vehementiùs in Ecclesiam Romanam frendebant, & Latinos tanto odio prosequebantur, ut in Altaribus, in quibus Latini Sacrificium obtulerant, ipsi offerre nollent, nisi prius ea velut per hoc inquinata lavissent, & pueros à Latinis baptizatos denuò baptizarent. Quapropter, nullatenùs existimo, Episcopos Græcos, qui erant sub dominio *Theodori Lascaris*, Græcorum Imperatoris, ad Concilium Generale Lateranense IV. venisse, ac subindè in eo de Græcæ & Latinæ Ecclesiæ concordia tractatum fuisse.

D. Jam probè teneo causas convocationis Concilii Lateranensis IV. tempus illius celebrationis, locum, Præsidem, & numerum Patrum, qui huic interfuerunt. Expendamus modò, si placet, singula, quæ in eo Concilio tam ad configendas hæreses,

quàm

quàm ad reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam fuerunt ſtatuta.

M. Congregatis ſimul omnibus Epiſcopis in Baſilica Lateranenſi, *Innocentius III.* Pontifex Maximus die XI. menſis Novembris S. *Martino* ſacrâ anni MCCXV. Concilium aperuit eleganti, pio, atque erudito ſermone, ſumptis pro themate his Chriſti Domini verbis apud *Lucam* cap. 22. *Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar*. Poſteà, contra varios Hæreticorum errores explicata eſt Catholicæ Eccleſiæ fides, Albigenſium damnata Hæreſis, decretumque, ut Ditio *Raymundi* Comitis Toloſani, Albigenſium Hæreticorum acerrimi fautoris, eſſet inpoſterum in plena poteſtate ac poſſeſſione *Simonis* Comitis *Montisfortis*, viri ſtrenui & Catholici, qui plus cæteris in debellandis Albigenſibus laboraverat, ac plures terras ejuſdem *Raymundi* Comitis Toloſani armis occupaverat. Sententiæ hujus conceſſionis factæ *Simoni* Comiti *Monfortio* à Concilio Lateranenſi IV. meminit *Petrus de Valle Cernaii* in ſua *Hiſtoria Albigenſium* cap. LXXXIII. Extat etiam eadem Concilii ſententia tomo 7. *Spicilegii*, ubi eam *Lucas Dacherius*, doctiſſimus Congregationis S. *Mauri* Benedictinus, edidit, & inde in poſtrema Conciliorum Collectione tranſcripta eſt. Inſanam *Almarici* Hæreſim, & librum Abbatis *Joachimi* damnarunt itidem Patres Concilii Lateranenſis IV. Quæ omnia, cùm in ſuperioribus Colloquiis fuerint jam à nobis obſervata, levi brachio hìc attingimus.

Confixis in hoc Concilio Hæreticorum erroribus, *Innocentius III.* cui ad recuperandam Terram Sanctam acres ſtimulos admoverat memorabilis

illa

illa, cujus in primo Colloquio mentionem fecimus, victoria, quâ Latini sacro bello fœderati Græcos expugnarunt, Constantinopolim subegerunt, & Imperatorem Constantinopolitanum crearunt *Balduinum* Flandriæ Comitem, hoc, inquam, fausto Latinorum successu excitatus *Innocentius III.* Expeditionem in Terram Sanctam unanimi Patrum consensu decrevit, varia privilegia & indulgentias ad eam properantibus concessit, triginta millia librarum ad hoc opus donavit, non solùm omnes omninò Clericos tam subditos, quàm Prælatos, sed se ipsum quoque cum Cardinalibus ad decimæ collationem in subsidium Terræ Sanctæ obstrinxit, Crucesignatos ab oneribus publicis immunes esse jussit, Piratas & eorum fautores; item, Christianos, qui Saracenis arma, naves, aut machinas bellicas suppeditarent, excommunicatione perculit, postremò, præcepit omnibus Principibus Christianis, ut pacem inirent, eamque per quadriennium conservarent, & necessaria ad bellum sacrum peragendum subsidia compararent.

D. Condiditne Concilium Generale Lateranense IV. aliquos Canones?

M. Sunt nonnulli Scriptores, qui levissimis adducti conjecturis asserunt, nihil à Concilio Lateranensi IV. sancitum esse, sed Canones nomine hujusce Concilii inscriptos, unius *Innocentii III.* Pontificis Maximi opus esse arbitrantur. Inter illos Scriptores recensentur *Antonius de Dominis* Spalatensis Archiepiscopus, & *Joannes Barclajus* in vindiciis adversùs librum Cardinalis *Bellarmini* de potestate Pontificis in rebus temporalibus. Ficulneas utriusque Scriptoris conjecturas recoxit novissimus Scriptor

ptor *Ellias Dupinus*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, in libro, quem edidit *De antiqua Ecclesiæ Disciplina* Dissertatione 7. parag. 4. pag. 572. ubi ad probandum istos Canones, qui sub nomine Concilii Generalis Lateranensis IV. circumferuntur, non à toto Concilio, sed ab *Innocentio III.* conditos fuisse, has duas profert conjecturas, quarum prima petitur ex testimonio *Matthæi Parisii*, qui in Historia Angliæ ad annum MCCXX. hæc scribit: *Facto priùs ab ipso Papa exhortationis Sermone, recitata sunt in pleno Concilio Capitula sexaginta, quæ aliis placabilia, aliis videbantur onerosa*. Ex quo infert *Dupinus*, hæc Capitula non à Concilio, sed ab *Innocentio III.* confecta fuisse, ejusque jussu in Concilio lecta. Altera conjectura desumitur ex ipsismet Canonibus, qui tribuuntur Concilio Lateranensi IV. In his quippè citatur Concilium Generale, quasi jam fuisset celebratum, ut videre est in Canone XI. qui sic habet: *in Lateranensi Concilio pia fuit institutione provisum.* In Canone etiam XV. *in Lateranensi Concilio noscitur fuisse prohibitum*, & in Canone XXXIX. *De multa providentia fuit in Lateran. Concilio prohibitum &c.* idem legitur in pluribus aliis Canonibus, qui adjudicantur huic Concilio Lateranensi IV. Ex quo loquendi modo infert *Dupinus*, hos Canones non fuisse editos in hoc Concilio Lateranensi IV. quia si istud Concilium de se ipso loqueretur, diceret potius: *Hæc Sancta & Oecumenica Synodus Lateranensis statuit &c.* Hæ sunt duæ *Dupini* conjecturæ, quæ, cùm jejunæ & sublestæ admodùm sint, levi flatu exsufflari possunt. Et primò quidem, quid ex testimonio *Matthæi Parisii* in suæ sententiæ præsidium extundere possit *Dupinus*, certè non video.

Ait

Ait *Matthæus Parisius*, Canones fuisse lectos & promulgatos in Concilio Lateranensi IV. Hoc nemo negat. Sed indè colligi debet, hos Canones editos fuisse à Concilio Lateranensi IV. quoniam Capitula, seu Canones in Conciliis legere & promulgare, nisi qui Sacro approbante Concilio sanciti fuissent, in more & Disciplina Ecclesiæ positum nusquàm fuit. Ait insuper *Matthæus Parisius*, horum Canonum, seu Capitulorum, quæ lecta sunt in Concilio Lateranensi IV. nonnulla aliis *placabilia*, aliis visa fuisse *onerosa*. Id profectò *Dupino* non suffragatur. Esto enim nonnulli ex his Canonibus lectis in Concilio Lateranensi IV. ad disciplinam ac judiciorum ordinem spectantibus, omnibus non arriserint, potiori tamen parti Patrum placuerunt, quorum suffragiis accedente Innocentii Pontificis auctoritate, sanciti, approbati, atque promulgati fuerunt. Sed demus etiam *Dupino*, reverà *Matthæum Parisium* scripsisse, nullos à Concilio Lateranensi IV. editos fuisse Canones, non tamen illius Scriptoris testimonio suam sententiam fulcire posset *Dupinus*, tum quia *Matthæus Parisius* in ea narratione statim in apertum labitur errorem, asserens sexaginta Capitula, seu Canones lectos fuisse in Concilio Lateranensi IV. cùm tamen apud omnes in confesso sit, septuaginta Canones lectos & promulgatos fuisse in hoc Concilio Lateranensi IV. Tum quia etiam testimonium *Matthæi Parisii* præponi haud debet testimoniis probatissimæ fidei omnium Authorum, qui à Concilii Lateranensis IV. temporibus scripserunt, quique septuaginta illos Canones Concilio Oecumenico Lateranensi IV. constanter tribuerunt, eosque velut totius Orbis Christiani consensu editos

tos semper laudarunt. Quod adeò verum est, ut ipsimet Centuriatores Magdeburgenses, quibus, ob doctrinam Transubstantiationis, & Confessionis Sacramentalis, exosa sine dubio fuit Generalis ista Synodus Lateranensis IV. hos tamen septuaginta Canones ab eadem Synodo conditos & approbatos fuisse nunquam negare, aut in dubium revocare ausi sunt, sicut videre est in *Centuria XIII.* cap. 9. *De Synodis*. Demùm, *Matthæus Parisius* in his, quæ narrat de Romanis Pontificibus, & de doctrina Ecclesiæ Romanæ, nullam meretur fidem, quia prolusit hæreticis nostri temporis, & in Romanos Pontifices petulantis linguæ fuit, sicut facilè colligitur ex his, quæ de *Innocentio III.* qui præfuit Concilio Lateranensi IV. scripsit *Matthæus Parisius* in Historia minori, ut refertur in Antiquitatibus Britannicis in Vita Stephani Langthoni: *Concilium istud Generale* (seu Lateranense IV.) inquit Matthæus Parisius, *quod more Papali grandia prima fronte præ se tulit, in risum & scomma, quo Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, omnesque ad Concilium accedentes ludificatus est* (seu Innocentius III.) *desiit. Illi enim, cùm jam nihil geri in tanto negotio cernerent, redeundi ad sua cupidi, veniam sigillatim petierunt, quibus Papa non concessit, antequam sibi grandem pecuniam promisissent, Mercatoribus Romanis prius accipere mutuò Papæque solvere coacti sunt, antequàm discedere Roma potuissent. Papa, jam accepta pecunia, quæstuosum hoc Concilium dissolvit gratis, totusque Clerus abiit tristis*. Quæ omnia à veritate historiæ penitùs aliena, & contra *Innocentium III.* & Patres Concilii Lateranensis IV. à *Matthæo Parisio* de industria fuisse conficta certissimè constat. Nec minùs facilè refel

fellitur altera conjectura, quam post *Antonium de Dominis*, & *Joannem Barclajum* adducit *Ellias Dupinus*. Hallucinantur quippè illi Scriptores, dum ea, quæ in hisce Lateranensis Concilii IV. Canonibus laudantur, velut in Concilio Lateranensi IV. constituta fuisse putant, cùm potiùs referenda sint ad Concilium Lateranense III. sub *Alexandro III.* Pontifice Maximo celebratum, cujus plurimas sanctiones Concilium Lateranense IV. sub *Innocentio III.* in Christianæ rei commodum innovandas duxit ac confirmandas. Non igitur *Innocentius III.* post Concilium Lateranense IV. hos septuaginta Canones edidit, ut falsò sibi persuaserunt mox laudati Scriptores, sed Concilium Lateranense IV. nonnullis Decretis, quæ à præcedenti Concilio Oecumenico Lateranensi III. sub *Alexandro III.* in eadem Lateranensi Basilica celebrato condita fuerunt, novum robur per Canones à se confectos addidit, eorumq; executionem imperavit. Unde hæc verba: *In Lateranensi Concilio noscitur fuisse prohibitum*, vel *in Lateranensi Concilio fuit pia institutione provisum*; hæc, inquam, & alia similia verba, quæ leguntur in aliquibus Canonibus, seu Capitulis, quæ à Concilio Lateranensi IV. condita sunt, innuunt dumtaxat, Concilium IV. Lateranense in suis Canonibus approbasse, & executioni mandari voluisse, quædam Decreta, quæ Conc. Gener. Lateran. III. in Canonibus Concilii Lateranensis IV. citatum jam antehàc promulgaverat, sicut clariùs constabit ex his, quæ mox dicturi sumus explicando Canones Concilii Generalis Lateranensis IV.

D.' Cùm nimis longum esset septuaginta illos Canones à Concilio Generali Lateranensi IV.
con-

conditos hic attingere, & singillatim explanare, abundè sufficiet præcipuorum Canonum Synopsim subjicere, eosque, si quam difficultatem patiantur, brevitèr dilucidare.

M. Canon primus Concilii Generalis Lateranensis IV. continet fidem de Sanctissima Trinitate, de rerum omnium creatione, de Verbi divini Incarnatione, & de reali præsentia Corporis Christi in Eucharistiæ Sacramento. Hæc autem Fidei expositio necessaria fuit propter Hæreticos Albigenses, qui prædamnatos iis de articulis errores innovarunt. Canon secundus damnat libellum Abbatis *Joachimi* contra *Petrum Lombardum*, & insanam atque hæreticam *Almarici* doctrinam. Tertius Canon Excommunicationem & pœnas etiam temporales in Hæreticos decernit, quos Sæcularibus Magistratibus post damnationem tradi jubet, eorumque bona confiscari. Pœnas etiam statuit in Dominos temporales, qui terras suas ab Albigensis hæreseos fœditate purgare neglexerint, eorum Vassallos à fidelitatis Sacramento absolvit, & terras illorum Catholicis occupandas exponit. Circa hunc tertium Concilii Lateranensis IV. Canonem duæ potissimùm moventur difficultates, quarum prima est, utrùm Concilium Lateranense IV. pœnas temporales in Hæreticos Albigenses rectè decreverit? Altera difficultas est, utrùm justum fuerit bellum adversùs Albigenses à *Simone Montisfortis* Comite, & à Principibus Christianis confectum? Ad primam difficultatem respondeo: Patres Concilii Lateranensis IV. jure optimo Albigenses Hæreticos tradidisse, seu reliquisse Sæculari potestati, pœnis temporalibus puniendos. In eo siquidem con-

contra Hæreticos Albigenses sanciendo Canone Patres Concilii Lateranensis IV. non solùm secuti sunt doctrinam Sancti *Augustini*, qui lib. I. contra duas Epistolas *Gaudentii*, hæretici Donatistæ, & lib. I. contra Epistolam *Parmeniani* itidem Donatistæ, & Epistolâ XCIII. aliàs XLVIII. ad *Vincentium* Donatistam, pluribusque aliis in locis, constantèr docet, Hæreticos Donatistas à *Constantino Magno* Imperatore capitali sententiâ justè damnatos esse, & legum pœnalium, quæ adversùs contumaces Hæreticos à Sæculari potestate feruntur, multiplicem fructum exponit; verùm etiam, Patres Concilii Lateranensis IV. dum Hæreticos Albigenses Sæculari potestati pœnis temporalibus puniendos tradiderunt, secuti sunt perpetuum Ecclesiæ usum, quo Imperatores, & Principes Christiani obstinatos Hæreticos, quos in ordinem Ecclesia redigere minimè poterat, ultimo supplicio afficiebant; sicut constat ex benè multis exemplis, quæ passim in nostris Colloquiis in Historiam Ecclesiasticam adduximus, & quæ hìc simul collecta referre non abs re erit. *Theodosius* & *Valentinianus* Imperatores Manichæos è civitatibus pelli, & ultimo supplicio tradi sanxerunt. *Marcianus*, & *Valentinianus* Imperatores ultimo itidem supplicio Eutychianos, & Apollinaristas coërceri debere statuerunt. *Theodosius* & *Honorius* Imperatores pœnam capitis decreverunt in Donatistas. *Justinianus* Imperator Manichæos capite plectendos esse edixit. *Alexius Comnenus*, Orientis Imperator, *Basilium*, Hæreticorum Bogomilorum Principem, flammis addici jussit. *Robertus* Galliarum Rex igne damnavit *Stephanum* & *Lisoium*, aliosque in urbe Aurelianensi detectos hære-

hæreticos. *Petrus de Bruis* Hæresiarcha in Villa Sancti Ægidii vivus combustus est, & *Arnaldus de Brixia*, alter Hæresiarcha, jussu *Friderici* Imperatoris captus, ad rogum Romæ damnatus est. Ex his luculentissimis exemplis colligere debes primò, Patres Concilii Lateranensis IV. juxta antiquam Ecclesiæ praxim, Albigenses pervicaces Hæreticos Sæculari potestati pœnis temporalibus puniendos justè tradidisse, nè eorum mortale venenum latiùs serperet. Secundò, colligere debes, Hæresiarcham *Calvinum* esse malè feriatum nebulonem, quippè qui non solùm Fidei Inquisitores, qui in Hæreticos debitis pœnis animadvertunt, *Incendiarios* & *Papæ Carnifices* insolentèr ac impiè vocat, sed etiam suppliciorum, quibus affecti sunt Calvinistæ, aliique Hæretici, eorum Antecessores, Relationem, *Historiam Martyrum* inscribere ausus est; cùm tamen idem ille impudentissimus Hæresiarcha, calidum & frigidum simul ex eodem ore perflans, *Michaëlem Servetum*, Hæreticum, Personarum in Deo distinctionem negantem, & insanabilem, Sæculari Magistratui anno MDLV. tradiderit, cujus sententiâ è medio sublatus est. Errorum etiam *Michaëlis Serveti* refutationem edidit *Calvinus*, in qua multis adversùs ipsum rationibus probat, Hæreticos jure gladii coërceri posse, capitisque pœnâ plecti Hæresum Authores ac pertinaces defensores. Sic nefandus ille Hæresiarcha nunquam sibi constabat, sed utroque genu claudicans, modò in hanc, modò in illam, prout sibi conducebat, abripiebatur sententiam.

Ad alteram difficultatem, utrùm videlicèt justum fuerit bellum adversùs Hæreticos Albigenses

à *Simone Montisfortis* Comite, & à Principibus Christianis susceptum? Respondeo, bellum adversùs Albigenses confectum fuisse justissimum, tum quia Albigenses publicam Deo injuriam irrogabant, Ecclesiæ insultabant, in sacratiora Catholicæ Religionis Mysteria, & in Sacerdotes crudelitatem inauditam exercebant, multasque in Galliarum Regno turbas excitabant, ut videre est in Albigensium Historia coævis ab Authoribus conscripta: tum quia etiam Principes Christiani, præcipuè *Philippus Augustus*, Galliarum Rex, ac *Simon Monfortius* Comes, quos ad illud bellum gerendum meritò adhortatus est *Innocentius III.* Pontifex vigilantissimus, non alium finem sibi in eo bello conficiendo præfixerunt, quàm Hæreticorum emendationem, perduellium punitionem, Religionis, Ecclesiæque defensionem. Quò factum est, ut piam illorum intentionem, bellique æquitatem Deus pro Catholicis pugnans frequentibus miraculis, quæ ab Authoribus Albigensis Historiæ referuntur, comprobaverit. Suis etiam Ditionibus justè exutus est *Raymundus* Comes Tolosanus, quia Hæreticis Albigensibus apertè favebat, & *Petrum de Castronovo*, Virum Sanctissimum & Sedis Apostolicæ Legatum, sicariis immissis, occidi jussit. *Simon* verò *Monfortius* Comes, Crucesignati Dux exercitus, Ditiones *Raymundi* Comitis Tolosani, quas armis occupaverat, jure belli obtinuit, easque electione Episcoporum, necnon Baronum Occitaniæ & Provinciæ in Synodo Monspeliensi, Concilii Oecumenici Lateranensis judicio, & Galliarum Regis, qui Comitatus Tolosani principalis Dominus erat, concessione & Investiturâ sibi justissimè vendicavit.

Dilu-

Dilutis duabus hisce difficultatibus, alios ejusdem Concilii Lateranensis IV. Canones percurramus. Canon quartus damnat, ut superiùs observavimus, Græcos, qui non priùs sacrificare volebant in Altaribus, in quibus Latini sacrificassent, quàm ea lavissent, quique baptizatos à Latinis iterùm baptizabant. Quintus Canon de Sedium Patriarchalium ordine agit, jubetque ut post Romanam Sedem, Constantinopolitana primum locum obtineat; Alexandrina secundum; Antiochena tertium; & Hierosolymitana quartum. Canon sextus præcipit, ut singulis annis Provincialia celebrentur Concilia à Metropolitanis. Canon undecimus, Concilii Generalis Lateranensis tertii Canonem de Magistris in qualibet Ecclesia Cathedrali instituendis, qui Clericos gratis doceant, jubet observari, sicut *in Lateranensi Concilio pia fuit institutione provisum*, idest in Concilio Generali Lateranensi III. cujus nonnulla Decreta Concilium Generale Lateranense IV. in suis Canonibus confirmavit, eorumque executionem imperavit, sicut jam observavimus contra *Dupinum*, & alios, qui in hac re decepti sunt, non animadvertentes, ea, quæ sub nomine Concilii Lateranensis laudantur in Canonibus conditis à Concilio Generali Lateranensi IV. non esse referenda ad istud Concilium Generale Lateranense IV. sed referri debere ad Concilium Generale Lateranense III. ab *Alexandro III.* Pontifice Maximo convocatum, cujus plurima Decreta Concilium Oecumenicum Lateranense IV. sub *Innocentio III.* habitum in suis Canonibus approbavit, eaque in rem Ecclesiæ executioni mandari præcepit. Canon XIV. Clericos incontinentes puniri jubet. Canon XV.

Clericos à crapula & ebrietate abstinere jubet, eisque venationem, aucupiumque & canes, vel aves ad eum finem alere prohibet. Canon XVI. De Clericorum indumentis decernit, ut in forma & colore modesta sint; ut Ecclesiastici Viri Officia vel commercia sæcularia non exerceant; Mimis, joculatoribus, & histrionibus non intendant, tabernas prorsus evitent, nisi fortè in causa necessitatis in itinere constituti; ad aleas vel taxillos non ludant, nec hujusmodi ludis intersint, sed in Officiis Divinis, ut par est, & in aliis bonis studiis sese diligenter exerceant. Canon XVII. Prælatorum comessationes, confabulationes illicitas, negligentiam in Divinis Officiis & celebratione Missarum sub pœna suspensionis prohibet, eisque districtè præcipit, ut Divinum Officium diurnum pariter & nocturnum, quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent & devotè. Canon XXI. qui incipit: *Omnis utriusque sexus fidelis*, jubet primò, ut quisque fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur, saltem semel in anno, *proprio Sacerdoti*, & injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere. Jubet secundò, ut quilibet fidelis Sacramentum Eucharistiæ ad minus in Paschate reverentèr suscipiat. Tertiò, sub pœna depositionis prohibet Sacerdoti, ne signo, vel verbo, vel alio quovis modo, peccata, quæ quis ei confessus fuerit, prodat. Quis autem nomine *proprii Sacerdotis*, cui, juxta tenorem hujusce Canonis XXI. Concilii Lateranensis IV. annua Confessio fieri debet, intelligendus sit? operosa quæstio est, de qua diù multùmque disputatum est, & etiamnùm disceptatur. Alii quippè nomine *proprii Sacerdotis* solum

lum Parochum intelligendum volunt, quorum sententiam *Joannes Launojus* Doctor Sorbonicus in libro qui inscribitur: *Explicata Ecclesiæ Traditio circa Canonem*: Omnis utriusque sexus, mordicùs tenet, ac prolixè probat. Alii nomine *proprii Sacerdotis* Summum Pontificem, Diœcesanum Episcopum, & Parochum designari contendunt. Alii denique nomine *proprii Sacerdotis* intelligendos esse putant omnes promiscuè Presbyteros tam Sęculares, quàm Regulares à Romano Pontifice & Episcopo Diœcesano ad audiendas Confessiones sine restrictione approbatos. Hanc gravissimam quæstionem magno animarum æstu hinc inde ventilatam, quæ me longiùs abduceret, hìc discutiendam non aggredior, sed solùm inhærendo vestigiis Sancti *Thomæ*, Doctoris Angelici, quo Magistro glorior ac triumpho, quod mihi hac in re veritati magis consonum videtur, brevitèr aperire non gravabor. Censeo itaque cum Doctore nostro Angelico, nomine *proprii Sacerdotis* intelligendum esse Parochum, salvâ tamen Summi Pontificis in toto Orbe Christiano, & Episcoporum in suis Diœcesibus auctoritate, ita ut qui peccata sua semel in anno ipsis vel Presbyteris, sive Sæcularibus, sive Regularibus, quos ad id muneris absque ulla restrictione delegarunt, confessi fuerint, Canoni *Omnis utriusque sexus* paruisse ac fecisse satis censendi sint. Et primò quidem, quòd nomine *proprii Sacerdotis* intelligendus sit Parochus, id disertè docet S. *Thomas* in Supplemento 3. partis suæ Summæ quæst. 8. art. 4. ubi inquirit, *utrùm sit necessarium, quòd homo confiteatur proprio Sacerdoti*? Respondet S. Thomas affirmativè, idque in Argumento secundo *Sed contra* pro-

 bat

bat hac ratione: *Sicut Episcopus se habet ad Diœcesim suam, ita Sacerdos ad suam Parochiam, sed non licet uni Episcopo in Diœcesi alterius Episcopale officium exercere secundùm statuta canonum, ergo non licet uni Sacerdoti Parochianum alterius audire*. Ex quibus verbis liquet, S. *Thomam* nomine *proprii Sacerdotis* intellexisse Parochum, sicut post Sanctum Thomam benè multæ Synodi Nationales, quæ variis in locis fuerunt convocatæ, & quas longum esset hìc recensere, eodem planè sensu nomen *proprii Sacerdotis* acceperunt, pro Parochiali scilicet Presbytero. Secundò, S. *Thomas* Artic. 5. jam laudatæ quæstionis principalem movet difficultatem, *Utrùm aliquis possit alteri, quàm proprio Sacerdoti, confiteri ex privilegio vel mandato Superioris*? Et postquam partem affirmantem probavit, respondens ad objectionem sibi quarto loco propositam, hæc habet: *Nullus tenetur confiteri peccata, quæ non habet, & ideò si aliquis Pœnitentiario Episcopi, vel alteri ab Episcopo commissionem habenti confessus fuerit, cùm sint sibi dimissa peccata, & quoad Deum, & quoad Ecclesiam, non tenetur ea confiteri proprio Sacerdoti, quantumcumque petat*. Et infrà: *Bonum est, quòd ille, qui auctoritate Episcopi confessionem audit, inducat confitentem ad hoc quod confiteatur proprio Sacerdoti: quòd si noluerit, nihilominus eum absolvere debet*. Denique, S. *Thomas* in Opusculo contra impugnantes Religionem, postquam ostendit, Sacerdotes Regulares ex commissione Episcoporum, & Superiorum Prælatorum esse idoneos ad Prædicationis & Confessionis exercenda officia, inter diluendas sibi propositas objectiones, ad eam, quæ ex Canone XXI. Concilii Lateranensis IV. *Omnis utriusque sexus*, petita

tita est, sic respondet: *Sacerdos proprius non est solùm Parochialis, sed etiam Episcopus, vel Papa, ad quos etiam magis pertinet cura ejus, quàm ad Sacerdotem, ut multiplicitèr ostensum est. Proprium enim hìc non accipitur, secundùm quod dividitur contra commune, sed secundùm quod dividitur contra alienum. Undè qui confessus est Episcopo suo, vel alicui habenti vicem ejus, confessus est proprio Sacerdoti.* Quo loco innuit S. *Thomas*, proprii Sacerdotis nomine in Lateranensi Canone ita designari Parochum, ut tamen Summus Pontifex, Episcopi, eorum Pœnitentiarii, & quivis Sacerdotes, cùm Sæculares, tùm Regulares absque restrictione ad excipiendas Fidelium Confessiones approbati, nequaquam excludantur, nec incurrant pœnas Canonis, qui apud ipsos peccata semel in anno deposuerint, immò præcepto Ecclesiæ omninò satisfaciant. Hanc genuinam Sancti Thomæ interpretationem circa sensum Canonis Lateranensis, *Omnis utriusque sexus*, approbarunt Romani Pontifices, quotquot fuerunt à tempore *Gregorii IX.* ad nostra usque tempora, ut liquet ex eorum Constitutionibus, in quibus concedunt Religiosis Mendicantibus licentiam absque ulla limitatione audiendi Confessiones Fidelium, jubentque Episcopis, ut eos ad id muneris obeundum benignè suscipiant. Inter illos Romanos Pontifices, *Joannes*, dictus vigesimus secundus, damnavit in Extravaganti *Vas electionis*, anno MCCCXXI. *Joannem de Poliaco* Theologum Parisiensem, quòd assereret, Cõfessiones Sacerdotibus Religiosis factas iterandas esse Parocho, neq; Pontificem Sacerdotibus Regularibus dare posse facultatem, ut Fideles tempore Paschali alteri, quàm Ecclesiæ suæ Parocho,

confiterentur. Eosdem *Joannis de Poliaco* errores, quos nonnulli anno millesimo quadringentesimo nono vindicare, ac mordicùs defendere temerario ausu præsumebant, *Alexander V.* confixit Diplomate, quod incipit: *Regnans in excelsis &c.* Sed hæc ad veram assequendam intelligentiam hujus Canonis Lateranensis, *Omnis utriusque sexus*, brevitèr dicta sufficiant. Consule, si plura desideres, *Natalem Alexandrum* Dissertatione IV. in Historiam Ecclesiasticam Sæcul. XIII. & XIV. *De sensu Canonis, Omnis utriusque sexus*.

Alii Canones, qui conditi sunt in Concilio Generali Lateranensi IV. pertinent vel ad inhibendam simoniam, quæ tùm in dispensandis Sacramentis, tùm in conferendis Beneficiis, tùm in Monialibus ad Monasterium admittendis committi solebat; vel ad judiciorum Ecclesiasticorum formam spectant; quorum omnium explicationem, ut brevitati studeam, hìc non trado. Hoc unum dumtaxat te monitum velim, nempè in Jure Canonico, quotiès sine addito Concilium Generale laudatur, intelligi Concilium Lateranense IV.

D. Quandònam, à quo, & quibus de caussis indictum est Concilium Generale Lugdunense primum?

M. Concilium Lugdunense I. quod est inter Oecumenica decimum tertium, anno MCCXLV. die Lunæ proximâ post Festum Nativitatis S. *Joannis Baptistæ* cæptum est Lugduni in Galliis apud Ædes Monachorum S. *Justi*. Ei præfuit *Innocentius IV.* Pontifex Maximus, à quo fuit convocatum. Adfuere etiam, præter Cardinales, qui, jam purpurati, novum in hoc Concilio ex rubri pilei Insigni honorem

norem susceperunt, tres Patriarchæ Latini, Constantinopolitanus, Antiochenus, & Aquilejensis, centum & quadraginta Episcopi, *Balduinus* hujus nominis *II.* Constantinopolitanus Imperator Latinus, & Regum Galliæ, Angliæ, aliorumque Principum Oratores. Ad istud Concilium citatus *Fridericus II.* Imperator, ut in eo causam diceret, venire renuit malè sibi conscius, Legatos suos tamen misit, quorum præcipuus fuit *Thadæus de Suessa* Imperialis Cameræ Judex, Vir Belli, Jurisque peritissimus, & eloquentiæ vehementis. Peractis solemnibus cærimoniis, quæ in his sacris cætibus actitari solent, *Innocentius IV*, peroravit in hæc verba: *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus*, & in ea Oratione quinque protulit causas, quibus permotus fuerat ad istud celebrandum Concilium. Potissima causa, quæ huic convocando Concilio occasionem dedit, fuit dura illa persecutio, quâ *Fridericus II.* Imperator jam à multis annis Ecclesiam miserum in modum divexabat. Ille siquidem ingratus ac impius Princeps, quem à tenera ætate parente suo *Henrico* inter Imperatores hujus nominis *V.* orbatum, & multis civilibus Bellis lacessitum in suam tutelam susceperat *Innocentius III.* Pontifex Maximus, ei Apuliæ Siciliæque Regnum conservaverat, aditumque ad Imperium munierat, depulso in ejus gratiam *Othone*, qui quartus hujus nominis fuerat inauguratus Imperator; ille, inquam, ingratus ac impius Princeps non modò tot beneficiis, quibus Sedi Apostolicæ erat devinctus, gratiam nullam rependit, sed etiam, ut in Colloquiis primo & secundo observavimus, arma, quæ ex voto con-

contra Saracenos ad Sacra Palæstinæ loca recuperanda conferre tenebatur, in Romanos Pontifices convertit. Graves cum *Innocentii III.* successoribus *Honorio III.* & *Gregorio IX.* simultates aluit, & immanes concepit iras, præsertim adversùs *Gregorium IX.* qui eum anathemate perculerat, quòd Exercitum Christianum in Syriam ducens, turpem cum Sultano pactionem iniisset, indèque reversus in Occidentem, complures Ecclesiæ Romanæ terras, quà proditionibus, quà marte aperto invasisset, totamque Italiam armis depopulatus esset, excitatâ in hoc ipsum Factione Gibellinorum, qui ei adhærebant, contra Guelphos, qui Romani Pontificis defensionem susceperant; ex qua Gibellinorum, & Guelphorum factione, in acerrima odia mutuò exardescente, innumeræ clades, direptiones, captivitates, incendia, omnesque hostiles & barbaricæ immanitates totâ Italiâ impunè grassatæ sunt. Quin, eò usque processit *Friderici* Imperatoris in *Gregorium IX.* furor, ut non solùm litteras adversùs Sanctissimum illum Pontificem calumniis, probris, ac minis refertas scripserit, sed etiam, teste *Matthæo Parisio* in Historia Anglicana, hos versiculos sparserit, & in cubiculum Pontificis immitti curaverit:

Fata docent, stellæque monent, aviumque volatus,
Totius Mundi malleus unus erit.
Roma diu titubans, variis erroribus acta,
Totius Mundi desinet esse caput.

His Imperatoris versiculis Pontificem hocce Distticho respondisse scribit idem *Matthæus Parisius*:

Fama refert, scriptura docet, peccata loquuntur,
Quòd tua vita brevis, pœna perennis erit.

Tot

Tot diris ac luctuosis malis, quibus id temporis premebatur Ecclesia, ut occurreret atque præsentissimum afferret remedium *Gregorius IX.* & nefarios furentis Imperatoris saltem ex parte reprimeret ausus, Generale Concilium anno MCCXL. Romæ indixit, quod tamen celebrare non potuit, quia Episcopi, qui ex Gallia, & Hispania cum aliquibus Cardinalibus Genuensium triremibus vecti ad illud accedebant, à *Friderici* Imperatoris classe Ditionis Pontificiæ terras infestante capti sunt, & ad Imperatorem perducti, cujus jussu fuerunt carceribus mancipati, ut constat ex litteris Præsulum, qui è clade evaserunt, ad *Gregorium IX.* & ex Epistolis consolatoriis ejusdem *Gregorii* Pontificis ad ipsos, quas in Annalibus Ecclesiasticis describit *Odoricus Raynaldus*. Eo, de tam gravi & infausto Episcoporum, Cardinaliumque casu, accepto nuncio, *Gregorius IX.* paulò post præ animi dolore excessit è vita, eique successit *Cælestinus IV.* qui post septemdecim dies ab electione sua è vivis itidem ereptus est. Tandem *Innocentius IV.* successor *Cælestini IV.* statim ac ad supremum evectus est Pontificatus culmen, de concordia Sacerdotium inter & Imperium ineunda seriò cogitavit, missis ad Imperatorem Legatis, qui postularent, ut Præsules, qui pugnâ navali capti, iniustè ab ipso detinebantur, libertati restituerentur, aliasque æquissimas ei proponerent pacis conditiones. *Fridericus* Imperator oblatas sibi à Legatis Summi Pontificis conditiones pacis se observaturum promisit per suos Oratores, quos ad Sedem Apostolicam de pace tractaturos misit. At superbum, infidum, versipellem, sibique non constantem Principem, promisso-

missorum, pactorumque brevi pœnituit. Cùm igitùr *Fridericus*, depositâ pœnitentiæ laruâ, insolentiùs se gereret, ac nulla superesset spes conciliandæ pacis, *Innocentius IV.* propositum & mentem *Gregorii IX.* secutus, Concilium Generale ad reprimendam *Friderici* temeritatem convocare decrevit. Sed quia difficile admodùm erat illud Romæ celebrare, cùm tota Italia bellorum ac seditionum motibus tum temporis jactaretur, Summus Pontifex structas à *Friderico* insidias fugiens, annuente Sanctissimo Rege *Ludovico IX.* in Gallias, tutissimum Romanorum Pontificum azylum, sese recepit, ubi ad celebrandum Concilium, Lugdunum, urbem clarissimam, delegit. Hæc igitur persecutio, quâ *Fridericus II.* Imperator diù vexavit Ecclesiam, potissima causa fuit convocandi istud Concilium Lugdunense primum.

D. Hæc mota in Ecclesiam à *Friderico II.* Imperatore persecutio, fuitne sola causa convocandi Concilium Generale Lugdunense primum?

M. Præter hanc persecutionem, quâ *Fridericus* Imperator exagitavit Ecclesiam, quæque celebrando Concilio Generali Lugdunensi primo occasionem dedit, alias quatuor hujus Concilii convocandi causas recitat *Innocentius IV.* in Oratione, quam in ipso Concilio habuit, & in litteris, quibus Episcopos ad illud Concilium evocavit. Una ex his causis fuit necessitas ferendi subsidium Orientalibus Christianis adversùs Saracenos, qui, captâ Hierosolymorum urbe, præsentem ruinam toti populo fideli minabantur, nec non extremam Imperio Constantinopolitano cladem, cujus tunc Latini vix reliquias tuebantur; conspirantibus adver-

versùs ipsos Græcis, finitimisque barbaris, sublata omni spe obtinendi subsidium, propter continua bella, quibus *Fridericus* Imperator Occidentem distinebat, & omnia in Ecclesia sùs dèque miscebat. Alteram causam celebrandi Concilium Generale Lugdunense I. præbuit funesta illa Tartarorum irruptio, quæ iis temporibus Christianæ Reipublicæ incubuit. Gens quippè Tartarorum armis furens, devastatâ primum, instar torrentis rapidissimi, utrâque Armeniâ, deindè direptis quæ inter Maria Caspium & Euxinum interjacent Provinciis, Georgianorum, & Mengrelinorum, Moscoviam, Poloniam, Transylvaniam, & Hungariam cædibus & incendiis populata est. Tertia causa convocationis istius Concilii Generalis Lugdunensis primi fuit Schisma Græcorum, quod in dies augebatur. Quarta tandem causa fuit excessus Prælatorum ac Clericorum, qui mores non exigebant ad Sacrorum Canonum regulas. Diutina siquidem bella, & pullulantes ubique factiones in causa fuerant, cur collapsa esset Ecclesiastica Disciplina, moresque Clericorum in graviora quotidiè vitia dilaberentur. Ad hanc igitur tollendam morum perversitatem, & ut Ecclesia pristinum, qui jam penè obsoleverat, dignitatis splendorem recuperaret, hoc Concilium Oecumenicum Lugdunense primum convocavit *Innocentius IV.* Pontifex Maximus.

Fuitne diù prorogatum Concilium Generale Lugdunense primum?

M. Brevi temporis spatio, & Actionibus, seu Sessionibus tribus absolutum est hoc Concilium Generale Lugdunense primum. Prima Actio, seu Sessio

Sessio habita est quarto Kalendas Julii anni MCCXLV. Altera post elapsos dies octo, & tertia, eaque postrema, paulò post, hoc est, XVI. Kalend. Augusti celebrata fuit. His tribus Sessionibus finis impositus est Concilio Generali Lugdunensi primo.

D. Expone, quæso, uberiùs ea quæ acta sunt in tribus illis Sessionibus Concilii Generalis Lugdunensis primi.

M. In priore Sessione conquestus est *Innocentius IV.* de Prælatorum excessibus. Infelicem Christianorum tùm in Oriente, tùm in Septentrione, statum exposuit, multaque dixit de sæviente *Friderici* Imperatoris in Ecclesiam persecutione, quamvis *Thadæus* procurator *Friderici*, ut Summi Pontificis, & Ecclesiæ gratiam magnificis promissis Domino suo conciliaret, multa statìm in ipso Concilii limine spopondisset, videlicet *Fridericum* ereptas Ecclesiæ Romanæ ditiones redditurum, & pro illatis damnis, irrogatisque injuriis, facturum satis, Græcorum Imperium ad obedientiam Ecclesiæ reducturum, Tartaros, & Saracenos propriis sumptibus impugnaturum, & profligatas Terræ Sanctæ res pristino splendori restituturum. At, cùm montes aureos *Fridericus* Imperator per suum Procuratorem *Thadæum* polliceretur, ut Ecclesiæ illuderet, ejusque judicium declinaret, tam splendidis promissis Imperatoris, qui totiès fefellerat, stare minimè voluit *Innocentius IV.*

In Actione secunda Summus Pontifex *Friderici* Imperatoris sacrilegia, tyrannidem, censurarum Ecclesiæ contemptum, initum cum Saracenis fœdus, & impudici cum Saracenis mulieribus amoris commercia, perjuria, aliaque scelera oculis

lis Patrum subjecit, quæ omnia *Thadæus*, Procurator *Friderici*, utcumque diluere conatus est, sed cùm objecta crimina infirmâ defensione repelleret, inducias petiit, ut Dominum suum de his, quæ in Concilio gerebantur, certiorem faceret. Regis Christianissimi, & Regis Anglorum Oratoribus preces *Thadæi* commendatione suâ sustentantibus, concessæ ei sunt duarum Hebdomadum induciæ. Sed monitus *Fridericus* Imperator, & in furorem actus Pontificem & Patres Concilii diris devovit, judicesque recusavit. Quo responso ad Concilium perlato, multi, qui à *Friderico* stabant, ab ejus partibus recesserunt, & Patres Concilii, præsertim Hispaniæ Episcopi, contenderunt in *Fridericum* Imperatorem animadvertendum esse secundùm formam juris.

In tertia & ultima Sessione *Innocentius IV.* sententiam in *Fridericum* Imperatorem, *sacro præsente Concilio*, tulit, quâ illum damnavit, è Fidelium communione dejecit, & Imperii dignitate atque Siciliæ Regno privavit. In ea autem *Innocentii IV.* adversùs *Fridericum* sententia singillatim recensentur scelera & sacrilegia, quorum impius ille Imperator fuit insimulatus; nempè declaratur reus violatæ pacis inter Ecclesiam & Imperium initæ; Sacrilegii in captione & violenta detentione Cardinalium, & aliorum Antistitum, qui ad Concilium à *Gregorio IX.* Romæ indictum proficiscebantur; Pontificiæ Authoritatis famosis in *Gregorium IX.* epistolis læsæ; invasionis patrimonii Sancti Petri; contemptus censurarum, quibus à *Gregorio IX.* fuerat innodatus; Ecclesiæ in sacris præsertim electionibus oppressæ; tyrannidis in Clericos, quos duel-

la

la subire coegerat; denique frustratæ Ecclesiæ Romanæ censu debito pro Regno Siciliæ, quod ab Ecclesia Romana Beneficiario jure tenebat. Has ob causas *Innocentius IV.* Pontifex Maximus, sententiam in *Fridericum* Imperatorem tulit.

D. Quo animi sensu hanc in se latam sententiam excepit *Fridericus* Imperator?

M. Furibundo animo hanc in se latam sententiam excepit *Fridericus* Imperator, quippè qui statim ac de ea certior factus est, coronam capiti imposuit, & Pontifici insultans: *Non adhuc,* inquit, *coronam meam perdidi, vel Papali impugnatione, vel Synodali Concilio, nec sine cruento perdam certamine.* His dictis, arma corripuit, gravissima damna Pontifici & Ecclesiæ intulit, Principes contra Romanum Pontificem commovere conatus est, datis ad eos Encyclicis litteris,& quamvis Germaniæ Principes, post ejus exauctorationem, novum Imperatorem *Henricum Lantgravium* de mandato Romani Pontificis elegissent, sese tamen, quamdiù vixit, Imperatorem gessit, hincque factum est, ut Principes ac populi in diversas factiones abierint, ex quibus innumeræ clades & calamitates in Rempublicam Christianam redundarint usque ad mortem perduellis illius Imperatoris, qui tandem à Longobardis, qui in ipsum rebellarant, prælio victus, profugus in Siciliam secessit,& anno MCCL. in Arce quadam Apuliæ obiit,morte ipsi illatâ à *Manfredo*, proprio suo, sed illegitimo filio, quem, pulvinari ori ægrotantis *Friderici* imposito, suis manibus illum suffocasse, asserunt *Ptolomæus Lucensis*, *Martinus Polonus*, *Villanius*, *S. Antoninus*, & *Cuspinianus*.

D. Edi-

D. Ediditne Concilium Generale Lugdunense primum aliquot Canones ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam?

M. Septemdecim Canones, seu Decreta, condidit Concilium Generale Lugdunense I. quorum duodecim priora consulunt formæ Judiciorum Ecclesiasticorum. In aliis verò sequentibus agitur de cohibenda usura, de subsidio ferendo periclitanti Latinorum Imperio Constantinopolitano, de impediendis Tartarorum excursionibus, de Cruciatis, hoc est, de jis, qui acceptâ cruce profectionem in Palæstinam voverant, quos censuris Ecclesiasticis, ipsâ etiam excommunicatione, cogi debere statuit sancta Synodus, ut votum suum in Terræ Sanctæ subsidium fidelitèr exequantur. Multa Decreta ex his septemdecim, quæ à Concilio Lugdunensi primo condita sunt, *Bonifacius* Papa *VIII.* inseruit in libro sexto Decretalium, eaque juxta Ordinem, quem eadem in libro sexto Decretalium sub diversis titulis habent, refert *Joannes Cabassutius* Cong. Oratorii Presbyter in *Notitia Ecclesiastica*, ad Sæculum Ecclesiæ decimum tertium, pag. 451. & seqq. ubi etiam nonnullas omissiones supplet, quæ *Binii*, Conciliorum Collectoris, diligentiam effugerunt. Testatur *Matthæus Parisius*, quòd cum hæc Decreta, seu *Statuta ad notitiam audientium pervenissent, in conspectu omnium Sapientium placuerunt, & in hoc tàm favorem, quàm gratiam Dominus Papa promeruit universorum. Verumtamen quædam eorum ante Concilium, quædam durante Concilio, quædam verò post Concilium sunt Statuta*. Denique, in Concilio Generali Lugdunensi primo Octava Nativitati Beatæ Mariæ Vir-

ginis decreta est, ad implendum votum à Cardinalibus emissum eo tempore, quo, post *Cælestini IV.* Romani Pontificis obitum, vacabat Sedes, & plus nimiò retardabatur futuri successoris electio, eò quòd aliquot Cardinales à *Friderico II.* Imperatore capti, in carcere Amalphitano iniustè detinerentur, sicut observavimus in Colloquio secundo.

D. Duo Concilia Oecumenica Lugduni in Galliis Sæculo Ecclesiæ decimo tertio celebrata memorasti, & de primo, quod habitum est anno MCCXLV. satis hactenus disseruisti; nunc itaque continenti ordine Concilii Generalis Lugdunensis secundi convocationis Epocham, causam, Præsidem, numerum Patrum, Acta, & Canones breviter percensere debes.

M. Concilium Generale Lugdunense II. quod est inter Oecumenica XIV. convocatum fuit à *Gregorio X.* Pontifice Maximo anno MCCLXXII. quod tamen post biennium, hoc est, anno MCCLXXIV. celebratum est Lugduni in Galliis in Basilica Principe S. *Joannis* die VII. mensis Maii ejusdem anni. Ei præfuit *Gregorius X.* Quod enim duo Summi Pontifices *Sixtus IV.* & *Sixtus V.* ajunt, S. *Bonaventuram* Episcopum & Cardinalem, huic Concilio Generali Lugdunensi secundo præsedisse, sic intelligi debet, ut in vita S. *Bonaventuræ* observat *Galesinus*, quòd ei Summus Pontifex curam *dirigendi Concilii* commiserit, providendi nimirùm quæ in eo essent proponenda. Nemo quippè dicet unquam, *Bonaventuram*, præsente Romano Pontifice, loco, & ordine primas in Concilio tenere potuisse. Præter Patriarchas Orientis Latinos Constantinopolitanum, & Antiochenum, adfuere huic Con-

Concilio quingenti Episcopi, septuaginta Abbates, Prælati inferiores mille, sicut testatur noster *Ptolomæus Lucensis* Scriptor Coævus lib. XXIII. *Historiæ Ecclesiasticæ* Cap. III. Ad illud etiam accesserunt Oratores Regum Galliæ, Germaniæ, Angliæ, Siciliæ, & Tartariæ. Ineunti Concilio interfuit *Jacobus* Rex Aragoniæ, sed post secundam Sessionem discessit. Falluntur autem nonnulli Scriptores, quos inter censentur *Blondus, Trithemius, Platina, Vossius*, & alii, qui asserunt, *Michaëlem Palæologum*, Græcorum Imperatorem, ad Concilium Lugdunense II. venisse. Certissimè siquidem constat, *Michaëlem Palæologum* misisse dumtaxat ad Concilium Lugdunense II. suos Oratores, qui totum conciliationis Ecclesiæ Græcæ cum Latina negotium peragerent, & initam pacem ejus nomine jurarent. Quod, ut clariùs intelligas, observare debes, quòd *Michaël Palæologus*, postquàm, devictis in Oriente Latinis, Urbem Constantinopolitanã an. MCCLXI. recepisset, & Imperium Constantinopolitanum ad Græcos revocasset, ingruentem sibi cum exercitu *Carolum*, Siciliæ Regem, valdè pertimescens, Romanum Pontificem in suas partes trahere studuit, adeòque utriusque Ecclesiæ Græcæ & Latinæ unionis negotium sæpius propositum sine mora promovere decrevit. Quocircà, cùm *Gregorius X.* Generale Concilium *Lugdunense II.* convocaret, Oratores suos illùc destinavit, quorum præcipui erant *Germanus* quondàm Patriarcha, *Theophanes* Nicænus, *Joannes*, frater Imperatoris *Michaëlis Palæologi* & *Georgius Acropolita*, quibus utriusque Ecclesiæ Græcæ & Latinæ fœdus sanciendi curam commisit, sicut testatur *Nicephorus Gre-*

goras lib. v. *Historiæ* his verbis: *Proindè*, inquit, *tot difficultatibus circumventus Imperator* (Michaël Palæologus) *penè ad desperationem compulsus, Legatos ad Papam mittit de ineunda Veteris & Novæ Romæ Ecclesiarum concordia, modò Caroli expeditionem averteret. Ea legatio à Pontifice benignè audita est. Ea se facilè, quæ Imperator petivisset, confecturum esse pollicetur &c.* Porrò, si huic Concilio Lugdunensi II. adfuisset *Michaël Palæologus* Gręcorum Imperator, quorsùm igitur ille Imperator Legatos ad hoc Concilium misisset, qui ejus nomine pacem Ecclesiæ Græcæ cum Latina jurarent? quorsùm etiam Litteræ ejusdem Imperatoris, à suis Legatis delatæ, lectæ fuissent in hoc Concilio? Quorsùm denique *Gregorius XI.* post istud Concilium Lugdunense ad *Michaëlem Palæologum* litteras scripsisset, quò eum certiorem faceret de his omnibus, quæ in sacro illo cætu gesta fuerant, & potissimùm de summa illa & incredibili lætitia, quâ omnes Prælati hujusce Concilii, ob initam Ecclesiæ Græcæ cum Latina concordiam, perfusi sunt. Hæc, ni mea me fallat mens, apertè probant, *Michaëlem Palæologum* Græcorum Imperatorem non adfuisse Concilio Generali Lugdunensi II. Præter Patriarchas, Episcopos, & Abbates, vocavit ad istud Concilium *Gregorius X.* Viros duos doctrinâ & sanctitate celeberrimos, omnique exceptione majores, *Thomam Aquinatem*, & *Bonaventuram*, quorum Prior, scilicet S. *Thomas*, Doctor Angelicus, cùm ad Concilium pergeret, in Monasterio Fossæ Novæ lethali ægritudine correptus, ad vitam migravit immortalem, magnumque sui reliquit desiderium. Sanctus vero *Bonaventura*, Doctor Seraphicus, in ipso

ipso Lugdunensi Concilio Cardinalis, & Episcopus Albanensis creatus est, cujus mors, quæ ante finem Concilii contigit, omnes Patres gravi mœrore affecit.

Præcipua causa convocandi istud Concilium Lugdunense II. fuit Ecclesiæ Græcæ cum Latina conjunctio, & Catholicorum Dogmatum adversùs Græcorum Schismaticorum errores confirmatio. Ad istud siquidem maximi momenti conficiendum negotium suos legatos *Michaël Palæologus*, Græcorum Imperator, miserat ad Concilium, in quo tamen nullæ de Processione Spiritus Sancti, aut de aliis Græcos inter & Latinos controversis capitibus disputationes habitæ sunt, eò quòd de jis jam satis superque tractatum esset Constantinopoli à quatuor Fratribus Minoribus, quos *Gregorius X.* ante Concilium miserat ad *Michaëlem Palæologum* cum Formula Fidei, quam ipse cum suo Patriarcha Constantinopolitano, & Episcopis, Cleroque Ecclesiæ Græcæ profiteri deberet. Post Legatorum *Michaëlis Palæologi* Græcorum Imperatoris adventum, Summus Pontifex Missam solemnem celebravit, in qua Symbolum Græcè & Latinè decantatum est, illaque verba: *Qui à Patre Filioque procedit*, ter à Græcis repetita sunt. Imperatoris *Michaëlis Palæologi* litteræ, quæ lectæ sunt in quarta Sessione hujus Concilii, amplam Fidei professionem, juxta Formulam Fidei ab Apostolica Sede ipsi præscriptam, atque inter alia, Processionem Spiritus Sancti ex Patre Filioque, Purgatorii pœnas, & Romani Pontificis Primatum continebant, in fine autem postulabat *Michaël Palæologus* Imperator, ut Symbolum à Græcis, adjectâ voce, *Filioque*, immu-

mutari non juberetur: *Ut Ecclesia nostra dicat Symbolum*, inquit, *prout dicebat ante Schisma, usque in hodiernum diem*. Huic exoptatissimæ concordiæ Græcos inter & Latinos in Concilio Generali Lugdunensi II. initæ *Josephus* Patriarcha Constantinopolitanus, qui Latinis erat infensus, & eâ de causâ ab Imperatore *Michaële Palæologo* Constantinopoli detentus & ad Concilium venire prohibitus fuerat, assensum præbere pertinaciter detrectavit, unde in ordinem redactus est ab eodem Imperatore, & in ejus locum *Joannes Beccus*, seu *Veccus*, vir summâ pollens integritate & eruditione subrogatus est, qui, ut jam diximus in Colloquio II. agendo de Patriarchis Constantinopolitanis, coegit frequentem Episcoporum Synodum, in qua confirmavit omnia, quæ gesta ac definita fuerant in Concilio Generali Lugdunensi II. Complures verò Græcorum reconciliationem cum Latinis obstinatiùs detestati, carceribus, plagis & exiliis, ac tandem in Synodo altera communionis privatione multati sunt. Irridendi itaque potiùs, quàm confutandi sunt Græculi quidam, quos fingere non puduit, Concilium Lugdunense sub *Michaële Palæologo* Imperatore celebratum in partes Græcorum abiisse, & dogmata Latinorum condemnasse. Quam fabulam ab ipsis malè consarcinatam refert, eâdemque operâ refellit *Joannes Plusiadenus*, Dialogo *de Synodo Florentina*, apud *Leonem Allatium* libro secundo *de perpetuo consensu utriusque Ecclesiæ* cap. XV.

Præter hanc conjunctionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina, duæ aliæ fuerunt convocandi Concilium Generale Lugdunense II. causæ, videlicet subsidium Terræ Sanctæ, & Ecclesiasticæ Disciplinæ, mo-

morumque tum Cleri, tùm plebis Christianæ reformatio. Infra tres menses Concilium istud sex Sessionibus absolutum est. Pontifex, Cardinales, & Episcopi polliciti sunt, se daturos decimas omnium proventuum Ecclesiasticorum pro belli Hierosolymitani subsidio, & ad Disciplinæ Ecclesiasticæ, morumque reformationem Canones, seu Constitutiones xxxi. ediderunt, quas deinde *Bonifacius* Papa *VIII.* in libro sexto Decretalium collegit. Inter illas xxxi. Constitutiones, quæ à *Gregorio X.* sacro approbante Concilio Generali Lugdunensi II. conditæ sunt, tres, quas hìc breviter expendemus, sunt magni momenti. In prima Constitutione definitur, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere, tanquam ex uno, non autem tanquam ex duobus Principiis. Qua de re legesis doctissimam Dissertationem Critico-Historicam *De Processione Spiritus Sancti*, quæ prima est inter Dissertationes Damascenicas, quas eruditus noster *Michaël Lequien* præfixit castigatissimæ, quam nuper adornavit, Editioni Operum S. *Damasceni*. In secunda Constitutione, seu Canone secundo præscribitur modus, quo Cardinales, defuncto Summo Pontifice, sese in Conclavi gerere, & Pontificis electionem accelerare debent, ita ut si infra tres dies Pontifex electus non fuerit, unum dumtaxat ferculum tam in prandio, quàm in cæna, quinque diebus sequentibus illis ministretur. Quibus elapsis, nihil ipsis obsonii, præter panem, vinum & aquam porrigatur, donec electio consummetur. Adhæc, Cardinales vehementer obsecrat & obtestatur *Gregorius X.* ut omni privato affectu, partiumque studiis depositis, & cujuslibet pactionis,

conventionis, & obligationis vinculo soluti, publicam dumtaxat Ecclesiæ utilitatem in Summi Pontificis electione præ oculis habeant, & pro virili procurare studeant. Ea de Electione Romani Pontificis Constitutio revocata quidem fuit à Summis Pontificibus *Hadriano V.* & *Joanne* dicto *XXI.* sed posteà renovata est à *Cœlestino V.* & à *Bonifacio VIII.* relata in sextum Decretalium librum titulo *De electione & electi potestate* cap. *Ubi*. In duodecima Constitutione, seu Canone XII. damnantur excommunicatione ipso facto incurrendâ hi, qui *Regalia* de novo usurpare conantur, & omnes, qui hæc fieri procurant. Nomine autem *Regalium* intelligitur quoddam Jus, quod aliqui Reges sibi vendicant fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis, & conferendi Beneficia curam animarum non habentia, quę ab Episcopo conferri solent, donec novus Episcopus Juramentum fidelitatis Regi præstiterit, Investituram bonorum Ecclesiasticorum ab eo acceperit, ac Regias litteras, Sacramenti sui testes, impetraverit, quibus manum Regiam temporalibus bonis injectam auferri jubeat. Cùm autem hæc *Regalia* cederent in damnum Ecclesiarum, novamque illis imponerent servitutem, Concilium Lugdunense II. sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ prohibuit, ne quis deinceps *Regalia* usurpare conaretur, ut legitur in isto Canone XII. his verbis concepto: *Generali Constitutione sancimus, universos & singulos, qui Regalia, custodiam, sive guardiam advocationis, vel defensionis titulum in Ecclesiis & Monasteriis, sive quibuslibet aliis piis locis de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium*

tium occupare præsumunt, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant, Clericos etiam Ecclesiarum, Monachos Monasteriorum, & personas cæteras locorum eorumdem, qui hæc fieri procurant, eo ipso excommunicationis sententiæ subjicere. Clericos, qui *Regalia* de novo usurpantibus sese non opposuerint, privat idem Canon proventibus earum Ecclesiarum aut Locorum, in quibus *Regalia* de novo usurpantur: *illos verò Clericos, qui se, ut debent, talia facientibus non opponunt de proventibus Ecclesiarum, seu locorum ipsorum, pro tēpore, quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid percipere districtiùs prohibemus.* Jubet tandem idem Canon, ut hi, *qui ab ipsarum Ecclesiarum, cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua consuetudine, jura sibi hujusmodi vindicant, ab illorum abusu sic prudentèr abstineant, & suos Ministros in eis sollicitè faciant abstinere, quòd ea, quæ non pertinent ad fructus sive redditus provenientes vacationis tempore, non usurpent, nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam, dilabi permittant, sed in bono statu conservent.* Ex quo Canone colligitur, quòd licèt Concilium Lugdunense II. *Regaliam*, quam vocant, non damnaverit, quoad illa loca, in quibus constabat, eam non fuisse contra jus usurpatam, sed antiquo usu firmatam & receptam esse; reprobavit tamen nonnullos abusus, qui in eam irrepserant, & districtè prohibuit, ne quis deinceps *Regaliam* de novo usurpare præsumeret, aut eam extenderet ad Ecclesias, Monasteria, & in loca, in quibus ante istius Decretum Synodi hæc consuetudo non erat recepta.

D. Mittamus, si placet, istud *Regaliæ* negotium, & post eam, quam jam prælibavimus, notitiam

titiam Conciliorum Generalium, quæ sæculo Ecclesiæ decimo tertio fuerunt celebrata, veniamus ad Concilia Nationalia, & ab his incipiamus, quæ eodem sæculo ad exterminandam Albigensium hæresim habita esse, memini te observasse in superiori sæculo, seu Ecclesiæ duodecimo, ubi Historiam Hæresis Albigensium descripsisti.

M. Cùm pestilentissima Albigensium hęresis, nacta sæculo Ecclesiæ decimo tertio *Raymundi* Comitis Tolosani patrocinium, impunè grassaretur, & innumeras Ecclesiæ clades inferret, ad eam profligandam indictum est Sacrum Bellum, de quo in præcedenti Colloquio sat egimus, & complura habita sunt Concilia, quæ hìc breviter indicabo. In primis, anno MCCVIII. injustè & per summam immanitatem occiso ad Rhodanum in Galliis uno ex tribus Legatis à Sede Apostolica missis, *Petro* videlicèt de *Castro novo*, jussu *Raymundi* Comitis Tolosani, eo solo nomine, quòd Sanctissimus ille vir constanti & impavido animo ei improperasset protectionem, quâ Hæreticos Albigenses, quorum fautor ac defensor erat, dignabatur, sicut scribit *Petrus de Valle Cernaii* cap. IX. *Historiæ Albigensium*, ad hanc dijudicandam *Raymundi* Comitis Tolosani causam indictum est à *Milone*, Sedis Apostolicæ Legato, Concilium *Montilense* anno MCCIX. in quo *Milo* secutus consilia Episcoporum, *Raymundo* Comiti Tolosano, qui simulatâ pœnitentiâ, Oratores ad *Innocentium III.* miserat, ut ipsius nomine summam in omnibus Pontifici promitterent obedientiam, diem dixit, & ut apud Valentiam coram Partibus sese sisteret, jussit. Comparuit statâ die *Raymundus* Comes Tolosanus, cùmque ingentem

tem ſacri belli formidaret apparatum, promiſit ſe in omnibus voluntati *Milonis* Sedis Apoſtolicæ Legati obtemperaturum. Quin, in pignus obſtrictæ fidei ſeptem Provinciæ Caſtra tradidit, conſenſitque, ut niſi promiſſa juramento firmata executioni mandaret, ſeptem Caſtra in commiſſum Eccleſiæ Romanæ caderent; Meglorienſis Comitatus ad eamdem itidèm reverteretur: ipſe verò Excommunicationi, totaque ejus Ditio Eccleſiaſtico Interdicto ſubjaceret. Iſtud Juramentum, quo *Raymundus* Comes Toloſanus omnes imperatas ſibi à *Milone* Summi Pontificis Legato conditiones adimpleturum ſe ſpopondit, extat Manuſcriptum in Archivis Urbis Carcaſſonæ in Galliis, & integrum refertur à Domino *de Catel* cap. VI. libri ſecundi *Hiſtoriæ Comitum Toloſanorum* pag. 245. Facto illo Juramento, *Raymundus* Comes Toloſanus venit cum *Milone* Legato ad Villam S. *Ægidii*, quæ eſt in Diæceſi Nemauſenſi, ubi nudus ante fores Eccleſiæ ſtetit, moxque Legatus Summi Pontificis, ſtolâ in ejus collum injectâ, ipſum verberibus caſtigatum à cenſuris abſolvit, & in Eccleſiam introduxit, ut videre eſt apud *Petrum de Valle Cernaii* cap. XI. & XII. *Hiſtoriæ Albigenſium*, & apud clariſſimum *Catellum* libro ſecundo *Hiſtoriæ Comitum Toloſanorũ*. Eccleſiæ reconciliatus *Raymundus*, Comes Toloſanus, promiſſis non ſtetit, & eam ob rem in Concilio quod Avenione à *Milone* Sedis Apoſtolicæ Lagato an. MCCX. convocatum eſt, comminatoria excommunicatio adversùs eum lata eſt, ſi abjurata pedagia uſurparet, Toloſanis etiam civibus omni Sacrorum uſu interdictum, quòd promiſſa Legatis & Cruceſignatis de Hæreticorum è Toloſa expulſione necdùm

dùm adimplere curassent, sicut refert *Petrus de Valle Cernaii* cap.XXXI. *Historiæ Albigensium*. Tentavit tamen *Raymundus* sese purgare de crimine hæreseos, & de nece sancto viro *Petro de Castro novo*, Sedis Apostolicæ Legato, illata. At Episcopi in Concilio eâ de re in Villa Sancti *Ægidii* eodem anno, seu MCCX. congregati decreverunt, purgationem *Raymundi* Comitis Tolosani non esse admittendam, quòd juramenta de mandatis Sedis Apostolicæ implendis solemni ritu præstita palàm violasset, undè in eum, omnesque illius fautores & adjutores promulgata est excommunicationis sententia. Interim, Comes *Simon Monfortius*, Crucesignati Dux exercitus, multas urbes Castraque *Raymundo* Tolosano Comiti armis eripuit, nec non Fuxensi Comiti, aliisque ad hæreticorum defensionem conjuratis. Ut autem tota illa Ditio, quam armis subegerat *Simon Monfortius*, bonis moribus ac legibus temperari, & penitùs Hæresis exterminari posset, necessarium esse judicarunt Episcopi celebrare Concilium in Castro Appamiarum, in quo sapientissimas leges condiderunt, quę ipsorum, & Comitis *Simonis Monfortii* sigillo munitæ sunt, earumque observantiam viri nobiles, & omnes milites juraverunt. Ægrè amodùm tulit *Raymundus* Comes Tolosanus, quòd suis Ditionibus à *Simone Monfortio* Comite exueretur, & de iniuria sibi illata conquestus est cum *Petro* Aragonum Rege, qui ejus sortem dolens rogavit Episcopos, quos *Arnaldus*, Archiepiscopus Narbonensis & Sedis Apostolicæ Legatus, in Concilio anno MCCXIII. in Castro *Vauri* pro negotio Albigensium adunaverat, ut *Raymundo* Tolosano Comiti satisfactionem offe-

offerenti, & obedientiam Ecclesiæ spondenti, aut saltem ejus filio, Terras à *Simone Monfortio* Comite ereptas restitui imperarent, eamdemque gratiam concederent Comitibus Convenarum, & Fuxensi, & Gastoni Bearnensi, sub conditione satisfactionis ab eis ad Ecclesiæ arbitrium exhibendæ. Regis Aragonum preces repulit Synodus, quòd *Raymundus* Tolosanus Comes, nec non Fuxensis, & Convenarum Comites, & *Gasto* Bearnensis essent Hæreticis confœderati, ipsorum fautores manifesti, & ob hoc, aliaque crimina excommunicatione percussi. Hoc Episcoporum Responso ad iram concitatus *Petrus* Aragonum Rex, suppetias tulit *Raymundo* Comiti Tolosano, & aliis Comitibus Hæreticorum insanis fautoribus, ductoque centum millium armatorum exercitu *Murellum* seu *Muretum* obsedit. At Comes *Simon Monfortius* prelium intrepidus commisit, & Cœlo pro Crucesignatorrum exercitu pugnante, insignem, de qua in superiori Colloquio diximus, victoriam reportavit, in cujus victoriæ præmium *Petrus Beneventanus*, Sedis Apostolicæ Legatus, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, aliique viri Ecclesiastici in Concilio Montispessulano anno MCCXIV. celebrato *Simonem* Comitem *Monfortium*, Hæreticorum debellatorem, & Fidei Catholicæ invictum propugnatorem, consentientibus consiliis & suffragiis elegerunt Principem Tolosæ, & omnium terrarum quas justo bello Crucesignatorum exercitus *Raymundo* Comiti Tolosano eripuerat. Hanc electionem approbavit *Innocentius III.* & Concilium Generale Lateranense IV. sub eodem Pontifice anno MCCXV. habitum, decrevit ut Ditio *Raymundi* Comitis Tolo-
sani

ſani, quæ Cruceſignatorum armis parta fuerat, & quam *Innocentius III.* Comiti *Simoni Monfortio* cuſtodiendam commendaverat, in plena ejuſdem Comitis *Simonis Monfortii* poteſtate ac poſſeſſione inpoſterum permaneret. Voluit tamen *Innocentius III.* ut Terræ, quas *Raymundus* Comes in Provincia habuerat, cuſtodirentur, donec de illis proviſio fieret vel in parte, vel in toto, filio dicti Comitis, *Raymundo juniori*, ſi tamen patris non imitaretur exemplum, ſed certæ fidelitatis, & bonæ converſationis indiciis ſe miſericordia dignum proderet. Denique, ad extirpandas Albigenſium hæreſis reliquias, *Romanus*, S. Angeli Diaconus Cardinalis & Sedis Apoſtolicæ Legatus, Concilium Toloſæ anno MCCXXIX. indixit, in quo pro hæreſi profliganda & pace firmiùs ſtabilienda Canones XLV. editi ſunt, cùm *Raymundus* junior Comes Toloſanus anno præcedente Eccleſiæ fuiſſet reconciliatus, & acceptis pacis conditionibus, quas ipſi Sanctus *Ludovicus* Galliarum Rex obtulit, jurejurando pollicitus eſſet, ſe pro ſuis viribus in hæreticos quoſcumque inquiſiturum, pœniſque ſtatutis animadverſurum, filiam verò ſuam *Alphonſo* Pictonum Comiti, & S. Ludovici Galliarum Regis fratri, cum Toloſani Comitatus dote in matrimonium collocaſſet, ſicut jam obſervavimus in ſuperiori Colloquio.

D. Ut omnia Concilia Nationalia, quæ Sæculo Eccleſiæ decimo tertio ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam variis in locis habita fuerunt, perſpicuo, & ad meam juvandam memoriam perquàm appoſito ordine percenſere poſſis, ea juxta ſeriem Chronologicam diſponere debes, incipiendo ab his

Con-

Conciliis Nationalibus, quæ Ecclesia Gallicana celebravit.

M. Benèmulta Concilia Nationalia ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam Sæculo decimo tertio habita sunt in Galliis, quæ hìc juxtà Ordinem Chronologicum disposita brevitèr indicabo. Primum Concilium Nationale ad sanciendam Disciplinam Avenione anno MCCIX. *Hugo* Regiensis Episcopus, & *Theodisius*, Sedis Apostolicæ Legati, indixerunt, in quo pro Clericorum, & Laicorum correctione morum, qui, ob grassantem in illis partibus Albigensium hæresim, corrupti erant, conditi suut Canones XXI. qui extant Part. I. Tomi XI. Concil. pag. 41. *Robertus de Corceone*, S. R. E. Cardinalis & Sedis Apostolicæ in Galliis Legatus, Concilium anno MCCXII. Parisiis convocavit, in quo plurima ad restituendam Ecclesiæ Disciplinam constituta sunt. Extant illius Concilii Canones in quatuor partes divisi. Prima pars, quæ spectat Clericos sæculares, complectitur Canones XX. Altera pars, quæ ad viros Regulares attinet, viginti septem habet Canones. Tertia pars, quæ est pro Monialibus, continet Canones XXI. Postrema pars, quæ pertinet ad Archiepiscopum & Episcopos, exhibet Canones XXI. qui omnes Canones habentur Part. I. Tom. XI. Concil. pag. 55. *Petrus Beneventanus* Sedis Apostolicæ Legatus anno MCCXIV. Concilium Monspeliense congregavit, in quo, ut mox diximus, *Raymundi* Comitis Tolosani Ditio *Simoni Monfortio* Comiti adjudicata est, & sancita Ecclesiæ Disciplina XLVI. Canonibus, qui inserti sunt Tomo XI. Concil. Part. I. pag. 103. Sub *Ludovico VIII.* Galliarum Rege *Petrus*

trus, Narbonensis Archiepiscopus, Provinciæ suæ Concilium anno MCCXXVII. convocavit, in quo decem Canones *de excommunicatis, perjuris, Judæis coercendis, condendis testamentis &c.* sanciti sunt, & extant Part. I. Tomi XI. Concil. pag. 304. Biennio post celebrationem istius Concilii Narbonensis, seu anno MCCXXIX. *Romanus* Sedis Apostolicæ Legatus Concilium Tolosæ mense Novembri indixit, in quo actum est *de inquirendis & extirpandis Hæreticis, de libris Sacræ Scripturæ à Laicis non retinendis, de libertatibus Ecclesiarum*, deque aliis Ecclesiasticæ Disciplinæ Capitibus. Extant Canones XLV. in hoc Concilio Tolosano conditi Part. I. Tomi XI. Conciliorum pag. 427. Paulòpost, Archiepiscopus Turonensis Concilium Provinciæ suæ anno MCCXXXI. apud *Castrum Gonterii* coegit, in quo Canones triginta septem de Disciplina editi sunt, *de dirimendis clandestinis matrimoniis, de causis matrimonialibus, de modo instituendi Rectores Ecclasiarum, de Residentia Rectorum, seu Curatorum, de Procurationibus, de pœnis infligendis Clericis, qui sunt libidinosi & scortatores, de Monachis, quibus Regularis observantia disciplinæ, silentium, abdicatio peculii, & abstinentia à carnibus imperantur; de puniendis usurariis, de Judæis arcendis ab Officiis publicis & à testimoniis contra Christianos ferendis*, & de aliis id genus Capitibus, quæ Disciplinam Ecclesiasticam spectant. Hos triginta septem Canones Concilii Gonteriensis Conciliorum Collectores inseruerunt Tomo XI. Conciliorum Part. I. pag. 439. *Walterus*, Episcopus Tornacensis & Sedis Apostolicæ Legatus, anno MCCXXXIII. *Biterris* Concilium habuit, in quo viginti sex Decreta constituta

tuta sunt *de extirpandis Hæreticis Albigensibus, & eorum fautoribus singulis diebus Dominicis excommunicandis. De scientia, moribus, examine, & titulo patrimonii eorum, qui ad sacros Ordines sunt promovendi. De Constitutionibus Lateranensis Concilii Oecumenici circa vitam & honestatem Clericorum diligenter observandis, de patronis Ecclesiarum, & de Regulari Disciplina Monachorum*, quibus *in virtute obedientiæ, & sub obtestatione divini Judicii* præcipitur Canone XIV. ne quidquam proprium possideant, *quia*, sunt verba Canonis, *abdicatio proprietatis, sicut custodia castitatis, adeò est annexa Regulæ Monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere*. Extant viginti sex illi Canones Concilii Biterrensis Tomo XI. Concil. Part. I. pag. 452. Elapso anno à celebratione Concilii Biterrensis, *Joannes* Arelatensis Archiepiscopus Concilium Provinciale anno MCCXXXIV. in sua Metropoli convocavit, in quo confecti sunt Canones XXIV. *de executione Statutorum Concilii Lateranensis IV. De Episcopis, qui in suis Diœcesibus Verbum Dei per se, vel per alios frequenter prædicare debent. De juramento, quod Sæculares Potestates, Magistratus, & Domini præstare debent de exterminandis Hæreticis, qui, eorumque fautores, diebus Dominicis & festivis excommunicati denunciandi sunt, & bonorum confiscatione, carcere, aliisque pœnis secundum Canones & Leges Principum plectendi &c.* Referuntur isti Canones viginti quatuor Concilii Arelatensis Tomo XI. Concil. Part. II. in Appendice pag. 2340. In Concilio Narbonensi, quod anno MCCXXXV. habitum est, *Petrus Amelius* Narbonensis, *Joannes* Arelatensis, *Raymundus* Aquensis, Archiepiscopi,

cæterique Præsules, piissima consilia, jubente Romano Pontifice, dederunt Fratribus Prædicatoribus, qui his in Provinciis Sacræ Inquisitionis Officium Auctoritate Apostolica contra Hæreticos Albigenses exercebant, ut videlicèt saluberrimis illis consiliis instruerentur de muneris istius rectè obeundi ratione, seu quo pacto contra Hæreticos sese gerere deberent. Capitula XXIX. quæ hunc in finem in eo Concilio Narbonensi statuta sunt, habentur Tomo XI. Concil. Part.I. pag.487. In Concilio Turonensi I. quod *Jubellus* hujus urbis Archiepiscopus anno MCCXXXVI. celebravit, quatuordecim conditi sunt Canones, quorum primus Crucesignatos occasione alicujus delicti à Judice sæculari detentos, ab Ecclesiastico judice repeti jubet, adhibito etiam, si necesse sit, censurarum terrore. Canones II. III. & IV. Advocatos recipi vetant, nisi solido triennio Juri studuerint: Officiales nisi quinquennio: Notarios, nisi stylum Curiæ & Statuta noverint. Canone VIII. Infames declarantur, & flagellis digni, qui binas nuptias vel Sponsalia eodem tempore contrahunt, eademque pœna in sortilegos decernitur Canone IX. & in falsos testes Canone XII. Prætereà, Episcopis Canone XIII. præcipitur, ut curam singularem gerant de Neophytis, seu recens ad Fidem Catholicam conversis ab hæresi aut Judaismo, eos in fide erudiant, & commodè sustentent, ne cogente paupertate ad vomitum redeant. Denique, Canone XIV. Abbatibus & Prioribus commendatur hospitalitas, maximè erga Religiosos, qui propter Christum bona, quæ habebant in sæculo, dimiserunt. In Concilio Campiniacensi, quod *Gerardus* Burdegalensis Archiepiscopus

copus cum Episcopis Provinciæ suæ an. MCCXXXVIII. peregit, Ecclesiastica Disciplina triginta & octo Canonibus sancita est. Canon III. excommunicat sæculares homines, qui Ecclesias, Xenodochia, vel alias quascumque Religiosas domos aut personas importunis exactionibus gravare præsumpserint. Canon X. præcipit, ut Causarum Matrimonialium cognitio committatur viris dumtaxat peritis & prudentibus, qui & per se ipsos testes examinent, vel saltem per eos, qui Canonicas Sanctiones non ignorant. Canon XII. vetat, ne Monachi, vel Canonici Regulares Advocatos aut Procuratores agant, nisi pro Ecclesiæ suæ evidenti utilitate, & obtentâ à Superioribus licentiâ. Canon XIV. Advocatū pauperibus à Curia dari jubet. Canon XIX. decernit, ut qui Clericos capiunt ac verberant, non solùm excommunicatione percellantur, sed nullus de posteritate ipsorum ad tertiam usque generationem ad Ecclesiasticum Beneficium & ordines admittatur. Monasticæ Disciplinæ multis Canonibus in hoc Concilio conditis consulitur, & inter cætera, quæ statuuntur Decreta, prohibetur Canone XX. Abbatibus, *ne aliquos recipiant pacto vel pecunia mediante*, sed si Monasterii non sufficiunt facultates, minuatur Monachorum numerus, & Canone XXV. inhibetur Monachis, *ne peculium habeant*, & si in morte habuerint, nec Superiori suo humilitèr ac devotè reddiderint, *careant sepultura*. Capitula hæc triginta octo pro Disciplina tàm Ecclesiastica, quàm Monastica in isto Concilio Campiniacensi statuta extant Tomo XI. Concil. Part. I. pag. 557. In Concilio Turonensi secundo, quòd *Jubellus* supra laudatus ejusdem ur-

 bis

bis Archiepiscopus anno MCCXXXIX. indixit, duodecim Canonibus sancita est Ecclesiæ Disciplina. Primus Canon tres testes in qualibet Parochia constitui jubet, qui de scandalis interrogati ab Archiepiscopo, vel Archidiacono, dicant veritatem. Canone III. præcipitur Sacerdotibus, ut in publicum procedant cum habitu, qui Ordinem suum deceat. Canones IX. & X. cavent, ne præcipiti motu, sed maturè præmissis monitionibus legitimis, feratur excommunicatio. Canone XI. Vita communis in Monasteriis accuratè servanda præscribitur. Habentur duodecim Concilii Turonensis II. Canones Tomo XI. Concil Part. I. pag. 556. Idem *Jubellus* Archiepiscopus Turonensis anno MCCXLII. Synodum Provincialem apud *Vallem Guidonis* in Diœcesi Cœnomanica celebravit, in qua septem præfiguntur Disciplinæ Ecclesiasticæ, & Monasticæ capita. In primo statuitur, ut Viri Religiosi suam Regulam, & Regularis observantiam Disciplinæ diligenter custodiant. In aliis verò sequentibus Capitibus agitur de jurisdictione Archidiaconorum, Archipresbyterorum, & Diaconorum. *Guillelmus* Narbonensis Archiepiscopus anno MCCXLVI. cum Provinciæ suæ Episcopis Concilium *Biterris* celebravit, in quo quadraginta sex Capita Disciplinam Ecclesiasticam spectantia condita sunt, seu potiùs collecta ex superioribus Conciliis, præsertim ex Lateranensi IV. Oecumenico. Consilia etiam saluberrima, quæ triginta septem Capitulis continentur, Episcopi in hoc Concilio congregati dederunt Fratribus Ordinis Prædicatorum, quâ ratione videlicet in Sancti Officii executione, & in modo procedendi contra Hæreticos sese gerere

rere deberent. Extant istius Concilii Biterrensis Capita pro Ecclesiæ Disciplina quadraginta sex, unà cum illis triginta septem Capitibus, quæ complectuntur consilia Fratribus Prædicatoribus Fidei Inquisitoribus data ab ejusdem Concilii Episcopis, Tomo XI. Concil. Part. I. pag. 677.

Anno MCCXLVIII. *Petrus* Albanensis Episcopus, & *Hugo* S. Sabinæ Presbyter S. R. E. Cardinalis, & Sedis Apostolicæ Legati cum Episcopis quatuor Provinciarum, Narbonensis, Viennensis, Arelatensis, & Aquensis, Concilium celebrarunt Valentiæ ad Rhodanum in Delphinatu pro fide, pace & libertate Ecclesiæ, quibus viginti tribus Capitulis prospexerunt, & Capitulis XXII. & XXIII. in *Fridericum II.* Imperatorem pacis Ecclesiæ perturbatorem, & in omnes ejus fautores sententiam excommunicationis promulgarunt. Triennio post, seu anno MCCLI. *Joannes* Archiepiscopus Arelatensis Concilium Provinciale *Insulæ*, quæ Vindascini Comitatus in Provincia Villa est, congregavit, in quo circa Disciplinam Ecclesiasticam, videlicet *de inquirendis Hæreticis, de Decimis, de Clandestinis Matrimoniis &c.* tredecim conditi sunt Canones, qui extant tomo XI. Concil. par. 2. in Appendice pagina 2349. Concilium Salmuriense anno MCCLIII. convocavit *Petrus de Lamballe* Turonensis Archiepiscopus, in quo de rebus ad Disciplinam Ecclesiasticam attinentibus, videlicet *de celebratione Divinorum Officiorum, de custodia Sacramentorum, de Archidiaconis, Archipresbyteris, & Decanis ruralibus, de his, qui ad Ordines promovendi sunt, de Procurationibus, de Commendis Ecclesiarum, de Monachis &c.* Capitula XXII. sancita sunt, quæ habentur tom. XI.

Concil. par. 1. pag. 707. Anno sequenti, seu MCCLIV. *Zoen* Archiepiscopus Avenionensis, & Sedis Apostolicæ Legatus, Concilium apud *Albiam* indixit multis Narbonensis, Bituricensis, & Burdegalensis Provinciarum concurrentibus Episcopis & Prælatis. In eo pro sancienda Ecclesiæ Disciplina unum & septuaginta statuta sunt Capitula, quorum viginti octo priora *de Hæreticis inquirendis & exterminandis* multa decernunt. Capitulum XXIX. imperat executionem Canonis, *Omnis utriusque sexus*, de Confessione semel in anno facienda, & obligat Fideles ad Eucharistiæ susceptionem in Natali Domini, Pascha, & Pentecoste, ita ut Confessio Communionem præcedat. Alia Capitula de rebus bonum Ecclesiæ regimen spectantibus, maximè de Clericorum & Regularium vestibus, vita & honestate statuunt; eisque aurum & argentum in vestibus, fibulis, frænis, calcaribus & sellis, alearum & taxillorum ludos, venationem cum avibus & canibus, puerorum è sacro fonte susceptionem prohibent. *Gerardus de Malemort* Burdegalensis Archiepiscopus anno MCCLV. Concilium in sua Metropoli celebravit, in quo triginta Disciplinæ Ecclesiasticæ publicata sunt Capita, *de residentia Clericorum Beneficia habentium; de Quæstoribus, quibus sine licentia Summi Pontificis, vel Episcopi in Ecclesiis prædicare non permittitur; de Presbyteris aliarum Diœceseon, qui in Ecclesiis ad Sacrum Ministerium absque Episcopi licentia admitti non debent; de Reliquiis, quas publicè coli prohibetur, nisi fuerint auctoritate Romani Pontificis approbatæ; de decimis, quarum detentores excommunicantur; de Sacramentis & Beneficiis, quæ absque ulla pretii exactione administrari, conferri &* reci-

recipi debent; *de Confraternitatibus*, *quarum abusus rescinduntur*. Extant istius Concilii Burdegalensis triginta de Disciplina Ecclesiastica Capita tom. XI. Concil. part. I. pag. 730. Idem *Gerardus de Malemort* Archiepiscopus Burdegalensis aliud Concilium anno MCCLVIII. *Roffiaci* in Diœcesi Pictaviensi habuit, in quo Decem Capitulis sancita est Ecclesiæ Disciplina, quæ extant tom. XI. Concil. part. I. pag. 774. *Jacobus* Narbonensis Archiepiscopus eodem anno MCCLVIII. Concilium apud Montempessulanum coëgit, in quo octo promulgata sunt in rem Disciplinæ Ecclesiasticæ Decreta, quorum primum rerum Ecclesiasticarum invasores, jurium Ecclesiasticorum usurpatores, libertatum, immunitatum, & personarum Ecclesiasticarum violatores excommunicatione ferit. Extant hæc octo circà Disciplinam Ecclesiæ Decreta tomo XI. Concil. par. I. pag. 778. *Florentinus* Arelatensis Archipræsul Concilium cum suis Suffraganeis habuit anno MCCLX. in quo septemdecim editi sunt Canones, in quorum primo damnantur Phantastici, *Joachimi* Abbatis Sectatores, seu qui ejus nomine perniciosa sua dogmata tuebantur. In aliis Canonibus multa statuuntur circa Disciplinam Ecclesiasticam, videlicet *de baptizandis parvulis in necessitate*; *de Confirmationis Sacramento*, *nonnisi jejunis*, *& à jejunis administrando*; *de Clandestinis Matrimoniis*, *quæ sub pœna excommunicationis prohibentur*; *de Vicariis perpetuis*, *quæ in Parochialibus Ecclesiis residere debent &c.* Habentur septemdecim illi Canones Concilii Arelatensis tomo XI. Concil. part. 2. pag. 2359. *Petrus* Burdegalensis Archiepiscopus eodem anno MCCLX. Provinciæ suæ Concilium apud *Copriniacum*, seu *Campi-*

piniacum celebravit, in quo undeviginti pro Disciplina Ecclesiastica præscripta sunt Capitula *de Vigiliis in Ecclesiis vel Cæmeteriis, propter multos inde emergentes abusus, non faciendis; de Commendis & collationibus vacantium Ecclesiarum, quæ ad unum Archiepiscopum, vel Episcopum pertinere debent; de jure patronatus, de decimis, de sepulturis, de modestia Clericorum in vestibus servanda; de congrua portione Vicariis Ecclesiarum & Capellanis seu Curatis assignanda &c.* Extant undeviginti illa Disciplinæ Ecclesiasticæ Capitula tom.XI.Concil. par.I.pag.799. Idem *Petrus* Burdegalensis Archiepiscopus alterum Concilium Copriniacense anno MCCLXII. coëgit, in quo septem Capitulis Disciplinæ Ecclesiasticæ fuit provisum. In primo, loca, in quibus res, vel personæ Ecclesiasticæ detinentur, subjiciuntur Interdicto. In aliis Capitulis agitur de iis, qui impediunt jurisdictionem Ecclesiasticam; de compellendis excommunicatis, ut Ecclesiæ pareant, & satisfaciant, atque sub pœna excommunicationis prohibetur Parochianis, ne tempore Interdicti generalis ad Ecclesias, durante Interdicto, accedant. Habentur septem illa Disciplinæ Ecclesiasticæ Capitula tomo XI. Conciliorum parte I. pagina 821. *Vincentius* Turonensis Archiepiscopus anno MCCLXIV. Nannetense convocavit Concilium, in quo novem Decreta edita sunt, in quibus prohibetur, *ne Prælati, vel Patroni se obligent ad collationem vel præsentationem Beneficii vacantis; ne Clerici sint venatores; ne Beneficia plura possideant. Beneficiariis imperatur residentia; & quemcumque laicum, qui bona Clericorum occupaverit ac detinebit, Censuris per Ordinarios ad restituendum compellendum esse statui-*

tuitur &c. Extant hæc novem Disciplinæ Ecclesiasticæ Capitula tom. XI. Concil. part. I. pag. 826. *Vincentius de Pilenis* Archiepiscopus Turonensis Concilium Gonteriense seu apud *Castrum Gonterii* habuit anno MCCLXVIII. in quo octo præfixa sunt Ecclesiasticæ Disciplinæ Capita *contra bonorum Ecclesiasticorum invasores, qui excommunicantur, contra impedientes jurisdictionem Ecclesiasticam, qui eidem pœnæ subjiciuntur; contra excommunicatos, qui per annum vel ampliùs, excommunicationem sustinent, nec absolutionem petunt, quibus Ecclesiasticam Sepulturam denegari debere statuitur &c.* Referuntur hæc octo Disciplinæ Ecclesiasticæ Capita tomo XI. Concil. part. I. pag. 909. Duo Concilia Nationalia anno sequenti MCCLXIX. videlicèt Andegavense, & Senonense fuerunt celebrata. Primum, seu Andegavense, duo Statuta edidit *de non probibendis donationibus, eleemosynis, & legatis Ecclesiis aliisve piis locis faciendis: & de Clericis Beneficiatis, vel in Sacris Ordinibus constitutis, quibus inhibetur, ne coram Sæcularibus Judicibus causas dicant*: Alterum Concilium, seu Senonense, sex constituit Decreta *contra Clericos concubinarios, contra usurarios, quos sepultura Christiana privari jubet, si in peccato decesserint; contra eos, qui Clericos trahunt ad Sæcularia Judicia, contra Privilegiorum abusus.* Renovat etiam istud Concilium Senonense Canonem *Omnis utriusque sexus*, eumque præcipit observari. Hæc Decreta Conciliorum Andegavensis & Senonensis inserta sunt tomo XI. Concil. part. I. pag. 911. & 912. Sequuntur alia duo Concilia Nationalia, seu Compendiense, & Avenionense, quæ anno MCCLXX. habita fuerunt. Concilii Compendiensis, quod *Joannes de*

de Courtenay Remensis Archiepiscopus convocavit, extant Constitutiones aliquot *de iis, qui occupant & detinent bona Ecclesiastica, excommunicandis* tomo XI. Concil. part. I. pag. 917. Concilii verò Avenionensis Capitula octo de Ecclesiæ Disciplina, videlicet *de alienationibus bonorum Ecclesiasticorum revocandis; de legata pecunia ad arbitrium Executorum in causas pias dividenda; de Clerico, qui Episcopum, Præpositum, &c. graviter læserit &c.* Habentur tomo XI. Concil. part. I. pag. 920. *Joannes de Montesorello* Archiepiscopus Turonensis Concilium Redonense in Britannia Minori anno MCCLXXIII. habuit, in quo septem Statuta edita sunt *contra eos, qui manus violentas Episcopo, Abbati, vel Abbatissæ intulerint, aut Virum Ecclesiasticum occiderint, vel mutilaverint, quos anathemate ferit Concilium; contra bonorum Ecclesiasticorum invasores, qui etiam ipso facto excommunicati denunciantur.* Prætereà, Clericis præcipitur hospitalitas, *quia quidquid habent Clerici, pauperum est, & domus eorum debent esse communes,* inquiunt Patres istius Concilii Redonensis, cujus Statuta septem de Disciplina Ecclesiastica habentur tomo XI. Concil. part. I. pag. 933. *Bertrandus de Sancto Martino* Arelatensis Archiepiscopus Concilium Provinciale circa annum MCCLXXV. in sua Metropoli convocavit, in quo duo supra viginti condita sunt Decreta, quorum quatuor priora desiderantur; reliqua verò, quæ agunt *de Censuris observandis; de Calicibus non vendendis aut pignorandis; de Casibus Episcopo, vel Papæ reservatis; de usurariis & adulteris publicis, qui diebus Dominicis & Festivis excommunicari debent, de Confessione annua proprio Sacerdoti facienda, de Confessione infirmorum &c.* Extant

tant tomo XI. Concil. part. 2. in Appendice pagina 2368. Duo anno sequenti, seu MCCLXXVI. habita sunt Concilia *Salmuriense* & *Bituricense*. In Concilio Salmuriensi quatuordecim Canonibus Disciplinæ Ecclesiasticæ consultum est. Beneficiorum curam animarum annexam habentium pluralitas Clericis Canone III. prohibita est. De vita & honestate Clericorum ac Monachorum agitur in aliis Canonibus, qui referuntur tom. XI. Concil. par. I. pag. 1011. In Concilio Bituricensi, quod *Simon* Tituli *Sanctæ Cæciliæ* Cardinalis celebravit, Decreta sexdecim pro restauratione Disciplinæ, & defensione Jurisdictionis, immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ condita sunt, quæ extant tom. XI. Concil. par. I. pag. 1017. *Joannes* Turonensis Archiepiscopus cum suis Suffraganeis Concilium habuit *Langesii* (quod est Oppidum in Turonibus) anno MCCLXXVI. in quo sexdecim Canones editi sunt, quibus statutum est, *ne Matrimonia clandestina contrahantur; ne Presbyteri filios suos in Sacris Ordinibus genitos secum retineant, vel ipsis aut concubinis aliquid legent; ne Monachi vel Moniales plures in Monasteriis recipiantur; quàm ex ipsorum facultatibus sustentari possint &c.* Sexdecim istius Concilii Langesiensis Canones extant tomo XI. Concil. par. I. pag. 1038. *Guillelmus de Flavacuria* Rotomagensis Archiepiscopus anno MCCLXXIX. Concilium Provinciale apud *Pontem Audemari* celebravit, in quo Decretorum Concilii Bituricensis contra jurisdictionis, immunitatis, & libertatis Ecclesiasticæ perturbatores imperatur executio, & nonnulla alia Disciplinam tam Ecclesiasticam, quàm Monasticam spectantia statuuntur in XXIV. Capitulis, quæ extant tom.

tom. XI. Concil. part. I. pag. 1044. Eodem anno MCCLXXIX. *Bernardus* Arelatensis Archiepiscopus, Avenione Provinciale Concilium habuit, in quo præcedentium Conciliorum Canones contra libertatis & jurisdictionis Ecclesiasticæ perturbatores fuerunt renovati ac confirmati; prohibetur etiam Clericis, ne mercaturam exerceant, causas dicant, aut Magistratus gerant; Religiosis verò, vel Sæcularibus exemptis inhibetur, ne excommunicatos publicè, vel nominatim interdictos, seu usurarios manifestos, ad Sacramenta, vel Ecclesiasticam sepulturam admittant &c. Hujus Concilii Avenionensis Capitula XV. de Ecclesiastica Disciplina habentur tom. XI. Concil. part. I. pag. 1050. Alterum Concilium Avenionense anno MCCLXXXII. indictum est à *Bertrando Almarico* Arelatensi Archiepiscopo, in quo XI. Canones editi sunt *contra omnes usurarios, qui ipso facto excommunicati denunciantur; agitur quoque de non permittendis sine consilio & assensu Episcopi alienationibus bonorum, & jurium Ecclesiarum; de instituendis Procuratoribus ad defensionem Clericorum Beneficiatorum, qui ab improbis litigatoribus coram diversis Judicibus fatigabantur laboribus & expensis; de Ecclesiarum Parochialium frequentatione Dominicis & solemnibus diebus; de Ecclesiastica jurisdictione &c.* Extant XI. Canones illius Concilii Avenionensis tomo XI. Concil. part. I. pag. 1174. *Joannes* Turonensis Archiepiscopus ann. MCCLXXIX. Andegavis celebravit Concilium, in quo V. Canones jura & libertates Ecclesiasticorum unicè spectantes editi sunt, & habentur tomo XI. Concil. part. I. pag. 1074. idem *Joannes* Turonensis Archiepiscopus anno MCCLXXXII. Concilium in sua Metropoli

poli habuit, in quo decem condidit Canones *contra Vexatores; contra eos, qui ad rixas, vel ad lites incitant, in quos decernitur excommunicatio; contra fures librorum & ornamentorum Ecclesiasticorum; contra Usurarios, & Ecclesiasticæ jurisdictionis ac libertatis oppressores, qui excommunicati denunciantur; contra eos, qui Viros Ecclesiasticos, aut Ecclesiarum Ministros impediunt, ne decimas ad ipsos aut ad Ecclesias pertinentes colligant, aut percipiant*. Præcipitur etiam in eodem Concilio Turonensi, *ut Processiones secundùm piam consuetudinem fiant Dominicis, ac festivis diebus, & districtè prohibetur Clericis ac Religiosis, ne tabernas frequentent &c.* Prostant Canones X. hujus Concilii Turonensis tomo XI. Concil. par. I. pag. 1183. *Simon de Belloloco* Bituricensis Archiepiscopus cum suis Suffraganeis Concilium in sua Metropoli anno MCCLXXXVI. habuit, in quo triginta quinque de Disciplina Ecclesiastica promulgata sunt Capitula *contra Matrimonia clandestina, contra Clericos, qui concubinas seu meretriculas in domibus habent, aut filios illegitimos alunt; contra impedientes jurisdictionem Ecclesiasticam, contra Usurarios publicos, contra transgressores Canonis, Omnis utriusque sexus, de Confessione singulis annis proprio Sacerdoti facienda*. Plura etiam de Monastica Disciplina statuta sunt in hoc Concilio Bituricensi, cujus Capitula XXXV. extant tomo XI. Concil. par. 2. pagina 1247. *Rostagnus* Arelatensis Archiepiscopus eodem anno MCCLXXXVI. Concilium Insulanum cum suis Suffraganeis habuit, in quo duodeviginti editæ sunt Constitutiones *contra illos, qui propter damnum aliquod illatum excommunicati sunt, qui absolvi non debent donec satisfecerint; contra bonorum Ecclesiasti-*

corum invasores, vel libertatis & jurisdictionis Ecclesiasticæ oppressores; contra Sæculares Dominos & Magistratus, eorumque Ministros, qui Clericum ceperint, nec jussi restituerint Episcopo, vel ejus Officiali cum omnibus ipsius bonis; quos excommunicatos denuntiari statuitur; eadem excommunicationis pœna infligitur illis, qui toxica in mortem vel abortum dictant, vendunt, tradunt, aut ministrant, vel qui dantes aut ministrantes infrà mensem Episcopo tanquam Judici non revelaverint. Jubet etiam idem Concilium Insulanum, ut Presbyteri Parochiales Baptismi ritum ac formam Parochianos suos doceant, quò parvulos urgente periculo baptizare possint, & ut Festum Sanctissimæ Trinitatis, & Festum S. *Trophimi* solemni ritu per totam provinciam celebrentur &c. Extant illius Concilii Insulani duodeviginti Constitutiones tomo XI. Concil. part.2. pag.1335. Denique, alia duo Concilia Provincialia Rotomagense nimirùm & Auscitanum, in Galliis decimo tertio Sæculo habita fuerunt. Primum, scilicet Rotomagense, ab Archiepiscopo Rotomagensi an.MCCXCIX. fuit convocatum, & in eo septem Decreta edita sunt *de vita & honestate Clericorum*; *de religiosa Dominicæ diei & Festorum observantia*, prohibetur etiam Clericis, ne in factis personalibus ac delictis Sæculari justitiæ sese subjiciant. Referuntur hæc septem Concilii Rotomagensis Decreta tomo XI. Concil. par.2. pag,1427. Concilium Auscitanum anno MCCC. congregatum est incerto loco, quem etiam *Gabriel Cossartius* in Collectione Conciliorum se ignorare ingenuè profitetur. In eo tredecim constituta sunt Disciplinæ Ecclesiasticæ Capita *de libertate electionum*; *de illis qui occupant bona vacan-*

cantium Ecclesiarum ; de intrusis in Beneficia Ecclesiastica; de his, qui gaudent Jurepatronatus, quibus prohibetur, ne ab his, quos præsentant ad beneficia, aliquid prævio pacto extorqueant ; de temporibus ordinandi ; de Beneficiis Ecclesiasticis, quibus annexa est cura animarum, quæ minori viginti quinque annis nemini conferri debere præcipitur, &, si secus factum fuerit, ipso jure irritum esse &c. Extant hæc tredecim Disciplinæ Ecclesiasticæ Capita tomo XI. Concil. par. 2. pag. 1468. Habes nunc brevem & compendiariam descriptionem omnium Conciliorum Nationalium, seu Provincialium, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo tertio in Galliis fuerunt celebrata.

D. Conciliorum Nationalium seu Provincialium, quæ in Ecclesia Gallicana Sæculo decimo tertio habita fuerunt, sylvam potiùs, quàm brevem, ut ais, descriptionem tradidisti. Quapropter obsecro te, ut summatim dumtaxat attingamus cætera alia Concilia Provincialia, quæ eodem Sæculo decimo tertio in Hispania, Anglia, Germania, & Italia fuerunt convocata?

M. Concilia Nationalia, seu Provincialia, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo tertio in Hispania fuerunt celebrata, tanti non sunt, ut in iis percensendis sigillatim immoremur. Plura quidem referuntur Concilia Tarraconensia in Hispania eo Sæculo habita, quorum memoria vix superest, quò fit, ut de his Conciliis Tarraconensibus, in quibus nihil alicujus momenti occurrit, perfunctoriè agant *Baluzius* lib. 4. *Marcæ Hispanicæ*, & Cardinalis *Aguirrius* tom. 3. *Conciliorum Hispaniæ* pag. 495. 496. 498. 502. 504. 505. & 523. Prætermissis itaque istis Conciliis Provincialibus Hispaniæ, veniamus ad Con-

cilia

cilia Nationalia, ſeu Provincialia, quæ Sæculo XIII. in Anglia indicta fuerunt. In primis, *Hubertus* Cantuarienſis Archiepiſcopus & Angliæ Primas Londini apud Weſtmonaſterium pro reformatione Eccleſiæ Anglicanæ celebravit Concilium anno ducenteſimo ſupra milleſimum, in quo XIV. conditi ſunt Canones de celebratione Miſſæ, & Divini Officii recitatione abſq; nimia feſtinatione aut protractione; de pœnitentiis à Sacerdotibus imponendis juxta Sacrorum Canonum ſtatuta, videlicet poſt diligentèr attentas circumſtantias, ideſt, qualitatem perſonæ, quantitatem delicti, tempus, locum, cauſam, moram in peccato factam, & devotionem animi pœnitentis; de ſententia excommunicationis & ſuſpenſionis non ferendâ, niſi canonicâ monitione præmiſsâ; de Beneficiis non conferendis vel promittendis antequam vacent; de Decimis; de Matrimonii trina denunciatione & publica celebratione; de peculio Monachis interdicto &c. Extant hujus Concilii Londinenſis quatuordecim de Diſciplina Eccleſiaſtica Canones apud *Hovedenum* ad annum MCC. apud *Spelmannum* tomo 2. *Conciliorum Britanniæ*, & tomo XI. Concil. part. I. pag. 13. *Stephanus Langtonus* S.R.E. Cardinalis & Archiepiſcopus Cantuarienſis Concilium apud *Oxonium* anno MCCXXII. celebravit, cujus ad hunc annum meminere *Matthæus Pariſius*, & *Matthæus Weſtmonaſterienſis*. In hoc Oxonienſi Concilio multa fuerunt ſtatuta ad reformationem ſtatus Eccleſiaſtici & Monaſticæ Religionis; Feſta, Vigiliæ, jejunia ſtabilita; Excommunicati Jurium Eccleſiaſticorum pervaſores, Regni perturbatores, Jurium Regalium uſurpatores, falſi teſtes, & qui eos ſubornant, Ca-

lumnia-

lumniatores &c. *Spondanus* ad annum MCCXXII. refert post *Matthæum Westmonasteriensem*, paucis diebus ante istud Concilium Oxoniense comprehensum fuisse quemdam impostorem, qui suo lateri, pedibus ac manibus quinque vulnera crucifixionis Dominicæ ad seducendum populum impresserat: atque in eodem Concilio Oxoniensi simul cum eo alium nebulonem Hermaphroditum, ejus erroris fautorem, oblatum; utrumque sceleris convictum, & publicè confessum, judicio Ecclesiæ punitum esse. Edidit istud Concilium Oxoniense ad sanciendam Disciplinam Ecclesiasticam quadraginta novem Capitula, quæ extant apud *Spelmannum* tom. 2. *Concil. Britanniæ*, & inserta sunt tomo XI. Conciliorum part. I. pag. 271. Alterum Concilium Londinense *Otto* Cardinalis, & Sedis Apostolicæ per Angliam Legatus, anno MCCXXXVI. congregavit, in quo sancita est Disciplina Ecclesiastica uno & triginta Decretis *de Ecclesiarum dedicatione; de digna Sacramentorum ministratione; de Rectorum residentia, de Beneficiorum pluralitate Sacris Canonibus prohibita; de Clericorum continentia; de Monastica Disciplina; de Episcoporum officiis &c.* Extant hujus Synodi Londinensis Acta & Decreta apud *Matthæum Parisium* in Historia Anglicana ad annum MCCXXXVI. apud *Spelmannum* tomo 2. *Concil. Britanniæ*, & exinde inserta sunt tomo XI. Conciliorum part. I. pag. 530. *Bonifacius* Cantuariensis Archiepiscopus anno millesimo ducentesimo sexagesimo primo Concilium Provinciale habuit *Lambethæ* in Anglia, in quo de jurisdictione, libertate & immunitate Ecclesiastica actum est, & in earum violatores ac perturbatores lata fuit excommunicationis sententia. Plures ea

de re in hoc Lambethensi Concilio editæ Constitutiones extant tomo 2. *Concil. Britanniæ*, & tom.XI. Conciliorum par.I. pag. 803. *Ottobonus*, S. *Hadriani* Diaconus Cardinalis, an. MCCLXVIII. à *Clemente IV.* Pontifice Maximo missus Legatus Apostolicus ad reformandas Regnorum Angliæ, Scotiæ, atque Hiberniæ Ecclesias, instaurandamque in eis Sacrorum Rituum, morumque sanctiorum institutionem, Concilium Nationale Episcoporum totius Britanniæ, Hiberniæque Insularum, Londini, quæ primaria est Angliæ civitas, convocavit; in quo Sanctissimæ Constitutiones conditæ sunt *de Sacramentorum administratione gratis facienda*; *de Consecratione Ecclesiarum infrà annum ab earum constructione gratis itidem ab Episcopo exhibenda*; *de Clericorum habitu, tonsura & continentia*; *de Matrimoniis*; *de fructu Ecclesiarum vacantium*; *de regressu ad Beneficia*; *de pluralitate Beneficiorum*; *de residentia Episcoporum*; *de Monastica Disciplina*, & de aliis id genus tam Virorum Ecclesiasticorum, quàm Monachorum reformationem morum spectantibus, quæ Capitulis quinquaginta quatuor continentur, & ab Anglis, Scotis, Hibernis ac Walliæ populis religiosè fuere observata usque ad illorum à Romana Ecclesia sub Henrico Rege VIII. defectionem. Denique *Joannes de Peckam* Archiepiscopus Cantuariensis, Angliæ Primas, Concilium Provinciale *Lambethæ* anno MCCLXXXI. cum suis Suffraganeis celebravit, in quo *Ottonis*, & *Ottoboni* Cardinalium, & Sedis Apostolicæ quondàm in Anglia Legatorum, Constitutiones fuerunt confirmatæ, & viginti septem Disciplinæ Ecclesiasticæ constituta sunt Capitula, videlicet *de Sacramento Eucharistiæ*; *de Annalibus & Anni-*

niversariis celebrandis; de Baptismo & ejus effectu; de Sacramento Confirmationis; de Sacris Ordinationibus; de Confessione & Absolutione; de informatione simplicium, sive de catechizandis rudibus; de hospitalitate exhibenda, præcipuè Concionatoribus; de falsis procurationibus; de clandestinis inquisitionibus rejiciendis; de Canonicis Regularibus Ordinis S. Augustini; de Professione tacita Monachorum, & Monialium, quæ incurritur post annum probationis expletum; de filiis Presbyterorum, quos à parentum Beneficiis omninò arceri debere jubetur, ne contra justitiam in hæreditate Crucifixi locus pateat successioni; de Clericis plura Beneficia, quæ curam habent annexam animarum, possidentibus, quibus præcipitur, ut ea liberè & absolutè infra sex menses in Episcoporum suorum manibus resignent, unico dumtaxat servato &c. Hæc viginti septem pro restauratione Disciplinæ Ecclesiasticæ in Concilio Lambethensi condita Capitula extant apud *Spelmannum* tom.2. *Concil. Britanniæ*, & inserta sunt tom.XI. Conciliorum part.1.pag.1156. Plura non addam de Conciliis Provincialibus, quæ Sæculo XIII. in Anglia fuerunt celebrata, ex quibus facili negotio intelligere potes, quanta fuerit his temporibus Anglicanorum Præsulum in vindicanda jurisdictione Ecclesiastica constantia, in restauranda Disciplinâ vigilantia, in conservando avitæ fidei deposito sollicitudo. Quæ tamen omnia à Sapientissimis illis Præsulibus olim ad defensionem Ecclesiæ Catholicæ constituta, nunc, proh dolor! in Anglia penitùs eversa ac profligata jacent, & Catholicis, qui in Regno Angliæ, variis hæresibus miserum in modum funestato, ingemiscunt, hoc unum tantùm superest solatium, fore ut *Jacobus* hujus no-

minis tertius, verus ac legitimus illorum Rex, tot Catholicorum Regum nepos, hæresque non degener, quem incredibili gaudio paucis abhinc mensibus excepit, & aliquandiù Roma possidere meruit, fidem Catholicam pristinum in gradum in Regno Angliæ restituat, damna per *Henricum VIII.* Ecclesiæ Romanæ importata magno cum fœnore resarciat, ac tandem illud, quod omnes Fideles ardentibus votis hactenus optaverunt, aliquandò summo Numinis beneficio perficiat, ut videlicet fides in Anglia lætis auspiciis lucem aspiciat, & luctuosa illa, quæ Religioni tanto sanguine steterunt, jurgia & bella feliciter extincta, gratuletur Ecclesia.

D. His omnibus Conciliis Provincialibus, quæ hactenùs percensuisti, si ea adjunxeris quæ in Germania & Italia habita sunt, integram omnium Conciliorum Provincialium, quæ in toto Orbe Christiano ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam Sæculo decimo tertio fuerunt coacta, seriem habebo.

M. *Conradus* Cardinalis Portuensis & *S. Rufinæ* Episcopus, Sedis Apostolicæ in Germania Legatus, Concilium Provinciale anno MCCXXX. in Germania, loco tamen incerto, celebravit, in quo quatuordecim Ecclesiasticæ Disciplinæ condita sunt Capitula *de Continentia Clericorum, de pœnis infligendis Clericis concubinariis; de Simoniacis; de Vicariis perpetuis, qui Parochialibus Ecclesiis cum portione congrua præfici debent; de his, qui Sanctimonialium pudicitiæ insidiantur &c.* Hæc quatuordecim Concilii Germanici Capitula *Binii* & *Cossartii* Notis illustrata extant tomo XI. Concilior. par. I. pag. 295. Concilium Coloniense anno millesimo ducentesimo

mo sexagesimo *Conradus* Archiepiscopus Coloniensis convocavit, in quo de reformatione Cleri, videlicèt contra Clericos concubinarios, negotiatores, illiteratos, & Simoniacos, condita sunt Capitula XIV. quæ habentur tomo XI. Conciliorum par. I. pag. 785. Præter hæc quatuordecim de reformatione Cleri Capitula, alia viginti octo de reformatione Monachorum Benedictinorum in eodem Concilio Coloniensi statuta sunt, eaque recensentur tom. XI. Conciliorum pag. 792. *Guido*, S. Laurentii in Lucina Presbyter Cardinalis, Sedis Apostolicæ in Saltzburgensi Provincia & Diœcesi Pragensi Legatus, Concilium Viennæ in Austria indixit anno millesimo ducentesimo sexagesimo septimo, in quo undeviginti Capitula sancita sunt *de vita & honestate Clericorum; de puniendis Clericis concubinariis; de excommunicandis his, qui bona Ecclesiarum occupant ac detinent, aut Clericis vim inferunt; de pluribus Beneficiis, quibus annexa est cura animarum, quæ à Clericis, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, retineri prohibentur, de persolvendis Decimis; de ferenda excommunicatione in Usurarios tam Clericos, quàm Laicos; de Curatis, qui ad residentiam, subtractione fructuum, ab Episcopis compelli debent; de Abbatibus, quibus inhibetur, ne Calices vel patenas seu sacras vestes benedicere vel consecrare, aut munia Episcopalia obire præsumant, nisi à Sede Apostolica speciale obtinuerint privilegium*; denique *de Judæis coërcendis*, & de aliis rebus ad reformandam Ecclesiæ Disciplinam necessariis multa decernuntur in his undeviginti Concilii Viennensis Capitulis, quæ extant tomo XI. Conciliorum part. I. pag. 858. *Fridericus* Saltzburgensis Archiepiscopus, & Sedis Apostolicæ

Legatus, Concilium Provinciale in sua Metropoli pro recipiendis Decretis Cõcilii Oecumenici Lugdunensis II. anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto congregavit, in quo viginti quatuor edita sunt Decreta *de Provincialibus Ordinis S. Benedicti Capitulis, quæ singulis annis ab Abbatibus cogi debere præcipitur, quia eorum neglecta celebratione observantia Regularis fuerat collapsa; de obedientia & delictis Monachorum, quæ illic puniri jubentur, ubi commissa sunt; de Beneficiorum pluralitate Sacris Canonibus vetita; de residentia in Beneficiis, quibus cura animarum annexa est; de Vicariorum in Ecclesiis cum portione congrua institutione; de pœna, cui subjacere debent Clerici non Viatores, qui in Sacris Ordinibus constituti tabernam ingrediuntur, aut ad aleas vel taxillos ludunt; de vagis Scholaribus, quibus aliquid erogari prohibetur; de ludis, quos vulgus vocabat* Episcopatum puerorum, *in Ecclesiis, & à personis Ecclesiasticis fieri prohibitis, de celebrandis diebus festis Sanctorum Saltzburgensis Ecclesiæ Patronorum* Ruperti, Virgilii & Augustini; *de Ecclesiarum Advocatis, qui admonentur, ut ab indebitis vexationibus Ecclesiarum, & bonis ipsarum abstineant, debitisque juribus sint contenti*. Hæc & alia hujusmodi Disciplinam tam Ecclesiasticam, quàm Monasticam spectantia decernuntur in his viginti quatuor Concilii Saltzburgensis in Bavaria Capitulis, quæ habentur Tomo XI. Conciliorum Part. I. pag. 998. *Siffridus* Coloniensis Archiepiscopus, anno millesimo ducentesimo octuagesimo Provinciale Concilium in sua Metropoli habuit, in quo de vita, honestate & Officio Clericorum; de Sacramentorum administratione; de Clericis concubinariis; de Mona-

chorum & Monialium disciplina, & de aliis rebus Ecclesiasticis condita sunt duodeviginti Capitula, quę extant Tom.xi. Conciliorum Part.i. pag.1107. Paulòpost celebrationem istius Concilii Coloniensis, *Fridericus* supra laudatus, Archiepiscopus Saltzburgensis, & Sedis Apostolicæ Legatus, aliud Concilium in sua Metropoli anno MCCLXXXI. congregavit, in quo Canones octodecim condidit *contra Ecclesiarum alienationes, Beneficiorum curam animarum annexam habentium pluralitatem, immodicos Visitatorum sumptus; contra Patronos & Judices, qui bona morientium Clericorum invadunt; Contra Clericos, qui de manibus Laicorum Ecclesias recipiunt, contra falsarios, contra eos qui violentas manus Clericis inferunt; de Monastica Disciplina &c.* Extant illius Concilii Saltzburgensis octodecim de Disciplina Ecclesiastica Canones Tomo xi. Conciliorum Part. i. pag. 1151. *Joannes* Tusculanus Episcopus, Sedis Apostolicæ in Germania Legatus, Nationale Concilium *Herbipoli* in Franconia anno millesimo ducentesimo octogesimo septimo celebravit, in quo multa decernuntur de vita & honestate Clericorum, quibus vestes immodestæ, tabernarum aditus, ludi taxillorum, frequentationes, ludi, & colloquia cum Monialibus, hastiludia, & torneamenta, gravium interminatione pœnarum prohibentur, & Clerici, qui Concubinas retinent, Beneficiis ipso facto privati denunciantur. De his & aliis rebus pro bono Ecclesiæ regimine quadraginta duo Capitula in isto Concilio Herbipolensi statuta sunt, quæ extant Tomo xi. Conciliorum Part. ii. pag. 1319. denique, prætermittere non debeo Concilium Budense, quod *Philippus* Firma-

nus Episcopus, in Hungaria, Polonia, Dalmatia, Croatia, Rama, Servia, Lodomeria, Gallicia, Cumania, Sedis Apostolicæ Legatus, in Castro Budensi, Vesprimiensis Diœcesis, anno millesimo ducentesimo septuagesimo nono celebravit, in quo LXIX. Canones conditi sunt de Disciplina Ecclesiastica, præsertim de habitu, vita, & honestate Prælatorum, omniumque Clericorum; de Episcopis ex Religiosis Ordinibus assumptis, vel deinceps assumendis, quibus præcipitur, ut sui Ordinis habitum deferant, alioqui Ecclesiæ ingressu & Pontificalium executione prohibeantur; de Divino Officio cùm diurno, tum nocturno, quod distinctè & devotè à Sacerdotibus recitari jubetur; de Ecclesiastica jurisdictione; de publicis Concubinariis, qui ab Ecclesiæ ingressu arceri debent, nec non etiam illi, qui domos suas vel possessiones publicis meretricibus, adulteris, incestuosis, aut aliis infamibus personis locant, vendunt, vel donant. De his, & aliis non minoris momenti Ecclesiæ negotiis extant hujus Concilii Budensis Canones sexaginta novem Tomo XI. Conciliorum Part. I. pag. 1073.

Quòd spectat Concilia Nationalia, seu Provincialia, quæ Sæculo decimo tertio ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam in Italia fuerunt celebrata, cùm pauca sint, his levi digito defungemur. *Bonifacius* Archiepiscopus Ravennas anno millesimo ducentesimo octogesimo sexto Concilium in sua Metropoli celebravit, in quo novem ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam condita sunt Decreta *de joculatoribus & histrionibus non recipiendis; de Indulgentiis, quas Episcopis, Abbatibus, Archidiaconis,*

conis, *Præpositis*, *&* *aliis*, *qui alunt aut vestiunt Pauperes*, concedit prædicta Synodus Ravennatensis; *De Decimis*, *&* *de excommunicatione in illos ferenda*, *qui eas persolvere contemnunt*; *de Casibus*, *qui Archiepiscopo in Ravennate Provincia reservantur*; *de abrogandis & penitùs abolendis Statutis*, *quæ libertati & consuetudini Ecclesiæ sunt contraria*, & de aliis rebus Ecclesiasticis, quæ legi possunt in novem hujus Concilii Ravennatensis Decretis insertis Tomo XI. Conciliorum Part. II. pag. 1238. *Otto* Archiepiscopus Mediolanensis duo in sua Metropoli celebravit Concilia, quorum primum habitum est anno MCCLXXXVII. & in eo decem pro Disciplina Ecclesiastica statuta sunt Capitula, quæ summatim recenset noster *Bzovius* ad annum MCCLXXXVII. & habentur Tomo XI. Conciliorum Part. II. pag. 1331. Alterum Concilium Mediolanense convocavit idem *Otto*, Archiepiscopus Mediolanensis, anno millesimo ducentesimo nonagesimo primo, in quo post multa ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam constituta, suppetiæ ad Terram Sanctam recuperandam decretæ sunt, ut videre est apud mox laudatum *Bzovium* ad annum MCCXCI. Num.XI. Sed de Conciliis tàm Generalibus, quàm Nationalibus, quæ Sæculo XIII. variis in locis habita fuerunt, satis hactenùs dictum sit. Nec enim in hoc amplissimo tractando argumento diutiùs versari possumus, cùm nobis in hocce Colloquio adhuc differendum incumbat de Conciliis cùm Oecumenicis, tum Nationalibus seu Provincialibus, quæ Sæculo decimo quarto celebravit Ecclesia.

D. Fue-

D. Fueruntne decimo quarto Ecclesiæ sæculo celebrata plura Concilia Generalia?

M. Unicum dumtaxàt Sæculo decimo quarto celebratum est Concilium Generale, *Viennense* videlicet in Galliis, quod inter Concilia Oecumenica decimum quintum censetur, fuitque indictum anno MCCCVII. à *Clemente V.* Pontifice Maximo ob quatuor potissimùm causas: primò, ob causam *Templariorum*, quorum Ordo, antehàc Sanctissimus, publicâ tum temporis gravissimorum criminum infamiâ laborabat. Secundò, ob causam Fidei variis erroribus lacessitæ; *Fratricelli* nimirum, *Dulcinistæ*, *Beguardi & Beguinæ*, quibus omnibus, ut in superiori Colloquio ostendimus, præiverat Frater *Petrus Joannes Olivi* ex Ordine Minorum, varios errores sparserunt, ad quos compescendos præsentissimo remedio opus erat. Tertiò, ob subsidium Terræ Sanctæ. Quartò denique, ob restaurationem collapsæ Ecclesiasticæ Disciplinæ; quæ, ut faciliùs in integrum restitui posset, Archiepiscopis & Episcopis singulis jussit Summus Pontifex *Clemens V.* ut per se vel per alios viros prudentes, Deum timentes, & habentes præ oculis, omnia, quæ correctionis & reformationis limam exposcerent, subtilitèr inquirerent, fidelitèr conscriberent, & ad Concilii notitiam perferrent. Huic Summi Pontificis præcepto præ cæteris aliis morem gessit, illudque executus est *Guillelmus Durandus* Mimatensis Episcopus, doctrinâ & pietate conspicuus, qui egregium edidit Tractatum inscriptum: *De modo Generalis Concilii celebrandi*. Hæ quatuor causæ convocandi Concilium Generale Viennense, referuntur in Constitutionibus, quæ *Cle-*

Clementinæ vulgò dicuntur, & in convocationis Diplomate, quod incipit: *Regnans in Cælis &c.*

D. Concilium Generale Viennense fuitne celebratum eodem anno, quo à *Clemente V.* Pontifice Maximo indictum est, seu anno millesimo trecentesimo septimo?

M. Concilii Oecumenici Viennensis, quod anno MCCCVII. à *Clemente V.* indictum est, ad quadriennium procrastinata fuit celebratio. Quò factum est, ut illud solùm fuerit apertum Kalendis Octobris anni millesimi trecentesimi undecimi. Locus, in quo habitum est istud Concilium, fuit Vienna Allobrogum, Archiepiscopalis Sedes ad Rhodanum in Galliis sita. Præfuit Summus Pontifex *Clemens V.* Adfuere, præter Cardinales, Patriarchæ Alexandrinus, & Antiochenus Latini ritus, centum & quatuordecim Episcopi sicut testatur *Guillelmi Nangii* Continuator (trecentos tamen Antistites huic Concilio Viennensi interfuisse scribunt *Joannes Villanius* & *S. Antoninus*) Inferiorum Prælatorum ingens erat numerus, & Principum Oratores. Post septem circitèr menses absolutum est istud Concilium, non verò post biennium, ut per errorem obrepsit *Trithemio* Abbati.

D. Templariorum Ordinis originem, Auctorem, finem, & Officium, ad quod in Ecclesia excercendum fuit ille Ordo institutus, memini, te jam exposuisse in Colloquio sexto in Historiam sæculi undecimi. At, cùm iste Templariorum Ordo, ut ibidem observasti, fuerit proscriptus, suppressus, ac penitus extinctus in Concilio Generali Viennensi, debes nunc explicare causam, ob quam istud Concilium aboleverit hunc Ordinem, qui, ut testantur

tur Historici Scriptores, quos nuperrimè legi, erat in se laudabilis, bonus, Ecclesiæ utilis, & cui ex officio incumbebat Christianæ ditionis fines in Oriente tueri, latrocinia, & incursiones Infidelium Christianos Terram Sanctam pietatis ergò perlustrantes infestantium armis inhibere.

M. Templariorum, seu Equitum militiæ Templi Ordinem multos annos famâ percelebrem floruisse, & Ecclesiæ egregiam navasse operam, nemo diffiteri potest. Ast, quod maximè dolendum est, Templarii illi Equites progressu temporis immensis opibus aucti, moribusque in deteriora mutatis, eò tandem nequitiæ prolapsi sunt, ut sui officii penitùs immemores, occulta cum Saracenis & Turcis fœdera & conspirationes contra Christianos inirent, seque omni genere impietatis, & nefandæ libidinis flagitiis contaminarent. Inter horrenda crimina, quorum Templarii fuerunt insimulati, hæc præcipua habentur: Primò, quòd compellerent eos, qui huic Ordini nomen dabant, ut *Jesum Christum* abnegarent, & ter conspuerent Imaginem Crucifixi. Secundò, quòd eos cogerent, ut libarent in partibus pudendis oscula. Tertiò, quòd Magister Ordinis, & Præceptores libertatem illis permitterent aversam & nefariam libidinem impunè exercendi. Quartò, quòd cranium quoddam deauratum, prolixâque barbâ adornatum ethnico ritu adorarent. Propter hæc execranda scelera jure merito extinctus fuit in Concilio Generali Viennensi Templariorum Ordo, quippè qui ab Ecclesia cùm fuisset institutus, & approbatus ut bonum Christi odorem longè latèque diffunderet, ut exemplum fidelium esset, ut Christianæ sanctitatis for-

mam

mam ac imaginem conversatione sua exhiberet, & sanctum sibi propositum officium magno cum fervore exercens inserviret Ecclesiæ; ab eo tandem sanctissimo fine prorsus degeneraverat, & generali infamiâ, ob morum corruptelam & abominanda flagitiâ, aspersus, non solùm Ecclesiæ inutilis, sed perniciosus evaserat.

D. Cùm aliquos Scriptores, præsertim S. *Antoninum*, & *Joannem Villani* de causa Templariorum differentes nudiustertiùs legerim, sine, quæso, ut nonnullas circà hanc Templariorum accusationem tibi proponam difficultates, quæ mihi, ut candidè fatear, haud leves esse videntur. Non nego quidem, Templarios horum scelerum, quæ mox retulisti, reos fuisse accusatos, sed S. *Antoninus* III. Part. Chronici. Titul. XXI. Cap. I. & *Joannes Villani* Libro VIII. *Historiæ* Italicè scriptæ Cap. XIII. testantur, primos horumce criminum in Templarios accusatores ac delatores fuisse duos ex eodem Ordine falsos Fratres, ergà Ordinis moderatores malè affectos, ac perditissimos viros, quorum unus erat Prior MontisFalconis in agro Tolosano, qui Parisiis à Templi Magistro ob hæresim & pessimos vitæ mores perpetuo carceri fuerat addictus; Alter appellabatur *Noffus*, exul Florentinus, qui itidèm ob crimina in carcerem à Prætore Parisiensi fuerat conjectus. Hi duo proscripti ac scelesti viri, ut suæ libertati consulerent & saluti, prædicta sive vera, sive conficta, Templariorum facinora detulerunt ac propalarunt. Nemo autem non videt, hanc delationem nullum ad puniendos Templarios, & ad abolendum hunc Ordinem, qui anteà de Ecclesia tam benè meritus erat, locum habere

bere debuisse, utpotè factam ab iniquis viris, & ergà hujus Ordinis moderatores pessimè affectis, quos proindè ab accusatione & testimonio ferendo jura repellebant.

M. Non ab illis duobus dumtaxàt ganeonibus detecta sunt Templariorum flagitia, sed testium duorum millium depositione probata, nec damnati fuerunt Templarii nisi post factas tùm in Gallia à *Clemente V.* Pontifice Maximo, & à *Philippo Pulchro* Galliarum Rege, tum etiam in Aragonia, in Anglia, & in Italia per Judices Ecclesiasticos, diligentes inquisitiones, quibus accessit innumerorum reorum, & pręcipuorum hujus Ordinis Professorum aperta & libera confessio, ut constat ex bene multis Instrumentis sive Actis Inquisitionum, quæ laudat Cl. *Petrus Puteanus* in Historia damnationis Templariorum, quæ hìc referre & expendere nimis longum esset. Sufficiet obitèr observare, *Guillelmum de Parisiis*, Fidei per Gallias Quæsitorem Generalem, Ordinis Fratrum Prædicatorum, ad examen vocasse centum quadraginta Templarios ex Domo Templi Parisiensis, eosque, multis coram testibus integerrimis & probatissimæ fidei, super illis facinoribus Ordini objectis interrogatos, confessos una voce reos habuisse. Auditi sunt etiam inter cæteros Magnus Templi Magister *Jacobus Mola* Burgundus, *Guido*, Delphini Viennensis frater, & *Hugo de Peraldo*, qui eadem crimina confessi sunt. Quin, & ipse *Clementis V.* Pontificis Maximi Cubicularius, qui Ordinis Templariorum Eques erat, horumce criminum sese testem oculatum exhibuit, ut observat *Mariana* Libro xv. *Historiæ Hispanicæ* Cap. xv. his verbis: *in*

his

his ipsius Pontificis Cubicularius, *qui undecimo ætatis anno ad eum Ordinem adiunctus*, *visa factaque referebat*. His omnibus addi debent publica fama, quæ Templariorum facinora ad Pontificis *Clementis V.* & *Philippi Pulchri* Galliarum Regis aures detulit, necnon decretorium judicium contra Templarios post maturum & diuturnum examen in Concilio Generali Viennensi latum. Quis enim credat, (ait *Cabassutius* in sua Notitia Ecclesiastica pag. 490.) contigisse, ut tanta & ex tot dissitis Provinciis convocata Præsulum, Principum, Legatorum, atque insignium Doctorum multitudo, quorum haud exigua pars etiam sanguine vel affinitate plerisque illius Ordinis militibus conjuncta erat, in tam immane flagitium conspiraverit, atque adeò in tanti momenti causa, in qua de potentissimi & sæculari nobilitate illustrissimi Ordinis Orbe universo propagati non modò abolitione, sed etiam atrocissima damnatione, supplicioque agebatur? Undè meritò concludit idem Scriptor, gravi censurâ dignam esse *Tritbemii*, aliorumque nonnullorum temeritatem, qui Templarios asserere ausi sunt falsis criminibus lacessitos, circumventos, atque oppressos fuisse.

D. Necdùm in animum meum inducere possum, universum Templariorum Ordinem participem ac conscium esse omnium scelerum, quorum fuit accusatus. Nam primò, adeò horrenda & nefanda sunt scelera, quæ huic Ordini obiiciuntur, ut penè incredibile sit, Viros nobilitate illustres, professione Religiosos, & obsequio Ecclesiæ mancipatos, deposito omni honoris, pudoris ac Religionis sensu, sese illis flagitiis per totum, quà latè patet,

patet, Orbem Christianum contaminare potuisse, nemine inter illos reclamante, nemine tam nefanda & immania crimina execrante aut revelante. Præterea, quamvis juridicè auditi & examinati fuerint nonnulli Equites Templariorum Ordinis, nunquam tamen Ordo totus fuit in jus vocatus & auditus; Immò Confessiones horrendorum criminum ab illis Templariis interrogatis & auditis factas, vel metu, vel tormentis, vel promissis fuisse extortas, ex eo maximè probari posse videtur, quòd summus totius Ordinis Magister *Jacobus Mola*, plurimique alii Templarii, qui Parisiis flammis addicti sunt, editam ante criminum confessionem revocarunt, ac se ipsos, Ordinemque, criminum objectorum puros & insontes palàm contestati sunt, mortemque intrepidi pro hujus veritatis defensione aspexerunt & subierunt.

M. Cùm detestanda illa crimina innumeris depositionibus testium, inquisitionibus ac interrogationibus ubique locorum à legitimis Judicibus Ecclesiasticis factis, atque ipsorum reorum confessionibus probata, comperta ac explorata fuerint; flocci fieri debent omnes conjecturæ, quæ ad probandam Templariorum innocentiam adduci possunt. Facta quippè ex Actis, & Authenticis Instrumentis, non conjecturis & rationibus probantur. Fuerint licèt Templarii Natalium splendore inclyti, professione Religiosi, & Ecclesiæ obsequiis dediti; postquàm tamen à pio Instituti sui fine turpitèr desciverunt, suæque libidini fræna impunè laxarunt, in his sensim sine sensu obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides Sanctuarii, ita ut de illis rectè dici possit,

quod

quod de *Origene* ajebat *Hieronymus* : *Ubi benè, nemo meliùs* ; *ubi malè nemo pejus* ; ac verè in eos quadrent hæc communia Philosophorum Effata : *Corruptio optimi pessima* : & *ex generosiori vino fit asperius acetum*. Quòd verò in tanta corruptione morum nullus in Templariorum Ordine reclamaverit, nullus de his immanibus flagitiis apud Ecclesiam conquestus fuerit, id certè mirum tibi videri haùd debet, cùm ejusdem silentii suppetat exemplũ, quod nostris temporibus contigit, in spuriis Mysticis, *Michaëlis de Molinos* Discipulis, qui licèt in sua Secta nefandas veterum Gnosticorum impudicitias omnes ad unum æmularentur, nullus tamen inter illos per non leve temporis spatium de his fœditatibus & abominationibus apud Ecclesiam conquestus est, sed potiùs singuli datâ operâ altissimo sibi imposito silentio sollicitè studuerunt, ut non prodirent in publicum, sive quia suis commodis, & illicitis voluptatibus affatìm indulgere volebant, sive quià verebantur, ne suæ Sectæ monstra libidinum prodentes, suæ famæ jacturam facerent, & in se concitarent odium aliorum, quos eadem operâ diffamassent. Eamdem silentii Templariorum in tanta Ordinis sui morum corruptione causam fuisse facilè crediderim. Verum quidem est, plurimos Templarios, & in primis *Jacobum Mola*, summum Ordinis Magistrum, paulò antequam vivi Parisiis comburerentur, revocasse, quam priùs ediderant, scelerum confessionem, eumdemque Ordinis Magistrum, cùm ad supplicium raperetur, hæc verba palam fecisse, quæ ex probatę fidei Authoribus refert *Mariana* libro xv. *de Rebus Hispaniæ* capite decimo : *Ego extremo vitæ tempore, cùm inutili men-*

 dacio

dacio locus esse non debet, vera esse nego, ac per omnia numina juro, quæ de Templariorum impietate criminibusque & ante jactata, & nunc recitata sunt. Ordo enim ille sanctus, justus, ac orthodoxus est. Ego tamen extremo supplicio dignus, qui Pontifice, Regeque hortantibus, flagitia impia sceleraque mentitus sum in Ordinem meum de Religione Christiana optimè meritum: Quod utinam, ò utinam factum non esset! sed quod unum superest, meis delictis, si veniæ locus est, ignosci postulo, ultròque graviores etiam pœnas deposco &c. Id ita contigisse, sicut narrat *Mariana*, non inficias eo, contendo tamen, ex ea præcedentis scelerum confessionis revocatione, quâ *Jacobus Mola* Summus Ordinis Magister, plurimique Templarii, antequam ignis supplicium perferrent, publicè declararunt, se ipsos, & Ordinem criminum objectorum puros & insontes esse, inferri non debere confessiones criminum à Templariis factas, metu pœnarum elicitas ac extortas fuisse. Nam primò, etsi Magister Ordinis, & alii nonnulli Templarii priùs editam scelerum confessionem revocaverint, nihilosecius multò plures Templarii in priori confessione semper sibi constantes perseverarunt. Secundò, ipsa rei gestæ series, ipsa Inquisitionum Acta ex Regio Chartulario deprompta, nec non *Clementis V.* Pontificis Maximi Diplomata apertè demonstrant, maximam Templariorum partem spontè ac liberè horrenda flagitia confessam fuisse, eorumque infamem notam universo Ordini inussisse. Tertiò, extant & vetera & recentia exempla hæreticorum, & sceleratorum virorum, qui extrema supplicia subire maluerunt, quàm suos errores vel scelera fateri, quales fuerunt Priscillianistæ,

quo-

quorum vulgare ac tritum erat effatum: *jura, perjura, secretum prodere noli*, ut nihil in præsentia dicam de *Circumcellionibus*, de *Joanne Hus*, *Hieronymo Pragensi*, & aliis Hæreticis, qui ab Ecclesia convicti, & solemni judicio damnati, nunquàm suos errores ejurare voluerunt, & mortem irretortis oculis aspexerunt, atque impavidis animis oppetierunt, quorum tamen in perferendo ignis supplicio constantia seu pervicacia illos insontes fuisse minimè probat, sicut in confesso est apud omnes Catholicos. Nihil ergo ex hac præcedentis scelerum confessionis revocatione factâ à Magistro Ordinis, & aliis Templariis; nihil etiam ex ipsorum in perferendo ignis supplicio constantia, seu potius pervicacia, extundi potest ad vindicandum hunc Templariorum Ordinem à scelerum infamia, quâ fuit aspersus, ac demùm in Concilio Generali Viennensi omninò extinctus. Obiter tamen advertere debes, hunc Templariorum Ordinem non fuisse in Concilio Generali Viennensi à *Clemente V.* damnatum & abolitum ex rigore juris, seu per modū sententię definitivæ, quam summus Pontifex ferre non potuit, quia totus Ordo Templariorum in jus vocatus & auditus non fuerat. Hi siquidem, qui hujus Ordinis defensionem susceperant Parisiis coram Apostolicis Commissariis, procuratione legitimâ non erant instructi, & se Procuratores instituere non posse absque præsentia & consensu Magistri Ordinis responderunt, ut constat ex Actis publica Notariorum manu exceptis, & relatis à *Petro Puteano* in sua Historia Templariorum. Verùm, quamvis *Clemens V.* hunc Templariorum Ordinem non ex rigore juris, seu per

modum ſententiæ definitivæ, non damnaverit, illum tamen tot turpitudinum maculis infamem proſcripſit, abolevit, & ſuppreſſit de plenitudine poteſtatis, & per viam proviſionis ſeu Ordinationis Apoſtolicæ, ut videre eſt in damnationis ſententia à *Clemente V.* ſacro Viennenſi approbante Concilio latâ, quæ incipit his verbis: *Ad providam*, ubi hæc leguntur: *Ordinis*, (ſeù Templariorum) *ſtatum, habitum, atque nomen, non ſine cordis amaritudine & dolore, ſacro approbante Concilio: non per modum diffinitivæ ſententiæ; cùm eam ſuper hoc ſecundùm inquiſitiones & Proceſſus, ſuper his habitos, ferre non poſſemus de jure: ſed per viam Proviſionis, ſeu Ordinationis Apoſtolicæ, irrefragabili & perpetuò valitura ſuſtulimus ſanctione, ipſum prohibitioni perpetuæ ſupponentes &c.* ex quibus verbis liquet, Templariorum Ordinem juſtâ de cauſa damnatum & abrogatum eſſe, licèt in jus vocatus & auditus non fuerit.

D. Circà Abolitionem Ordinis Templariorum factam in Concilio Generali Viennenſi hæret adhuc animo ſcrupulus, quem mihi eximas velim. Legi in Scriptoribus ſuperiùs à me laudatis, videlicet in *Joanne Villani*, & Sancto *Antonino*, abolitionem Templariorum profectam eſſe ex avaritia *Philippi Pulchri* Galliarum Regis ad eorum bona inhiantis. Sic enim ſcribit S. *Antoninus* III. Part. Chronicorum Titul. XXI. Cap. I. Parag. III. *Creditur tamen magis inductus (Philippus Pulcher) ad extorquendam pecuniam ab illis*, ſeu Templariis, *& bona eorum, & ex odio concepto contra Magiſtrum Manſionis, quàm ex zelo juſtitiæ*. Quibus verbis apertè innuit S. *Antoninus*, Templarios fuiſſe inſontes, eorum-

rumque Ordinem extinctum fuisse instigante ac promovente *Philippo Pulchro*, qui eorum bona, quæ maxima in Galliis erant, sibi vendicare, eaque quovis modo obtinere volebat.

M. Promovit quidem *Philippus Pulcher* Rex Christianissimus Templariorum damnationem, & Ordinis abolitionem *non ut accusator, non ut denunciator, vel partialis promotor, sed ut Dei Minister, Pugil Fidei Catholicæ, legis divinæ zelator, ad defensionem Ecclesiæ*, ut constat ex Regis Protestatione, ipsius litteris ad Summum Pontificem *Clementem V.* insertâ, quas ex Scriniis Regiis laudat *Petrus Puteanus* in Historia Templariorum. Puras etiam manus, animumque ab avaritiæ labe immunem, eo in negotio habuisse *Philippum Pulchrum*, disertè testatur *Clemens V.* in Diplomate, quod incipit, *Regnans in Cœlis*, in quo Regem his verbis compellat: *Deindè verò Tu, cui eadem fuerant facinora nunciata, non typo avaritiæ, cum de bonis Templariorum nihil tibi vindicare vel appropriare intendas .... sed fidei orthodoxæ fervore, tuorum Progenitorum vestigia clara sequens, accensus, de præmissis, quantùm licitè potuisti, te informans, ad instruendum & informandum nos super iis, multas & magnas nobis informationes per tuos Nuncios & Litteras destinasti.* Sed *Philippi Pulchri* in promovenda Templariorum Ordinis abolitione animum ab avaritiæ sordibus alienum manifestò ostendit bona fides & diligentia, quâ Rex ille Christianissimus votis ac mandatis Pontificis post extinctum illum Ordinem è vestigio obsecutus, Investituram hujusmodi bonorum Equitibus S. Joannis Hierosolymitani concessit, eosque toto, quà latè patet, Regno in possessionem

misit omnium bonorum immobilium ad Templarios pertinentium, & ex mobilibus exiguam dumtaxat ac modicam summam, *Clemente V.* Pontifice Maximo ultrò consentiente, sibi vendicavit, in justam expensarum in hujus causæ prosecutione à se factarum compensationem, sicut constat ex Instrumento, quod sæpè laudatus *Petrus Puteanus* ex Regesto veteri Senatus consultorum Parisiensis Curiæ transcripsit, illudque inseruit in *Historia Templariorum*. Scio, aliquot esse Scriptores Italos, videlicet *Joannem Villani*, S. *Antoninum*, quos laudasti, & insuper *Trithemium* Abbatem in Chronico Hirsaugiensi, *Paulum Æmilium* in lib. *De Rebus Gestis Francorum* in *Philippo Pulchro*, atque *Papirium Massonum* lib. III. Annalium, qui in *Philippum Pulchrum* Galliarum Regem in causa Templariorum non satis æqui fuerunt, eumque avaritiæ in promovenda Templariorum Ordinis abolitione insimularunt. Sed illi Scriptores decepti sunt falsis rumoribus, qui per Italiam increbuerant, majorisque auctoritatis esse debent rerum in causa Templariorum gestarum Monumenta autographa, quæ in Regiis Scriniis integra etiamnùm asservantur, necnon Pontificia Diplomata *Clementis V.* & sententia lata in Ordinem Templariorum in Concilio Generali Viennensi, quàm privatorum quorundam Scriptorum narratio. Non desunt etiam Scriptores coævi, quos inter censentur Continuator *Guillelmi Nangii* ad annum MCCCVIII. & *Bernardus Guidonis* Lodovensis Episcopus ex Ordine Fratrum Prædicatorum assumptus, in *Chronico Romanorum Pontificum*, qui disertè testantur, abolitionem Ordinis Templariorum profectam esse non ex avaritia *Philippi*

lippi Pulchri Galliarum Regis, sed ex fœtore, & clamore criminum immanium, quibus tàm Ordo Templariorum, quàm Ordinis Professores erant contaminati, quibus excitatus est Christianissimus ille Rex, ut omnes Templarios toto Regno capi, & in carcerem abjectâ omni cunctatione conjici juberet, atque à *Clemente V.* Pontifice Maximo postularet extinctionem illius Ordinis, ad quem delendum satis erat fama seu infamia publica tam fœdorum & immanium criminum, quam nulla purgatione abstergere poterant Ordinis capita, & membra; *Infamia* siquidem *publica*, *habet locum accusatoris*, ut docet *S. Thomas* secundæ secundæ Quæst. LXVII. Art. III. in Responsione ad secundum sibi objectum argumentum. His itaque falsis rumoribus adversùs *Philippum Pulchrum* Galliarum Regem, quibus decepti fuere nonnulli Scriptores Itali, nulla fides haberi debet, sicut nec ullam prorsùs fidem merentur quidam alii Scriptores, qui narrant, *Clementem V.* Pontificem Maximum, & *Philippum Pulchrum* Galliarum Regem à *Jacobo Mola*, magno Ordinis Templariorum Magistro, paulò antequàm vivus Parisiis combureretur, ad Divinum Tribunal vocatos, dictâ die obiisse. Hæc quippe narratio fabulis accensenda est, cùm nihil simile ab antiquis Scriptoribus memoriæ proditum sit, non à *Guillelmi Nangii* continuatore, non à *Joanne Villani*, S. *Antonino*, *Trithemio*, *Paulo Æmilio*, & aliis; etsi quidam illorum, ut mox observavimus, calumnias in *Philippum Pulchrum* Galliarum Regem falsis rumoribus vulgatas in sua Chronica absque examine retulerint. Sed satis hactenùs dictum sit de Templario-

rum damnatione,eorumque Ordinis abolitione decretâ in Concilio Oecumenico Viennensi.

D. Recense nunc, juxta Ordinem suum, omnia, quæ gesta ac definita fuerunt in Concilio Generali Viennensi?

M. Concilium Oecumenicum Viennense tribus Sessionibus fuit absolutum. In priore, quæ habita est die XVI. mensis Octobris in Ecclesia Metropolitana *Sancto Mauritio* sacrâ, *Clemens V.* Pontifex Maximus, celebrationis Concilii causas exposuit; posteà de Templariorum causâ, de subsidio Terræ Sanctæ, de Clericorum reformatione varii Tractatus, ac multæ deliberationes habitæ sunt. In altera Sessione, quæ tertiâ die Aprilis anni trecentesimi duodecimi ineuntis habita est, præsente *Philippo Pulchro* Galliarum Rege, qui circà Quadragesimam, cum filiis & fratribus, multorumque Prælatorum ac Procerum comitatu advenerat, discussis diuturno examine, qui in Templariorum causa conscripti fuerant, processibus, *Sacro approbante Concilio*, promulgata est sententia, quâ planè extinctus est Templariorum Ordo, eorumque bona Equitibus Sancti Joannis Hierosolymitani adjudicata fuere. Tertia & postrema Sessio habita est pridie Nonas Maji, & in ea promulgata fuit Clementina prima *De Summa Trinitate*, & *de Fide Catholica*, ubi damnantur tres *Petri Joannis Olivi* errores, primus, quo asserebat, Christi adhuc viventis latus lanceâ perfossum fuisse; alter, quò negabat, Animam rationalem esse formam corporis; Tertius, quo habitus Fidei & virtutum in Baptismo infundi inficiabatur. Contra primum errorem profitetur Sancta Synodus, *Christum, spiritu*

emis-

emisso, perforari lancea sustinuisse latus, ut indè formaretur Ecclesia coniux Christi. Contra secundum errorem definivit, *ut si quisquam deinceps asserere, defendere seu tenere pertinaciter præsumpserit, quòd Anima Rationalis seu intellectiva non est forma corporis humani per se & essentialiter, tanquàm hæreticus sit censendus*. Contra tertium errorem sanxit, hanc opinionem, *quæ dicit tam parvulis, quàm adultis conferri in Baptismo gratiam informantem & virtutes, tanquam probabiliorem, & Dictis Sanctorum ac Doctorum modernorum Theologiæ magis consonam & concordem* eligendam esse ac propugnandam. *Beguardorum*, & *Beguinarum*, nec non *Fratricellorum*, & *Dulcinistarum*, errores, de quibus diximus in superiori Colloquio, fuerunt itidem in hoc Concilio Generali Viennensi damnati per Clementinam *Ad nostrum*, quæ legitur inter Clementinas, titulo *de Hæreticis*. Volunt aliqui cum S. *Antonino* editas pariter fuisse in eodem Concilio Viennensi Clementinam *Ex gravi*; *De Usura*, quâ hæreseos damnati sunt, qui pertinaciter assererent, *Usuras non esse peccatum*; item Clementinam *Ne in agro*, *De statu Monachorum*; Clementinam quoque *Dudum*; *De Sepulturis*; & Clementinam *Religiosi*; *De Privilegiis, & excessibus Privilegiatorum*. Verùm istas Clementinas in hoc Concilio Generali fuisse publicatas non constat apud omnes. Habita est in hoc Concilio Viennensi deliberatio de subsidio Terræ Sanctæ, ad quod ferendum sese promptissimum exhibuit *Philippus Pulcher* Rex Christianissimus, qui promisit, se infrà annum cum liberis, fratribus, ingentique Procerum ac Nobilium numero transfretaturum; Gallicani verò Præsules

Deci-

Decimas ad sexennium ad hoc sacrum perficiendum opus concesserunt, quod à Summo Pontifice & Concilio approbatum est, sicut refert *Guillelmi Nangii* continuator. Sed deliberationes, consilia, & promissa hoc de sancto negotio habita, executioni non fuerunt mandata, & in irritum ceciderunt. Denique, in Concilio Generali Viennensi, cùm *Philippus Pulcher* Galliarum Rex vehementer urgeret *Clementem V.* ut memoriam *Bonifacii VIII.* damnaret, noluit Pontifex Maximus Regis voluntatem implere, sed invidiosissimum istud negotium hoc pacto composuit ac finivit. Memoriam *Bonifacii VIII.* vindicavit quidem, eumque Catholicum & legitimum fuisse Pontificem declaravit; famam tamen *Philippi Pulchri* Galliarum Regis integram esse voluit, editoque Decreto statuit, nullam Regi, ejusve filiis, aut hæredibus pœnam, vel detrimentum aliquod inferri, aut ullam infamiæ notam inuri posse ob gesta contra *Bonifacium VIII.* sicut refert S. *Antoninus* III. Part. Chronic. Titul. XI. Cap. III.

D. Cùm nullum aliud Concilium Generale, præter Viennense, in Galliis, fuerit Sæculo decimo quarto celebratum, ad habendam plenam aliorum hujus Sæculi Conciliorum notitiam, breviter nunc, quoad ejus fieri poterit, differere debemus de Conciliis Nationalibus, seu Provincialibus, quæ eodem Sæculo XIV. ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam in Gallia, Hispania, Italia, Anglia, & Germania habita fuerunt.

M. Primum Concilium Nationale, quod in Galliis habitum est Sæculo decimo quarto, fuit Concilium *Compendiense*, indictum ab Archiepisco-

po

po Remensi *Roberto de Courtenay* anno MCCCI. in eo septem edita sunt Capitula, quæ spectant Disciplinam Ecclesiasticam & Clericorum immunitates; videlicet, excommunicati sunt Laici Judices, qui mulctas pro Clericorum criminibus exigunt, eâdemque censurâ perculsi sunt Abbates, qui conspiraverint in suos Episcopos, seu contra jurisdictionem Episcopalem de mutua defensione fœdus inter se iniverint. Fulminati pariter sunt Magistratus, qui non patiebantur, ut Laici in foro Ecclesiastico convenirentur: decretum etiam est, ut ubicumque â Judice temporali caperetur Clericus, à Divinis cessaretur Officiis. Extant hujus Concilii Compendiensis septem Capitula tomo XI. Concil. part. 2. pag. 1472. *Amaneus* Auscitanus Episcopus Concilium Provinciale anno MCCCIII. celebravit apud *Nugarolium* (Armeniacorum id oppidum est in Diœcesi Auscensi situm ad Garumnæ fluvium) in quo Decreta undeviginti edita sunt contra Clericos peregrinos, qui, absque suorum Episcoporum commendatitiis litteris sacra facientes, excommunicantur; contra Judices temporales, qui sese causis Ecclesiæ admiscentes eidem censuræ subjiciuntur; contra perjuros, qui denunciantur excommunicati, intestabiles & infames; contra decimarum detentores, concubinarios, usurarios, adulteros manifestos &c. qui omnes excommunicatione feriuntur. Extant istius Concilii Nugaroliensis undeviginti Decreta Disciplinam Ecclesiasticam spectantia tomo XI. Concil. par. 2. pag. 1478. Alterum Concilium Compendiense *Robertus de Courtenay* Archiepiscopus Remensis coëgit anno MCCCIV. in quo decretum est, illos ipso facto esse excommunica-

ca-

catos, qui alios nominatim excommunicatos & interdictos ad Divina, vel ad Ecclesiasticam Sepulturam admittunt, aut Sacrorum celebrationi coram hujusmodi hominibus ab Ecclesia proscriptis interesse præsumunt. Item denunciantur ipso facto excommunicati hi, qui Matrimonia clandestina contrahunt, procurant, aut præsentiâ suâ cohonestant; necnon Magistratus, qui vectigalia Clericis imponunt, & tallias atque collectas ab iis exigunt. Denique, præcipitur Clericis, ut mensâ frugali utantur, sintque contenti jusculo & duobus ferculis in conviviis, nisi superveniant Magnates. Extant hujus secundi Concilii Compendiensis pro reformatione Ecclesiasticæ Disciplinæ quinque Capitula tom.xi. Concil. part. 2. pag.1493. *Amaneus* mox laudatus Auscitanus Archiepiscopus Concilium in Metropoli sua anno MCCCVIII. congregavit, in quo actum est de juribus Ecclesiæ vindicandis, de celebratione Missarum, de usuris, de Monachis, & de aliis hujusmodi morum reformationem spectantibus. Habentur hujus Synodi Auscitanæ Canones sex tomo xi. Concil. par.2. pag.1500. *Philippus de Marigny* Archiepiscopus Senonensis Concilium Parisiis congregavit anno MCCCXII. cujus ad vigorem Ecclesiasticæ Disciplinæ renovandum, & abusus quosdam extirpandos *contra detentores bonorum Ecclesiæ, & contra citationes generales* extant Capitula tria tom.xi. Concil.pag.1602. *Gaufridus* Turonensis Archiepiscopus cum suis Suffraganeis & Abbatibus Concilium Salmuriense anno MCCCXV. coegit, in quo quatuor promulgati sunt Canones contra perturbatores jurisdictionis Ecclesiasticæ, & contra Archidiaconos, qui ab examinandis pecunias exi-

exigunt. Extant quatuor illi Concilii Salmuriensis Canones tomo XI. Concil. par. 2. pag. 1617. Eodem anno *Amaneus* Auscitanus Archiepiscopus alterum Nugaroliense habuit Concilium, in quo quinque Decreta edita sunt; quibus statuitur, ut Domini temporales non occupent Ecclesias vacantes: ut Clerici à Judicibus Sæcularibus non compellantur: ut supplicio ultimo damnatis Pœnitentiæ Sacramentum non denegetur &c. Extant quinque hujus Concilii Nugariolensis Decreta tom. XI. Concil. par. 2. pag. 1620. *Robertus de Courtenay* Archiepiscopus Remensis eodem anno MCCCXV. Silvanectense celebravit Concilium, in quo *Petrus* Episcopus Catalaunensis, & Galliarum Regni Cancellarius, qui multorum criminum reus accusabatur, absolutus est, & in Sedem suam restitutus, ut videre est apud *Guillelmi Nangii* Continuatorem ad annum MCCCXV. Idem *Robertus de Courtenay* Remensis Archiepiscopus aliud Silvanectense Concilium habuit anno MCCCXVII. in quo contra invadentes bona Ecclesiastica actum est, & statutum, eos, si intra octo dies non satisfecerint, arctioribus censuris esse cogendos. *Guillelmus de Meloduno* Senonensis Archiepiscopus Concilium in sua Metropoli convocavit anno MCCCXX. in quo quatuor promulgata sunt Decreta de servando jejunio in Vigilia Festi Corporis Christi; de cessatione à Divinis, quando Clericus à Judice Laico detinetur; de professione Monachorum; de vita & honestate Clericorum, quibus prohibetur, ne caligas peregrini coloris, comam, barbamque prolixam gerant. Eadem Decreta iisdem ferè verbis concepta publicavit *Guillelmus de Meloduno* Archiepiscopus Senonensis in Con-

Concilio, quod cum suis Suffraganeis Parisiis celebravit anno MCCCXXIII. *Gasbertus* Arelatensis, *Jacobus* Aquensis, & *Bertrandus* Ebredunensis, Archiepiscopi, cum suarum Provinciarum Episcopis, Concilium Avenione anno millesimo trecentesimo vigesimo sexto celebrarunt, in quo plurima in morum & disciplinæ reformationem, Clericorum privilegia & immunitates, nonnulla etiam contra bonorum & jurium Ecclesiasticorum invasores, censurarum Ecclesiæ contemptores, & circa Ecclesiasticam jurisdictionem, res matrimoniales, & testamentarios statuta fuere, ac quinquaginta novem edita Capitula, quæ *Petrus Gassendus*, Vir doctissimus, & Ecclesiæ Diniensis Præpositus, publici juris fecit, & ad calcem *Historiæ Ecclesiæ Diniensis* edidit, eaque postea *Cossartius*, & *Binius* suæ Conciliorum Collectioni inseruerunt tom. XI. part. 2. pagina 1717. *Guillelmus de Flavacourt* Auscitanus Archiepiscopus Concilium Marciacense eodem anno MCCCXXVI. congregavit, in quo quinquaginta sex edita sunt Capitula *de ætate & qualitate Ordinandorum; de litteris dimissoriis; de Officio Archidiaconi; de Officio Ordinarii; de perjuriis, exceptionibus, appellationibus, de Ecclesiarum, & Clericorum immunitate ac libertate, de Censuris, de Reliquiis & Indulgentiis, de Ecclesiarum constructione & consecratione*, necnon de aliis Ecclesiasticæ Disciplinæ Capitibus; quæ extant tom. XI. Concil. par. 2. pag. 1747. Alterum Marcianense Concil. habuit idem *Guillelmus de Flavacourt* Auscitanus Archiepisc. ann. MCCCXXIX. in causa *Anesancii* Episcopi Adurensis à perduellionibus occisi, in quo decretum est, ut sicarii, qui istud parricidium commiserant, ab Ecclesiæ consor-

ſortio amoverentur, & quicumque eos hoſpitio exciperent, anathemate configerentur. *Guillelmus de Bria* Archiepiſcopus Remenſis Concilium Silvanectenſe celebravit anno MCCCXXVI. in quo ordo habendi Concilii Provincialis per Remenſem Provinciam in poſterum obſervandus ſtabilitur, juriſdictio & immunitas Eccleſiæ confirmantur, ſolutio accurata decimarum ſub pœna excommunicationis imperatur; hi, qui ſunt excommunicati, ab actione, patrocinio, & teſtimonio repelluntur; clandeſtina matrimonia ſub pœna excommunicationis prohibentur. Extant illius Concilii Silvanectenſis Canones VII. tom. XI. Concil. par. 2. pagina 1768. Idem *Guillelmus de Bria* Remenſis Archiepiſcopus Concilium Compendienſe ann. MCCCXXIX. peregit, in quo ſtatutum eſt, ut Conſtitutiones pro Juribus, immunitatibus, privilegiis & bonis Eccleſiæ tuendis latæ executioni mandarentur, ſicut & Conſtitutiones contra uſurarios editæ. Præcipitur etiam, ut ſingulis diebus Dominicis excommunicati denuncientur omnes & ſinguli uſurpantes, impedientes, & perturbantes ordinariam juriſdictionem Eccleſiaſticam. Extant hujus Concilii Compendienſis Canones VII. tom. XI. Concil. part. 2. pag. 1775. *Petrus* Archiepiſcopus Rotomagenſis Concilium in Monaſterio *B. Mariæ de Prato* propè Rothomagum anno MCCCXXX. celebravit, in quo de Divinis Officiis religiosè celebrandis; de vita & honeſtate Clericorum, ac Monachorum; de Decimarum Collectione; de promovenda Sacra Expeditione; de Caſibus Sedi Apoſtolicæ, & Epiſcopis reſervatis; de promulgandis & obſervandis Superiorum Conciliorum Provincialium Conſtitutionibus,

bus, & de aliis Disciplinæ Ecclesiasticæ Capitibus actum est. Tredecim Constitutiones, quæ in hoc Concilio Rothomagensi editæ fuerunt, habentur tomo XI. Concil. part. 2. pag. 1783. *Petrus* Archiepiscopus Turonensis anno millesimo trecentesimo trigesimo sexto Concilium habuit in Castro Gonterii Diœcesis Andegavensis, in quo duodecim edita sunt Decreta pro Libertate & Immunitate Ecclesiastica, & contra jurisdictionis & bonorum Ecclesiæ invasores ac detentores. Habentur duodecim illius Concilii apud *Castrum Gonterii* celebrati Decreta tomo XI. Concil. part. 2. pag. 1842. Eodem anno millesimo trecentesimo trigesimo sexto *Fulcrandus* Archiepiscopus Bituricensis Concilium in sua Metropoli convocavit, in quo plurima ad Disciplinam Ecclesiasticam restaurandam sancita sunt, nonnullæ Constitutiones Provinciales, quæ injuriâ temporis & desuetudine penè exoleverant, fuerunt renovatæ, & aliæ contra violantes Ecclesiasticam jurisdictionem, contra perturbatores pacis & libertatis Ecclesiæ, de novo promulgatæ sunt. Extant Canones duodecim in hoc Concilio Bituricensi editi tom. XI. Concil. in Appendice pag. 2522. Paulò post celebrationem illius Concilii Bituricensis, Trium Provinciarum Arelatensis, Ebredunensis, & Aquensis Archipræsules Concilium Avenionense II. anno millesimo trecentesimo trigesimo septimo celebrarunt, in quo quinquaginta novem Decreta Concilii Avenionensis I. habiti anno MCCCXXVI. repetita & confirmata sunt, eisque alia decem addita pro bono Ecclesiæ regimine, ac morum reformatione. Extant hæc LXIX. Concilii Avenionensis II. Decreta, seu Canones, tomo XI.

Con-

Conciliorum part.2. pag. 1852. & apud *Baluzium* cum ejusdem Notis in *Concilia Galliæ Narbonensis* pag.341. *Joannes* Remensis Archiepiscopus Concilium Noviomense anno millesimo trecentesimo quadragesimo quarto celebravit, in quo sanciti sunt Canones septemdecim, qui mores, Disciplinam, jurisdictionem, & Ecclesiæ libertates spectant, & extant tomo XI. Concil. par.2.pag.1886. *Guillelmus* Senonensis Archiepiscopus Concilium Parisiis indixit anno millesimo trecentesimo quadragesimo sexto, in quo tredecim edita sunt Decreta de immunitate Clericorum contra Sæculares Magistratus; de habitu Clericorum; de legatis Ecclesiæ in alios usus non convertendis,quàm in quos relicta sunt; de observandis antiquis Decretalibus, & Clementinis Constitutionibus; de Xenodochiis, Leprosariis, & Eleemosynariis. In Canone ultimo conceduntur Indulgentiæ his, qui horâ *ignitegii*, seu serò, cùm tegitur ignis, ter recitant Salutationem Angelicam. *Petrus* Narbonensis Archiepiscopus Concilium anno millesimo trecentesimo quinquagesimo primo habuit *Biterris*, in quo octo Decreta condita sunt de inclinatione capitis ad Sanctissimum Nomen *JESUS*; de reverentia Sacro Christi Corpori exhibenda, cùm ad ægrotos defertur; de Indulgentiis, quæ conceduntur orantibus pro Summo Pontifice, Rege, & Prælatis; de observatione & executione Canonis *Omnis utriusque sexus &c.* Hujus Concilii Biterrensis Acta & Decreta Vir clarissimus *Baluzius* Notis illustravit & edidit inter *Concilia Galliæ Narbonensis* pag. 91. indèque inserta sunt tomo XI. Conciliorum par.2.pagina 1922. *Simon* Turonensis Archiepiscopus anno mille-

millesimo trecentesimo sexagesimo quinto Concilium Andegavense celebravit, in quo triginta quatuor conditi sunt Canones de collatione Beneficiorum; de vita, honestate, & frugali mensa Clericorum; de Beneficiatorum, & maximè curam animarum habentium residentiâ; de Monachorum & Canonicorum Regularium vestibus reformandis; de abstinentia à lacte & butyro diebus jejuniorum, & præsertim Quadragesimali tempore &c. Extant hujus Concilii Andegavensis triginta quatuor Canones tomo XI. Conciliorum part. 2. pagina 1939. His Conciliis Provincialibus in Galliis Sæculo decimo quarto celebratis duo alia dumtaxat addam, videlicet *Vaurense*, & Narbonense, quorum primum, seu *Vaurense*, à trium Provinciarum Narbonensis, Tolosanæ, & Auscensis Archiepiscopis anno MCCCLXVIII. habitum est apud *Vaurum* Occitaniæ oppidum, Gallicè *Lauaur* dictum, in quo condita sunt centum triginta tria Decreta Disciplinam Ecclesiasticam spectantia. Primum, quod est prolixissimum, complectitur fidem Catholicam, seu Catechesim ad Christianarum plebium informationem accuratam *de Septem Sacramentis*; *de Virtutibus Theologicis & Moralibus*; *de Donis Spiritus Sancti*; *de eleemosynis corporalibus & spiritualibus*; *de vitiis capitalibus*; *de decem præceptis Decalogi*. In aliis Decretis, seu Canonibus agitur de Causarum Matrimonialium judicio; de jurisdictione & libertate Ecclesiastica contra invasorum & oppressorum injurias tuendâ; de Instrumentis, Contractibus, & Juramentis; de vestibus Canonicorum & familiarium Episcopi, & cujusvis alterius Prælati; de portione congrua Curatorum; de auditio-

ne

ne Missæ Parochialis Dominicis diebus ; de Matrimoniis clandestinis; de Canonicorum studiis ; de Indulgentiis , quæ conceduntur convenientibus ad Missam *Beatæ Mariæ* , & his , qui orant pro Romano Pontifice , vel qui ad sonum campanæ circa Solis ortum pro pace & prospero statu Ecclesiæ quinquiès Orationem Dominicam in honorem quinque vulnerum Salvatoris nostri , & septiès Angelicam Salutationem ad honorem septem gaudiorum, quæ de Filio suo Beata Virgo habuit , devotè recitaverint &c. Extant hujus Concilii Vaurensis centum triginta tria Decreta tom.XI. Concil. par. 2. pagina 1969. & apud *Baluzium* cum suis Notis *Concil. Galliæ Narbon.* pag. 124. Concilium Narbonense, jubente *Gregorio XI.* Pontifice Maximo, *Petrus* Narbonensis Archiepiscopus in sua Metropoli celebravit anno MCCCLXXIV. & in eo viginti octo Disciplinæ Ecclesiasticæ edita sunt Capitula , quorum quatuor priora agunt de celebrandis Synodis. In aliis verò plurima statuuntur contra fictos Apostolos , qui absque missione prædicabant ; contra excommunicatos, qui sepulturâ privari debent ; contra bonorum Ecclesiasticorum invasores , vel jurisdictionis, & Immunitatis Ecclesiasticæ oppressores ; contra eos, qui blasphemant in Christum, Beatam Virginem, & Sanctos &c. Extant viginti octo istius Concilii Narbonensis Decreta apud *Baluzium* Concil. Galliæ Narbon. pag.301.& tomo XI.Concil. in Appendice pag.2497. Hæc sunt omnia Concilia Nationalia, seu Provincialia, quæ Sæcul. XIV. in Galliis celebrata fuerunt.

D. Percense nunc Concilia Nationalia , seu Provincialia , quæ Sæculo XIV. in Hispania habita sunt.

M. De Conciliis Nationalibus, seu Provincialibus, quæ in Hispania ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam Seculo XIV. habita sunt, lato calamo disserit, eaque doctissimis Notis illustrat Eminentissimus *Josephus de Aguirre* Tomo III. *Conciliorum* Hispaniæ, à quibus nos, ne longiùs, quàm par sit, nostrum protrahatur Colloquium, brevitèr expediemus. In Primis, *Gonsaluus* Archiepiscopus Toletanus anno MCCCII. celebravit Concilium *Pennafidelense* (Vaccæorum Hispaniæ Tarraconensis id oppidum est) in quo præcipitur Clericis ut hòras Canonicas recitent, concubinas dimittant, Eucharistiam morientibus administrent, Confessionum arcana omninò celent. Prætereà, institutus est dies Festus in honorem B. *Ildephonsi*, aliaque de Decimis, & Immunitatibus Ecclesiarum statuta sunt. Constitutiones Ecclesiasticas XV. in hoc Concilio *Pennafidelensi* promulgatas refert Cardinalis *de Aguirre* Tomo III. Conciliorum Hispaniæ pag. 538. Prætermitto Concilia Tarraconense, & Salmanticense, quæ anno MCCCXII. fuerunt celebrata, & quorum Acta refert Cardinalis *de Aguirre* pag. 546. & 547. quia in his duobus Conciliis nihil occurrit, quod sit memoriâ dignum. Celebre fuit Concilium Vallisoletanum, quod *Guillelmus* Sabinensis Episcopus, & Sedis Apostolicæ in Hispania Legatus, anno MCCCXII. celebravit, in quo præcipitur, ut quovis biennio Synodi Provinciales, & annis singulis Diœcesanæ celebrentur: Ut Curati Parochianos suos necessaria ad salutem edoceant: Ut Sæculares judices, qui Clericos ad Tribunalia sua de rebus & causis Ecclesiastici Fori litigare compulerint, excommunicati denuntientur:

tur: Ut feriatio à servilibus operibus Dominicis & Festivis diebus observetur. Excommunicantur falsi testes, Advocati, mediatores, & omnes, qui ad falsum testimonium ipsos inducunt, donec pro damnis illatis fecerint satis. Denique, agitur de vita & honestate Clericorum, de solutione Decimarum, de abstinentia Quadragesimalis, & quatuor temporum, de pœna Simoniacis imponenda, de Clericorum studiis, de excommunicandis his, qui sacrilegos, maleficos, incantatores, ariolos consulunt, & auguriis attendunt. Extant Disciplinæ Ecclesiasticæ Canones XXVII. in Concilio Vallisoletano conditi, quos edidit Card. *de Aguirre* Tomo III. Concil. Hispaniæ pag. 556. *Joannes* Archiepiscopus Toletanus tria Concilia celebravit, quorum primum habuit in sua Metropoli anno MCCCXXIII. cujus Acta legi possunt apud Eminentissimum Cardinalem *de Aguirre*, qui primus ex MS. *Mondexarensi* ea in lucem protulit Tomo III. Concil. Hispaniæ pag. 560. Alterum Concilium in sua itidem Metropoli Toletana convocavit idē *Joannes* Archiepisc. Toletanus anno MCCCXXIV. in quo Concilii Vallisoletani Decreta renovarunt Patres, & quædam alia disciplinam & Clericorum mores spectantia statuerunt. Legendus est Cardinalis *de Aguirre*, qui octo Constitutiones Ecclesiasticas in hoc secundo Concilio Toletano sancitas, & cum MS. *Mondexarensi* collatas inseruit Tomo III. *Concil. Hispaniæ* pag. 576. Idem *Joannes* Archiepiscopus Toletanus Concilium Provinciale, *Complutense* dictum, apud Alcalam tenuit anno MCCCXXV. in quo tres Constitutiones ad Clericorum mores pertinentes, quæ in Synodo Toletana anno MCCCXXIV.

habitâ promulgatæ fuerant, lucidiùs promuntur & explicantur, ut videre est apud eumdem Cardinalem *de Aguirre* pag. 578. Denique *Ægidius* Archiepiscopus Toletanus duo Concilia Provincialia coegit, quorum primum in sua Metropoli celebravit anno MCCCXXXIX. & in eo quinque Decreta condita sunt de illiteratis ad Clericatum non promovendis; de studio Theologiæ & juris Canonici in Ecclesiis Cathedralibus instituendo; de executione Canonis: *Omnis utriusque sexus* pro Confessione singulis annis facienda &c. Extant hæc quinque illius Concilii Toletani Decreta apud sæpè citatum Cardinalem *de Aguirre* Tomo III. Concil. Hispanię pag.*609*. Alterum Concilium idem *Ægidius* Archiepiscopus Toletanus anno millesimo trecentesimo quadragesimo septimo celebravit, quod alii appellant *Toletanum*, sed à Cardinali *de Aguirre* meliùs *Complutense* dicitur, cùm apud *Complutum* fuerit congregatum. In eo præcipuè actum est de vita, & honestate Clericorum; de abusuum correctione; de coercendis bonorum Ecclesiasticorum invasoribus, vel gravem injuriam personis Ecclesiasticis inferentibus &c. Quatuor Canones in hoc Concilio editos refert Cardinalis *de Aguirre* Tomo III. *Concil. Hispaniæ* pag. *614*. Legi possunt etiam apud eumdem Cardinalem quędam alia Concilia Provincialia Sæculo decimo quarto in Hispania celebrata, quæ nos consultò prætermittimus, quia nihil in eis, quod singulari aliqua observatione dignum sit, offendimus.

D. Fueruntne in Italia Sæculo decimo quarto convocata plura Concilia Nationalia, seu Provincialia?

M. Qua-

M. Quatuor dumtaxat Concilia Nationalia, ſeu Provincialia, in Italia Sæculo decimo quarto convocata, & à *Raynaldo* Ravennate Archiepiſcopo fuiſſe celebrata, memorant Scriptores; quorum primum ab Epiſcopis Provinciæ Ravennatis, Præſide *Raynaldo* Archiepiſcopo Ravennate, in Metropoli habitum eſt anno milleſimo trecenteſimo ſeptimo, illiuſque meminit *Rubeus* lib. VI. *Hiſtoriæ Ravenn.* Alterum Concilium Ravennenſe idem *Raynaldus* Archiepiſcopus indixit in ſua Metropoli anno milleſimo trecenteſimo undecimo, in quo triginta duo Decreta edita ſunt de Epiſcoporum defunctorum ſolemnibus exequiis, de incertis Reliquiis, quæ ſub Altaribus recondi debent, & fidelium venerationi non exponi; de auditione Miſſæ Parochialis Dominicis diebus; de pœnis, quæ infligi debent his, qui blaſphemant in Deum, Beatam Virginem & Sanctos, vel qui cenſuras Eccleſiaſticas contemnunt, nec admoniti reſipiſcere volunt; de eleemoſynis, quæ ab Epiſcopis, Capitulis, & Monaſteriis, quorum ſufficientes ſunt redditus, fieri debent &c. De his, & de aliis Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capitulis extant Canones XXXII. Tomo XI. Conciliorum Part. II. pag. 1569. Tertium Concilium idem *Raynaldus* Archiepiſcopus Ravennas anno milleſimo trecenteſimo decimo quarto celebravit *Argentæ*, quod Ravennatis Diœceſeos Caſtrum eſt, & in eo ad promovendum divinum cultum, ad morum reformationem, ad ſtabiliendam Clericorum vitæ puritatem, honeſtatem & modeſtiam in veſtibus, ad bona Eccleſiaſtica contra invaſores conſervanda, & ad ſancienda alia hujuſmodi Diſciplinæ Eccleſiaſticæ Capita conditi

ſunt decem Canones, qui extant Tomo XI. Concil. Part. II. pag. 1613. Quartum denique Concilium idem Ravēnas Archipræſul *Raynaldus* an. MCCCXVII. Bononiæ congregavit, in quo Conſtitutiones Eccleſiaſticæ in ſuperioribus Conciliis editæ, denuò fuerunt approbatæ, ac viginti quatuor Decreta ſancita ſunt de cuſtodia vacantium Eccleſiarum: de vita & honeſtate Clericorum: de certo numero Canonicorum in Eccleſiis Cathedralibus ſtatuendo: de Salariis Notariorum, & Sigilliferorum &c. Extant hujus Concilii viginti quatuor Decreta Tomo XI. Concil. Part. II. pag. 1655.

D. Veniamus ad Concilia Nationalia, ſeu Provincialia, quæ in Anglia Sæculo decimo quarto habita ſunt, & ea compendiosè deſcribe, quæ in his ad reſtaurandam Eccleſiæ Diſciplinam fuerunt ſtatuta.

M. *Henricus Spelmannus*, qui omnia Concilia Provincialia, & Diœceſana Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ in duobus Tomis Londini anno MDCLXIV. typis excuſis, ſtudiosè collegit ac digeſſit, de Conciliis Nationalibus, ſeu Provincialibus, quæ Sæculo XIV. in Anglia fuere celebrata, diſſerit Tom. II. à pag. 438. uſque ad pag. 660. ex quo nos pauca hìc deflorabimus. Inter Concilia, quæ Sæculo XIV. in Anglia ad ſanciendam Eccleſiæ Diſciplinam fuerunt celebrata, primum eſt Londinenſe, quod anno MCCCXXI. *Walterus* Cantuarienſis Archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis habuit, in quo ad regimen Eccleſiaſticum meliùs ordinandum conditi ſunt octo Canones de Teſtamentis; de Viſitatione Archidiaconorum, de introductionibus, inſtitutionibus, & proviſionibus ad Eccleſiaſtica Beneficia;

cia; de Immunitatibus Clericorum &c. Acta & Canones illius Cōcilii Londinensis habentur apud *Spelmannum* Tom. 2. pag. 488. Alterum Concilium Londinense *Simon Mepham* Archiepiscopus Cantuariensis congregavit anno MCCCXXVIII. in quo novem conditi sunt Canones de cessandis à servilibus operibus in die Parasceves; de celebrando Festo Conceptionis *B. Mariæ* Virginis; de immunitatibus Clericorum; de oblationibus & Decimis; de Testamentis; de publicandis Bannis matrimonialibus &c. Acta & Canones hujus Concilii Londinensis refert *Spelmannus* Tomo 2. pag. 493. Idem *Simon Mepham* Archiepiscopus Cantuariensis Concilium in suis Ædibus Lambethanis circà annum MCCCXXX. celebravit, in quo decem Decreta edita sunt de ornamentis & officio Altaris; de Confessionibus audiendis; de servando sigillo Confessionis; de administrando ægrotis Sacramento Extremæ Unctionis; de clandestinis Matrimoniis; de prævio habendo examine eorum, qui ad Sacros Ordines sunt promovendi; de non alienandis Ecclesiarum bonis; de excommunicandis tèr, aut quatèr in anno Sortilegis, Maleficis, Perjuris & Incendiariis &c. Acta & decem Canones hujus Concilii Lambethensis legi possunt apud *Spelmannum* Tomo 2. pag. 497. Refert etiam *Spelmannus*, eumdem *Simonem Mepham*, Archiepiscopum Cantuariensem, aliud Concilium, *Maghfeldense* dictum, celebrasse anno MCCCXXXII. in quo edita est Constitutio, quæ Dies Festos, qui pio animi affectu per totum annum observari debent, enumerat, ut videre est apud citatum *Spelmannum* Tom. 2. pag. 500. *Joannes Straford*, Archiepiscopus Cantuariensis,

tria

tria Londini indixit Concilia. Primum habuit anno MCCCXLI. & in eo edita est unica utilissima Constitutio ad compescendam avaritiam Clericorum, qui in Beneficia necdùm vacantia se intrudere, & eadem per fas & nefas occupare moliebantur, ut legere est apud *Spelmannum*, qui hujus Concilii Londinensis Constitutionem inseruit Tomo 2. pag. 546. Alterum Concilium Londini idem *Joannes Straford* Archiepiscopus Cantuariensis habuit anno MCCCXLII. in quo ea, quæ pro bono Ecclesiæ regimine in superioribus Conciliis jam statuta fuerant, duodecim editis Canonibus renovata ac confirmata sunt, extantque apud *Spelmannum* Tom. 2. pag. 572. Tertium Concilium Londini idem Archipræsul *Joannes Straford* celebravit anno MCCCXLIII. in quo Disciplina Ecclesiastica firmata est septemdecim Decretis de habitu & honestate Clericorum; de conditionibus servandis in dimissione Beneficiorum; de Decimarum & oblationum fraudatoribus; de debitis intestatorum solvendis, & de Testamentorum executione; de Matrimoniis clandestinis; de excommunicandis his, qui jurisdictionem Ecclesiasticam impediunt, & qui herbas, aut arbores, in Cæmeteriis Ecclesiarum & Cappellarum crescentes, metunt, evellunt, dissipant, absque Rectorum arbitrio &c. Extant hujus Concilii circa Ecclesiasticam Disciplinam septemdecim Decreta apud *Spelmannum* Tomo 2. pag. 581. *Simon* Cantuariensis Archiepiscopus tria celebravit Concilia. Primum est Lambethense II. in quo promulgata est Constitutio Synodalis, in qua præcipitur, ut Clerici capitalium criminum convicti Episcopalibus carceribus perpetuò

petuò mancipentur, ac tenui victu sustententur. Alterum, est Maghfeldense II. in quo præfixi sunt dies Festi, qui per annum observari debent. Tertium, est Lambethense III. in quo unica edita est Constitutio, in qua Presbyterorum stipendia præfiniuntur, iisque ex una Diœcesi in alteram absque litteris dimissoriis emigratio prohibetur. Acta & Statuta trium illorum Conciliorum inseruit *Spelmannus* Tomo 2. pag. 597. 609. & 610. Denique, *Joannes Thoresby* Archiepiscopus Eboracensis anno MCCCLXVII celebravit Concilium Eboracense, & in eo decem publicavit Constitutiones Ecclesiasticas contra immodestias & irreverentias, quæ fiebant in Ecclesiis & Cæmeteriis; contra Nutrices parvulos suffocantes; contra eos, qui decimas non soluunt, vel qui alienant bona Ecclesiastica, vel clandestina contrahunt matrimonia &c. Decem istæ Constitutiones Ecclesiasticæ in hoc Concilio Eboracensi publicatæ extant apud *Spelmannum* Tomo 2. Concil Brittanniæ. Hæc sunt omnia Concilia Nationalia, seu Provincialia, quæ in Anglia Sæculo XIV. ad restaurandam Ecclesiasticam Disciplinam habita sunt. Fuerunt quidem alia nonnulla Concilia Provincialia sub finem Sæculi XIV. in Anglia ad proscribendos *Wicleffi* errores celebrata, sed quia Historiam Wicleffianæ Hæreseos ad Colloquia nostra in Historiam Sæculi XV. remisimus, opportuniùs etiam hæc Anglicana Concilia adversùs Wicleffianam hæresim habita referemus in nostris Colloquiis in Historiam Sæculi XV. ubi de Wicleffiana hæresi datâ operâ differemus. Hìc tantùm breviter observare debes, pacatam fuisse Angliam, & præclaris Religionis

mo-

monumentis toto Orbe illustratam, quamdiù ab illa Sanctissimorum Canonum norma non deflexit; sed apud illam obsolescere cœpisse antiquum illud, quo florebat, decus, cùm primùm vetustæ Religionis integritatem novis opinionum commentis, doctrinarum divortiis, perpetuis de Mysteriorum nostrorum Sanctitate contentionibus, ac præcipiti sacris in rebus innovandi licentiâ adulterare cœpit. Heu! fortunata olim Britannia, nunc velut Insula fluctuans, turbis, tempestatibus ac naufragiis undique jactatur, tot abrepta ventis in diversa pellentibus, quot varias pugnantesque Sectas una nunc miserè consectatur, quodque gravius est, ejus incolæ, post extinctam avitam Religionem, suos legitimos Reges Catholicos expulerunt, similesque evaserunt his hominibus, qui, cùm sint à multis infessi, correptique impuris Spiritibus, raptantur ab iisdem, vexantur sævissimè, suumque in se furorem acuentes, non membris, non capiti parcunt, neque possunt suo regi spiritu, dùm à multis alienis & adventitiis agitantur.

D. Ut nihil planè desit notitiæ, quam hactenùs tradidisti, Conciliorum Nationalium, seu Provincialium, quæ Sæculo XIV. in rem Disciplinę Ecclesiasticæ fuerunt variis in locis celebrata, necesse est ut Concilia Provincialia, quæ eodem Sæculo in Germania habita sunt, extremis, ut dicitur, digitis, attingas, & sic Colloquio nostro finem imponamus.

M. Duo tantùm Concilia Provincialia, quæ sunt majoris momenti, Coloniense nimirùm, & Saltzburgense, in Germania Sæculo XIV. celebrata referam, & ea, quæ in his pro restauratione Eccle-

Ecclesiasticæ Disciplinæ sancita sunt, paucis verbis complectar. Concilium Coloniense anno millesimo trecentesimo decimo habitum est ab *Henrico* Archiepiscopo Coloniensi, & in eo duodetriginta edita sunt Decreta contra eos, qui manus violentas Clericis inferunt; contra Laicos, qui vectigalia, & quasvis exactiones Ecclesiis imponunt; contra Clericos Concubinarios & Sanctimonialium constupratores; contra Matrimonia clandestina. Innovantur & confirmantur Decreta *Engilberti*, Coloniensis quondàm Archiepiscopi, contra invasores & detentores rerum Ecclesiasticarum. Præcipitur etiam, ut Statuta *Siffridi*, Coloniensis quondàm Archiepiscopi, de vita, honestate Clericorum, observentur & executioni mandentur, sicut & *Conradi* Archiepiscopi Coloniensis Statuta de reformatione Monachorum Benedictinorū, aliaque hujusmodi Disciplinam tam Ecclesiasticam, quàm Monasticam spectantia decernuntur in his duodetriginta Capitulis, quæ extant Tomo XI. Concil. Part. 2. pag. 1517. Concilium Saltzburgense anno millesimo trecentesimo octogesimo sexto à *Pilgrino* Saltzburgensi Archiepiscopo, & Sedis Apostolicæ Legato fuit celebratum, & in eo septemdecim condita sunt Capitula de Ritu Cathedralis Ecclesiæ, quem singuli Clerici in Divinis Officiis sequi obstringuntur; de censuris & casibus Episcopo, aut Sedi Apostolicæ reservatis, à quibus sub pœna suspensionis Presbyteri absolvere non debent; de Clericorum habitu; de Ornamentorum Ecclesiasticorum, & Sacrorum vasorum nitore; de censuris ferendis in Dominos temporales, qui Collectis, talliis, & exactionibus Clericos

ricos vexant; de Immunitate Ecclesiarum & Virorum Ecclesiasticorum; de pœnis in eos decernendis, qui bona vacantium dignitatum & Ecclesiarum occupant, rapiunt, usurpant, & in suos usus convertunt; de excommunicandis Usurariis, & his, qui Clericos ad sæcularia tribunalia trahunt, & de ipsismet Clericis, qui coram sæculari judice respondent, excommunicatione itidem feriendis; de non admittendis ad sacrum faciendum Presbyteris peregrinis, ignotis, & absque testimonialibus literis passim volitantibus &c. De his, & aliis rebus ad morum correctionem, vitæ honestatem, & Ecclesiasticam Disciplinam spectantibus plura decernuntur in his Concilii Saltzburgensis Capitulis, quæ extant Tomo XI. Concil. Part. 2. pag. 2061. Habes nunc omnia Concilia Nationalia seu Provincialia, quæ Sæculo Ecclesiæ decimo quarto in Gallia, Italia, Hispania, Anglia & Germania ad sanciendam Ecclesiæ Disciplinam fuerunt celebrata, quæque ipse pro ratione Instituti leviori digito perstrinxi, Concilii cujusque locum, tempus, occasionem, rerum in eo gestarum seriem, Canonum conditorum numerum, locum, ubi etiamnùm reperiuntur illi Canones, tribus quasi verbis notasse contentus. At, cùm singulos Canones, brevitati consulendo, enumerare, ac fusiùs exponere non licuerit, poteris, si uberiorem illorum Canonum expositionem habere desideres, consulere amplissimam omnium Conciliorum editionem adornatam à *Binio*, *Labbeo*, & *Cossartio*, nec non cujusque gentis Collectanea Synodica, videlicèt *Britannica* Spelmanni, *Gallica* Sirmondi, & Baluzii, *Hispanica* Loaisæ, Ferdinandi Mendosæ, & Josephi de Agu-

Aguirre S. R. E. Cardinalis, ex quibus quàm plurima hauries, quæ in ſtudio Antiquitatis, & Diſciplinæ Eccleſiaſticæ magno tibi adjumento erunt.

COLLOQUIUM V.

De Viris Illuſtribus, qui doctrina, vitæque Sanctimonia Sæcula Eccleſiæ XIII. & XIV. illuſtrarunt.

MAGISTER. IN perenne Eccleſiæ Catholicæ decus & gloriam cedit, quòd in ea omni ævo floruerint Viri Illuſtres, qui illibatis ſuis moribus, doctrinâ, eruditione, & præclaris monumentis eam exornàrunt, atque tam ſacræ, quàm Eccleſiaſticæ tuendæ antiquitati addicti, novitates exploſerunt, ſuaque nomina æternitati conſecrarunt. Contrà verò Hæretici, rerum novarum cupidi, varios in errores præcipites feruntur, dùm *apud illos*, ut verbis utar Vincentii Lirinenſis, *pro Cœleſti dogmate humanæ ſuperſtitiones introducuntur, dùm benè fundata antiquitas ſceleſta novitate ſubruitur, dùm Superiorum inſtituta violantur, dùm reſcinduntur ſcita Patrum, dùm convelluntur definita Majorum, dùm ſeſe intra ſacratæ atque incorruptæ vetuſtatis caſtiſſimos limites prophanæ ac novellæ curioſitatis libido non continet*. De Viris itaque illuſtribus, qui Sæculis XIII. & XIV. magnum Eccleſiæ ſplendorem contulerunt, ſermonem in hocce Colloquio habituri ſumus. Sed quia in

in tanta eruditorũ Scriptorum ſegete nimis longum eſſet ſingulorum vitam, mores, geſtaque copiosè deſcribere,ut magnitudo rerum dignitaſque poſtularet, de illis pauca dumtaxat delibabo, ut Colloquiorum noſtrorum brevitas jubet,& Opera,quæ lucubrarunt, referam quàm breviſſimè potero.

D. Cùm rerum concinna diſpoſitio lumen memoriæ maximè afferat, obſecro te, ut Viros Illuſtres, qui Sæculis XIII. & XIV. præcipuâ laude aliquâ floruerunt, in decem diſtribuas Claſſes, itaut in prima ſint celebriores Orientis Scriptores; in altera Galli; in tertia Itali; in quarta Hiſpani; in quinta Angli; in ſexta Germani; in ſeptima Monachi; in octava Scriptores ex Ordine Fratrum Prædicatorum; in nona Theologi Scholaſtici, qui Ordinem Fratrum Minorum illuſtrarunt; & in ultima inſignes Juriſconſulti. Sic diſcretè & electè in decem Claſſes digeſtos omnes illos Scriptores promiſcuè non confundam, & illorum nomina, eruditionis genus, & ea quæ ediderunt Opera faciliùs memoriæ meæ mandabo.

M. In Eccleſia Orientali Sæculo decimo tertio fuerunt aliqui Scriptores, quos hìc continenti ordine recenſebo. *Nicolaus*, patriâ Hydruntinus, vulgò *Otrante*, floruit anno MCCI. & Græcè ſcripſit vârios Tractatus adversùs Latinos, videlicet Tractatum *de Proceſſione Spiritus Sancti*, in quo *Hugonem Etherianum*, cujus mentionem fecimus in Colloquio quinto in Hiſtoriam Sæculi duodecimi, refellere conatur. Edidit etiam idem *Nicolaus* Tractatum *De pane fermentato à Chriſto in ſuprema Cœna Diſcipulis ſuis tradito*, & Tractatum *De jejunio Latinorum in Sabbato, conjugio Sacerdotum*, aliiſque argu-

argumentis, quorum fragmenta nonnulla refert *Leo Allatius* in libris *de consensu Occidentalis, & Orientalis Ecclesiæ*. Circa idem tempus claruerunt quatuor alii Scriptores Græci, nimirùm *Nicetas*, *Michaël Acominatus Choniata*, *Nicetas Acominatus*, & *Joel*, quorum primus, ceu *Nicetas*, ex Magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ Cartophylace factus Archiepiscopus Thessalonicensis, scripsit Dialogorum libros sex *de Processione Spiritus Sancti* contra Latinos, edidit quoque *Responsionem ad Interrogata Basilii Monachi*, quæ extat in *Jure Græco-Romano* lib. 5. pag. 345. *Michaël Acominatus Choniata*, Athenarum Archiepiscopus, composuit *Orationem funebrem in mortem fratris sui Nicetæ*, quę habetur in Bibliotheca Patrũ tom. xxv. pag. 180. Scripsit etiam quosdam Sermones, inter quos est unus *de Cruce*, qui teste *Labbeo* in sua Bibliotheca MS. adhuc extant inediti in Bibliotheca Regis Christianissimi. *Nicetas Acominatus*, dictus etiam à patria *Choniates*, frater fuit prædicti *Michaëlis Acominati*, Athenarum Archiepiscopi. Sub Imperatoribus *Alexio Comneno*, & *Isaacio Angelo* ad præcipuas Aulæ dignitates evectus est, sed captâ anno MCCIV. à Latinis Constantinopoli, Nicæam in Bithynia profectus est, ubi anno MCCVI. obiit. Scripsit hic *Nicetas Coniates* libros XXI. quibus Historiam annor. LXXXV. complexus est ab obitu *Alexii Comneni* Imperatoris, ubi desiit *Zonaras*, usque ad annum millesimum ducentesimum tertium. Hæc *Nicetæ* Historia edita est Parisiis in Typographia Regia cum aliis Byzantinæ Historiæ Scriptoribus. Author est idem *Nicetas* librorum viginti septem *Thesauri Orthodoxæ Fidei*, quorum quinque priores vertit latinè &

cum doctissimis Notis anno MDLXXX. Parisiis edidit *Petrus Morellus*, & extant in Bibliotheca Patrum tomo XXV. Reliqui libri perierunt, præter fragmentum ex libro vigesimo *de ordine, qui observari debet ab his, qui è Saracenica superstitione ad Christianam fidem convertuntur*, quod Græco Latinum editum est in secundo volumine Auctarii ad Bibliothecam Patrum ann. 1624. *Joel* fuit Chronographus Græcus, qui edidit *Chronographiam Compendiariam* ab Orbe condito usque ad *Alexii Ducæ Murzulphi*, Græcorum Imperatoris, obitum, id est, usque ad annum MCCIV. quo à Latinis capta est Constantinopolis, ut ostendimus in primo Colloquio. Hanc *Joelis* Chronographiam Græco-Latinam, unà cum *Georgii Acropolitæ* Historia, typis Regiis edidit *Leo Allatius*, Parisiis anno MDCLI. Hic autem *Georgius Acropolita*, cujus Historiam unà cum *Joelis* Chronographia, Parisiis publicavit *Leo Allatius*, fuit patriâ Constantinopolitanus, doctus, diligens, prudens ac fidelis Scriptor, qui continuavit Historiam Byzantinam ab an. MCCIV. quo à Latinis capta est Urbs Constantinopolis, usque ad annum MCCLXI. quo eadem Urbs à *Michaële Palæologo*, Græcorum Imperatore, recuperata fuit. De hoc *Georgio Acropolita* multa habet *Leo Allatius* in Diatriba *De Georgiis & eorum Scriptis*. His Scriptoribus Græcis, qui Sæculo XIII. in Ecclesia Orientali floruerunt, addi meritò debent duo Patriarchę Constantinopolitani, *Manuel Caritopulus*, & *Germanus* hujus nominis *II.* nec non *Nicephorus Blemmida*, insignis Monachus, qui oblatum sibi à *Theodoro Lascari* Patriarchatum Constantinopolitanum modestè recusavit. Prior, seu *Manuel Caritopu-*

topulus, edidit *Solutiones quarumdam Quæstionum*. Scripsit etiam *Decretum de Translatione Episcoporum*, & *Decretum de jure Patronatus*, quæ extant in Leunclavii *Jure Græco-Romano* lib. 3. pag. 238. & seq. Alter Patriarcha Constantinopolitanus, seu *Germanus* hujus nominis *II.* multas Epistolas, Orationes, & Homilias composuit. Opus etiam *de Processione Spiritus Sancti adversùs Latinos*: *Responsionem Synodicam ad delegatos Fratres Minores & alios*: *Opuscula de Azymis*, *de Purgatorio*, *& de tribus modis administrandi Baptisma* scripsit idem *Germanus* Patriarcha Constantinopolitanus, ut testatur *Leo Allatius* lib. 2. de consensu Eccles. Orient. & Occid. cap. 14. §. 3. His duobus Patriarchis Constantinopolitanis jure merito præponi debet *Nicephorus Blemmida*, non solùm quia sibi oblatam Patriarchalem dignitatem pertinaci modestiâ recusavit, ut mox diximus, sed quia etiam Latinis impensè favit, eorumque dogmata adversùs suos constanter propugnavit. Reperiuntur quidem etiamnùm inter Opera hujus *Nicephori Blemmidæ* Opuscula quędam, in quibus adversùs Latinorum dogmata, præcipuè de Processione Spiritus Sancti disputat. At *Leo Allatius* lib. 2. de consensu Occid. & Orient. Eccles. cap. 14. §. 4. asserit, vel *Nicephorum Blemmidam* necdùm discussâ causâ hæc Opuscula juvenem procudisse, & re posteà diligentiùs examinatâ revocasse; vel potiùs hæc Opuscula à Græcis Schismaticis sub *Nicephori Blemmidæ* nomine fuisse protrusa, cùm in prædictis Opusculis neque sint rationum pondera, neque doctrina, neque styli ratio eadem, quæ in cæteris ejusdem *Nicephori Blemmidæ* Opusculis observantur. Patriarchalem Eccle-

fiæ Constantinopolitanæ dignitatem, quam, ut diximus, modestè recusavit *Nicephorus Blemmida*, obtinuit *Arsenius*, dictus *Autorianus*, qui scripsit *Synopsim Canonum*, ex Patribus, Synodorumque Statutis collectam, & in titulos CXLI. digestam, quę extat Græco-Latina in secundo tomo *Bibliothecæ Juris Canonum Henrici Justelli*. Composuit etiam idem *Arsenius*, Patriarcha Constantinopolitanus, *Testamentum*, quod Græco-Latinum publicavit doctissimus *Cotelerius* tomo 2. *Monumentorum Ecclesiæ Græcæ* pag. 168. Inter Historicos Græcos, qui Sæculo Ecclesiæ XIII. claruerunt, primas tenet *Georgius Pachymeres*, patriâ Nicænus, qui *Historiam Rerum Constantinopolitanarum sub Imperatoribus Michaële, & Andronico Palæologis* ab anno MCCLVIII. usque ad annum MCCCVIII. in tredecim libros digestam continuavit, eamque integram, ac doctissimis Notis illustratam *Petrus Possinus* Soc. Jesu Romæ Græco-Latinam publicavit duobus tomis comprehensam, quorum prior prodiit anno MDCLXVI. Alter anno MDCLXIX. Aliorum Operum, quæ scripsit idem *Pachymeres*, & quorum multa adhùc inedita in Bibliotheca Regis Christianissimi asseruantur, prolixum satis Catalogum exhibet *Leo Allatius* in sua Diatriba de *Georgiis, & eorum Scriptis*. Ergà Romanam Ecclesiam non benè affectum fuisse *Pachymerem*, ideòque circumspectè esse legendum rectè monet *Possevinus*.

Verùm omnes illos Scriptores Græcos, quos hactenus laudavi, *Joannes Veccus*, Patriarcha Constantinopolitanus, doctrinâ, vitæque sanctimoniâ longo post se intervallo reliquit. Ille quippè est, qui, ut diximus in Colloquio secundo, agen-

agendo de Patriarchis Constantinopolitanis, unionem Ecclesiæ Græcæ cum Latina ardentibus votis exoptavit, initam in Concilio Lugdunensi II. invicto animo ad extremum usque vitæ spiritum cum suis sociis propugnavit, & plura pro Latinorum doctrina adversùs Græcos scripsit Opera, quæ refert *Leo Allatius* lib. 2. *de Consensu Eccles. Occid. & Orient.* cap. 15. §. 8. & quorum nonnulla idem *Allatius* edidit in *Græcia Orthodoxa*.

Joannes Veccus, Patriarcha Constantinopolitanus, malorum, quæ sub *Andronico* Græcorum Imperarore pro defensione unionis Ecclesiæ Græcæ cum Latina constantèr passus est, Socios habuit *Georgium Metochitam*, & *Constantinum Meliteniotam*, qui unà cum ipso in exilium missi sunt, & Latinorum dogmata adversus Græcos editis lucubrationibus vindicarunt, ut videre est apud Leonem Allatium loco mox laudato §. 9. & 11. His *Joannis Vecci* Sociis haud immeritò adjungi potest *Simon*, ortu Cretensis, ex Ordine Fratrum Prædicatorum, qui iisdem temporibus tribus Tractatibus *De Processione Spiritus Sancti etiam ex Filio*, cum Græcis Schismaticis strenuè conflixit. Non defuerunt tamen eâ ætate Græci Schismatici, qui in Latinos scripserunt, inter quos *Georgius Cyprius* contra *Joannem Veccum* Patriarcham calamum strinxit, quem ille graviori rationum pondere, utpotè pro veritate pugnans, confutavit. *Georgius Moschabar*, Magnæ Ecclesiæ Cartophylax, multa itidèm in Latinam Ecclesiam, ejusque dogmata, suis lucubrationibus oblatravit, quibus *Joannes Veccus* Patriarcha perdoctè respondens, Schismatici illius Autoris impetum fastumque compressit. *Con-*

ſtantinus Acropolita, Magnus Logotheta, plures *De Proceſſione Spiritus Sancti* Tractatus contra Latinos ſcripturivit. Hi ſunt Scriptores Græci, qui in Eccleſia Orientali Sæc.XIII. floruerunt. Prętermittere tamen haud debemus *Gregoriũ Abulpharajum*, natione Arabem, profeſſione Medicum, & Sectâ Jacobitam, ſeu Melchitam, qui eodem ſæculo variis ſcientiis inſtructus, & præcipuè medicinæ gloriâ clarus fuit, ediditque *Compendium Dynaſtiarum X.* Dynaſtiis abſolutum, ex variis variarum gentium monumentis depromptum, quod Arabicè & Latinè vulgavit *Pocockius* Oxonii anno MDCLXIV.

D. Proſequere, quæſo, ſeriem aliorum Scriptorum Græcorum, qui Sæculo XIV. aliquâ nominis celebritate claruerunt.

M. De Palamitarum erroribus, quibus Sæculo XIV. Eccleſia Orientalis haùd parùm exagitata fuit, ſatis diximus in Colloquio tertio, ubi de Hæreſibus, quæ Sæculis XIII. & XIV. in Eccleſia emerſerunt, diſſeruimus. Quapropter, hìc ſufficiet breviter referre Scriptores Græcos, qui in hac controverſia, *Barlaamum* inter & *Gregoriũ Palamam* in Oriente exorta, hinc inde aliqua Opera ediderunt. Palamitarum errores Scriptis propugnarunt non ſolùm *Gregorius Palamas*, horumce errorum Author, cujus Orationes duas *Combefiſius* noſter in Auctario Bibliothecæ Græcorum Patrum edidit, ſed etiam *Iſidorus* Patriarcha, & *Philotheus*, ex Monacho Metropolita Heracleenſis, & poſteà Patriarcha Conſtantinopolitanus, nec non *Joſephus Bryennius* Oratione *de Transfiguratione*. Favit etiam Palamitarum erroribus *Joannes Cantacuzénus*, Græcorum Imperator, vir alioqui eruditione inſignis, &

& in Historia versatissimus, quippè qui, assumpto sibi *Christoduli* nomine fictitio, eleganti non minùs quàm diffuso stylo concinnavit *Historiam Rerum à duobus Andronicis Imperatoribus & à se ipso gestarum* ab anno MCCCXX. usque ad annum MCCCLVII. libris quatuor comprehensam, quæ latinè ex *Jacobi Pontani* versione, unà cum ipsius & *Gretseri* Notis prodiit Ingolstadii anno MDCIII. Parisiis verò Græcè & Latinè cum utriusque Notis anno MDCXLV. Edidit etiam idem Imperator *Joannes Cantacuzenus* Orationes tres, & Apologiam, seu Assertiones IV. *pro Fide Catholica adversùs Saracenos & Alcoranum*, quæ Græco-Latinæ prodierunt Basileę annis MDLV. Extat etiam in Bibliotheca Vaticana Opus ejusdem Imperatoris manuscriptum, cui titulus est: *Contradictiones adversùs Prochorum Cydonium*. At illos Scriptores Græcos, Palamitarum errorum patronos, confutarunt, & Catholicam adversùs eos eruditis Scriptionibus veritatem propugnarunt alii Scriptores Græci, *Barlaamus*, *Gregorius Acindynus*, Monachus Græcus, *Nicephorus Gregoras*, qui author est Historiæ Byzantinæ ab anno MCCIV. usque ad annum MCCCXLI. *Joannes Cyparissiotus*, *Demetrius Cydonius*, & *Manuel Calecas*, Ordinis Prædicatorum, vir longè doctissimus. *Cyparissioti* Sermones aliquos *Palamicarum Transgressionum* ingentis Operis, quod in libros quinque divisum extat MS. in Bibliotheca Regis Chistianissimi, & nostri *Manuelis Calecæ* librum *de Essentia & Operatione* adversùs *Gregorium Palamam* edidit doctissimus noster *Combefisius* in Auctario Bibliothecæ Patrum Græcorum.

Præter illos Authores Græcos, qui in Con-

troversia *Barlaami*, & *Gregorii Palamæ* eruditionis suæ specimina ultrò citròque præbuerunt, alii recensentur Scriptores Græci, qui Sæculum XIV. doctrinâ suâ in Oriente illustrarunt, quos hìc indigitare sufficiet: *Nicephorus Callistus* Historiam Ecclesiasticam ex *Eusebii*, *Socratis*, *Sozomeni*, *Theodoreti*, *Evagrii*, aliorumque Scriptorum monumentis contexuit, quam tamen fabulis & quisquiliis passim respersit. Hoc *Nicephori Callisti* Opus constabat olim libris viginti tribus, & Historiam à Christo nato usque ad *Leonis* Imperatoris, dicti *Philosophi*, mortem, idest, usque ad annum 911. complectebatur, sed nunc extant tantùm illius Operis libri octodecim, qui à nato Christo usque ad *Phocæ* Imperatoris obitum, seu ad annum DCX. progrediuntur. Hanc *Nicephori Callisti* Historiam Latinè vertit *Joannes Langius*, quæ typis excusa est Basileæ anno MDLIII. Antuerpiæ anno MDLXII. & ibidem curâ *Frontonis Ducæi* Græco-Latinè prodiit anno MDCXXX. *Maximus Planudes*, Monachus Græcus, & *Andronico* Imperatori apprimè charus, scripsit librum *de Processione Spiritus Sancti contra Latinos*, quem *Arcudius* Notis illustratum, unà cum Responsionibus *Bessarionis* edidit inter Opuscula aurea Romæ an. MDCXXX. Alia idem *Maximus Planudes* Opera, variasque conscripsit Epistolas, quæ partim in lucem prodierunt, partim adhuc MSS. *teste Lambecio*, asseruantur in Bibliotheca Cæsarea. *Theophanes*, Archiepiscopus Nicænus, composuit Opus insigne *adversus Judæos*, in duos tomos divisum, & *Concordiam veteris ac Novi Testamenti* adversus eosdem. Hæc duo Theophanis Opera habentur MSS. in Collegio Romano Soc. Jesu. Quædam

alia

alia ejusdem *Theophanis* Opuscula adhuc in Bibliotheca Vaticana MSS. asservari testatur *Possevinus in* Appendice ad *Apparatum Sacrum* pag. 16. *Isaacus Argyrus*, Monachus Græcus, edidit *Computum*, quem versione suâ ac Notis illustratum publicavit *Dionysius Petavius* tomo 3. *De Doctrina Temporum* pag. 359. *Matthæus Blastares*, Monachus itidem Græcus, composuit *Syntagma*, seu *Synopsin Alphabeticam Rerum, quæ in Sacris Canonibus comprehenduntur.* Hoc *Syntagma* cum suis Notis in lucem extulit CL. *Beveregius*, & Græco-Latinū publiei juris fecit Oxonii anno MDCLXXII. Extat quoque ejusdem *Matthæi Blastaris* Opusculum *de Causis seu Quæstionibus Matrimonii* Græco-Latinum libro octavo *juris Græco-Romani*, quod *Leunclavius* publicavit. Causæ Græcorum Schismaticorum acerrimus propugnator fuit Nilus *Cabasilas* Archiepiscopus Thessalonicensis, quippè qui contra Latinos duos edidit libros, qui adhuc extant, quorum primus est *de Causis divisionum in Ecclesia*; Alter est *de Primatu Papæ*. Plurima etiam ejusdem *Nili* Archiepiscopi Thessalonicensis contra Ecclesiam Latinam Opuscula manuscripta recenset *Leo Allatius* in sua Dissertatione *De Nilis* cap. 14. pag. 49. Odium, quo *Nilus Cabasilas* Latinam Ecclesiam prosequebatur, æmulatus est ejus nepos *Nicolaus Cabasilas*, & in Sede Thessalonicensi Successor. Ille siquidem duos Tractatus contra Latinos scripsit, unum *de Processione Spiritus Sancti*; Alterum, quo S. *Thomam Aquinatem*, sibi refellendum sumpsit. Qua in re insignem nactus est adversarium Scriptorem Græcum *Demetrium Cydonium* superiùs à nobis citatum, qui pro defensione Summæ S. Thomæ Aquinatis *Contra*

Gen-

Gentes, ejusque Summæ Theologicæ, egregium librum Apologeticum adornavit. Auctor est iste *Nicolaus Cabasilas* librorum sex *De Vita in Christo*, quos *Jacobus Pontanus* Soc. Jesu Theologus Latinè vertit, & publicâ luce donavit Ingolstadii anno MDCIV. unà cum ejusdem *Nicolai Cabasilæ* Oratione in fœneratores, quam *Jacobus Pontanus* Latinè itidem vertit. Plura alia Opuscula scripsit hic *Nicolaus Cabasilas*, quorum aliqua typis excusa sunt, alia adhuc MSS. in Bibliothecis habentur, ut testatur *Leo Allatius* in sua Dissertatione *De Nilis* pag. 55. ubi eorum Catalogum texit. Denique, Græcorum, qui Sæculo XIV. aliquâ in Oriente doctrinæ laude claruerunt, agmen claudent duo Scriptores Græci cognomine *Nili*, quorum primus, seu *Nilus*, Metropolita Rhodius, Latinorum fuit hostis acerrimus, & Auctor est *Enarrationis Synopticæ de Sanctis & Oecumenicis Synodis*, quæ à *Justello* patre edita ad calcem Nomocanonis Photiani, fuit posteà à *Justello* filio inserta in *Bibliotheca Juris Canonici*. Ejusdem *Nili* Metropolitę Rhodii *Orationem in Sanctam Matronam ex Insula Chio oriundam* Græc-Lat. evulgavit *Leo Allatius*. Alter Scriptor Græcus, dictus *Nilus Damyla*, Monachus in Creta Insula, Latinis pariter hostem infensissimum sese prodidit, & adversùs ipsos scripsit: *Opus de Ordine in divina Triade, & de Processione Spiritus Sancti*, quod extat MS. in Bibliotheca Vaticana. Alios tres Tractatus contra Latinos composuit idem *Nilus Damyla*, qui MSS. extant in Bibliotheca Regis Christianissimi, & quorum nonnulla fragmenta citat *Leo Allatius* in suis libris *De Eccles. Occid. & Orient. perpetuo consensu*.

D. Cùm

D. Cùm florentissimum Galliarum Regnum Viris eruditione claris semper abundaverit, pergratum mihi erit nosse Scriptores Gallos, qui Sæculis XIII. & XIV. Ecclesiam, remque litterariam suis perdoctis lucubrationibus ornarunt, illustrarunt, nobilitarunt.

M. De Gallis Scriptoribus, qui Sæcul. XIII. & XIV. Monasticam, vel Regularem vitam professi, eruditione præfulserunt, vel juris Civilis & Canonici peritiâ insignes, maximam sibi apud omnes famam compararunt, in hac Classe omninò prætermittam; quia de illis suo loco, idest, in Classibus, in quas utriusque Sæculi Scriptores distribuimus, datâ operâ mox dicturi sumus. In hac itaque secunda Virorum Illustrium Classe eos dumtaxat Scriptores Gallos reponam, qui ad Monachorum, vel Regularium, aut Jurisconsultorum Classes referri minimè possunt. Floruit in primis Sæculo XIII. in Galliis *Guillelmus de Seliniaco*, qui Archiepiscopatu Senonensi, & Nivernensi Episcopatu singulari modestiâ recusatis, Antisiodorensis Ecclesiæ, cujus Decanus erat, electus est Episcopus, & posteà ad Sedem Parisiensem invitus, & jussu *Honorii III.* Pontificis, translatus fuit. Obiit anno MCCXXIII. & Author est *Summæ Theologicæ*, quæ typis excusa prodiit Parisiis anno MD. *Rigordus*, Christianissimi Regis *Philippi Augusti* Medicus & Chronographus, *Gesta*, seu *Historiam* ejusdem *Philippi Augusti* conscripsit, quam *Ludovico VIII.* Galliarum Regi nuncupavit, eamque tomo 5. *Veterum Historiæ Franciæ Scriptorum* edidit *Franciscus Duchesnius*. Hos Scriptores eruditione & eximiâ morum pietate superavit *Guillelmus, Alvernus* à patria cognominatus, &

& Episcopus Parisiensis omni litterarum genere instructissimus. Doctissimis Operibus nomen suum celebravit, quorum Indicem *Labbeus* in Dissertatione de Scriptoribus Ecclesiasticis exhibet. Huic tamen *Guillelmo* Episcopo Parisiensi tribui non debent *Dialogi septem de Sacramentis*, qui sub ejus nomine Lipsiæ anno MDXXII. & Lugduni an. MDLXVII. prodierunt. Illorum quippe *Septem Dialogorum de Sacramentis* germanum Authorem esse *Guillelmum* Parisiensem juniorem ex Ordine Fratrum Prædicatorum, qui eodem Sæculo XIII. vixit, rectè observat *Theophilus Raynaldus* in libro *de bonis & malis libris* Erotemate X. Certè stylus septem illorum Dialogorum valdè discrepat à stylo *Guillelmi* Episcopi Parisiensis, & in eorum calce citantur S. *Thomas Aquinas*, & *Petrus de Tarentasia*, qui posteriores sunt *Guillelmo* Parisiensi Episcopo, qui obiit anno MCCXLVIII. Collegium Sorbonicum, ex quo innumeri prodierunt Viri eruditi, & de Ecclesia optimè meriti, condidit anno MCCLII. *Robertus de Sorbona*, à natali vico ita cognominatus, Canonicus primùm Suessionensis, deindè Parisiensis. Scripsit Opuscula tria ascetica, videlicet *de Conscientia*; *de Confessione*; & *Iter Paradisi*, quæ extant in Bibliotheca Patrum tomo XXV. *Henricus de Segusio* Archiepiscopus Ebredunensis, & posteà ab *Urbano IV*. Cardinalis Episcopus Ostiensis creatus, ob eximiam in utroque jure eruditionem, *Splendor & Fons juris* appellatus, scripsit *Summam utriusque juris*, quæ vulgò dicitur *Aurea Summa Hostiensis*. Edidit etiam *Expositionem in sex libros Decretalium*, jussu *Alexandri IV*. Pontificis Maximi. *Jacobus de Vitriaco* è vico *Argentolii* propè Parisios ortus,

Ac-

Acconensis Episcopus in Palæstina, deindè Cardinalis Episcopus Tusculanus à *Gregorio IX.* creatus, scripsit libros tres *Historiæ Orientalis & Occidentalis*; *Conciones in Evangelia & Epistolas totius anni*; & *Vitam S. Mariæ Ogniacensis*, quæ habetur apud *Surium* ad diem XXIII. mensis Junii. *Henricus Bonicollius*, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor, tanta cum laude Philosophiam & Theologiam Parisiis docuit, ut totius Academiæ Parisiensis suffragio *Doctor solemnis* nuncupari meruerit. Multa scripsit Opera, inter quæ præcipuè censentur *Summa Quæstionum Theologicarum*: *Quodlibeta Theologica in IV. libros Sententiarum*, & liber *de Viris Illustribus*, seu *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, quem à tempore, quo desiit *Sigebertus* Gemblacensis Monachus, ad suam usque ætatem perduxit. Inter Illustres Scriptores, qui Sæculo XIII. in Galliis floruerunt, locum, meâ quidem sententiâ, habere non debent *Guillelmus de Sancto Amore*, & *Joannes de Poliaco*, quorum primus in Sacrâ Facultate Parisiensi Doctor Theologus, contra recentes Fratrum Prædicatorum & Minorum Ordines, gravissimas, ut jam observavimus, in Academia Parisiensi turbas excitavit, & adversùs illos scripsit libellum *de Periculis novissimorum temporum*, quem à capite ad calcem erroribus scatentem *Alexander IV.* Pontifex Maximus, post habitam relationem quatuor Cardinalium, quibus illum examinandum commiserat, damnavit *tanquam iniquum, scelestum, & execrabilem*. Alter verò, seu *Joannes de Poliaco*, Doctor etiam Theologus in Sacra Facultate Parisiensi, nonnullos errores circa Sacramẽtum Pœnitentiæ in Scholis & Prædicationibus vulgàvit, quos *Joannes XXII.* diligenti

genti excussos examine,& habitâ solerti cum S.R.E. Cardinalibus collatione,*tanquam falsos & erroneos, à sacra doctrina devios*, auctoritate Apostolicâ reprobavit. Quod spectat Scriptores Gallos, qui Sæculo XIV. floruerunt, unum præ cæteris aliquâ laude dignum inveni, videlicèt *Nicolaum Oresmium*, Theologum Parisiensem,& Navarrici Collegii Gymnasiarcham, qui postea ex Decano Metropolitanæ Rothomagensis Ecclesiæ, Lexoviensis Episcopus creatus est an.MCCCLXXVII. Scripsit librum *de Communicatione Idiomatum*, Tractatum contra *Astrologos Judiciarios*,& Tractatum *de Mutatione Monetarum*, qui extat in Bibliotheca Patrum Editionis Lugdunensis tom.XXVI. Alia quàmplurima ejusdem *Nicolai Oresmii* Scripta, & in his Sermones CXV. in Bibliothecis Navarrensi, Vaticana, & Augustinianorum Parisiensium MSS. asservata recenset *Joannes Launojus* Doctor Parisiensis tomo 2. *Historiæ Gymnasii Navarrici* pag. 458. Non defuerunt quidem Sæculo XIV. in Galliis alii Academici Parisienses, qui Theologiam in Scholis docuerunt,& de ea libros scripserunt, ut patet ex eorum Catalogo, quem *Egassius Bulæus* texit tomo IV. *Historiæ Universitatis Parisiensis*, at, ut candidè fatear, isti Academici non magnum sibi pepererunt nomen, & in censum Virorum Illustrium venire haud merentur, eò quòd, neglecto Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum studio, in pertractandis frigidis, jejunis & spinosis quibusdam Theologiæ Scholasticæ quæstionibus omne otium tempusque frustrà contriverint. Quâ de re *Nicolaus de Clemengiis* Theologus Parisiensis (qui vixit Sæculo XIV. & obiit ineunte Sæculo XV.) in libro *de Studio Theologico*, quem *Lucas*

Dac-

Dacherius edidit tomo VII. *Spicilegii*, jure merito conquritur his verbis: *Quocircà miror Theologos nostri temporis paginas Divinorum Testamentorum ita negligenter legere, & nescio quarum satis sterilium subtilitatum indagine sua ingenia conterere, utque utar verbis Apostolicis: Languere circa quæstiones ac pugnas verborum; & quid sibi volunt illa verba Apostolica? illos procul dubio reprehendere volunt, qui omissa fertili ac fructuosa arbore Sacrarum Scripturarum, in silvaticis & sterilibus pabulum doctrinæ requirunt, inter quas languere dicuntur .... Solebant antiqui Patres & Theologi, quorum per Ecclesias sunt approbata Scripta, nihil dicere vel astruere, nisi quod Scripturarum testimonio posset confirmari. Nunc autem plerosque videmus Scholasticos sacrarum inconcussa testimonia litterarum tam tenuis æstimare momenti, ut ratiocinationem ab auctoritate ductam, velut inertem & minimè acutam sibilo ac subsannatione irrideant, quasi sint majoris ponderis quæ phantasia humanæ imaginationis adinvenit, quàm quæ Divinitas cœlitùs aperuit &c.* Plura itaque de Scriptoribus Gallis in præsentia non dicam, maximè cùm de Monachis, Regularibus, & Jurisconsultis, qui Sæculis XIII. & XIV. in Galliis floruerunt, opportuniùs in sequentibus Classibus, in quas illos distribuimus, sermonem simus habituri.

D. Floruerуntne in Italia Sæculis XIII. & XIV. multi eruditi Scriptores?

M. Præter Romanos Pontifices ex Italia oriundos, qui doctrinâ & pietate celebres Catholicam Ecclesiam summa cum laude gubernarunt, benè multi doctissimi Monachi, Regulares, & Jurisconsulti insignes, Italiam Sæculis XIII. & XIV. illustra-

ſtrarunt perdoctis Scriptis, quæ,juxta præſcriptum ordinem, commodiùs referemus in quatuor poſtremis Claſſibus Scriptorum utriuſque Sæculi. In iſta porrò tertia Virorum eruditorum Claſſe duos dùmtaxat proferam præclaros Scriptores Italos, qui decimo quarto Eccleſiæ Sæculo litteras impensè coluerunt, & magnam nominis æſtimationem apud egregiè cordatos homines ſibi conciliarunt. Primus eſt *Joannes Villanius* Florentinus, qui libris XII. Hiſtoriam Italicè ſcripſit, à primis *Nembrothi* temporibus ad annum uſque MCCCXLVIII. quo è vivis exceſſit. Hanc *Joannis Villanii*,qui inter optimos Hiſtoricos laudatur, Hiſtoriam continuavit *Matthæus* ejus frater. Alter illuſtris Scriptor Italus, eſt *Franciſcus Petrarcha*, qui Aretii, Patre Florentino exule, natus eſt anno MCCCIV. Fuit Vir excellentis ingenii & exquiſitæ doctrinæ, *reflore- ſcentis*, ut ait *Eraſmus* in Ciceroniano, *eloquentiæ apud Italos Princeps, ſua ætate celebris ac magnus*. Parmenſis Archidiaconus, tum Cathedralis Eccleſiæ Patavinæ extitit Canonicus. Præter Epiſtolas & Carmina, quæ præſertim in canendis erga *Lauram* ſuis amoribus juvenis adhuc ſcripſit in amæna valle propè Avenionem, quam Incolæ *Clauſam* vocant,excellentes edidit Dialogos *de Remediis utriuſque fortunæ*: libros duos *de Vita Solitaria*, & totidem *de Otio Religioſorum*: Dialogos *de vera Sapientia*, & *de Contemptu Mundi*: *Pſalmos Septem Pœnitentiales*: librum unum *de Republica optimè adminiſtranda*: alterum *de Officio & Virtutibus Imperatoris*: libros quatuor *Rerum memorandarum*, & alia hujuſmodi elegantiſſima Opuſcula, quæ omnia typis excuſa prodierunt Baſileæ anno MDLIV. & MDLXXXI.

Teſta-

Testatur tamen *Casimirus Oudinus* in Supplemento ad librum *Bellarmini* de Scriptoribus Ecclesiasticis, librum *Francisci Petrarchæ*, qui inscribitur: *De casibus Virorum Illustrium*, adhùc manuscriptum reperiri in Bibliotheca Colbertina, ibidemque extare ejusdem Authoris Rerum familiarium Epistolarum libros viginti quatuor manuscriptos, quorum novem tantùm editi sunt. Obiit *Franciscus Petrarcha* in Arquato, agri Patavini pago, an. MCCCLXXIV. ætatis suæ LXX. Lubens hìc prætermitto duos insignes Scriptores Italos, quorum primus fuit *Dantes Aligerus* Poëta eximius, patria Florentinus, qui Sæculo XIII. in Arte poëtica potissimùm excelluit, sed cùm esset nimiùm dentatus, mordax, & maledicus obtrectator, ab ipsamet patria sua proscriptus est, exulque vivere coactus. Alter Scriptor Italus, fuit *Joannes Boccatius*, patriâ itidem Florentinus, qui Sæculo decimo quarto vixit & obiit. Plures conscripsit libros, in quibus sese obscænum, impium, & maledicentissimæ linguæ virum ubique prodit.

D. Progrediamur, si placet, ad quartam Virorum Illustrium Classem, in qua tibi onus incumbit differendi de Scriptoribus Hispanis, qui Sæculis decimo tertio & decimo quarto celebriores fuerunt.

M. Cùm de Scriptoribus Hispanis, qui Sæculis XIII. & XIV. Vitam Monasticam, aut Regularem egerunt, simus suo loco dicturi, tres dumtaxat magni nominis, & Episcopalibus Infulis ornatos hìc producam Hispaniæ Scriptores, quorum primus est *Rodericus Ximenes*, gente Navarrus, & Archiepiscopus Toletanus. Interfuit Concilio Oecu-

cumenico Lateranensi IV. sub *Innocentio III.* Pontifice Maximo anno MCCXV. celebrato, ubi, ob suam singularem eruditionem, summam, quâ pollebat, eloquentiam,& variarum linguarum peritiam magno in honore habitus est. Libros novem scripsit *de Rebus Hispaniæ*, ab Herculis in eas regiones adventu usque ad annum MCCXLIII. His subjunxit Ostrogothorum, Suevorum, Alanorum, & Wandalorum compendiosam Historiam. Edidit denique Historiam Arabum, & Historiam Romanorum. Hæc omnia *Roderici Ximenis* Opera *Andreas Schottus* publicavit tomo 2. *Hispaniæ Illustratæ*. Alter Scriptor Hispanus, qui eodem Sæculo decimo tertio floruit, est *Lucas*, Tudensis Episcopus, patriâ Legionensis, & *Gregorio IX.* Pontifici Maximo apprimè charus. Scripsit libros tres adversùs Hæreticos Albigenses, quos primus in lucem emisit *Joannes Mariana* Ingolstadii anno MDCXII. & exinde cum Notis *Joannis Marianæ*, *Gretseri*, & *Schotti* in Bibliothecam Patrum relati sunt tomo XXV. Descripsit etiam idem *Lucas* Tudensis Episcopus, jussu *Berengariæ* Hispaniarum Reginæ, *Vitam & Miracula S. Isidori*, quæ extat apud *Mabillonium* Sæculo II. Benedictino,& apud *Bollandum* ad diem IV. Aprilis. *Chronicon* quoque *S. Isidori* multis additionibus locupletavit *Lucas* Tudensis Episcopus, & ad suam usque ætatem perduxit, quod ab Andrea *Schotto* editum est tomo 2. *Hispaniæ Illustratæ*. Tertius postremò Episcopus, qui Sæculo XIV. in Hispaniis floruit, est *Alphonsus Vargas*, patriâ Toletanus, in Sacra Facultate Parisiensi Doctor Theologus, Uxamensis primùm, deindè Pacensis Episcopus, ac demùm Archiepiscopus Hispalensis, ex Ordine Eremi-

mitarum S. *Augustini* assumptus. Scripsit *Commentarios in IV. libros Sententiarum*, quos Discipulis in Facultate Parisiensi dictaverat, & *Quæstiones in Aristotelis libros tres de Anima*, quibus inter Theologos Scholasticos primi subsellii locum obtinere meruit.

Cùm Angli Scriptores, quos in quinta Classe Virorum Illustrium constituimus, omnes fermè fuerint Monachi, aut Dominicani, aut Franciscani, unum tantùm aut alterum in hac Classe laudabo; de Monachis verò, Dominicanis, & Franciscanis Scriptoribus, qui ex Anglia oriundi Sæcula decimum tertium, & decimum quartum eruditione illustrarunt, copiosè in his Classibus, in quas illos ordinavimus, dicturus. Floruit itaque in Anglia Sæculo decimo tertio *Gervasius Tilberiensis*, ita cognominatus à *Tilberia*, quod Oppidum est in Anglia, in littore Thamesino situm. *Henrici III.* Anglorum Regis nepos fuit, à quo ditionis Arelatensis Marescallus factus, non modò Regis sui, sed & *Ottonis IV.* Imperatoris benevolentiam sibi conciliavit. Scripsit *Commentarium de Imperatorum Romanorum, Gothorum, Lombardorum, Britonum, Francorum, Anglorumque Regnis*. Edidit etiam librum *de Mirabilibus Mundi*, & *Historiam Angliæ tripartitam*, quam *Baleus* digessit in tres columnas, atque indè *Tricolumnium* inscripsit. Alia ejusdem *Gervasii* Opera recensent *Baleus, Pitseus*, & alii, qui Scriptorum Anglorum Catalogum texuerunt. Alter Scriptor, qui eodem Sæculo XIII. in Anglia eruditionis laude claruit, appellatur *Robertus*, Episcopus Lincolniensis, dicitur etiam *Grosthead*, Gallicè, *Grosse teste*. Hunc *Robertum*, Lincolniensem Episco-

ſcopum, magnis encomiis celebrant Scriptores Angli, aſſeruntque, eum, præter paupertatem, vitæ Sanctimoniam, reliquasque virtutes Chriſtiano Præſule dignas, ingentis animi fuiſſe, acris ingenii, in re litteraria ad ſummum penè apicem evectum, in litteris ſacris pariter ac profanis, in linguarum Hebraicæ, Græcæ, & Latinæ ſcientia, in Aſtronomia, & univerſa Philoſophia ſupra communem Doctorum ſortem eruditum. Idem tamen *de Roberto* Lincolnienſi Epiſcopo judicium non ferunt alii Scriptores ob acriorem illam, quam ad *Innocentium IV.* Pontificem Maximum ſcripſit Epiſtolam, quæque eum Pontifici ita inviſum reddidit, ut ab eo fuerit anathemate perculſus, ſicut teſtatur *Henricus Knigton* natione Anglus, Canonicus Regularis Monaſterii Leicaſtrenſis, qui ſub finem XIV. Sæculi claruit, in ſuo *Chronico de eventibus Angliæ* quinque libris comprehenſo. Multa Opuſcula & Commentaria ſcripſit *Robertus* Lincolnienſis Epiſcopus, varios Sermones, Tractatus, & alia Opera, quorum quædam edita ſunt, alia adhùc manuſcripta in Bibliothecis aſſervantur. Verùm, inter Scriptores Anglos Sæculi decimi tertii principem locum meritò obtinere debet *Edmundus Rich*, Archiepiſcopus Cantuarienſis, doctrinâ celeberrimus, & ſanctitate adeò inſignis, ut in Sanctorum album ab *Innocentio IV.* Pontifice Maximo relatus fuerit. Scripſit Sanctus ille Archiepiſcopus *Speculum Eccleſiæ*, quod extat in Bibliotheca Patrum tomo xxv. Scripſit etiam *Conſtitutiones XII.* quas vulgavit *Linuodus* in *Provinciali Anglico*.

Eâdem brevitate expediam me à Scriptoribus Germanis, quos in ſexta Virorum Illuſtrium Claſſe col-

collocavimus. Licèt enim benè multi Monachi, & Religiosi Viri tàm ex Ordine Fratrum Prædicatorum, quàm ex Ordine Fratrum Minorum, Germaniam Sæculis XIII. & XIV. perdoctis suis Scriptis illustrarint, eos tamen in ista Classe non recensebo, utpotè de illis, eorumque Operibus, in his, quas mox subjiciam, Virorum Illustrium Classibus abundè dicturus. Hos itaque dumtaxat Scriptores Germanos hìc laudabo, qui ad sequentes Classes revocari non possunt. Sub initium decimi quarti Ecclesiæ Sæculi claruit in Germania *Siffridus*, Misnensis Ecclesiæ in Saxonia Presbyter, qui scripsit *Chronicon* ab Orbe condito usque ad annum MCCCVII. quod *Pistorius* tomo I. *Rerum Germanicarum* edidit. Nonnulli hunc *Siffridum* perperâm confundunt cum altero *Siffrido* Ordinis Prædicatorum, Cyrenensi Episcopo titulari, & Moguntini Archiepiscopi Vicario, cujus meminit *Trithemius*. Hic enim *Siffridus*, Ordinis Prædicatorum, floruit decimo quinto Sæculo, hoc est, circa annum millesimum quadringentesimum septuagesimum. *Albertus Argentinensis*, natione Germanus, Sæculo decimo quarto, hoc est, circà annum MCCCLXXVIII. eruditionis famâ toti Orbi innotuit & scripsit *Chronicon* à *Rudolphi Habspurgensis* Imperio usque ad *Caroli IV.* Imperatoris mortem, hoc est, ab anno MCCLXXIII. usque ad annum MCCCLXXVIII. quod editum est à *Christiano Urstisio*, cum aliis Rerum Germanicarum Scriptoribus. Denique, sub finem ejusdem Sæculi decimi quarti virtute & doctrinâ præluxit in Germania *Marsilius ab Ingen*, Ecclesiæ S. *Andreæ* Coloniensis Canonicus & Thesaurarius, Heidelbergensis Academiæ Conditor, primusque Doctor ac Rector.

Scripsit *Commentaria in IV. libros Sententiarum*, quæ typis excusa prodierunt Argentorati anno MDI. Alia ejusdem Authoris Scripta recenset *Baleus* Centuriâ VII. Cap. V. quæ adhuc in tenebris delitescunt. Sed hos Scriptores breviter indicasse, & digitum, ut fieri solet, ad fontes intendisse sufficiat. Pergamus nunc ad septimam Classem Virorum Illustrium, in qua locum dedimus omnibus Monachis, qui Sæculis XIII. & XIV. in diversis Orbis nationibus insignes extiterunt.

D. Cedo, si placet, nomina, patriam, & Scripta omnium Monachorum, qui tum doctrinâ, tum pietate Sæculis XIII. & XIV. in diversis Orbis nationibus insignes extiterunt.

M. Ordiar ab his Monachis, qui Sæculum XIII. eruditione illustrarunt. In primis *Dodechinus* natione Germanus, Abbas Cœnobii S. *Dysibodi*, scripsit Historiam Sanctam, sive de peregrinatione in Palæstinam, & Appendicem ad Chronicon *Mariani Scoti* ab anno MLXXXIV. usque ad annum MCC. *Helinandus*, natione Gallus, Monachus *Frigidi Montis*, Ordinis Cisterciensis, in Diœcesi Bellovacensi, Historiam ab Orbe condito usque ad annum millesimum ducentesimum quartum scripsit libris XLVIII. comprehensam, quam P. *Bertrandus Tissier* tomo VIII. Bibliothecæ Cisterciensis edidit, unà cum ejusdem *Helinandi* Sermonibus, & Epistola ad *Galterum*. Scripsit etiam idem *Helinandus* Martyrium S. *Gereonis*, & Sociorum, Sanctorumque *Victoris, Cassii, Florentii*, & aliorum, quod extat apud Surium ad diem X. Octobris. *Petrus*, natione Gallus, Monachus *Vallis Cernaij*, Ordinis Cisterciensis, in Parisiensi, vel, ut habet *Aubertus Miræus*, in Carno-

notensi Diœcesi, scripsit *Historiam Albigensium, & sacri Belli*, quod in eos susceptum est, Duce & Principe *Simone Monfortio*, Comite posteà Tolosano, eamque *Innocentio III.* Pontifici Maximo nuncupavit. Hanc *Petri de Valle Cernaij* Historiam Albigensium primus in lucem extulit *Nicolaus Camuzacius*, Trecensis Canonicus, anno MDCXV. & deindè tom. V. Historicorum Francorum *Francisci Duchesnii*, & tomo VIII. *Bibliotheca* Cisterciensis inserta fuit. *Guntherus*, Monachus Ordinis Cisterciensis, in Diœcesi Basileensi, scripsit ex ore *Martini* Abbatis, qui rebus gestis interfuerat, *Historiam captæ à Latinis, Duce Balduino, Urbis Constantinopoleos*, quam Historiam edidit *Canisius* tomo V. Antiquæ Lectionis. *Arnoldus*, primò Hildesheimensis Præpositus, & posteà Lubecensis Abbas, Chronico Sclavorum, cujus Author est *Helmoldus* Presbyter, Supplementum addidit, hoc est, illud continuavit ab anno MCLXXI. ad annum usque MCCIX. Eum in rebus Sclavonicis præcipuè mereri fidem, sed in cæteris parùm diligentiæ præstitisse, observat *Vossius* lib. 2. *de Historicis Latinis* cap. 55. Eodem Sæculo decimo quarto *Otto à Sancto Blasio*, Monachus S. *Blasii*, Ordinis Benedictini, in Diœcesi Constantiensi, ad Chronicon *Ottonis Frisingensis* Appendicem adjecit, quam ab anno MCXLVI. ubi desiit *Otto Frisingensis*, perduxit usque ad annum MCCX. Ejusdem Ordinis Benedictini Monachus fuit *Matthæus Paris*, seu *Parisius*, natione Anglus. Scripsit Historiam Anglicanam à *Guillelmi* Conquestoris adventu usque ad annum quadragesimum tertium *Henrici III.* Angliæ Regis, hoc est, ab anno MLXVI. usque ad an. MCCLIX. quo vivere desiit. Scripsit etiam idem *Matthæus*

Parisius Historiam minorem, in qua compendiosè narrat ea, quæ prolixiùs in Historia majori prodiderat; item Additamenta ad Historiam, & Vitas aliquot Sanctorum, & Gesta Abbatum Cœnobii Albanensis, cujus erat alumnus. Hìc tamen obitèr observare debes, hunc Scriptorem, *Matthæum Parisium*, nullam mereri fidem in his, quæ scripsit de Ecclesia Romana, & de Summis Pontificibus, quos passim injuriarum plaustris onerat, & canino dente carpit, mordet & exagitat. Hinc *Henricus Spondanus* in Continuatione *Baronii* ad annum MCCXXV. Num. VI. ait, se nullam adhibere fidem *Matthæo Parisio in rebus Pontificum & Ecclesiæ Romanæ mentiri solertissimo*. Nec silentio prætermittere possum judicium, quod de eodem Historico, *Matthæo Parisio*, profert *Baronius* ad annum nongentesimum nonagesimum sextum his verbis: *Quàm fuerit animo infensissimo ergà Apostolicam Sedem, quivis facilè poterit intelligere: nisi probra illa fuerint additamenta ejus qui edidit. Quæ si quis demat, aureum sanè dixeris Commentarium, utpotè quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, egregiè contextum & coagmentatum inveniatur*. Missos facio, brevitatis ergo, multos alios Monachos, qui Sæculo XIII. aliquâ eruditionis laude claruerunt, tresque dumtaxat subnectam, qui Classi Monachorum eruditorum ejusdem Sæculi XIII. jure merito accenseri debent. Primus est *Cæsarius*, natione Germanus, Cœnobii Heisterbacensis in Diœcesi Coloniensi Ordinis Cisterciensis Monachus, qui Libros, seu Dialogos XII. scripsit *de Miraculis & Visionibus sui temporis*. Scripsit etiam idem *Cæsarius* tres libros *de Vita S. Engelberti Archiepiscopi Coloniensis*: plures *Homilias*,

lias, seu *Conciones Morales super omnes Dominicas & Festa totius anni*, & alia Opera, quæ exhibet *Carolus Vischius* in Bibliotheca Cisterciensi. Observant tamen periti Critici, *Cæsarium* Monachum fuisse nimiùm credulum, quippè in suis XII. Dialogis *de Miraculis & Visionibus* non satis accurato Criterio veras Historias à falsis secrevit, & interdum nugas & fabulas, quas undique corrasit, sine ullo prorsus delectu inseruit. *Cæsario* Monacho eruditione inferior non fuit *Godefridus* Monachus, natione itidem Germanus, qui scripsit Annales ab an. MCLXII. ad annum MCCXXXVII. quos primus in lucem edidit *Marquardus Freherus* inter Scriptores Germanicos tomo I. pag. 229. Ultimus Sæculi XIII. Monachus, qui inter Scriptores eruditos locum habere debet, est *Guillelmus de Nangis*, natione Gallus, Ordinis S. *Benedicti* in Cœnobio Sandionysiano propè Parisios. *Chronicon* scripsit ab Orbe condito ad annum MCCCI. Hoc *Guillelmi de Nangis* Chronicon continuavêre posteà duo Anonymi Monachi ejusdem Cœnobii Sandionysiani, quorum prior desinit in anno MCCCXL. Alter in anno MCCCXLVIII. Scripsit quoque idem *Guillelmus Nangius* Gesta S. *Ludovici* Galliarum Regis, ejusque filii *Philippi*, cognomento *Audacis*. Chronicon *Guillelmi Nangii* ab anno dumtaxat MCXIII. unà cum ejusdem Chronici duabus Monachorum Anonymorum continuationibus exhibet *Lucas Dacherius* tomo XI. *Spicilegii*, Gesta verò, seu Historiam, quam idem *Guillelmus Nangius* descripsit, S. *Ludovici* Galliarum Regis, ejusque filii, cognomento *Audacis*, inter alios Scriptores Hist. Francorum evulgarunt *Pithæus*, & *Duchesnius*.

Ex

Ex Monachis Scriptoribus, qui Sæculum XIV. eruditione illustrarunt, duos tantùm hic proferam videlicèt *Engelbertum*, & *Henricum Steronem*, quorum primus, seu *Engelbertus*, natione fuit Germanus, Monachus Ordinis S. *Benedicti*, & Cœnobii Admontensis in Styria Abbas. Scripsit librum *de ortu, progressu & fine Imperii Romani*, qui editus est Basileæ anno MDLIII. & extat tomo XXV. Bibliothecæ Patrum. Scripsit etiam *Engelbertus Carmen Heroicum*, seu *Panægerim* in Coronationem *Rudolphi Habspurgensis* Imperatoris, & hæc *Panægeris* in Collectione Historicorum Germanicorum reperitur. Plura alia Opera Theologica, Philosophica, & Ascetica eidem *Engelberto* Monacho attribuit *Possevinus* in Apparatu. Alter Monachus, seu *Henricus Stero*, natione paritèr Germanus, & Benedictini Ordinis in Altaicho Germaniæ Cœnobio Monachus fuit. Annales scripsit ab anno primo *Friderici Barbarossæ* Imperatoris, usque ad annum primum *Rudolphi Habspurgensis* Imperatoris, idest, ab anno MCLII. usque ad annum MCCLXXIII. Annales istos primus edidit *Marquardus Freherus* inter Scriptores Rerum Germanicarum, sed illos auctiores dedit *Henricus Canisius* tomo I. Antiquæ lectionis. Scripsit etiam idem *Henricus Stero* Historiam *de rebus gestis Rudolphi Habspurgensis, Adolphi Nassavii, & Alberti Austriaci Imperatorum* ad annum usque MCCC. cui Appendicem usque ad annum MCCCXXXV. addiderunt *Ulricus* & *Conradus Wellingi* fratres, Monachi Cœnobii Augustani Sanctorum *Uldarici* & *Afræ*, Ordinis Benedictini. Hanc *Henrici Steronis* Historiam cum *Wellinghorum* continuatione publicavit *Marquardus Freherus* tomo I. *Scriptorum*

Rerum

Rerum Germanicarum anno MDC. Ex hac *Henrici Steronis* Hiſtoria, ut obſervant eruditi Critici, *Eberardus*, natione Germanus, Cœnobii Altahenſis Ordinis Benedictini Monachus, qui Sæcul. XIV. floruit, plurima hauſit, ac retulit in Annales, quos edidit, *de Ducibus Auſtriæ*, *Bavariæ*, & *Sueviæ*, quique extant apud *Henricum Caniſium* tom. 1. Antiq. lect. Sed ſatis diximus de Monachis, qui Sæculis XIII. & XIV. floruerunt. Nunc paulò altiora canamus, & de celeberrimis toto Orbe Scriptoribus Ordinis Fratrum Prædicatorum, quos in octava Virorum illuſtrium Claſſe conſtituimus, uberiùs differamùs, eorumque Scripta liberiori ſtylo proſequamur.

D. Innumeros ex Clariſſimo Fratrum Prædicatorum Ordine, cujus inſtitutor fuit S. *Dominicus*, ex nobiliſſima Guſmanorum familia in Hiſpania natus, prodiiſſe Scriptores, qui perdoctis ſuis Operibus graſſantes hæreſes extirparunt, Schiſmata extinxerunt, Theologiam illuſtrarunt, fidelium mores ad pietatem informarunt, atque de univerſa Eccleſia optimè meriti ſunt, unâ voce omnes prædicare ac publico ſermone celebrare ſolent. Quocircà, te etiam atque etiam rogo, ut nobiliores Scriptores Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui Sæculis XIII.& XIV.Eccleſiam doctrinæ ſuæ ſplendore colluſtrarunt, hìc in medium proferas, eorumque præclara geſta, & Opera, quæ ſcripſerunt, compendiosâ quidem, ſed accuratâ narratione recenſeas.

M. Bibliothecam omnium Scriptorum Ordinis Fratrum Prædicatorum, cæteris, quæ hactenùs in lucem prodierunt, longè accuratiorem, nupèr

per adornavit doctissimus noster *Jacobus Echardus*, eamque duobus Tomis in Folio comprehendit, qui nunc sub Parisiensi prælo sudant, publicâ propediem luce donandi. In ea ordinanda Bibliotheca diù multùmque insudavit vir ille doctissimus, & in id totus incubuit, ut Scriptorum Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui jam noti erant, diligenti Criterio recenseret ac vindicaret Opera, aliorum verò ejusdem Ordinis Scriptorum, qui antehàc incogniti erant, quique in Bibliothecarum angulis ad tineas & blattas relegati delitescebant, manuscriptos codices è tenebris erueret, in publicam lucem revocaret, atque doctissimis Notis Criticis & Historicis illustraret. Hoc utilissimum Opus dùm expectant Viri eruditi, ipse, ne officio meo deesse videar, illustriorum saltèm Scriptorum Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui Sæculis XIII. & XIV. eruditionis & pietatis laude claruerunt, seriem breviter, quantùm fieri poterit, describam, eorumque genuina Opera à spuriis secernere pro viribus satagam.

Catalogum omnium Scriptorum Ordinis Fratrum Prædicatorum incipiunt nonnulli à S. *Dominico*, Sanctissimo ejus Institutore. Asserit quippè *Antonius Senensis* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Fratrum Prædicatorum, S. *Dominicum* edidisse contra Albigenses duos libros, qui in ignem conjecti ad Catholicam fidem probandam, diversis vicibus, insigni miraculo, ab igne penitùs illæsi resilierunt. Eidem S. *Dominico* Commentarios in Epistolas S. *Pauli*, in Epistolas Canonicas, in Psalterium, in Evangelium S. Matthæi, & in Apocalypsim tribuit *Antonius Senensis*, & post eum *Possevinus*,

vinus, quos ſequitur noſter *Maluenda* in Annal. Ordinis Fratrum Prædicatorum. Alii denique volunt, S. *Dominicum* eſſe Authorem cuiuſdam Tractatus *de Corpore Chriſti*. Verùm, quin aſſenſum his Scriptoribus præbeamus, hæ rationes obſtant. Primò, quia *Petrus de Valle Cernaij* in ea, quam edidit, *Hiſtoria Albigenſium*, non librorum meminit, quos adversùs Albigenſes ediderit S. *Dominicus*, ſed unius dumtaxat Schedulæ, quæ âd confundendos Hæreticos ab ipſo in ignem conjecta evidenti miraculo illæſa evaſit. Prætereà, nemo ex iis, qui S. *Dominici* geſta olim memoriæ prodiderunt, meminit, ab eo ſcriptos fuiſſe ullos libros, cùm alioquì nonnulla longè minutiora, ſeu minoris momenti, non taceant *Vincentius Bollovacenſis*, *Humbertus*, *Theodoricus*, & S. *Antoninus*. Non eſt autem veroſimile, antiquos omnes S. Dominici Encomiaſtes fuiſſe adeò oſcitantes, ut rem, quæ Sanctum illum Patriarcham haud parùm commendaſſet, ignoraverint; vel ſi noverint, altiſſimo ſilentio edita ab ipſoOpera præterire voluerint. Tertiò, quis ſuum in animum inducat, tantam fuiſſe Fratrum Ordinis Prædicatorum incuriam, ut non ſolùm Inſtitutoris ſui Opera ſilentio premi, & oblivione intercidere, ſed negligentiâ non ferendâ omninò perire permiſerint, cùm alia variorum Scriptorum Opera longè minoris pretii maxima veneratione ſervaverint, & ad poſteritatem tranſmiſerint. Tractatum *de Corpore Chriſti* non eſſe adjudicandum S. *Dominico*, ſed potius Fratri *Dominico de Pantaleonibus*, qui in Ordine Fratrum Predicatorum multò poſt S. *Dominicum* vixit, teſtantur Scriptores Dominicani, *Suſatus* in Chronico, & *Antonius*

nius Senensis in Bibliotheca, quos ſequitur *Malnenda* in Annalibus. Cæterùm, etſi S. *Dominicus* inter Scriptores locum non habeat, omnium tamen virtutum, doctrinæ, & præclarè geſtorum gloriâ illuſtris fuit, atque fœcundiſſimus parens omnium Scriptorum Eccleſiaſticorum, quos peperit Ordo Prædicatorum, & quorum calamis Fidem Catholicam propugnavit, ejuſque dogmatum adversùs Hæreticos aſſeruit & illuſtravit veritatem, ſicut in ſequenti Colloquio oſtendemus.

Scriptorum itaque Ordinis Fratrum Prædicatorum Catalogum ordiar à B. *Jordano*, è Saxonia nobili genere oriundo, Theologo Pariſienſi, & ejuſdem Ordinis poſt S. *Dominicum* Generali Magiſtro electo in Comitiis Pariſienſibus anni MCCXXII. Hic Sapientiſſimus Ordinis moderator, præter ardentiſſimum ſalutis animarum deſiderium, quo, S. *Dominicum* imitatus, jugitèr flagrabat, ſingulari doctrinâ, religiosâ prudentia, ac multis aliis præclaris virtutibus, quæ ipſi omnium admirationem conciliabant, emicuit. Poſt celebrata Pariſiis Comitia Generalia anno MCCXXXVI. Loca Sancta Palęſtinæ inviſere, & Ordinis Conventus his in partibus conſtitutos viſitare deliberaverat. Sed ejus conſilia inopinatum interturbavit naufragium, & Ordini hunc ſummum Virum eripuit. Navi ſi quidem, quâ vehebatur, atroci irruente tempeſtate, ſubmerſa eſt. Ejus tamen corpus repertum, in Acconenſe Fratrum Prædicatorum Cœnobium delatum eſt, ibique honorificè conditum. Hujus Viri Sanctitatem poſt ejus obitum Deus miraculis illuſtravit, ut videre eſt in ejus vita, quæ extat apud *Surium*, & apud *Bollandum* ad diem XIII. menſis Februa-

bruarii. Egregia eruditionis ac pietatis monumenta reliquit B. *Jordanus*. Duos libros, unum *de Ponderibus*, & alterum *de Lineis*, teste *Nicolao Triveto* in Chronico ad annum MCCXXII. scripserat B. *Jordanus*, antequàm Ordini Prædicatorum nomen daret, ex quibus eum in sæcularibus scientiis, & præcipuè in Mathematicis Disciplinis excelluisse facilè colligitur. Sublimioribus deindè scientiis navatâ operâ, plures utiliores composuit libros. Scripsit enim librum *de initio Ordinis Fratrum Prædicatorum*: Epistolas plures ad Fratres, quorum nonnullæ editæ, aliæ adhùc manuscriptæ leguntur. Conscripsit etiam *Commentarium in Apocalypsim*, qui confundi non debet cum *Commentario in Apocalypsim*, quem lucubravit alter *Jordanus*, natione itidèm Saxo, Ord. Eremitarum Sancti Augustini, qui floruit decimo quarto Sæculo. Alia denique in *Priscianum*, & ad Grammaticam spectantia Opuscula scripsit B. *Jordanus*, atque Author est piæ cujusdam rationis Orandi B. Virginem, ergà quam singulari pietate erat affectus, quæ *Coronula B. Virginis* dicitur. Ad promovendum in Ordine Fratrum Prædicatorum cultum B. Virginis, hunc morem instituit B. *Jordanus*, ut Religiosi hujus Ordinis, post persolutum *Completorii*, quod vocant, Officium, solemnitèr canerent Antiphonam *Salve Regina* &c. qui mos apud Fratres Prædicatores etiamnùm laudabilitèr viget ac frequentatur.

Vincentius, natione Gallus, patriâ Burgundus, Ordinis Fratrum Prædicatorum, & Conventus *Bellovacensis*, undè suum cognomen sumpsit, alumnus, Regnante in Galliis S. *Ludovico*, floruit, suumque magnum, & ex variis Auctoribus deflo-

ratum cõcinnavit *Speculum*, quod in quatuor partes ab ipſo fuiſſe diſtributum, videlicèt in *Naturale*, *Doctrinale*, *Hiſtoriale*, & *Morale*, communis erat eruditorum opinio, antequàm perdoctus noſter *Jacobus Echard* antiquiſſimũ manuſcriptum Codicem *Speculi* Vincentii Bellovacenſis detexiſſet in Collegii Sorbonę Bibliotheca. Ex eo ſiquidem manuſcripto Codice Sorbonico Clariſſimus ille Auctor, in libro, quẽ nuperrimè in lucem edidit, & cui hunc titulum præfixit: *Summa S. Thomæ vindicata*, hanc pervulgatam opinionem exploſit, & ſole clariùs evicit, *Vincentium Bellovacenſem* non in quatuor partes, ſed in tres dumtaxat ſuum diviſiſſe *Speculum*, ſcilicèt in *Naturale*, *Doctrinale*, & *Hiſtoriale*, ſubindèque quartum Speculum, ſeu Morale, quod tribus præcedentibus aſſutum eſt, tanquam ſpurium ac planè ſuppoſititium eſſe rejiciendum. In primo Speculo, ſeu *Naturali*, quidquid eſt in Mundo viſibilium & inviſibilium juxtà ſex dierum creationis ſeriem congruentiſſimè complectitur *Vincentius Bellovacenſis*. In ſecundo Speculo, ſeu *Doctrinali*, ſcientias & artes omnes à Grammatica ad Theologiam uſque pervadit. In tertio Speculo, ſeu *Hiſtoriali*, Geſta omnium gentium ab ipſis mundi primordiis ad annum uſq; milleſimum ducenteſimum quinquageſimum proſequitur. Ad iſtud ampliſſimum perficiendum Opus, S. *Ludovicus*, Galliarum Rex, ſumptus liberalitèr ſuppeditavit, quibus opus erat ad comparandum innumeros propemodùm codices, quibus uſus eſt *Vincentius Bellovacenſis* in illo immenſi planè laboris conſcribendo Opere, ex quo eum fuiſſe indefeſſi ſtudii, variæ eruditionis, & infinitæ Lectionis virum, facilè quiſquis judicare poteſt.

poteſt. Alia Opuſcula ſcripſit *Vincentius Bellovacenſis*, videlicèt libros quatuor *De Gratia Dei*, ſive *De Myſterio Redemptionis humanæ*: librum unum *de Laudibus B. Virginis Mariæ*: Alterum librum *de Laudibus S. Joannis Evangeliſtæ*: librum unum *de Eruditione Puerorum Regalium* ad *Margaritam* Galliarum Reginam, S. *Ludovici* conjugem; denique *Conſolatorium de morte amici*, ad S. *Ludovicum* Galliarum Regem. Non me fugit, diſertum noſtrum *Melchiorem Canum* vitio vertere *Vincentio Bellovacienſi*, quòd in rebus hiſtoricis plus æquò credulus fuerit. Sed advertere debuiſſet perdoctus ille Theologus, *Vincentium Bellovacenſem* in ſuo Speculo Hiſtoriali noluiſſe proprio marte deſcribere Hiſtoriam, ſed ſolùm in animo habuiſſe, ſimplicitèr referre, & ordinare ea Hiſtoriæ monumenta, quæ ex variis Scriptoribus hauſerat, à Lectoribus tamen cum aliquo delectu accipienda, ſicut ipſemet candidè profitetur in ſui Operis Prologo Capite quarto his verbis: *Præſertim cùm hoc ipſum Opus utique meum ſimplicitèr non ſit, ſed eorum potiùs ex quorum dictis ferè totum illud contexui. Nam ex meo ingenio pauca, & quaſi nulla addidi. Ipſorum igitur eſt auctoritate, meum autem ſola partium ordinatione.* Qua in re non culpandum, ſed potiùs laudandum eſſe cenſeo *Vincentium Bellovacenſem*, quippè qui multa Hiſtoriæ monumenta, velut varia Auctorum, ex quibus ea excerpſit fragmenta, aliàs peritura, poſteris ſervavit. Undè, ſicut etiamnùm iis gratias referre ſolemus, qui vel veterum Opuſcula in Bibliothecarum angulis deliteſcentia producunt in lucem, vel Scripta, ut vocant, fugitiva, vel Epiſtolas, Diſſertationes leviores, & ſimilia, ſuis Dia-

riis inserta ab interitu secura reddunt, quamvis in his haud pauca sint, quæ accuratum lectoris examen ac delectum postulent; ita etiam fateamur necesse est, nos plurimùm debere *Vincentio Bellovacensi*, qui in suo Opere quàm plurima Historiæ monumenta, quasi fragmenta ex variis Scriptoribus collecta, expeditâ methodo disposuit, digessit, ordinavit, & ab interitu vindicavit, ut deinceps prudens & sagax lector ea non promiscuè & indiscriminatim, sed prævio adhibito examine ac delectu accipere ac discernere posset.

Hugo de Sancto Caro, natione Gallus, ex *Barcinoneta*, Oppido Delphinatus, oriundus, Ordinem Fratrum Prædicatorum Sæculo XIII. doctrinâ suâ maximè illustravit. Ex Doctore Theologo Parisiensi, & Provinciali Franciæ, primus Ordinis Fratrum Prædicatorum ab *Innocentio IV.* Pontifice Maximo creatus est Cardinalis Tituli S. *Sabinæ*, & Legationibus Apostolicis in Germania & Gallia preclarè functus. *Hugonem de Sancto Caro* fuisse Archiepiscopum Lugdunensem quidam scribunt, sed certa illius Ecclesiæ monumenta illos falsi convincunt. Satis ad summi illius viri gloriam ornamenta sunt, quę reverà possedit, etsi adscititia, seu aliundè emendicata ei non accersatur dignitas. *In Vetus ac Novum Testamentum Commentarios* locupletissimos edidit, quadruplicem Sacrorum Codicum sensum perspicuâ, doctâ, piâ, solidâque brevitate exponens. Composuit etiam *Speculum Sacerdotum & Ecclesiæ*: *Sermones de Tempore & de Sanctis*. Auctor est quoque *Expositionis Specialis in Psalmos*, uti testantur S. *Antoninus*, *Bellarminus*, *Simlerus*, & *Labbeus*, qui Minoritarum, hanc Expositionem in Psal-

Psalmos *Alexandro Halensi* perperàm adscribentium, figmentum rejiciunt. Sed inter Opera, quæ edidit noster *Hugo à Sancto Caro*, liber *Concordantiarum*, ob ingentem utilitatem, quam ex illo Sacrorum Bibliorum studiosi percipiunt, primas tenet. Opus sanè apprimè necessarium, ingenti labore, summâque diligentiâ compositum, in quo concinnando fertur, quingentos Fratres Ordinis Prædicatorum adhibuisse manus, Operis Præside, Authore, & Ordinatore *Hugone à Sancto Caro*. Obiit doctissimus ille Cardinalis anno MCCLXIV. ejusque corpus Lugdunum in Galliis translatum apud Fratres Prædicatores sepultum est.

Joannes Columna, Patriâ Romanus, Archiepiscopus Messanensis ex Ordine Fratrum Prædicatorum assumptus, claruit eodem Sæculo XIII. seu anno millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, non verò Sæculo decimo quarto, sicut ait *Trithemius* Abbas, ducem errantem secutus *Philippum Bergomatem*, qui libro XIII. *Supplementi Chronicorum* refert nostrum *Joannem Columna* ad Sæculum XIV. seu ad annum MCCCXIII. Composuit *Joannes Columna* libros decem, quos *Mare Historiarum* inscripsit. Sed hoc Opus, quod interdùm laudat B. *Antoninus*, adhuc ineditum est, sicut & aliud Opus, quod scripsit idem noster *Joannes Columna*, *De Viris Illustribus*, quodque ipse Romæ in Bibliotheca Casanatensi apud Fratres Prædicatores Conventus Minervitani manuscriptum perlegi. Opus profectò rerum delectu, styli elegantiâ, & argumentorum varietate, dignum amicâ manu, quæ illud è tenebris tandem aliquandò in publicam lucem educat. Præter hæc Opera à nostro *Joanne*

Columna lucubrata, ipsum quoque *Pontificum Historiam* conscripsisse, testatur Auctor Operis *De Hierarchia Subcœlesti*; quod manuscriptum extat Parisiis in Bibliotheca Victorina.

Humbértus de Romanis natione Gallus, sic dictus ab oppido *Romans* Viěnensis Diœcesis in Delphinatū, quod *Humberti* natale solum fuit, Ord. Fratrum Prędicatorum Parisiis in Cœnobio S. *Jacobi* nomen dedit, & postquàm litteras sacras ac Theologiam summâ cum laude docuisset, ob eximiam pietatem & doctrinam electus est in Comitiis anni MCCLIV. Budæ in Hungaria habitis quintus Ordinis Fratrum Prædicatorum Generalis Magister. Hanc præfecturam sapientissimè gessit *Humbertus* eo præsertim tempore, quo *Guillelmus à Sancto Amore*, Parisiensis Doctor, Ordinibus Religiosis infensissimus, cum aliis ejusdem farinæ sociis junctus, concionibus, & libris, ingentem Fratribus Prædicatoribus & Minoribus invidiam conflabat, & totus in eorum perniciem incumbens, haud levem eis molestiam facessebat. Has *Guillelmi à Sancto Amore* in Ordinem Fratrum Prædicatorum molitiones prudentiâ suâ dissipavit, & Ordini gravissimis jactato procellis tranquillitatem restituit *Humbertus*. Tandem cùm novem annos Ordinem Sanctissimè rexisset, in Comitiis Londinensibus ann. MCCLXIII. in quibus Sanctus *Thomas Aquinas* jure suffragii pro Provincia Romana potitus est, Præfecturam abdicavit, & in Cœnobium Valentinum ad Rhodanum secessit, ubi obiit anno MCCLXXVII. Scripsit *Humbertus Commentarios in Regulam S. Augustini*: libros sex *De Eruditione Religiosorum*, qui etiam *Speculum Religiosorum* inscribuntur: Tractatum *De Votis*

Votis Substantialibus Religionis : librum *De Officiis Ordinis Prædicatorum* : & libros duos *de Arte concionandi*, seu *de modo promptè cudendi Sermones*, qui duo postremi libri confundi non debent cum alio Opere in quatuor libros diviso, quod eumdem praefert titulum, seu *de modo promptè condendi Sermones*, hoc siquidem Opus doctissimus *Mabillonius* in *Itinere Italico* ex manuscripto Codice Abbatiæ S. Salvatoris Bononiensis tribuit cuidam Canonico Regulari Anonymo, qui ante extinctos Templarios vixit. *Vitas Fratrum*, seu librum *de Origine ac Viris Illustribus Ordinis Prædicatorum*, multi Scriptores adjudicant *Humberto* Præposito Generali Ordinis Prædicatorum, sed alii probabiliùs censent, *Gerardum de Fracheto*, natione Gallum, patriâ Lemovicensem, egregium Concionatorem Ordinis Prædicatorum, hunc librum jussu *Humberti* scripsisse, quem adhuc MS. extare in Monasterio Rubræ Vallis apud Bruxellam, Duaci, & alibi, testatur *Gerardus Vossius* lib. 2. *de Historicis Latinis* cap. 59. Scripsit etiam idem *Gerardus de Fracheto* Chronicon à creatione Mundi usque ad annum MCCLXVI. quod in pluribus Bibliothecis adhuc MS. asservatur.

Albertus, Lavingæ apud Suevos ex nobilissima Dynastarum Bolstatensium familia oriundus, Ordini Fratrum Prædicatorum nomen dedit anno MCCXXI. in quo eâ nominis celebritate claruit, ut *Magnus*, etiam vivens, vulgò appellaretur. Parisiis magno discipulorum concursu & applausu docuit, fabulæ tamen loco haberi debet, quod tradunt nonnulli, eum videlicet, ob frequentissimum auditorum concursum, Parisiis in publica pla-

tea, longè à Conventu Fratrum Prędicatorum distante, quæ *Alberti Magni* nomine nuncupata sit, Gallicè *Place Maubert*, publicè docere sub dio coactum fuisse. Id, inquam, fabulæ loco haberi debet, tum quia nullo Historiæ Francorum, aut Urbis Parisiensis Monumento id probari potest; tum quia etiam hujus plateæ nomen, non ab *Alberto Magno*, sed à Feudo *Mauberti*, cujusdam Civis Parisiensis, derivatum esse, certis & indubitatis monumentis constat. *Albertum Magnum* Ratisponensi Ecclesiæ invitum præfecit *Alexander IV.* Pontifex Maximus anno MCCLIX. quâ de re *Humbertus*, quintus Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, ad *Albertum Magnum* scripsit Epistolam, *Basilio*, & *Ambrosio* dignam, quâ veluti atrocissimum crimen illi improperat, quòd hanc dignitatem Angelicis humeris formidandam non recusasset, additque, malle se videre *Albertum* feretro jacentem & ad tumulum efferendum, quàm Sede Episcopali sublimatum. Episcopatum, quem invitus subierat *Albertus Magnus*, impetratâ post biennium ab *Urbano IV.* illum abdicandi veniâ, dimisit, & veluti gravissimâ sarcinâ exoneratus, ad quietem vitæ religiosæ inter suos fratres Conventus Coloniensis rediit, ubi obiit anno MCCLXXX. & in universo Fratrum Prædicatornm Ordine sacris honoribus colitur die XV. Novembris. Quantâ eruditione præditus fuerit *Albertus Magnus*, ejus Opera, quæ XXI. Tomis comprehensa Lugduni edidit P. *Jammy* Ordinis Prædicatorum, apertè demonstrant. Quin, & alia Opera ab ipso lucubrata fuisse, quæ vel adhuc MSS. latent in Bibliothecis, vel temporis, rerum omnium edacis, injuriâ perierunt,

runt, plures asserunt. Quædam tamen Opera illius nomen præferunt, quæ perperàm ei tribuuntur. Libri XII. *De Laudibus Beatæ Virginis Mariæ* tomo vigesimo editi, non *Alberto Magno*, sed *Richardo à Sancto Laurentio*, Pœnitentiario Rothomagensi, adjudicari debent, ut probant *Theophylus Raynaldus* in Diptychis Marianis, & *Hyppolitus Maracius* in Bibliotheca Mariana, fidemque faciunt manuscripti Codices, ex quibus duodecim illi libri editi sunt Duaci anno MDCXXV. Liber itidem *De Mirabilibus*, superstitionibus refertus, *Albertum Magnum* parentem non habet, sed alium planè Auctorem, minus *Alberto Magno* similem, quam homini Simiam. Liber quoque *De secretis Mulierum* non est *Alberti Magni*, nec viri cujuspiam docti, sed potius hominis nugacissimi, qui librum ex meris nugis contextum nomine suo edere non ausus, *Alberti Magni* nomen ei inscripsit, ut acceptus magis ac vendibilior esset, non secùs ac impii quidem homines sub augusto *Salomonis* nomine libros magicæ artis, qualis est *Clavicula Salomonis*, edere, ac in vulgus spargere præsumpserunt. Multos in Ordine Fratrum Prædicatorum discipulos doctrinâ & pietate conspicuos habuit *Albertus Magnus*, præsertim S. *Thomam de Aquino*, & *Thomam Cantipratensem*, quorum primus doctissimis, quæ scripsit, Operibus, & quibus Ecclesiam illustravit, amplissimam dicendi suppeditat materiam, quam instituti argumenti brevitas hic fusiùs prosequi non patitur. Pauca itaque circa doctrinam & Opera S. *Thomæ Aquinatis* observabo, posteà, de *Thoma Cantipratano*, qui fuit alter *Alberti Magni* discipulus, continenti ordine dicam.

Cc 4 S. *Tho-*

S. *Thomas Aquinas*, Ecclesiæ Doctor, vulgò *Angelicus*, ob vitæ & doctrinæ puritatem, nuncupatus, natione fuit Italus, patriâ Neapolitanus, ex nobilissima Comitum Aquinatum prosapia oriundus. Monachis Cassinensibus, dùm adhùc quinquennis esset, primis litterarum rudimentis imbuendus traditus est, nunquàm tamen Monasticum habitum in Cœnobio Cassinensi induit, quamvis aliter visum sit doctissimo *Mabillonio*, qui in suo *Itinere Italico* citat vetus Cœnobii Cassinensis Martyrologium, in quo Nonis Martii legitur, *Thomam Aquinatem primò Cassinensem Monachum fuisse, postmodùm in Ordine B. Dominici Fratrem Prædicatorem effectum*. Verùm, quamvis negari haud possit, S. *Thomam Aquinatem*, dùm adhùc quinquennis esset, Deo fuisse oblatum à parentibus, & Ordini Benedictino destinatum, invictis tamen argumentis demonstrari potest, eum nunquam Monachum Cassinensem fuisse. At enim, si Sanctus *Thomas Aquinas* Monachus Cassinensis fuit, antequàm Ordini Fratrum Prædicatorum nomen daret, quorsùm igitur Monachi Cassinenses permiserunt, ut parentes eum è Cœnobio Cassinensi amotum mitterent Neapolim, quò humanioribus litteris, & Philosophicis excoleretur disciplinis? Cur patre, matre, sororibus ac fratribus infrendentibus, quòd *Thomas Aquinas* Mendicantium Ordini Fratrum Prædicatorum sese addixisset, Abbas, & Monachi Cassinenses parentibus se non adjunxerunt? Cur suum Religiosum sibi contra leges Ecclesiæ sublatum non conquesti sunt? Profectò Monachi Cistercienses Cœnobii Fossæ Novæ *Thomam Aquinatem* apud se sepultum sibi ereptum vehementer indolue-

luerunt, & ad Summum Pontificem suas querimonias detulerunt, eritne credibile, Monachos Cassinenses *Thomam Aquinatem*, vivum, summæ spei adolescentem, ab Ordine Fratrum Prædicatorum vix nascente quasi subreptum, neglexisse, & permisse ut parentes ipsum detinerent in carcere? Prætereà, nec *Guillelmus de Thoco*, nec *Bernardus Guidonis* Lodovensis Episcopus, nec alii, qui S. *Thomæ Aquinatis* vitam posteà scripserunt, ullibi innuunt, eum Cassinensem Monachum fuisse, immò *Guillelmus de Thoco* in ejus Vita disertè asserit, illum, postquàm Neapoli studiorum peregisset cursum, Ordinem Prædicatorum fuisse ingressum. Nec dici potest, *Thomam Aquinatem* per solemnem oblationem à parentibus factam, & per receptionem ad Monasticum habitum censeri debere Monachum Cassinensem; id, inquam, nullo pacto dici potest, quia fatetur ipsemet *Mabillonius* tom. 3. *Veterum Analectorum* pag. 476. & 477. hanc puerorum solemnem oblationem, & ad Monasticum habitum receptionem jam duodecimo Ecclesiæ Sæculo in desuetudinem penitùs abiisse. His permotus rationibus, facilè crediderim, prætensum illum S. *Thomæ Aquinatis* Monachatum interpolatrice aliquâ manu adjectum fuisse huic veteri Cœnobii Cassinensis Martyrologio, quod laudat doctissimus *Mabillonius*. Ordinem Fratrum Prædicatorum ingressus *Thomas Aquinas*, in carcerem conjectus est à Matre & fratribus, qui omnes aditus tentarunt, ut ejus constantiam labefactarent. Tandèm è carcere dimissus & Ordini restitutus *Thomas* confestim Coloniam missus est, ut sub *Alberto Magno* philosophicis, & Theologicis studiis navaret

ope-

operam. Ex quo evidentèr colligitur, errare *Wadinghum* in Annalibus Minorum, & quosdam alios Franciscanos Scriptores, qui asserunt *Alexandrum Halensem* Ord. Minorum, fuisse Parisiis præceptorem S. *Thomæ Aquinatis*. Nam quî, amabo, fieri potuit, ut *Alexandrum Halensem* Parisiis præceptorem habuerit *Thomas Aquinas*, quem constat, nunquàm Parisiis Philosophiæ & Theologiæ studuisse, sed eum, statim atque è Castro, in quo à Matre & fratribus detinebatur, dimissus est, à *Joanne Teutonico* Magistro Ordinis Coloniam deductum esse anno millesimo ducentesimo quadragesimo tertio, ubi *Alberti Magni* per quadriennium Scholas frequentavit, indeque, confectis studiis, Parisios, ut Scholas regeret, & Theologiam edoceret, missus est an. MCCXLVII. vel ineunte MCCXLVIII. quo anno *Thomas* Parisiis superstitem invenire haud potuit *Alexandrum Halensem*, utpotè qui jam vivere desierat anno millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, cùm cursum Theologicum vix *Thomas* Coloniæ sub *Alberto Magno* esset auspicatus. *Alexandrum* itaque *Halensem* fuisse S. *Thomæ Aquinatis* Præceptorem, novum figmentum est, antiquis omninò ignotum, & egregiè confutatum à nostro *Natali Alexandro* in Opusculo *De Titulo Præceptoris S. Thomæ ex Elogio Alexandri Halensis expungendo*, quod extat in calce septimi tomi *Historiæ Ecclesiasticæ* Editionis Parisiensis in Folio. Doctoralibus Insulis Parisiis insignitus *Thomas Aquinas*, *totus divinis Operibus intentus, aut eruditioni, qua præcellebat, aut prædicationi, qua immotus erat, aut Orationi, qua devotus, aut Scripturæ Sacræ, qua profundus, sedulus vacabat*, ut ait *Joannes*

nes XXII. in Bulla ipsius Canonizationis. Totum vitæ suæ tempus docendo, scribendo, concionandò cùm peregisset Sanctus ille Doctor, tandèm eruditionis & sanctitatis famâ toti Orbi notissimus ad vitam migravit immortalem anno ætatis suæ quinquagesimo ineunte, die VII. Martii anni MCCLXXIV. in Monasterio *Fossæ Novæ*, Cisterciensis Ordinis, ad quod diverterat, in Gallias iter faciens, ut Concilio Generali Lugdunensi II. de mandato *Gregorii X.* Pontificis Maximi interesset ad disputandum contra Græcos. Hinc eruditus noster *Bernardus Guiard* Doctor Parisiensis in Opusculo, quod ea de re edidit, contendit, S. *Thomam Aquinatem* linguam Græcam calluisse, quâ ei ad disputandum contra Græcos opus erat. Alii tamen, inter quos censetur doctissimus noster P. *Nicolai*, Theologus itidem Parisiensis, negant, S. *Thomam* linguæ Græcæ peritum fuisse. Ipse hanc controversiam, quæ longiùs me abduceret, in medio relinquo. In Sanctorum numerum à *Joanne XXII.* anno MCCCXXIII. relatus est S. *Thomas*, eumque *Pius V.* anno MDLXVII. quintum Ecclesiæ Doctorem dixit. Sacrum ejus Corpus Ordini Prædicatorum dedit *Urbanus V.* quod Tolosam anno MCCCLXVIII. translatum est. Ejusdem S. *Thomæ* brachium *Urbanus V.* largitus est Conventui Parisiensi S. *Jacobi*, Ordinis Prædicatorum, quo sacro thesauro ditatus ille conventus, viros omni tempore protulit doctissimos, & egregios doctrinæ S. Thomæ defensores. Inter Opera, quæ scipsit S. *Thomas*, & quæ XVII. tomis sunt comprehensa, eminet *Summa Theologica*, omnium Theologorum encomiis celebrata, quam tamen *Joannes Launojus*

nojus, Doctor Parisiensis, & morosus, si quis unquàm fuit, Sæculi proximè elapsi Censor, Sancto Thomæ abjudicare tentavit duobus nixus argumentis, quæ hìc breviter diluemus. Primum argumentum, est merè negativum (quo insignis ille *Aristarchus* frequenter uti solebat) petitum ex silentio *Clementis VI.* Pontificis Maximi, qui in Sermone, quem de B.*Thoma* recens numero Cœlitum adscripto habuit, omnium librorum, quos composuit Sanctus ille Doctor, Catalogum summa cum diligentia, maximoque studio conscripsit, & tamen de Summa Tripartita, ne verbum quidem habet. Hæc igitur Summa Tripartita non est genuinus fœtus S. *Thomæ*. Hoc est palmare *Launoij* argumentum, quod nullo negotio exsufflatur. Norunt quippè omnes periti Critici, argumentum negativum in quæstionibus facti nullius planè roboris esse, ubi ex adverso positiva militant argumenta ab Authorum coævorum testimoniis petita. Esto itaque *Clemens VI.* eo in Sermone non meminerit Summæ S. *Thomæ*, at Authores *Clemente VI.* antiquiores, immò S. *Thomæ* suppares, Summæ Tripartitę disertam mentionem fecerunt, eamque Sancto Thomæ vindicarunt, videlicèt *Guillelmus de Toco*, *Guillelmus Lamarensis*, *Ægidius Romanus*, *Joannes Teutonicus*, *Nicolaus Trivetus*, *Demetrius Cydonius*, *Durandus*, *Durandellus*, *Bartholomæus Pisanus*, *S. Antoninus*, & alii, quorum testimonia profert, ac latè expendit noster *Natalis Alexander* in Opusculo, quod edidit contra *Launojum*, cui titulus est: *Summa S. Thomæ vindicata*. Concidit itaque primum istud *Launoij* argumentum negativum petitum ex silentio *Clementis VI.*

cùm

cùm huic silentio opponantur probatissimæ fidei Scriptores, & Codices manuscripti, qui *Clemente VI.* antiquiores sunt, & Summam Tripartitam Sancto *Thomæ* asserunt. Non minus elumbe ac frigidum est alterum, quod *Launojus* proponit, argumentum. Ait quippè, ea, quæ in Secunda Secundæ sub nomine S. *Thomæ* leguntur, totidem verbis haberi apud *Vincentium Bellovacensem* in Speculo Morali. Porrò dici non potest, *Vincentium Bellovacensem* illa sumpsisse à S. *Thoma*, quia *Vincentius Bellovacensis* mortuus est an. MCCLVI. quo tempore Angelicus Doctor annum dumtaxàt circiter trigesimum attigerat. Certè non inficias eo, hoc *Launoij* argumentum non nihil negotii exhibuisse viris eruditis, qui hoc Speculum Morale *Vincentio* nostro *Bellovacensi*, ceu legitimo Authori, tribuendum esse putarunt, illosq; ut ab eo sese extricarent argumento, varios excogitasse modos, quos hìc referre supervacaneum omninò esset. At nodum istum felicissimè solvit jam citatus noster *Jacobus Echardus* in libro, quem edidit & inscripsit: *Summa S. Thomæ suo Authori vindicata*. Ex tribus si quidem pervetustis, sinceris, & optimæ fidei manuscriptis Codicibus Operis *Vincentii Bellovacensis*, quorum primus asseruatur in Bibliotheca Sorbonica, alter in Bibliotheca Colbertina, & ultimus in Bibliotheca Majoris Conventus Parisiensis Eremitarum Sancti Augustini, ex his, inquam, tribus manuscriptis Codicibus invictè demonstrat *Echardus* primò, *Vincentium Bellovacensem* suum prægrande Opus non in quatuor, sed in tres dumtaxat partes, seu in tria Specula distribuisse, nimirùm *Naturale*, *Doctrinale*, & *Historiale*, ut videre est

Capi-

Capite XVII. Prologi Operis *Vincentii Bellovacensis* in tribus laudatis Codicibus MSS. Ostendit secundò, *Echardus*, hoc Speculum Morale fuisse attributum *Vincentio Bellovacensi* à quodam falsario & plagiario Scriptore alicujus Ordinis Mendicantium, sed non Fratrum Prædicatorum familiæ, qui in illud convasavit plura non solùm ex S. *Thoma*, sed etiam ex aliis Scriptoribus, *Vincentio Bellovacensi*, & Sancto *Thoma* posterioribus. Denique, probat *Echardus*, hoc Speculum Morale à falsario illo consarcinatum, & *Vincentio Bellovacensi* attributum, non nisi post annum MCCCXX. prodiisse, subindèque longè post obitum *Vincentii Bellovacensis*, & Sancti *Thomæ*. Hæc tria capita, quæ rem planè conficiunt, tam evidentèr demonstrat hic eruditus Scriptor, ut profectò in meridiana luce cæcutiret ille, qui propter istud Speculum Morale, falsò attributum *Vincentio Bellovacensi*, & compilatum à quodam plagiario, qui *Vincentio Bellovacensi*, & S. *Thoma* posterior fuit, negare, aut in dubium revocare vellet, integram Summam Tripartitam esse germanum S. *Thomæ* Opus. Pari certitudine S. *Thomæ* adjudicari debet Officium *de Corpore Christi Domini*, quod in universa Ecclesia Latina canitur. At enim, non solùm domestici Scriptores, nempe *Guillelmus de Toco*, qui fuit S. *Thomæ* coævus, & canonizationis ejus promotor, in ipsius vita, apud *Bollandum* ad diem VII. Martii, *Ptolomæus Lucensis*, discipulus S. *Thomæ* in Chronico, & S. *Antoninus III.* P. Chronicorum, hoc Officium *de Corpore Christi* à S. *Thoma*, jussu *Urbani IV.* Pontificis Maximi compositum esse testantur, sed etiam benè multi ex omni Natione, Religione

&

& Ordine illustres hoc Officium Corporis Christi Sancto *Thomæ* tribuendum esse constanter profitentur, videlicèt *Dionysius Carthusianus* in Expositione Hymnorum, *Jacobus Bergomas* in supplemento Chronicorum, *Platina* in Vita *Urbani IV. Onuphrius Panvinus* in Annotationibus ad *Platinam*, *Joannes Chapeavilleus*, Canonicus & Vicarius Generalis Ecclesiæ Leodiensis in Tractatu Historico de vera Origine Festi Corporis Christi, *Possevinus*, *Bellarminus*, *& Labbeus* Soc. Jesu in Catalogis de Scriptoribus Ecclesiasticis, *Spondanus*, & *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCLXIV. & innumeri alii Scriptores Catholici, quibus ne ipsi quidem hæretici, ut Centuriatores Magdeburgenses, & *Hospinianus* hac in re ausi sunt refragari, ut videre est in *Expostulatione*, quam noster *Natalis Alexander* direxit ad P. *Joannem Paulum Oliva* Societatis Jesu Præpositum Generalem, & in qua diluit leves quasdam conjecturas, quibus *Henschenius*, & *Papebrochius* in Actis Sanctorum mensis Aprilis, in Appendice ad diem v. permoti fuerant ad negandum, hoc Officium Corporis Christi compositum esse à S. Thoma, illudque F. *Joanni* Leodiensi Clerico ex directione S. *Julianæ* Virginis attribuendum. Verùm, eruditi illi Patres, convicti tandèm rationibus *Natalis Alexandri*, ultrò palinodiam decantarunt, & omnibus Scriptoribus in Officio Corporis Christi Sancto Thomæ tribuendo consentientibus lubentissimè subscripserunt. Plura de S. Thoma, ejusque Operibus addere non patiuntur temporis angustiæ. Dicam dumtaxat obiter, S. *Thomæ*, velut Scholæ Principi, assurgere, ac fasces submittere omnes Theologos, ejusq; doctri-

ctrinam à Christo Domino approbatam his verbis: *Bene scripsisti de me Thoma*, ab Ecclesia per Summos Pontifices & Concilia multis elogiis commendatam, terribilem Dæmonibus esse, & invisam turbæ Tartareæ, ex orco per os *Buceri* hæretici clamanti: *Tolle Thomam & dissipabo Ecclesiam*.

Thomas Cantipratanus, qui in Conventu Coloniensi sub *Alberto Magno*, una cum S. *Thoma Aquinate*, Philosophiæ, & Theologiæ operam dedit, patriâ fuit Brabantinus, in Oppido *Lewis* non procul Bruxellis nobili genere natus. *Cantipratani* cognomentum ei hæsit, quòd in Cœnobio Cantipratensi Canonicorum Regularium propè Cameracum illorum suscepisset Institutum, antequàm Fratrum Prædicatorum Ordini sese addiceret. Tanta fuit ejus eruditionis ac pietatis fama, ut Episcopus inauguratus, & Episcopo Cameracensi Suffraganeus datus sit, cujus vices triginta circitèr annos infatigabili zelo obiit. Duos edidit libros *de Apibus*, in quibus plura illustria facta, miracula & exēpla sui temporis refert. Scripsit etiam Vitas Beatæ *Christinæ* Virginis, cognomento *Mirabilis*; Beatæ *Lutgardis* Monialis Cisterciensis, B. *Margaritæ Iprensis*, & librum unum De Vita Sanctæ *Mariæ Ogniacensis* adjecit duobus aliis libris vitæ ejusdem Sanctæ à Cardinali *Jacobo de Vitriaco* scriptis. Alterius libri ex variis Authoribus à se multo labore compilati, cui titulus erat: *De Natura Rerum* mentionem facit *Thomas Cantipratanus* lib. 2. *de Apibus* capite ultimo. At hic liber necdùm in lucem prodiit. Græcæ linguæ peritum fuisse *Thomam Cantipratanum*, eumque rogatu S. *Thomæ* Opera *Aristotelis* latinitate donasse scribunt nonnulli, id tamen

certò

certò non constat. Vitam *Thomæ Cantipratani* conscripsit *Gregorius Colvenerius* eamque præfixit libris ejusdem Authoris *de Apibus*, quos edidit, & Notis illustravit anno MDXVIII.

Thomæ Cantipratano coævus fuit *Raymundus Martini*, Oppido Subiratensi in Catalonia ortus, Ordinis Fratrum Prædicatorum, Conventus Barcinonensis alumnus, Vir Hebraicæ, Chaldaicæ, Arabicæ linguæ, teste *Nicolao de Lyra* doctissimo Scripturarum interprete, longè peritissimus. Ad judæorum pervincendam & domandam perfidiam duo doctissima composuit volumina, quorum uni titulus: *Capistrum Judæorum*: Alteri, *Pugio Fidei*. Primum periisse creditur, alterum verò inscriptum *Pugio Fidei* ex Codice MS. Bibliothecæ Collegii Fuxensis, collato cum aliis Codicibus MSS. *Tolosano, Barcinonensi*, & *Majoricano* Fratrum Prædicatorum, in lucem emissum est, ac doctissimis Notis illustratum à Domino *Josepho de Voisin*, qui eâdem operâ detexit duos hujus libri *Raymundi Martini* insignes Plagiarios, videlicèt *Petrum Galatinum* Ordinis Fratrum Minorum, & *Porchetum de Salvaticis* Ordinis Carthusianorum. Horum primus, seu *Petrus Galatinus*, quidquid in *Arcanis Catholicæ Veritatis* ab ipso editis Rabbinicæ eruditionis ostentat, id totum ex nostri Raymundi Martini *Pugione Fidei* suffuratus est, nullibi laudato Auctoris nomine. Alter verò, seu *Porchetus de Salvaticis*, multa quidem ex hoc *Raymundi Martini* Opere compilavit in suo libro, quem inscripsit: *Victoria adversùs Judæos*, at saltèm *Petro Galatino* fuit candidior, atque modestior, quippè qui plagium suum ingenuè professus est, fontemque coronavit,

ex quo hauſerat. Utriuſque Plagiarii furtum detexit, & in apertam lucem produxit in ſuis Prologomenis in Pugionem Fidei mox laudatus Dominus *Joſephus de Voiſin*, de Ordine Predicatorum benè meritus. *Ptolomæus Lucenſis*, natione Italus, ex Civitate *Luca* oriundus, Ordini Prædicatorum nomen dedit, & Sancti *Thomæ Aquinatis* diſcipulus fuit; poſteà *Joanni XXII.* Pontifici Maximo à ſacris Confeſſionibus, ac tandèm Epiſcopus Torcellenſis in Ditione Veneta creatus eſt. Scripſit Annales rerum tùm Sacrarum, tùm Civilium ab an.MLX. uſq; ad an.MCCCIII. Itèm *Chronicon Pontificum atq; Imperatorum.* Prodiit utrumq; Opus Lugduni anno MDCXIX. *Annales* inſerti ſunt tom. XXV. Bibliothecæ Patrum pag. 949. Scripſit etiam *Ptolomeus Lucenſis* Hiſtoriam Eccleſiaſticam libr. XXIV. cõprehenſam. Sed hæc Hiſtoria Eccleſiaſtica adhùc manuſcripta extat in Bibliotheca Vaticana, & ſæpè ab *Odorico Raynaldo* in Annalibus Eccleſiaſticis laudatur. Sæpiùs mihi Romæ exiſtenti venit in mentem, hanc manuſcriptam *Ptolomæi Lucenſis* Hiſtoriam Eccleſiaſticam è tenebris erutam, ac Notis illuſtratam tandèm aliquandò publicâ luce donare. Sed aliis ſtudiis impeditus, quod meditabar aggredi necdùm potui. Propoſitum tamen non abjeci, &, ſi ſuppetant vires, hujus Hiſtoriæ Editionem aliquandò adornabo, ne hoc theſauro, hactenùs abſcondito, diutiùs privetur Litterarius Orbis. De *Ptolomeo Lucenſi* agunt *Blondus* libro 13. *Volaterranus* lib.22. *Joannes Gerardus Voſſius* in libro *de Hiſtoricis Latinis*, Poſſevinus *in Apparatu Sacro*, Caſimirus Oudinus *in Supplemento De Scriptoribus Eccleſiaſticis à Bellarmino omiſſis*, & alii.

Eodem

Eodem tempore floruit S. *Raymundus Pennafortius*, Ordinis Prædicatorum, Barcinonæ nobili familia natus, qui Magister Generalis Ordinis Prędicatorum post B. *Jordanum* electus, cùm biennio sanctissimè Magistratum gessisset, eo se, mœrentibus omnibus, spontè abdicavit. Insignia reliquit ingenii sui monumenta Ecclesiæ utilissima. *Gregorius IX.* Pontifex Maximus, qui *Raymundum Pennafortium* Pœnitentiarii dignitate ornaverat, quique perspectum habebat, quantâ juris, Sacrorumque Canonum peritiâ esset instructus, ei curam demandavit Pontificum Romanorum Decretales Epistolas, antehàc parùm ordinatè dispositas, confusas, & immixtis nonnullis vel suppositiitiis, vel dubiis admodùm turbatas, in ordinem redigendi, obscura illustrandi, & certa ab incertis secernendi. Hoc arduum Opus suscepit *Raymundus Pennafortius*, illudque trium annorum spatio, ingentique labore ita felicitèr absolvit, ut ab eo tempore post habitis aliis Collectionibus, sola *Raymundi* Collectio auctoritatem habeat, & inter cæteras præstet. Scripsit etiam *Raymundus Pennafortius*, rogante *Sugerio* Hispanię Provinciali, *Summam Casuum Conscientiæ*, quæ, ut fatentur omnes, maximam lucem præfert iis, qui vel hanc Theologiæ partem pertractant, vel qui pœnitentiæ Sacramentum administrant, ne videlicèt molliùs, quàm par sit, aut severiùs, quàm opporteat, cum Pœnitentibus agentes, à recta viâ, quâ incedere debent, malè abrepti deflectant. Obiit S. *Raymundus Pennafortius* virtutum & miraculorum gloriâ spectatissimus, annum penè centesimum agens, ipsa die Epiphaniæ anni MCCLXXV. & inter Sanctos à *Cle-*

mente VIII. Pontifice Maximo relatus est anno MDCI.

Præter S. *Raymundum Pennafortium*, fuerunt alii Sæculi XIII. Scriptores Ordinis Prædicatorum, qui *Summas Theologicas*, seu *Morales*, composuerunt, scilicet *Guillelmus Peraldus*, & *Uldaricus Argentinensis*, quorum primus, natione Gallus, Viennensis in Delphinatu Diœceseos, scripsit *Summam Virtutum & vitiorum*, quam S. *Antoninus* Prædicatoribus utilem asserit, eamque *Joannes Gersonius*, Sacræ facultatis Parisiensis Cancellarius, in lib. *De examinatione Doctrinarum* part. 2. Consideratione IV. plurimùm commendat. Alia etiam Opera conscripsit *Guillelmus Peraldus*, quem aliqui Lugdunensem Archiepiscopum fuisse falsò dictitant, cùm *Gersonius* loco mox laudato de hac Summa verba faciens, hæc habeat: *Cujus Auctor*, seu Guillelmus Peraldus, *contemporaneus satis fuit Guillelmo Parisiensi, & S. Thomæ, vir sine gradu, de Conventu Prædicatorum Lugdunensium*. Alter, quem appellavi, Scriptor, seu *Uldaricus Argentinensis*, fuit doctor eximius, & Auctor *Summæ Theologicæ*, quam à Doctoribus impensè laudatam asserit *Dionysius Carthusianus*. Multi Scriptores *Joanni Teutonico*, qui post S. *Raymundum Pennafortium* fuit Ordinis Prædicatorum Generalis Magister, attribuunt *Summam Casuum Conscientiæ*, quę inscribitur *Summa Confessorum*, & ab Authore etiam *Summa Joannina* dicitur. Verùm, hæc Summa *Joannem Teutonicum* Authorem habere non potest, quia in ea citatur *Summa S. Thomæ*, quod certè *Joanni Teutonico* in mentem venire haud potuit, utpotè Argentinæ defuncto anno MCCLIII. quo tempore necdùm S. *Thomas* Do-

Doctor Parisiensis fuerat inauguratus, adeòque de Summa Theologica nequidem cogitaverat. Probabiliùs itaque est, hanc *Summam Casuum Conscientiæ* ab altero *Joanne* Ordinis Prædicatorum esse scriptam. Locum tamen inter Viros illustres jure merito obtinere debet *Joannes Teutonicus* Ordinis Prædicatorum Magister Generalis, quem *bonitate conspicuum, aspectu & affectu gratiosum, multiplici idiomate eruditum* prędicant, *ac viventem, defunctumque miraculis claruisse*, testantur S. *Antoninus*, & alii, qui de rebus Dominicanis scripsere. Denique, inter Viros Illustres Ordinis Prædicatorum, qui Sæculo XIII. doctrinâ & pietate claruerunt, sedem habent innumeri alii, sed præsertim *Brocardus*, *Jacobus de Varagine*, vulgò de *Voragine* appellatus, *Theodoricus de Appoldia*, *Conradus*, & *Martinus Polonus*, de quorum Operibus pauca hìc attingemus. *Brocardus*, Argentoratensis, accuratissimam scripsit *Terræ Sanctæ Descriptionem*, in qua ea, quę oculis usurpaverat, narrat. *Jacobus de Varagine*, urbe Ligurum maritimâ oriundus, & à *Nicolao IV.* Genuensis Archiepiscopus renunciatus, Vir fuit in Deum adeò devotus, & in pauperes munificus, ut in eos integros ferè Archiepiscopatus sui redditus distribueret, pacis adeò amans, ut Guelphorum, Gibellinorumque animis conciliatis, optatam concordiam diu exulem in Urbem felicitèr reduxerit. Biblia Sacra primus in Italicam linguam summâ fide & diligentiâ transtulit. Scripsit etiam *Vitas Sanctorum*. *Sermones de Tempore*, & *de Sanctis*: *Mariale*, seu librum *de Laudibus Deiparæ Virginis*, & *Genuense Chronicon*. Verùm, pro eâ sinceritate, quam in describenda Historia Ecclesiastica profite-

ri teneor, dissimulare non possum, nostrum *Jacobum de Varagine* nimis credulum fuisse, & in Vitis Sanctorum scribendis haud satis accuratum, sicut testatur diligentissimus Scriptor *Melchior Canus* lib. XI. *de Locis Theologicis* cap. VI. *Theodoricus de Appoldia*, patriâ Thuringus, & Erfordii natus, Vitam Sancti *Dominici*, Ordinis Prædicatorum Institutoris, octo libris accuratissimè concinnavit. Scripsit etiam (teste nostro *Leandro Alberto* lib. IV. de Illustribus Ordinis Prædicatorum Viris) Vitam S. *Elizabethæ*, *Andreæ* Regis Ungarorum filiæ, & Ludovici Langraviæ Thuringiæ Viduæ. Hanc Vitam S. *Elizabethæ* in octo libros divisam *Vossius* lib. 2. *De Historicis Latinis* nostro *Theodorico de Appoldia* abjudicat, sed cùm nullum pro sententia sua argumentum proferat, illius hac in re judicium flocci fieri debet. *Conradus*, natione Germanus, *Vitam S. Dominici* eleganti stylo conscripsit. Postremò *Martinus Polonus* natione & nomine, non Scotus, aut Italus, ut quidam perperàm scripserunt, Romæ sub *Nicolao III.* Pœnitentiarius munus gessit, & ab eodem Romano Pontifice ad Archiepiscopatum Gnesnensem in Polonia assumptus. Sed dùm iter aggressus ad suam pergeret Ecclesiam, Bononiæ obiit ann. MCCLXXVIII. *Chronicon* à Christo nato ad annum usque MCCLXXVII. conscripsit. Ipsum non esse Authorem fabulæ totiès explosæ *de Joána Papissa*, sed eam fabulam alienâ manu ejus Chronico adiectam fuisse, memini me alibi ex antiquioribus Codicibus manuscriptis Chronici *Martini Poloni* luculentèr ostendisse. Scripsit etiam noster *Martinus Polonus* librum inscriptum, *Memorabilia Romæ*: *Summam Juris Canonici*, & *Sermones*

de

de Tempore & de Sanctis. Sed hæc de præcipuis Ordinis Fratrum Prædicatorum Scriptoribus, qui Sæculo XIII. floruerunt, dixisse sufficiat. Si enim plura addere, & de aliis propemodùm innumeris ejusdem Ordinis Scriptoribus, quos consultò prætermisi, singillatim disserendi onus suscipere vellem, dies profectò me deficeret, & vix ullum exitum nostra posset reperire oratio.

D. Laudasti sanè perillustres & omni exceptione majores Ordinis Fratrum Prædicatorum Scriptores, nec dubito, quin hic Ordo toto orbe celeberrimus alios Sæculo XIV. dederit Ecclesiæ nobiles Scriptores, quorum doctrinam, & Opera, rogo te ut continuâ serie referas, ac breviter exponas.

M. Ordo Fratrum Prædicatorũ Sæculo XIV. clarissimos protulit Scriptores, qui doctrinâ, & pietate conspicui amplissimum dicendi suppeditant argumentum, quod tamen ipse, velim nolim, angustis limitibus continere debeo, cùm mihi certos fines, terminosque in hisce Colloquiis nostris constituerim, extra quos egredi non possum. Duo insignes Ordinis Prædicatorum viri Sæculo XIV. Chronicon scripserunt, videlicèt *Nicolaus Trivetus*, & *Bernardus Guido*, quorum primus claris in Anglia parentibus natus, generis nobilitati scientiam ac pietatem junxit. *Chronicon* scripsit ab anno MCXXXVI. ad annum usque MCCCXII. in quo licèt de rebus Anglicanis potissimùm scribere in animo habuerit, res tamen Francorum & aliarum gentium passim recensuit. Hoc *Nicolai Triveti* Chronicon edidit *Lucas Dacherius* tomo VIII. *Spicilegii*. Scripsit etiam *Nicolaus Trivetus* Commentaria in

Genesim, in Leviticum, in Psalterium, Catenam ex patribus in universam Scripturam, Commentarios in libros S. *Augustini* de Civitate Dei, quod libera varia, Tractatum de Missa, & quàmplurima alia Theologica, Historica, & Philologica Opera, quæ recensent *Baleus*, *Pitseus*, *Altamura*, *Possevinus &c.* Scio, *Theophylum Raynaldum* in libro, quem stylo ferreo contra Fratres Prædicatores exaravit, & cui hunc titulum præfixit: *De Immunitate Cyriacorum*, Commentarium nostri *Nicolai Triveti* in Opus S. *Augustini* De Civitate Dei perfrictâ fronte appellare *ignorantias*, *ineptias*, *gerras*, *& anilitates*. Sed omnem fidem sibi abrogavit malè feriatus ille Author, quippè qui tot maledicta, calumnias & convicia in celebriores Ordinis Prædicatorum Scriptores eo in libro congessit, ut humanitatis, & Religionis sensum ferè exuisse videatur. Sed hunc magnum Ardelionem, & Ordinis Frattum Prædicatorum æmulum obtrectatorem satis pro suis meritis plautino sale defricuerunt duo è nostris Scriptores *Vincentius Baronius* in quinque libris Apologeticis, & *Casalas* in libro, cui titulus est *Candor Lilii*. Alter, quem indicavi, Scriptor, *Bernardus Guido*, natione fuit Gallus, patriâ Lemovicensis, Tolosanus primùm Inquisitor, ac postea Lodovensis in Provincia Narbonensi Episcopus. Scripsit Chronicon Romanorum Pontificum, Imperatorum, & Regum Francorum usque ad annum MCCCXXX. quod Joanni XXII. Pontifici Maximo nuncupavit. Composuit etiam Vitas Sanctorum, quę Tolosę extant in Bibliotheca Fratrum Prędicatorum, quinq; prægrandibus Voluminibus exaratę, insuper Tractatus De Conciliis, De Officio Missæ, Chro-

Chronologiam Episcoporum Lemovicensiũ,ac Tolosanorum Comitum, Acta S. *Thomæ Aquinatis*, Acta omnium generalium Capitulorum Dominicani Ordinis, & alia Opera, quæ adhuc MSS. habentur apud Fratres Prædicatores Tolosanos, vel asseruantur in Bibliotheca Colbertina, sicut testatur *Casimirus Oudinus* in Supplemento Bellarmini *De Scriptoribus Ecclesiasticis* pag. 595. Duos illustres Viros nomine affines, Sæculis XIII. & XIV. tulit Prædicatorum Ordo, quorum unus dictus est *Reinerius*, seu *Reinerus Sachonus*, natione Italus, patriâ Placentinus; alius posterior ætate, appellatur *Raynerius*, natione itidèm Italus, patriâ Pisanus. Prior, seu *Reinerus Sachonus*, ex Hæretico Waldensi, & Episcopo Sectæ Catharorum, divinâ affulgente gratiâ, factus est non solum Fidei Catholicæ professor, sed eximius defensor, Theologiæ, Jurisque Canonici peritissimus, & Inquisitor Fidei, in Longobardia circa annum MCCLIV. Scripsit Opusculum *de Hæreticis*, in quo præcipuè Sectæ Waldensium errores insectatur, ut jam observavimus in Colloquiis in Historiam Sæculi XII. agendo de Waldensium Hæresi. Alter, dictus *Raynerius*, qui Sæculo XIV. floruit, Summam edidit, quæ *Pantheologia* inscribitur, quam sæculo proximè elapso doctissimus Pater *Joannes Nicolai* Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, Ordinis Prædicatorum, auctam & illustratam publicâ luce donavit. In hac Summa, seu Pantheologia, *Raynerius* collegit ex S. *Thoma*, semotis Scholæ subtilitatibus, propemodùm infinita ad locupletandas conciones aptissima. Hinc igitur nostro *Raynerio* plurimum debent Concionatores, sicut etiam nostro *Joanni de S. Gemi*nia-

miniano, qui eodem Sæculo XIV. præter Sermones de Tempore, de Sanctis, & Funebres, scripsit *Summam* admodùm utilem Prædicatoribus, *De similitudinibus rerum*, quæ decem libros complectitur, & in qua naturalia præclarè ad mores accommodat, additis interdùm Scripturæ Sacræ & Sanctorum Patrum Sententiis. Hanc *Joannis de S. Geminiano* Summam commendat S. *Antoninus* 3. parte Chronici cap. 23. §.2. *De Joanne Parisiensi* Ordinis Prædicatorum, & de ejus errore circà modum præsentiæ realis Corporis Christi in Eucharistia, satis diximus in Colloquio tertio. Hìc tantùm obiter advertere debes, hunc *Joannem Parisiensem*, Sæculi decimi quarti Scriptorem, perperâm à multis Viris eruditis confundi cum altero *Joanne* eiusdem Prædicatorum Ordinis, qui vel ob ingenii acumen, vimque ac excellentiam doctrinæ, vel à familia sua, *Pungens Asinum* cognominatus est. Hic enim *Joannes*, dictus *Pungens Asinum*, Sæculo decimo tertio in Sacra Facultate Parisiensi celeberrimus Doctor, & Professor fuit, atque in Conventu S.*Jacobi* Fratrum Prædicatorum Parisiensium Scholas rexit ante S. *Thomam Aquinatem*, sicut testantur *Stephanus de Salanaco*, & *Bernardus Guido* antiqui rerum Dominicanarum Scriptores, & ex his *Maluenda* in Annalibus Ordinis ad annum MCCXXXVII. pag. 50.

Duos eximios Ordinis Prædicatorum Theologos, qui Sæculo XIV. Episcopalibus infulis insigniti, magnâ nominis celebritate claruerunt, hìc prætermittere haud possum, videlicèt *Durandum à Sancto Porciano*, & *Petrum de Palude*. Horum primus, seu *Durandus à Sancto Porciano*, natione fuit

fuit Arvernus, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, Sacri Palatii Apostolici Magister, Episcopus Aniciensis à *Joanne XXII.* primùm designatus anno MCCCXVIII. deinde ad Meldensem Episcopatum translatus anno MCCCXXVI. Scripsit librum *De Jurisdictionum Origine*, & Commentarios in IV. Libros Sententiarum, in quibus suo, quàm S. *Thomæ Aquinatis* Magistri sui, sensui malens adhærescere, in varios lapsus est errores, quibus libros suos maculavit. Hinc *Durandellus*, ejus nepos, S. *Thomam* adversùs ipsum strenuè vindicavit, egregio Opere, quod incipit his verbis: *Sedens adversùs fratrem tuum loquebaris, & adversùs filium matris tuæ ponebas scandalum: Existimasti quòd ero tui similis: Arguam te &c.* Extat hoc *Durandelli* Opus MS. in Bibliotheca Regalis Abbatiæ S. *Victoris* Parisiensis. *Petrus de Palude*, filius *Girardi Varembonii* Toparchæ in Bressia, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor, & Patriarcha Hierosolymitanus fuit. *Joanni XXII.* qui, ut Doctor particularis, opinioni de procrastinanda Visione Beatifica post universalis Judicii diem plus æquò favere videbatur, se opposuit, & subscripsit deliberationi & Doctrinali Judicio, quod datum est à Magistris Sacræ Facultatis Parisiensis in Conventu à *Philippo Valesio*, Galliarum Rege, ad prædictam examinandam opinionem indicto in Nemore Vincennarum anno MCCCXXXIII. ubi communi Doctorum suffragio statutum est, reiiciendam esse hanc novam opinionem, quam Summus Pontifex Joannes XXII. *non asserendo seu opinando protulit, sed solummodò recitando*, ut constat ex Autographo Instrumenti ea de re editi, Regique Christianissimo porrecti, quod in Archivo

Majoris Conventus Fratrum Prædicatorum Parisiensium, & in Scriniis Theologiæ Facultatis Parisiensis etiamnùm asseruatur. Alia, quæ gessit *Petrus de Palude*, ignota sunt. Quod enim scribunt nonnulli, eum posteà in Orientem profectum, ac in Cypro mortuum & sepultum esse, à vero procul abest. Obiit quippè Parisiis, & in Ecclesia Majoris Conventus Fratrum Prædicatorum sepulturæ mandatus, ut videre est in ejus Epitaphio. Scripsit *Petrus de Palude* Commentarios in universam Scripturam Sacram, Tractatum *De Causa immediata Ecclesiasticæ Potestatis*, Commentarios in libros IV. sententiarum, & alia Opera, quæ partim edita sunt, partim MSS. extant in nonnullis Bibliothecis, partim hominum incuriâ, temporumque injuriâ interciderunt.

Angliam Sæculo XIV. duo præstantissimi Theologi Ordinis Fratrum Prædicatorum illustrarunt, videlicèt *Robertus Holkot*, & *Thomas Stubbs*, sive *Stobæus*. Primus Nortamptoniæ in Anglia natus, & in Academia Oxoniensi Doctor ac Professor, Commentaria scripsit in librum *Sapientiæ*, in *Canticum Canticorum*, in septem priora capita *Ecclesiastici*, & in IV. *libros Sententiarum*. Alia Opera composuit *Robertus Holkot*, quorum alia edita sunt, alia adhuc extanr in Bibliothecis MSS. quæ recensentur à nostro *Altamura* in Bibliotheca Prædicatorum pag. 126. & in Appendice pag. 479. & à *Joanne Baleo* Centuriâ V. *De Scriptoribus Britannicis* cap. 84. Alter, seu *Thomas Stubbs*, siuè *Stobæus*, patriâ Eboracensis, & Sacræ Theologiæ Doctor, *Chronicon* scripsit *Episcoporum Eboracensium*, à Sancto *Paulino* ad *Joannis Thoresbei* obitum, hoc est, à pri-

à prima Sedis fundatione usq; ad ann. MCCCLXXIII. Extat Chronicon editum inter Scriptores Anglicanos. Quàm plurima ejusdem Authoris Opera Theologica, adhùc inedita, referunt *Altamura* in Bibliotheca Fratrum Prędicatorum,& *Baleus* Centuriâ IV. *De Scriptoribns Britannicis* cap.XXXVI.

Ab his clarissimis Ordinis Fratrum Prædicatorum Sæculi XIV. Scriptoribus sejungi minimè debent tres alii ejusdem Ordinis illustres Scriptores, qui eodem sæculo, in Theologia Ascetica, ut constans est omnium opinio, excelluerunt, videlicèt *Joannes Taulerus*, *Henricus Suso*, & *Catharina Senensis*, de quorum Operibus pauca dicemus. *Joannes Taulerus*, natione Germanus, Ordinem Prædicatorum in Conventu Coloniensi professus, egregius concionator, & vitæ Spiritualis Magister absolutissimus evasit. Complura Opuscula scripsit vernaculo sermone, quæ ad Dei amorem, & ad pietatem legentium animos accendunt, quorum præcipua ex Germano idiomate in Latinum vertit *Laurentius Surius* Carthusiæ Coloniensis alumnus, eaque, cum ejus Vitæ, & conversionis Historia, edidit Ordine sequenti: *Conciones de Tempore: Conciones de Sanctis: De veris virtutibus, & institutionibus divinis: Epistolæ piæ: Prophetiæ: Cantica Spiritualia animæ Deum amantis: De novem rupibus, seu Gradibus perfectionis Christianæ: Speculum lucidissimum, & Exemplar Domini nostri Jesu Christi: Exercitia de Vita & Passione Christi: Convivium M.Echardi jucundum* & *pium: Colloquium Theologi & Mendici: Oratio fidelis præparatoria ad mortem: Præparationes quinque notabiles ad mortem felicem: De decem Cæcitatibus, & quatuordecim Divini*

vini amoris radicibus. *Pro Taulero*, de quo iniquè & acerbè judicavit *Eckius*, vir alioqui doctissimus, Apologiam adornavit Vitæ Spiritualis insignis Magister *Ludovicus Blosius*, Lętiensis Abbas, qui inter alia, hæc *de Taulero* nostro habet: *Eckius non putans se falli, dicit: Utinam Taulerus prorsùs lateret*, & *non involaret in Monasteria! Ego verò in nomine Domini dico: Utinàm Taulerus ubique gentium cognitus esset, atque à quàmplurimis diligentissimè Legeretur! Verùm Eckius, licèt minùs circumspectè damnaverit Taulerum, nondùm à se satis studiosè lectum, nequaquam tamen hoc malignè fecisse credendus est, sed feruens ille zelus, quo invehebatur in Lutherum Hæresiarcham, facilè illi persuasit, ut præproperè iniquam de Sanctissimo viro Taulero sententiam ferret*. In tradendis vitæ Asceticæ documentis *Taulero* inferior haud fuit *Henricus de Suso*, natione Svevus, ex nobili Comitum Montensium genere natus. Paternum cognomen non usurpavit, nec *Henricus Mõtensis* ex patre suo, sed *Henricus Suso* ex matrę sua, fœminâ Sanctissimâ, appellari voluit. Nomen *Jesu* carni suæ supra cor stylo inscripsit, ejusq; passioni toto vitę tempore se conformare studiis omnibus conatus est. In salutem proximorum procurandam, & nomen Jesu prædicandum incomparabili fervore incubuit. Ejus vitam scripsit *Laurentius Surius*, Carthusianus, quam inter Acta Sanctorum mensis Januarii tomo 2. ad diem xxv. Exhibet *Bollandus*, Omnia *Henrici Susonis* Opera è Svevico idiomate in Latinum vertit; ac publicâ luce donavit idem *Surius*, videlicet *Dialogum Sapientiæ*, & *Ministri ejus*, sive *Horologium Sapientiæ*; *Conciones*; *Epistolas*; *Dialogum de veritate cum Appen-*

pendice; *Libellum de novem Rupibus*; *centum meditationes Dominicæ Passionis*; *Officium quotidianum de æterna Sapientia*. De quibus *Henrici Susonis* Operibus jam laudatus *Surius* in Epistola Nuncupatoria ad *Blosium* Lætiensem Abbatem hoc judicium profert: *Credo equidem, neminem tam Saxeo esse pectore, qui non cœlestis gratiæ inexperta priùs illustratione sit nonnihil immutandus, si se sedulum horum præbere lectorem non recusaverit*; His Scriptoribus coæva fuit S. *Catharina Senensis*, quam eximia sanctitas cum singulari eruditione conjuncta, Stigmatum Christi Domini impressio, prophetiæ, discretio spirituum, miraculorum charismata, ac summa contemplativæ, activæque vitæ perfectio plurimùm commendarunt. Ut Florentinis absolutionem à censuris, quibus interdicebantur sacris, impetraret, susceptâ, eorum nomine, Legatione, Avenionem ad *Gregorium XI.* Pontificem Maximum sese contulit, eumque ad cogitatum consilium de referenda Romam Apostolicâ Sede perficiendum efficaciùs impulit. Mortuo *Gregorio XI.* non parvo adjumento fuit *Urbano VI.* ejus Successori tempore funesti schismatis, quo in Occidente scissa est Ecclesia. Epistolas trecentas sexaginta quatuor graves & pietatis plenas ad varios Pontifices, Cardinales, Reges, Principes, & alios scripsit, ac nonnulla Opera ascetica, quibus planè ostendit, quo spiritu ageretur. In his quippè leguntur abditiora divinitatis arcana ei revelata, Dei ergà ipsam singularia amoris argumenta, & documenta Sanctitatis plena, quibus Lectores ad germanam pietatem, & ad diligendum Deum maximè inflammantur. Obiit Romæ S. *Catharina* an. MCCCLXXX.

æta-

ætatis suæ trigesimo tertio. A *Pio II.* Pontifice Maximo in numerum Sanctarum Virginum relata est an. MCCCCLXI. S.*Catharinæ* Vitam scripsit B.*Raymundus de Vinea*, Capuanus, Ordinis Fratrum Prædicatorum Magister Generalis, anteà hujus Sanctæ Virginis Confessarius, & omnium ipsius arcanorum conscius. Hic ille est *Raymundus Capuanus*, qui Ordinis Prædicatorum Præfecturam gessit tempore luctuosissimi Schismatis, quo divisa erat Ecclesia, & Religiosi ejusdem Ordinis domesticis eâ de causâ dissidiis agitabantur. Gallia, Hispania, Scotia, & Regnum Neapolitanum partes *Clementis VII.* Avenione sedentis sequebantur. *Elias* Ordinis Prædicatorum Magister Generalis ab illo stetit. Reliquæ Provinciæ Italiæ, Germania, Hungaria, Anglia, Polonia, Dalmatia, aliæque regiones, & Provinciæ *Urbani VI.* Romæ sedentis partibus adhærebant. In hac communi animorum divisione, Religiosi itidèm Ordinis Prædicatorum duas in partes distracti sunt, & hi, qui *Urbani VI.* partes susceperant, illius jussu anno MCCCLXXX. Bononiæ habuerunt Comitia, in quibus, abdicato *Elia*, Ordinis Magistro, qui *Clementem VII.* pro legitimo Pontifice agnoscebat, *Raymundum de Vinea* Capuanum, vitæ sanctitate, doctrinæque laude inter alios eximium, Ordini præfecerunt, quò factum est, ut Prædicatorum Ordo Schismate divulsus duos supremos moderatores tum temporis haberet. Præter Vitam S.*Catharinæ Senensis*, quam scripsit *Raymundus* Capuanus, & quæ inter Acta Sanctorum mensis Aprilis tomo 3. ad diem 30. refertur ab *Henschenio*, & *Papebrochio*, scripsit etiam idem *Raymundus* Capuanus Vitam

San-

Sanctæ Agnetis de Monte Politiano Ordinis Prædicatorum, & Tractatum in *Magnificat*, quem *pulcherrimum* atque *devotum* appellat *Stephanus* Senensis, Prior Carthusię *Sanctæ Mariæ de Gratia* prope Ticinum, in Epistola ad *Fratrem Thomam Antonium de Senis*, de Virtutibus, & Gestis Sanctæ Catharinæ Senensis, datâ die XXVI. Octobris anni MCCCCXI. Possem benè multos alios recensere præclaros Ordinis Fratrum Prędicatorum Scriptores, qui doctrinâ & sanctitate nomen suum Sæculo XIV. nobilitarunt, illudque cum gloria ad notitiam posteritatis transmiserunt, sed his referendis, ne longior sim, lubens supersedebo, maximè, cùm hanc nobilem spartam susceperit, eamq; felicissimè adornabit jam citatus noster *Jacobus Echard* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Prædicatorum, duobus tomis in folio comprehensâ, quam omni ex parte accuratissimo studio elaboratam propedièm in lucem emissurus est. Unum dumtaxat addam Scriptorem, videlicèt *Nicolaum Eymericum*, eoque agmen Scriptorum Ordinis Fratrum Prædicatorum Sæculi XIV. claudam. Gerundæ in Catalonia natus est *Nicolaus Eymericus*, Ordinis Fratrum Prædicatorum Professor, omni scientiarum genere abundè cumulatus. Inquisitoris Generalis per totum Aragonię Regnum maximâ cum laude & Ecclesiæ utilitate perfunctus est. Plurima scripsit Opera, quæ eius doctrinam, & in evertendis hæresibus zelum apertè demonstrant. Præter Tractatus Philosophicos, Commentarios edidit in quatuor Evangelia, in Epistolas S. *Pauli* ad Galatas & ad Hebræos, Sermones de Tempore & de Sanctis, librum *De duabus Christi naturis*, item

alterum librum *De tribus personis in Deo*, librum *De excellentia Christi & B. Virginis*, librum *De Romani Pontificis Potestate*, & alia Opera, quæ in Conventu Gerundensi Ordinis Fratrum Prædicatorum MSS. extare dicuntur. Sed præ cæteris Operibus, quæ scripsit noster *Nicolaus Eymericus*, potissimùm illud commendatur, cui titulus est, *Directorium Inquisitorum*, quod publicavit, & doctissimis Notis illustravit *Franciscus Pegna*, illudque in Epistola ad *Gregorium XIII.* nuncupatoriâ appellat *præclarum & vetustate venerandum Opus, in quo summa Religionis capita continentur, & quæ ad hæreticam iniquitatem coërcendam & extirpandam conducunt, piè & eruditè præscribuntur, & quidquid ad Sacrum Inquisitionis Officium securè exercendum exigitur, artificiosè ac methodicè demonstratur*. Observat etiam idem *Franciscus Pegna*, multos adversarios nactum fuisse *Nicolaum Eymericum*, dùm viveret. *Sed non est mirandum*, inquit idem Author, *cùm ea ferè sit eruditorum conditio, aut infelicitas. Habet quæque virtus sua adversa, & obstantia vitia, & quò altiores sunt turres, majoribus ventorum flatibus concutiuntur: & ut rectè protulit Horatius:*

Sæpiùs ventis agitatur ingens
Pinus, & celsæ graviore casu
Decidunt turres, feriuntque summos
Fulgura montes.

Hæc magna est, & postrema Viri, (seu Nicolai *Eymerici*) *laus, eum acri odio hæreticos omnes habuisse, cunctasque hæreses detestatum fuisse: res verò ad Fidem Christianam, & Religionem Catholicam spectantes, summa Religione & pietate coluisse*. Hæc, & alia benèmulta in commendationem *Nicolai Eymerici*

merici habet *Franciscus Pegna* in ejus Vitæ Breviario, quod *Directorio Inquisitorum* præmisit. Sed hactenùs dictum sit de præcipuis & illustrioribus Scriptoribus, qui Sæculis XIII. & XIV. prodierunt ex Ordine Fratrum Prædicatorum, quem *Alexander IV.* Pontifex Maximus hoc dignatus est elogio: *Hic est Ordo honestate floridus, præclarus scientia, virtute fœcundus, conversatione purus, à Sede Apostolica meritò appellatus. Hujus Ordinis Fratres sacrarum litterarum studiis incumbunt, animarum profectibus, Divinis Officiis incessanter intendunt, Prædicationi ardentèr insistunt, & lumen doctrinæ ubique diffundunt.*

D. Cùm Ordo Fratrum Prædicatorum summâ semper fuerit necessitudine devinctus cum Ordine Fratrum Minorum, convenientissimum esse videtur, ut, post laudatos illustres Ordinis Fratrum Prędicatorum Scriptores, seriem nunc texas celebriorum Theologorum, qui in Ordine Fratrum Minorum Sæculis XIII. & XIV. eximiæ eruditionis laude claruerunt.

M. Concordiæ sine ulla æmulatione sincerissimæ utriusque Ordinis, Fratrum videlicet Prędicatorum, & Fratrum Minorum, antiqua & indubitata extant testimonia, quæ frustrà moliantur invidi delere ex hominum memoria, aut ex animis utriusque Ordinis Religiosorum. Hinc missos legimus utriusque Instituti Patres à *Gregorio IX.* ad Tartaros, aliosque Orientis populos fidei prædicandæ causâ. Hinc, teste *Spondano*, ad annum MCCLXXIV. ab ejusdem nominis *Gregorio X.* injunctum Provincialibus Prædicatorum & Minorum, ut suos Fratres mitterent bello sacro indicendo &

prosequendo ardentiùs. Et multò antè ad annum MCCXXXIII. ex eodem *Spondano*, duo Dominicani, & Franciscani, tanquàm Summi Pontificis Legati accesserunt ad Græcos, pacis cum Ecclesia Latina instaurandæ causâ, *quam enim*, inquit Spondanus, *tot Cardinalium auctoritate haud præstare potuerat*, Gregorius IX. *sibi procurandam statuit per Fratres Prædicatores & Minores, illa maximè tempestate, doctrina, pietate, atque integritate præstantes.* Hinc denique, teste eodem *Spondano* ad annum MCCXLV. *Innocentius IV.* Fratres Prędicatores, & Minores infestatione Magnatum vexatos suâ protectione, & auctoritate Apostolicâ communivit. Cùm igitur uterque Ordo de Ecclesia benè meritus arctissimis charitatis vinculis, quæ nunquam abrumpi poterunt, fuerit semper ligatus, necesse est, ut post recensitos nobiliores Ordinis Prædicatorum Scriptores, eos nunc in medium proferamus clarissimos Theologos, qui in Ordine Fratrum Minorum eruditionis præstantiâ cæteris antesteterunt. Incipiam verò à S. *Francisco*, natione Italo, Assisii in Umbria nato, Ordinis Fratrum Minorum Patriarchà, qui simplicibus verbis, sed divino Spiritu, quo erat perfusus, scripsit Regulas, Collationes, Epistolas, Cantica, Apophthegmata, Familiaria Colloquia, Prophetias, Parabolas, & exempla, Benedictiones, Sententias communes, Sermones, Orationes piissimas, aliaque Opuscula, ac demùm Testamentum. Quę omnia S. *Francisci* Opera collegit, atque Parisiis edi curavit *Joannes de la Haye* Ordinis Fratrum Minorum anno MDCXLI. De his etiam S. *Francisci* Operibus consuli potest *Wadinghus* tomo I. Annalium, & in Biblio-

bliotheca Ordinis Minorum. Inter Theologos Scholasticos, qui Sæculo XIII. doctissimis suis Scriptis in Ordine Fratrum Minorum nominis sui famam longè latèque propagarunt, Principem locum obtinet *Alexander de Hales*, natione Anglus, patriâ Glocestriensis, Vir pietatis eximiæ, Sacrę Facultatis Parisiēsis Doctor,& S.*Bonaventuræ* præceptor, non tamen S. *Thomæ Aquinatis*, ut superiùs observavimus. Adeò in Theologia Scholastica excelluit, ut vulgò à suis *Fons Vitæ*, *Doctor Doctorum*, & *irrefragabilis*, appelletur. Multa scripsit Opera,quorum indicem exhibet *Lucas Wadinghus* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum, ex quo tamen Viri eruditi censent expungi debere *Summam Virtutum*, *Commentarium in Metaphysicam*, *&* *Commentarios in* IV. *libros sententiarum*, ut videre est apud nostrum *Natalem Alexandrum* in Opusculo I. *de Collatione Dominicani cum Fratre Minore*, quod est in Appendice ad tom. VII. *Historiæ Ecclesiasticæ*. Vitam *Alexandri Halensis* descripsit mox laudatus P. J*oannes de la Haye*, ejusdem Ordinis Professor, in qua, ut probet S. *Thomam Aquinatem* ex Summa *Alexandri Halensis* mutuatum esse plurima, adducit cap. XI. nonnulla Scripturæ Sacræ loca, quædam S. *Augustini*, vel aliorum Patrum, Auctorumque testimonia, quasdam etiam rationes & objectiones, quas S. Thomam, Doctorem Angelicum, ex Alexandro *Halensi* de verbo ad verbum mutuatum esse pertendit. Verùm ipse etsi lubentissimè fatear, magnam fuisse S. *Thomæ* de *Alexandro Halensi*, ejusque doctrinâ existimationem, hunc tamen Doctorem Angelicum ex Summa *Alexandri Halensis* plurima in suam

de verbo ad verbum transcripsisse, existimo, putidam calumniam esse, quæ multis momentis falsi convinci potest. Primò, quia si quis utramque Summam, idest *Alexandri Halensis*, & *Sancti Thomæ*, Doctoris Angelici, conferat, facilè comperiet, Summam *Alexandri Halensis* ab ordine Summæ S. *Thomæ*, methodo, sublimitate, stylo, nitore, eruditione, & ratiocinandi vi toto cœlo distare. Præterea; si S. Thomas ex Summa *Alexandri Halensis* plurima in suam transfudisset, omni procul dubio doctor ille Angelicus laudasset aliquandò *Alexandrum Halensem*, ex quo tàm præclara excerpsisset, sicut alios Auctores, ex quibus aliquid hausit, sæpius in sua Summa, honoris ergò, appellat. Porrò, *Alexandrum Halensem* ne semel quidem in sua Summa laudat S. *Thomas*. Denique, si quid ponderis haberet Patris *Joannis de la Haye* conjectura, nullus esset Theologus, qui ab altero non esset dicendus accepisse, cùm nemo sit, qui aliquibus Scripturæ Sacræ, aut Patrum testimoniis non utatur, quibus in iisdem controversiis usus est alter; Nemo qui momenta graviora ab Hæreticis objectari solita, vel trita in Scholis argumenta non diluat, propriâ quisquis eruditione ac methodo eadem tractans, discutiens ac edisserens. Mirum itàque nemini videri debet, quòd S. *Thomas*, summo ingenii acumine pollens, & in Scriptura Sacra, & Sanctorum Patrum Operibus apprimè versatus, eadem interdùm in sua Summa laudet Scripturæ Sacræ, & Sanctorum Patrum testimonia, easdemque præviderit objectiones, & argumenta, quæ aliquandò habentur etiam in Summa *Alexandri Halensis*. Optima quippè ratio, res com-

communis est. Nec minùs Scripturam Sacram ac Sanctos Patres pervoluerat S. *Thomas*, quàm *Alexander Halensis*, atque in penetrandis & præoccupandis objectionibus, quæ adversùs quæstiones, quas tractabat, opponi poterant, non minori ingenii vi ac sublimitate præditus erat, quàm *Alexander Halensis*. Nullam ergo fidem merentur P. *Joannes de la Haye*, aliique Scriptores, qui effutiunt, S. *Thomam Aquinatem* ex Summa *Alexandri Halensis* plurima, suppresso ejus nomine, in sua Summa mutuatum fuisse. Quod profectò eximiæ Doctoris Angelici modestiæ, humilitati, generoso & grato adversùs Magistros animo contumeliosum esse, nemo est qui non videat.

Alexander Halensis Discipulum habuit S. *Bonaventuram*, natione Italum, Balneoregii in Tuscia ortum, qui anno ætatis vigesimo secundo Ordinem Fratrum Minorum ingressus, eâ vitæ innocentiâ, morumque integritate vixit, ut *Alexander Halensis*, ejus Præceptor, dicere soleret, videri sibi Adamum in *Bonaventura* non peccasse. Tantâ eruditionis famâ claruit, & cum tanto omnium applausu, sacræ Facultatis Parisiensis doctoris infulâ decoratus, Theologiam publicè docuit, ut ejusdem Facultatis Cancellarius, *Joannes Gersonius* in Epistola, quam Lugdunum ad quemdam Fratrem Minorem scripsit an. MCCCCXXVI. his verbis eum magnificè commendet: *Sint alii Doctores, qui dicantur Cherubici, hic*, seu Bonaventura, *verissimo nomine Saraphicus simul & Cherubicus, quia inflammat affectum, & erudit intellectum, reducit & unit ad Deum per amorem excitativum, dùm alii multi solùm divaricant & dispergunt intellectum per præcisio-*

nes, prioritates & posteriorites, & signa & contingentia, cùm tamen unum sit necessarium. De Doctrina etiam S. *Bonaventuræ* idem Cancellarius ad finem libri *de Examinatione Doctrinarum* hoc judicium profert: *Porrò, si quęratur à me quis inter cæteros Doctores plùs videatur idoneus? Respondeo sine præjudicio, quòd Dominus Bonaventura, quoniam in docendo solidus est, & securus, pius, justus & devotus. Prætereà, recedit à curiositate quantùm potest, non immiscens positiones extraneas, vel doctrinas sæculares Dialecticas aut Physicas terminis theologicis obumbratas more multorum, sed dùm studet illuminationi intellectus, totum refert ad pietatem & religiositatem affectus &c.* Ordinis Fratrum Minorum electus Minister Generalis, *Bonaventura*, eo, communi Fratrum suffragio sibi credito, officio præclarè functus est, & ad restaurandam sensim collapsam Ordinis Seraphici disciplinam multa gessit, totique Ordini maximè profuit. Concilio Generali Lugdunensi II. interfuit, ubi Cardinalis, & Episcopus Albanensis à *Gregorio X.* creatus, paulò post Lugduni obiit die xv. Julii anni MCCLXXIV. quem Funebri Oratione laudavit noster *Petrus à Tarentasia* Cardinalis Episcopus Ostiensis, & post *Gregorium X.* Summus Pontifex, dictus *Innocentius V.* sumpto pro Orationis suę themate lamentabili *Davidis* textu libri 2. Regum cap. 1. vers. 26. *Doleo super te mi frater* Jonatha. Sanctorum Fastis solemni Ecclesiæ ritu *Bonaventuram* adscripsit *Sixtus IV.* anno MCCCCLXXXII. & inter Doctores Ecclesiæ eum censeri debere decrevit *Sixtus V.* Pontifex Maximus, qui etiam omnia, quæ S. *Bonaventura* reliquit ingenii sui, & doctrinæ monumenta, diligenter

ter, & summo cum examine undique conquisita, octo in tomos distributa curavit publicâ luce donari, Romæ anno MDLXXXVIII. ut videre est apud *Wadinghum* in Bibliotheca Minorum, ubi de Operibus S. *Bonaventuræ* fusissimè differit. Præcipuam S. *Bonaventuræ* in scribendo dotem *Trithemius* in Chronico dilucidè exprimit his verbis. *Profundus est, non verbosus; subtilis, non curiosus; disertus non vanus: flammantia, non inflantia verba proferens: undè & securiùs legitur, faciliùs ab amante intelligitur, frequentatur dulciùs, & fluctuosiùs retinetur.* Ejusdem Sancti Doctoris Opera hoc elogio celebrat S. *Antoninus* 3. parte Chronicorum tit. XXIV: *Intellectus ejus perspicacitatem*, inquit, *omnia Opuscula ejus redolent iis, qui divinam scientiam requirentes, hanc libentiùs, quàm vanitatem Aristotelicam venerantur.*

S. *Bonaventuræ* coævi fuerunt duo illustres Ordinis Minorum Scriptores, natione Angli, *Rogerius Baconus*, & *Richardus de Mediavilla*, quorum primus, Sacræ Theologiæ Doctor Oxoniensis fuit, à Joanne *Pico*, Mirandulæ Comite, *Vir ingeniosissimus* appellatus, & ab hominibus sui temporis *Doctor Mirabilis* dictus. Ad eum S. *Bonaventura* Opusculum suum misit *De paupertate, labore manuum, & legendi studio*. Reconditos naturæ recessus *Rogerius Baconus* acutissimo suo ingenio penetravit, curiosa quæque rimatus est, latentes rerum causas penitiùs indagavit, & mirabiles quosdam effectus longè supra communem hominum captum extulit in lucem, adhibitis ad id machinis non sine summâ ingenii solertiâ excogitatis. Hinc non tantùm apud imperitum vulgus, sed apud

apud doctos etiam, ei impactum est *Magi* nomen. Quamobrem in Magicarum artium suspicionem adductus, in judicium vocatus est ab *Hieronymo de Esculo* totius Ordinis Minorum Generali Ministro anno MCCLXXVIII. ut videre est apud *Wadinghum* in Bibliotheca Minorum, ubi ejusdem *Rogerii Baconi* Operum accuratum texit Catalogum. *Richardus de Mediavilla*, Oxoniensis Academiæ Doctor itidèm fuit, tamque celebre id ætatis sibi nomen comparavit, ut *Doctoris solidi, copiosi, & fundatissimi* nomen consecutus sit. Multa scripsit hic Doctor, in Theologia Scholastica, in Sacris Litteris, & jure Canonico peritissimus, de quibus legendi sunt *Baleus* Centuriâ IV. *De Scriptoribus Britannicis* pag.359.*Pitseus* De Scriptoribus Angl.pag.386. & *Wadinghus* in Annalibus, & in Bibliotheca Minorum. His duobus Scriptoribus Anglis meritò addi debet *Joannes Peckamus*, Ordinis Minorum, natione paritèr Anglus, qui in Oxoniensi Academia cum magno Auditorum applausu & admiratione publicè prælegit, eâque eruditionis famâ claruit, ut ad Sedem Cantuariensem, per cessionem *Roberti Killwarbeii* Archiepiscopi Cantuariensis vacantem, à *Nicolao III.* Pontifice Maximo fuerit sublimatus, & Romæ anno MCCLXXVIII. illius Ecclesiæ Archiepiscopus consecratus. Permulta scripsit Opera *Joannes Peckamus* quorum quędam edita sunt, videlicet *Collectanea Bibliorum*: *Constitutiones quadraginta septem* de variis argumentis: *Perspectiva Communis*. Alia verò ejus Opera inedita sunt, & adhuc MSS. latent in Bibliothecis Angliæ, sicut testantur *Baleus*, & *Pitseus* in Catalog. Scriptorum Anglorum. Floruit etiam in Anglia circa

circa annum MCCLX. *Joannes Guallensis*, Ordinis Minorum, ob eximiam doctrinam passim *Arbor Vitæ* appellatus. Ejus Opera tàm edita, quàm inedita recenset *Baleus* cap. 48. Centuriæ IV. *De Scriptoribus Britannicis*. Ad Ordinem Fratrum Minorum Sæculo XIII. hoc est, anno MCCXL. transiit *Albertus*, Cœnobii Stadensis in Diœcesi Bremensi, Ordinis S. *Benedicti* Abbas. Apud Fratres Minores, quorum Institutum amplexus erat, tantam existimationem sibi peperit, ut totius Ordinis Franciscani Generalis Minister fuerit electus. Scripsit Chronicon ab orbe condito ad annum MCCLVI. in quo melioris notæ Authores sequutus, Historiam vetustiorum temporum, tùm verò præcipuè res Germanicas illustrat. Primus istud *Alberti* Chronicon edidit *Reinerus Reineccius* Hemstaldii anno MDLXXXVII. quod fuit posteà recusum Witembergæ anno MDCVIII.

Sub finem Sæculi XIII. floruit in Ordine Fratrum Minorum *Guillelmus Lamarensis*, qui adversùs Doctrinam S. *Thomæ Aquinatis*, cujus æmulus erat, librum edidit, quem inscripsit: *Correctorium Operum Fratris Thomæ*. At *Ægidius Romanus*, Scriptor ejusdem sæculi, ex gente *Columna*, apud Italos illustrissimâ, oriundus, Ordinis Eremitarum S. *Augustini*, & Prior posteà Generalis, necnon Archiepiscopus Bituricensis, hunc librum *Guillelmi Lamarensis* egregiè confutavit, atque ad vindicandam doctrinam Sancti Thomæ, inter cujus Discipulos primarius, illiusque doctrinæ studiosissimus semper fuit, librum composuit, qui inscribitur: *Correctorium Corruptorii Fratris Thomæ*, seu *Defensorium Fratris Thomæ*, in cujus libri Apologetici

tici Prefatione meritò invehitur *Ægidius Romanus* in quosdam malè feriatos, *qui*, ut inquit, *Doctrinam S. Thomæ, qua fulget Ecclesia, immò veritatem, quam docuit, depravare nituntur, ipsius Sermonibus veritate plenis, & Spiritu veritatis instigante conscriptis, detrahentes*. Hunc eximium Doctorem, quem Academia Parisiensis tanti fecit, ut *Doctoris Fundatissimi* honorificum nomen ei detulerit, doctrinæ suæ vindicem habere meruit S. *Thomas*, Theologorũ Princeps, & Scholarum Angelus, in quem *Guillelmus Lamarensis*, togæ suæ nimiùm amans, alienæ impotentèr æmulus, aperto marte insurrexerat.

D. Tenenturne Fratres Minores sequi in Scholis doctrinam *Alexandri Halensis*, aut S. *Bonaventuræ*, sicut Fratres Prædicatores in verba Sanctæ *Thomæ* jurare, & ab ejus doctrina ne latum quidem unguem desciscere obstringuntur?

Fratres Minores nec in *Alexandri Halensis*, nec in S. *Bonaventuræ* verba jurare coguntur, sed *Joannis Scoti* Doctoris Sacrę Facultatis Parisiensis, Theologi subtilissimi, quem Magistrum venerantur, doctrinam in Scholis sequuntur, pro ea acerrimè pugnant, & Scotistarum nomine gloriantur. Quâ de re olim *Gersonius*, Sacræ Facultatis Parisiensis Cancellarius, in Epistola jam citatâ ad quemdam Fratrem Minorem Lugduni commorantem, conqueritur paulò durioribus hisce verbis: *Et ecce proh dolor! Doctores isti duo Ales & Bonaventura, videntur quasi sepulti cum illis, quorum non est memor amplius, præsertim in cordis amore. Extolluntur alii quidam, quorum sint utinam nomina in libro vitæ! non enim Studiosis invidemus. Sed multæ aliquos ipsorum litteræ fecerunt sub nomine subtilitatis*

insa-

insapire, cum sequacibus eorum &c. Sed quidquid dicat *Gersonius*, quem in *Scotum*, ejusque discipulos, minus æquum fuisse asserunt Fratres Minores, certum est, *Joannem Scotum* novam instituisse Scholam, quam anno MCCCXX. florere cœpisse, & progressu temporis celeberrimam evasisse probat doctissimus *Antonius Pagius*, Ordinis Minorum, in sua *Critica Historico Chronologica Baronii* ad annum MCXC. num. 10.

D. Expone, quæso te, paulò uberiùs, quis fuerit iste *Joannes Scotus*, novæ Scotistarum Scholæ institutor, & quâ in re potissimùm excelluerit?

M. Qua ex patria oriundus sit *Joannes Duns*, cognomento *Scotus*, nihil certi affirmare possum, maximè cùm ea de re Angli, Scoti, & Hiberni acerrimè inter se digladientur, singulis certatim illum sibi vendicantibus, asserit tamen *Lucas Wadinghus*, Minorum Annalista, eum natione fuisse Hibernum, & Duni in Ultonia natum. Ordini Fratrum Minorum juvenis adhuc nomen dedit, & in Philosophia ac Theologia Scholastica adeò excelluit, ut *Doctor Subtilis* fuerit appellatus. Nihil erat tam obscurum, densâque caligine involutum, quod ille, sibi saltem, non redderet perspicuum, & clarum; nihil tam occultum & abstrusum, quod acutùm ingenio suo ad litteras planè facto, & ad miraculum subtili atque acuto, non penetraret, nihil denique tam nodosum, quod ille non dissolveret. Theologiam docuit primùm Oxonii in Anglia, deinde Parisiis. Asserunt nonnulli Scriptores, *Joannem Scotum*, dùm Oxonii in Anglia doceret, tantâ sui nominis gloriâ hanc Cathedram Theologicam fuisse moderatum, ut triginta plusquam

Scho-

Scholarium millia, ejus audiendi gratiâ, Oxonium undique confluxerint. Multa Opera Philosophica & Theologica scripsit subtilis ille Doctor, quæ duodecim tomis comprehensa, ac Notis illustrata *Lucas Wadinghus*, unà cum ejus vita, Lugduni edi curavit anno MDCXXXIX. In hac *Wadinghi* Operum *Scoti* Editione Tomi V. VI. VII. VIII. IX. & X. complectuntur magnum *Scoti* Commentarium in IV. libros Sententiarum, dictum *Oxoniense*, eò quòd Oxonii à *Scoto* fuisset elucubratum. Tomus verò undecimus continet *Reportatorum Parisiensium libros* IV. qui quasi compendium rude sunt jam citati magniCommentarii *Scoti* in IV. libros Sententiarum, quod *Oxoniense* appellatur. De hoc Opere *Reportatorum Parisiensium* hanc censuram fert *Wadinghus*: *præter stylum longè diversum à scripto Oxoniensi, discrepat etiam ab eodem valdè doctrina. Adde, longè humiliùs & inferius esse priori Opere, proindè ingenio jam provectioris Doctoris subtilis indignum.* Hactenus *Wadinghus*; qui hac ratione factum esse ait, ut, neglectis *Reportatis Parisiensibus*, omnes inhæreant Oxoniensi Commentario. Sed de Operibus *Joannis Scoti* consule eumdem *Wadinghum* tomo 3. Annalium, & in Bibliotheca Fratrum Minorum. Scribit in Annalibus Ecclesię noster *Bzovius*, secutus *Paulum Jovium*, infelici vitæ exitu *Joannem Scotum* fuisse extinctum, eumque comitiali morbo laborantem, & nimis festinato funere elatum, cùm, redeunte vitâ, serò morbi impetum natura discuteret, frustrà miserabili mugitu opem petiisse, pulsatoque diu lapide, eliso tandem capite periisse. Verùm, hanc fabulam pluribus momentis refellit *Wadinghus*, quorum

præ-

præcipuum petitur ex usu, qui in Conventu Coloniensi Fratrum Minorum, ubi mortuus est *Joannes Scotus*, semper obtinuit, sepeliendi videlicet Fratres non in Sepulchris concameratis, sed in humo effosså, alligatis manibus & pedibus defuncti, atque injectâ supra Corpus Cadaveris terrâ. Juxta quem ritum si quis, etiam vivus sepeliatur, neque spirare, neque mugire, neque gradus ascendere, neque lapidem pulsare poterit semel sepultus. Explosâ itaque hac fabulâ, hoc unum certum est, *Joannem Scotum*, Doctorem subtilem obiisse Coloniæ anno MCCCVIII. sexto Idus Novembris.

Duos ejusdem Ordinis Fratrum Minorum eximios Theologos *Joannes Scotus*, discipulos habuit, videlicèt *Franciscum Mayronium*, & *Guillelmum Okamum*. Primus natione fuit Gallus, è Diniensi Provinciæ Oppido oriundus, Theologus Facultatis Parisiensis, & *Doctoris Acuti* nomine clarus. Exercitationem illam celebrem à Facultatis Parisiensis Baccalaureis in Aula Sorbonica haberi solitam instituit hic *Franciscus Mayronius*, quam vulgò *Sorbonicam* appellant, & quæ incipit à sexta hora matutina, & desinit in sexta vespertina, sine præside, sine socio, sine prandio & pastu, sine ulla emigratione, in eadem perpetua corporis & animi contentione, per duodecim horas continuas omnibus & singulis arguentibus respondetur. Quam exercitationem absque aliquo salutis detrimento vix fieri posse facilè credidissem, nisi ipse dùm Actus meos Academicos Parisiis quatuordecim abhinc annis in studio Licentiæ peragerem, contrarium proprio experimento didicissem. Scripsit *Franciscus Mayronius* Commentarium in IV. li-

IV. libros Sententiarum : librum unum de Formalitatibus:Sermonum de Tempore librum unum: & alterum librum Sermonum de Sanctis. Scripsit etiam quæstiones Quodlibetales, quas in Codice MS. vetustissimo, in quo plures continebantur quæstiones, quàm in Quodlibetis editis, apud se habuisse testatur *Antonius Pagius* ad annum MCXC. num.XI. *Guillelmus Okamus*, gente Anglus, & *Joannis Scoti* alter discipulus fuit, sed ejus doctrinæ posteà impugnator acerrimus. In Aristotelica Philosophia adeò profecit, ut ob Logicas meditationes,& cætera Philosophica & Theologica Theoremata subtilitèr inventa, subtiliùsque firmata, *Venerabilis inceptor*, & *Auctor invincibilis* vulgò appellaretur. Scholam Nominalium instauravit, eorumque subtilitates & argutias jam penè obsoletas & emortuas excitavit. Ad *Ludovicum Bavarum*, Imperatorem, qui id ætatis Ecclesiam funesto Schismate turbavit, sese contulit, eumque sic affatus est: *Tu me defendas gladio, & ego te defendam calamo*. Partes *Petri de Corbario*, Franciscani Antipapæ, strenuè fovit, & adversùs *Joannem XXII.* legitimum Pontificem, à quo fuerat excommunicationis fulmine percussus, acerrimè scripsit, præsertìm in Tractatu,quem contra Summi illius Pontificis Constitutionem, quæ incipit. *Quia Vir reprobus Michaël*, edidit, quemque inscripsit: *Opus nonaginta dierum*, ubi Summum Pontificem *Joannem XXII.* passim insectatur, centiès repetitis his verbis: *Dicit iste Hæreticus*. Tractatus, quos edidit *Guillelmus Okamus* adversùs *Joannem XXII.* editi sunt à *Goldasto* tomo 2. *Monarchiæ*, sicut & alii Tractatus, quos adversùs eumdem Summum Pontifi-

tificem scripturivit *Michaël Cæsenas*, Ordinis Fratrum Minorum Generalis Minister, qui à *Ludovici Bavari* Imperatoris partibus stetit, & à *Joãne XXII.* atque à suis meritò damnatus est anno MCCCXXIX. & MCCCXXXI. ut videre est apud *Spondanum*. Multa alia Opera scripserunt *Guillelmus Okamus*, & *Michaël Cæsenas*, de quibus legendus est *Wadinghus* in Annalibus, & in Bibliotheca Fratrum Minorum, ubi etiam probare nititur, *Guillelmum Okamum*, & *Michaëlem Cæsenatem* ad meliorem frugem sese recepisse, & pœnitentes obiisse. Quod licèt ipse inficias ire nolim, incertum tamen esse puto, dicente S. *Augustino* in libro de Doctrina Christiana: *Sicuti non potest malè mori, qui benè vixit, ita vix benè moritur, qui malè vixit*. Et sanè, multos legimus in omnibus Ecclesiæ Sæculis surrexisse erroris & Schismatis Duces, atque ab avita Religione populorum animos abalienasse; Sed qui reverterentur deindè deserta in castra, suisque se asseclis subducerent, vix unum alterumve legimus. Ut ut sit, proterviam *Guillelmi Okami*, & *Michaëlis Cæsenatis* retudit, & pro *Joanne XXII.* Apologiam adornavit *Alvarus Pelagius*, Ordinis Fratrum Minorum, Episcopus primùm Coronensis in Achaja, & posteà Antistes Silvensis in Lusitania constitutus, qui vixit eodem Sæculo XIV. hoc est, circà annum MCCCXL. Scripsit etiam idem *Alvarus Pelagius* duos libros *de Planctu Ecclesiæ*, quos nuncupavit *Petro Gomesio*, Ordinis Fratrum Minorum Generali Ministro, & alia Opera, de quibus legendus est *Wadinghus* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum pag. 15.

Præter *Mayronium*, & *Okamum*, duos alios

celebres Discipulos habuit *Joannes Scotus*, quos hic prætermittere non debeo. Primus est *Antonius Andreas*, Ordinis Minorum, Philosophus & Theologus insignis, *Doctor Dulcifluus* à suis nunupatus, qui Commentarium scripsit in IV. libros Sententiarum. Alter est *Joannes Bassolis*, Ordinis Minorum, *Doctoris Ordinatissimi* nomen consecutus, qui Miscellanea Philosophica & Medica, necnon Commentaria in IV. libros Sententiarum ad posteros transmisit. Denique, ne in aliis recensendis Ordinis Fratrum Minorum Scriptoribus in immensum diffundar, quatuor dumtaxat celebriores subnectam, videlicet *Nicolaum de Lyra*, *Petrum Aureolum*, *Astesanum*, & *Raymundum Lullum*, qui Sæculo XIV. floruerunt. In primis, *Nicolaus de Lyra*, natione, non Brabantinus, nec Flandricus, nec Anglus, ut falsò putarunt varii Scriptores, sed Normannus, è *Lyra* Normandiæ vico, Judaicis parentibus ortus est, unde *Lyranus* vulgò dictus. Ordinem Fratrum Minorum in Cœnobio Vernoliensi professus est, & in Sacra Facultate Parisiensi Doctoralibus Infulis exornatus, per plures annos Sacram Scripturam Parisiis summa cum laude interpretatus est. Prætèr quæstiones veteris & novi Testamenti, *Postillam* paritèr edidit, seu brevia Commentaria in universam Scripturam Sacram, quæ simul cum ordinaria *Strabi* Glossa, & Interlineari *Anselmi* Laudunensis reperitur. Scripsit etiam idem *Nicolaus Lyranus* Tractatus in Judæos, Commentarios in IV. libros Sententiarum, & alia Opera, de quibus legendus est *Lucas Wadinghus* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum. Obiit *Nicolaus Lyranus* Parisiis die XXIII. Octobris anni

ni MCCCXL. & in Aula Capitulari Conventus Fratrum Minorum sepultus. *Petrus Aureolus*, natione Gallus, Vermetiæ, Oppido ad Isaram fluvium, natus, Ordinem Minorum professus, Laureâ Doctorali in facultate Parisiensi insignitus est. Dein, ad Archiepiscopatum Aquensem anno MCCCXXI. promotus fuit, atque ob ingenii perspicaciam *Doctor Facundus* appellatus. Edidit *Petrus Aureolus* Breviarium Bibliorum, sive Epitomen universæ Scripturæ Sacræ juxtà sensum litteralem: Compendium Theologiæ: Commentarios in IV. libros Sententiarum: librum de Conceptione B. Virginis *Mariæ*: Tractatum de Paupertate & usu pauperum rerum: Sermones &c. *Astesanus*, natione Italus, ex *Asta*, Subalpinorum urbe nobili, oriundus, claruit in Ordine Fratrum Minorum, & scripsit Summam Casuum Conscientiæ in octo libros distributam, quæ vulgò *Astesana* dicitur, obiitque circà annum MCCCXXX. *Astesanum* alterum paulò post in Ordine Minorum floruisse, Auctorem Commentariorum in libros Sententiarum, & in Apocalypsim, ac Sermonum de Tempore, rectè observat *Wadinghus* in Bibliotheca Scriptorum Ordinis Fratrum Minorum. Circa *Raymundum Lullum*, quem Tertio Ordini S. *Francisci*, nomen dedisse, & Sæculo XIV. floruisse scribunt Authores Minoritæ, non nulla jam observavimus in Colloquio tertio, ubi ostendimus primò, multas propositiones, ex libris *Raymundi Lulli* excerptas, à *Gregorio XI.* Pont. Maximo fuisse ceù Hæreticas proscriptas, ut liquet ex ipsius Diplomate, relato à nostro *Eymerico* in Directorio Inquisitorum, quod Diploma nec subreptitium, nec supposititiũ esse, ibidèm evicimus. Secundò,

do, commonstravimus, *Raymundo Lullo*, propter illas propositiones hæreticas, infamem hæreseos dicam impingi non debere, quia certissimè constat, eum correctioni & judicio Ecclesiæ omnia sua subjecisse Opera, ut multis probat *Wadinghus*, Minorum Annalista, & post ipsum *Joannes Baptista Sollerius*, continuator *Bollandi* in Dissertatione Historica *de Orthodoxia & libris B. Raymundi Lulli genuinis ac suppostitiis*, quam inseruit tomo v. De Actis Sanctorum mensis Junii. Ex quo sequitur, non minùs Orthodoxiam; immò & sanctitatem *Raymundi Lulli* vindicari posse; quàm vindicari solet Orthodoxia, & Sanctitas *Joachimi* Abbatis, quem, sicut observavimus in Colloquio III. in Historiam sæculi duodecimi, *Honorius III.* Pontifex Maximus defendit contra ejus Calumniatores; tametsi Abbatis *Joachimi* liber contra *Petrum Lombardum* Oecumenici Concilii Lateranensis IV. judicio fuisset confixus, idque eâ solùm de causa, quòd Abbas *Joachimus scripta sua mandavit Romano Pontifici assignari Apostolicæ Sedis judicio approbanda, seu etiam corrigenda*, ut ait ille Summus Pontifex in Brevi Pontificio, quod ad Antistites Cusentinum, & Bisiniacensem in gratiam Abbatis *Joachimi* destinavit. De Vita, & Gestis *Raymundi Lulli*, ortu Majoricensis; legesis post *Wadinghum*, jam citatum *Joannem Baptistam Sollerium* ad diem XXX. mensis Junii, ubi ex variis Scriptoribus omnia collegit, quæ spectant conversionem *Raymundi Lulli*, frequentes ejus peregrinationes, pro dilatatione Fidei Catholicæ susceptos labores, heroicas virtutes, Martyrium pro fidei defensione, ei à Saracenis Bugiæ in Africa illatum, cultum, quo Majoricenses

censes eum ut Martyrem venerantur, & miracula, quæ patravit post mortem. Quæ licèt omnia in dubium, hic revocare non ausim, his tamen fidem adhibere non teneor, quia Ecclesia Romana, cæterarum Mater & Magistra, necdùm *Raymundi Lulli* Heroicas virtutes, Martyrium, & miracula vindicavit. Innumeros penè libros scripsit *Raymundus Lullus*, quorum Catalogus, quem post *Wadinghum* exhibet ad diem xxx. Junii pag. 697. *Sollerius*, Bollandi continuator, tomo v. *de Actis Sanctorum*, complectitur libros trecentos triginta & unum, non computatâ Appendice aliorum librorum, qui sub ejus nomine circumferuntur, quique ad Chimiam majori ex parte attinent. Sed, ut candidè fatear, difficilè in animum meum inducere possum, ab uno *Raymundo Lullo*, tot variis occupationibus, peregrinationibus, & concionibus distracto, tantam librorum copiam, non dico componi attentiùs, sed vel transcribi commodè potuisse. De Scriptis *Raymundi Lulli* varia ac diversa sunt Authorum judicia, quibus referendis, ne longior sim, consultò supersedebo, unum dumtaxat, quod Lullistis suspectum esse haud potest, proferam judicium *Wadinghi*, qui tomo 3. Annalium Minorum ad annum MCCCXV. quo obiit *Raymundus Lullus*, sic de ejus Operibus censet: *Quid de genuinis Lulli Operibus sentiam*, inquit, *liberè pronunciabo. Opus Theologicum in libros Sententiarum, eò majorem ingerit admirationem, quò copiosiùs, miris & inusitatis modis loquendi, omnia fidei comprehendit arcana, deque singulis Theologiæ controversiis plures instituit quæstiones. Libri de Contemplatione, & pia quæque argumenta, quæ tractat, devotionem*

rant, & fidei dilatandæ præferunt ardorem. Præter hæc, varii sunt Tractatuli, vario fine & tempore compacti, qui vagum & versatile, & ad omnia paratum hominis indicant ingenium. Artes Magna, & Parva, & Inventiva veritatis, admirabiles habent ambages, & sinuosos anfractus, per quos nec Dædalo liceat incedere, nec ingeniosissimis aliquandò viris etiam filum sufficiat Ariadnæ, quin in itinere, vel judicio sæpè deficiant. Paucos, vel nullos invenias, qui hanc artem, vel artium omnium secretissimum & mysteriosum, quod fingunt, Seminarium, vel, ut, alii volunt ludibrium, perfectè assequantur ...... in universis autem hominis Operibus stylus inconcinnus, inæqualis, non solum humilis, verùm passim barbarus, idiotismis aliorum idiomatum ubique scatens. Methodus irregularis, inculta & confusa: Rerum gestarum neque seria, neque lenis, sed levis & aspera, aliquandò ridicula, vera tamen & sincera narratio. Modi, & termini loquendi à communi dissident loquela Theologorum, & pleræque ejusdem assertiones à communi nostri ævi doctrina. Candidè etiam fatetur ibidem *Wadinghus*, majorem partem propositionum, quas noster *Eymericus* in suo *Directorio Inquisitorum* tanquam hæreticas perstringit, offendi in Operibus *Raymundi Lulli*: sic enim inquit: *Porrò ex reliquis propositionibus, quas Eymericus centum exscripsit in Directorio, major & potior pars verè in ejus Operibus reperitur, quarum nonnullæ duriores & crassiores sunt, quàm eas communis Theologorum schola admittat, aut sine censuris elabi permittat.* Hactenùs *Wadinghus*, cujus accurato de *Raymundi Lulli* Operibus judicio lubentissimè subscribo.

D. Jam intelligo, benèmultos ex utroque

Ordi-

Ordine Fratrum Mendicantium, Prædicatorum, & Minorum Sæculis XIII.& XIV. prodiisse præclarissimos Scriptores, nec dubito, quin in aliis duobus Ordinibus Mendicantium, videlicet Eremitarum S. Augustini, & Carmelitarum, celebres itidèm floruerint Scriptores, quos profectò silentio prætermittere haud debemus.

M. In Ordine Fratrum Eremitarum S. *Augustini* floruit sub finem Sæculi XIII. & initium Sæculi XIV. *Ægidius*, patriâ Romanus, Ordinis Eremitarum S. *Augustini* Prior Generalis, deindè Bituricensis Archiepiscopus. S. *Thomæ Aquinatis*, cujus discipulus fuerat, acerrimum sese præbuit vindicem, &, sicut antea observavimus, contra *Guillelmum Lamarensem*, Minoritam, qui S. *Thomæ* doctrinam primus impugnaverat, librum composuit, quem inscripsit *Correctorium Corruptorii Operum F. Thomæ*. Laureâ Doctorali in Sacra Facultate Parisiensi donatus, ob eximiam, quâ fulgebat, eruditionem, *Doctoris Fundatissimi*, omnium virorum eruditorum calculo, promeritus est. Interfuit Concilio Generali Viennensi celebrato anno MCCCXI. ac demùm Avenione meritis plenus obiit die XXII. Decembris anni MCCCXVI. Multa scripsit *Ægidius Romanus* Philosophica, Theologica, Moralia, Commentarios in Cantica Canticorum, in Epistolam S. *Pauli* ad Romanos, & in Epistolam primam ejusdem Apostoli ad Corinthios, nec non librum *de Ecclesiastica Potestate*, quem *Philippus Bergomensis* in Supplemento Chronicorum ad annum MCCCXVI. recenset, ubi etiam *Ægidium Romanum* miraculis claruisse, & sanctitatis merito *Beatum Doctorem* appellatum scribit.

Præter *Ægidium Romanum*, alii duo ejusdem Ordinis Eremitarum S. *Augustini* Priores Generales Sæculo XIV. Theologiam Scholasticam perdoctis suis lucubrationibus illustrarunt, videlicet *Thomas Argentinensis*, & *Gregorius Ariminensis*, quorum primus, seu *Thomas Argentinensis*, natione Germanus fuit, patriâ Argentoratensis, unde nomen traxit, Theologus Parisiensis, Ordinis Eremitarum S. *Augustini* Prior Generalis electus Parisiis anno MCCCXLV. cùmque annos XII. Magistratum gessisset, è vita migravit Viennæ in Austria anno MCCCLVII. Extant etiamnùm Commentarii, quos edidit in IV. libros Sententiarum. Cæterùm, confundi haud debet iste *Thomas Argentinensis* cum altero ejusdem cognominis *Thoma de Argentina* Ordinis Prædicatorum, qui sub finem Sæculi XV. hoc est, anno MCCCCXCV. claruit, & scripsit Sermones, Meditationes, Epistolas, & Quæstiones, ut testantur *Trithemius*, & *Simlerus*. Alter Ordinis Eremitarum S. *Augustini* Generalis Prior, seu *Gregorius Ariminensis*, natione fuit Italus, patriâ Ariminensis, Facultatis Parisiensis Doctor, & Theologorum sui temporis subtilissimus. Edidit Commentarios in IV. libros Sententiarum, in Epistolas S. *Pauli*, & in Epistolam Canonicam S. *Jacobi*, librum *de Usuris*, & Sermones de Tempore & de Sanctis. Inter Illustres etiam Sæculi XIV. Scriptores Ordinis Eremitarum S. *Augustini*, jure ac merito recenseri debent *Augustinus Triumphus*, & *Richardus Hampolus*. Summam *de Potestate Ecclesiastica* edidit *Augustinus Triumphus*, Italus, quam *Joanni XXII.* nuncupavit, necnon *Milleloquium S. Augustini*, quod *Bartholomæus Urbinas*, ejus discipu-

ſcipulus, abſoluit, & *Clementi VI.* dicavit, teſte *Trithemio*. Natione Anglus & patriâ Eboracenſis fuit *Richardus Hampolus*, qui in plures Sacræ Scripturæ libros edidit Commentarios, & alia quædam Opuſcula aſcetica, quæ extant in Bibliotheca Patrum tomo XXVI. Prætermitto, brevitatis ergò, alios complures Ordinis Eremitarum S. *Auguſtini* Scriptores, qui Sæculo XIV. in Theologia Scholaſtica verſatiſſimi Commentarios in IV. libros Sententiarum adornarunt, vel in arte concionandi diù multùmque exercitati Sermones ediderunt, & alia id genus Opuſcula Sacra.

In Ordine Carmelitarum Complures itidèm Sæculo præſertim XIV. extiterunt eruditi Theologi Scholaſtici, qui Commentarios in IV. libros Sententiarum ſcripſerunt; eximii Scripturæ Sacræ Interpretes, qui Commentarios in Scripturam Sacram concinnarunt; Egregii Concionatores, qui Sermones, & libros de Vita Aſceticâ lucubrarunt, de quibus ſingillatim diſſerere, cùm mihi non permittant anguſtiæ temporis, duos celebriores hìc tantùm laudabo, quorum primus, & unus inſtar omnium eſt *Joannes Baconus*, natione Anglus, in Sacra Facultate Pariſienſi Doctor Theologus, qui tantam in reſolvendis Theologiæ Scholaſticæ quęſtionibus famam conſecutus eſt, ut *Doctoris Reſoluti* nomen obtinere promeritus fuerit. Scripſit Commentaria in IV. libros Sententiarum, Compendium Legis Chriſti; Quodlibetica quædam Carmeliticum Ordinem ſpectantia, Commentaria in libros Sancti Auguſtini *de Civitate Dei*, & *de Trinitate*, & in libros Sancti Anſelmi *de Incarnatione Verbi*, Tractatus varios adversùs Judæos, Sermones

nes varios, & alia Opera, quæ adhuc inedita sunt, quorum Catalogum satis longum texunt *Baleus*, *Pitseus*, aliique, qui de Scriptoribus Anglis, eorumque Operibus disserunt. Alter Scriptor Ordinis B. *Mariæ de Monte Carmelo*, qui Sæculo XIV. floruit, est *Guido de Perpiniano*, è Ruscinonensi Comitatu Oriundus, qui hujus Ordinis Prior Generalis fuit, deindè Majoricensis in Insulis Balearibus Episcopus, demùm Elnensis. Scripsit librum *de Hæresibus* ad *Gaucelinum* Cardinalem Episcopum Albanensem, & *Concordiam quatuor Evangelistarum*. Ejusdem *Guidonis* Commentarium in Decretum *Gratiani* extare MS. in Bibliotheca Regis Christianissimi testatur *Stephanus Baluzius* in suis Notis in *Gratianum* pag. 642. & *Casimirus Oudinus* in Supplemento Bellarmini de Scriptoribus Ecclesiasticis asserit, *Tractatum de perfectione Vitæ*, quem scripsit idem *Guido de Perpiniano*, reperiri MS. in Bibliotheca Colbertina. Si plura de Scriptoribus Ordinis Carmelitarum scire aveas, legesis *Joannem Baptistam de Lezana*, qui eorum Annales concinnavit, & *Trithemium*, qui de illorum origine & laudibus scripsit.

D. De his Scriptoribus plura scire non desidero, sed unam dumtaxàt sub finem hujusce Colloquii percupio habere notitiam illorum Authorum, quos in decima classe Scriptorum Sęcul. XIII. & XIV. reposuisti, quique de Jure Canonico scripserunt, aut Epistolas Decretales Romanorum Pontificum in unum corpus redegerunt.

M. Seriem Authorum, qui Sæculs XIII. & XIV. de Jure Canonico scrisperunt, incipiam à doctissimis Romanis Pontificibus, qui his duobus Sæculis Ecclesiam rexerunt, & Epistolas Decretales edide-

ediderunt, quarum deindè variæ factæ sunt Compilationes, quæ ad Jus Canonicum, seu Pontificium attinent. Et primò quidem *Innocentius III.* Pontifex Maximus, benè multas scripsit Epistolas, quas duobus libris collegit, edique curavit *Guillelmus Sirletus*, posteà Cardinalis, Romæ anno MDXLIII. His duobus Epistolarum *Innocentii III.* libris, quatuor alios ineditos ex manuscripto Codice Bibliothecæ Collegii Fuxensis adjecit, ac evulgavit Tolosæ anno MDCXXXV. *Franciscus Bosquetus*, posteà Episcopus Montispessulanus, à quo etiam additæ sunt eruditæ Notæ. Verùm, omnium curas longè superavit *Stephanus Baluzius*, qui Parisiis anno MDCLXXXII. pulcherrimam & castigatissimam adornavit Editionem omnium, quas reperire potuit, *Innocentii III.* Epistolarum, quæ certè quantùm ad Historiam Ecclesiasticam illius temporis illustrandam, & ad jus Canonicum excolendum conferant, jam observarunt Viri eruditi. Pratèr tot Epistolas, quas, ob varia Ecclesiæ emergentia negotia, scripsit *Innocentius III.* alia ejus Opera seorsim edita in duos tomos conjecta sunt, quorum priori continentur in primis *Sermones*, variique pii Tractatus, ut de *Mysteriis Missæ, de contemptu Mundi, de Sanctorum veneratione, & Acta atque Decreta Concilii Lateranensis, Hymnus etiam in Christum & ejus Matrem.*

Honorius III. multas etiam scripsit Epistolas. Quamvis enim tres tantùm illius Pontificis Epistolæ in Collectione Conciliorum habeantur, aliæ tamen occurrunt apud *Odoricum Raynaldum*, *Bzovium*, *Wadinghum*, *Duchenium*, & alios Ecclesiasticos Scriptores, præter Compilationem integram De-

Decretalium ab *Innocentio Cironio*, Cancellario Ecclesiæ Tolosanæ, editam anno MDCXLV. Inter Juris Canonici peritos Pontifices Romanos censeri debet *Gregorius IX.* cujus sexdecim Epistolæ inter Pontificias relatæ fuerunt, & aliæ non paucæ variis in locis publicatæ reperiuntur. Hujus Summi Pontificis jussu, sicut anteà observavimus, S. *Raymundus Pennafortius*, Ordinis Prædicatorum, Decretalium libros quinque ex prioribus Compilationibus collegit, & anno MCCXXX. vulgavit. Quod quidem ut clariùs intelligas, observare debes, post editum *Gratiani Decretum* novas subindè à sequentibus Romanis Pontificibus emanasse Epistolas, & Constitutiones, quæ cùm jus facerent in rebus Ecclesiasticis, earum accessione locupletari Canonicam Disciplinam necesse fuit. Primus itaque *Bernardus*. Præpositus Papiensis, ac deindè Episcopus Faventinus, Decretales præsertim suæ ætatis Pontificum Epistolas in quinque libros collegit paulò antè annum MCXC. Hæc est prima Collectio, seu Compilatio Epistolarum Decretalium Romanorum Pontificum. Emergentibus deindè aliis subindè Sedis Apostolicæ Constitutionibus, secunda Collectio, seu Compilatio ter à tribus Authoribus confecta est, *Gilberto* videlicèt Abbate, *Alano* Episcopo Antisiodorensi, & *Joanne Galensi* seu *Vallensi*, Volaterris in Tuscia nato. Prævaluit tamen ea Collectio, seu Compilatio, quam *Joannes Vallensis* composuit. Tertiam Collectionem ex Regestis *Innocentii III.* compilaverat *Bernardus*, Archidiaconus Compostellanus, quæ non est recepta. Unde *Innocentius III.* aliam Collectionem, quam vocamus *Tertiam*, confici jussit, & auctoritate publicâ

blicâ munivit. Quartam collectionem compilari curavit idem Summus Pontifex *Innocentius III.* cui aliam quintam Collectionem addidit *Honorius III.* Ex his itaque quinque Collectionibus, seu Compilationibus Epistolarum Decretalium Romanorum Pontificum, voluit *Gregorius IX.* successor *Honorii III.* ut *S. Raymundus Pennafortius* novam Compilaret Collectionem, quæ quinque libris constat, & cæteris aliis Collectionibus longè accuratior censetur. Post illos quinque Decretalium libros à S. *Raymundo* jussu *Gregorii IX.* editos, duobus voluminibus constare cœpit Juris Pontificii Corpus, *Decreto* scilicet *Gratiani*, & *Decretalibus*. Nam licet à sequentibus Pontificibus conditæ fuerint Constitutiones non paucæ, non nisi tamen circà annum MCCC. in unum volumen digestæ fuerunt jussu *Bonifacii VIII.* qui partim suas, partim Superiorum post *Gregorium IX.* Pontificum, ipsiusque *Gregorii IX.* posteriores Decretales collegit, & simul cum illis duorum Conciliorum Generalium Lugdunensium Decreta. Quæ *Bonifacii VIII.* Compilatio *Sexti* nomine donata est, eò quòd *Bonifacius VIII.* librum suum annecti voluerit quinque aliis libris Collectionis, seu Compilationis, jussu *Gregorii IX.* factæ à S. *Raymundo*. Post mortem *Bonifacii VIII.* & *Benedicti XI.* aliàs *X.* Sedem Pontificiam Româ Avenionem transtulit *Clemens V.* qui Constitutiones Generalis Concilii Viennensis, cui præfuit anno MCCCXI. unà cum nonnullis suis Constitutionibus atque Epistolis Decretalibus, ante, aut post prædictum Concilium emissis, colligi curavit. Sed, eo ante promulgationem defuncto, proximus ejus Successor *Joannes XXII.* eas auctoritate

ritate publicâ donavit, edidítq; VIII. Kal. Novembris anno secundo Pontificatus sui, ideſt anno Christi MCCCXVII. Hæ autem Conſtitutiones, ſeu Epiſtolę Decretales, cùm ſolum *Clementem V.* partim per ſe, partim per Synodum Generalem Viennenſem ab eodem Pontifice celebratam, Authorem habeant, *Clementinæ* dictæ ſunt, quamvis *Clemens V.* eas ſub titulo libri VII. *Decretalium* vulgare deſtinaſſet. Denique, *Joannes XXII.* vulgò nuncupatus, Avenione Sedens, IV. Idus Novembris anni Pontificatus ſui noni, ideſt, Æræ Chriſtianæ MCCCXXIV. proprias Conſtitutiones numero viginti ſub 14. titulis libro uno promulgavit, quæ *Extravagantium* nomine deſignantur, quòd extrà Juris Canonici Corpus olim vagarentur; immò, idem *Extravagantium* nomen nunc quoque retinent, licèt in Juris Pontificii Corpus fuerint translatæ.

Intèr peritos juris Canonici, ſeu Pontificii, Interpretes, qui Sæculo XIII. floruerunt, primas tenet *Innocentius IV.* qui primus *Commentarios in quinque Decretalium libros* Lugduni in Galliis compoſuit, quo tempore Concilium habuit ea in Urbe Lugdunenſe I. in quo *Fridericum II.* Imperatorem anathemate perculit. Suâ doctrinâ promeritus eſt Summus ille Pontifex, ut à Viris juris utriuſque Conſultis *Pater juris*, & *Organum veritatis* appellaretur, Scripſit etiam *Innocentius IV.* Apologeticum librum *De juriſdictione Imperii*, & *Auctoritate Pontificis*, contra *Petrum de Vineis*, qui pro *Friderico II.* atque Imperatorum poteſtate contra Pontificiam ſcripturierat.

Bernardus, dictus *Compoſtellanus*, quòd eſſet Eccleſiæ Compoſtellanæ in Hiſpania Presbyter, juſſu

jussu *Innocentii IV.* Pontificis Maximi, *Casus Decretalium* confecit, & eruditos in eos Commentarios lucubravit, quos *Apparatus* vocant. *Henricus Hostiensis*, Segusii in Diœcesi Taurinensi natus, adeò in doctrina juris excelluit, ut *juris utriusque Monarcha* dictus fuerit, & ob eximiam eruditionem Ebrodunensis primùm Archiepiscopus ab *Innocentio IV.* creatus, deindè ab *Alexandro IV.* quo hortante scripserat in Decretales, ad Cardinalis dignitatem evectus fuerit, ac Episcopi Hostiensis titulo cohonestatus, à quo Episcopatu vulgò *Hostiensis* nuncupatur. Inter Opera, quæ edidit, duo imprimis celebrantur, videlicèt *Summa juris Canonici*, vel, ut alii volunt, *utriusque juris*, quæ *aurea* vocatur, & alterum Opus, quod *Lectura* dicitur, quo nomine *Commentarii* intelliguntur in quinque Decretalium libros, qui in duo volumina sunt distributi. *Henrici Hostiensis* discipulus fuit *Guillelmus Durandus Speculator*, sive *Durantes*, ex Provincia oriundus apud Podium Missonium natus. In Mutinensi Academia juvenis admodùm *Gratiani Decretum* interpretatus est, & posteà in Curia Romana Causarum Auditor, ingens illud Opus, quod *Speculum* inscripsit, ante annum ætatis suæ vigesimum quartum componere cœpit, & non nisi intra unum & viginti annos, ipsomet teste, absoluit, illudque perfectum *Ottobono* tituli Sancti *Adriani* Cardinali nepoti *Innocentii IV.* nuncupavit. Præter istud *Speculum* in quatuor libros distinctum, sic appellatum, quòd forenses homines variarum causarum hominem in eo speculentur, ac velut in speculo inspiciant, scripsit etiam *Rationale Divinorum Officiorum* in libros octo distinctum, quod an-

no MCCLXXXVI. absoluit, Commentarium quoque in Canones Concilii Oecumenici Lugdunensis II. cui ipsemet interfuit, & *Repertorium Juris*, quod unà cum ejus aliis Operibus prodiit Lugduni annis MDXVI. & MDLI. Citantur prætereà ab eo conscripta tùm *Speculum Legatorum*, in quo de ipsorum Officio & potestate lato calamo scribit, & *Commentaria in Decretales*. Ad Episcopatum Mimatensem in Gallia anno MCCLXXXVI. provectus est iste *Guillelmus Durandus Speculator*, ac decennio post obiit Romæ, sepultus in Fratrum Prædicatorum Ecclesia S. Mariæ super Minervam. Perperàm nonnulli confundunt hunc *Guillelmum Durandum Speculatorem*, Mimatensem Episcopum, cum altero *Guillelmo Durando*, qui fuit etiam post ipsum Episcopus Mimatensis, & scripsit librum *de Ordine celebrandi Generalis Concilii* occasione Concilii Oecumenici Viennensis, quod tum temporis celebrari debebat. Constat etenim *Guillelmum Durandum Speculatorem*, Episcopum Mimatensem, ad tempora Concilii Generalis Viennensis non pervenisse, adeòque non esse Authorem hujusce libri, *de Ordine Celebrandi Generalis Concilii*, sed verum illius libri Authorem esse alterum *Guillelmum Durandum*, qui fuit itidem Episcopus Mimatensis, & nepos *Guillelmi Durandi Speculatoris*. Denique, inter eruditos juris Canonici Interpretes, qui Sæculo XIII. illustriores fuerunt, reponi debent *Bartholomæus Brixianus*, *&* *Garsias*, quorum primus natione Italus fuit. Jurisconsultus & Historicus celebris, *Gregorio IX.* Pontifici Maximo familiarissimus. Scripsit multos Tractatus Juris, quinque libros in Decretales, & Chronicon de

Ur-

Urbibus Italiæ. Obiit *Guillemus Brixianus* anno MCCLVIII. ætatis suæ LXXXIV. Ejus cum laude meminere *Trithemius* in Catalogo Scriptorum Illustrium, & *Raphael Volaterranus* lib. XXI. *Commentariorum Urbanorum*. Alter verò, seu *Garzias*, natione Hispanus, Decretales interpretatus esse dicitur, circa annum MCCLXXXV. Opere imperfecto. Edidit quoque *Glossas* in Sextum Decretalium, & Summæ, quæ *Pisanella* vocatur, quædam adjecit.

D. Alios, si qui fuerunt, Sæculo XIV. periti Interpretes Juris Canonici, seu Pontificii, breviter percense, & tandem Colloquio nostro, quod solitô longiùs protraximus, finem imponamus.

M. Inter peritos Juris Canonici, seu Pontificii Interpretes Sæculi XIV. primum locum tenet *Guido Baisius*, aliàs *de Bayso*, Patritius Regiensis, qui Jus Canonicum interpretatus est Bononiæ anno MCCLXXXIII. qua in Urbe Archidiaconus creatus est, & eâ dignitate cognomen *Archidiaconi* apud posteros meruit. Inter plura Opera, quæ de Jure Canonico edidit, præsertim celebrantur ejus Commentaria in universum Gratiani *Decretum* anno MCCC. absoluta, quæ, ob doctrinæ in his contentæ quasi fragrantiam, *Rosarii* nomine insigniuntur. *Decretales* etiam interpretatus est, ejusque Opera Venetiis edita sunt magna ex parte anno MDCXXX. Hujus *Guidonis Baisii* discipulus fuit *Joannes Andrea* in agro Florentino natus, Jurisconsultus peritissimus, qui Bononiæ per annos propè quinquaginta Decreta Pontificum magna cum laude interpretatus est, & scripsit primò Glossemata in sextum Decretalium post *Guidonem*

Baisium, Archidiaconum, præceptorem suum, quem impensè coluit. Deindè, in *Clementinas* Scholia scripsit, quæ contextui annexa pro Glossis leguntur. Postremò, in *Gregorii IX.* Pontificis Maximi *Decretales* Commentarium edidit sub *Novellarum* titulo. Grassante peste Bononiæ obiit *Joannes Andrea* anno MCCCXLVIII. & sepultus est in Ecclesia Fratrum Prædicatorum. Hic *Joannes Andrea*, dùm adhùc in vivis esset, in filium suum adoptavit *Joannem Calderinum*, patriâ Bononiensem, qui inter Juris Canonici Interpretes Clarissimus evasit, & *Clementis VI.* Pontificis Maximi Consiliarius fuit. Plurima de Jure Canonico Opera scripsit *Joannes Calderinus*, & præter ejus Commentaria in libros Decretalium, Decisiones, Consilia, & alia, quæ recenset *Simlerus* in Epitome, extat, ejus Tabula continens, authoritates & sententias Bibliorum; prout in Compilationibus Decretorum & Decretalium inducuntur secundùm Alphabeti ordinem, emendata à *Thoma Dumbergio Mémingo*, Spirensis Civitatis Consule, & excusa à *Petro Drach* anno MCCCCLXXXI. Incertum est, quo anno è vivis excesserit *Joannes Calderinus*, cum tamen Bononiæ decessisse, & in marmoreo Sepulchro apud Fratres Prædicatores tumulatum esse certissimè constat. In Gallia Sæculo XIV. floruit Juris Canonici Interpres eximius *Joannes Monachus*, patriâ Ambianensis, Ordinis Cisterciensis, qui primus *Glossas* in *Sextum* vulgavit. Posteà Cardinalis creatus, apud *Philippum Pulchrum* Francorum Regem anno MCCCIII. *Bonifacii VIII.* Legatum egit. *Extravagantes*, sive Constitutiones Romanorum Pontificum, necdùm in Corpus Juris relatas,

latas, interpretatus est, & Opusculum scripsit, cui titulus: *Defensorium juris*, ubi reos docet, quâ ratione sese adversùs Actores tueri debeant. Fundavit in Academia Parisiensi in gratiam Studentium anno MCCCII. Collegium, quod etiamnùm *Cardinalis Monachi* dicitur, ubi humatus est, hoc apposito titulo: *Hìc jacet Joannes Monachus, Ambianensis Diœcesis, Tituli Sanctorum Marcelli & Petri Presbyter Cardinalis, fundator istius domus: qui obiit Avenione anno Domini* MCCCXIII. *die* XXII. *Augusti*. Eodem sæculo jus Canonicum Parisiis ingenti cum laude professus est *Henricus Boich*, Brito è Diœcesi Leonensi, ut ipsemet testatur in principio Commentariorum suorum. Scripsit Commenrios in *quinque libros Decretalium*, quos se in Scholis Parisiensibus anno MCCCXLIX. perfecisse declarat. Denique, in Italia Sæculo XIV. quinque celeberrimi claruerunt Jurisconsulti, nimirùm *Dinus*, *Joannes Anguissola*, *Joannes Lignanus*, *Bartolus de Saxoferrato*, & *Baldus de Vbaldis*. Primus, seu *Dinus*, *Mugellanus* cognomine, à *Mugello* agri Florentini oppido, Professorum juris Bononiensium suo tempore præstantissimus fuit. Commentarios scripsit in *librum sextum Decretalium*, *Consilia*, ac plurima alia de jure Civili. E' vivis excessit Bononiæ anno MCCCIII. & apud Fratres Prædicatores sepultus est, ut scribit *Forsterus*. Alter, seu *Joannes Anguissola*, Cæsenæ in Flaminia natus, Patavii primùm, deinde circà annum MCCC. Bononiæ Jus Pontificium maxima cum laude interpretatus est. Ex ejus Scriptis vix aliud superest, quam liber *de Sponsalibus, & Matrimoniis*, quem *Joannes Andrea*, doctissimus Jurisconsultus, cujus anteà

meminimus, sibi vendicaverat. Sed, furto comperto, hic liber suo vero ac legitimo Authori, seu *Joanni Anguissolæ* adjudicatus est. *Joannes Lignanus*, à *Lignano* agri Mediolanensis oppido oriundus, unde & cognomen sumpsit, jussu *Urbani V.* Pontificis Maximi scripsit circà annum MCCCLXV. Librum *de Pluralitate Beneficiorum*; cui & alios adjecit *de Permutatione*, *de Horis Canonicis*, *de Censura Ecclesiastica*, atque *Interdicto*, *de Duello*, *de Hæresibus*, & *de Repræsaliis*. Ejus in omnes *Decretales* Commentaria Patavii servantur in majoris templi Bibliotheca. *Bartolus de Saxoferrato* natus est anno MCCCIII. in *Umbriæ* Urbe, quæ olim *Sentinum*, nunc *Saxoferratū* dicitur, undè ipse hoc cognomen accepit. Vir fuit ingenio subtili & acuto, assiduus in studio legum, tantaque celebritate Jus Pisis, ac posteà Perusii professus est, ut ad eum ob summam eruditionis & ingenii famam ac gloriam undequaque studiosorum turba conflueret, ipse verò, ob admirabilem legum peritiam, & consiliorum soliditatem, fuerit vulgò appellatus *Jurisconsultorum Princeps*, *lumen ac stella*: *Juris lucerna*, *speculum ac veritatis Pater*. Multa scripsit Opera, quæ Jurisconsultis notissima sunt, obiitque, ut alii volunt, anno MCCCLV. vel, ut censet *Lancelotus* in ejus Vita, anno MCCCLIX. Hujus *Bartoli de Saxoferrato* discipulus fuit *Baldus de Ubaldis*, Perusii natus, qui in sua Patria docuit summa cum laude & auditorum frequentiâ. Dein, à *Joanne Galeatio*, Duce Mediolanensi, qui Ticini, seu Papiæ, Academiam erexerat, & Scholas studiis bonarum litterarum florentes excitaverat, Papiam accersitus ut juvenes in jurisprudentia institueret, ibi per mul-

multos annos publicè jurisprudentiam professus est, & pratèr quinque Responsionum volumina, aliaque Opuscula, Commentarios scripsit, quibus totum fere Jus utrumque multùm Illustravit. Egregium etiam Commentarium scripsit pro asserendo *Urbani VI*, tempore Schismatis, Pontificatu anno MCCCLXXVIII. quem ex MS. vaticano edidit *Odoricus Raynaldus* ad calcem tomi XVII. Annalium Ecclesiasticorum. Allegantur etiam quædam alia ejusdem *Baldi* Opera nondùm prælo subjecta, veluti liber, quem *Peculium* inscripsit, & Tractatus de illustribus utriusque Juris Doctoribus, sive *de Commemorationibus famosissimorum Doctorum in utroque Jure*: & Opusculum, cui titulum fecit: *Practica Juris utriusque*. Hujus doctissimi Jurisconsulti laudes hoc Disthico celebravit quidam Poeta.

Qui Baldum *Juri negat accendisse lucernam,*
Ille potest medio Sole negare diem.

De anno, quo obiit *Baldus*, inter Scriptores non convenit. Alii quippè dicunt, eum è vita migrasse die XXVIII. mensis Aprilis anni MCCCC. Alii volunt, eum mortuum esse anno MCCCCXXIII. Sunt etiam nonnulli, qui asserunt, *Baldum* Ordini Fratrum Minorum nomen dedisse, idque colligere sibi videntur ex ejus Sepulchri Epitaphio, quod *Ticini* in Templo Sancti *Francisci* legitur:

*Clauditur hìc Baldus,*Francisci *tegmine fultus*
Doctorum Princeps, Perusina conditus arce.

Verùm, ex hoc *Baldi* Epitaphio tantummodò colligitur, *Baldum* in Ecclesia Franciscanorum fuisse sepultum; vel, ut ait *Boissardus*, eum sepeliri voluisse amictum habitu S. *Francisci*, eò quòd putaret, id plurimum ad animæ salutem conducere

posse. Quod sanè à multis aliis Viris, qui tamen Ordinem *S. Francisci* nunquàm professi sunt, pietatis ergò, eâ ætate factitatum esse, certis documentis compertum habemus. Expungendus itaque est *Baldus* ex Scriptorum Ordinis Fratrum Minorum Catalogo, cui eum accenset *Lucas Wadinghus* in sua Bibliotheca Scriptorum Ordinis Minorum, ubi etiam recenset Opera ejusdem *Baldi*, quem falsò sibi persuasit fuisse Franciscanum.

D. Habeo nunc quamdam quasi imaginem celebriorum Scriptorum, qui Sæculis XIII. & XIV. floruerunt, quorum notitia mihi deincèps apprimè utilis ac necessaria erit, ut facili negotio deprehendere possim, quandò quis Scriptor claruerit? quænam ab ipso Opera edita fuerint? quâ valuerit authoritate in Orbe litterario? nùm fabulosus, aut parùm accuratus audiat? nùm plagiarius fuerit, & cujus Scrinia compilaverit? Hunc etiam ex ea notitia fructum haud exiguum percipiam, ut nunquàm in nullius pretii Scriptoribus evoluendis oleum & operam perdam, atque si mihi aliquandò Bibliothecam instruere velim, in libris, vel manuscriptis Codicibus comparandis, & tempore, & nummis (quod multis sæpiùs contingere solet) fraudari non possim.

* *
*

COL-

COLLOQUIUM VI.

De Doctrina Fidei, de Disciplina tam Ecclesiastica, quàm Monastica, & de Ethices Christianæ Doctrina, quæ Sæculis XIII. & XIV. in Ecclesia obtinuit.

MAGISTER. HÆreticos Calvinistas, & Lutheranos, qui Waldensium, & Albigensium errores suscitarunt, non pudet asserere, *Innocentium III.* Pontificem Maximum, antiquam Ecclesiæ Doctrinam Sæculo XIII. immutasse, eumque in Concilio Lateranensi IV. celebrato anno MCCXV. duo monstrosa *Confessionis Sacramentalis*, & *Transubstantiationis* figmenta inter Articulos fidei reposuisse. *Calvinus*, [post hominum memoriam impudentissimus Hæresiarcha, in suo Concilii Tridentini supra omne venenum pestifero antidoto ait, nullum per annos mille fuisse in Ecclesia Confessionis usum, *donèc*, inquit, *Innocentius III. cum pauculis cornutis bestiis laqueum hunc populo Christiano induxit, quem Tridentini Patres adstringunt*. Hujus procacissimi hæresiarchæ vestigiis insistens *Joannes Dallæus*, Sectæ Calvinianæ Pseudo-Minister, Catholicum dogma de Sacramentalis Confessionis usu ac necessitate omni conatu impugnavit quatuor libris anno MDCLXI. Genevę editis, in quorum secundo probandum suscipit, novitiam esse apud Christianos Confessionis Sacramentalis, seu Auricularis, Di-

ſciplinam, ejuſq; Inſtitutionem *Innocentio III.* Pontifici Romano acceptam referri debere. Idem effutiunt hęretici de Tranſubſtantiationis Catholico dogmate, cujus paritèr Authorem faciunt *Innocentium III.* dictitantque, iſtud *Tranſubſtantiationis* nomen eſſe in Eccleſia novum, inſolens & peregrinum, in Scripturis non legi, non fuiſſe ab Apoſtolis vel Sanctis Patribus uſurpatum, ſed à Concilio Lateranenſi IV. cui præfuit *Innocentius III.* poſt mille ducentos annos in Eccleſiam fuiſſe invectum. His putidis calumniis hæretici, nugarum mercatores & mendaciorum Architecti, Eccleſiam Romanam infamare ſatagunt, & quamvis ſæpiùs doctiſſimis Eccleſiæ Catholicæ Scriptorum Polemicorum lucubrationibus, ita ad incitas fuerint redacti, ut nec hiſcere, nec muſſitare poſſent, nihiloſeciùs ſic errori obfirmato animo adhærent illi inſignis pervicaciæ homines, ut tot ac tantis argumentorum molibus non ſuccumbant, tantis ponderibus non fatiſcant, tantis malleis non conquaſſentur; tantis poſtremò fulminibus non conterantur, ſed potiùs perfrictâ fronte vitra fracta, rejectas quiſquilias, & confutatas jamdudùm ſuas in Eccleſiam Romanam jactatas contumelias novam in ſcenam inducere, eaſque, crambis inſtar recoctæ, ad nauſeam uſque obtrudere non erubeſcant. Has igitùr milliès eliſas hæreticorum calumnias hìc jure merito ſilentio prætermittere poſſem, maximè cùm neceſſitatis Confeſſionis Sacramentalis, & Tranſubſtantiationis panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti Catholica dogmata ſatis ſuperque in noſtris præcedentibus Colloquiis ex perpetuo Eccleſiæ uſu, ex conſtanti Sancto-

ctorum Patrum tàm Græcorum, quàm Latinorum traditione, & ex definitionibus Conciliorum adversùs hæreticos probaverim, & à novis ac planè absurdis illorum commentis vindicaverim. Verùm, Cùm in hocce Colloquio de Doctrina Fidei, quæ Sæculis XIII. & XIV. obtinuit, dicturi simus, necesse omninò est, ut brevitèr ostendamus, *Innocentium III.* Pontificem Maximum, nihil omninò immutasse Sæculo decimo tertio in antiqua fidei doctrina circà Confessionis Sacramentalis necessitatem, & Transubstantiationem panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Christi in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, adeòque explodendàm esse hanc malè consarcinatam fabulam, quam Pseudo-Ministri Calviniani, quasi de tripode Oracula pronunciantes, suis Sectariis etiamnùm plenis buccis, inflatisque tibiis venditare solent.

Et primò quidem *Innocentium III.* Summum Pontificem nihil innovasse Sæculo Ecclesiæ decimo tertio in doctrina de Confessione Sacramentali, unico, sed efficacissimo evincam ratiocinio, missis aliis, ut brevitati consulam, benè multis argumentis, quæ ex sacris litteris, ex perpetuo Ecclesiæ usu, cujus initii nulla memoria habetur, & ex Sanctis Patribus cùm Græcis, tùm Latinis depromunt Doctores Catholici Polemici. At enim negare haud possunt hæretici, vigere adhuc in Oriente apud Græcos Schismaticos Confessionis Sacramentalis usum, ut manifestò constat non solùm ex Synodo Bethleemitica ann. MDCLXXII. sub *Dositheo* Hierosolymitano Patriarcha celebrata, quę cap. 15. ita decernit: *Pœnitentiæ Sacramentum, in quo & secreta includitur confessio, tunc tradidit* (Christus)

cùm

cùm dixit : *quorum remiseritis peccata*, *remittuntur eis*, *quorum retinueritis*, *retenta sunt*; Sed etiam id apertè colligitur ex Orationibus, quas Græci Sacerdotes proferunt super peccatores pœnitentes, ut videre est in Euchologio Græcorum, quod doctissimis Notis illustratum edidit noster *Goarus*, Vir linguarum Orientalium peritissimus, & in Ritibus Græcorum versatissimus. In una ex his Orationibus hæc leguntur : *Ipse humane*, *& malorum tolerator Domine*, *exorare nunc quoque super servum tuum*, *& modum Pœnitentiæ*, *peccatorumque veniam illi concede*; *condonans illi per me indignum famulum tuum omne delictum spontaneum paritèr ac involuntarium*. *Tu enim dixisti*, *Domine*, *divinis & Sanctis Discipulis tuis & Apostolis* : *Accipite Spiritum Sanctum*, *quorum remiseritis peccata*, *remittuntur eis*, *& quorum retinueritis*, *retenta sunt*. *Et*, *quæcumque ligaveritis & solveritis super terram*, *erunt ligata & soluta in Cœlis*. In alia Oratione sic Sacerdos loquitur: *Deus*, *qui propter nos homo effectus est*, *& totius mundi peccata tollit*, *ipse suavissima sua benignitate cuncta hæc suscipiat*, *quæ cordm indignitate mea enarrasti*, *Frater*, *condonans tibi omnia*, *& in præsenti sæculo pariter ac in futuro*. Et deinde in altera hæc pronunciat Sacerdos : *Ego absolvo te ab omnibus peccatis tuis*, *quæcumque cordm Deo & mea Indignitate confessus es*. Hunc Sacramẽtalis Confessionis usum vigere etiamnum apud Græcos Schismaticos, & apud omnes Orientales, probant noster jam citatus *Goarus* in Euchologio Græcorum, *Joannes Morinus* lib. VI. *de Pœnitentia* cap. 23. sed præsertim *Eusebius Renaudotius*, Vir clarissimus, & Linguarum Orientalium peritiâ apprimè excultus

tus, qui anno MDCCXIII. typis Parisiensibus edidit Tomum quintum *de Perpetuitate Fidei*, in quo à pag. 257. usque ad pag. 292. invictè contra Hæreticos demonstrat, vigere adhùc Confessionis Sacramentalis usum apud Græcos, Nestorianos, Jacobitas, & alios Orientales Schismaticos, ibidèm que ostendit, quinam sit apud illos peccata confitendi modus, quæ forma absolutionis, quæ pœnitentia tùm Ecclesiasticis, tùm Laicis pro delictorum gravitate imponatur, quæ denique debeant esse internæ Pœnitentium dispositiones, ut juxtà Orientalium ritus percipiant à Sacerdotibus beneficium absolutionis. Negare itaque non possunt Hæretici, nisi in meridie cœcutire velint, Confessionis Sacramentalis usum vigere adhuc apud Græcos, & alios populos Orientales, qui ab Ecclesia Romana funesto Schismate sunt separati: Ex quo ipse peremptorium desumo argumentum, quo palàm evincitur, *Innocentium III.* non invexisse in Ecclesiam Sæculo decimo tertio Confessionis Sacramentalis usum, sicut blaterant Hæretici. Verùm enim verò, quis sibi persuadeat, Græcos, & Orientales Schismaticos adhuc retinere, & maximâ cum religione observare velle Confessionis Sacramentalis usum, si reverà ille usus, ut obstrepunt Hæretici, fuisset in Ecclesia Orientali à sæculis inauditus, & sæculo dumtaxat decimo tertio ab *Innocentio III.* Romano Pontifice esset inductus? Quis, amabo, credat, Græcos Schismaticos, qui, ut in superioribus Colloquiis observavimus, post Schisma undecimo sæculo à *Michaële Cerulario*, Patriarcha Constantinopolitano, conflatum, multa exprobrarunt Ecclesiæ Romanæ, seu Latinæ, ut suum Schisma

ma aliquo quæsito colore obducere possent, nunquam tamen Latinis objecisse hunc Confessionis Sacramentalis usum, qui tamen, si Sæculo decimo tertio, ut garriunt Hæretici, àb *Innocentio III.* in Ecclesiam Latinam invectus fuisset, non levem poterat eis occasionem suppeditare Latinos accusandi, illisque insultandi. Postremò, Græci Schismatici, dum Sęculo XIII. seu an. MCCLXXIV. in Concilio Lugdunensi II. pacem ac concordiam inierunt cum Ecclesia Latina, suas quidem proposuerunt controversias, quas cum Latinis habebant de Primatu Romani Pontificis, de Processione Spiritus Sancti, de additione particulæ *Filioque*, de Azymo, & Purgatorio, sed de Confessionis Sacramentalis usu ne ullum quidem verbum dixerunt. Quod quidem argumento est, Græcos pro comperto habuisse, hunc Confessionis Sacramentalis usum, non ab *Innocentio III.* Pontifice Romano recens fuisse in Ecclesiam invectum, uti pertendunt Hæretici, sed illum potiùs ab ipsis Apostolorum temporibus in Ecclesia Orientali ab omnibus Patribus Græcis continuâ sæculorum serie probatum, & ad sua usque tempora constantèr esse retentum; Cujus Sanctissimi usus in Ecclesia Orientali observati ipsimet testes oculati erant, illumq; ad posteros suos transmiserunt, qui hodie inviolabiliter ei adhuc adhærent, etiamsi diro Schismate ab Ecclesia Romana sint divulsi. Hoc unicum, sed efficax argumentum jugulum Hæreticorum petit, & abundè sufficit ad exsufflandum inane illorum figmentum de Institutione Confessionis Sacrementalis factâ ab *Innocentio III.* in Concilio Laterauensi habito anno MCCXV.

Eodem

Eodem itidem argumento evidentèr demonſtratur, *Innocentium III.* non procudiſſe Sæc. XIII. dogma de Tranſubſtantiatione panis & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti, ſicut calumniantur Hæretici. Græci ſiquidem etiam poſt Schiſma, quo *Michaël Cerularius* undecimo Sæculo Eccleſiam Græcam à Latina ſejunxit, tranſubſtantiationem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti variis vocibus, quibus *converſio, tranſmutatio, tranſelementatio* ſignificatur, expreſſerunt; immò eam μετουσίωσιν, ideſt Tranſubſtantiationẽ, disertè nominare non dubitarunt, nec etiamnùm dubitant. *Theorianus*, Scriptor Græcus, qui Sęculo XII. ſub *Manuele Comneno* Imperatore ſcribebat, ſic mentem ſuam, eâ de re aperit in Epiſtola ad Sacerdotes & Monachos, quam refert *Leo Allatius* Exercitatione XXIII contra Creygthonum: *Divinus panis antequam conſecretur*, inquit, *ſive azymus ſit, ſive fermentatus, indifferenter panis eſt, & dicitur à Divina Scriptura, ut oſtendemus: poſtquàm verò conſecratus eſt, nec azymus, nec fermentatus eſt, ſed Domini Corpus & caro eadem ipſamet, nec alia pro alia. Una ſi quidem eſt & ipſa, quæ ex incorrupta virgine ſuſcepta eſt, inque Patris dextera ſedet, & à nobis Orthodoxis myſticè accipitur. Unde Myſterium dicitur, ceù ſecretum, quod multi non percipiant. Si itaque divinum numen commutat propoſita dona in Corpus, & Sanguinem Chriſti, fruſtra fuerit contendere, an id ex azymo vel fermentato fiat, aut albo, aut rubro vino, & ejuſmodi ſtultas curioſitates de tremendis myſteriis agitare.* Quibus verbis *Theorianus* Tranſubſtantiationis dogma apertè profitetur. Qui enim panem quemcumque conſecratione ſic mu-

tari in carnem Christi credit, ut neque jam azymus sit, neque fermentatus, is profectò in ea opinione non est, substantiam panis post consecrationem remanere, adeòque *Theorianus*, qui Sæculo XII. in Ecclesia Græca floruit, Catholicum dogma, quod Latini Transubstantiationis vocabulo efferunt, hac in Epistola confessus est. Extant inter Acta Concilii Generalis Lugdunensis II. quod anno MCCLXXIV. celebratum est, litteræ *Michaëlis Palæologi*, Græcorum Imperatoris, ad *Gregorium X.* Pontificem Maximum, in quibus inter alia Romanæ fidei capita, & hoc quoque Imperator se admittere profitetur de pane non fermentato, videlicet *panem in ipso Sacramento verè transubstantiari in Corpus, & Vinum in Sanguinem Domini Jesu Christi*. Litteras etiam Synodicas *Joannis Becci*, seu *Vecci*, Patriarchæ Constantinopolitani, & Synodi Orientalis post celebrationem Concilii Lugdunensis II. scriptas edidit *Odoricus Raynaldus* ad annum Christi MCCLXXVII. in quibus perindè testificantur, se certâ fide credere, *Azymum panem* (ut & fermentatum) *verè transubstantiari in Corpus Domini nostri Jesu Christi, & vinum in Sanguinem ejus, per Sanctissimi Spiritus virtutem & operationem*. Jam verò, cùm hanc reconciliationem Ecclesiæ Grecæ cum Latina à *Michaële Palæologo*, Græcorum Imperatore, in Concilio Oecumenico Lugdunensi II., initam Græci Schismatici deinceps nullis non modis detestati sint, eâque de causa Imperatorem istum, ac *Joannem Beccum* Patriarcham Constantinopolitanum, hujus unionis promotorem, acerbissimis quibusvis conviciis proscinderint, hodieque proscindere non desinant;

cùm

cùm adversùs varia Confessionis illius ad *Gregorium* X. Papam missæ, necnon Synodicarum *Becci* Patriarchæ Constantinopolitani Litterarum capita, ac in primis adversùs quatuor illa præcipua, quæ utriusque Ecclesiæ, Græcæ & Latinæ, præ cæteris obesse ajunt, videlicet Spiritum Sanctum, ex Patre Filioque procedere, animas Defunctorum Purgatorio igne expiari, azymum panem legitimam esse Eucharistiæ materiam, Romanum Pontificem primatum in universa Ecclesia obtinere; quin immò, adversùs peculiaria quæcumque Latinæ Ecclesiæ placita ac ritus, virulento æstu deblateraverint Schismatici Græci, nihilosecius tantum abest, ut *Transubstantiationis*, Græcè *μετουσιώσεως*, vocem exhorruerint, nedùm ipsummet fidei Catholicæ caput, quod eâ voce significatur, ut eâdem deinceps Schismatici lubentissimè usurpaverint. Ad cujus rei confirmationem duo hìc proferam luculentissima Græcorum Schismaticorum testimonia, quorum primum est *Georgii Scholarii*, Patriarchæ Constantinopolitani, qui interfuit Concilio Generali Florentino. Hic quippè in Sermone in Parasceve Lazari, postquam asseruit, ejusmodi *μετουσίωσιν*, seu transubstantiationem, ita fieri, ut accidentia destructo subjecto remaneant, ostendit discrimen, quod intercedit inter Incarnationem & Eucharistiam his verbis, quæ refert, & Latinè reddidit doctissimus noster *Michaël Lequien* in suis Notis in caput XIII. lib. IV. S. *Damasceni* de Fide Orthodoxa: *Illic enim*, seu in Incarnatione, inquit Georgius Scholarius, *neutrum in alterius naturam mutatum fuit, sed in Christi persona & divinitas & humanitas existunt: hìc verò,*

verò, seu in Eucharistia, *Creatura in Creatorem medio corpore transformatur, & quæ anteà extabat substantia panis, Dei Corpus fit, ubi Christi Corpus efficitur. Majus equidem, ob rationes, quas adduxi, omnibus, quæ patraverit Deus, miraculis est transsubstantiatio* (Græcè μετουσίωσις,) *panis in Corpus Dominicum, sed qua impossibilis non censetur ab illo, cui perspecta potentia Dei fuerit.* Alterum testimonium est *Nectarii*, nuperi Patriarchæ Hierosolymitani, qui, ut videre est apud nostrum *Michaëlem Lequien* loco mox laudato, librum contra Latinos composuit inscriptum, *de Principatù Papæ*, qui anno MDCLXXXII. Giasii in Moldavia editus est. In hoc siquidem libro Schismaticus ille Patriarcha pag. 205. narrat, hostiam quamdam, quæ nigrorem ex mucore contraxerat, cùm in sacro disco acerræ imposita fuisset, insolito odore templum omne perfudisse. Tumque, juxta versionem P. *Michaëlis Lequien*, sic concludit: *Hoc miraculum factum esse opinor ad evidentissimam magni illius, & immensi Mysterii demonstrationem, nempè quòd accidentia solummodò panis corrumpantur: substantia verò panis semel mutata, & invocatione Sancti Spiritus in veram Corporis Christi substantiam conversa, nullam prorsùs sustineat corruptionem, sed incorrupta permaneat, tanquàm verum propriumq; Christi corpus.* Eamdem denique doctrinam de conversione substantiæ panis, & vini in substantiam Corporis & Sanguinis Christi omnes etiamnùm profitentur Græci Schismatici, eamque mirabilem conversionem exprimunt hac μετουσίωσις, voce, quæ apud Græcos, ut norunt omnes, idem sonat, quod *Transubstantiationis* vox significat apud Latinos.

Quæ

Quæ cùm ita sint, vehementèr mirari subit, quâ fronte Hæretici audeant asserere, *Innocentium III.* Pontificem Maximum, invexisse Sæculo XIII. dogma de Transubstantiatione, seu de conversione substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, cùm tamen ipsimet Græci Schismatici ante & post *Innocentium III.* ad hæc usque nostra tempora constantèr propugnent, fieri in augustissimo Eucharistiæ Sacramento conversionem substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, eamque conversionem efferant hac μετουσίωσις voce, quæ idem apud Græcos pollet, ac apud Latinos *Transubstantiatio*. Credibile autem non est, Græcos Schismaticos, qui Ecclesiam Latinam acerrimè insectantur, voluisse à fide majorum suorum circa Eucharistiæ Sacramentum discedere, & amplecti dogma de Transubstantiatione, seu de conversione substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, si reverà illud dogma, ut fingunt Hæretici, ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo in Concilio Lateramensi IV. habito ann. MCCXV. in Ecclesiam fuisset invectum. Facessant ergò Hæretici, suasque crassiori filo consutas fabulas tandèm aliquandò decantare desinant.

D. Fuitne semper in Ecclesia Græca, seu Orientali, usurpata hæc μετουσίωσις vox, & in Ecclesia Romana, seu Latina, perpetuo usu consecratum istud *Transubstantiationis* nomen ad significandam conversionem, quæ fit in Eucharistiæ Sacramento, substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi?

M. Certum est,utramq;Ecclesiam tam Græcam, quàm Latinam non interruptâ serie à Christo

Domino ad hæc usque tempora semper credidisse, fieri in augustissimo Eucharistiæ Sacramento conversionem substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, idemque dogma etiamnum profiteri non solùm Ecclesiam Romanam, sed etiam omnes Orientales, tam Catholicos, quàm Schismaticos, & Hæreticos, licèt in aliis fidei capitibus à se invicem communione disiuncti sint, ut in Jacobitis, Eutychianis, Nestorianis, Moscovitis, & aliis, qui per Orientem sunt dispersi, videre est, quos eamdem fidem de conversione substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi adhuc retinere, Sole clariùs demonstrat *Antonius Arnaldus* in suo Opere *De perpetuitate Fidei*. Cùm igitur omnes totius Orbis Christiani Ecclesiæ in hoc fidei dogmate semper consenserint, & adhuc consentiant, ineptum omninò est, inquirere, utrùm antiquitùs Græci ad significandam conversionem substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi usi sint hac voce μετουσίωσις, & Latini hanc *Transubstantiationis* vocem ante Concilium Generale Lateranense IV. usurparint? Sufficit quippè, ut antiqui Patres Græci in Ecclesia Orientali, & antiqui Patres Latini in Ecclesia Romana conversionem substantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi, quam nunc Græci per μετουσίωσις vocem, & Latini per *Transubstantiationis* nomen significant, aliis æquipollentibus vocabulis tradiderint. Porro, inter antiquos Patres Græcos *Chrysostomus* conversionem panis & vini in Corpus & Sanguinem Christi nominat μεταῤῥύθμισιν, Gregorius Nissenus μεταστοιχείωσιν, Cyrillus Hierosolymitanus μεταβολὴν, & Sanctus Damascenus μεταποίησιν, quæ omnia

nia vocabula ſignificant *Converſionem*, *Tranſmutationem*, *Tranſelementationem*, eamdemque planè habent ſignificationem, quâ pollent iſtæ voces μετουσίωσις, & *Tranſubſtantiatio*, quarum primâ nunc Græci, alterâ Latini ad exprimendam converſionem ſubſtantiæ panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti, uti ſolent, ut videre eſt apud jam citatum doctiſſimum P. *Michaelem Lequien* in ſuis Notis in Cap. XIII. libri IV. S. Damaſceni *De Orthodoxa Fide*. Eſto itaque ad exprimendam converſionem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti non ſemper Græci hac μετουσίωσις voce uſi fuerint, & Latini hoc *Tranſubſtantiationis* nomen ante Concilium Generale Lateranenſe IV. ſub *Innocentio III.* habitum non uſurpaverint, inde tamen perperàm inferunt hæretici, Tranſubſtantiationis dogma ab *Innocentio III.* fuiſſe Sæculo XIII. in Eccleſiam invectum. Nam licèt antiqui Patres, cùm Græci, tum Latini, haſce voces, quibus nunc utuntur Græci & Latini, non uſurpaverint, alias tamen æquipollentes, & eamdem planè ſignificationem habentes ad exprimendam converſionem panis & vini in Corpus & Sanguinem Chriſti adhibuerunt. Alioquì, ſi quid roboris haberet iſtud hæreticorum argumentum, dicendum eſſet, antiquos Patres Græcos & Latinos, necnon Chriſtianos trium priorum Eccleſiæ Sæculorum non crediſſe, Verbum Divinum eſſe conſubſtantiale æterno Patri, quia non uſi ſunt hac ὁμοούσιος, ſeu conſubſtantialis, voce, quæ ſolùm in Concilio Nicæno I. celebrato anno CCCXXV. contra Arianos fuit in Eccleſia conſecrata, & in uſu apud fideles. Dicendum quoque eſſet, antiquos Patres Græcos & Latinos, atque

omnes Christianos non credidisse ante hæresiarcham *Nestorium*, MARIAM Virginem esse *Deiparam*, seu Matrem Dei, quia usi non sunt hac Θεοτόκος, seu Matris Dei, voce, quæ tantùm in Concilio Ephesino ad configendam Nestorii hæresim anno CCCCXXXI. indicto apud Christianos frequentari cœpit. Certè norunt omnes, qui in Historia Ecclesiastica sunt versati, Ecclesiæ Catholicæ solemne semper fuisse novas hæreseon pestes novis nominibus refellere. Sic Patrem *Ingenitum* appellavit. Sic nomen *Hypostasis*, nomen *Incarnationis*, nomen ipsum *Trinitatis*, in sacris licèt litteris non usurpatum adhibuit. Quorsùm ergo ad veritatem sacrosanctæ Eucharistiæ à Christo Domino traditam, ab Apostolis prædicatam, à Sanctis Patribus Græcis & Latinis perenni traditione propagatam clarè exprimendam, & contra prophanas hæreticorum novitates tutandam, non potuerunt Patres Concilii Generalis Lateranensis IV. ab *Innocentio III.* convocati hoc *Transubstantiationis* nomen solemni Decreto adoptare, & in Ecclesia Catholica consecrare? Addo etiam falsum esse, istud *Transubstantiationis* nomen fuisse primùm à Concilio Lateranensi IV. invectum, cùm illius apertè meminerint *Stephanus Eduensis*, & *Petrus Blesensis*, qui Sæculo XII. vixêre, quanquàm tamen in usu familiari apud omnes non adhiberetur ante laudatum istud Concilium, quod prædictum nomen, ad ineffabile illud mysterium explicandum perquàm appositum, publico usu, ad obstruenda hæreticorum ora, consecratum in Ecclesia esse voluit.

D. Observasti in secundo Colloquio, *Joannem*, vulgò dictum vigesimum secundum, qui Sæculo

culo XIV. Romanum Pontificatum tenuit, hæreseos insimulari à nonnullis, qui asserunt, hunc Summum Pontificem non solùm ex animo propugnasse veterem quorumdam erroneam sententiam, quòd Sanctorum Animæ ad supremi diem usque judicii Visione Dei Beatificâ non fruantur; sed eam, ut dogma Fidei Ecclesiæ credendam proposuisse. Hunc Summum Pontificem ab hac calumnia hìc vindicare debes, quò certissimè constet, Doctrinam Ecclesiæ Romanæ Sæculo decimo quarto puram ac illibatam perstitisse.

M. Certa suppetunt monumenta, quibus facilè evincitur, *Joannem XXII.* Pontificem Maximum nullo unquam decreto approbasse, nedùm toti Ecclesiæ credendam proposuisse veterem & erroneam illorum sententiam, qui censebant, procrastinandam esse visionem Dei beatificam, hoc est Sanctorum Animas Visione Dei ante supremi judicii diem non fruituras. At enim non potest meliùs nobis innotescere, quænam fuerit mens & sententia *Joannis XXII.* circa statum animarum post mortem, quàm ex eodem Summo Pontifice, qui sæpiùs declaravit ac professus est, ea, quæ de dilatione beatitudinis Sanctorum usque ad diem judicii nonnunquam prædicaverat, ac defendisse visus erat, à se fuisse prolata tantùm ad veritatem indagandam, nec quidquam super hac re unquàm definitum esse. Id primò disertè testatur *Joannes XXII.* in Epistola, quam anno MCCCXXXIII. scripsit ad *Philippum* Galliarum Regem, in qua hæc habet: *Propter hoc, ut veritas possit melius aperiri, Nos interdum in nostris sermonibus mentionem habuimus, non proferendo verbum de nostro capite, sed dicta Scriptu-*

ræ Sacræ, & Sanctorum : multique tam Cardinales, quàm alii coram nobis, & alibi in suis sermonibus pro & contra, de ista materia sunt locuti, & necdùm in sermonibus, immò publicè, Prælatis, ac Magistris in Theologia præsentibus, est in Curia pluriès quæstio hujusmodi, ut sic pleniùs possit inveniri veritas, disputata. Idem scripsit *Joannes XXII.* in altera Epistola, quam anno sequenti, seu MCCCXXXIV. direxit ad Galliarum Reginam. Ex quibus duabus Epistolis, quas *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXXXIII. & MCCCXXXIV. refert, manifestò constat, *Joan. XXII.* permisisse dumtaxat, ut hæc quæstio de dilatione beatitudinis usque ad supremi judicii diem, quæ tum temporis decretorio Ecclesiæ judicio necdum eliquata erat, & in dogma fidei transierat, in utramque partem ventilaretur, ut ex publicis Theologorum disputationibus patesceret veritas. At, cùm nonnulli malevoli & iniqui obtrectatores, quos inter erant *Michael Cæsenas, Guillelmus Okamus, Bonagratia,* Franciscani, & alii, qui *Ludovici Bavari* Imperatoris Schismatici partibus adhærebant, inde ansam & occasionem arriperent sinistros rumores spargendi contra *Joannem XXII.* eumque palàm calumniandi, quasi negaret Animas, quibus pòst hanc vitam nihil superest flammis piacularibus purgandum, potiri Visione Dei beatifica usque ad supremi judicii diem: tunc *Joannes XXII.* publicum Cardinalium Consistorium indixit die III. mensis Januarii anni MCCCXXXIV. in quo, Tabellionibus publicis etiam præsentibus, fidei suæ declationem edidit his verbis: *Ne quis sinistrò interpretari possit, Nos sensisse aliquid, aut sentire, quod Sacræ Scripturæ obviet, aut Fidei Orthodoxæ, dicimus & pro-*

protestamur expressè, quòd quidquid in quæstione, seu materia visionis animarum, videlicet an animæ à peccatis, & pœnis peccatorum purgatæ videant Divinam Essentiam illa visione, quam Apostolus appellat facialem; seu quacunque alia materia in sermonibus & collationibus nostris diximus, allegavimus, seu proposuimus, non intendentes aliquid determinare, vel decidere, seu credere, quod esset quovis modo Scripturæ sacræ obvium, vel contrarium Fidei Orthodoxæ, sed illud solùm tenère, & credere, quod & Scripturæ poest & poterat, & Catholicæ Fidei convenire; & si fortan in prædictis sermonibus, vel collationibus aliqua, squæ vel Scripturæ sacræ, seu Fidei Orthodoxæ quovis modo essent, vel viderentur obvia, ipsa præter intentionem à nobis fuisse prolata, dicimus & asserimus, eaque revocamus expressè, non intendentes illis adhærere, nec ea in præsenti defendere, nec etiam in futurum. Quin, die III. mensis Decembris ejusdem anni MCCCXXXIV. *Joannes XXII.* lethali morbo correptus, ac propediè moriturus, fidei suæ circa Visionem beatificam hoc reliquit testimonium, dicens: *Fatemur, & credimus, quòd Animæ purgatæ, separatæ à corporibus, sunt in Cœlo, & vident Deum ac Divinam Essentiam facie ad faciem.* Utramque Fidei *Joannis XXII.* declarationem *Benedictus*, vulgò dictus *XII.* ejus in Sede Pontificia Successor, inseruit suo Diplomati dato Avenione an. MCCCXXXV. quod ex MS. Vaticano integrum refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXXXIV. Prætereà *Joannis XXII.* mentem ac sententiam, circa statum Animarum post mortem, perspectam, ac exploratam reddunt tria ejus Diplomata, quorum unum dedit pro Canonizatione S. *Thomæ Aquinatis*, alterum

pro Canonizatione S. *Ludovici*, Episcopi Tolosani, & tertium pro Canonizatione S. *Thomæ*, Herfordiensis Episcopi, in quibus protestatur Summus ille Pontifex, Sanctos illos cum Christo regnare in Cœlis, & Visione Dei beatificâ perfrui. His certissimis monumentis apertè falsi convincitur impostura Hæresiarchæ *Calvini*, qui libro IV. *Institutionum* cap.7. hæc impudenter scripsit: *Expungant*, inquit, *è numero Pontificum oportet, Joannem XXII. qui palàm asseruit, animas esse mortales, unàque cum corporibus interire usque ad diem Resurrectionis. Atque ut videas totam Sedem cum præcipuis suis fulturis tunc prorsus concidisse, nemo Cardinalium huic se tantæ insaniæ opposuit. Sed Schola Parisiensis Regem Galliæ compulit, ut ad palinodiam hominem cogeret. Rex ejus communionem suis interdixit, nisi mox resipisceret; idque de more publicavit per præconem. Hac necessitate adactus ille, errorem abjuravit*, & ad marginem ait: *Testis Joannes Gerson, qui tunc vivebat*. Hactenus petulantissimus ille Heresiarcha, cujus quot verba, tot putida sunt mendacia. Primum mendacium est, dum ait, *Joannem XXII.* asseruisse Animas esse mortales, unàque cum corporibus interire usque ad diem Resurrectionis, cùm tamen ex antiquis monumentis, & ex locupletissimis testimoniis probatæ fidei Scriptorum coævorum certissimè constet, Joannem *XXII.* nunquam asseruisse, animas esse mortales, unàque cum corporibus interire usque ad diem Resurrectionis, sed illum dumtaxat, ut Doctorem privatum, plus æquo favisse sententiæ quorumdam veterum Patrum circa procrastinationem Visionis Dei usq; ad diem supremi judicii, quæ tamen sententia tum temporis,

ris, ut jam observavimus, necdum solemni Ecclesiæ judicio erat proscripta, utpotè quæ confixa solùm fuerit in Concilio Generali Florentino habito anno MCCCCXXXIX. quâ tamen non obstante illius Concilii Oecumenici definitione, sceleſtiſſimus Hæresiarcha *Calvinus* eamdem opinionem, ab Ecclesia licèt ut hæreticam damnatam, obstinato animo propugnavit, sicut alibi ostendimus. Alterum mendacium profert *Calvinus*, dum affirmat, ne minem fuisse, qui huic sententiæ se opponeret; cùm tamen Academia Parisiensis in Saltu Vincennarum congregata hanc sententiam de dilatione beatitudinis usque ad supremi judicii diem damnaverit, suæque censuræ ad petitionem *Philippi Valesii* Galliarum Regis authenticum porrexerit Instrumentum, Magistrorum omnium subscriptione & sigillis munitum, quod integrum *Responsioni suæ ad mysterium iniquitatis* inseruit noster *Joannes Coeffeteau* Massiliensis Episcopus, illudque *Egassius Bulæus* tomo IV. *Historiæ Universitatis Parisiensis* ad annum MCCCXXXII. iterùm retulit, ac Originale in manibus Fratrum Prædicatorum se Lutetiæ vidisse testatur *Philippus Gammacheus*, Doctor Sorbonicus, in primam Secundæ, quæst.4. cap.2. Contra eamdem sententiam de dilatione Beatitudinis usque ad supremi judicii diem doctissimum scripsit Commentarium noster *Durandus à S. Porciano*, Episcopus Meldensis, quod *Odoricus Raynaldus* ex Codice Vaticano descripsit, suisque Annalibus inseruit. Tertiò, mentitur *Calvinus*, dum scribit, quòd *Schola Parisiensis Regem Galliæ compulit, ut ad palinodiam Joannem XXII. cogeret*; cùm potiùs Academiæ Parisiensis Doctores, jussu *Philippi Valesii*, Galliæ

Regis, in Saltu Vincennarum, ut mox diximus, congregati, istud de *Joanne XXII.* testimonium Regi perhibuerint, dicentes: *Multorum fide dignorum relatione audivimus, quòd quidquid in hac materia* (scilicet de procrastinatione gloriæ Sanctorum usque ad diem judicii) *Sua Sanctitas dixit: non asserendo, seu opinando protulit, sed solummodò recitando.* Quartò, à vero omninò abhorret, quod subjungit *Calvinus*, dicens: *Rex* (seu *Philippus Valesius*, qui tunc in Galliis regnabat,) *ejus*, seu *Joannis XXII. communionem suis interdixit, nisi mox resipisceret. Hac necessitate adactus ille errorem abjuravit.* Id, inquam, à veritate Historiæ omninò alienum est, tum quia apud nullum Scriptorem coævum legitur, *Philippum Valesium*, Galliarum Regem, communionem *Joannis XXII.* suis subditis interdixisse; tum quia etiam, omnes ad unum Scriptores, si excipias *Guillelmum Okamum*, qui *Ludovici Bavari* Imperatoris Schismatici stipendiarius erat, testantur, *Joannem XXII.* nullum unquam errorem propugnasse aut abjurasse, eò quòd sententia de dilatione Visionis Dei usque ad supremi judicii diem, in quam *Joannes XXII.* ut Doctor privatus, inclinare visus est, nondùm ab Ecclesia esset damnata, nec ullo solemni Decreto ab ea definitum, Animas corporibus exutas, ac plenè purgatas, *in Cœlum mox recipi, & intueri clarè ipsum Deum trinum & unum sicuti est.* Quæ tandem veritas planè dilucidata, & totius Ecclesiæ judicio in Oecumenica Synodo Florentina sancita ac firmata est. Non me fugit, *Petrum de Alliaco*, Cameracensem Episcopum, & posteà S.R.E. Cardinalem, in quadam Oratione, quam habuit coram *Carolo VI.* III. Idus Decembris anni

anni MCCCCVI. affirmasse, Regem *Philippum Valesium*, Academiæ Parisiensis judicio fretum, vehementissimas ad *Joannem XXII.* scripsisse litteras, in quibus rogum ipsi intentabat, ni suum revocaret errorem. Sed nullus dubito, quin *Petrus de Alliaco*, qui post annos dumtaxat septuaginta ab obitu *Joannis XXII.* id dixisse fertur, deceptus sit, perperàm videlicet applicando personæ *Joannis XXII.* minas, quas *Philippus Valesius*, Galliarum Rex intentarat Ministro Generali Fratrum Minorum, *Geraldo* dicto, qui sententiam de dilatione Visionis Dei usque ad judicii diem cum plurium offensione publicè Parisiis prædicaverat, cùmque *Philippus* Rex eâ de re per litteras ad *Joannem XXII.* directas conquestus fuisset, rescripsit Summus ille Pontifex, & sub juramento negavit, se præfatum Generalem Minorum Parisios misisse, ut sententiam de procrastinatione beatitudinis Sanctorum usque ad supremi judicii diem in hac Civitate Parisiensi, sicut fama ferebat, prædicaret. Hanc Epistolam *Joannis XXII.* ad *Philippum*, Galliarum Regem, refert *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXXXIII. Præterquamquòd, testimonium *Petri de Alliaco* asserentis *Joannem XXII.* in errorem impegisse, facili negotio falsi convincitur locupletissimis testimoniis, quæ mox laudavimus, ejusdem Pontificis *Joannis XXII.* ejusque successoris *Benedicti XII.* atque Academiæ Parisiensis, quibus addi etiam possunt testimonia nostri *Ptolomæi Lucensis* cap. 42. lib. 24. Historiæ Ecclesiasticæ, sæpiùs ab *Odorico Raynaldo* ex MS. Vaticano in Annalibus Ecclesiasticis laudatæ, & *Joannis Villani* cap. 19. lib. XI. *Historiæ* Italicè scriptæ. Qui Authores, cùm *Joanni XXII.* coævi fue-

fuerint, longè majorem, quàm *Petrus de Alliaco* in rebus Historicis sui temporis fidem merentur. Idem judicium ferendum esse censeo de *Joanne Gersonio*, Sacræ Facultatis Parisiensis Cancellario, quem Hæresiarcha *Joannes Calvinus* omnium in *Joannem XXII.* mendaciorum suorum testem citat in margine his verbis: *Testis Joannes Gerson, qui tunc vivebat*. Qua in re *Calvinus* non minùs ignorantiam, quàm malitiam suam prodidit; ignorantiam quidem, dum ait, *Joannem Gersonem* eodem tempore vixisse, quo *Joannes XXII.* Ecclesiam regebat, cùm tamen certum sit, *Joannem Gersonium* longè post obitum *Joannis XXII.* natum esse. Mortuus quippè est *Joannes XXII.* anno MCCCXXXIV. ut testatur *Joannes Villani* libro XI. *Historiæ* cap. 19. *Joannes* verò *Gersonius* natus est anno MCCCLXIII. ut videre est apud *Trithemium* in libro *De Viris Illustribus*. Qui igitur, amabo, fieri potuit, ut *Joannes Gersonius* eodem tempore vixerit, quo *Joannes XXII.* At hic Anachronismus, etsi gravissimus, posset *Calvino* condonari, nisi ibidem suam malitiam apertè indicaret. Postquàm enim audacissimus ille Hæresiarcha infrunito ore asseruit, *Joannem XXII.* negasse immortalitatem animæ, & *Philippum Valesium*, Galliarum Regem, communionem hujus Summi Pontificis suis subditis interdixisse, aliaque non minus insulsa congessit mendacia, citat ad marginem *Ioannem Gersonium*, ut vadem ac testem omnium mendaciorum, quæ in *Joannem XXII.* virulento calamo scripsit, cùm tamen *Ioannes Gersonius* nullibi dicat, *Ioannem XXII.* negasse immortalitatem animæ, & *Philippum Valesium* Galliarum Regem interdixisse suis subditis communionem *Ioannis*

nis

nis XXII. Hoc unum dumtaxat, ut candidè fatear, asserit *Joannes Gersonius*, videlicet *Joannem XXII.* ut Doctorem privatum, propugnasse sententiam de dilatione Visionis Dei usque ad judicii diem, eamque sententiam à Theologis Parisiensibus fuisse damnatam. Sic enim in Sermone de Festo Paschatis, illud explicans: *Hodie mecum eris in Paradiso*, effatur iste Academiæ Parisiensis Cancellarius: *Propter quod insuper apparet falsitas doctrinæ Papæ Joannis XXII. quæ damnata fuit cum sono buccinarum coram Rege Philippo avunculo tuo per Theologos Parisienses, de Visione beata, & credidit potius Theologis Parisiensibus, quàm Curiæ*. Hoc *Joannis Gersonii* testimonium hic referre necessarium esse duxi, ut inde facilè intelligeres, falsò *Joannem Gersonium* citari ab Hæresiarcha *Calvino* tanquam testem omnium mendaciorum, quæ ipse de industria suo in cerebro conficta in *Joannem XXII.* sacrilego ore evomuit. Quamquam tamen, ut obiter dicam, nec ipsimet *Joanni Gersonio* fides adhibenda sit, non solùm quia asserit, sententiam de procrastinatione Visionis Dei usque ad judicii diem fuisse à Theologis Parisiensibus damnatam cum sono buccinarum, quæ profectò circumstantia de censuræ Theologorum Parisiensium promulgatione facta *cum sono buccinarum* ab antiquioribus, & coævis Scriptoribus omninò reticetur; sed etiam quia *Gersonius* innuere videtur, *Joannem XXII.* ex animo propugnasse sententiam de dilatione beatitudinis usque ad supremi judicii diem, cùm potiùs ex antiquissimis Monumentis, quæ jam laudavimus, & ex disertis coævorum, ac subindè *Gersonio* antiquiorum Scriptorum testimoniis haud obscu-

ſcurè colligi poſſit, *Joannem XXII.* propendiſſe dumtaxat in ſententiam de dilatione beatitudinis uſque ad judicii diem, eumque inquirendæ ac elucidandæ veritatis gratiâ, quæſtionem hanc de Sanctarum Animarum beatifica Viſione in utramque partem diſceptari optaſſe, eam tamen auctoritate Pontificiâ nunquàm definiiſſe, cùm illius Pontificiæ definitionis nullum in hujus Summi Pontificis, ſeu dictis, ſeu factis, ſignum, aut leviſſimum reperiatur veſtigium.

D. Quænam in Scholis Sæculis XIII. & XIV. Theologiam docendi obtinuit methodus, & quæ potiſſimùm Diſciplinæ, Artes, ac Scientiæ excultæ fuerunt?

M. Quamvis Sæculis XIII. & XIV. ſtudium juris Canonici & Civilis maximè viguerit, in profeſſione tamen Theologiæ Scholaſticæ omnis ferè litterarum dignitas conſiſtebat, præſertim poſtquàm S. *Thomas*, Doctor Angelicus, Theologiam Scholaſticam egregiis Commentariis, ac Summâ ſuâ tripartitâ plurimùm illuſtraſſet, atque Philoſophiam obſequio fidei mancipaſſet. Huic quippè Sanctiſſimo Præceptori prima, ac penè una cura fuit inquirere ac certò noſſe, quid Scriptura, quid conſenſus omnium Sanctorum Patrum de quâque re doceret, ut, eo conſtituto tanquàm immoto fundamento, totam illi Theologiam adſtrueret. Hinc *Doctoris communis* nomen aſſecutus eſt, quia, Duce verbo Dei, fugit diverticula, & tritam Patrum calcavit viam, à qua ne latum quidem unguem permiſit ſibi diſcedere. Omnes Scientias obſequio fidei ſubjecit, & ex philoſophia eas ſententias delegit, quæ ad fidei myſteria explicanda

& pro-

& propugnanda conducere possent; verbo dicam, sicut vitæ origo & finis est à corde, quod primum omnium incipit, & ultimum desinit vivere, ita S. *Thomæ Aquinati* scribenti, & docenti fides instar cordis fuit, ab una fide & traditione cœpit, & in fidem desiit. Theologica è doctrina Patrum, & principiis fidei hausit, in opinionibus verò philosophicis deligendis, inter hinc indè probabilia unius fidei defendendæ rationem ita habuit, ut merito Doctoris illius Angelici Scripta appellare possim Christianæ Religionis Armamentarium, & quæcunque docet, sint vel consectaria à fide deducta, vel præsidia fidei & ad illam apparatus. Si vellem ad hujus rei fidem faciendam, quæ suppetunt, hìc proferre experimenta, decurrendæ mihi essent omnes Theologiæ partes, quia ubique eamdem methodum servavit. Hanc S. *Thomæ* in pertractandis quæstionibus Theologicis methodum, quâ ad veritatis discussionem nulla aptior, ad Catholicam fidem defendendam solidior, ad mores probè informandos securior esse potest, qui Sæculis XIII. & XIV. secuti sunt Theologi, à veritatis tramite nunquam deviarunt. At, proh dolor! nonnulli fuerunt Sæculis XIII. & XIV. Theologi, qui diversam à Sancti *Thomæ* methodo viam ineuntes, & in Theologia Philosophos agentes, in varios errores proruperunt, quorum temeritatem, superbiam, insolentiamque repressit Academia Parisiensis, sicut ostendimus in Colloquio tertio. Extiterunt etiam alii Academiæ Parisiensis Theologi, qui Sæculis XIII. & XIV. affectatâ ingenii subtilioris famâ, inutilium, & metaphysicarum difficultatum concertationibus Scholas impleverunt, nodisque in-

intricatissimis futilium quæstionum, quæ vix aliud quàm temporis jacturam, aut quod multò periculosius, nec minus frequens malum accidebat, pietatis fastidium afferebant. De hoc gravissimo, qui in Theologiam Scholasticam apud Theologos Parisienses irrepserat, abusu, jure ac meritò conqueritur Joannes *Gersonius*, Facultatis Parisiensis Cancellarius, in Epistola, quam Brugis scripsit ad quemdam Prælatum, in qua, teste *Egassio Bulæo* tomo IV. *Historiæ Universitatis Parisiensis* hæc habet: *Reverende Pater, sub vestra, & Magistrorum nostrorum correctione in Facultate Theologiæ videtur esse necessaria reformatio super sequentibus inter cætera. Primò, ne tractentur ita communiter doctrinæ inutiles sine fructu & soliditate, quoniam per eas, doctrinæ ad salutem necessariæ & utiles deseruntur, nesciunt necessaria, quia supervacua didicerunt, inquit Seneca. Secundò, per eas non studentes seducuntur, quia scilicet putant, illos principaliter esse Theologos, qui talibus se dant, spreta Biblia, & Sacris Doctoribus. Tertiò, per eas* (seu inutiles doctrinas) *termini à Sanctis Patribus usitati transmutantur contra illud Augustini: Nobis ad certam Regulam loqui fas est &c. Et non sequitur velocior scientiæ alicujus corruptio, quam per hæc &c. Quartò, per eas Theologi ab aliis Facultatibus irridentur, nam ideò appellantur Phantastici, & dicuntur nihil scire de solida veritate, & Moralibus & Biblia. Quintò, per eas viæ eorum multiplices aperiuntur. Quia enim loquuntur, & fingunt sibi ad placitum terminos, quos alii Doctores & Magistri non intelligunt, nec intelligere curant, dicunt incredibilia & absurdissima, quæ ex suis absurdis fictionibus dicunt sequi. Sextò, per eas Ecclesia & Fides*

des neque intus, neque foris ædificantur. Constat, quòd dant potiùs occasiones credendi, quòd Deus non sit omnimodè simplex, aut unus. Septimò, per eas multi ex Theologis tam activè, quàm passivè scandalizantur, nam alii vocantur rudes ab aliis, & alii è contra Curiosi, & Phantastici: Tales nunc currunt propositiones ex talibus doctrinis: infinitæ sunt durationes in divinis secundùm prius & posterius quamvis æternæ: Spiritus Sanctus liberè, contradictoriè, contingenter producitur ex parte principii &c. Hactenus *Joannes Gersonius*, qui doctrinas inutiles, quæ his temporibus in Scholas invectæ, germanæ Theologiæ faciem deturpabant, meritò improbat, monetque Theologos, ut abstineant à tractandis illis quæstionibus, quæ semper litigandi novam videntur subministrare materiam, easque solùm ventilent, quæ ad Scripturæ Sacræ, Historiæ Ecclesiasticæ, ac veræ Theologiæ notitiam conferre, aut fidelibus Christianæ pietatis semina instillare possunt. Hùc enim profectò præcipua Theologorum cura intendi deberet, ut proscriptis, & ab ipsis usque radicibus evulsis ex hominum animis falsis opinionibus, præsertim illis, quæ lascivienti hominum libidini indulgent, sanam Theologiam ex Sacris litteris, ex Sanctorum Patrum Operibus, atque ex Sacris Ecclesiæ sanctionibus haustam traderent discipulis, easque sæpius in Scholis necessarias disputationes, & exercitationes haberent, quæ intelligendi prudentiam acuunt, loquendi celeritatem incitant, artemque edocent hæreticos feriendi, repellendi, & tanquam machinatione aliqua in omnem partem contorquendi. Quâ in re impensè laudo nostri temporis Theologos, qui, eximiâ instructi differendi faculta-

te, benè multa, quæ antehàc aut conclusa, aut obscura erant, variis disputationibus tractata eruerunt, dilucidè exposuerunt, & ad altiorem sacrarum litterarum peritiam, ad meliorem Sanctorum Patrum doctrinam, quæstiones ad exercenda ingenia, ac diluenda contorta hæreticorum sophismata apprimè utiles providè atque sapienter adjecerunt.

D. Cùm non solùm doctrinam Ecclesiæ, sed etiam Leges & Constitutiones Ecclesiasticas, quibus sancitur Disciplina, callere debeat Clericus, ne quidquam faciat, quod Patrum possit esse regulis contrarium; magni mea interest, ut hìc Disciplinæ Ecclesiasticæ, quæ Sæculis XIII. & XIV. viguit, speciem & formam adumbres.

M. Priusquàm Singularia quędam attingam Disciplinæ Ecclesiasticæ Capita, non abs re erit generales præmittere Observationes, spectantes Disciplinam Ecclesiæ, quæ Sæculis XIII. & XIV. sancita fuit, atque executioni mandata. In primis, observare debes, pluralitatem Beneficiorum Sæculo decimo tertio multis Clericis placuisse, eumque abusum frequentibus Decretis & Canonibus Summorum Pontificum ac Conciliorum damnatum esse, sed cùm nihilosecius hæc pestis, præsertim in Galliis, latiùs grassaretur, *Guillelmum* Parisiensem Episcopum, per triennium, hoc est, ab anno MCCXXXV. usque ad annum MCCXXXVIII. hanc de Beneficiorum unitate aut pluralitate Controversiam jussisse à Theologis Academiæ Parisiensis disputari, an videlicèt salvâ conscientiâ posset quis plura adire & habere Beneficia? Hanc quæstionem diuturno examine discusserunt Theologi

logi Parisienses, ac tandem plenis Theologorum Comitiis, quibus ex Familia Dominicana intererant tres, *Hugo à Sancto Charo*, Theologiæ Professor, ac posteà S.R.E. Cardinalis, *Guerricus à Sancto Quintino*, & *Gaufridus*, quorũ suffragiis decretum est, nullum posse, sine legitima causa, pluribus Beneficiis potiri, si ex uno Beneficio annuos redditus ad honestam vitæ sustentationem sufficientes perciperet. Id disertè testatur noster *Thomas Cantipratanus*, qui tum temporis Parisiis versabatur, libro I. *Apum* cap.xx. num.v. ubi hęc habet: *Volo*, inquit, *ut quicumque hæc legerit, sciat me anno ab Incarnatione Domini* MCCXXXVIII. *fuisse Parisiis, ubi Venerabilis Guillelmus Parisiensis Episcopus, qui in Theologia rexerat, conventionem fecit omnium Magistrorum in Capitulo Fratrum Prædicatorum. Proposita ergo quæstione de pluralitate Beneficiorum, solerti, & valdè longa dissertatione probatum est, duo Beneficia, dummodò unum valeret quindecim libras Parisienses* (quę Summa tunc temporis in Galliis, ob monetę penuriam ad honestum Clerici victum sufficiebat) *teneri cum salute animæ non posse*. Verùm, inter Scriptores Sæculi XIII. nullus, meâ quidem sententiâ, diligentiùs excussit, & clariùs atque securiùs hanc de unitate, vel pluralitate Beneficiorum Controversiam explanavit, quàm S. *Thomas*, Doctor Angelicus, Quodlibeto IX. Quæstione VII. Art. II. ubi primùm docet, quòd inter actiones de se indifferentes ad bonum & malum locum habere non possit plurium præbendarum, seu cumulatorum Beneficiorum possessio, *cùm hoc, quod est habere plures Prabendas, plurimas in se inordinationes contineat; utpotè quia, non est possibile aliquem in plu-*

ribus Ecclesiis deservire, in quibus est præbendatus, cùm præbendæ videantur esse ordinatæ quasi quædam stipendia Deo ibidem ministrantium. Sequitur etiam diminutio Divini Cultus, dùm unus loco plurium instituitur. Sequitur etiam in aliquibus defraudatio voluntatum Testatorum, qui ad hoc bona Ecclesiis contulerunt, ut certus numerus Deo deservientium ibi esset. Sequitur etiam inæqualitas, dùm unus pluribus Beneficiis abundat, & alius nec unum habere potest. Secundò, docet S. *Thomas*, Præbendarum, seu Beneficiorum pluralitatem *esse in numero harum actionum, quæ absolutè consideratæ deformitatem, vel inordinationem quamdam important, quæ tamen, aliquibus circumstantiis advenientibus, bonæ efficiuntur; Sicut occidere hominem vel percutere, in se deformitatem quamdam importat; Sed si addatur, occidere malefactorem propter justitiam, vel percutere delinquentem causa disciplinæ, non erit peccatum, sed virtuosum. In numero harum actionum videtur esse, habere plures præbendas. Quamvis enim aliquas inordinationes contineat, tamen aliæ circumstantiæ possunt supervenire, ita honestantes actum, quòd prædictæ inordinationes totalitèr evacuentur; ut putà si sit necessitas in pluribus Ecclesiis ejus obsequio, & possit plus servire Ecclesiæ, vel tantumdèm, absens quàm alius præsens; & si qua alia sunt ejusmodi. Et tunc istis conditionibus supervenientibus cum recta intentione non erit peccatum..... Si verò aliquis*, subdit Doctor ille Angelicus, *hac intentione plura Beneficia habeat, ut sit ditior, ut lautiùs vivat, & ut faciliùs ad Episcopatum perveniat in aliqua Ecclesiarũ, ubi est Præbendatus, non tolluntur prædictæ deformitates, sed augentur, quia cum tali intentione & unum Beneficium*

cium habere, quod nullam inordinationem importat, esset illicitum. Denique, concludit *S. Thomas*: *sine quibus circumstantiis tutum non est plures habere Præbendas, quantumcùmque Dispensatio interveniat; eò quòd dispensatio humana non aufert ligamen Juris naturalis, sed solùm ligamen Juris positivi, quod per hominem statuitur, & per hominem dispensari potest.* Ex qua S. *Thomæ* doctrinà manifestò colligitur, Beneficiorum pluralitatem, quæ his munita non est circumstantiis ab illo Doctore Angelico assignatis, illicitam esse, meritòque damnatam Canone XIX. Concilii Lateranensis IV. sub *Innocentio III.* anno MCCXV. celebrati, quem Canonem posteà Sæculo XIV. renovarunt Summi Pontifices *Joannes XXII.* in sua Decretali, quæ incipit, *Execrabilis &c.* & *Urbanus V.* in sua Constitutione, cujus initium, *Horribilis &c.* Refert etiam *Odoricus Raynaldus* ad annum MCCCXI. fuisse Ecclesiæ Gallicanæ Præsulem Anonymum, qui in Concilio Generali Viennensi contra Beneficiorum pluralitatem acritèr invectus est his verbis: *Hodiè, quod cum dolore referendum est, una persona, aliquandò minus idonea, quatuor vel quinque in diversis Ecclesiis obtinet Beneficia, idest, quinque vel quatuor dignitates, aliquando tres vel duas; Quin immò, quod non est minimum inconveniens vel absurdum, una persona, cui secundùm statum suum una sufficeret Canonica vel Præbenda, decem vel duodecim in diversis Ecclesiis obtinet, & aliquandò plures, sicut vidi. Heu! aliquandò una persona tot obtinet dignitates, Personatus, vel Officia, quot ex eis posset quinquaginta vel sexaginta exercitatis & litteratis personis sufficientissimè provideri. Ex quo pernicioso abusu sequitur destructio Ec-*

clesiarum, defectus servitiorum Ecclesiasticorum, enervatio & dissipatio studiorum, quæ modernis temporibus ubique terrarum depereunt, propter hoc quòd bonis Scholaribus exercitatum ingenium habentibus provideri non potest per Prælatos &c.

Hanc generalem observationem de pluralitate Beneficiorum Sæculis XIII. & XIV. multis Summorum Pontificum & Conciliorum Decretis proscriptâ, altera excipiet observatio de Residentia, quæ Episcopis, Canonicis, & Curatis, omnibusque Beneficia curam animarum habentia obtinentibus fuit iisdem Sæculis XIII. & XIV. Sacris Ecclesiæ Canonibus imperata. Episcopi tamen à Residentia legitimè dispensati aliquandò censebantur, tùm ob causam pietatis, quandò videlicèt adeunda erat Apostolica Sedes, ad reverentiæ, & obedientiæ significationem ei exhibendam, tùm etiam ob causam necessitatis, nimirùm quandò interesse debebant Conciliis Generalibus, vel adibant Concilia Provincialia, quæ Metropolitani singulis annis celebrare tenebantur, ut sanxit Concilium Generale Lateranense IV. sub *Innocentio III.* Summo Pontifice, Canone VI. ubi sic statutum est: *Sicut olim à Sanctis Patribus noscitur institutum, Metropolitani singulis annis cum suis Suffraganeis Provincialia non omittant Concilia celebrare. In quibus de corripiendis excessibus, & moribus reformandis, præsertim in Clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum &c.* Hanc Conciliorum Provincialium celebrationem, quæ sensim sine sensu Sęculo decimo quarto in desuetudinem abire cœperat, imperavit *Gregorius XI.* Pontifex Maximus, in Epistola ad *Petrum* Archiepiscopum Narbonen-

bonensem, datâ anno MCCCLXXXIV. A' lege residendi in suis Ecclesiis Beneficiarios studentes, eorumque Professores dispensavit Sæculo XIII. *Honorius III.* in Decretali *super specula*; *De Magistris*, cujus hæc sunt verba: *Docentes verò in Theologica Facultate, dùm in Scholis docuerint, & studentes in ipsa, integrè per annos quinque percipiant, de licentia Sedis Apostolicæ, proventus Præbendarum, & Beneficiorum suorum, non obstante aliqua alia consuetudine vel Statuto, cùm denario fraudari non debeant in Vinea Domini operantes*. Istam *Honorii III.* Decretalem Sæculo decimo quarto *Clemens V.* anno MCCCVIII. *Joannes XXII.* anno MCCCXXXI. *Clemens VI.* ann. MCCCXLII. & MCCCXLVI. confirmarunt.

Clericos Beneficiarios bonorum Ecclesiasticorum dispensatores dumtaxat & Oeconomos, sed non dominos esse, sæpiùs declararunt Concilia Nationalia Sæculis XIII. & XIV. celebrata, quorum Canones in Colloquio IV. laudavimus. Eamdem doctrinam S. *Thomas*, qui Sæculo XIII. vixit, disertè tradit Secundâ Secundæ, Quæstione CLXXXV. Art. VII. ubi Episcopos bonorum Ecclesiasticorum dispensatores & procuratores, non dominos esse docet his verbis: *Aliter est dicendum de propriis bonis, quæ Episcopi possidere possunt, & de bonis Ecclesiasticis. Nam propriorum bonorum verum dominium habent. Undè ex ipsa rerum conditione non obligantur ut ea aliis conferant, sed possunt ea vel sibi retinere, vel etiam aliis pro libito elargiri. Possunt tamen in eorum dispensatione peccare, propter inordinationem affectus, per quam contingit quod vel sibi plura conferant, quàm oporteat, vel aliis etiam non subveniant, secundùm quod requirit debitum charita-*

tis. Non tamen tenentur ad restitutionem, quia hujusmodi res sunt eorum dominio deputatæ: Sed Ecclesiasticorum bonorum sunt dispensatores vel procuratores.... Sunt autem bona Ecclesiastica non solum in usus Pauperum, sed etiam ad Cultum Divinum & necessitates Ministrorum expendenda.... si aliquid sibi retinuerit Episcopus de his, quæ sunt pauperibus eroganda, vel etiam in usum Ministrorum, aut in Cultum Divinum expendenda, non est dubium quin contra fidem dispensationis agat, & mortalitèr peccet, & ad restitutionem teneatur.

Clericos exactionibus, procurationibus, vectigalibus, pedagiis subdi passa non est Ecclesia XIII. & XIV. Sæculis, etiam ratione patrimonii & hæreditatis, nisi uxorati essent, vel mercaturam exercerent,& Censuris Ecclesiasticis eorum immunitatem defendit. Districtè quoque prohibuit Ecclesia, ne Clerici Laicum Judicem sibi constituerent, aut ad Laicorum Tribunalia traherentur, ut videre est in multis Conciliorum Canonibus,quos in quarto Colloquio retulimus. Hanc Ecclesiarum, Clericorum, & bonorum Ecclesiasticorum immunitatem, egregiè, ut alibi observavimus, *Petrus Bertrandus* Æduensis Episcopus, & posteà S. R. E. Cardinalis, Sæculo XIV. totius Ecclesiæ Gallicanæ nomine coram *Philippo Valesio*, Galliarum Rege,tuitus est contra *Petrum de Cugneriis* Regium Advocatum, pro Baronibus, & Sæcularibus Magistratibus perorantem, qui, licèt non diffiteretur, judicium de causis Clericorum ad Episcopos de jure spectare, aliquos tamen excipiebat casus, scilicèt primò crimen furti. Secundò, Clericorum conjugatorum delicta. Tertiò, si absque Tonsura

Sa

& veste Clericali essent in crimine deprehensi. Quartò, si de ipsorum conjugibus ageretur. Quintò, Clericos in terris Baronum à Ministris Ecclesiasticis capi non posse pertentedat. His exceptionibus Immunitatem & jurisdictionem Ecclesiasticam limitare ac elevare pro viribus studebat *Petrus de Cugneriis*, quem adeò nervosè confutavit laudatus *Petrus Bertrandus* Episcopus Æduensis, ut *Philippus Valesius*, Rex Christianissimus, libratis æquâ lance hinc indè momentis, Immunitatem & Jurisdictionem Ecclesiasticam sartam tectam in suo Regno conservari voluerit, & *Petrus de Cugneriis*, qui eam impugnare ac labefactare ausus fuerat, in vulgi fabulam abierit. Cæterùm, etsi Clerici Sæculis XIII. & XIV. ab exactionibus liberi essent, & Laicorum Judicum Tribunalibus exempti, interdùm tamen Summi Pontifices, ob publicas Ecclesiæ necessitates, præsertim pro Expeditione Sacra, & ad bellum contra Hæreticos Albigenses conficiendum, legem imposuerunt Clericis Decimas persolvendi Regibus ac Principibus Laicis ad certum tempus præfixum, ut constat ex multis exemplis, quæ referuntur à Scriptoribus horum temporum, & quæ, brevitatis ergò, silentio prætermitto. Permiserunt etiam Summi Pontifices Galliarum Regibus, ut flagitiosos Clericos propter crimina homicidii, mutilationis, aut alterius enormis facinoris, vel etiam super hujusmodi criminibus publicè diffamatos, in carceres suos detruderent, non ut jus aliquod in eos exercerent, sed Præsulibus traderent, ne in effrænatam licentiam impunitatis spe prorumperent isti Clerici gravissimorum criminum notâ inusti. Hoc privilegium

Nico-

Nicolaus IV. Pontifex Maximus concessit *Philippo III.* Regi Christianissimo, anno MCCLXXXVIII. ut videre est apud *Odoricum Raynaldum* ad hunc annum num. XXXVII. Idem Privilegium *Joannes XXII.* anno MCCCXVII. indulsit *Philippo V.* Regi Christianissimo, sicut ad hunc annum num. XIII. refert citatus *Odoricus Raynalus*.

Deniquè, circa Disciplinam Ecclesiæ, quæ in administratione Sacramentorum Sæculis XIII. & XIV. frequentari solebat, generatim observare debes primò, viguisse adhuc Sæculo XIII. antiquum morem baptizandi per immersionem, sicut S. *Thomas*, qui eo Sæculo vixit, apertè testatur 3. Parte suę Summæ Quæstione LXVI. Art. VII. ubi ait: *Quamvis tutiùs sit baptizare per modum immersionis, quia hoc habet communior usus*. Et in responsione ad secundum sibi propositum argumentum inquit: *Ad secundum dicendum, quòd in immersione expressiùs repræsentatur figura sepulturæ Christi, & ideò hic modus baptizandi communior est & laudabilior*. Id etiam confirmat Articulo octavo ejusdem quænis, ubi docet, quod *communitèr observatur in Baptismo trina immersio, & ideò graviter peccaret alitèr baptizans, quasi ritum Ecclesiæ non observans*. Ast, sub finem Sæculi XIV. evanuit apud Latinos ritus baptizandi per immersionem, & obtinuit mos conferendi baptismum per effusionem, ut liquet ex omnibus Ritualibus, quæ à tempore Sæculi XIV. edita sunt, in quibus, omissà immersione, solius effusionis in baptismi administratione modus præscribitur. Cur autem Ecclesia Latina hunc antiquum per immersionem baptizandi modum in alium Sæculo XIV. immutaverit, multiplex

plex ratio à Theologis afferri solet. Prima est, quia Ministri, ubi in Ecclesiis desiit Diaconorum copia, baptizandos, adultos præsertim, immergere vix potuerunt. Secunda, quia cùm parvuli recens nati majorem constituerent baptizandorum numerum, periculum fuit, ne ex eorum immersione eorum valetudini aliqua labes inferretur. Tertia, quia Ecclesia tàm ministrorum, quàm suscipientium Baptismum pudori consulere voluit, cui quidem pudori, cùm non ampliùs extarent Diaconissæ, quibus fœminas, quæ erant baptizandæ, immergendi cura olim incumbebat, difficili negotio consultum fuisset, si baptisma, fœminis præsertim, ut fiebat antiquitùs, per immersionem fuisset collatum.

Præterea, circà administrationem Eucharistiæ, quamvis Sæculo XIII. antiqua adhuc vigeret consuetudo communionem dandi sub utraque specie, nihilosecius in quibusdam Ecclesiis communio sub unica tantùm specie, scilicèt panis, populo porrigebatur. Hujus consuetudinis testis est locupletissimus S. *Thomas*, qui 3. Parte suę Summę Quæstione LXXX. Art. XII. hæc habet: *Ex parte autem sumentium requiritur summa reverentia, & cautela, ne aliquid accidat, quod vergat ad injuriam tanti Mysterii; quod præcipuè posset accidere in sanguinis sumptione, qui quidem si incautè sumeretur, de facili posset effundi: & quia crevit multitudo populi Christiani, in qua continentur senes & juvenes & parvuli, quorum quidam non sunt tantæ discretionis, ut cautelam debitam circa usum hujus Sacramenti adhibeant, ideò providè in quibusdam Ecclesiis observatur, ut populo sanguis sumendus non detur, sed solùm à Sa-*

à Sacerdote sumatur. Contendunt multi Viri eruditi post doctissimum P. *Joannem Morinum*, Congregationis Oratorii Presbyterum, in libro *de Pœnitentia*, formam absolutionis, quam Sacerdotes in tribunali Pœnitentiæ adhibebant, fuisse in Ecclesia Latina ad duodecimum usque sęculum dumtaxat *deprecativam*, quali etiamnùm Græci utuntur in Sacramento Pœnitentiæ, sed non fuisse *indicativam*, seu his verbis conceptam: *Ego absolvo te à peccatis tuis*. At, ut ut sit de hac Patris *Morini*, & aliorum Theologorum sententiâ, quam hìc discutere animus non est, certum est, Sæculo XIII. formam Sacramentalis Absolutionis in Ecclesia Latina non fuisse *deprecativam*, qualis est apud Græcos, sed *indicativam*, sicut nunc usurpatur in Ecclesia Latina. Hujus rei testem omni exceptione majorem proferam S. *Thomam*, qui in Opusculo XXII. cap. II. impugnans aliquem Scriptorem, qui Sæculo XIII. multa antiquorum Authorum laudabat testimonia pro sola deprecativa absolutionis forma in Sacramento Pœnitentiæ adhibendâ, sic respondet Doctor ille Angelicus; *Nunquid etiam si nunc viverent* (idest illi Authores citati ab illo Scriptore, quem refellit) *præjudicare possent communi sententiæ Magistrorum Parisiis regentium, qui contrarium sentiunt, decernentes absque his verbis: Ego te absolvo, absolutionem non esse per solam deprecativam orationem*. Prætermittere hìc non possum observationem, quam mihi suppeditat idem S. *Thomas* circà Jejunium Quadragesimale, quod ad duodecimum usque sæculum in Ecclesia Latina vespere tantùm solvebatur, sed ineunte Sæculo XIII. mox ille antiquus mutatus est, & horâ

nonâ

nonâ solvi cœptum etiam in Quadragesima jejunium, sicut testatur Doctor Angelicus Secundâ Secundæ Quæstione XLVII. Art. VII. in quo inquirit, *utrum hora nona convenientèr taxetur ad comedendum his, qui jejunant?* At jejunium etiam tempore Quadragesimæ, quod, teste S. *Thoma*, Sæculo XIII. solvi dumtaxàt poterat horâ nonâ, tandem cadente Sæculo XIV. hominibus majorem ad relaxationem pronis, ad meridiem solvi cœpit, & ad jejunium quadragesimale satis superque sufficere uisum est, si Officio vespertino circà meridiem persoluto pranderetur, Ecclesiâ infirmitati hominum indulgente, ut cænæ mutarentur in prandia meridiana, modò, quæ jejunio essentialis est, refectionis unitas servaretur, nec meridie pransi vesperè cœnarent. Hinc meritò inferas Cœnulam serotinam, quæ *Collatio* vulgò vocari solet, fitque nunc tempore Quadragesimalis Jejunii, ex hominum relaxatione ortum habuisse, eique nec Sanctos Patres, nec Conciliorum Canones suffragari, nec Ecclesiam latâ lege consensisse unquam, quamvis eam toleret.

D. Placent mihi admodùm generales istæ, quas hactenùs in Disciplinam Ecclesiasticam Sæculorum XIII.& XIV.præmisisti Observationes.Nunc particulatim percensere debes præcipua Disciplinæ Ecclesiasticæ capita, quæ spectant Jura & Officia Metropolitanorum, Electiones, & jurisdictionem Episcoporum, Ordinationes Clericorum, eorumque ad Ecclesiastica Beneficia promotiones.

Hæc erant Sæculis XIII.& XIV. Jura & Officia Metropolitanorum. Primò, absolvere poterant eos,qui excommunicati fuerant à suis Suffraganeis,

vel

vel eorum Officialibus, si à sententiâ latâ ad eorum tribunal appellatum esset, illos tamen absolvere non poterant, qui ab Archidiaconis, aut aliis Subditis Suffraganeorum suorum erant excommunicati, quia horum Judices non censebantur, sed Episcopi, seu Metropolitanorum Suffraganei, ut constat ex capite *Venerabilibus*: in Sexto; Titulo *De Sententia Excommunicationis*. Secundò, Metropolitani supplere poterant Suffraganeorum Episcoporum defectum ac negligentiam in Collationibus, Institutionibus, Electionibus, & Confirmationibus Beneficiorum Ecclesiasticorum, ut habetur in Capite *Licet*, lib. 1. Decretalium, tit. 10. *De supplenda negligentia Prælatorum*, quod est *Innocentii III.* Poterant etiam Metropolitani, si vacante aliquo Episcopatu, Capitulum administrationem spiritualem aut temporalem Diœceseos negligeret, instituere, & delegare ad illam Cathedralem Ecclesiam vacantem aliquem Visitatorem aut Administratorem, sicut decrevit *Bonifacius VIII.* Pontifex Maximus, in Sexto, cap. *Ecclesiæ*, tit. *De supplenda negligentia Prælatorum*. Tertiò, Metropolitani Provincias suas visitare tenebantur, quæ correctione indigebant, pastorali sollicitudine emendare, & Synodos Provinciales convocare, ut adhuc vigentia sedulò tenerentur, retinerentur collabentia, prorsùs collapsa renovarentur, & sacri ad instaurandam Ecclesiæ Disciplinam sanciti Canones, quos Summus Pontifex S. *Leo Magnus* Epistolâ 84. ait, *Spiritu Dei conditos, ac totius Orbis reverentia esse consecratos*, executioni mandarentur, sicque radicitùs evellerentur pravæ quædam inolitæ consuetudines ac corruptelæ, quas Episcopi divinâ

vinâ ad regendam Ecclesiam auctoritate præditi, & in quorum firmitate unum est collabentis Ecclesiasticæ Disciplinæ præsidium, tolerare sine piaculo non possunt, sed invalescentibus abusibus vehementiùs reluctari, & ad Disciplinam Ecclesiasticam instaurandam diligenti curâ, studio & contentione incumbere debent, quantùm tamen patitur Christiana prudentia, quæ interdùm nonnullas labes, majoris mali vitandi causâ, nonnunquàm tolerari præcipit. Denique, Metropolitanis Jus assertum erat confirmandi Electiones Episcoporum, non secùs ac Metropolitanorum electiones confirmandi jus ad Romanum Pontificem spectabat.

Episcopi ab Ecclesiarum vacantium Capitulis Sæculis XIII. & XIV. eligebantur, nec in eas electiones sese Principes Laici ingerere poterant, aut si in his suam aliquandò interponerent authoritatem, tunc hujusmodi Electiones nullę ac irritæ censeri debebant, sicut statutum est in Concilio Generali Lateranensi IV. Canone XXV. his verbis: *Si quis electioni de se factæ per sæcularis potestatis abusum consentire præsumpserit contra Canonicam libertatem; & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat, nec absque dispensatione possit ad aliquam eligi dignitatem. Qui verò electionem hujusmodi, quam ipso jure irritam censemus, præsumpserint celebrare, ab Officiis & Beneficiis penitùs per triennium suspendantur, eligendi tunc potestate privati*. Hanc sacrarum Electionum libertatem S. *Ludovicus*, Galliarum Rex, Pragmaticâ Sanctione, quam promulgavit ann. MCCLXVIII. asseruit his verbis, quæ habentur Articulo secundo: *Ecclesiæ Cathedrales*, inquit, *& aliæ*

aliæ Regni nostri, liberas electiones, & earum effectum integralitèr habeant. Et Art. 4. *Item promotiones, collationes, provisiones & dispositiones Prælaturarum, dignitatum, & aliorum quorumcumque beneficiorum, & Officiorum Ecclesiasticorum Regni nostri, secundùm dispositionem, ordinationem & determinationem juris communis, Sacrorum Conciliorum Ecclesiæ Dei, atque Institutorum Sanctorum antiquorum Patrum, fieri volumus & ordinamus*. Hujus Pragmaticæ Sanctionis à S. *Ludovico* Galliarum Rege editæ si pleniorem notitiam habere desideres, legesis *Francisci Pinssonii*, Biturici, Parisiensis Advocati, eruditam lucubrationem, quâ illam historicâ Præfatione, & luculento Commentario illustravit. Translationes Episcoporum, solius Sedis Apostolicæ auctoritate,& ob Ecclesiæ commodum Sæculis XIII. & XIV. fieri poterant, ut docet *Innocentius III.* Cap.*Cum ex illo*: *De Translatione Episcopi*. At avaritiam levitatemque Sacerdotum,qui pravâ cupiditate ex alia in aliam volebant transilire Ecclesiam,gravissimis Decretis coercuit Ecclesia, quia naturali lege prohibitum est, ut docet S. *Thomas* Quodlibeto 9. art. 15. ne quis in ministerio capessendo aliud quam Ecclesiæ utilitatem & Christi gloriam intueatur: *Non sua quærentes, sed quæ Jesu Christi*, inquit Apostolus, quâ voce omnem omninò à Sacri Ministerii suscipiendi proposito terreni commodi consectationem removet. Quòd si Ecclesiæ munera privatæ utilitatis gratiâ suscipere non liceat, nihilò magis licitum censeri debet propter aliquod commodum jam suscepta non instabili modò, sed sordido ac servili animo dimittere, & ad alia transvolare, quia pinguiora sunt.

ſunt. Epiſcoporum ceſſiones ſine cauſis Canonicis, & citrà Romani Pontificis authoritatem Sæculis XIII. & XIV. fieri non poterant. Sex autem cauſas cedendi Epiſcopatu *Innocentius III.* Pontifex Maximus recenſet Cap. *Niſi*: *De renunciatione*, cujus hæc ſunt verba: *Intueri te volumus, quod hæc ſunt illa, per quæ cedendi Epiſcopus licentiam poteſt poſtulare: conſcientia criminis, debilitas corporis, defectus ſcientiæ, malitia plebis, grave ſcandalum, irregularitaſque perſonæ, ſed in his omnibus eſt obſervanda cautela.* Porrò, Epiſcopi, qui ſemel cedendi facultatem à Romano Pontifice poſtulaverant, ad cedendum poſteà compelli debebant, ſi fortè, eâ obtentâ, Epiſcopatum retinerent, ſicut ſtatuit idem Summus Pontifex his verbis: *Quidam cedendi licentiam cum inſtantia poſtulantes, ea obtenta, cedere prætermittunt. Sed cùm in poſtulatione hujuſmodi, aut Eccleſiarum commoda quibus præſunt, aut ſalutem videantur propriam attendiſſe (quorum neutrum ſuaſionibus aliquorum quærentium quæ ſua ſunt, ſeu etiam levitate qualibet volumus impediri) eos ad cedendum decernimus compellendos.* Epiſcopi, qui vel ſenio confecti, vel frequentibus, & quaſi perpetuis infirmitatibus conflictati, aut aliis graviſſimis cauſis impediti, paſtorali munere fungi haud poterant, ſibi laborum ſocium, ſeu Coadiutorem, accedente tamen Sedis Apoſtolicę conſenſu, adſciſcebant, ſicut decretum eſt ab *Innocentio III.* Cap. *Ex parte*: *De Clerico ægrotante*, his verbis: *cùm Arauſienſis Epiſcopus gravi, & incurabili morbo ferè per quadriennium laboraverit, ita quòd Paſtorale Officium non poteſt ullatenus exercere; Princeps terræ illius, ac cives civitatis ejuſdem à te poſtulant inceſſan-*

 ter,

ter, ut ipsis (cum sis Metropolitanus eorum) studeas providere. Verùm, cùm ipsum ad cessionem compellere non possis, nec debeas ullo modo, nec afflicto afflictio sit addenda, sed potiùs miseriæ miserendum, eò quòd idem vir bonus extiterit, & Ecclesiam salubriter sibi commissam gubernaverit: Nos volentes tam Episcopo, quàm Ecclesiæ providere, mandamus quatenùs illi Coadiutorem associes virum providum & honestum, per quem tam Episcopo, quàm populo utiliter consulatur. Hoc *Innocentii III.* Decretum de Coadiutoribus concedendis Episcopis, qui senio aut valetudine corporali gravati, vel etiam aliàs impediti perpetuò, ut Officium suum nequeant exercere, confirmavit *Bonifacius VIII.* in Decretali, *Pastoralis*, in *Sexto*. Summa erat Episcoporum jurisdictio in causis Clericorum tam civilibus, quàm criminalibus. Clericos absque titulo Beneficii aut Patrimonii Sæculis XIII. & XIV. ordinare Sacri Canones Episcopis prohibebant, & si quis Episcopus aliquem sine certo Titulo, de quo necessaria vitæ percipere posset, in Diaconum vel Presbyterum ordinasset, tamdiù ei necessaria ad honestam vitæ sustentationem suppeditare obstringebatur, donec in aliqua Ecclesia ei convenientia stipendia Militiæ Christianæ fuissent assignata, nisi talis ordinatus de sua vel paterna hæreditate subsidium vitæ posset habere. Clericis Beneficia Ecclesiastica conferebant Episcopi, modò tamen idonei essent scientiâ, moribus & ætate; nam pueros ad Beneficia Ecclesiastica promovere nefas erat, ut colligitur ex Epistola *Innocentii III.* quæ extat libro xv. & est ordine ccxxxv. in qua inter alias causas, propter quas Episcopi Melfitani depositionem decernit, hanc

hanc assignat, quòd prædictus Episcopus *nepotibus suis vagientibus in cunabulis, licèt ad plus vix valentibus balbutire, majores Præbendas tribuit, & Beneficia meliora: portantibus aliis pondus diei* & *æstus, & istis, ubi non seminaverunt, metentibus plena manu*. Præbendæ Cathedralium Ecclesiarum interdùm à solis Episcopis, quandòque à solis Capitulis, nonnunquàm ab utrisque conjunctim, secundùm varios Ecclesiarum mores conferebantur; suoque etiam jure Patroni Laici Clericos ad Beneficia præsentandi fruebantur. Indignis conferri Beneficia vetabant Canones, eaque dignioribus esse conferenda propugnabant Sęculi XIII. Doctores, quos inter censetur S. *Thomas*, Doctor Angelicus, qui Quodlibeto v. Quæstione vi. Art. iii. hæc docet: *contingit quandòque*, inquit, *aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantùm ad hoc quod Beneficium percipiat: quia aliquis fortè potest Ecclesiam magis juvare, vel per consilium sapientiæ, vel quia servivit in Ecclesia. Non ergò Episcopus tenetur dare meliori simpliciter, sed tenetur dare meliori quoad hoc. Non enim potest esse quod unum præferat alteri, nisi propter aliquam causam. Quæ si quidem pertineat ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesiæ, jam quantùm ad hoc iste est melior: Si autem illa causa ad hoc non pertineat, erit acceptio personarum, quæ tantò est gravior, quantò in rebus divinis committitur. Unde super illud Jacobi Cap.* i. *Tu sede hìc benè &c. dicit Glossa Augustini: Si hanc distantiam sedendi, & standi ad honores Ecclesiasticos referamus, non est putandú leve esse peccatum in acceptione personarum habere fidem Domini gloriæ. Quis enim ferat eligi divitem ad Sedem honoris Eccle-*

siæ, contempto paupere sanctiore & instructiore. Hanc Doctrinam sæpius in suis Operibus inculcat S. *Thomas*, præsertim, Secundâ Secundæ, Quæst. LXIII. Art. II. & Quodlibeto VIII. Quæst. IV. Art. I. Quid ergò, ut obiter dicam, sentiisset Doctor ille Angelicus de his laxioris doctrinæ Theologis, qui non solùm asserebant, in collatione Beneficiorum minus dignos sine peccato præponi posse dignioribus, sed etiamdocebant, licitum esse muneribus ac donis merè liberalibus allicere animum Episcopi ad impetrandum ab ipso Beneficium, vel ad assequendum aliquod Beneficium offerre, & dare pecuniam tanquàm motivum, non tanquàm pretium. Nullus dubito, quin has & similes opiniones ab avita Ecclesiæ Disciplina penitùs abhorrentes, & viam ad Beneficiorum nundinationem exercendam aperientes totis ingenii sui viribus confutasset, ac proscripsisset Doctor Angelicus, sicut eas nostris temporibus Romani Pontifices, omnesque totius Orbis Christiani Episcopi censuris inustas diris devoverunt. Sed redeamus ad Ecclesiæ Disciplinam, quæ licèt Sæculis XIII. & XIV. sępiùs Sacris Conciliorum Canonibus sancita ac restaurata fuerit, tamen Sæculo XIV. præsertim tempore Schismatis, gravissimam labem in Gallia, quæ *Clementem VII.* Avenione sedentem pro legitimo Pontifice agnoscebat, in collationibus Beneficiorum contraxit. Tunc enim per collationes titulo *Commendæ* factas Archiepiscopatuum, Episcopatuum & Abbatiarum tàm Regularium, quàm Sæcularium, per Reservationum, Gratiarum expectativarum, & Pensionum accumulationem, latissimum ad Polygamiam spiritualem, seu Beneficiorū pluralitatem, ostium apertum est. D. Mo-

D. Monaſticam, ſeu Regularem Diſciplinam Sæculis XIII. & XIV. reſtauratam fuiſſe, ac magnum indè ſuſcepiſſe incrementum, ex eo præſertim conjecturam facio, quòd multiplices in utroque ſæculo emerſerint Religioſorum Ordines, qui doctrinâ & ſanctitate Eccleſiam plurimùm illuſtrarunt, & etiamnùm præclaris meritis, atque Apoſtolicis laboribus illuſtrare pergunt. De his itaque Religioſis Ordinibus, de eorum in Eccleſiam promeritis, & de Regulari Diſciplina in illis præſcriptâ ſingillatim diſſerere debemus, ut Originem, ac Diſciplinam illorum Ordinum, quibus Eccleſia, ſicùt *Regina circumamicta varietatibus*, exornatur, exploratam habere poſſim.

M. Incipiam ab Inſtitutione Sacri Ordinis Fratrum Prædicatorum, quem tamen, ne quis exiſtimet, me nimio aſſentandi palpandique ſtudio, à quo ſempèr vehementèr abhorrui, hìc laudandum ſuſcepiſſe; benè multa conſultò reticebo quæ hunc præclarum Ordinem de Eccleſia optimè meritum commendare poſſent. Prætermittam Sanctiſſimos Pontifices, doctiſſimos Cardinales, innumeros Archiepiſcopos & Epiſcopos doctrinâ & pietate inſignes, quos hic celeberrimus Ordo Eccleſiæ dedit. Miſſa faciam Elogia, quibus Romani Pontifices hunc Ordinem, ac plures ex ejus alumnis Sanctorum Faſtis ſolemni Eccleſiæ ritu adſcriptos ſæpiùs laudarunt, ac prædicarunt. Nihil dicam de peritia Theologorum ejuſdem Ordinis, de tot libris, quos ediderunt de rebus Theologicis, & de illorum in iiſdem tractandis eloquentiâ, ſolidâ eruditione, linguarum, maximè Græcæ & Hebraicæ, notitiâ. Nec referam librorum ſpiri-

tualium, quos lucubrarunt, copiam ac præstantiam, nec illustres Commentarios, quos in Sacram Scripturam adornarunt, nec Summas Morales, in quibus uberrimam sanioris Theologiæ Moralis doctrinam ex limpidissimis Sanctorum Patrum fontibus, & ex Sacris Conciliorum Canonibus haustam tradiderunt. De Imperatorum, Regum, Principum ac Magnatum Confessariis, egregiisque Concionatoribus, quos protulit hic clarissimus Ordo, in præsentia silebo. Denique, alteri Scriptori, seu nostro erudito *Jacobo Echardo*, qui propediem *Bibliothecam Scriptorum Ordinis Fratrum Prædicatorum* in lucem emissurus est, prædicanda relinquo singularia Fratrum Prædicatorum in Summos Pontifices, in Ecclesiam Catholicam, & in omnes Christianos merita, quibus totum Orbem impleverunt, seu vocatione infinitarum Gentium ad fidem, & ad Ovile Christi, seu victoriis de Hæresibus, Gentilismo, Impietate, improbitateque morum feliciter reportatis, seu instauratâ germanâ pietate, frequentiâ Sacramentorum, Oratione mentali, aliisque piis inductis exercitationibus, seu validâ Sedis Apostolicæ contra protervos Schismaticos, Reges, Imperatores, denique adversùs Inferi portas defensione. His, inquam, referendis omninò supersedebo, & ea dumtaxat, quæ ad exordium Ordinis Fratrum Prædicatorum spectant, & quorum notitia connexa est cum Historia Sæculorum XIII. & XIV. compendiosâ narratione perstringam.

Ordo Fratrum Prædicatorum institutus est à S. *Dominico* ex nobilissima Gusmanorum familia Calarogæ in Hispania nato sub finem Sæculi XII.

hoc est, anno MCLXX. Patrem habuit Sanctissimus ille Patriarcha *Felicem Gusmanum*, & matrem *Joannam de Aza*. Studia, æquè ac pietatem à teneris annis coluit *Dominicus*, & à *Didaco* Oxomensi Episcopo inter Canonicos Regulares ejusdem Ecclesiæ anno MCXCIV. adscitus, Venerabilem illum Antistitem Romam pietatis ergò profectum,& deindè ab *Innocentio III.* Pontifice Maximo ad Albigensis Hæreseos expugnationem, & Hæreticorum conversionem in Gallias missum comitatus est. Immensos labores, quos eo in munere Apostolico exantlavit S. *Dominicus*, constantiam ejus ac zelum in exercendo sibi demandato Sacræ Inquisitionis Officio adversùs Hæreticos Albigenses, qui viribus pollentes, & potentiorum favore superbè elati, suos contumaciùs defendebant errores; insignes denique victorias, quas *Simon Comes Monfortius*, Belli Sacri Dux, S. *Dominici* precibus atque consiliis adjutus de Hæreticis Albigensibus, multò licèt potentioribus, sæpiùs reportavit, satis in superioribus Colloquiis descripsimus. Unde, his prætermissis, ne tibi iteratis repetitionibus fastidium creem, pauca dumtaxat memoriâ digna, quæ in evertenda Albigensium Hæresi gessit S. *Dominicus*, hìc referre non pigebit. In primis, occurrit insigne illud miraculum, quo S. *Dominicus* Fidei Catholicæ veritatem confirmavit, quodque *Petrus de Valle Cernaij*, Ordinis Cisterciensis, Scriptor coævus, memorat capite 7. *Historiæ Albigensium*,quam descripsit. Consenserunt quippè, teste illo Scriptore, hæretici Albigenses, ut Schedula, in qua S.*Dominicus* Fidem Catholicam scripserat,in ignem projiceretur, sed eâ lege, ut *si combureretur, vera*

 esset

esset fides, immò perfidia Hæreticorum; si verò incombusta maneret, fidem, quam prædicabant nostri, veram esse faterentur. Quid plura? Schedula in ignem projicitur, sed cùm in medio igne aliquantulùm moram fecisset, incombusta penitùs ab igne resilivit. Stupentibus qui aderant, unus cæteris durior ait illis: projiciatur in ignem iterùm, iterùm resiliit incombusta; quod videns ille durus & tardus ad credendum, dixit iterùm: Trina vice projiciatur, & tunc sine dubio rei exitum cognoscemus. Projicitur tertiò, nec tunc quidem comburitur, sed integra ab igne resilit, & illæsa. Contra veritatem illius miraculi nihil effutire possunt hæretici nostri temporis, cùm istud miraculum referatur ab Authore coætaneo, viro gravi & prudenti, quem verisimile non est voluisse mentiri in re ipsis hæreticis notoria, à quibus illico mendacii coargui potuisset, quod ad Catholicæ Religionis dedecus & ignominiam non potuisset non cedere. Eo miraculo confusâ Hæreticorum turbâ, nonnulli, ejuratâ hæresi, ad gremium Ecclesiæ Catholicæ redierunt, sed novem præsertim nobiles mulieres, quas S. *Dominicus*, in Monasterio, quod Tolosæ extrui curavit, ac *Prullianum* dicitur, inclusit, ut in eo tutiùs illæ viverent, ac remotis periculis, quibus inter hæreticos objiciebantur, sanctè pièque instituerentur. Hoc fuit primum Cœnobium puellarum, quod condidit S. *Dominicus*, nostrâ adhuc ætate in tota Gallia celeberrimum, sacris Virginibus nobilitate ac sanctitate illustribus omni tempore insigne. Eadem pietate motus S. *Dominicus*, Virgines Deo sacras Romæ in Monasterio S. *Sixti* congregavit, & illud fuit secundum Virginum Deo sacrarum Monasterium, quod instituit

Sanctus ille Patriarcha; ex quo tamen translatis postea ob Cœli gravitatem Monialibus in Clivum, qui olim *Balnea Pauli*, nunc corrupto nomine vulgò *Magnanapoli* dicitur, aliud Cœnobium extructum est, quod ad hanc diem Romæ nobilissimum habetur, & in eo benè multæ puellæ, ex illustrissimis Principum prosapiis oriundæ, virginitatem suam, spretis Mundi illecebris, Deo consecrare summo sibi honoris loco ducunt. His duobus inclytis Familiæ Dominicanæ Monialium Cœnobiis à S. *Dominico* excitatis tertium adjungere placet, seu *Possiacum*, quod in Galliis non multò post obitum S. *Dominici* Regiâ munificentiâ *Philippus Pulcher*, Galliarum Rex, extruxit & ornavit, quodque quàmplures Virgines ortæ ex Regia stirpe eximiâ pietate, & immortali gloriâ illustrarunt.

Sed revertamur ad seriem rerum, quas S. *Dominicus* ad profligandam grassantem in partibus Tolosanis Albigensium Hæresim præclarè gessit. Præter Sacræ Inquisitionis munus, quod S. *Dominicus* invictâ constantiâ, atque infatigabili zelo in Hæreticos Albigenses exercuit, Ordinem instituit *Militiæ Jesu Christi*, eo potissimùm fine, ut hi, qui huic Ordini erant adscripti, Hæreticos coercerent, Ecclesiæ jura, libertatem, immunitates & bona ab Hæreticorum furore & invasione vindicarent ac strenuè tuerentur. Verùm, mortuo S. Dominico, & exterminatis penitùs Hæreticis Albigensibus, cùm ille Ordo haud ampliùs necessarius videretur, mutato nomine & Instituto, dictus est *Ordo Fratrum & Sororum de Pœnitentia S. Dominici*, à Summis Pontificibus haud paucis Privilegiis exornatus. Opposuit etiam *S. Dominicus* impietati Hære-

reti-

reticorum Albigensium novam à se institutam devotionem recitandi *Rosarium* B. Virginis Deiparæ, quam suis alumnis ita propriam esse voluit, ut sapientissimus Doctor *Martinus Navarrus*, non dubitet asserere, Rosarium *Patrimonium esse Ordinis Dominicani*. Scio esse quosdam, qui clàm mussitare audent, Rosarii Institutionem *S. Dominico* acceptam referri non debere, eo solo nomine, quòd *Theodoricus de Appoldia* in Vita *S. Dominici* ne minimum quidem verbum faciat de hac Rosarii Institutione à *S. Dominico* factâ, & *Thomas Cantipratensis* libro 2.cap.29. art.6.& 7. tres Salutationum Angelicarum quinquagenas à quibusdam B.Mariæ Virgini devotis recitari solitas memoret, de Authore verò hujus devotionis penitùs sileat. Eo, inquam, argumento petito ex utriusque Authoris silentio moti quidam Critici, negant *S. Dominicum* esse Authorem Rosarii, ejusque originem referunt aut ad *S. Benedictum*, aut ad *Venerabilem Bedam*, aut ad *Petrum* Eremitam, aut ad alios, quos sibi pro arbitrio fingunt. Sed proclive est ostendere, morosos illos Criticos hallucinari. Et primò quidem argumentum, quo nituntur, merè negativum est, ac subindè, juxtà peritorum Criticorum Regulam, nullius momenti ac ponderis esse debet contra positiva disertaque aliorum Scriptorum testimonia, contra avitam ac perpetuam traditionem, quæ à tempore *S.Dominici* ad nostra usque tempora in Ordine Fratrum Prædicatorum jugiter fuit conservata; contra etiam Diplomata Romanorum Pontificum *Leonis X. Pii V.* & *Sixti V.* qui profitentur, *S. Dominicum* esse Authorem Rosarii. Prætereà, Originem Rosarii nec ad *S. Benedictum*, nec

ad

ad *Venerabilem Bedam* referri posse, patet evidentissimo argumento, quod mihi suppeditat doctissimus P. *Joannes Mabillonius* Præfatione in Sæculum V. Benedictinum, quod est Ecclesiæ decimum, ubi ex omnibus antiquis Statutis luculentissimè probat, Ævo *S. Benedicti*, aut *Venerabilis Bedæ*, necdùm Salutationis Angelicæ in precibus recitandæ usum invaluisse, eumque Sæculo dumtaxat undecimo in Ecclesia frequentari cœpisse, ex quo palàm sequitur, nec S. *Benedictum*, nec *Venerabilem Bedam* Rosarii Authores esse potuisse, cùm eorum ætate nondùm apud fideles esset in usu recitatio Salutationis Angelicæ, quæ tamen, ut omnes planè norunt, præcipua pars Rosarii censetur. Non inficias tamen eo, obtinuisse apud nonnullos, etiam ante S. *Dominicum*, usum recitandi certum Orationum Dominicarum, & Salutationum Angelicarum numerum, sed contendo, hanc precandi formulam longè latèque discrepasse à Rosario, quod instituit S. *Dominicus*, quodque quinquaginta supra centum Salutationes Angelicas cum quindecim Orationibus Dominicis complectitur, adjunctâ quindecim præcipuorum humanę Redemptionis Mysteriorum piâ meditatione. Hanc precandi Deum in honorem Beatæ Virginis formulam, quæ *Rosarium* dicitur, fuisse ante S. *Dominicum* à Fidelibus in Ecclesia frequentatam, nunquam probare poterunt Critici. Hujus itaquę pii *Rosarii* Instituti Author est S. *Dominicus*, qui illud jussu B. Virginis Mariæ vulgavit, ut ejus illibatam puritatem tueretur adversùs Hæreticos Albigenses, qui multa impia sacrilego ore adversùs illam effutiebant: ut Catholicorum erga eam cultum augeret ac propagaret, ut denique

divi-

divinorum Mysteriorum, quæ in Rosario percensentur, contemplatione piorum corda in Dei amorem magis ac magis accenderet. Nec eum sanè fefellit eventus. Incredibile quippè dictu est, quantâ universam Ecclesiam utilitate cumulaverit, & etiamnùm abundè ubique terrarum cumulet hæc pia Rosarii Sodalitas, in quam Imperatores, Reges ac Principes, omnesque certatim adscribi gestiunt, & ad Beatæ Mariæ Virginis patrocinium corde contrito confugientes, tam in suis, quàm in publicis emergentibus Ecclesiæ necessitatibus per devotam Rosarii recitationem votorum compotes fiunt.

D. Quandònam, & quo fine S. *Dominicus* suum instituit Ordinem?

M. Dùm S. *Dominicus* in debellanda Albigensium hæresi plurimùm laboraret, & in partibus Tolosanis vestigia relinqueret eximiæ suæ pietatis non pressa levitèr ad exigui prædicationem temporis, sed omnium sermone celebrata, & ad immortalitatem gloriæ consecrata; voluit firmissimam adversùs hæreses erigere Arcem, & perpetuo Ecclesiam adversùs omnes fidei hostes munire præsidio. Quocircà fundamenta jecit Ordinis Prædicatorum, quem *Baronius* appellat *illustre Sanctorum Seminarium*, idque vir ille immortalitate dignus reipsa erat demonstraturus, si Ecclesiasticos absolvisset Annales, quos ad annum dumtaxat millesimum centesimum nonagesimum octavum perduxit, morte præventus. Ordinem Fratrum Prædicatorum à S. *Dominico* Institutum confirmavit *Honorius III.* Pontifex Maximus apud S. *Sabinam* XI. Kalendas Januarii anni MCCXVI. cum possessionibus,

nibus, Parochialibus Ecclesiis, & Decimis, & in Bulla Confirmationis idem Summus Pontifex appellat Ordinem Fratrum Prædicatorum *Ordinem Canonicum*, seu Canonicorum Regularium: *In primis statuentes* (inquit Honorius III.) *ut Ordo Canonicus, qui secundùm Deum & B. Augustini Regulam in eadem Ecclesia institutus esse dignoscitur, perpetuis ibidem temporibus inviolabiliter observetur*. Nullam aliam Regulam suis præscripsit S. *Dominicus* præter Regulam S. *Augustini*, quam ipse, ut Canonicus Regularis, profitebatur. Ad divinas laudes in Choro decantandas, ad prædicandum verbum Dei, & ad alia in Ecclesia obeunda munia, quæ Canonicis Regularibus conveniunt, Fratres suos obstrinxit Sanctissimus ille Patriarcha, eisque Constitutiones, ad quarum normam vitam exigerent, tradidit, quarum præcipua Capita ab Ordine Præmonstratensium, qui veri sunt Canonici Regulares, accepit, perpetuam videlicet à carnibus abstinentiam, nisi morbi necessitate, continuum ab Exaltatione Sanctæ Crucis ad Pascha jejunium, lineis indusiis ad carnem non uti &c. Post institutum Ordinem S. *Dominicus*, ejusque Fratres vestem lineam, seu, ut vocant, *Superpelliceum*, aliquandiù gestarunt; & quamvis posteà, seu anno MCCXVIII. annuente Romano Pontifice *Honorio III.* Vestem Religiosam, quam nunc deferunt Fratres Prædicatores, *Reginaldo* Aurelianensi Decano Viro religiosissimo præmonstratam induerit S. *Dominicus*, eamque Fratribus tribuerit, inde tamen nec ipse, nec ejus Fratres desierunt esse Canonici Regulares, quia, ut observavimus in Colloquio sexto in Historiam Sæculi duodecimi, Religiosi Præmonstratenses sunt veri

Ca-

Canonici Regulares, etsi non deferant vestem lineam, sed solùm cappam, quam itidem gestant Fratres Prædicatores cum hoc solo discrimine, quòd Cappa Præmonstratensium alba sit, Prædicatorum verò nigra. Nec etiam Institutum Canonicorum Regularium dimisisse censendus est S. *Dominicus*, dùm in Comitiis Ordinis Generalibus Bononiæ celebratis anno MCCXX. omnes possessiones abdicavit, seque ac suos Fratres ad arctiorem paupertatem, seu *Mendicantium*, ut ajunt, adstrinxit, immò potiùs Institutum Canonicorum Regularium ad majorem perfectionem provexit. Cùm enim Canonici Regulares ex suo Instituto solemni paupertatis voto sint obstricti, & eò perfectius sit votum paupertatis, quò arctior est paupertas, non est dubium quin S. *Dominicus* Ordini Canonicorum Regularium, quem profitebatur, majorem perfectionem conciliarit, dum se, Fratresque suos arctiori paupertati, seu Mendicantium, addixit. Hinc in officio S. *Dominici*, quod recitant Fratres Prædicatores, de Sancto illo Patriarcha dicitur: *Sub Augustini Regula mente profecit sedula, Tandem Virum Canonicum auget in Apostolicum*. Sanè nemo negare potest, S. *Cajetanum* instituisse Ordinem Clericorum Regularium, & tamen constat, illum suis Religiosis injunxisse, ut abdicatâ rerum omnium sollicitudine, nec redditus possiderent, nec vitæ subsidia à fidelibus peterent, sed solis eleemosynis spontè oblatis viverent. Quæ paupertas, ut fatentur omnes, arctior est paupertate, quam profitentur Religiosi Ordinum Mendicantium, & tamen non derogat statui Clericorum Regularium, sed potiùs illum perficit. Simi-

militèr Patres Societatis *Jesu* sunt veri Clerici Regulares, quamvis omnibus Juribus & Privilegiis à Summis Pontificibus concessis Ordinibus Mendicantium fruantur, ipsique Officia Religiosorum Mendicantium, Eleemosynas videlicet à fidelibus petendo, palàm exercere non dedignentur. Quidni igitur dicere ipse possim cum doctissimo P. *Joanne Mabillonio* in suo secundo Scripto, quod Galli *Factum* vocant, Fratres Prædicatores veros esse Canonicos Regulares, etiamsi S. *Dominicus*, eorum Institutor, ac Canonicus Regularis, eos ad arctiorem paupertatem, seu Religiosorum Mendicantium, adstrictos esse voluerit? Cum Ordine Fratrum Prædicatorum cœpit Sanctæ Inquisitionis Officium, quod *Honorius III.* Pontifex Maximus, primùm S. *Dominico*, & Fratribus Prædicatoribus præcipuè demandavit ad Hæreses exterminandas, quo Officio etiamnùm variis in locis funguntur. Cœpit etiam cum Ordine Fratrum Prædicatorum Magisterium Sacri Palatii Apostolici, quod primus exercuit S. *Dominicus*, qui Romæ existens, cùm animadverteret, quotidiè occupatis cum Summo Pontifice Cardinalibus, eorum ministros in aula nugis tempus terere, vehementer indoluit, monuitque Pontificem *Honorium III.* turpe, & damnosum esse tempus à tanta multitudine in ludos ac res vanissimas absumi, sibique utile futurum videri, si, dùm Cardinales cum eo negotiis Ecclesiæ vacarent, quispiam doctus illos pietatis ac fidei rudimentis imbueret. Annuit lubentissimè Romanus Pontifex, illudque munus demandavit S. *Dominico*, quod alacritèr aggressus, Epistolas S. *Pauli* publicè in Palatio Apostolico interpretari cœpit, inde-

indèque hoc perhonorificum munus alicui Religioso Ordinis Fratrum Prædicatorum ad nostra usque tempora collatum est, & quotquot S. *Dominico*, qui primùm hoc loco & nomine donatus est, perpetuâ nec interruptâ serie filii successerunt, Parentis cum munere fidem in Sedem Pontificiam exceperunt, nullus eorum ab officio amotus est, sed omnes Magisterio immortui sunt, præter eos, qui sibi indè gradum ad altiora fecerunt. Hìc autem debes obitèr observare, Sanctum *Dominicum*, contemptis Philosophorum figmentis, totum se dedisse lectioni Scripturæ Sacræ, & ad illius studium sæpiùs Fratres suos fuisse adhortatum, sicut testatur *Theodoricus de Appoldia* in ejus Vita libro IV. cap. IV. his verbis: *Et quia sine Sanctarum notitia Scripturarum perfectus Prædicator nemo esse potest, hortabatur Fratres S. Dominicus fidelitèr, ut semper in Novi & Veteris Testamenti lectione essent, atque ipse quoque Evangelium secundùm Matthæum, & Pauli Epistolas apud se ferens, multùm in eis lectitabat, ut propemodùm memoria retineret. Evangelium enim & Apostolicam doctrinam & vitam amans & amplectens, Philosophica figmenta non magni faciebat.* Author erat etiam S. *Dominicus* suis Fratribus, teste *Flaminio* in ejus Vita, ut Veterum Patrum Opera assiduè versarent, ab eis illibatam doctrinam haurirent, atque ab eorum documentis ne transversum quidem digitum desciscerent. Noverat quippè Sanctissimus ille Patriarcha, Catholicam Religionem sanâ, solidâque Sanctorum Patrum doctrinâ, seu sacrâ anchorâ niti, & ex ea, velut ex munitissimo armamentario, tela depromi, quibus confodiantur Hæreses.

Post

Cælestinus V. dictus est, indeque huic Congregationi *Cælestinorum* inditum nomen. Cœpit hoc Institutum in Magellana Apuliæ Eremo, multis ob famam *Petri* sanctitatis eò confluentibus, extructâque Ecclesia & Monasterio sub nomine *Spiritus Sancti* circà annum MCCLXX. Confirmata est hæc *Cælestinorum* Congregatio, & amplissimis Privilegiis donata à *Cælestino V.* Pontifice Maximo, qui post quintum mensem, Pontificatu abdicato, pristinæ vitæ normæ retinendę cupidus, ad hanc Congregationem, à qua ægrè divulsus fuerat, rediit. Sequuntur *Cælestini* Regulam S. *Benedicti*. Sub eadem S. Benedicti Regula Congregatio S. *Mariæ Montis Oliveti* anno MCCCXIII. instituta est à Beato *Bernardo Ptolomæo* nobili Senensi, qui Juris primùm Professor, post usum oculorum invocatione B. *Mariæ* Virginis receptum, in Montem ejus nominis, in Aretina Diœcesi secessit, asperam vivendi rationem amplexus. Sed, instigante Diabolo, novitatis nomine Avenione apud J*oannem XXII.* accusatus, ab eodem Pontifice de ejus vivendi ratione ac Instituto certiore facto, absolutus est, suæque Congregationis confirmationem à *Clemente VI.* Pontifice Maximo anno MCCCXLIV. obtinuit, ac tandem, sæviente per Etruriam, immò, per totã Italiam, pestilentiâ, dùm Fratribus suis, quorum magna pars hac grassante pestilenti lue icta erat, solatium auxiliumque summâ charitate incensus afferre adnititur, lethifero ipse morbo correptus ac brevi confectus ad vitam migravit immortalem XI. Kalend. Septembris anni MCCCXLVIII.

Eremitæ Sancti Pauli Budæ in Hungaria, ex Instituto nimirùm S. *Pauli* primi Anachoretæ, Au-

thorę

thore B. *Eusebio* Strigonensi Archiepiscopo, cœperunt cirà annum MCCXV. Sed eorum Ordinem anno dumtaxat MCCCXXVIII. confirmavit, multisque auxit Privilegiis *Joannes XXII.* adductus precibus *Caroli* Hungariæ Regis, ut videre est in ejus Diplomate eâ de re dato Avenione anno MCCCXXVIII. quod *Odoricus Raynaldus* refert ad hunc annum num. LXXXIII.

Sancta *Brigida*, vel *Birgitta*, Daniæ Regis filia, *Vlphonis* Neritię in Svecia Principis Vidua, Religiosum Ordinem S. *Salvatoris* circa ann. MCCCLXIII. instituit apud Wastenam in Svecia, sub Regula S. *Augustini*, additis novis sanctionibus, Christo, ut ferunt, dictante. Veste & Chlamyde grisei coloris tam Viri, quàm Moniales illius Ordinis induuntur, Cruce rubeâ chlamydi intertextâ, cum albo circulo in medio. Hunc habitum Monachalem non sumpsit B. *Birgitta*, sed Ordinis sui confirmationem anno MCCCLXX. impetravit ab *Vrbano V.* Pontifice Maximo. Obiit Sancta illa Vidua, Peregrinationibus, revelationibus, & miraculis clara, Romæ x. Kalend. Augusti anni MCCCLXXIII. eamque primùm Romani Pontifices *Bonifacius IX.* & *Joannes XXIII.* in Sanctarum numerum retulerunt. Sed ne ista Canonizatio facta ab his duobus Pontificibus, quos, tempore Schismatis, universa non agnoscebat Ecclesia, vacillaret, ad removendum omnem scrupulum, *Martinus V.* Pontifex Maximus factam à laudatis Pontificibus S. *Birgittæ* Apotheosim, seu Canonizationem, ultimò sanxit ac confirmavit Constitutione datâ Florentiæ Kalendis Julii anni MCCCCXIX.

Hieronymiani, sive Monachi S. *Hieronymi*, Au-

ctore

ctore *Petro Fernando* Hispano, ejusque Socio *Petro* Romano, B. Augustini Regulam amplexi, Instituti sui approbationem à *Gregorio XI.* circà annum MCCCLXXIV. obtinuerunt. Hujus Ordinis caput est Lupiana, vulgò Fanum Beatæ Virginis *de Guadalupe* in Diœcesi Toletana. Testatur *Philippus Brietius* Societatis Jesu in Annalibus ad annum MCCCLXXIII. hos Religiosos Hieronymianos nunc *in Hispania magni nominis esse, & Sancti Laurentii Escurialis inquilinos & custodes, atque Bibliothecarios*. Alii Eremitæ Sancti *Hieronymi* à Beato *Petro Gambacurta* nobili Pisano fuerunt instituti sub annum MCCCLXXX. qui nullis initio votis adstricti, victum sibi manibus quærebant, & sublevandis pauperibus incumbebant. At S. *Pii V.* Pontificis Maximi authoritate Vota solemnia amplexi, litteris & concionibus operam dare cœperunt.

Denique, Ordinem S. *Ambrosii* dudùm institutum, sed absque certa Regula à Sede Apostolica approbatâ, confirmavit *Gregorius XI.* sub Regula S. Augustini, cum potestate recitandi Ambrosianum Officium, Priorem eligendi, Verbum Dei prædicandi, Confessiones audiendi, & mortuos sepeliendi, sicut legitur in ejus Diplomate dato Avenione 3. Kalend. Decembis anni MCCCLXXV. quod extat Tomo 1. Bullarii Romani pag. 289. Caput hujus Ordinis est Monasterium Mediolanense S. *Ambrosii ad Nemus*.

Consultò prætermisi Ordinem *Jesuatorum*, sic appellatum, quòd Sanctissimum nomen *Jesu* frequenter in ore haberent; quia licèt hic Ordo à S. *Joanne Columbano* Senis in Etruria fuerit institu-

tus,

tus, & ab *Vrbano V.* ſub Regula S. *Auguſtini* anno MCCCLXVII. confirmatus; attamen poſteà extinctus eſt à *Clemente IX.* Diplomate dato die IV. menſis Decembris anni MDCLXVIII.

D. Hi ſunt igitur omnes Ordines, qui Sæculis XIII. & XIV. fuerunt inſtituti?

M. Præter iſtos Ordines Religioſos, quos hactenùs percenſui, alii Equeſtres Ordines Sæculis XIII. & XIV. fuerunt inſtituti, quorum primus circà annum MCCXXXII. conditus à F. *Bartholomæo*, patriâ Vicentino, Ordinis Fratrum Prædicatorum, dicitur *Ordo Equitum S. Mariæ Glorioſæ*, fuitq; confirmatus ab *Vrbano IV.* Conſtitutione datâ Viterbii Kalend. Januarii an. MCCLXI. Horum Equitum, qui Regulam S. *Auguſtini* profitebantur, erat Viduarum, & pupillorum ſuſcipere patrocinium, pacem & concordiam inter homines pro viribus promovere ac fovere, preſertim in his Italiæ civitatibus, quæ cruentis Gibellinorum & Guelphorum Factionibus, ac inteſtinis odiis, belliſq; conflagrabant. Tunicâ albâ, & ſubcinericiâ togâ induti, Crucem purpuream in campo albo, duabus ſupra poſitis ſtellis, præferebant, & vulgò *Fratres Gaudentes* appellabantur, quòd nullis Religionis ſolemnibus votis addicti, in ædibus ſuis cum uxoribus & liberis vitam agerent. Eodem Sæculo XIII. hoc eſt, anno MCCLIV. *Alexander IV.* Pontifex Maximus, Ordinem *Fratrum & Militum Hoſpitalis Leproſorum S. Lazari Hieroſolymitani* ſub Regula S. *Auguſtini* confirmavit, eumque Privilegiis auxit *Clemens IV.* Alios duos Equeſtres Ordines Sæculo XIV. approbavit Joannes *XXII.* unum videlicet in Aragonia, dictum *Ordinem Monteſiæ* ab urbe Regni Aragonii, in qua

De Origine & Antiquitate Ordinis Carmelitarum non una omnium eſt ſententia. Carmelitæ quippè ad *Eliam*, & *Elizeum* Veteris Teſtamenti Prophetas, & Montis Carmeli incolas, ſuam originem referunt. *Sixtus Quartus*, *Sixtus Quintus*. *Pius Quintus*, *L. Andreſ.* Societatis Jeſu, aliique non Carmelitæ, & magnæ notæ Doctores, idem aſſerunt. Ipſe verò ſecutus conſilium Apoſt. c. 3. Epiſt. ad *Titum* dicentis: *Genealogias, & contentiones & pugnas devita, ſunt enim inutiles & vanæ*; vel, ut ait idem Apoſtolus 2. ad *Timotheum* capite tertio: *Sciens quia generant lites*; conſultiùs eſſe duco, de Carmelitarum Origine penitùs in præſentia ſilere, & ea tantummodo hic referre, quæ de Carmelitarum Ordine comperta habemus, atque à nemine in dubium revocantur. In primis, fatentur omnes, Beatum *Albertum*, qui Eccleſiam Hieroſolymitanam ab anno MCCIV. uſque ad annum MCCXIV. rexit, dediſſe Montis Carmeli Eremitis Regulam breviſſimam præſcribentem divini Officii & Orationis quotidianæ penſum, conſtructionem Oratorii in medio cellularum, ubi manè per ſingulos dies ad audienda Miſſarum ſolemnia convenirent, perpetuam ab eſu carnium abſtinentiam, jejunium à Feſto S. Crucis ad Paſcha; ſolitudinem, fugam otii, Prioris electionem, &c. Hæc Regula, quam B. *Albertus* Patriarcha dedit Eremitis Montis Carmeli, fuit confirmata ab *Honorio III.* Pontifice Maximo anno MCCXXVI. eamque poſtea *Hugo à S. Charo* Tituli S. *Sabinæ* Presbyter Cardinalis ex Ordine Prædicatorum aſſumptus, & *Willelmus*, Anteradenſis Epiſcopus, auctoritate ab *Innocentio IV.* ſibi commiſsâ, declararunt, correxerunt, mitigarunt: quam declarationem, correctionem,

& mitigationem ipſe Pontifex confirmavit, Diplomate dato Lugduni Kalendis Septembris anni MCCXLVIII. ſicut refert *Caſtillus* primâ parte ſuæ Hiſtoriæ, libro 2. capite 25. Prætereà, conſtat *Honorium IV.* Pontificem Maximum, anno MCCLXXXV. dediſſe Carmelitis pallium album, mutatis videlicet, ut ait *Spondanus* ad annum MCCLXXXV. Num. XX. eorum chlamydibus, quæ ex albo panno latis faſciis pullis ſive canuſinis intertextis variatæ erant. Quam mutationem Bonifacius VIII. confirmavit anno primo Pontificatus ſui. Denique, Religioſi Carmelitani cultum B. *Mariæ Virginis*, cujus ſe *Fratres de Monte Carmelo* appellant, longè latèque in Occidente propagarunt per piam Sodalitatem Mariani Scapularis, cui *Clemens X.* Diplomate, quod incipit: *Commiſſa nobis*, dato die VIII. menſis Maij anni MDCLXXIII. plures Indulgentias conceſſit. Teſtatur *Henricus Spondanus* ad an. MCCLIV. num. XII. *Simoni Stocho*, Anglo, Priori Generali Ordinis Carmelitarum (qui Burdegalæ in Gallia an. MCCL. mortuus eſt, ut habet hujus Vrbis Chronicon, & quem utì Sanctum Ordo colit) primùm Beatiſſimam Virginem manifeſtè apparuiſſe, & ſacrum Scapulare contuliſſe. S. *Ludovicus*, Galliarum Rex, dum Sacrum Bellum in Palæſtina gereret, amiſsâ libertate, deleto peſte & Barbarorum armis exercitu, magno pretio redemptus, in Gallias rediit, non Palæſtinæ palmas, non Orientis pretioſos uniones, non gazam Regum ſecum deportans, ſed horum omnium loco ſecum deduxit antiquos Carmeli Incolas, ut teſtatur *Petrus Matthæus* in Vita S. *Ludovici*, ex quibus, ut cætera taceam bona, quæ jam Eccleſiæ obvenerunt, una prodiit *Thereſia*, ad quam S. *Ludovicus Bertrandus* Ord. Præd. Epiſtolam ſcri-

pſit

psit, quâ ei denunciavit, Sacrum Ordinem, quem ibat instauratum, intra quinquaginta annos futurum in Ecclesia omnium virtutum & laudum genere florentissimum, sicut opportuniùs ostendemus in Colloquio VI. in Historiam Sæculi XVI. Plura in laudem Ordinis Carmelitarum legesis apud *Trithemium* in libro de Ortu & progressu Carmelitarum, *Lezanam* in Annalibus Carmeliticis, *Aubertum Miræum* in libro de Origine & incrementis Ordinis Carmelitarum, *Philippum à sancta Trinitate* in decore Carmeli Religiosi,& in Historia Carmelitici Ordinis, & alios.

Haud minùs obscura est Ordinis Eremitarum S. *Augustini* Origo, quam alii accersunt à temporibus S. *Augustini*, quem hujus Ordinis Institutorem esse volunt; & hos absque ullo veritatis præjudicio in suo sensu abundare permittimus. Alii, ut videre est apud *Spondanum* ad annum MCCLVI. asserunt, *Alexandrum IV*. Pontificem Maximum, S. *Augustini* monitu sibi per quietem apparentis, multas Congregationes *Eremitarum* diversis Regulis, titulis & vestibus viventes, ad tollendam omnem confusionem in unam Ordinis & Regulæ S. *Augustini* observantiam, in uniformem vivendi ac vestiendi modum redegisse, atque huic Ordini præfecisse primum Priorem Generalem *Lanfrancum Septalanum* Mediolanensem. Quinque autem erant Eremitarum Congregationes, ex quibus coaluit hic Ordo Eremitarum S. *Augustini*. Prima dicebatur Congregatio Eremitarum S. *Augustini*, qui nullum Generalem habebant, sed parebant Episcopis. Altera erat Eremitarum Congregatio Budrioli in Cæsenate Diœcesi instituta à B. *Joanne Bono*, & hæc à propriis Generalibus regebatur,

Tertia appellabatur Congregatio *Eremitarum de Brictinis*, quibus *Gregorius IX.* Regulam *S. Augustini* tradidit. Quarta vocabatur Congregatio Eremitarum S. *Guillelmi*, quæ tam latè propagata est, ut in duas fuerit divisa, quarum primæ caput fuit Monasterium in *Stabulo Rhodis*, quo in loco Vir Sanctus obierat; alterius verò Eremitarum S. *Guillelmi* Congregationis caput erat Monasterium *De Fabali Monte*, quæ Congregatio proprio Generali parebat sub Regula Sancti *Benedicti*. Porrò, non abs re erit hìc observare, Sanctum *Guillelmum*, istorum Eremitarum Institutorem, perperàm à nonnullis confundi cum *Guillelmo IX.* Aquitaniæ & Pictonum Duce, cùm tamen ab eo fuerit omninò diversus. *Guillelmus* siquidem Aquitaniæ & Pictonum Dux mortuus est in sua peregrinatione ad S. *Jacobum*, quam anno MCXXXVII. pœnitentiâ motus susceperat, teste *Orderico* libro XIII. Historiæ. *Guillelmus* verò Eremitarum Institutor, consilio *Eugenii* Papæ *III.* Hierosolymam profectus est, & cœlesti voce monitus venit in Tusciam, ubi sanctè vixit, & obiit anno millesimo centesimo quinquagesimo septimo, ut testatur *Albertus* ejus discipulus, qui Vitam S. *Guillelmi* Eremitæ cognomento *Magni* scripsit. Ejus mentio habetur in Martyrologio Romano ad diem X. mensis Februarii his verbis: *In Stabulo Rhodis* (quod nomen ejus Monasterii fuit) *in territorio Senensi Sancti Guillelmi Eremitæ*. Ad eamdem diem X. mensis Februarii *Henschenius* Vitam Sancti Guillelmi Magni Eremitæ descripsit. Legendus etiam est *Joannes Beslius* in Historia Comitum Pictaviensium, & Ducum Aquitaniæ parte 2. ubi integrum Tractatum habet de mendaciis, falsitatibus, & anachronismis inspersis

Ope-

Operi *Joannis Haii*, qui Sæculo præterito Commentarium Historicum edidit, in quo falsam illam opinionem, quæ duos illos *Guillelmos* in unum confundit, pluribus exponit ac propugnat. Hæc obitèr observanda esse duxi, ut certam haberes notitiam harum Congregationum Eremitarum, ex quibus formatus est Ordo Eremitarum *S. Augustini*, qui Ordo adeò celebris evasit, ut *Joannes XXII.* ei tria in Romana Curia Officia, quæ conjunxerat, concesserit, videlicet munus custodiendi Sacrarii Pontificii, Bibliothecæ Pontificiæ, & Confessionis Pontificis pro tempore existentis audiendæ, sicut testatur *Pamphilus* Signinus Episcopus in Chronico Augustiniano ad annum MCCCXIX. sed de Ordinis Eremitarum S. *Augustini* propagatione, Sanctis & Illustribus Viris plura legesis apud *Jordanum de Saxonia* in Vitis Fratrum.

D. Perge, quæso, aliorum Religiosorum Ordinum, qui Sæculis XIII. & XIV. originem habuerunt, referre Institutionem?

M. Prætermitto Ordinem, qui Sęculo XIII. in Provincia Tarraconensi institutus est, dictusque *Pauperum Catholicorum*, qui, rebus omnibus abdicatis, pauperem vitam professi, & consilia Evangelica amplexi, jejuniis & orationibus, lectioni, exhortationi, ac disputationibus adversùs Hæreticos sese consecrarunt. Hic quippè Ordo, licèt ab *Innocentio III.* anno MCCXV. approbatus, diù tamen non stetit. Prætermitto etiam Ordinem *Humiliatorum*, quem sub Regula S. *Benedicti* anno MCC. confirmavit *Innocentius III.* eumque posteà abolevit *Pius V.* propter insidias B. *Carolo Borromeo* paratas anno MDLXX. Missis itaque his jam antiquatis Ordinibus, illos dumtaxàt hìc referam, qui

qui adhuc perstant, & Ecclesiam doctrinâ ac pietate illustrant. Omnium antiquissimus est *Ordo Sanctissimæ Trinitatis de Redemptione Captivorum*, qui institutus est à S. *Joanne de Matha* in Gallo-Provincia nato, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, atque à Sancto *Felice* Anachoreta Vallesiano, in loco Diœcesis Meldensis, qui *Cervus Frigidus* dicitur, ubi adhuc Ordinis Caput, licet apud Maturinenses Lutetiæ ut plurimùm degat Minister Generalis, qui semper Gallus esse debet, & cujus electio ad solos Gallos, & inter eos ad solos quatuor hujus Ordinis Provinciarum, Franciæ videlicèt, Campaniæ, Picardiæ, & Normanniæ Ministros pertinet. Hic Ordo, qui captivos Christianos ab Infidelium servitute liberandi præcipuam curam habet, confirmatus fuit ab *Innocentio III.* anno MCXCVIII. Pontificatus sui primo, sicut observavimus in secundo Colloquio. S. *Joannes de Matha*, hujus Ordinis Conditor Romæ obiit die XXI. mensis Decembris anni MCCXIII. & in Ecclesia S. *Thomæ de Formis* sepultus est.

Ordo *Vallis Scholarium* institutus est à *Guillelmo* Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore, & aliquot aliis ejusdem Academiæ Magistris, quibus sese adjunxerunt XXXVII. Scholastici, qui sub Regula S. *Augustini* Deo militare decreverunt ac voverunt in Valle, quam ipsis *Guillelmus Joinvillæus* Lingonensis Episcopus assignavit, quæ indè nuncupata est *Vallis Scholarium*, & hoc nomen etiam adhęsit Ordini, qui confirmatus est ab *Honorio III.* anno MCCXVIII. Huic Ordini *Vallis Scholarium* coævus fuit alius Ordo in Diœcesi paritèr Lingonensi institutus à quodam *Viardo* sub districtiori Cisterciensium Instituto, cujus austeriorem observantiam

tiam describit, & commendat *Jacobus de Vitriaco* Cap. XVII. *Historiæ Occidentalis*.

Congregationem *Silvestrinorum* inchoavit anno MCCXXXI. in Monte Fano, non longè à Fabriano, insigni Piceni oppido, B. *Silvester Guzolinus* Canonicus Auximas, ac deinde Eremita, qui famâ sanctitatis cùm multos Discipulos allexisset, eis Religiosum Vitæ Institutum sub Regula S. *Benedicti* præscripsit, abiitque è vivis nonagenarius anno MCCLXVII. Ejus Vitam scripsit *Andreas Jacobi*, ejusdem *Silvestrinorum* Congregationis post ipsum quartus Abbas Generalis, quam apùd *Surium* Tomo VI. posterioris editionis ad diem XXVI. mensis Novembris legere est. Hanc *Silvestrinorum* Congregationem confirmavit *Innocentius IV*. Diplomate dato quinto Kalendas Julii ann. MCCXLVII. quod incipit his verbis: *Religiosam Vitam &c.*

Ordo Sanctæ *Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum* à Maurorum & Saracenorum servitute, monente Dei-parâ, Sancto *Petro Nolasco*, natione Gallo, S. *Raymundo Pennafortio*, Ordinis Prædicatorum, & *Jacobo I.* Aragonum Regi conspicuam se præbente, institutus est Barcinone die x. mensis Augusti anni MCCXIII. sub Regula Sancti *Augustini*, & certis Constitutionibus à S. *Raymundo Pennafortio* præscriptis, ut testatur *Clemens VIII.* in Bulla Canonizationis Sancti *Raymundi* his verbis: *Quare hi* (scilicet Jacobus Aragoniæ Rex, & Raymundus) *collatis inter se consiliis & consentientibus animis, Ordinem B. Mariæ de Misericordia, seu de Mercede Redemptionis captivorum fundaverunt, cui Beatus Raymundus certas vivendi leges præscripsit ad istius Ordinis vocationem accommodatissimas*. Hunc Ordinem Authoritate Pon-

Pontificiâ approbavit *Gregorius IX.* ann. MCCXXXV. Sanctus verò *Petrus Nolascus*, qui unà cum S. *Raymundo Pennafortio* istius Ordinis Institutor fuit, obiit die XXIX. mensis Januarii anni circitèr MCCL. ejusque vitam ex libro *Francisci Zumel*, ejusdem Ordinis, *De Vitis Patrum & Magistrorum Generalium*, descripsit ac publicavit *Bollandus* inter Acta Sanctorum mensis Januarii ad diem XXIX.

Ordini *Servorum B. Mariæ* Virginis initium dederunt anno MCCXXXIII. septem Viri nobiles Florentini, qui Regulam S. *Augustini* cum nigra veste ab Archiepiscopo acceperunt. Sanctus etiam *Petrus* Veronensis, qui postea Fratrum Prædicatorum Ordinem, & Ecclesiam suo Martyrio illustravit, pro Servorum Beatæ Virginis clarissimo Ordine egregiam navavit operam, & diligentissimè examinatis ac recognitis hujus Ordinis Religiosorum moribus ac regulis, de optima hujus Religionis institutione certiorem fecit *Innocentiû IV.* qui hunc Ordinem approbavit. Hinc Officium S. *Petri* Martyris habet Ordo Servorum B. Virginis sub ritu duplici in Constitutionibus ab immemorabili tempore celebrandum, eidemque S. *Petro* Martyri ac Fratrum Prædicatorum Ordini Religio Servorum B. Virginis summè se obstrictam profitetur, quâ de re videri possunt Annales Servorum Centuriâ primâ, libro secundo, capite quarto. Inter Generales hujus Ordinis Servorum B. Mariæ Virginis censetur S. *Philippus Benitius*, qui obiit die XXII. mensis Augusti an. MCCLXXXV. quo die ejus memoria in Ecclesia colitur.

Cœlestinorum Congregatio erecta est à *Petro de Morone*, qui propè Sulmonem Eremiticam vitam professus, ac posteà Summus Pontifex creatus,

Cœle-

Post obitum S. *Dominici*, qui incidit in diem VI. mensis Augusti anni MCCXXI. ejusq; Canonizationem solemni Ecclesiæ ritu peractam à *Greg.IX.* Pont.Max. III.Idus Julii an. MCCXXXIV. sanctissimas Leges ac Constitutiones condiderunt Comitia Generalia Ordinis FF.Prædicat. quas Romani Pontifices approbarunt, quos inter *Clemens VIII.* asserere non dubitavit, ad Religiosum ex Dominicana Familia in Sanctorum numerum solemni ritu referendum, sibi loco omnium miraculorum fore exactam suarum Constit. observantiam. Adeò huic Summo Pontifici sancta videbatur Disciplina, quæ præscripta est in Ord. Prædicat. Eâ Sanctissimâ Disciplinâ imbuti Dominicani suavissimum omnium virtutum odorem Sæc.XIII.& XIV.longè, latèq; diffuderunt, errantes veritatem docuerunt, dissiparunt carnales affectus, peccatores ad pœnitentiam & pietatem pellexerunt, atque Fidem Catholicam defendendi ardentissimo zelo accensi, adversus Hæreticos in Conciliis Gen. quæ his temporibus celebrata fuere, acerrimè disputarunt. In Concil.siquidem Later.IV. sub *Innocentio III.* habito anno MCCXV. S. *Dominicus* in Palentina Academia Magisterio donatus,& omnigenâ litteraturâ instructus, *Almarici* errores profligavit. In Concilio Lugdunensi primo sub *Innocentio IV.* anno MCCXLV. celebrato, *Hugo* Cardinalis, Ordinis Prædicatorum, jura Summorum Pontificum magno animi æstu tuitus est contra *Friderici II.*Imperatoris tyrannidem,& ejus Cancellarii *Petri à Vineis* Capuani, quantùm illa Sæcula ferebant,Viri eloquentis libros. In Concil.Lugd.II. quod *Gregorius X.* convocavit anno MCCLXXIV. præter S. *Thomam Aquinatem*, qui, dum eò pergeret,

ret, ad Deum in itinere migravit, interfuere tres Cardinales, triginta Episcopi ex Ordine Prædicatorum assumpti, & ingens ac valida Theologorum turma, sub Magistro Generali *Joanne Vercellensi*, qui eodem anno Lugduni Comitia Generalia celebrabat. Hos inter Dominicanos eminebant *Petrus à Tarentasia*, tum Cardinalis, posteà Pontifex Maximus creatus nomine *Innocentius V.* & *Albertus Magnus*, quo potissimum Duce victi fuerunt in hoc Lugdunensi II. Græci Schismatici, & abdicatis erroribus atque Schismate, Romano Pontifici sese subjecerunt. Tandem in Concilio Generali Viennensi, quod *Clemens V.* Pontifex Maximus anno MCCCXI. habuit, Beguardorum, & Beguinarum errores ab *Eymerico*, & *Berengario*, Familiæ Dominicanæ Theologis, confutati sunt. Sic Dominicani in Conciliis Generalibus, quæ Sæculis XIII. & XIV. coacta fuerunt, edomandis Hæresibus toti incubuerunt, illudque ingenitum in Hæreticos odium, quod à Patre suo hauserunt, perpetuâ serie ad posteros transmiserunt. Sed longiùs me argumentum hoc abriperet, nisi in materia copiosissima mihi temperarem. Vela itaque contraho, nec plura dicam ad commendationem Ordinis Fratrum Prædicatorum, qui, ut omnes probè norunt, Rosario, Magisterio Sacri Palatii Apostolici, Sanctæ Inquisitionis officio, & Sanctissimi *Thomæ Aquinatis* doctrinâ, veluti quatuor fluviis, universam ambit, irrigat, ac fœcundat Ecclesiam.

D. Prodieruntne eodem Sæculo decimo tertio Ordines Fratrum Minorum, Carmelitarum, & Eremitarum *S. Augustini*?

M. Certum est, Ordinem Fratrum Minorum

rum Sæculo decimo tertio fuisse institutum à Sancto *Francisco*, qui Assisii in Italia ex *Bernardone*, professione Mercatore, natus est anno MCLXXXII. Vir fuit tam austeræ paupertatis, ut audito Evangelio de omnibus relinquendis, paternis bonis omnibus renunciaverit, & anno MCCVIII. sibi duodecim socios adsciverit, quibus vivendi normam arctiori paupertatis professione insignem præscripsit, in Lateranensi IV. Synodo Generali ab *Innocentio III.* atque iterùm ab *Honorio III.* confirmatam. Eo Ordine, ut nullus pauperior, ita & fœcundior fuit. Nam, teste *Matthæo Parisio* in Historia Anglicana ad annum MCCXXVII. Fratres Minores statim ab exordio sui Ordinis *terram repleverunt, habitantes in urbibus, & civitatibus deni, & septeni, nihil omninò possidentes, de Evangelio viventes, in victu & vestitu paupertatem nimiam præferentes, nudis pedibus incedentes, maximum humilitatis exemplum omnibus præbuerunt*. Præter Ordinem Fratrum Minorum, duos alios S. *Franciscus* instituit. Secundum nempè, Monialium, quas, Duce S. *Clara* Virgine Assisinate, congregavit in Ecclesia S. *Damiani*, unde *Clarissæ*, & *Damianæ*, seu *Daminianisticæ* dictæ, quæ primæ Ordinis asperitati strictiùs inhæserunt, & ab aliis discrepant Monialibus, quæ *Urbanisticæ* appellantur, & quæ mitigationem Regulæ ab *Urbano V.* factam sequuntur, & prædia possident. Tertium denique Ordinem, seu *Pœnitentium*, instituit S. *Franciscus*, qui complectitur non solùm in Claustris degentes Cœnobitas, qui & tertiæ Sancti *Francisci* Regulæ adhærent, sed etiam laicos viros & fœminas, qui domi suæ juxtà ejusdem Regulæ præscriptum vivunt. De S. *Francisco*, & ejus Or-

qua hujus Ordinis Sedes præcipua constituta est. Obstringebantur novi istius Ordinis Milites, qui veste candidâ cum rubra Cruce erant insigniti, Cisterciensium Leges sub proprio Magistro servare, & Valentinum Regnum à Maurorum incursibus tueri. Hunc Militarem Ordinem, rogante Aragonio Rege, confirmavit *Joannes XXII.* anno MCCCXVII. & post biennium idem Pontifex alteram approbavit Sacram Militiam in Lusitania institutam, dictamque *Militiam*, seu *Ordinem Christi*. Hæc nova Militia in Lusitaniæ Regno ad propulsandos Mauros ac Saracenos constituta est, Cruce rubrâ, lineâ candidâ intersecante distincta, cujus Sedes principalis Castrum Marinum Silvensis in Algarbiis Diœcesis, unde posteà Tomarium hujus Ordinis Milites migrarunt, ut videre est apud *Spondanum* ad annum MCCCXVII. Num.3. De utroque illo Militari Ordine, videlicèt *Montesiæ*, & *Christi*, legendus etiam est *Joannes Mariana* Soc. *Jesu* libro XV. *Rerum Hispanicarum* cap. XV. Mitto Ordinem Militarem *Equitum Navalium*, seu *de Nave* dictorum quem *Carolus Dirrachinus*, Rex Siciliæ, ut rem maritimam, quâ multùm indigebat, in Regno suo promoveret, anno MCCCLXXXII. instituit, cujus ipse Princeps esse voluit, electo in protectorem Ordinis S. *Nicolao* Episcopo Mirensi, erectoque in ejus memoriam Templo, ut refert idem *Spondanus* ad annum MCCCLXXXII. Num.3. Mitto etiam Ordinem *Periscelidis*, seu *de la Jarretiere*, quem *Eduardus VI.* Angliæ Rex, suo in Regno circà annum MCCCL. instituit cum hac Gallica Inscriptione: *Hony Soit qui mal y pense*, occasione, ut vulgò dicitur, ortâ ex Periscelide defluenti Comitissæ Sa-

iisberiensis, quam Rex deperibat, & quam ei cum publica amoris significatione reddidit, in cujus rei memoriam Rex hunc Equestrem, sed non Militarem, *Periscelidis* Ordinem instituit, qui etiamnùm in Anglia magno in honore habetur. Mitto denique alium Equestrem, sed non Militarem Ordinem *Stellæ* dictum, quem *Joannes*, Galliarum Rex, anno MCCCLI. instituit in memoriam illius Syderis, quod Magos ab Oriente ad Christum recens natum adorandum perduxit. Equites hujus Ordinis deferebant signum Stellæ torqui aureo appensum, necnon vestis conspicuo loco Phrygio opere adtextum cum hoc Symbolo: *Monstrant Regibus Astra viam*, sed diuturnus non fuit hujus Ordinis splendor, quia ob multitudinem gregariorum, qui, ferventibus bellis, in illum admissi sunt, adeò viluit, ut *Carolus V.* Galliarum Rex, *Joannis* filius, illum Excubiarum Præfecto, ejusque Satellitibus dimiserit.

D. In referendis Religiosis Ordinibus, qui Sæculis XIII. & XIV. fuerunt instituti, cumulatissimè mihi fecisti satis. Sed quid Sacri Canones circà Monasticam Disciplinam in his duobus Sæculis præcipuè statuerint, mox necesse est, ut paucis verbis attingas.

M. Nimius profectò forem; si singula, quæ Sæculis XIII. & XIV. circà Monasticam Disciplinam Sacris Canonibus sancita sunt, persequi vellem. Rem totam igitùr paucis absolvam. In primis, pretium pro ingressu Monasterii, seu pro receptione ad Religiosam Professionem exigere simoniæ damnant Canones Conciliorum, quæ Sæculis XIII. & XIV. fuerunt celebrata. Si tamen

Mona-

Monasterium tenue esset, poterat absque simoniæ labe aliquid accipere pro victu personæ, quæ in Monasterio recipiebatur. Ita docet S. *Thomas*, qui Sæculo XIII. floruit, & Disciplinæ Monasticæ illius temporis testis locupletissimus esse debet. Sic autem loquitur Angelicus ille Doctor in 4. Sent. Distinct. 25. Quæst. 2. Art. 2. ad 7. *Dicendum, quòd cùm possessiones alicujus loci Religiosi non sufficiunt ad sustentandum plures, tunc potest exigi ab eo, qui in loco illo vult servire Deo, non quasi pretium Religionis, sed ut habeat Monasterium undè ei possit provideri, & ideò non committitur simonia.* Et in sua Summa Theologica Secundâ Secundæ Quæst. 100. Art. 3. in Responsione ad tertiam Objectionem, hæc habet: *pro ingressu Monasterii non licet aliquid exigere vel accipere quasi pretium. Licet tamen, si Monasterium sit tenue, quod non sufficiat ad tot personas nutriendas, gratis quidem ingressum Monasterii exhibere, sed accipere aliquid pro victu personæ, quæ in Monasterio fuerit recipienda, si ad hoc non sufficiunt Monasterii opes.* Parentes filios suos minorennes, ut constat exemplo S. *Thomæ Aquinatis*, Vitæ Monasticæ Sæculis XIII. & XIV. quandòque devovebant, sed tamen ad sæculum redire poterant, nisi anno ætatis decimo quinto Parentum Oblationem confirmarent, sicut expressè definivit *Innocentius III.* in Epistola CXVI. libri XV. ad Lugdunensem Archiepiscopatum datâ, ubi ait: *Cautum reperitur in Canone, ut minoris ætatis filii, qui oblati Monasterio fuerint, suscipientes habitum vel Tonsuram, si à Prælatis suis anno quintodecimo requisiti, se in assumptæ Religionis proposito consenserint permansuros, pænitendi licentia præcludatur, alioquin eis non adima-*

tur ad sæculum redeundi facultas, ne coacta præstare Deo servitia videantur. Inoleverat in Gallis Sæculo XIII. gravissimus abusus, quo Parentes, ut filios suos ab hæreditate arcerent, illos in Monasteria detrudebant. Contra quem abusum insatiabili Parentum cupiditate invectum *Guillelmus* Parisiensis Episcopus lib. *de Moribus* cap.IX. ita scribit: *Alii à Parentibus & Propinquis eo modo in claustro proiiciuntur, quemadmodum catuli & porculi, quos Matres non sufficiunt enutrire, ut videlicet mundo non spiritualiter, sed (ut ita dicam) civilitèr moriantur, videlicèt ut portione hæreditaria priventur, & ad eos, qui in Sæculo remanent, devolvatur, & quantum ad hoc Simoniaca est hujusmodi projectio, immersio, vel intentio.* Quapropter, ut obiter dicam, sicut meritò culpari debent parentes, qui filios suos ab ingressu Religionis, quandò vocantur à Deo, præpostero affectu, vel intuitu commodi temporalis deterrent, ità vehementer improbari debet ea insatiabilis cupiditas parentum, qui familiam à plurium liberorum onere liberare volentes, his liberis ingressum Religionis procurant, vel quod naturâ sint ad res gerendas inepti, animo hebetes, vel corpore vitiosi, vel ut aliis liberis, quos plus diligunt, istorum quasi ablegatione, ampliores relinquant opes. Certè, hunc abusum Statui Religioso, & Ecclesiæ valdè infestum deplorat S.*Hieronymus* in Epistola 8. *ad Demetriadem* his verbis: *Solent miseri Parentes, & non plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inveniunt, virginitati tradere: tanti, ut dicitur vitrum, quanti margaritum. Certè, qui religiosiores sibi videntur, parvo sumptu,*

&

& qui vix ad alimenta sufficiat, Virginitati dato, omnem censum in utroque sexu sæcularibus liberis largiuntur. Quod nuper in hac urbe dives quidam fecit Presbyter, ut duas filias in proposito virginali inopes relinqueret, & aliorum ad omnem copiam filiorum luxuriæ atque deliciis provideret. Fecerunt hoc multæ, proh dolor, nostri propositi fœminæ; atque utinam rarum esset exemplum. Quod quantò crebrius est, tantò istæ feliciores, quæ ne plurimarum quidem exempla secutæ sunt.

Religiosos Viros, Ordinum etiam Mendicantium, Sæculis XIII. & XIV. ad curam & regimen animarum, ad Ecclesiæ munera frequentèr assumptos, ad Cardinalitiam, Patriarchalem, Archiepiscopalem, Episcopalem dignitatem, immo, aliquos ad Summum Pontificatum fuisse provectos testantur Ecclesiæ, singulorumque Ordinum Annales. Religiosi tamen, qui ad Ecclesiasticas dignitates erant assumpti, sui Ordinis habitum deferre, & Regulam, Constitutionesque, quantùm eo in statu fieri poterat, observare tenebantur, sicut S. *Thomas*, qui Sæculo XIII. floruit, apertè docet Secundâ Secundæ Quæst. CLXXXV. Art. 3. his verbis: *Dicendum est, quod si qua sunt in Regularibus Observantiis, quæ non impediant Pontificale Officium, sed magis valeant ad perfectionis custodiam, sicut est continentia, paupertas & alia hujusmodi, ad hæc remanet Religiosus, etiam factus Episcopus, obligatus, & per consequens ad portandum habitum suæ Religionis, qui est hujus obligationis signum.* Addit etiam Sanctus ille Doctor in Responsione ad tertiam objectionem, Episcopum ex Ordinibus Religiosis assumptum *proprium nullo modo habere posse, nec*

Testamentum facere. Si tamen ex concessione Papæ Testamentum faciat, non intelligitur ex proprio facere Testamentum; Sed Apostolica authoritate intelligitur esse ampliata potestas suæ dispensationis, ut ejus dispensatio possit valere post mortem. Ordinibus Religiosorum Mendicantium Sæculis XIII. & XIV. multa Romani Pontifices concesserunt Privilegia, quæ in Galliis occasionem dederunt *Guillelmo à Sancto Amore*, aliisque ejusdem furfuris hominibus & Status Religiosi æmulis obtrectatoribus in ruinam illorum Ordinum conspirandi. Contendebat *Guillelmus à Sancto Amore* in libro, quem edidit, *De periculis Novissimorum Temporum*, Religiosos Mendicantes, juxta illud Christi Domini dictum *Matthæi* cap. XXIII. *Nolite vocari ab hominibus Rabbi*, sibi nullo pacto vindicare posse munus Magisterii, seu publicè docendi, prædicandi, Confessiones audiendi, aliaque Ecclesiastica munia obeundi, sed illos è commercio & societate hominum omninò semotos peccata sua plangere ac manibus operari debere. Contra hunc Religiosorum Ordinum impugnatorem Opusculum, seu Apologiam, pro Religiosis Ordinibus scripsit S. *Thomas*, qui fuit hujus persecutionis particeps. Probat autem Angelicus ille Doctor, Viros Religiosos munus docendi, ut ministerium suo statui congruum, suscipere posse, quia Viri Religiosi magis sunt ad docendum idonei, utpote qui rerum divinarum contemplationi plus cœteris vacant. Hinc multi Sancti Patres, qui Religiosam vitam professi sunt, publicè docuerunt, & ad Episcopales Infulas fuerunt sublimati. Si ergo Viri Religiosi Episcopale munus, quod est maximum in

Eccle-

Ecclesia, obire possunt, quidni docendi, & prædicandi Officium, quod minus est, exercere poterunt? Sanctum *Gregorium Nazianzenum*, licèt Monachus esset, Constantinopolim adductum fuisse, ut ibi Sacram Scripturam doceret, Ecclesiastica narrat Historia, & Sanctus *Hieronymus* in Epistola ad *Rusticum* Monachum ait. *Sic vive in Monasterio, ut Clericus esse merearis, multo tempore disce, quæ postmodùm doceas.* Non ergò ab Officio docendi, prædicandi, & Confessiones audiendi arceri debent Viri Religiosi, qui ad illud in Ecclesia exercendum sunt instituti, sicut Ordines Religiosorum Mendicantium. His, & aliis luculentissimis rationibus refellit Sanctus *Thomas* Status Religiosi impugnatores, & ad illud Scripturæ Sacræ testimonium: *Nolite vocari Rabbi*, quod *Guillelmus à Sancto Amore* obiiciebat, respondet Sanctus Doctor, per hæc Christi verba non prohiberi quemlibet Magisterii appetitum, sed præposterum dumtaxat & indebitum Magisterii desiderium, à quo abhorrent Viri Regulares, *cùm non appetant Magisterium, nisi propter publicam utilitatem, nec velint fieri Magistri Scholastici, nisi de consensu Prælatorum suorum*. Demùm, Viros Religiosos ad opus manuum non teneri, nisi sit Regulis & Constitutionibus Monasticis præscriptum, probat Sanctus *Thomas* contra *Guillelmum à Sancto Amore* multis argumentis, ex quibus hoc unum subiiciam: *Qui habent undè aliàs vivant*, inquit S. Thomas, *quàm de labore manuum, quia habent possessiones, quæ ad eorum vitam sustentandam à Fidelibus collatæ sunt, vel habent ministerium prædicationis sibi commissum, de quo vivere possunt,*

sunt, primæ ad Corinth. cap. 9. Dominus ordinavit his qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere... Similitèr aliqui Religiosi sunt, qui Ecclesiæ deserviunt in divino Officio, & de hoc etiam licitè vivere possunt. Unde dicitur primæ ad Corinth. cap. 9. Qui altari deserviunt, cum altari participant. Et adductâ auctoritate S. *Augustini* in libro *de Opere Monachorum*, subjungit S. Thomas: *Similitèr sunt aliqui Religiosi, qui Sacræ Scripturæ vacant, & de hoc etiam licitè vivere possunt*. Non ergò omnes Religiosi tenentur manibus laborare. Legendus est idem Sanctus Doctor Secundâ Secundæ Quæst. CLXXXVII. Art. I. ubi probat, Religiosos posse docere, prædicare, & alia Officia exercere in Ecclesia, & in Artic. III. ejusdem quæstionis docet, Religiosos, qui Scripturæ Sacræ studio incumbunt, vel prædicationis ministerio funguntur, non teneri manibus operari, sed potiùs ad procurandam salutem animarum debere à labore manuum omninò abstinere. Nec solum S. *Thomas*, sed etiam S. *Bonaventura*, splendidissimum Ordinis Minorum decus, Sæculo XIII. *Guillelmum à Sancto Amore*, Capitalem Status Religiosi hostem, confutavit tam in Opusculo *de Paupertate Christi*, quàm in *Apologia Pauperum*. Undè factum est, ut Romani Pontifices Ordinum Mendicantium causam Statumq; semper protexerint. *Alexander IV.* Pontifex Maximus proscripsit pestilentem librum *de periculis novissimorum temporum*, quem contra Ordines Mendicantium scripturierat *Guillelmus à Sancto Amore*, & in eorum gratiam quadraginta Pontificia Diplomata dedit. *Clemens V.* Religiosorum itidem patrocinium suscepit, *probans eos à Deo & Ecclesia vocatos ad auxilium*

lium regiminis Ecclesiæ, licèt tardiùs quàm de multis, etiam eos inter alios vocatos deberi meritò computandos, ut refert Continuator *Guillelmi Nangii* apud *Lucam Dacherium* tomo XI. *Spicilegii*. Nec minus Religiosis Mendicantibus favit *Innocentius VI.* Pontifex Maximus contra *Richardum* Armachanum Archiepiscopum, & Hiberniæ primatem, sicut ad annum MCCCLVIII. refert *Thomas Walsinghamus*, qui tamen hic & quavis datâ occasione virulento calamo Religiosos Mendicantes perstringit. Hæc pauca observanda esse duxi ad vindicandum Statum Religiosum, cujus tanta dignitas ac perfectio est, ut S. *Thomas* Quodlibeto III. Quæst. VI. Art. XVII. pluribus momentis evincat, Religiosos esse majoris perfectionis, quàm sint Presbyteri Parochiales.

Non possum etiam, nec debeo hic prætermittere specialem Ritum, seu Disciplinam, quæ etiamnùm viget in Ordine Fratrum Prædicatorum, & & ex qua imperiti quidam & malevoli homines ansam & occasionem temerè arripiunt celeberrimum hunc Ordinem calumniandi. Hic autem Ritus, seu Disciplina in hoc consistit, quòd Fratres Prædicatores intèr celebrandum Missę Sacrificium sinistrâ manu Corpus Christi Domini sumant. Hunc ritum nonnulli maledici pœnam esse dictitant omnibus Fratribus Prædicatoribus à Romano Pontifice impositam, eò quòd *Bernardus Politianus*, ejusdem Ordinis, venenum in Eucharistia *Henrico VII.* Imperatori porrexisset, & sacrilegum ac parricidiale facinus perpetrasset. Verùm, hæc putida calumnia est, tum quia certissimis monumentis, quæ in Colloquio II. adduxi, constat,

Hen-

Henricum VII. Imperatorem non veneno, sed naturali morte extinctum fuisse; tum etiam, quia Ritus ille, quem adhùc observant Fratres Prædicatores, dùm sacrum faciunt, tenendi sinistrâ manu Hostiam usque ad Communionem, ab ipso Ordinis exordio invaluit, & ante *Henrici VII.* Imperatoris obitum, qui contigit anno millesimo trecentesimo decimo tertio. Vidi quippè ipse, dùm Parisiis essem, antiquum Rituale, quod in Parisiensi Ordinis Fratrum Prædicatorum Conventu, & Collegio S. *Jacobi* asservatur, & quod an. MCCLVI. manu scriptũ est, in quo statuitur, ut Sacerdos Hostiam manu sinistrâ usq; ad Communionem teneat. Qua ex Rubrica nullus dubito, quin hæc consuetudo, quæ adhuc apud Fratres Prædicatores obtinet, sumendi manu sinistrâ Corpus Christi, manaverit, cùm Hostia sic fracta commodè ac decentèr à sinistra in dexteram transferri haùd possit. Hic autem ritus solis Fratribus Prædicatoribus peculiaris est, quia Sacram Hostiam super Patena non frangunt ac deponunt, ut factitare solent sæculares Sacerdotes, & aliorum Ordinum Regulares, sed super Calicem frangunt. *Id cæremoniæ*, inquit *Bzovius*, Ordinis Prædicatorum, in Continuatione *Baronii* ad annum MCCCXIII. *Sinistra communicandi manu datum etiam à Sede Apostolica Ordini Prædicatorum, propter triumphatam à Fratribus Berengarianam Hæresim in contumeliam Sanctissimæ Eucharistiæ in Europa temporibus D. Dominici, & Petri Martyris reviviscentem, ut tum post* Agnus Dei *sinistra manu super Calicem elevatâ Hostiam teneant, tunc universo populo adorandum Christum Deum verum & hominem sub speciebus panis & vini præsentem exponerent;*

nerent; tùm ipsi tunsione pectoris interiorem animi latriam ostenderent in Sacro Sanctum pignus salutis. Hunc specialem Ritum ex singulari Privilegio Ordini Prædicatorum fuisse ab Ecclesia concessum, testatur itidèm alter ejusdem Ordinis Scriptor *Leonardus de Utino*, qui floruit circà an. MCCCCXLIV. & in suo Quadragesimali, Sermone 42. hæc habet: *In principio Ordinis nostri insurrexit quædam hæresis asserens, non esse verum Corpus Christi in Altari, nisi quandiù elevatur. Cujus opinionis fuit Magister Joannes Wiclef. Ordo autem noster prævaluit contra hanc Hæresim, miro modo eam confutando, in cujus signum datum est Ordini nostro, ut in Missa post Agnus Dei ante Communionem tenerent Fratres Hostiam elevatam supra Calicem, ut sic adoraretur ab universo populo, tanquam verum Corpus & Sanguis Christi, & ne deponeretur post Communionem.* Et, post pauca interjecta, subdit idem Scriptor: *Plures Fratres nostri Martyrio coronati sunt ab Hæreticis, & dùm essem in Concilio Ferrariensi tempore Eugenii Papæ IV. relatum est, plures Conventus nostri Ordinis funditùs eversos ab Hussitis in Boemia, & Fratres trucidatos ab eisdem. Ordo enim noster valdè insudavit contra Hæreses, ad earum extirpationem præcipuè circà hoc Sacramentum Corporis Christi.* Sed hæc satis dicta sint ad hanc infamem propulsandam calumniam, quæ dissimulata & celeberrimo Fratrum Prædicatorum Ordini dedecori, & Ecclesiæ offensioni verteretur; Si tamen plura eâ de re scire desideres, legesis librum, quem ann. MDCLXXXVI. edidit *Marcellus de Cavalleriis*, Ordinis Prædicatorum, inscriptum: *Statera Sacra Missam juxtà ritum Ordinis Prædicatorum expendens.*

D. Ex-

D. Expecto nunc pro coronide nostri Colloquii Synopsim Doctrinæ Moralis Christianæ, & hoc unum scire velim, an Doctrina Moralis Christiana suam Sæculis XIII. & XIV. puritatem ac integritatem retinuerit, quam in Sæculis præcedentibus obtinuisse jam vidimus?

M. Moralem Doctrinam Sæculis XIII. & XIV. avitam suam retinuisse puritatem, sat superque probant Opera *S. Thomæ Aquinatis*, qui Sæculo XIII. floruit, & in rebus, quæ spectant mores, tritæ Sanctorum Patrum viæ ita adhæsit, ut ab ea nunquam deflexerit. Infinitus profectò essem, si singula percurrere vellem, quæ Angelicus ille Doctor, præsertim in *Secunda Secundæ* suæ Summæ Tripartitæ contra Usuram, Simoniam, Homicidium, & alia id genus vitia moribus opposita, methodo perspicuâ docet, ubique Ethices castissimæ suppeditando Regulas ac præcepta, quibus fidelium mores informari, corrigi & emendari debent. Quatuor dumtaxat, quæ maximè commendant doctrinam Moralem S. Thomæ, & ad ejus puritatem contra emergentes laxitates conservandam plurimùm conducere possunt, hìc generatim annotabo.

In primis, perpetuò docet *S Thomas*, in rebus spectantibus mores, neminem excusari, si sequatur erroneas opiniones alicujus Magistri, quia in talibus ignorantia non excusat. Sic suam mentem dilucidè aperit Angelicus ille Præceptor Quodlibeto tertio, Articulo decimo his verbis: *Respondeo dicendum, quòd si stent diversæ opiniones Doctorum Scripturæ Sacræ, siquidem non pertineant ad fidem & bonos mores, absque periculo auditores utramque opinio-*

nionem sequi possunt. Tunc enim habet locum, quod Apostolus dicit ad Romanos cap. 14. Unusquisque in suo sensu abundet. In his verò quæ pertinent ad fidem & bonos mores, nullus excusatur, si sequatur erroneam opinionem alicujus Magistri. In talibus enim ignorantia non excusat; alioquin immunes à peccato fuissent, qui secuti sunt opinionem Arii, Nestorii, & aliorum Hæresiarcharum. Nec potest excusationem habere propter simplicitatem auditorum, si in talibus opinionem sequantur. In rebus enim dubiis non est de facili præstandus assensus, quin immò, ut Augustinus dicit in libro 3. de Doctrina Christiana: Consulere debet quis regulam fidei, quam de Scripturarum plenioribus locis, & Ecclesiæ authoritate percepit. Id confirmat S. Thomas Quodlibeto 8. Artic. 13. ubi quærit: *An quando sunt diversæ opiniones, de aliquo facto, ille qui sequitur minus tutam, peccet?* Cui quæstioni sic respondet Doctor Angelicus: *Respondeo dicendum, quod duobus modis aliquis ad peccatum obligatur: uno modo faciendo contra legem, ut cum aliquis fornicatur: alio modo faciendo contra conscientiam, etiamsi non sit contra legem, ut si conscientia dictat alicui, quod levare festucam de terra sit peccatum mortale. Ex conscientia autem aliquis obligatur ad peccatum, sive habeat certam fidem de contrario ejus quod agit, sive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione. Illud autem quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundùm conscientiam, & similiter quod est contra conscientiam est malum, quamvis non sit contra legem. Quod autem nec contra conscientiam, nec contra legem est, non potest esse peccatum.* Attende, quæso, ad hæc verba S. Thomæ: *Illud quod agitur contra legem, sem-*

semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundùm conscientiam, quibus verbis Sanctus Doctor novum probabilitatis commentum, ex quo varii in doctrina Morali pullularunt errores Vaticanis protriti fulminibus, præfocavit. Sic S. *Thomas* Regiâ viâ incedens, certas tutasque sententias Patribus & Ecclesiæ communes delegit, eoque delectu sibi ac suis discipulis ab erroribus, à periculo, aut metu censurarum immunitatem comparavit, & proprium fecit veluti suæ Scholæ characterem. Voluit quippe Angelicus Doctor, ut sui Discipuli tam à laxis opinionibus & corruptelis doctrinæ Moralis abhorrerent, quàm à rigidioribus sententiis quorumdam Theologorum, qui zelum habentes, sed non secundùm scientiam, onera importabilia imponunt, asperiorem reddunt viam salutis, & in quæstionibus ambiguis, in quibus de peccato mortali agitur, semper ad rigorem deflectunt, peccatorum mortalium numerum augent, ac nimiâ asperitate peccatoribus aditum pœnitentiæ sic præcludunt, ut in causa sint, cur illi in desperationem suæ salutis adducti, se in præcipitium proripiant, & cum *Juda* fugiant ad infelicem laqueum. Hunc intempestivum in doctrina Morali rigorem improbat *S. Thomas* Quodlibeto 9. Art. 15. ubi docet, periculosè determinari quæstiones, in quibus agitur de peccato mortali: *Omnis quæstio*, inquit, *in qua de peccato mortali agitur, nisi expressè veritas habeatur, periculosè determinatur, quia error, quo non creditur esse peccatum mortale, quod est peccatum mortale, conscientiam non excusat a toto, licèt fortè à tanto, Error verò, quo creditur esse mortale, quod non est mortale, ex conscientia ligat ad peccatum mortale.*

tale. Præcipuè autem periculosum est, ubi veritas ambigua est &c. In delectu itaque opinionum, præ cæteris, qui Summas Casuum conscientiæ conscripserunt, sequere *S.Thomam*, & non minus à laxioribus, quàm à rigidioribus declina sententiis, quas in Scholas invexerunt, & hominum generi propinarunt recentiores Casuistæ. Utere etiam prudentissimo consilio, quod olim Cardinalis *Bellarminus* dedit Episcopo Theanensi nepoti suo in Opusculo quod ad ipsum direxit, ubi hæc habet: *Si quis velit in tuto salutem suam collocare, is omninò debet certam veritatem inquirere, & non respicere quid multi hoc tempore dicant, aut faciant: & si rei certitudo non possit ad liquidum apparere, debet omninò tutiorem partem sequi, & nulla ratione, nullius imperio, nulla utilitate temporali proposita ad minus tutam partem declinare. Agitur enim de summa rei, cùm de salute æterna tractatur, & facillimum est conscientiam erroneam exemplo aliorum induere, & eo modo, conscientia non remordente, ad eum locum descendere, ubi vermis non moritur, & ignis non extinguitur.*

Alterum, quod circà Doctrinam Moralem *S. Thomæ* observare debes, spectat magnum dilectionis divinæ præceptum, quod si totius Moralis Christianæ Compendium, Evangelii Summam, legis finem, & solidæ pietatis principium dixeris, à veritate non aberrabis. Hoc autem de dilectione divina præceptum adeò necessarium esse existimavit *S. Thomas*, ut 1. 2. quæst.89. art.6. doceat, teneri omnem creaturam rationalem in primo rationis diluculo ad Deum se convertere, illum ceù ultimum finem agnoscere, & primitias amoris

sui

ſui ei conſecrare: tunc enim inquit Angelicus Doctor, *primum quod occurrit homini diſcretionem habenti, eſt deliberare de ſeipſo*. Quibus verbis innuit S. *Thomas*, in illa prima rationis aurora Solem inviſibilem, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc Mundum, pias immittere cogitationes deliberandi de ſe, quibus intimatur, & veluti promulgatur lex naturalis; cui legi obtemperans, *ſi ad debitum finem ſe ipſum ordinaverit, per gratiam conſequetur remiſſionem peccati originalis; ſi verò non ordinet ſeipſum ad debitum finem, ſecundùm quod in illa ætate eſt capax diſcretionis, peccabit mortaliter, non faciens quod in ſe eſt*. Cùm igitur homines, dum ipſis affulgere incipit rationis crepuſculum, ad dilectionis divinæ præceptum obſtringantur, neceſſe eſt, ut omnibus incumbat obligatio divinæ illius Legis: *Diliges Dominum ex toto corde tuo, ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis*. Sed quo pacto à nobis impleri debeat divinum iſtud præceptum, luculentèr juxtà ac ſolidè explicat idem *S. Thomas* opuſculo 18. cap. 5. his verbis: *alio modo ex toto corde, mente, anima, & fortitudine Deum diligimus, ſi nihil nobis deſit ad divinam dilectionem, quod actu, vel habitu in Deum non referamus, & hujus divinæ dilectionis perfectio datur homini in præcepto. Primò quidem, ut omnia in Deum referat, ſicut in finem, ſicut Apoſtolus dicit* 1. *ad Corinth. cap.* 10. *Sive manducatis, ſive bibitis, omnia in gloriam Dei facite: quod quidem impletur, cùm aliquis vitam ſuam ad Dei ſervitium ordinat, & per conſequens omnia quæ per ſe ipſum agit, omnia virtualiter ordinantur in Deum, niſi ſint talia, quæ ab eo abducant, ſicut ſunt peccata, & ſic Deum diligit homo ex*
toto

toto corde. Secundò, ut intellectum suum homo subjiciat, ea credens quæ divinitùs traduntur, secundùm illud Apostoli 2. ad Corinth. cap.10. In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi: & sic Deus diligitur ex tota mente. Tertiò, ut quæcumque homo amat, in Deo amet, & universaliter omnem suam affectionem ad Dei dilectionem referat. Unde dicebat Apostolus 2. ad Corinth. cap.5. sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis: Charitas enim Christi urget nos: & sic Deus ex tota anima diligitur. Quartò, ut omnia exteriora nostra verba & opera ex divina charitate firmentur, secundùm illud Apostoli 1. ad Corinth. cap. ultimo: Omnia enim vestra in charitate fiant: & sic Deus ex tota fortitudine diligitur. Hic est ergo tertius perfectæ dilectionis modus, ad quem omnes ex necessitate præcepti obligantur. Eamdem veritatem inculcat *S. Thomas* in Quæstionibus disputatis, quæstione *de Charitate* art.11. ad 2. & in sua Summa Theologica, seu 2. 2. quæst.44. art.4. Disce itaque à S. Thoma, Scholæ Angelo, modum adimplendi divinæ dilectionis præceptum, cujus necessitatem clamat ipsa natura, & hanc naturæ vocem Sacræ Scripturæ paginæ altiùs insonant, omnesque historiæ, prophetiæ, figuræ, mysteria, minæ, & documenta nihil aliud agunt, quàm ut diligendi Dei præceptum omnium animis penitiùs infigant, doceantque, totum animum nostrum soli Deo castâ ac gratuitâ charitate esse consecrandum. Hinc jure merito Romani Pontifices quasdam flagitiosas damnarunt propositiones, quæ ad negandum maximum divinæ dilectionis præceptum apertè collimare videbantur. *Alexander VII.* anno MDCLXV. hanc propositionem

proscripsit: *Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, & charitatis, ex vi præceptorum ad eas virtutes pertinentium*. Idem opinionis monstrum contrivit *Innocentius XI.* quandò anno MDCLXXIX. probroso stigmate confixit has propositiones: *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus*. Item: *Probabile est, nec singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum charitatis erga Deum*. Item: *Tunc solùm obligat, quando tenemur justificari, & non habemus aliam viam, qua justificari possumus*. Denique, *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, anno MDCXC. hanc sacrilegam damnavit propositionem: *Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis verò in conformitate actus cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè. Hunc homo non tenetur amare neque in principio, neque in decursu, neque in fine vitæ suæ mortalis*, Quæ propositiones, ut nemo non videt, totam simul Christianam Religionem evertunt, Incarnationis consilium destruunt, omnium mysteriorum fructum evacuant, delent Scripturas omnes, omnium errorum virus complectuntur, & cor ipsum Religionis invadunt.

Tertia observatio generalis, quam hìc attexere animus est, & quâ præcipuè commendatur puritas doctrinæ Moralis *S. Thomæ*, versatur circà dispositiones, quas necessarias esse docet Angelicus Doctor ad consequendam in Sacramento Pœnitentiæ remissionem peccatorum. Sic enim Sanctissimus Præceptor 3. part. quæst. 85. art. 5. in quo in-

inquirit: *utrum principium pœnitentiæ sit ex timore?* Statuit in quo sita sit vera pœnitentia: *Respondeo*, inquit, *dicendum, quòd de pœnitentia loqui possumus duplici modo, quantùm ad habitum, & sic immediatè a Deo infunditur sine nobis principaliter operantibus, non tamen sine nobis dispositivè cooperantibus per aliquos actus. Alio modo possumus loqui de pœnitentia quantùm ad actus, quibus Deo operanti in pœnitentia cooperamur, quorum actuum primum principium est Dei operatio convertentis cor, secundùm illud Thren. ult.* Converte nos, Domine, ad te, & convertemur. *Secundus actus est motus fidei, tertius est motus timoris servilis, quo quis timore suppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniæ consequendæ assumit propositum emendandi. Quintus actus est motus charitatis, quo alicui peccatum displicet, secundùm se ipsum, & non jam propter supplicia. Sextus actus est motus timoris filialis, quo propter reverentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert. Sic igitur patet, quod actus pœnitentiæ à timore servili procedit, sicut à primo motu affectus ad hoc ordinato: à timore autem filiali, sicut ab immediato & proximo principio.* Viden, Sanctum *Thomam* actuum pœnitentis seriem præformando expressè affectum dilectionis requirere, eumque charitatis nomine donare, ac subindè in Sacramento pœnitentiæ necessarium esse ad remissionem peccatorum actum initialis amoris Dei super omnia dilecti, sicut apertè declarat idem Sanctus Doctor 3. parte, quæst.86. art. 3. his verbis: *Unde non potest esse verè pœnitens, qui de uno peccato pœnitet, & non de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, quia est contra Deum super omnia di-*

lectum (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ) sequeretur quod de omnibus peccatis pœniteret. Et sanè, ut homo sit verè pœnitens, debet primò dolere de peccato, ut est offensa Dei, injuria Deo illata, & privatio amicitiæ ejus. Secundò, debet se convertere ad Deum, juxta illud *Joelis* Prophetæ cap. 2. *Convertimini ad me in toto corde vestro*. Denique, oportet ut ejus voluntas recedat à peccato. Porrò hæc tria pœnitens habet cum Sacramento Pœnitentiæ per motum inchoatę dilectionis divinæ. *Mens* quippè *nostra*, ut ait S. *Thomas* lib. 4. contra Gentes c. 72. *debitè ad Deum converti non potest sine charitate*. Præterea, *Actus, quo alicui displicet peccatum propter seipsum, est motus charitatis*, ut ait idem Sanctus Doctor loco mox citato, seu 3. parte quæst. 85. art. 5. Demùm, *qui timore pœnæ ab aliquo peccato abstinet, non simpliciter ejus voluntas à peccato recedit, sicut voluntas ejus, qui amore justitiæ abstinet à peccato*, ut inquit S. *Thomas* 1. 2. qu. 107. art. 2. ad 1. Non potest igitur juxta principia S. *Thomæ* fieri in Sacramento pœnitentiæ remissio peccatorum sine aliquo actu initialis amoris Dei. Hæc doctrina de necessitate dilectionis divinæ in Sacramento Pœnitentiæ ad obtinendam remissionem peccatorum, connexa omninò est cum sententia S. *Thomæ* docentis, ut superiùs diximus, teneri omnem creaturam rationalem in primo rationis diluculo sese convertere ad Deum, ut ultimum finem, eumque diligere. At enim, si puer tenetur in primo rationis diluculo ad Deum sincero corde sese convertere (converti autem non potest ad Deum, & in illum se suaque omnia referre absque amore) à fortiori peccator, qui post patra-

ta

ta flagitia novitatem vitæ inire vult, ad Deum astringitur amore converti.

Ultimò, circa Doctrinam Moralem S. *Thomæ*, duas potissimùm Regulas observare debes, quas præscribit Angelicus ille Doctor ad dignè administrandum, vel percipiendum Eucharistiæ Sacramentum apprimè necessarias. Prima Regula hæc est: *Si peccatum est manifestum, debet denegari Eucharistia, sive in occulto, sive in manifesto petat.* Ita docet S. *Thomas* in 4. Sentent. distinct.9. art. 5. in Respons. ad 1. quæst. Ex qua S. Doctoris Regula sequitur primò, publicè criminosos, manifestèque infames à Sacra Communione arceri omninò debere, videlicèt meretrices, publicos concubinarios, fœneratores, magos, sortilegos, blasphemos, histriones, & joculatores notorios, aleatores, & eos, qui choreas agunt, suisque gestibus & cantilenis ad libidinem se & alios provocant, necnon eos, qui odia & inimicitias exercent, vel qui in aliqua peccandi occasione versantur. Secundò, ex hac S. *Thomæ* Regula sequitur, mulieres, quæ impudicè & inhonestè se ornant, crinibus, coloribus, vestibus, non ut suis maritis placeant, sed ut adscititiis ornamentis oculos hominum in se convertant, eisque offensionis & damnationis laqueos parent, ad Sacram itidem Communionem admitti non debere. Hinc *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, anno MDCLXXXIII. die XXX. Novembris Edictum Romæ promulgavit, quo districtè præcepit, ut mulieres, cujuscumque gradus & conditionis sint, in plateis, & in aliis locis publicis, sed præsertim in Ecclesiis, indutæ appareant non sumptuosis, non caudatis vestibus, non crinibus inanitèr

intortis, non fuco ac pigmentis vultu illito, non pectore nudo, aut tenui velo obtecto, sed ita vestito, ut ne præter faciem quidquam cernatur, similque prohibet Sanctissimus ille Pontifex Sacerdotibus, ne hujusmodi mulieres, quæ humeris, pectore, mammillis, brachiisve nudatis ad Eucharistiæ Sacramentum accedere non formidant, constanti cordis robore ac zelo muniti, Divino Sacramento pascant.

Altera Regula S. *Thomæ* hæc est: *Eucharistiæ Sacramentum potest considerari ex parte sumentis; in quo requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedat, & ideò si aliquis se quotidiè ad hoc paratum inveniat, laudabile est, quòd quotidiè sumat. Unde Augustinus, cùm dixisset: Accipe quotidiè, ut quotidiè tibi prosit, subjungit: Sic vive, ut quotidiè merearis accipere. Sed quia multotiès in pluribus hominum impedimenta hujus devotionis occurrunt propter corporis indispositionem vel animæ, non est utile omnibus hominibus quotidiè ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum. Unde in libro De Ecclesiasticis Dogmatibus dicitur: Quotidiè Eucharistiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero;* ita docet Angelicus Doctor 3.par.quæst.80.art.10. ubi quærit, *utrùm liceat quotidiè Eucharistiæ Sacramentum suscipere?* Ab hac Regula, in qua Doctor Angelicus, post Sanctos Patres, magnam animi sanctimoniam ad sacram quotidiè percipiendam Eucharistiam requirit, & singularem diligentiam, curam, & reverentiam in parando ad ejus susceptionem animo postulat, omninò recesserunt moderni aliquot Casuistæ, qui vel maximè indignos,

& di-

& divinæ gratiæ inanissimos homines ad Sacram Communionem impellebant, ut patet ex hac horrenda propositione, quæ ab *Innocentio XI.* Pontifice Maximo anno MDCLXXIX. proscripta fuit: *Frequens Confessio & Communio, etiam in his, qui gentilitèr vivunt, est nota Prædestinationis*. Certè hæc propositio recentèr invecta, & toti retro antiquitati Patrum ignota, quæ quoslibet sui & Mundi amore tumentes, ac gentilitèr viventes ad tremendum mysterium per nudam peccatorum confessionem admittit, tantùm abhorret & distat à doctrina S. *Thomæ*, quantùm lux à tenebris, à die nox, & Oriens distat ab Occidente.

Plura non dicam de Doctrina Morali, quâ S. *Thomas* Sæculo decimo tertio Ecclesiam illustravit, quamque in sequentibus sæculis complexi Catholici Doctores Theologiam Moralem illibatam conservarunt, exitialem morum depravationem profligarunt, ac maximâ sollicitudine caverunt, ne benè fundata antiquitas sceleftâ novitate subrueretur, ne Superiorum instituta violarentur, ne rescinderentur scita Patrum, ne convellerentur definita Majorum, sed sese intra sacratæ atque incorruptæ vetustatis castissimos limites prophanæ, ac novellæ curiositatis libido contineretur. Hinc *Alexander VII.* Pontifex Maximus, ut ostenderet, quantùm detestaretur perversa quorumdam laxiorum Casuistarum dogmata, quibus mores & Disciplina Christiana corrumpuntur, & Evangelio penitùs contraria invehitur morum dissolutio; vehementèr optabat, ut aliquis Ordinis Dominicani Theologus Doctrinæ Moralis Regulas non ex modernorum Casuistarum libris excerptas, sed ex sa-

cris litteris, ex Decretis Romanorum Pontificum, ex Conciliorum Canonibus, ex Operibus Sanctorum Patrum, ex libris doctiorum Theologorum, SS. *Thomæ*, *Raymundi*, *Antonini*, & ex Instructionibus S. *Caroli Borromæi* haustas traderet, & ad eas omnes Theologi in dirigendis fidelium moribus communia Placita conformarent. Ut igitur in sana Ecclesiæ Romanæ morum doctrina sanus atque integer permanere possis, charissime discipule, uni firmitèr adhære S. *Thomæ* doctrinæ morali, quam Summi Pontifices maximis elogiis commendarunt. Coacervent sibi, qui voluerint, Magistros prurientes auribus: Tu sequere Sanctum *Thomam*, Scholæ Angelum, qui unus pro decem millibus computatur, similis huic Angelo, qui, ut ait Propheta *Daniel* cap. 10. v. 6. ita loquebatur, ut ejus verba viderentur à multis unà loquentibus prolata: *Vox Sermonum ejus, ut vox multitudinis*. Vox siquidem S. *Thomæ*, Sanctorum omnium Doctorum vox est, quorum doctrinam sectatus est, exposuit, illustravit, roboravit, &, ut verbis utar *Petri Labbei* doctissimi Societatis *Jesu* Scriptoris, *collegit S. Thomas in sua Summa quidquid doceri potest, aut sciri. Inclusit Ambrosios, Hieronymos, Gregorios. Inclusit se ipsum, major se ipso & minor. Epitomen fecit alienæ Sapientiæ, & Summam suæ. Didicit omnes, qui Thomam intelligit, nec totum Thomam intelligit, qui omnes didicit*. Vox itaque S. *Thomæ* est vox multitudinis, & dùm eam audimus, Sanctorum omnium Doctorum vocem nòbis audire videmur. Felicem te! Si inter tot discrimina, quę passim in Disciplina morum occurrunt, Ducem tibi adsciveris S. *Thomam*, qui vias tuas di-

diriget, pericula deteget, salebrosa complanabit. Absque eo Duce quàm periculosum sit arduam istam aleæque plenam suscipere provinciam, disce exemplo multorum, qui in doctrina morum nullius Ducis & rectoris vestigia sequentes, per inextricabiles tenebras oberrarunt, & prȩeunte ratiuncularum fallaci fulgore delusi, in varia præcipitia dilapsi, cæci facti sunt & duces cæcorum: *Ducem & rectorem non habere malum est, & multarum calamitatum argumentum, nec non inordinatæ perturbationis & confusionis principium. Quemadmodùm enim si Coryphæum & ducem sustuleris, non erit amplius Chorus concinnus & ordinatus; & si à phalange exercitus amoveris Imperatorem, non erit ampliùs ordinata acies; & si à navigio ademeris Gubernatorem, navem demerges: ita malum quidem est, atque eversionis occasio rectore carere.* Verba sunt S. *Joannis Chrysostomi* Homil. XLIII. in Epistolam ad Hebreos. Quæ cùm ita sint, Charissime discipule, fac ut *doctrina S. Thomæ non recedat ab ore, non recedat à corde, quia ipsam sequens, non devias; ipsam cogitans, non erras; ipsam tenens, non corruis; ipsam loquens, non mentiris; ipsi studens, ad veritatem pervenis*, ut testatur *Clemens VI.* Pontifex Maximus in Sermone *de S. Thoma*, cujus thema, *Eccè plusquam Salomon hic*.

D. Non opus est, ut mihi stimulos subdas ad sectandam doctrinam S. *Thomæ*, quem tanquàm Magistrum audit, ac certatìm præclaris encomiis exornat omnis eruditorum hominum natio. Hunc quippè Angelicum Doctorem, divinæ mentis fidelissimum Interpretem, cui quidquid scio lubens acceptum refero, Ducem, & in studiis meis Recto-

ctorem hactenus secutus sum, & ejus doctrinæ assurgere, fascesque submittere semper gloriabor, eam in spem certissimè erectus, fore ut, quemadmodùm *Tobias*, Angeli ductu & ope adiutus, iter, quod susceperat, auspicatò confecit, & immanem ex aquis erumpentem piscem impavidus vivum arripuit ac exenteravit; Sic ipse S. *Thomæ*, Scholæ Angeli, prçsidio fretus, studiorũ meorum cursum felicitèr absolvam, & munitus Sanctissimi illius Præceptoris doctrinâ, ex qua, ut legitur Cantici Cantic. cap. 4. v. 4. *mille clypei pendent, omnis armatura fortium*, omnia errorum monstra intrepidus confodiam; Faxit Deus, Optimus Maximus, ut sectando S. *Thomæ* doctrinam, virtutes ejus æmulari possim, vitam castissimam, Orationem assiduam, humilitatem singularem, charitatem heroicam, rerum humanarum contemptum, nihilque præter Deum, quem Sanctus ille Doctor unicè concupivit, & felicitèr consecutus est, desiderem, ac tandèm solam Dei gloriam, & Ecclesiæ utilitatem unicum mihi studiorum ac laborum meorum fructum proponam. Eò collineat votorum meorum Summa.

Finis Tomi quinti.

MENDA,

Quæ irrepſerunt in Editionem hujus Tomi Quinti in Hiſtoriam Eccleſiaſticam.

MENDA			CORRIGE.
Pag. 11.	Lin. 22.	ſucceſiit	ſucceſſit
29.	1.	*Rudolphus*	*Rodulphus*
152.	22.	MCCXVI.	MCCXXVI.
228.	9.	*Gregorii XI.*	*Gregorius XI.*
235.	10.	in quo	in qua
247.	27.	propugnatos	propugnatas
263.	23.	ac	ad
282.	27.	melleus	malleus

Alia, ſi qua occurrent, leviora menda, facili negotio inter legendum emendabis, tuaque humanitate, ſtudioſe Lector, ultrò condonabis.

ADverte etiam, benigne Lector, nonnulla in hocce Tomo V. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ jam typis edito fuiſſe à quibuſdam deprehenſa, quæ hìc correctione, aut explicatione aliquâ indigere viſa ſunt.

Primò, pag. 77. lin. 28. dico, *Innocentium III.* creatum fuiſſe Cardinalem à *Cæleſtino III.* Quâ in re, ut ingenuè fatear, lapſum memoriæ paſſus ſum. *Innocentius* quippè *III.* non fuit creatus Cardinalis à *Cæleſtino III.* ſed à *Clemente III.* Deceſſore *Cæleſtini III.* Cardinalium albo adſcriptus eſt, ut videre eſt apud *Platinam*, *Ciacconium*, & alios, qui de Vitis Romanorum Pontificum, & Cardinalium ſcripſerunt. Sed *Opere in longo fas eſt obrepere ſomnum.*

Secundò, pag. 178. decem recenſeo articulos Concilii Pariſienſis, quorum poſtremus his ver-

verbis conceptus est: *Malus Angelus & Adam habuerunt, undè possent stare, etsi non undè possent proficere*. Quibus verbis prædicta Synodus innuere dumtaxat voluit, malum Angelum, & Adamum habuisse auxilium sufficiens, seu *auxilium sine quo non* perseverare poterant, sed non habuisse auxilium efficax, seu *auxilium quo* perseverarent, uti docet S. *Augustinus* in libro *de Correptione, & gratia* Cap. XI. & XII.

Tertiò, pag. 397. dico, S. *Dominicum* Ordinis Prædicatorum Fundatorem, omnigenâ quidem literaturâ præditum fuisse, nullum tamen edidisse librum. Ast, nolens cum nemine super hac re contentiosum ducere funem, nec quidpiam decerpere de gloria Sanctissimi illius Patriarchæ (quem, ut meum amantissimum Patrem, impensissimè colere eximiæ felicitatis & summo semper honoris loco ducam) amplissimam Lectori potestatem permitto amplectendi sententiam eorum, qui S. *Dominicum*, de Ecclesia optimè meritum, inter clarissimos Sæculi XIII. Scriptores referendum esse censent.

Quartò, pag. 410. assero, S. *Thomam*, Doctorem Angelicum, cùm è Castro, in quo à Matre, suisque fratribus captivus detinebatur, dimissus est; statim Coloniam missum esse, ut sub *Alberto Magno* Philosophiæ & Theologiæ operam daret, quod nullo pacto adversatur Breviario Romano, in quo ad diem VII. mensis Martii legitur, S. *Thomam*, statim ac è Castro dimissus est, Lutetiam Parisiorum fuisse profectum, sed potiùs utrumque cum veritate Historiæ optimè cohæret. Nam S. *Thomas* liber è Castro dimissus Pari-

ri-

risios quidèm à *Joanne Teutonico*, Ordinis Prædicatorum Generali Magistro, ductus est, non ut ibi Philosophiæ & Theologiæ studio incumberet, sed ut in Capitulo Generali eâ in Urbe celebrando ipsi de Collegio, seu de Studio Generali provideretur, quò factum est, ut Parisiis confestim secedens S. *Thomas*, Coloniam missus fuerit, ut sub *Alberto Magno* Philosophicis & Theologicis excoleretur Disciplinis, sicut testantur *Guillelmus de Toco*, testis suppar, & vitæ S. *Thomæ* Scriptor antiquissimus, necnon S. *Antoninus* 3. part. Chronicorum tit. 22. cap. 7. parag. 4.

Quintò, pag. 522. Affirmo post doctissimum *Mabillonium*, Salutationem Angelicam Sæculo dumtaxat Ecclesiæ XI. frequentari cœpisse, sed hoc intelligendum velim de Horis, seu precibus Canonicis, quibus antè XI. Sęculum post Orationem Dominicam necdùm adjecta erat Salutatio Angelica, sicut ex antiquissimis cùm Monachorum, tùm Religiosorum Ordinum Statutis evincit à me laudatus *Mabillonius*. Non eo tamen inficias, Salutationem Angelicam esse in Ecclesia antiquissimam, ac sæpiùs à Sanctis Patribus fuisse usurpatam, præsertim à S. *Cyrillo* Patriarcha Alexandrino, qui præfuit Concilio Oecumenico Ephesino contra Hæresiarcham *Nestorium* anno CCCCXXXI. celebrato.

Sextò, pag. 561. assero, omnes historias, Prophetias, Mysteria docere, totum animum nostrum soli Deo castâ ac gratuitâ charitate esse consecrandum; absit tamen ut his verbis excludere voluerim amorem spei, per quem Deum diligimus, ceù mercedem & objectivam Beatitu-

tudinem noſtram, cùm S. *Auguſtinus* pluribus in locis amorem ſpei commendet, præſertim Enarratione in Pſalmum 134. ubi hæc habet: *Sic amare debes, ut ipſum*, ſcilicet Deum, *pro mercede deſiderare non deſinas, qui ſolus te ſatiet, ſicut Philippus deſiderabat, cùm diceret: Oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis*.

Poſtremò, non ſolùm in hocce Tomo, ſed in quatuor aliis prioribus, compello interdum cum aliquo honoris titulo aliquot Scriptores, quorum Opera fuerunt Romæ cenſorio ſtigmate confixa, non quòd eorum mihi probetur doctrina, quæ ab Eccleſia proſcripta eſt, ſed quòd ex ipſis certa quædam poſsint hauriri documenta, quæ antiquitati illuſtrandæ, Catholicæ Religionis veritati aſſerendæ inſervire, & Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ haud modicam lucem affundere poſſunt.

